

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

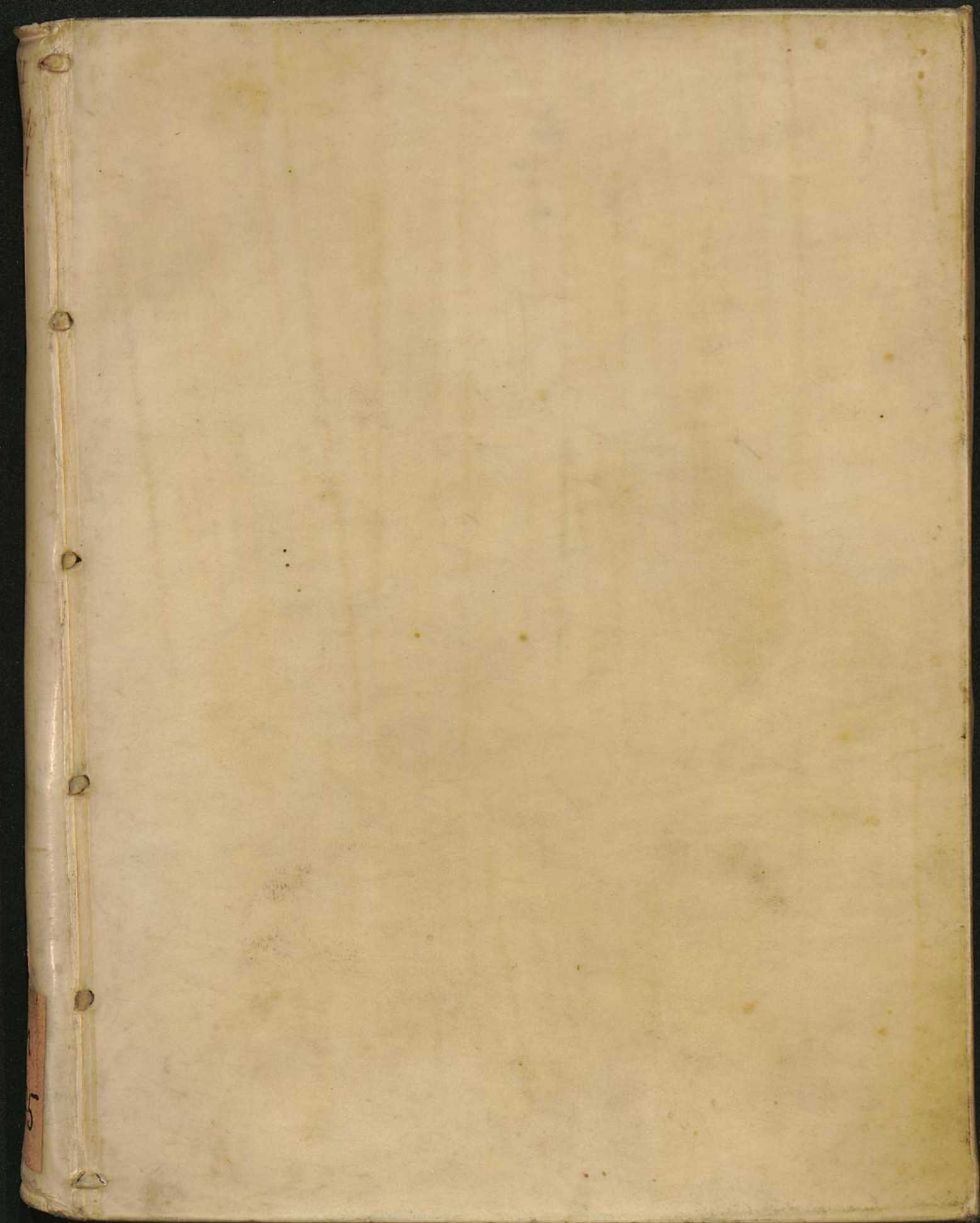
Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

~~P. XI. 22.~~

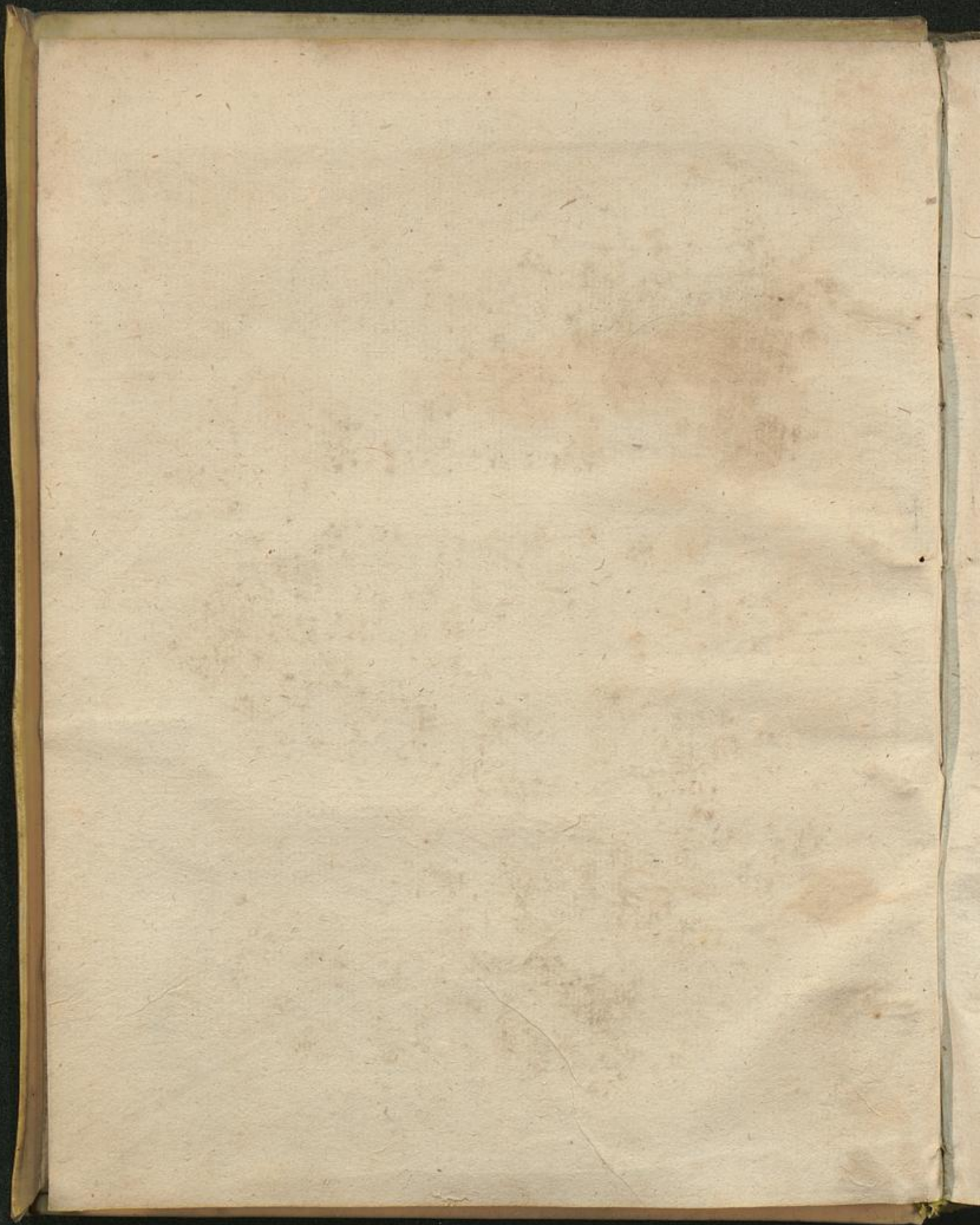
P. III. 50.

Th. 5075.

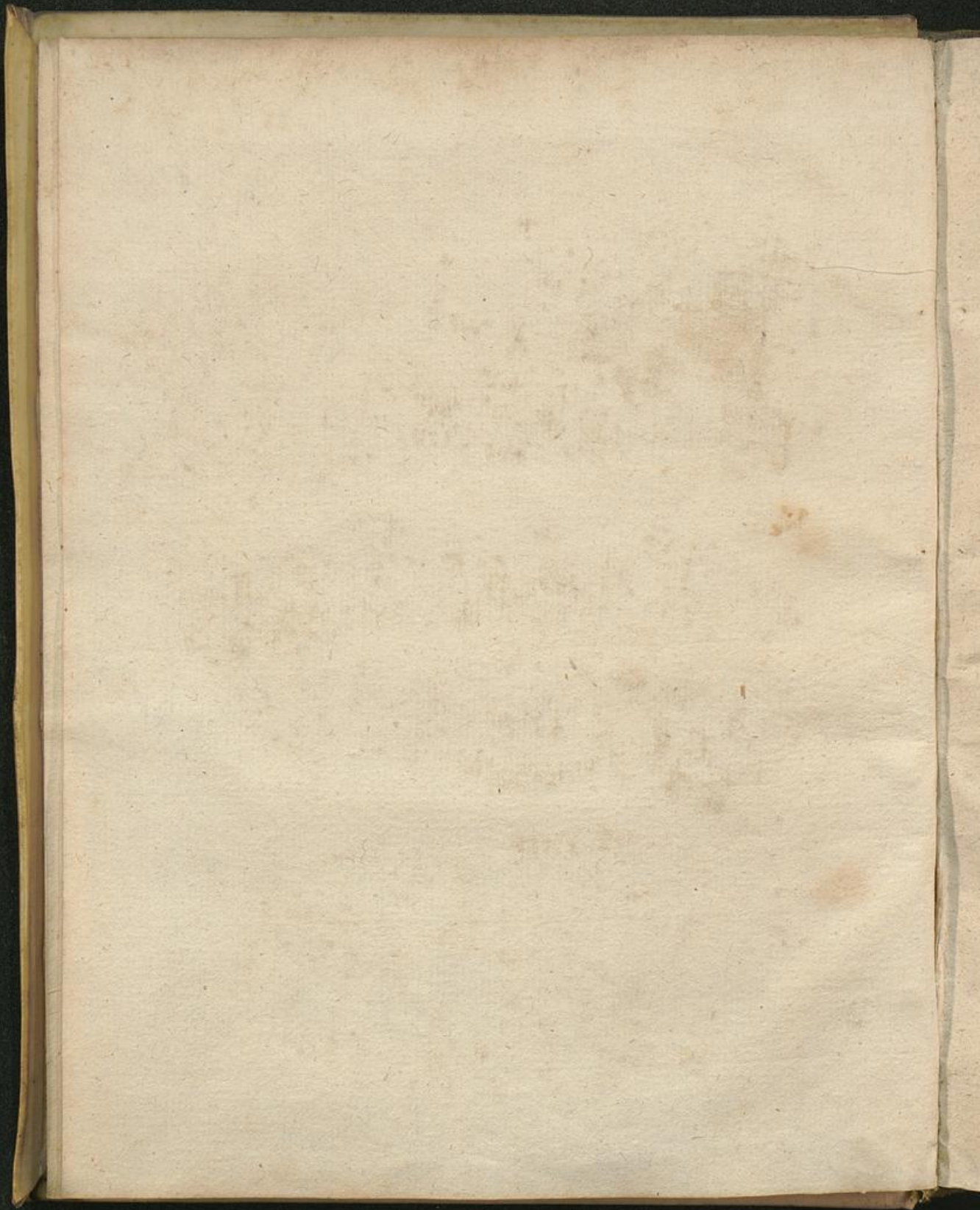

SINENSIS
HISTORIAE
DECAS I.

2111111111
HISTORIA
DE CAS I

5028

MARTINI MARTINII
TRIDENTINI
E SOCIETATE JESU
SINICÆ HISTORIÆ
DECAS PRIMA

Res à gentis origine ad Christum natum in extremâ
Asiâ, sive Magno Sinarum Imperio ge-
stas complexa.

Ex legato Celsi Principis Ferdin. Epi Paderb. et Monaster. No 1683.

Collegij Societatis Iesu Paderb.
MONACHII

Typis LUCÆ STRAUBII,
Impensis JOANNIS WAGNERI CIVIS
& Bibliopolæ Monacensis,
Cum Privilegio Cæsareo.

Anno MD. CLVIII.

MARTINI MARTINI
TERTIUM
E SOCIETATE IESU
SINICA HISTORIA
DECAS PRIMA

Res gestae originis ad Christum natum in exercitijs
Anno 1600. Martini Martini Societatis Iesu
Socii Martini Martini Societatis Iesu

LIBRARIUS
SOCIETATIS IESU

THE LIBRARY

OF THE SOCIETY OF JESU

OF THE UNIVERSITY OF PADERBORN

NO. 1000

EPISTOLA

AUGUSTISSIMO IMPERATORI
LEOPOLDO I.

Hungariæ ac Bohemiæ Regi
Archiduci Austriæ &c.

FELICITATEM.

AUGUSTISSIMO Parenti FERDINANDO III. destinata olim à Patre Martino Martinio Sinensis Historia, Augustissimo Filio LEOPOLDO I. hereditario quodam jure debetur: qui uti ditionum ac multò magis virtutum paternarum heres, Romani quoque Imperij gubernacula felicibus auspicijs nuper admodum suscepit; ita neque hac etsitenui accessione debebat esse maximo Parente inferior. Ac videbatur aptè omnino congruere, ut MAIESTATI VESTRÆ, quæ prima LEOPOLD I nomine Austriacæ familiæ Majestatem nobilitavit, primum quoque Sinensis Historiæ, antehac Europæis, aut verius orbi Universo ignotæ, opus inscriberetur. De quâ gente cùm Domus Austriaca planè tota, tum

EPISTOLA

ca, tum Augustissimus Parens eximie fuit meritis. Neque ad adstruendum in ea iuvanda studium FERDINANDI III adductis aliunde testibus est opus: ipse P. Martinus, cum ante annos quatuor e Sinensi Regno in Europam Procurator appulisset, prater innumera liberalissima pietatis documenta maximorum beneficiorum conscius, nuper ex Europa Austriacæ atque imprimis Ferdinandæ munificentie secum pignus extulit, dona inquam, Imperatore ac Cælo digna, quibus Societas nostra, pro Sinensis populi sempiternâ salute illic excubans, hac velut escâ gentem illam ad veri Numinis animique cultum pelliceret. Hoc ingenio Austriacæ beneficentia usa, dum in Europâ imperio & armis regnate-
net, in extremâ Asiâ beneficijs dominatur, ac Romanam fidem. ultra Romani Imperij fines latissime propagat. Maximus sanè MAIESTATI VESTRÆ decus accedet; si (ut gloriosum est, fiduciarijs Regulis abundare) innumeros ad æterna celi regna promotos olim Sinas videbit, suam salutem ac æternitatis regnum post diuinas causas in humanis Austriacæ ac LEOPOLDI I. munificentie debere; quam nostrum quoque Collegium non ita pridem expertum est singularem: ut post innumeros grati animi titulos novas causas habeat, hoc tenue munus, quod ex Orbe altero allatum P. Martinus nobis concredidit, MAIESTATI VESTRÆ dicandi.

DEVS

DEDICATORIA.

DEU *S*ter Opt. Max. **MAIESTATEM**
VESTRAM Orbi Christiano diutissime sospitem ac
felicem servetn: quod cum Collegio nstro Societas vni-
versa, & Sina omnis Catholica enixissime precatur: ut
MAIESTAS VESTRA Parentis Augustissimi
virtutes ac laudes assecuta, vitæ regni que feliciter ad-
ministrati diuturnitate longissime antecedit. Vivat
LEOPOLDUS I. longaque serie hoc Augustum
nomen ad felicem posteritatem per multos numeros ac
secula transmittat: donec post Albertos, Carolos, Fri-
dericos, Ferdinandos, Leopoldos, Maximilianos, Ma-
thias, Rudolphos, quod ex Alphabeto superest, Austria-
cis nominibus faustissimâ successione serò tandem exple-
atur. Ita precatur

MAIESTATI VESTRÆ

Kal. Nov. 1658.

Devotissimum Collegium
Monacense S. I.

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS
cum Privilegio.

 Go Georgius Muglinus Societatis Iesu per Germaniam superiorem præpositus Provincialis, pro potestate, quam ab Adm. Reverendo P. N. Gosvino Nickel Societatis vniuersæ præposito Generali accepi, permitto, ut Sinicæ Historiæ Decas prima, à P. Martino Martinio ejusdem Societatis Sacerdote conscripta, & à Patribus ad id deputatis lecta probataque, typis mandetur. Insuper Ioanni Wagnero Bibliopolæ Monacensi, jus Cæsarei privilegij usurpandi concedo, quo Typographis & Bibliopolis omnibus facultas adimitur, vulgatos à Societatis Iesu Patribus libros, citra Superiorum Auctorumque consensum recudendi; aut intra Sacri Rom. Imperij ac Provinciarum Sacræ Cæsareæ Majestati hereditario jure subjectarum fines importandi. Quorum omnium fidem meam manu, & officij Sigillo confirmo. Augustæ 20. Junij Anno 1658.

GEORGIUS MUGLINUS.

AD LECTOREM.

EXTREMÆ Asia sive magni Sinarum Imperij compendio & annorum ordine comprehensam Historiam, Europæis adhuc ignotam, tibi represento, amice Lector. Vetustiore, si sacram excipias, & si credendum Sinus, certiore orbis non habet; id quod legenti luce meridianâ clariùs patebit. Tradit enim à gentis ^{Chronologia Sinica accuratio,} origine ad Christum natum non modò magna temporum intervalla & Sinensium Imperatorum seriem; sed in quovis insuper temporum cyclo (quem Sina jam inde à primis retro initijs annorum sexaginta cursu definiunt) ostendit, quo anno Cycli tunc labentis Regum quilibet imperium adierit, quove anno res in omnem partem memorabiles gesserit. Accedunt siderum observationes ab orbe condito antiquissimæ non pauca, Dionysio, Eratosthene, Hipparcho priores; quæ in omni Chronologia pro temporum normâ semper habitæ, quippe bases & characteres temporum naturales, ideòque certa. Ex quibus omnibus haud dubia annorum series contextitur. Et Sinica quidem Chronologia fides tantò est
A integrior,

Ad Lectorem.

*integrior, quòd Sinae sibi solis ac sua tantum scripserint, exterarum gentium aut ignari aut contemptores. Ut-
cunque est, postquam nec externis placere, nec sese jacta-
re studium fuit; mentiendi causas procùl habuere. Id-
que tantò minus, quòd à vetustate vel sanguinis vel
temporis nulla sit apud hanc gentem nobilitas. Pauper-
rimo cuique per literas patet iter ad summa. Hinc nul-
la circa Sinensium historiam inter ipsos controversia,
nulla de regiarum familiarum annorumque serie dissi-
dia, quæ tamen apud nos ita fervent, ut Chronologorum
ferè quilibet à quovis dissentiat.*

Nobilitas
Sinica to-
ta à stu-
dijs.

*Cùm igitur in omni vitæ artiumque genere incre-
dibilis utilitas ac delectatio sit historiae veritate subni-
xæ; penitus confido me operam minimè perditurum,
quin potius ijs, qui aut historiae aut chronologiae se tra-
dunt, rem omnino gratum hoc opere me facturum. Hic
enim reperient, quæ cum temporum suorum ratione
componant atque expendant. Deinde mirandos in re-
motissimo regno eventus ac mutationes rerum & fortu-
næ legent: id est, evanescentes tyrannorum technas, po-
litia & gubernationis modos diversos, imperiorum con-
servationem aut ruinas, unà cum interitus causis, fa-
milias subito in sublime evectas aut everfas, heroum
eximia facinora, singularum artium, virtutum ac vi-
tiorum*

Ad Lectorem.

tiorum exempla deprehendent; è quibus seu fugiendis seu sequendis, rectè vivendi documenta sumant.

Et hæc omnia uno velut intuitu perlustrare in hac synopsi licebit; quam, uti dictum, ab origine Sinicæ gentis ad Christum usque natum, quâ potui brevitate claritatèque ex innumeris Sinicæ Historiæ libris studiosè congesi. Quorum voluminum Scriptores constanti non minus fide quàm labore historiam ita profecuti sunt, ut, etsi ea sit una atque perpetua, plurimos tamen habeat authores, alios alijs antiquiores; à quibus ordine congesta est. Neque enim Scriptori sequentium temporum licet historiam priorem corrigere vel in dubium vocare; sed id muneris habet, ut ex fide temporum suorum annales prioribus subtexat, eòsque Imperatoris jussu continuâ serie prosequatur.

Historia
Sinica
quo pacto
continua-
ta.

In hoc itaque opere tam vasto Herculeum laborem exantlassè mihi videor. Ea est enim Sinensium literarum difficultas, ut earum cognitio humanas vires & ætatem superare videatur. Continet characteres, aut verius hieroglyphica, supra sexagies mille, omnes figurâ & significatione diversos. Nec enim, ut nostrates, ex aliquo certo Alphabeti ordine vel methodo constant; sed res qualibet figuram habet, quâ exprimat, ab alijs diversa,

Characte-
rum Sini-
corû diffi-
cultas.

Ad Lectorem.

versam, nullâ arte vel normâ compositam & velut casu subjectæ rei attributam. Decem ipsos annos in hoc molestissimo studio ita consumpsi, ut præter libros, è quibus statas preces recitabam, alium quàm Sinicum in manus non sumerem. Huic uni genti prodesse linguæ tam operosæ peritiâ tunc studebat animus, quòd me nunquam rediturum in Europam, crederem. Postea verò quàm reverti Majorum autoritate sum jussus; hoc opus aliâque secutura suscepi, ne meus reditus Europæis non prodesset. Si laborem hunc meum intellexero legentibus gratum accidere; stimulo id mihi erit, reliquam à Christo Nato historiam ad hæc usque tempora pertexendi. Neque committam, ut aliæ binæ decades diu desiderentur. Equidem nunquam hoc opus fuissèm aggressus, nisi Atlanti Extremæ Asiæ, quem paucis abhinc annis edidi, lucem apprimè necessariam inde accessuram credidissèm. Ex utroque enim Imperij Sinici, de quo tam varia tamque fabulosa circumferuntur, exacta pendet ac vera cognitio.

Ceterùm, quemadmodum Europam olim deserui, ut Sinis eâ, quæ nobis divinitus affulsit, veritatis luce carentibus, ejusdem viam monstrarem; ita nunc Majorum jussu remissus in Europam, maximi Imperij notitiam toties desideratam Europæis denegare nolui.

Horum

Ad Lectorem.

Horum enim gratiâ hunc laborem in ipso reditu aggressus, longissimo duorum annorum & aliquot insuper mensium itinere ad finem adduxi, ut simul utilitatem, simul delectationem antiquissimæ historiæ novitate legentibus afferrem. Quod si sum consecuturus; non historiæ, sed bonorum omnium authorem Deum laudam, cujus beneficio inter maritimæ profectionis molestias moramque ista lucubrare potui. Quæ qui leget, facile discet Numinis omnia ritè constituentis sapientiam; quæ sibi semper similis in orbis totius & singulorum regnorum gubernatione, semper summa, semper adoranda est.

Quod ad vocabulorum pronuntiationem attinet; omnia quæ per ch scribo, more Hispanico sunt efferenda. Multa quoque per ng scribo, quæ alij per m expressere, uti Peking; ubi alij Pekim posuere. Nam hæc litera m apud Sinas in fine syllabarum ore aperto, ut à Lusitanis efferri solet; alioqui Sinica pronuntiatio haudquaquam exprimeretur, quæ potius in ng, quàm m finitur.

2

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER PRIMUS.

*Quæ rerum
initia ponant
Sina.*

*Deum agno-
scent Sina.*

*Sina Noë coa-
vs.*

*Angelos bo-
nos & malos
asserunt.*

MNUM rerum quoddam initium Sinas plerosque stauisse, comperio. Sed in eo ipso explicando variæ sunt discrepantesque sententiæ. Alij, qui sunt è præcipuâ Philosophorum sectâ, omnia temerè casûque exitisse arbitrantur; alij ab his longè diversi, sed à vero æquè abeuntes, mundum ab æterno conditum voluere. Qui error unâ cum idolorum cultu manavit in hanc gentem ex India anno post Christum natum sexagesimo quinto. De summo ac primo rerum authore mirum apud omnes silentium. Quippe in tam copiosa linguâ ne nomen quidem Deus habet. Sæpe tamen utuntur voce XANGTI, quâ summum cæli terræque gubernatorem indigetant. Neque desunt sacrificia qualescunque numen placantibus; quanquam illorum præ eo, quod nunc fit, usus olim frequentior fuit. Ad hæc in suis libris non rarò asserunt, sceleribus cruciatus, decreta virtuti præmia esse. Cui rei affinia tradunt multa de cælo. Quæ cum adspectabili & è materia constanti siderum orbi tribui non possint; verisimile admodum, supremum cæli rectorem eis dominumque hac appellatione signari. Et jam inde à Noëticis temporibus Dei notionem Sinas primos habuisse crediderim, ut illâ ætate non multò posteriores, aut forsân etiam pares. De Angelis bonis & malis meminere passim; illos XIN, hos QUEI vocant. Nec pauca de tutelaribus reperio. Cujus rei argumentum, ut reliqua taceam, istud imprimis habeo, quòd credant singulis civitatibus præesse singulos, CHINGHOANG à se dictos; quo nomine gubernationem aut imperium significant, urbiumve tutelam. Ajunt enim, quemadmodum urbibus provinciisque dantur noti rectores, quos videmus; ita occultos esse alios, quos non videmus, quæis curæ sit, tueri rempublicam, ea item crimina sive magistratûs sive populi, quæ homines latent, ulcisci. His tutoribus in quavis urbe magnifica templa exstruunt; in quibus magistratus, cum provinciam suam

adeunt.

adeunt, solenni se execratione devinciunt, spiritu civitatis præside in
restem & vindicem vocato, nihil contra jus esse facturos. Nullum in
ijs templis antiquitus idolum visebatur; sed simplex tabella, in qua, Si-
nensi linguâ literis aureis exaratum erat, *Spiritualis custodia urbis sedes.*
At non multò abhinc tempore tabellæ loco substituerunt idola, quæ
genij tutelaris personam repræsentarent, quò plus terroris incuterent
jurantibus.

De diluvio multa est apud Sinicos Scriptorum mentio: de illius
origine causaque, nulla. Quod proinde Noëticumne fuerit, an aliud
Sinis peculiare, quale Ogygium olim in Attica, in Thessalia Deucalio-
næum, nondum liquet. Illud pro certo compertum, Sinensem de Dilu-
vio historiam non multum à Noëtico abesse, quippe quæ ter mille cir-
citer annis vulgarem Christi epocham prægreditur. Ante FOHIUM
quidem Imperatorem constituta annalium suorum initia Sinæ ipsi pro
suspectis habent, ut quæ falsa & ridicula quàm plurima complectan-
tur. Quod in ista gente tunc temporis ferme necessum, cum nulla ex-
starent literarum monumenta, & homines nullis legibus mitigati, fo-
rarum potius quàm hominum ritu viverent. Ab illo tamen tempore
certissima Sinis habentur, ea maximè, quæ ad annorum supputandam
rationem spectant: qua in re mirabile Sinarum semper studium
emicuit. Hinc est illa continua temporum & fide optimâ deducta se-
ries, etiam antè, quàm annorum cyclo utebantur. Quæ causa mihi
fuit, uti temporibus FOHII dicendis non cyclum sexagenarium, sed
epocham annorum, qui Christum natum antecessere, sim secutus.
Cyclorum enim epocham tum ordiar, cum ad eum Imperatorem,
sub quo illius est epochæ repertus usus, me historia deducit. Unde
parebit, annis ante vulgarem Christi epocham ter mille admodum ex-
stitisse FOHIUM; id quod è Sinicis historijs mihi promptum, ostendere.
At enim fides peres illas esto; ego in re tanti momenti esse arbiter no-
lim, qui cum his Chronologorum nostrorum opinionem pugnare
sciam, lapsum à Noëtica eluvie tempus haud paulò arctiori spa-
tio definiendum. Tamen nec Sinensium videtur usquequaque re-
pudianda sententia. Favent ei ex Europâ Chronologi non omnino
nulli; favent septuaginta interpretes, Samosatenus, alij; nec Roma-
num Martyrologium aut computatio Græcorum longè dissentiunt.

Porro primum hominem, quem agnoscunt Sinæ, PUONCUUM
nominant. Eum dicunt è chao tanquam ex ovo natum, hujus te-
stam

*Sina diluvium
affirmant.*

*Chronologia
Sinica nova
Europæorum
repugnat.*

*Primi apud
Sinæ hominis
ac duci origo.*

flam seu corticem in cælum, albumen in aërem, vitellum in terram abijisse, idque mediâ nocte sub illud tempus, quo astra per cælum penetrantia solstitiali brumalique revocatione vertuntur. Primo tamen loco cælos perfectos; stabilitam deinde terram; tum spiritus, postremò homines existisse. Ut jam nemo miretur, si etiam in Phœnicia ovum, ut imago mundi, religiosissimè in Orgijs Bacchi colebatur. Alij tamen, quod Sinensium notat historia, P U O N C U M ajunt è deserto quodam prodijisse, natalium ignorationem ultro fassi. Ut ut est, insigni Mathematicarum rerum scientiâ valuit. Unde credibile est, ortam fabulam, quæ de illius ortu & ovi natalis partitione apud Sinas invaluit. Quo autem magistro didicerit P U A N C U S eam doctrinam, quâ Sinæ nullam habent antiquiorem, obscurum est atque adeò ignotum.

Mathesis apud Sinas antiquissima scientia.

De horu mira Sinarum opinio.

De horis mira tradit liber quidam Sinicus, qui de Natura inscribitur. In eo. Sinico more, plena atque perfecta dies quam naturalem dicimus, tribuitur in horas duodecim; ex his orbis universi ortus & interitus conficitur, ut horis singulis assignentur annis decies mille & octingenti. Si pro annis menses totidem substituerent, à vero fortasse minùs aberrarent. Ceterum idem liber asserit, cælum hora duodecimâ, id est, media nocte factum; terræ natalem in horam à media nocte primam incidisse; hominem deinceps hora secunda conditum, ac demum Y A U M nominatissimum apud Sinas Imperatorem hora sexta seu meridiana nostrate natum. Quæ temporum ratio si veritate subniteretur, Sinensium se origines ultra Ægyptiorum retrò Chaldæorumque ambitiosam vetustatem porrigerent. Neque desunt, qui dicant, ab orbe condito ad C U M F U C I U M Philosophum annos ter millies ducenties sexagies septies mille fluxisse. Qua opinione superârint etiam calculum eorum, qui Orientem accolunt, mundi finem post annos à primordio septingenties mille, nescio quâ auctoritate decernentium.

Mundi finis è Sinarum opinione.

Orbis interitû admittunt.

Idem liber de Natura inscriptus addit, horâ nonâ, quæ nobis à meridie sexta, in orbe universo magnam rerum atque ordinum omnium perturbationem, ingentia bella, regnorum seditiones, & hinc publicas calamitates fore; donec tandem omnia ad suum chaos, unde exierant, revertantur. Nostrum hoc, quod agitamus ævum ajunt horam post meridiem primam esse, vel paullò quid amplius. Sed nos præterito de Natura libro, ad nostra redeamus.

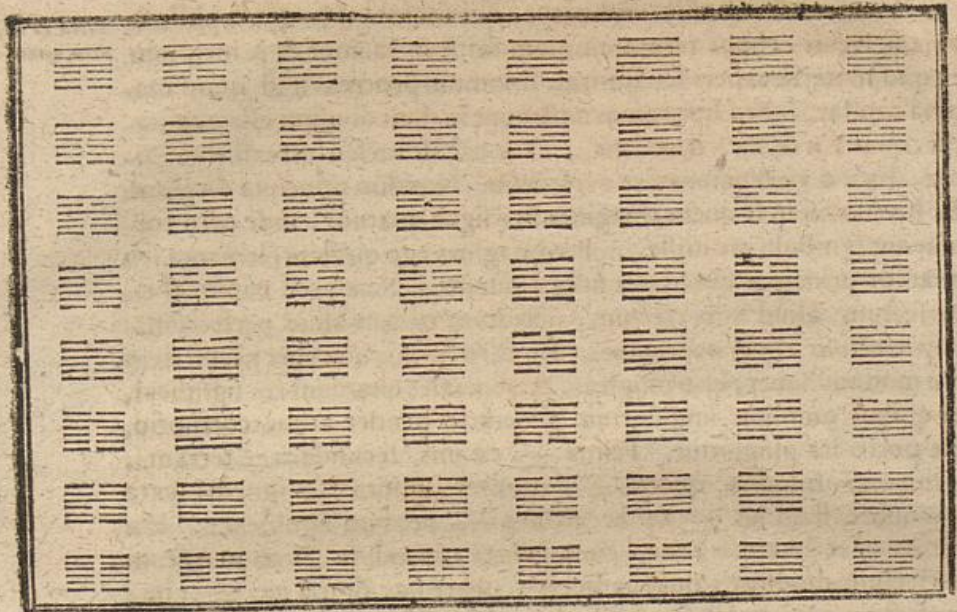
Minus

Minus absurdè philosophantur, qui sanio-
 rem Sinarum philoso-
 phiam secuti. chaos rerum omnium initium faciunt & principium,
 ex quo materiae expers seu spiritale summum procreavit id quod ma-
 teria constat. Sed hoc ipsum adstruunt in duas divisum esse qualita-
 tes, quas YN & YANG vocant. YN occultum seu imperfectum to-
 nat; YANG verò patens sive perfectum. Nos duo principia dicemus.
 Ex his autem in se ductis imagines sive signa quatuor, inde octo for-
 mas aut symbola prodijisse. Per imagines ego quidem elementa seu
 quatuor principes qualitates notari putem. Sinæ verò patens aliud
 perfectum, aliud imperfectum, occultum itidem aliud perfectum,
 imperfectum aliud nominant. Ex octo formis qualibet peculiarem
 sibi modum habet, quo pingitur, & generales quaedam res significat,
 ex quibus omnium singularium generatio pendet atque corruptio.
 Ea porrò ita pinguntur. Prima $\equiv$ cælum, secunda $\equiv$ terram,
 tertia $\equiv$ fulmina, quarta $\equiv$ montes, quinta $\equiv$ ignem, sexta
 $\equiv$ nubes, septima $\equiv$ aquas, octava $\equiv$ ventum significat. Hæ
 formæ ut rectè atque ordine conjugentur, sciendum, Sinas occultum
 perfectum duplicatis duabus lineis scribere hac figurâ $\equiv \equiv$; im-
 perfectum verò unicâ lineâ divisâ, ut hîc vides, $- -$; contrâ pa-
 tens perfectum unicâ lineâ continuâ in hunc modum, $-$; imperfe-
 ctum duplici continuâ item lineâ parallê, ut sequitur, $\equiv \equiv$. Ex his
 ergo duobus principijs conjugatis octo illæ figuræ prodire, quibus
 in se multiplicatis, quatuor constituuntur & sexaginta symbola sive
 imagines, qui numerus cuiusdam universitatis est. Hinc dicunt ex
 ijs qualitatibus, quas YN & YANG paullo suprà vocari monuimus,
 formas quatuor; ex his per YN & YANG multiplicatis figuras octo;
 ex istis demum in se ductis amœnam rerum omnium varietatem ef-
 floruisse. Visum est autem ex eorum libris sexaginta quatuor sym-
 bola hîc apponere, prout ab ipsis pinguntur, quorum singula nomen
 habent singulare. Iis tamen recensendis consultò supersedeo, ne
 ignotis nominibus paginam impleam. Cujusmodi quælibet figura
 vim habeat, subjecta tabula considerantibus pro campo curiosi labo-
 ris esto.

*Mira de rerū
 oris opinio.*

*Antiquissi-
mu Sinarum
liber.*

Habent Sinae librum YEKING dictum, qui totus in his figuris explicandis est; magni apud eos pretij ob res arcanas, quas illic latere sibi persuadent. Mihi quaedam philosophia mystica videtur esse Pythagoricæque persimilis, etsi multis seculis prior; quippe quæ initium habuit à F O H I O, de quo dicemus infra. Multa sunt in eo libro de generatione & corruptione, de fato, de astrologiâ judiciariâ, de quibusdam principijs naturalibus. Sed ea jejune disputantur & exiliter, absque causis ac definitione rerum, quas asserunt, ad adstruendam fidem allatis; quales reliqui omnes Sinarum sunt libri. Idem liber numeros & figuras antè adscriptas ad rectam reipublicæ administrationem & morum disciplinam adhibet. Eo tamen ut plurimum utuntur hodie ad divinationes & sortilegia, genuino illius sensu aut neglecto, aut ignorato. Mirum quantum ei tribuant ex hoc etiam capite, quòd ex illius intelligentiâ rerum abstrusarum eventuumque omnium prænotionem sibi promittant.

*Sinae numeris
arcana
videntur.*

Neque solum in lineis, sed & in numeris explicant harum arcana figurarum, ita ut unum sit, primum YANG, duo, primum YN, & sic deinceps; novem verò summum & perfectissimum YANG, decem maximè

maximè imperfectum YN continere dicatur. Ajunt itaque cæli numerum esse unum, tria, quinque, septem, novem; terræ duo, quatuor, sex, octo, decem. Cælo quidem numeros assignant impares, qui viginti quinque constituunt, numerum cæli perfectum; terræ autem numeros quinque pares adscribunt, qui juncti triginta efficiunt, numerum terræ imperfectum. Multa in eam rem alia continet liber YEKING; quæ, ne sim æquo longior, visum est omittere.

Puoncuo mortuo Sinæ rexit THIENHOANGUS, & post illum successores tredecim unius omnes familiæ. De hujus Ducis ævo ita Sinensis Historicus loquitur. *Tunc temporis caelestis spiritus ubique discurrens, paulatim urbanos mores induxit, & absque magno labore mortales, alioqui disciplina capaces, ad humanitatem informavit, præcipuè magno illo dracone (fortasse ad Leviathan patientis Jobi alludit) occiso, qui mundum omnem turbavit calum terra miscendo. Eo enim perempto, suum res quaque gradum ac dignitatem obtinuit.*

Secundus Sinarum Dux.

Hic THIENHOANGUS adinvenit primum duplex illud genus literarum, è quibus postea Cyclum suum sexagenarium efformarunt Sinæ. Inde constat scientiam primam apud Sinas Mathematicam fuisse, atque à Noë ad posteros quasi per manus propagatam. Indidem licet conjicere, omissis argumentis alijs, Puoncuum & socios à cessatione diluvij, imò ante turris Babylonicæ molitionem ad Sinas venisse. Cui quidem conjecturæ hactenus faverim, si qui revera tunc homines in Sinis fuere, & non ab Historicis potius suppositi. His autem primis temporibus usque ad Imperatores, per familiarum capita homines regebantur, sicut de Abrahamo & Lotho sacris etiam literis proditum. Quare ubi Author Sinicus tredecim Principes ex eadem familia nominat; non videntur alijs successisse mortuis, sed eodem tempore diversarum familiarum rectores vixisse. Ita infra usque ad Imperatores intelligendum. Nos ad duplices illas literas redeamus.

Mathematica scientia apud Sinas prima.

Primi ordinis literæ sunt decem, quas CANvocant; quæ sunt, KIA, Y, PING, TING, Uu, KI, KEN, SIN, SENG, GUEI. Secundus literarum ordo continet duodecim diei horas, quas Sinæ non per numeros, sed per characteres peculiare expriment atque indigent. Et quoniam à mediâ nocte incipiunt; duodecima mediæ noctis Esu dicitur, secunda post mediam noctem CHEU, quarta YN, sexta MAO, octava CHIN, decima Su, duodecima U. Secunda à meri-

Horarum apud Sinas ratio.

die VI, quarta XIN, sexta YEU octava SIO, decima HAI appella-
tur. Ex his ergo literis, inter se coagmentatis, efformant Cyclum
suum, primam cum primâ, secundam cum secundâ copulando, do-
nec iterum ad calcem redeant. quod sexaginta demum absolutis an-
nis iterum contingit. Ex iisdem harum literarum conjugationibus
non solum anni nomen & qualitatem, sed etiam totius anni & singu-
lorum dierum arcanos è cælo in hæc inferiora motus, & rerum natu-
ralium proprietates scire se putant. Nam, ut illi quidem ajunt, ita
hi characteres sunt ordinati, ut nunquam fallente circuitu & siderum
cursus, & elementorum qualitates ex ipso solum ordine pendeant.
Addunt hominibus deinceps præfuisse TIHOANGUM quendam;
quem cæli siderumque cursus peritè observantem, diem noctemque
suis nominibus insignisse, mensem quoque triginta dierum spatio ter-
minasse. Hunc undecim alios fuisse inseguros tradunt; de quibus ni-
hil memoriâ dignum, ne nomen quidem invenio.

*Aureum se-
culum.*

His GINHOANGUS cum novem alijs è familiâ suâ successit;
qui terras ita divisit, ut novem partes constituerent. Earum unâ ad
habitandum mortalibus contributâ, reliquas octo agriculturæ atque
annonæ destinavit. Ita vagos homines ac dispersos in unam sedem
coëgit; quod Græci Phoroneo apud Argivos tribuunt. Hoc guber-
nante aureum seculum fluxisse affirmant. Terra namque modico la-
bore culta, sponte propemodum fruges tulit; & quilibet rerum ordo,
ut cum Sinicâ historiâ loquar, suam dignitatem obtinebat. Rex plus-
quam paternâ charitate populos complectebatur; qui eum vicissim
ut patrem obsequentissimi filij colebant. Ille regis nomen, hi subje-
ctorum civium munus pulchrè explebant. Omnia tunc erant com-
munia, liberi omnes, maximoque inter se omnes amore connexi. Ab
hac verò agrorû divisione Geometriam initium reperisse credibile est.

*Geometria
initium.*

Sequitur YEUS, qui mortales in montium antris & speluncis in
hoc usque tempus habitantes, mapalia & casas è ligno ædificare do-
cuit, ut à se ferarum injurias defenderent. Fuit autem ijs temporibus
magna humanorum commodorum inficitia. Neque enim aut agri
colendi præcepta idonea, aut ignis è silice ad parandos cibos foven-
dâque corpora eliciendi usum callebant. Herbis & fructibus sponte
nâcentibus crudisque ferarum carnibus vescerantur, epoto etiam ea-
rundem sanguine cum vrgebat sitis. Animalium pellibus nullo arti-
ficio paratis, ad tegenda corpora ita utebantur, ut tamen maximam
partem nudi incederent.

Hoc

Hoc vitâ functo Suius regnare cœpit. Is mirificè in Astronomiâ excelluit. Ex astrorum, ut & orbis nostri contemplatione primus è Sinicâ Philosophiâ quinque elementa esse docuit, metallum, lignum, aquam, terram, & ignem; quorum postremum esse in aère deprehendit. Ligno quoque lignum atterendo primus ignem elicuit, ut nos è silice solemus; ac velut alter Prometheus flammæ radices & originem aperuit. Eam ignis extundendi artem etiamnum Sinæ in usu habent, & pro varia tempestate anni ligna varia deligunt, id temporis ad præbendum ignem aptiora. Et si neque alterum compendium ignorent, chalybe ignem è silice petendi. Idem Suius characterum & litterarum loco, funium nodos ad memoriam levandam primus invenit, & in scholis modum ijs rite utendi edocuit. Nulla tunc pecunia, nec auri fames fuit. Nundinas tamen instituit, ut rerum permutationibus idoneas. Ad quæ talia feliciùs constituenda quatuor præstantium virorum quos ditionibus præfecerat, operâ & consilio adjutus fuit.

*Elementa
quinque apud
Sinæ.*

Verùm ne Sinas, quòd inter elementa lignum quoque & metalla numerent tanquam à vero nimium aberrantes rideamus; eorum hinc de elementis philosophiam breviter apponere visum est ex libro, quem XUKING nominant. Quinque, ait, sunt elementa; aqua ignis, lignum, metallum terra. Aqua irrigat & descendit, ignis siccatur & ascendit; lignum erectum & distortum vocatur; metallum ductile, laxitatisque patiens, terra semina capit, affertque fructus. Irrigans & descendens dat salum; sicum & ascendens dat amarum; rectum & distortum facit acidum; ductile & polituræ idoneum mordax facit sive acre; accipiens semina & dans fructus dulce gignit. Hæ sunt quinque elementorum qualitates, seu sapes. Atque in his elementis explicandis nihil ex meo; à Sinis omnia desumsi, quæ dijudicanda lectori relinquo.

Præterea hæc eadem elementa Planetis applicant; Saturno terram, Jovi lignum, ignem Marti, aquam Mercurio, Veneri metallum. Quæ stellæ ad hæc usque tempora iisdem, quæ elementa, nominibus explicantur. Saturnum enim dicunt terræ stellam, Jovem ligni, Martem ignis, metalli Venerem, aquæ Mercurium.

*Planetis quinque
elementa
applicant.*

Sed hætenus annos & tempora non adscripsi: quippe Sinis quoque, nec injuriâ, dubitata. Et sanè multa insunt ridicula Sinicis annalibus, sive hominum ætatem consideres, sive annos regnantium. Si enim fidem illorum scriptoribus haberemus, ætas orbis universi multis

annorum millibus ante diluuium extenderetur; quod paullo supra quoque monuimus.

*Historia Sini-
ca quâ dil-
gentiâ conti-
nuata.*

Nunc quæ sequuntur, ab ipsis pro indubitatis habentur, ea præcipue, quæ ad annorum rationem spectant; quâ curâ non ullam facile nationem Sinis in orbe reliquo parem inuenias. Fuit enim & est etiamnum genti huic usitatum, ut doctissimis aliquot Philosophis Imperatoris defuncti res gestæ conscribendæ à successore mandentur, fucis & adulatione omni remotâ. Quod munus apud ipsos cum primis est honorificum, & à summis quibusque viris expetitur. Hinc historia Sinica ita sibi semper similis continuatur, ut, quanquam ab alio sit atque alio succedentibus annis adaucta, unius tamen authoris esse opus videatur. Et omnino unicum est, non ab alio quàm regio scriptore unquam tentata, magnisque & plurimis voluminibus contenta. Inde sibi Sinæ pro memoriæ subsidio epitomen conficiunt, qualem his ipsis libris repræsentato; etsi passim, quo omnia sint ad cognoscendum, apertiora, paullo longius excurram. Totam autem historiam perscribere, multorum annorum labor foret.

*Compendium
Sinica histo-
ria.*

*Dubium
in Sinica hi-
storiâ?*

Illud velim animadverti, in historia Sinensi rem unam duntaxat esse dubiam, à Sinicis etiam scriptoribus observatam, quo tempore natus sit Imperator, qui proximè sequitur. Alij namque annis septuaginta & uno citius, alij totidem annis serius ejus natalem asseruere. Unde ex posteriori opinione vigesimo quarto ætatis anno; at ex priori, nonagesimo sexto imperium adiit. Nos priorem sequemur, ne justo longius historiam extendamus. De anno autem, quo imperij habenas cepit, nihil apud Sinas ambigitur.

Quæ hæcenus dicta sunt, ea, si per me stet, ad tempora diluuii priora retulerim; quando ipsi quoque Sinæ de annis antecedentibus dubitant, nec certi quicquam habent. Hanc enim, quâ de scribo, extremam Asiam ante diluuium habitatam fuisse pro certo habeo. Verùm quo pacto fuerit rerum seruatâ memoria, humano genere omni, si à Noëtica familia discesseris, penitus deleta; mihi non liquet. Nisi fortè de rebus diluuii antiquioribus obscura in posteris fama, per manus tradita remansit, quam scriptores deinceps ignoratione veri conjecturisve magis obscurarent; aut suæ gentis amore, studioque illius initia ad ignotam originem reuocandi, commentis ac fabulis corrumpent. Sed hæc in lectorum arbitrio sunt; nos certiora sequamur.

PRIMUS IMPERATOR
F O H I U S.

Regnavit annis C X V.

Hic ergò primus est, quem Sinæ Imperatorem, seu cæli filium vocant. THIE NSU enim hoc sonat. Quod nomen Imperatoribus suis tribuunt, non quòd eos credant, à cælo genitos, vel inde originem duxisse; sed quia putant à cælo effusiùs amatos, qui alijs mortalibus prætermisissis, ob egregias naturæ dotes ad tantam sint fortunam evecti. Hunc FOHIUM è matre absque patre natum memorant. Illam enim fortè ad ripam lacûs, à quo LANTHIEN, urbs in provincia XENSI, alluitur, deambulantiem, ingens hominis vestigium in arenâ impressum calcasse, inde ab iride circumdatam concepisse, in eadèmq; provincia FOHIUM enixam esse. Is anno ante vulgarem Christi epocham, quod supra indicatum, bis millesimo, nongentesimo, quinquagesimo secundo imperium auspicatus in eadèmq; provinciâ, quam natalem habuit, regiam constituit. Ex quo conjici potest, qui primi mortalium apud Sinas fuere, à regionibus, quæ magis ad Occidentem vergunt, paulatim ad Orientem progressos, vel ante conditam Babylonem, vel postquam commercio sermonis, turrisque altius moliendæ spe sublatâ, terrarum orbis frequentari cœptus.

Hic Imperator magnis virtutibus eluxit, & astrologiæ cumpromis peritus, cælestium juxtâ humanarumque rerum curam exactè habuit. Nam in cælo quidem siderum motus intuitus, magnos eorum orbis aliasque è Matheseos normâ figuras primus in tabulis descripsit. In regno leges & statuta excogitavit, quibus, ut & mœnibus, primus mortales munivit, nominâque familijs faciliùs distinguendis imposuit. Primus itidem sexaginta quatuor illas figuras supra positas, earumque usum docuit, quas in draconis è lacu prodeuntis dorso se observasse aiebat. Quod eum finxisse credibile est, ut noviter inventis artibus à prodigio pretium faceret, quemadmodum multi legum conditores ad Deos autores nova jura referebant. Draconi autem eò fidentiùs novam artem tribuit, quòd id animal maximum felicitatis omen putent. Quam etiam ob causam Sinici Imperatores draconem non secus

Ante vulgarem Christi Epocham 2952.

Fabula Sinica.

Draconis insignis.

atque

atque Romani aquilam in insignibus ostendant. Illud tamen admiratione dignum, in regij Draconis pedibus digitos quinos pingi à Sinitis: si qui alij eo symbolo utantur, nefas & capitis pœnâ cautum est, nequis plures in pede ungues effingat quàm quaternos. Sed infrà plura de Sinarum circa Draconem superstitione dicam.

*Characterum
initium & fi-
gura.*

Idem Imperator Sinicos characteres reperit, quos loco nodorum adhibuit, sed ipsis nodis intricatiorer. In quolibet enim caractere sunt observanda sex; Figura. Sonus, Ulfus, Significatio, Compositio, Explicatio. Literæ tamen illæ à F O H I O inventæ, ab his quæ nunc in usu versantur, olim diversæ, ad Ægyptiaca hieroglyphica accedebant, ut figura rem significandam ipso adspectu exhiberet. Ut exemplis res magi in aperto sit, hæc litera, 1. quæ montem significat, olim ita, 2. pingebatur. Sic solem eo modo exprimebant, quo Mathematicis hodie circulo mediòque puncto, 3. describitur; nunc istâ formâ, 4. effingunt. Draconis hæc, 5. olim figura erat; hodie ita 6. formatur. Regis litera, seu nomen sceptrum cum oculo, 7. referebat; nunc ita, 8. pingunt. Volucrum, gallinam, vel gallum, suâ, hoc est, nativâ specie, 9. 11. repræsentabant; nunc his ductibus 10. 12. explicantur. Habeo penes me librum literis Sinicis ad sex diversos modos conscriptum, opus antiquissimum & rarum, Sinitis ob vetustatem raritatemque magno semper in pretio habitum. In eo libro antiquæ literæ formam utcumque referunt earum, quas Romæ in obeliscis sæpe me videre memini. Et hæc de literis Sinarum; nunc cetera persequamur.

Ad hoc usque temporis, mares inter ac feminas nullum erat apud Sinitas in moribus ac veste discrimen, nulla connubia lege firmata; sed belluarum more temerè & vagâ libidine jungebantur. Utrinque F O H I U S discrimen invexit. Nam & viros à feminis cultu distinxit, & conjugia instituit, tantâ etiam propinquitatis reverentiâ, ut lege vetuerit

*Connubia
vestes*

vetuerit ejusdem cognominis puellam domum ducere; quæ lex hodiæque religiosè servatur. Ad demulcendos dein hominum animos atque affectus, ut & honestam oblectationem musicum instrumentum adinvenit triginta sex chordis instructum. Adeò jam tum præstabilis putabatur musica; tanquam sine concentu Sinæ non potuerint in civilem consensum coalescere.

Museum instrumentum excogitatum.

SECUNDUS IMPERATOR XINNUNGUS:

Regnavit annis cxxx.

FOHIO extincto XINNUNGUM insignis pietas & amœnitas morum ad imperium evexit; quod annis centum & quadraginta tenuit. Sub hoc tempus, cum ingens hominum multitudo toto disseminata regno, carnibus tantum & herbis sponte nascentibus vesceretur; feris propè omnibus absumentis, vix alimenta deinceps suppetebant sustentandæ vitæ necessaria. In eâ rerum penuriâ Imperator naturam ferendis ultro frugibus ad mortalium alimoniam non suffecturam arte cultuque juvit. aratro & reliquâ rusticationi aptâ suppellectili primitus inventâ. Ita terra ferro subacta quinque frugum genera, triticum, oryzam, milium frumentum Indicum, quod hodie Turcicum vocamus, & legumina progenuit. Hinc illi XINNUNGI, quod spiritalem agricolam sonat nomen inditum. Herbarum quoque omnium vires in expellendis morbis expertus, non in alieno, ut multi solent, sed in suomet corpore periculum fecit, quid in stomacho ad concoquendos cibos aliisque in membris aut morbis efficerent; cui malo creando vel extinguendo sufficerent. Et hoc tantâ solertiâ successuque fecit, ut eum vulgò oculis plusquam lynceis crederent omnia hominum corporumque arcana perspicere. Fama est, eum unius diei spatio ad sexaginta venenatarum herbarum genera cum totidem earum antidotis distinxisse; quem iccirco medicorum principem & auctorem nominant. Ad hæc usque tempora certè simplicium medicamentorum usum, & vires exinde callent, ab optimis eam in rem libris ita instructi, ut Dioscoride vel Matthioli non indigeant; & ne

Ante vulgarem Christi Epocham 287.

Aratri & agricultura inventæ.

Medicorum Princeps. Libri herbarum apud Sinas antiquissimi.

C

piatore

*Pietas armis
sumat.*

picture quidem alienigenâ, quando iisdem libris plantæ ac radices omnes nativis coloribus ac figuris adumbrantur. Hæc pacis & œconomix studia, ut nihil in rebus humanis diuturnum, importuna seditio contaminavit. SOXATIUS dynasta quidam tributarius ad defectionem spectabat, KIVENIUM præfectum à concepto scelere, amicâ oratione dehortantem ausus è medio tollere. De perfidia edoctus Imperator nec arma in illum, neque ultionem paravit; sed optimam vivendi rationem in clementia reponens, si reus intelligeret, suum scelus dominantis virtute superatum, hominem veniâ donavit. Prorsus raro Principum exemplo, qui ad veniam quandoque difficiles majestatem putant solo ferro defendi. Neque XINNUNGUS in hunc unum adeò humanus fuit, sed, ut erat mitis ingenij, gloriam boni principis in æquitate populique charitate posuit. Quibus rebus id effecit, ut ipsimet SOXATII cives acerbè ferentes tantâ Imperatoris virtute regulum suum adeò turpiter abuti, SOXATIO interempto tam pio Imperatori ultro se subicerent. Nec dubitavere, qui rebeli dynastæ ignovisset, in dedititios clementem fore. Nimirum est quandoque, cum ad initiandum obsequio populum plus virtus, quàm vis & arma valent. Exinde diuturna fuit imperij tranquillitas, imperantis moderatione stabilita. Postea verò, quàm centum & quadraginta regnavit annis; ab alio regulo, qui ei deinde in imperio successit, bello petitus & victus occubuit. Ista clades in monte Fano accidit eo loco, ubi nunc YEKING, provinciæ, cui nomen PEKING, civitas est sita; penes quam gentem ad hæc usque tempora primi hujus, ut putatur, in orbe belli memoria servatur.

*Primum in
orbe bellum.*

TERTIUS IMPERATOR
HOANGTIUS:
Regnavit annis C.

*Ante Christum
2627. Cyclo 1.
annus 1.*

HOANGTIUS igitur perduellione, vi & armis imperium occupavit; de cetero virtute nulli secundus, eleganti etiam formâ & staturâ ultra modum procerâ. Et ab hoc demum Imperatore, tametsi bini illum antecesserint, Sinæ Cyclum suum sexaginta annis

annis descriptum inchoant, quippe ab eo ipso inventum. Unde nos quoque authores Sinicos studiosè secuti, hanc Cyclorum epocham assumimus; ita tamen, ut simul annum ante Christum natum ex vulgari ejusdem epochâ signemus.

Hic HOANGTIUS republicâ statütis ac legibus auctâ, mensuras itidem & rerum pondera ad libram examinanda instituit. Primus omnium exercitum aluit; cujus armis & metu jussa facere detrectantes in officio continuit. Neque aliud ei criminofum fuit, quàm quòd perduellis pessimo exemplo ijsdem copijs esset ad legitimi Imperatoris injuriam abusus. Veruntamen regnum per scelus obtentum probè administravit, civium amans & patriæ. Quam ut commeantium bono apertam accessamque faceret, montium juga & latera excidit, publicasque vias aperuit, limitibus etiam imperij propagatis. Nam versùs Ortum illius fines extendit ad mare id, quod nos Eoum dicemus. Quod enim in hanc diem Eoum mare dictum fuit, istius est ignoratione factum. Ad Boream, veterem Tartariam, ad Aultrum, magnum illum fluvium, quem maris filium vocant, limites posuit. Is fluvius vulgò KIANG dictus, omnem Sinam, ut nunc est, ab occasu ad ortum fluens, in Boréam & Australem dividit, istius quondam regni terminus. Sed de hoc in nostro Atlante extremæ Asiæ plura. Porro etsi Imperator in provincia, quæ YEN olim vocabatur, hodie PEKING, ubi nunc PAOTING urbs est sita, regiam sedem fixerat; nullo tamen loco diu substitit, motis identidem castris eò spectans, ut exercitum haberet militari disciplinâ suoque nutui assuetum, ac simul novas res molientium conatus vel præverteret, vel certè opprimeret. Quis eum non miretur, qui, ut prospiceret patriæ ac regni quieti, ipse vagus, solis instar immotam terram obeuntis, tot curis inquietabatur, dum principum alibi stertentium causâ tota regna fatigantur?

Inter alios regni ministros, senos habuit Praefectos, quorum operâ rempublicam administravit. Primus fuit TANAUS, qui cyclum solis, quo Sinæ in hunc etiamnum diem utuntur, perfecit anno ante vulgarem Christi epocham bis millesimo sexcentesimo septuagesimo, cycli primi, ut & hujus Imperatoris vigesimo octavo. Alter YUMCHINIUS polum & stellas illi proprias primus observavit, & instrumento quopiam, cujus formam scriptores non tradunt, sphaera utique cali orbem representante, caelestis orbis figuram imitatus est; multa præterea usû expertus, è quibus aëris ac cali inferioris mutationes de-

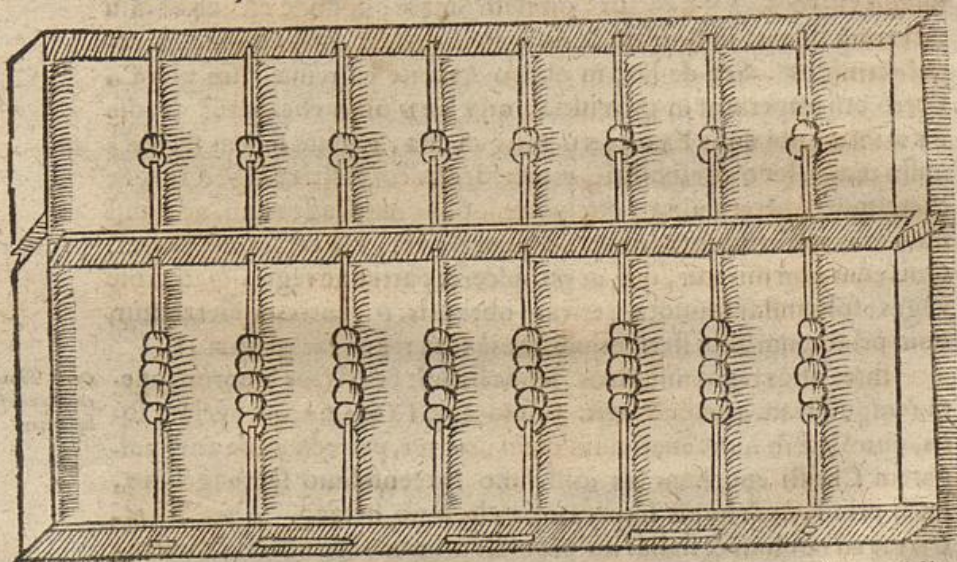
Primus exercitus.

Sinici imperij antiqui termini.

Cycli Sinicorum annorum inventor.

prehendi queant. At *LIXEUS* arithmeticae Sinensis author facili methodo sex genera numeros tractandi complexus, Algebrae arcana, regulas falsi aut societatis non attingit. Ea supputandi ratio globulis constat filo ferreo insertis, cujus quindenae vel vicenae series e summa tabula deorsum aequali intervallo factae, per medium ducta tabellae ita dividuntur, ut in superiori ordine singula fila duos globulos capiant, quorum singuli quinarium valent; in inferiori vero, cujus spatium laxius in altitudinem patet, singula quinos habeant, non ejusdem aestimationis. Quaevis enim sphaerula pro monade tantum putatur. Numerus autem apud Sinas quoque sinistram versus more nostro in numeris crescit. His ergo globulis huc illuc, sursum deorsumque, sicut usus postulat, permutatis, magna facilitate dexteritateque rationes suas expediunt. Quem computandi modum perquam expeditum, in calculo praesertim sexagenario, non semel optimo successu ipsemet usurpavi, tantoque magis probavi, quod absque calamo & chartarum lituris omnia, non aspernando compendio, possunt ad calculum revocari. Ejus tabellae formam hic utcumque lectori exhibeo.

Quartus e Praefectis *LIMLUNIUS* leges civiles, reique publicae rite gubernandae praecipua scripsit. *YUMHIUS* autem duodecim vasa pro totidem anni mensium numero ex aere cyprio, mirabili artificio,

ficio, fudisse dicitur. Istorum enim unumquodque nescio, quo pulvere sic opplevit, ut sub finem mensis vasi suo attributi, in ipsâ luminarium conjunctione, sponte suâ in nihilum vanesceret. Hanc artem etiamnum adhibent, tunc præcipuè cum observant, quo momento Sol gradum Aquarij decimum quintum ingrediatur. Verùm non ultro pulvis iste, sed incidente lapide excitatus agitur; in cuius lapsu simul attendunt, in quam orbis partem pulvis feratur. Inde de futurâ rotius anni tempestate rectè se ominari arbitrantur. Reipsâ plebeculâ hac imposturâ illuditur. Lapis enim ad arbitrium illorum præstigiatorum decedit, fune, unde pendet, ad lentum ignem in eum temporis articulum paulatim adusto, in quo cupiunt pulverem lapidis casu excitari. Quod si ortum versùs nubes pulvereâ feratur, tunc enim verò res secundas annùmque felicem sibi pollicentur, ignari ab aurâ temerè moveri, quod agi aliquo fato aut numine putant. Postremus horum musicam invenit; quam olim fuisse apud Sinas præstantem libri docent illius laude pleni. Hodiernam nec ipsi magnates æstimant, eamque extra comœdias vix adhibent. Hanc verò artem interijisse, deplorant ipsi, eoque acerbius, quo effusius laudatam sciunt à CONFUCIO Philosopho, cujus existimatio eis sanctissima, negante absq; musicâ bene geri rempublicam posse. Hanc tamen jacturam solantur instrumentis musicis varijs è variâ materiâ constantibus. In his usitatæ sunt fides, è bysso, ferro, aut ære compositæ. Ex ære item ad conciliandum sonum opera efficiunt alia, ut sunt campanæ variâ formâ & sono, pro magnitudinis modo, quorum concentus non inamœnus ac talis ferè est, qualis è Belgarum turribus auditur ac templis. Præter hæc usurpant tintinnabula, cymbala & sonoras laminas è lapide, ut & tympana è pellibus, non admodum nostris dissimilia. E ligno quoque varias tabellas compingunt, quas laxius inter sese connexas ad numerum digitis impellunt. Inter ea verò, quæ spiritu ad concentum animantur, ut sunt tibiæ ac tubæ, organum præstat; formâ, non item magnitudine, nostris utcumque par. Id enim parvum & è varijs fistulis instar Syringis fistulæ, qualem Faunis appingimus, compactum, ore inflant eâ gratiâ, ut illud tibiarum genus omnibus alijs fidium aut fistularum inventis antetulerim. Sed ad Imperatorem redeamus.

Is igitur primus diadema & alia ornamenta, quæ Imperatorem decerent, adscivit, veste cæruleâ usus & luteâ, ut cæli ac terræ colores

*Pulvis qui de-
cet luminaria
conjunctione.*

*Et creditur
anni tempe-
statem porten-
dere.*

*Musica in-
venta.*

*Instrumenta
musica.*

*Variarum vo-
cū inventor.*

geminos velut gentilitios in cultu imitaretur. E florū intuitu artē usūque tingendi varijs coloribus invenit, quos opulentis egentibusque voluit esse diversos. Figlinam & fabrilem artē cadendi dolandique ligna per suos Præfectos docuit, arborēque in naviculæ formam excavatas ad flumina majora trajicienda. undis credidit, minoribus fluvijis ponte junctis. Ad commercia deinde provehenda numos cudit ex ære; ad arcendam verò vim hostium, arma & bellicas artes non modò præceptis tradidit, sed in usum etiā perduxit. Itaque pace bellōque providens Imperator in utraque reipub. fortunā civium commodis ac salutē consuluit. Miraculi speciem habet, quod sequitur. In ejus palatij atrio herba crevisse fertur, cujus ea vis & ingenium, ut, si quis malus regiam ingrederetur, confestim in venientem, pronus instar heliotropij, se obverteret. Quod germen si passim in hortis aut atrijs magnatum cresceret, quantò plures aulis abstinerent, qui nunc latentium scelerum securi, hujusmodi proditores non timent?

*Herba male-
rum index.*

Ceterum HOANGTIUS mares genuit viginti quinque, de quibus quatuordecim contracto matrimonio plures illi nepotes procreaverunt, quos vivus aspexit. Sinæ asserunt nunquam eum fuisse mortuum, sed in eorum cætum assumptum, quos XI NSIEN appellat. Hos in jugis montium summis voluptatibus vacare fingunt immortalitate donatos. At enim ut hæc de illius ad perpetuam vitam transitu fabulosa sint; certè nomen ejus adhuc ob præclara facinora immortale fuit. Ab eo enim omnes Sinarum reges HOANGTII communi appellatione, quemadmodum apud nos à primo Cæsare Cæsares, dicuntur. Verum enim verò futurum operæ pretium arbitror, quoniam de Cyclo Sinico sexagenario his temporibus reperto iterum hoc loco mentionem feci, si paucis ejus rationem exposuero.

*Sinæ aliquos
homines im-
mortales esse
credunt.*

*Cyclos annorum
Sinensium
qualis?*

Cyclos ergo sexaginta annorum ambitus est; quo spatio decurso idem anni nomen redit. Et licet non eodem tempore fiat luminarium conjunctio, sed trium ferè dierum sit diversitas; nulla tamen intercælatione, neque cyclo nostro novemdecennali opus habent. Nam planetarum motus in annos singulos denuo computant, interque se componunt. Non enim habent, neque adeò tolerant perpetuas ephemerides, sed annis singulis novas cudunt in singulos dies, easque typis datas, magnis impensis in universi regni fines differunt. Unde unius horæ & minorum aliquot anticipatio, quæ aureo nostro numero novilunia inferit, ipsis in annuâ computatione reponitur. An-
num

num verò jam inde à tanto tempore Lunæ . solarem habent. Menses item admittunt abundantes, deficientes, atque communes. Admittunt menses embolismæos, ita tamen, ut non mensem aliquem certum intercalare soleant, ut olim Judæi secundum semper ad id seposuere; sed usitato sibi calculo inveniunt, quem faciant intercalarem. Nam duodecim signa Zodiaci sic ordinata sunt, ut Pisces semper in primum mensem, Aries in secundum, alia signa deinceps in alios menses incidant; ita ut nullus à proprio sibi signo vacuus abire possit. Quia verò altero quoque vel tertio contingit, ut mensis aliquis à signo sibi attributo excidat; hinc mensis ille eâ ratione intercalatur, ut nomen ab antecedenti mense capiat, ex quo dein signum subsequens in debitum mensem cadit. Totus cyclus annos embolismæos viginti duos continet; reliqui sunt vel communes, vel deficientes, vel abundantes.

Mensis intercalaris pulchrum inventum.

Unius autem cujusque anni nomen non per numeros, sed per geminas literas explicant; quarum altera è decem CAN, altera è duodecim horarum characteribus desumpta, ut supra fuit expositum. Dies quoque singulos totius anni eisdem sexaginta nominibus continuatâ serie insigniunt, eorumque vim & effectus declarant per literam, unum è quinque Sinarum elementis, seu, quod idem est, è quinque planetis significantem. Decem autem illæ literæ CAN dictæ ita sunt distributæ, ut uni semper elemento duæ respondeant. Hinc Christiani nostrates, etsi fortè ob tanta locorum intervalla ephemerides annuas, sive Kalendarium Romanum quotannis imprimi à nobis solitum non accipiant, nunquam tamen in cognoscendâ Dominicâ die falluntur. Habent enim ubique Sinicum Kalendarium, ex quo, si methodum ac normam à nobis vulgatam sequi velint, haud eis operosum festos Divorum ac mobiles dies dignoscere.

Annorum nomina per literas, non per nomina.

Demum addunt duodecim alias literas, quæ planetarum horas referant, è quibus omnibus inter se coagmentatis rectèque & ordine dispositis Astrologicas prædictiones deducunt. Non ausim tamen asserere, ut nihil est natum simul & perfectum, Sinas jam tum hæc omnia omnibus suis partibus expleta tenuisse, cum sæpe deinceps Kalendarij sit adhibita correctio. Illud tantum affirmare habeo, pleraque hoc Imperatore inventa quidem fuisse, at initio non ad eam perfectionem adducta, quam post habuere. Ex quo conjici potest, hæc gente nullam in eiusmodi rebus inveniendis priorem fuisse. Nunc ad seriem Imperatorum redeamus.

Kalendarium sapientius emendatum.

QUAR.

QUARTUS IMPERATOR
XAOHAUUS.

Regnavit annis LXXXIV.

*Cyclo 2, an. 41.
ante Christum
2597.*

*Præfectorum
insignia.*

*Avis solis bo-
nam omen.*

*Magni famo-
si.*

Hic Imperator omni virtutum genere & præclarâ indole insignis, ab HOANGTIO patre Imperium per manus accepit. Primus ex Imperatoribus, Præfectorum gradus & dignitates per varias volucrum genera & colores distinxit. Quippe semper ita habitum est apud hanc gentem, muneris, quod obit, gradum in veste ostendere. Hinc antè & retro volucrum aut aliud sibi proprium insigne auro byssoque acu phrygiâ pictum thoraci assuunt, cujus aspectu obvius quisque moneatur, quem è novem honorum gradibus magistratum obtinent. Neque una omnibus suorum symbolorum materies fuit. In enim, quæ præfecturæ civiles obtigerant, quos nuncupant Philosophos, pro insignibus semper aves habuerunt; militares verò præfecti ac tribuni volucrum loco, dracones, leones, tigrides & alias ejusmodi ferociam militarem innuentes belluas sibi affinxisse, pulchrius putabant. Omnes tamen eodem spectant, ut ex hoc habitu non gradus modò, sed etiam conditio ac dignitatis genus in quoque noscatur. Aves autem XAOHAUUS ceteris animantibus idcirco prætulit, quòd sub initium imperij Solis avis apparuit, cujus adventu felicitatem regno portendi vulgò existimant. Quòd si hæc avis diu non sit visa, Imperatoriæ familiæ interitum & futuros bellorum motus ominantur. Quenam verò sit hæc avis, non liquet. Ex formâ quâ eam pingunt, aquilam crederes, nisi plumarum mira & discolor varietas obstaret. Phœnicem ut esse suspicer, ejus raritas persuadet, Sinæ FUNGHOANG vocant.

Postquam imperium multis annis sanctissimè habuit, cum jam ob decrepitam ætatem regni rebus minùs providere posset; KEULIUS impostor magicis artibus & semurum spectrorumque terrore à veritatis tramite ad infanda sacrificia incautam plebem adduxit, omnium ferè animis sædâ superstitione imbutis. Hinc iratum ealum magnis in eam gentem calamitatibus detonuit, regnumque omne concussit. Ita Sinarum memorant historia. Quæ fuerit illa, quòve spectarit

spectarit superstitio, haud equidem scio: crediderim tamen KIEU-
LIUM idololatriam & greges deorum invehere conatum, uti alicubi
sectarum turbas sub specie religionis inducunt. Atqui nihil interest
ad exitum, in numero an cultu aberres, cum de Deo agitur.

QUINTUS IMPERATOR CHUENHIUS.

Regnavit annis LXXVIII.

HUANGTII fuit ex fratre nepos, & ob insignem caelestium re-
rum scientiam ad imperij fastigium ascendit. Omnium primò,
labefactam priorum annorum fato religionem restituit,
instauratâ majorum pietate, ut unum omnes supremum cæli Impera-
torem stans sacrorum ritibus colerent. Additum, ne cui alteri quàm
Imperatori sacris fas esset operari. Tanti faciebant sua sacrificia, ut
sacerdotalem dignitatem, quæ ipsis summa habebatur, nonnisi cum
sceptro vellent esse conjunctam. Initio regni regiam in urbe, ubi nunc
PAOTING est, ejus provinciæ, quam PEKING diximus, postmodum verò
ad POYANG transtulit. Tradunt, ab eo Kalendarium toto regno pu-
blicatum receptumque. Scripsit etiam ephemerides quinque planeta-
rum, quos, dum imperabat, omnes in cælo conjunctos vidit eo die,
quo est observata Solis & Lunæ conjunctio. Et hunc diem primum il-
lius anni esse voluit, prout author Sinicarum rerum in constellatione
XE dictâ indicat, quæ nunc circa gradum decimum octavum Piscium
incipiens, ad quartum usque Arietis extenditur. Fortassis hæc est illa
planetarum celebris in uno signo conjunctio, quam asserunt Europæi
Chronologi Noëtica ætate fuisse. Quid ad hæc illi, qui annos retro
pauciores ad diluvium Noëticum numerant, dicturi sint, nescio. Quid
ego sentiam, tum docebo, cum res ab YAO Imperatore gestæ dicen-
dæ erunt, ubi de diluvio agetur prolixius. Interea nolim arrogare
tantam Sinicis Scriptoribus fidem, quæ nos cogat opinionem illam
mutare, quæ brevioris diluvij historiam facit. Ajo tamen hanc
omnino primam esse stellarum observationem, de quâ quidem con-
veniat inter authores. Quid ad hæc Europæi nostri? ego sanctè asse-
vero me in Historiâ Sinicâ hanc, de quâ dixi, observationem in istius

*Cyelo 4. anno
5. ante Christ.
2513.*

*Imperator si-
mul sacerdos.*

*Kalendarium
primò publi-
catum.
Mira omni-
planetarum
conjunctio.*

D

Impera-

Imperatoris actis invenisse. Et hanc gentem adhuc barbaram vocabimus, quæ jam tum adeò fuit exulta, cum nondum Europæ nomen exstaret?

Hic ergo Imperator primum anni diem, & mensem illum deinceps haberi voluit, quo luminarium conjunctio decimo quinto gradu Aquarij proxima fieret, quod etiamnum observatur à Sinis. Eam ob causam hic Imperator meritò author & parens Ephemeridum nominatur. Hoc verò potius tempore quàm alio, annum ordiuntur, quòd, ubi Sol circa medium Aquarij versatur, ut ipsi dicunt, tunc primum aquæ frigore concretæ solvantur, vermiculi & bombyces refurgant. Nam & cælum tunc mitius vires in hæc inferiora denuo exferere; tunc terram herbis floribusque amœnam; exhilarari homines, animantiæque cetera ad stirpis suæ propagationem incitari; denique novum orbem quasi reforescenti nitorem gratiamque accedere.

*Ephemeridum
author.*

*Cui anni ini-
tium sit circa
medium A-
quarij.*

*Initium anni
Sini varium
fuit.*

Non negaverim, apud Sinas non idem anni fuisse semper initium; sed pro variorum Imperatorum voluntate varium; tria tamen universè illius initia agnovere. Tria namque præcipuè puncta in horarum circulo pro illustrioribus habent. Mediã noctem, in quã cælum; primam à mediã nocte horam, in quã terram; secundam denique à noctis medio, in quã hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum assignant, primæ Amphoram, secundæ Piscem; ita tamen, ut una hora Sinica duas nostrates complectatur. Circulum enim horarum fixum cogitatione depingunt in cælis, quemadmodum nos circulum semper apparentium maximum, quem in duodecim æquas partes secant horasque totidem; quas, quia circulum effingunt immobilem, semper eodem modo consistere necesse est. Iisdem horis zodiaci signa eo, quem supra notavimus, ordine assignant, quamvis alio atque apud nos nomine insignita.

*Quã pompã
& summu Ka-
lendarium
publicetur.*

Quantã verò pompã, quantoque sumptu Kalendarium quotannis in hoc imperio publicetur, vix credi potest. Postquam enim à rerum cælestium peritis, quorum in urbe regiã magnus numerus, id perfectum est, summo Matheseos præfecto tradunt examinandum; qui si probãrit, magno rituum præfidi transmittit. Tum ille multis exemplaribus transcriptum Regi offert. Rex autem statutã die magno apparatu ac splendore, præsentibus totius regiæ magistratibus, post solitos ritus exemplar ad singulas regni provincias per publicos cursores mittit; ubi supremus tributorum magistratus non parvis impensis il-
lud

Iud impressum publici juris facit. Sub gravi poenâ insuper sancitum, nequis in eo quicquam vel addendo, vel demendo corrigat. Quin etiam privatis typis vulgatum ejus exemplar, etsi cum autographo usquequaque consentiens, poena par manet, salutari more constituta; ut omnes intelligant, id unius Imperatoris esse beneficium, néve, quod plerumque fit, ullum in anni totius observatione discrimen alibi subrepat. Et hæc æqualitas, ceu concordia parens, non in ephemeridum usu tantum, sed in rerum omnium tractatione servatur. Omnes enim iisdem domi forisque moribus, omnes iisdem literis, & *Cultus ac man- ræ æqualitas,* eodem corporis cultu in universo, quâ patet, imperio etiam hodie utuntur. Unde conjectari potest, quanta sit animorum in ijs conjunctio, qui ad eò nullâ in re sunt inter se diversi.

SEXTUS IMPERATOR

C O U S.

Regnavit annis LXX.

XAOHAVI nepos hic fuit, CouS, quod summum significat, ob *Cyclo 5. anno 23. ante Christum 2485.* summam virtutem dictus. Omnes enim optimi Imperatoris partes explevisse scribitur. Initio regni urbem regiam in HONAN amoenissimam provinciam, ubi nunc YENSU civitas est, loci commoditatem secutus, transtulit. Quatuor uxorum conjugio novo exemplo illigatus, totidem ex ijs filios suscepit. Harum una concepto voto à supremo cæli Imperatore CI EUM filium impetravit. Altera KIUM enixa est, quem itidem precibus à XANGTI, quem pro deo coli supra indicavimus, matri antehac sterili concessum ajunt. Tertia decimo quarto post conceptum mense, viso prius in somnis rubro dracone, quod magnæ felicitatis argumentum Sinis est, YAUM peperit. Quarta CHEUM filium habuit. Hunc annis precedentibus præ reliquis pater ad imperium assumpsit; optimæ indolis indicia in id usque tempus præ se ferentem. At in eo fortunæ gradu non diu stetit. Nam ubi solus ab obitu parentis regnum obtinuit, citò modestiam dedidit. Inde in licentiam vivendi nimiam prolapsus, vivus adhuc, quod nemini priorum obrigerat, imperio exiit. Ebrietati *enim*

Primus imperio privatus.

enim ac mulierum illecebris ita se totum permisit, ut nullam imperij curam haberet. Cùmque à regulis suæ ditionis non rarò sed nequicquam officij admoneretur; gens probis in hunc diem regibus assueta, eique, cui ratio nõ imperaret, parere indignũ rata, nono imperij anno, è fastigio in exiliũ detrudit, fratre illius YAO in ejus locum subrogato. Hic regiam fixit, ubi nunc CINCHEU civitas est. Quos autem hoc loco regulos appello, erant ij dynastæ beneficiarij, quibus Imperatores vel ob eorum merita, vel ob consanguinitatem partem ditionis, clientelæ jure tradebant, ad eum ferè modum, quo in Europâ Duces, vel Comites ab Imperatoribus, aut Regibus provincias accipiunt. Horum erat, Imperatorem adversùs hostes tueri, & bello ingruente cum certo militum numero auxilium ferre.

SEPTIMUS IMPERATOR

Y A U S

Regnavit annis XC.

*Cyclo Gian 41.
ante hristum
2357.*

*Y A U S exi-
mius Impera-
tor.*

*Ejus laudes
ac virtutes.*

Hunc omnes libri Sinici passim sanctissimum pijsimumque prædicant. Et sanè si res ab eo gestas rectè expendas, omnes non modò Sinenses, sed orbis ferè totius optimos quosque reges virtute pariter & gloria vel vicit, vel æquavit. Ejus laudes liber X ù dictus, & imperante YAO editus celebrat hoc brevi quidem, sed insigni elogio. YAI merita implere totum orbem. Magna erat in eo diligentia; omnes debito honore prosequabatur. Intelligens, composius & perspicax; omnia virtute atque indole quadam sibi congenitã exsequabatur. Multa dein alia illius encomia sequuntur, quæ consultò præterimus. Referemus autem ea, quæ Author, quem præcipuè sequimur, de eodem commemorat, Sinicã, quoad ejus fieri potest, servatã phrasi. *Celesti, ait, pietate Y A U S & eximia (quam X I N, hoc est, Angelicam Sinæ vocant,) prudentia erat præditus. Advenientem omnes ceu solem excipiebant; ab omnibus tanto expectabatur desiderio, quanto aridissimi campi nubes & pluvias expectant. Potens quidem erat, sed solum justa agens; nobilis & dives, sed non superbus; moderatus in vestibus, equis & curribus: cibum & potum obvium capiebat. Simpliciter etiam in salutationibus tu-*
lisque

isque amabat. Proprium illi, pretiosam suppellectilem flocci aestimare, gemmas & uniones non admittere, veneras cantilenas nec aure dignas ducere, ornatas & laqueatas domos non habitare, laneis vestibus corpus regere, & cervinte pellibus frigus arcere. Hæc Sinicus author; quæ de religioso potius viro, quàm ethnico Imperatore dicta putes.

Illud non præmittendum, quòd CONFUTIUS & reliqui Philosophi hunc & sequentem Imperatorem pro exemplo ac normâ proponant, in quam ceteri reges intueantur. Certè ab horum gubernatione Sinicam philosophiam & illius axiomata principium habuisse indubitatum est. Nam & hac ætate sapientes ad fidem suis opinionibus aut præceptis faciendam, eorum acta & modum gubernandi pro argumento indubitato identidem citant.

*Imp. Tai mo-
res fuisse nor-
ma Sinica
Philosophie.*

Per hæc tempora diebus decem non occidisse solem, orbemque conflagraturum mortales timuisse scribunt. Magna enim incendia exarserant, ejus fortasse modi, cujus illud Phaëtonte rege, ad Eridanum fuit. Varia insuper monstra serpentum nata affirmant. His malis consueta pietate maximaque curâ, pari civium bono ivit obviam YAUS, ut nihil in ullo bene de suis merendi genere sit passus in se desiderari.

*Sol decem dies
non occidit.*

Idem siderum contemplatione se cumprimis oblectans, anni dimensionem nonnullis erroribus obnoxiam restituit; mensem quoque intercalarem & abundantes ad debitum ordinem rededit. Ad quod efficiendum duorum virorum operâ usus est in eâ facultate præstantium; quorum unus HIUS, alter HOUS nominabatur. Eos ad assiduam magni cæli venerationem cohortatus, jussit varia ad mathesin opportuna instrumenta conficere; lunæ quoque stellarumque motus diligenter observare; agriculturæ rite exercendæ præcepta inde ad vulgi usum eruere; ac demum summâ accuratione hiemale solstitium notare. Intererat enim, illam solis conversionem à rege non ignorari. quòd eo die cuncta officia ministris distribuere consuisset. Interea conjugis partes erant, bombycum educationem, byssi ac serici conficiendi rationem reliquas mulieres docere. Etsi enim bombycum soboles & opificium Sinis ante non erant ignota; ars tamen eorum telam pertexendi, ut ferè in rerum omnium initijs contingit, adhuc rudis, & sine arte fuit. Illud Sinis honorificum & fidei consentaneum est, ab ijs in Asiam & Europam id genus opificij, ut à fonte dimanasse,

*Yau Imperat.
Mathematicum.*

*Bombycum &
serici anti-
quitas.*

Ut verò ad solstitium redeamus, ajunt Sinici scriptores, illud ijs temporibus circa primum gradum constellationis H I u observatum, quæ modò initium circa decimum octavum gradum Aquarij sumit. Quæ ratio si est approbanda, solstitium ultra quadraginta & octo gradus ab ortu suo interea deflexisse necessum. Certè quidam ex ijs, qui librum XUKING interpretati sunt, affirmare non dubitat, imperante CHINÇUNGO è Sungæ familia, anno post Christum natum millesimo quinto solstitium à superiori observatione jam quadraginta duobus gradibus ab annis ter mille, trecentis quadraginta duobus mutasse. Prima enim illius observatio fuit annis ante Christum bis mille trecentis triginta septem. Notandum autem, Sinas longitudinem per polos mundi definire, circulumque maximum in trecentos sexaginta quinque gradus & viginti quinque minuta dividere, quorum minutorum centena unum gradum constituunt.

*Supercilia
vario colore
tincta,*

*Diluvium in
Sina,*

Ceterum YAUM supercilia vario tincta colore atque in Iridis modum micantia habuisse, invenio. Pacis quidem toto imperio stabilendæ perpetuum ei primumque studium fuit. Nec à studio dissentiebat publica tranquillitas, æquitate illius ac pietate maximè constituta. Hinc cum mortale genus illis præsertim locis mirum quantum augetur; vicinæ gentes famâ tantæ virtutis excitæ, atque sub tam laudato Principe victuræ, ad ejus ditionem velut paternum sinum confluerant eâ frequentia, ut jam vix regnum Sinense ijs capiendis sufficeret. Aquis enim terra magnam sui partem castigata, succedentibus advenis angustior esse cœpit. Eas author Sinicus ait diluvio inestas. Ego malim credere, à Noëtica inundatione superstites in extremæ hujus Asiæ planitie, locisque depressioribus resedisse; aut peculiari eluvie Sinas inundatos. Nisi fortè à diluvio Noëtico aquarum imperu rupti fluviorum alvei, aut aggesto sabulo repleti, stagnandi legè aquis imposuere, cujus impatientes, extraque litora sua effusæ, omni ex parte Sinarum plana mergerent. Utcunque sit, Imperator ad eas in mare derivandas vel certè ripis & aggeribus coercendas QUENUM cum ampla potestate præfecit. Is postquam novem ipsis annis nihil effecit, vel quòd parùm esset harum rerum peritus, vel quòd illi negotio impares vires suas duceret; imperatoris jussu capite negligentia pœnas dedit. Inde alium operi præfecit, qui & peritior, & alterius malo ad dicto parendum intentior, tandem aquis exitum aut alveum fecit. Et quoniam hoc Imperatore de aquarum corrivatione offertur mentio, quas Sinica historia

Historia diluvium vocat, & Europæi Chronologi ex certiori opinione ad hujus Imperatoris tempora Noëticum diluvium reducant; facile concesserim, omnem gentis historiam ad hæc usque tempora vel confictam fuisse, vel ea narrare, quæ ante Noëticam eluviem contigere, quorum in arcâ fortasse servata memoria. Nam & alia plura, quæ ad nostra etiam sacra spectant, ab oblivione & interitu inibi vindicata fuisse, doctorum virorum est opinio. Verùm Sinis hæc talia persuasæ velle, temerarium foret, scriptorum suorum fidem, oraculi vicem tuentibus & ab eo, quod semel credidere, non dimovendis. Mihi verò religiosum non sit, YAUM hunc nostrum eundem cum Jano dicere, ita nominum & temporum affinitate suadente; qui Janus multis Noë fuisse creditur. Quanquam multa dein à vero procùl remota Sinæ supposuere. Fatentur enim, suæ gentis historiam XUNO post YAUM imperante, uti & librum XUKING dictum, primùm inchoatam. nec tum typo, sed stylo ferreo folijs incisam. Nondum enim vel sub XUNO, vel proximis Imperatoribus typographiæ usus exstabat. Sed hæc omnia in aliorum judicijs relinquo.

Post hæc ad meliorem formam, imò novam YAUS revocavit rempublicam Sinicam, sex tribunalibus cum supremâ potestate institutis. Horum unum LYPU vocant, cujus est, magistratum fidem vel errata cognoscere, & pro cujusque merito aut ad ampliorem dignitatem promoveri, aut malè usurpatâ omnino exuere. Alterum est PINGPU, id est, militum supremum tribunal, cujus eadem de militia præfectis cura, quæ prioris de literatis. Tertium LIPI est (Rituum seu ceremoniarum tribunal diceret) in quo de templis, sacrificijs, exterarumque gentium legatis & alijs hujusmodi negotijs agitur. Quartum HUPU dicitur, quod regiam gazam & tributa curat. Quintum CUMPU dictum, operum publicorum rationem habet, ut regij palatij, mœnium, fluminum, regiarum navium & itinerum publicorum, necubi ad ornatum & securitatem aliquid desideretur. Sextum HINGPU capitalium rerum & criminum causas cognoscit fontibusque pœnas decernit. Hæc sena tribunalia jam inde ab YA O initium habent; à quibus tanquam capitibus universum Sinicum imperium è regia ordine gubernatur. Præter Imperatorem & Colaum agnoscunt superiorem neminem. Colaum verò illum appellant, qui, si nominis etymon spectes, à nobis Imperatoris auxiliator; si muneris dignitatem, summus regni Præfectus diceretur.

Sex tribunalium inventio & officia.

Rebus

Rebus ita constitutis, quemadmodum YAUS imperium summam æquitate tenuit, sic pari modestiâ eâque geminâ, vivus alteri sponte cessit; nescio illone fortiter contempto, an justè & legitime administratio magis laudandus. In ipsâ quoque abdicatione publicam utilitatem potius quàm suorum amorem in consilio habuit. Quippe filijs suis, etsi nec degeneres, nec vulgò ingrati essent, ultro præteritis, imperium homini detulit, in quo nihil regium præter virtutem suspiceres. Fortè cum magnatum uno collocutus, sollicitum se ajebat, quem in tantâ negotiorum mole fortunæque varietate summæ rerum atque gubernaculo præficeret. Cui alter FANGIUS nomine, In regia, inquit, & stirpe tuâ est, quem Sinis imponas. Filius tuus natus major CHUS bona indolis, prudentiâ non modicâ, ingenio perspicaci, te sive patrem, sive Imperatorem non dedecet. In eo gens universa præter virtutes tuas in filio tralucens, etiam sanguinem tuum amabit. Neque si me audis, alteri imperium trades. At YAUS loquentem interpellans, An ignoras, subjecit, æquè mihi malorum laudes atque bonorum calumnias displicere? Natus meus loquax & contentiosus est, neque facta dictis illius respondens; fors doctus bonum se simulare, intus à ratione aberrat. Ita purpuratum fugillatâ sibi adulandi vanitate à se dimisit, abdicationis consilio in alium diem dilato. Tantum potest apud bonum Principem patriæ amor, qui cum sincerus est, publicas civium utilitates solùm respicit, cæcus in privatis. Nec multò post, cum jam annis septuaginta imperâisset, arcessitum ad se SUGONGUM, fidißimum & maximæ authoritatis præfectum alloquens: In te, inquit, transferre sceptrum cogito, cui ferendo te anum patris prudentiâ & probitate video. Tum Sugongus fastigium illud seriò deprecatus, negat se ijs virtutibus adornatum, quæ majestatem decent; neque honorem istum se promeruisse, pudori suo gravem; neque humeros afferre tantæ moli pares. YAUS hominis in respuendo imperio constantiam admiratus, quod alij ultro ac per vim invadunt, rogat, si gravetur regnum adire, quem igitur alium honore illo dignum judicet? Hic SUGONGUS in omnium magistratum præfectorumque corona ita Imperatorem alloquitur. Quando ita me de idono regni successore compellas, qualem me fore nequidquam tibi persuaseras; non equidem dissimulabo, quod è re tuâ regni que futurum existimo. Est in tuâ ditione agricola, conjugij adhuc expertus, homo omnium sermone probus, quem ob pietatem ac morum gratiam omnis agre-

Dicitur Yas laudo dignus.

Delatum imperium Sugongus respuit.

Xius agricola virtus digna imperio visa.

stima

filium vicinia veneratur & amat, agris etiam suis ac domibus ad ipsius commoda usumque sponte oblati. Ab ejusdem nutu & ore ob conceptam de illius integritate opinionem ita pendent, ut ejus in eventis omnibus consilium sequantur. Huic nomen XUNUS est. Pater illi CUSEUS, homo stolidus; mater ultra innatam feminis garrulitatem singulari vitio loquax; fratres superbi ac pervicaces. Hos tamen obsequio & submissione inter tam diversa studia ita continuit, ut non modo secum ipsis, verum etiam cum virtute tandem redirent in gratiam. Neque contentus alios facere meliores, seipsum quoque in dies magis castigans ad virtutis culmen enititur, juratus prava societatis osor. Hæc SUNGOI oratio fuit. Addunt Sinæ hunc ipsum XUNUM toto tempore, quo ruri stivam ac deinceps in regiâ imperium rexit, nunquam desisse, singulorum virtutes, etiam suas facere. XUNI verò patrem antiqui CUSEUM, quo nomine cæcum & mutum significant, eò dixere, ut parentum illius nequitiam exprimerent. Pater enim XUNUM filium novercâ instigante sapius è medio tollere parabat, nisi filij mansuetudini parentum cessisset improbitas; quâ perdomitâ, tota denique familia se correxerit ad frugem. Atque ab hujus XUNI exemplo erudita Sinensium philosophia geminum documentum posterorum bono eruit. Primum, nullum patrem adeò posse iniquum esse, cui filius obsequium non debeat; deinde neminem esse tam sceleratum, quin virtute ac beneficijs flecti possit in melius. Imperator audito SUNGOO, experiar, inquit hominem. Nec diutius factum, & duas filias jam nubiles, quas deinde matrimonio sibi junxit, ac novem filios ad XUNUM in ejus obsequio & potestate futuros mittit; ipsi provinciæ præfecturam tantisper commisit: ut ejus in minori potentiâ virtutem exploret. Ubi eâ se animi moderatione præbuit, ut omnibus admirationi esset, præcipuè YAO. Qui tam bono successore latus, elapso triennio eum imperij consortem fecit, ipsi omni gubernatione commissâ. Quo munere ille vivente YAO ipsos viginti & octo annos magno reip. bono perfunctus est. Atque ita, etiam regnum duos capere potest, si virtus utrique sit comes.

OCTAVUS IMPERATOR
X U N U S.

Regnavit annis XXXIII.

*Cyelo 8, an.
20. ante Chri.
stum 2258.*

Hoc anno cum jam ad ultimam senectutem Y A U S pervenisset, moriens ita X U N U M ad imperium legitime tenendum hortatur, Ades, X U N E; satis superque tuam fidem expertus sum. Dicitis tuis ex æquo facta respondent. Age igitur, sceptrum capesse, virtuti ac meritis tuis debitum. Cura, ut civibus tibi subjectis patrem te exhibeas; & memineris non tibi à populo, sed à te populo servendum. Rex enim idcirco super omnes eminent, ut unus prospiciat omnibus. His dicitis moritur Y A U S; quem X U N U S haud aliter, atque filius optimum parentem, luxit. Et ut dolori suo litare posset liberius, rebus imperij subinde Præfectorum curæ demandatis, ipse toto triennio ab Y A I sepulchro nunquam discessit.

*Rex qualis esse
debeat.*

*Sinarum luctus
in morte pa-
gentum.*

Hanc in parentes pietatem mirâ observantiâ etiamnum apud Sinas liberi tuentur. Tribus enim annis ita patris mortem lugent, ut semper se domi contineant, relicto quamprimum quocunque publico munere vel magistratu, quo tunc fungebantur. Locum quoque, cibos & supellectilem cum vilioribus permutant; nec nisi in humili scamno sedent. Nihil vini, nihil obsonij admittunt, solis oleribus contenti, Vestes rudissimæ sunt. è crassâ telâ confutæ. Cubili quoque incommodiore utuntur. Quin & ipsa loquendi ratio & phrasis est alia, & ad luctum composita. Neque adeo antiqua jam est appellatio, alio nomine vocari volentibus. Ipse, qui in luctu est, non aliud quam inobsequentis & ingrati filij nomen sibi tribuit, ut qui nesciverit obsequio curaque debitâ parentum vitam propagare. sed ipsæ mortem pluribus offensis accelerarit. Nec sermo tantum sed etiam charta mutatur & scribendi modus. Non rubrica, non papyrus minio imbuta scriptio, ni adhibetur. Lætioris autem coloris vicem flavus subit vel cæruleus, Vestes candidæ, non ut inter Europæos, hilaritatis, sed mœroris argumentum. Mira prorsus hæc Sinarum in parentes defunctos pietas, & imitatores alibi vix repertura, eatenus præsertim, quòd cum vident ætate proventus magis necessaria esse obsequia sua, multi è magistratu
ejus

eius relinquendi potestatem flagitent, haud aliud causantes, quam quòd fractis senio parentibus omni, quâ possint, ope subvenire debeant. Nec facile quis ab Imperatore in eâ re fert repulsam, gnaro, in eâ pietate nihil ambitionis latere.

Quòd autem triennium in eo luctu ponant, causam è Sinicâ philosophiâ non omnino inanem afferunt. *Cur tribus annis lugeant.* Equum enim esse, qui in primo vitæ triennio, sui adhuc impotes, parentum in se charitatem sint imprimis experti, tantundem temporis post eorum obitum ad molestias, quas eisdem fecissent, velut expiandas lamentis & mœrori à filiis impendi. Unde non mirum, à Sinis in maximæ infelicitatis loco deputari, si prole careant. Intelligunt enim, neminem se habituros, à quo vel in declivi vita obsequium, vel post mortem possint solennem luctum sperare.

Absolutis ergo tribus mœroris annis X u n u s in demortuorum Imperatorum aulâ inspecto regio thesauro ac gemmis, septem planetarum Sphæram ex illis fabrefecit, è cuiusque gemmæ ingenio planetis singulis apram attribuens; aliâque terræ loco in medio statuit. Fuit X u n u s eximie prudens, moribus perquam compositis, & omnibus charus; quod suâ vicissim eâque summâ in cives charitate promeruit. Enitebat in eo non umbratilis virtus, sed solida & in utrâque fortunâ constans. Ferunt eum in quovis oculo geminam pupillam habuisse, *Sphæra miranda à X u n o no conficitur.* quod inde in Physiognomiâ Sinicâ, cui gens hæc impensè dedita, bene magna de eâ habet volumina, varijs vultuum linearumque figuris referta, inusitatae felicitatis argumentum haberi coepit. Neque hoc mirandum. Vidi ipse puerulum in oculo dextro duas pupillas habentem. *Pupilla oculorum duplex. Sina Physiognomia dedit.* Quæ res parentes ejus singulari gaudio affectit, reputantes eum congenitam futuræ prosperitatis testeram in oculis ferre. Nec vani augures fuere: Filius namque cum familia universâ Christianis sacris imbutus, non alio nomine quàm isto potuit esse felicior.

Porro X u n u s temp. novis variisque ordinibus civium ac numerum distinctam, ritibus insuper ac legibus multum adauxit. *Sex tribunalia reformata.* Sex quoque tribunalia sub Y u o instituta in meliorem formam redegit, adlectis multis, qui magistratui jus dicenti partim assiderent, partim Præfectorum vices communicatâ potestate lubirent. Dinonem deinde universam in provincias duodecim partitus, omnes ipse quorannis coram obibat. Tum annos quatuor in excipiendis Regulis beneficiarijs explorandâque illorum fide consumpsit, quos panis aut præ-

*Leges Xuni
perutiler.*

mijs, ut erant cujusque merita, affecit. Viros doctos & sapientes præ ceteris fovit. Præfectis per omnes provincias imperavit, ne agriculturam impedirent unquam, alio laborum genere vexando agricolas; ut largam ubique annonam procurarent, hospites peregrè procùl adventantes benignè exciperent. Munia probis tantum & idoneis mandarent, virtutem præmijs excitarent, bonis fidem haberent, malos dimitterent.

*Supplicia
quinq; à Xu-
no inventa.*

Quinque suppliciorum genera constituit, quibus criminum reos vel naso, vel talo pedis, vel manu, vel capite, vel denique acerbiori quopiam mortis genere plecterent. Sin ambigerent iudices de supplicio, in consilium adhibere jubebantur clementiam, & mitius

*Exilium tri-
plex.*

irasci. Exilij tres gradus pro sceleris magnitudine statuit. Gravissimum fuit, toto Sinarum regno extorrem ad Barbaros amandari. Proximum, à patria ultra mille Sinica stadia exesse. Tertium ac mitissimum erat, regni duntaxat finibus proscribi, nullâ metâ longinquitatis præfixâ. Sed inter omnia XUN I imperia illud mihi palmam teneat, quo vetuit, nequis idcirco pareret, quòd Imperator, sed quòd æqua juberet. Hinc fortè Præfectos suos allocutus, *Tum demum, inquit, moram mihi gerite, cum, quod bonum & æquum erit, imperavero.*

*Xuni dictum
memorable.*

*Tartarorum
prima in Si-
nas irruptio.*

Inter hæc Tartari, de quibus prima hæc apud Sinas est mentio, in Sinicam ditionem infusi, prædas agebant. Nec deinceps unquam destitere Sinarum terras infestare, uti suis locis docebimus. At XUNUS, cui suorum salus cordi esset, in tempore ivit obviam per Præfectos suos grassanti maleficio, patriæque tranquillitatem in præsens restituit.

*Aquarum ope-
rosa deductio-
nes.*

Sub eadem tempora sollicitus, quem aggerem objiceret aquis planiora Sinarum inundantibus; YUO QUENI, ob hoc ipsum negotium male curatum occisi, filio munus hoc demandat. Is patris exemplo sapiens, tredecim annorum spatio tantâ diligentia curavit negotium uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Ajunt eum hoc annorum decursu sæpe suas ædes prætergressum, nunquam illic divertisse, nequid temporis sibi deperiret. exsequi regia jussa festinanti. Opus omnino stupendum, & cui, nescio, an in toto terrarum orbe par esse credam. Exstant etiamnum illius apud Sinas vestigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos pares derivata; montes integri perfossi; alibi lacus & paludes exsiccata; alibi egestis aggeribus aquæ in lacum coactæ; fluvij majores in-
duos

duos trésvé amnes divisi, aut in mare deducti; unde ingens terrarum planities longè latèque diffusa emicuit.

Hoc labore, uti & eximijs virtutibus, quibus Y u s excelebat, adeò sibi X u n u m demeruit, ut suismet filijs posthabitis illum in imperij societatem adsciverit. Hoc, quod rarum est, annos septendecim concordì potestate tenuere. Nimirum facilè duos capit regnum, quod capere virtutem potest.

Xunus neglectus filijs Yau imperium tradit.

Multa quidem alia de hoc Imperatore dici à me possent; sed, quia brevitati consulo, prætermittis ceteris unum referre non abs re mihi visum est. X u n i adhuc domi versantis è novercâ frater maxima in illum mala perpetuò machinabatur, parente utroque ad id instigante. Inter alias ejus injurias præcipua fuit, quòd X u n u s puteum purgare jussus, cum eò descendisset, minimo minus abfuit, quin lapidibus à fratre desuper injectis obrueretur. Effugit tamen, meatus subterranei fortè reperti beneficio; domumque reversus, testudinem, strato insidens, pulsare cœpit. Adest subinde frater, animo ejus bona invadendi, quem à se peremtum nihil ambigebat. At ubi domum ingressus, eum fides pulsantem reperit, obstupuit scilicet, conceptumque scelus successu carere videns, vocem non invenit. Tum X u n u s comiter illum affatus, *Frater, inquit, quæ causa tui adventus? tantisper hic mecum confide.* Hac humanitate recreatus ille, jamque recepta voce, venisse se ait, ut fratrem inviseret, quem à multo tempore non vidisset. Ita X u n u s, etsi sciret se cum conscio loqui, oblatum parricidium nec verbo ultus, cælo solùm gratias egit, quòd à familiarium suorum insidijs, quæ miræ quæ multæ fuere, toties esset liberatus.

Tandem, ut suprâ diximus, parentes cum fratre, monitis & exemplis X u n i resipuere. Tanta moderati animi vis erat. Jam, ne simus æquo longiores, reliqua persequamur.

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER SECUNDUS

De primâ imperante familia HIAA.

PRIMUS IMPERATOR

Y U U S.

Solus imperavit annos x.

*Cyclo 9. an. 11.
ante Christum
2107.*

*Tuus regnum
fugit, cui ali-
us immiget.*

*Cur Tuus rex
non imperator
voceatur.*

*Electio Impe-
ratoru in suc-
cessionem
transijt.*

Ortuò XUNO ejus filius YUUM sibi prælatum indignè ferens, cùm naturâ imperium sibi deberi crederet, armis illud ivit assertum. Sed nec consilium, nec tentata vis quicquam profuere. YUUS quidem, etsi divisâ paullò antè potentâ fessus, profugerat è regiâ. Sed fugientis modestiam sceptrâ sequebantur; desertoque ab omnibus XUNO filio retractus est ad culmen, omnino dignus, qui imperaret, quippe qui nulli tunc vel rebus gestis, vel ingenij magnitudine secundus habebatur. Sinensis tamen scriptores hæcenus obtrectârunt ejus laudibus, ut regem tantùm, non imperatorem vocarent. Suspicio erat in illum tanquam filiorum nepotumque suorum plus æquo amantem & sollicitum, ut uni traditum imperium ad ceteros deinceps prodiret. Hinc familia HIAA apud Sinas prima hereditariâ dignitate imperium in posteris propagavit. Atqui non patris ambitio filium, sed suamet eum virtus rebus præposuit. Ab hac jam tum ubique charus, ab omnibus expetebatur. YUUS quidem successorem sibi elegerat YEUM quendam, jam antè in imperij societatem adscitum; at ubi diadema morte illius vacuum fuit, omnium ordinum consensu, YEO spreto, ad YUI filium delatum est, utriusque merita spectantium. Ita eligendi mos, si-ve jus in hereditariam successionem transijt. Hæc familia HIAA duravit annis quadringentis quadraginta & uno, septemdecim Imperatorum

torum successione continuâ rerum apud Sinas posita. Ego enim Imperatores eos deinceps vocabo, ut à regibus & regulis beneficiarijs distinguantur. Hinc patet, quod paullo antè monui, ad hoc usque tempus imperatoriam potestatem sacerdotio annexam ab eligentium voluntate pendisse. Ac licet post hunc Imperatorem electionis ritus abolitus sit, sacrificij tamen haud perinde. Nam hodie quoque soli Sinarum Imperatori concessum est, XANGTI, hoc es, supremo Imperatori sacrificare, capitis pœnâ constituta ijs, quibus id agere non esset religio. Nostro ævo numen quoddam colunt, quod, quale sit, planè ignorant; olim verò, quin verum Deum agnoverint, ex doctrinâ à Noë traditâ dubium nobis nullum est. Imò credimus, quàm plurimos olim in primavâ naturæ lege salutem post mortem consecutos. Talia enim tantâque sunt, quæ de illorum virtutibus ac pietate sunt ab antiquis scriptoribus prodita memoriæ, ut hoc perquam credibile efficiant. Faxit Deus, ut operâ Societatis nostræ, quæ adhuc non sine ubere fructu in Sinarum culturâ desudavit, amplissimum hoc imperium tandem intelligat, quem veneretur! Mihi videtur verisimile, per summum Imperatorem, XANGTI dictum, Sinas olim Deum optimum maximum intellexisse. Huic enim ut supremo numini sacra faciebant, fundebantque preces, nullis ad religionem exciendam simulacris aut statuis usi; quippe qui numen ubique præsens venerantes, illud extra sensus omnes positum, nullâ crederent imagine posse mortali oculis repræsentari. In montibus tamen ferè templa illi struxere, ubi preces eidem adhibebant. Et sanè duæ illæ syllabæ XANGTI supremum Imperatorem significare videntur, sicut è contrario Imperatorem suum in terris jura dantem Sinæ HOANGTI vocant.

*Sinæ aliquam
Dei inortiam
habere.*

*XANGTI
quid?*

Intelligendum est autem, ut plus lucis habeat in annalibus nostris ratio temporum, Imperatorum annos omnes eorum gubernationi attributos, quocunque mense moriantur, pro completis haberi. Quamvis enim Sinæ mox eodem anno, quo quis ex Imperatoribus diem obijt, alium in vicem substituunt; is tamen honor demortuo usque ad finem anni fatalis habetur, ut ejus nomine omnia gerantur, diplomatis quoque literis que publicis velut viventis adhuc auctoritate signatis. Successor autem initium sequentis anni suo demum insignit nomine; nisi transferatur imperium in aliam familiam. Tunc enim quo die imperium auspiciatur, nomen suum anno tribuit.

Y u u s itaque anno suprâ notato solus regnâsse dicitur, et si sta-
tim

tim à XUNI excessu, qui in superiorem annum incidit, regnare cœpit. Fuit is HOANGTII, præstantis illius Imperatoris, quarto loco nominati nepos. Gaudebat maximè colore nigro; quem idcirco in omnibus vexillis suis voluit esse. Victimam tamen, quæ summo Imperatori faciebat, croceas sive luteas malebat. Imperij ditionem, quæ omnis erat à XUNO divisa in provincias duodecim in novenas coërcuit. Mira de modo agrum cujuslibet tractûs utiliter colendi, serendique conscripsit. Quippe glebam, fertilitatem situm cujusque soli penitus perspectum habebat, cum suapte industriâ, tum aquarum deductione. Hinc multa & miranda de agriculturâ & stercoreatione præcepta; quæ pro terræ, quæ aratur, ingenio sunt diversa. Fimum usurpant varium. Alibi bovino, alibi equino aut humano excremento saturant agros; alijs locis contusa vaccarum ossa, gallinarum plumas, cineres, porcorum fetas, & similes quisquillas pro lætamine glæ inaspergunt. Ita nihil apud Sinas in tantâ pretiosarum rerum copiâ, quantumvis vile, deperit nihil quod usum non habeat, maximo regni totius emolumento. Ex hac autem YUÏ solertiâ patet, eum geometriam juxtâ & geographiam calluisse. Nam totam Sinarum terram non modò aptè divisit, sed ita dimensus est, ut, quâ altior, quâ depressior esset, illum scire necessarium fuerit ad aquas sine noxâ derivandas. Soli verò & glæ cujusque naturam habuisse cum primis exploratum liber XUKING, unde ista desumsi, pluribus testatur.

*Maxima
Agricultura
partitio apud
Sinas.*

*TVVS geo-
metra.*

*Vasa novem
geographica
magna asti-
mationis.*

*XVVS astro-
logus.
Constellationes
viginti octo,
seu luna man-
siones.*

Exinde pro novem provinciarum numero totidem vasa è cyprio ære fudit provincias referentia; quarum geographica descriptio inibi erat expressa. Opus fuit omnino stupendum, maximique semper, à regibus fieri solitum, non artis tantum admiratione, sed etiam omni- nis melioris gratiâ. Quisquis enim penes se vasa illa servaret, is de- mum Imperator habebatur; in earumque accuratâ custodiâ regni sta- bilitatem esse sitam credidere. Cunctas insuper imperij terras, sub quarum cælestium constellationum essent dominio, studiosè observa- vit. Ejus in hac re judicium apud Sinas etiam nunc viget, vocaturque YUÏ divisio. Constellationes autem Sinæ numerant viginti octo, quas nostris Lunæ mansionibus pari numero definitis olim respondiisse ar- bitror. Nam singulæ quosdam in cælo gradus occupant, inæqualiter tamen, itaque, ut simul totum circulum compleant gradus trecenti & sexaginta; licet à Sinis totus circulus dividatur in gradus trecentos & sexaginta quinque, minuta viginti quinque, ad motum nimirum Solis annum,

annuum. Has viginti octo constellationes nostro modo ad calculum vocatas, ad annum millesimum, sexcentimum, vigesimum octavum hic ponere visum est. Pro reliquis annis illarum longitudo facile per motum stellarum fixarum eruetur. Terras vero illis subjectas non adscribo, quod in Atlante extremæ Asiæ satis id superque præstiterim.

Nomen	Longit.	Gradus	Signa.
Kio ☿	198. 39.	18. 39.	♈
Kang ♀	209. 14.	29. 14.	♈
Ti ♃	219. 54.	9. 54.	♈
Fang ☉	237. 48.	27. 48.	♈
Sin ☾	242. 34.	2. 34.	♈
Vi ♂	250. 7.	20. 7.	♈
Ki ♀	265. 43.	25. 43.	♈
Teu ☿	275. 3.	5. 3.	♈
Nieu ♀	298. 54.	28. 54.	♈
Niu ♃	306. 35.	6. 35.	♈
Hiu ☉	318. 14.	18. 14.	♈
Guei ☾	328. 13.	28. 13.	♈
Xe ♂	346. 20.	18. 20.	♈
Pi ♀	4. 1.	4. 1.	♈
Quei ☿	15. 32.	15. 32.	♈
Leu ♀	28. 46.	26. 46.	♈
Guei ☿	41. 46.	11. 46.	♈
Mao ☉	53. 37.	23. 37.	♈
Pie ☾	63. 16.	3. 16.	♈
Sang ♂	77. 14.	17. 14.	♈
Cu ♀	78. 35.	18. 35.	♈
Cing. ☿	90. 8.	0. 8.	♈

F

Quei

Quei	♀	120.	33.	0.	33.	Ω
Lieu	h	125.	9.	5.	9.	Ω
Sing	⊙	142.	9.	22.	9.	Ω
Chang	☾	150.	32	0.	32.	⊥
Ye	♂	168.	36.	18.	36.	⊥
Chin	♀	185.	36.	5.	36.	⊥

*Imperator
reprehens
vult & mo-
menter audis.*

*Rara in regi-
bus exempla.*

*Imperatrix
mirā arte
maritum
placat.*

Quod de hoc Imperatore subjungam, rarum omnino & fortasse inauditum æquissimi Principis exemplum est. Eos, qui officij sui admonitum reprehendebant, non minori facilitate audivit, quàm, ut Sinicâ phrasi utar, aqua deorsum fluit. Hinc ante fores palatij campanam, tympanum, tabellam lapideam, ferream & plumbeam appendi iussit, addito edicto, quo doctis ac probis viris, qui de re aliquâ monendum Imperatorem ducerent, potestas fiebat ex his instrumentis illud pulsandi, quod cuique causarum generi esset destinatum. Qui justitiæ consultum ibant, ære campano; qui legibus ac religioni, tympano edebant sonum. Si regni negotia forent, tabellam plumbeam; si injuriæ à magistratibus illatæ, lapideam; si de carcere ac vinculis querelæ, ferream pulsabant. Utilia suadenti inclinato corpore magnæque honoris significatione gratias agebat. Memorant uno die bis e mensâ surrexisse, ut campanam impellenti aures daret; alio die ter balneum reliquisse, quod toties ex ipso instrumenta pulsari à monitoribus audiret. Fuit tamen, ut primario cuidam Præfecto irasceretur hanc ob causam. Ille Imperatoris facilitate abusus, alijs regni proceribus coram adstantibus, eum acerbius justo errati arguit. Quâ licentiâ offensus, confestim in palatium se proripuit, iræque intumescens, monitorem importunum statuit e medio tollere. Sed præcipiti consilio Imperatrix festivè atque in tempore intercessit. Cognitâ enim irarum causâ, regio cultu, quo potuit exquisitissimo induta, per occasionem maritum adiit. Is insolentem conjugis elegantiam habitumque demiratus, rogat, ecquid sibi vestium nitor alieno tempore quæsitus velit? Cui illa, *Magnas uterque gratulandi nobis causas habemus, ob quas merito hunc, quem vides, cultum assumi latinitia mea testem. Praclarè sanè nobiscum agitur, quibus ij proceres & ministri obtigere, qui adulationis omnis expertes vera nobis loqui non ti-*
ment.

ment. *Pars maxima regie felicitatis est, habere, à quo verum discas; cujus libertas sepe metu offensa substringitur.* Hac sapienti conjugis oratione astúque Imperatoris ira deferbuit.

Erat animo ad commiserationem proclivi. Hinc si fortè præter-
vehens reum videret in iudicium rapi, è curru mox defiliens, séque
ipsum incusans, *Me miserum!* lacrimans ajebat, *Sub TAO & XU-*
NO gens erat ad regum suorum nutum facta; nunc me regnante. nescio
quo meo fato aut culpà, cives in deteriora prolapsi, spretà jubentis autho-
ritate ac doctrinà, suis cupiditatibus obsequuntur. Nec injurià doleo,
principatu meo malos reperiri, quos priorum regum pietas aut abolevit,
aut meliores effecit. At meo vitio scelestos me vivo inter bonos grassari,
quis mihi persuadeat non esse dolendum? Imperatorem ita se aliquan-
do incusantem purpuratorum quidam interpellans, *Pæne,* inquit,
aque regibus ac præmia, sunt ad coercendos cives necessaria. Cui Impe-
rator nihilo sibi placatior, *Scio,* subjicit; *sed me imperante malis locum*
& animum peccandi esse, cum unica Imperatorum antecedentium virtus
eàdem operà bonis ad probitatem calcar, & malis à noxa retrahendis fre-
num esset, hoc est, quod doleo. Cùm aliquando imperij sui ditiones ex
more lustraret; navim, quã per Kiang vastum fluvium vehebatur,
subitò piscis draconi non absimilis, ita suo dorso impulit, ut ever-
tenda crederetur. Quo in discrimine ceteris metu propemodum exa-
nimatis, intrepidus Imperator, coloris & animi retinens, *Calum,* ex-
clamat, *imperium mihi dedit, ut gentem mihi subjèctam justitiã rege-*
rem. Id facere mihi semper propositum sanclumque fuit; ut causas non
habeam mortem ceu neglecti juris vindicem timendi. Si me mori necesse;
scio equidem, mortalem me & peregrinum esse, cui diu commorari non
licet in hospitio. Exira patriam dego, dum vivo; cujus aditum si mihi
mors aperiat, quid mori formidem? Hoc monstrum, quod navem inva-
sit, claudendo vitam, domus mea, hoc est, sepulchro me restituet; cujus
si me facit, inquilinum, finito tandem exilio, gaudij potiùs, quàm mæroris
materiem prabet. His dictis bellua subducto tergo, quo navim jactabat,
evanuit; navigantibus nihil incommodi præter mali metum passis.

TVVS anti-
mi commise-
ratione infi-
gni.

Praclara
T VI dicta.

Multa alia præclarè dixit, ac fecit hic Imperator, quæ liber XU-
KING complectitur. Eximia verò documenta & gnomas, quæ ad
rectam gubernationem, dividenda munera, tributa imperanda perti-
nent, ibidémque laudantur, enumerare longum foret; nos pauca libe-
mus. *Rex, dicitabat, perpetuò timeat, & velut per glaciem inambu-*
lans

Axiomata
regia.

lans cautè agat, ne à recti tramite aberret. Regnare quippe difficilis & periculi plena provincia est. Præcepta & leges ne negligat. Voluptati ne immoretur; curæque, ne in ejus usu sit nimius. Agendi finem honestum statuatur, & quod rationi consentaneum. Voluntatis suæ adversus populû sententiam ne sit tenax. Intra se ne pigritetur, sed animum honestè atque utiliter occupet. Quæ faciendæ sunt, perficere ne cunctetur. Regiam habuit in provinciâ XENSÎ, ubi PINGYANG civitas est, ab ipso met constitutam. Hoc dominante toto triduo aurî arenam pluisse, tradunt. Sub hoc etiam tempus celebris ille Sinensium potus confici primò ex oryza cceptus est; cujus authorem ILIUM nominant. Id nectar postquam Imperator degustavit; *Quanta*, exclamat, *hæc potio damna regno inferet! malè ominor meæ quoque stirpi perniciosam & imperij jacturam hæc dulci veneno paratum ire.* Vatem in utroque YUUM fuisse postmodum exitus comprobavit, ut suo loco dicemus. Inventor deinde novæ voluptatis pœnas exilio perfolvit; gravi supplicio in eos decreto, qui se vivente ausi exinde fuissent id genus vini conficere. Verùm utcunque novi liquoris artificem patriâ exesse jussit; ejus certè parandi artificium semel vulgatum abolere non potuit. Hoc succi genus etiamnum toto Sinensi regno in gulæ & mensarum delicijs habetur. Adeò malæ artes in remp, illatæ, citiùs in aucthore plectuntur, quàm desinunt.

Aurû pluit.

Vini seu potus ex oryza inventi inventor.

In exilium mittitur.

SECUNDUS IMPERATOR

K H I U S.

Imperavit annis IX.

Cylo 9. an. 21. ante Christum 2197.

Matri instituto proba.

KH I U S ab Y U O patre imperium hereditate accepit omnium ordinum assensu ac voto. Multum ad hoc ei profuit matris feminae sapientissimæ institutio. Illa enim, quæ Principis, quæ subditorum partes essent, a puero filium addocuit, paterna potissimum exempla inculcans. Quæ K H I U S ad vivum imitatus, ita patrem patriasque dotes representavit suis moribus, ut Y U O desiderium in subditorum animis olim inexstinctum, jam aut frigidius esset aut nullum. Tantum potest bona institutio, cum in indolem incidit virtutis

tutis capacem simul & studiosam. Sub initium regni KHITUS acri bello petebatur ab regulo, cui HUS nomen, beneficiario homine nequam & per summum scelus augere fortunas ac dignitatem, civium injurijs moliente. Sed impios conatus Imperator in tempore compefcuit; collectoque magno exercitu & sex alijs regulis in auxilium evocatis; post variam belli fortunam tandem ad terras Canias pralio fudit, delevitque. Ab eo tempore pacatum habuit imperium, sed non diuturnum. Nam post novennium quàm regnare cœperat, excessit è vitâ. Fratres quinque superflites reliquit, quos totidem munitissimis arcibus præfecerat, honore regulorum ornatos, & ijs opibus instructos, quæ regiam conditionem decerent; hætenus tamen, ut nihil ex imperandi jure sibi arrogarent.

TERTIUS IMPERATOR TAIKANGUS.

Imperavit annis XXIX.

TAIKANGUS otium ab hoste nactus, cum feris bellum gessit, ultra, quàm decebat, venationi deditus; cujus causâ turpius inter feras quàm hostes regnum amisit. Virtutis paternæ aviræque contemptor, moræque diuturnâ regnandi seipso deterior, imperium planè pessumdedisset; nisi à suismet Præfectis eo fuisset exutus. Baccho Venerique addictus, seipsum vino, pellicibus regiam impleverat. Venandi studio insanians, longissimo tempore inter montes & agros degebat, nullâ publici boni curâ. Agricolarum segetes totis venatorum canumque gregibus proterebat, ut leporem vel corvum infectaretur, ingenti rei plebisque rusticæ injuriâ. Hinc populi passim in illum jactatæ criminationes; adeoque tandem reducta res est, ut, dum TAIKANGUS montes oberrat, excutiendis ferarum latibus ac stragi intentus, imperio exueretur. Quippe præcipuus è purpuratis, Ys dictus, precibus populi opem adversus tyrannidem implorantis commotus, accedente magnatum ceterorum auxilio, CHUNGKANGUM fratrem Imperatoris natu minorem ad imperium provexit. TAIKANGO in exilium ejecto. Nec postea, quod in hujusmodi casu ra-

*Cyelo 9. anno
30. ante Chris-
tum 2188.*

rum, quicquam tumultuatum est. Desolatus igitur ac desertus ab omnibus nec unum quidem habuit, qui sequi causam ipsius aut iuvare vellet. In tantum illo ævo regum vitijs populus irascebatur, amabatque virtutem. Exulem regnoque jam spoliatum, matre comitante, quinque fratres adiere, simul consolationem qualemcunque allaturi, simul exprobraturi vecordiam. Horum singuli Sinico sunt eum carmine allocuti; exstantque illa metra in antiquissimo libro, quem XUKING dici suprâ meminimus, quorum sententiam visum est hîc adscribere.

In hunc ergo modum primus exorsus est. *Ab YVO avo nostro hac est imperantis dicta lex, Populum amandum, non spernendum, aut opprimendum. Hunc enim regni radicem esse, cujus robore & constantiâ regni quoque firmitatem niti. Auriga similem esse, qui alijs præest; qui verò sex equos putri fune colligat, an non ei cautè agendum?*

Alterius carmen hoc erat. *Domi ardes libidine, foris venatione, nepotariis utrinque. Gaudes obscena musicâ, tecta calo minantia substruis civium sanguine. Hac qui faciat, eum ego putem, tamen si nolit, suâ sponte ac volentem in exitium ruere.*

Tum tertius, *Jam inde, inquit, ab YAVI temporibus ad nos usque omni virtutum genere floruit regia; tu primus à majorum vestigijs digressus es. In quibus eorum gubernatio feliciter consistebat; illa cum tu vertaris omnia, quid mirum, te quoque cecidisse?*

Quartus in hanc sententiam lamentabatur. *Claros! ô claros parentes nostros! qui vel mille regnorum potentissimi sanctissimis legibus ac præceptis lucem ad bene regnandum aperuerunt. Hac tibi nobisque relicta, heu! quantum doleo sperata tibi uni fuisse! Merito regno excidisti, qui ne posteris succederent, primus intercessisti.*

Quintus denique ita dolorem suum explicuit. *Heu! quo pacto domum redibimus? mærorum animum exedit, ac conficit meum. TAIKANUS, frater noster, est odium publicum populi. Ego quò me vertam? ad cuius opem supplex confugiam? alius descendit in pectus meum tristitia, quàm ut illam queam concoquere. Angor inimicis sensibus; vultus pudore obstupescit, contabescitque cor meum. Sed meo merito hac patior, qui à recti tramite deflexerim, nec virtutem ducem secutus sim. At enim dolendi stendique tempus nimis serum est, quod præterijt.*

QUAR-

QUARTUS IMPERATOR
CHUMKANGUS.

Imperavit annis XIII.

Hic postquam procerum studijs fratri in imperio suffectus est, et si
obtentam dignitatem ijs acceptam ferret; veritus tamen, ne
Ys semel suas vires in imperio fratri abrogando expertus, in
suum quoque exitium fieret potentior, ei putavit non tantum fidei,
quantum gratia debere. Autoritate præterea populique favore Im-
peratori vix imparem suspectabat. Prudens juvenis, ac præ quam ab
illâ ætate speres. Eum proinde per singularis amicitia speciem, & ut
suis negotijs domi necessarium continet in regia; imperio militari,
quod Ys in Imperatoris copias adhuc exercebat, in CHEUM explora-
tâ fidei hominem transmoto. Ys, licet sagacis ingenij, tam specioso
tamen carcere non intellexit antè se teneri, quam alieni à se animi signa
in Imperatore deprehendit. Quem ne magis exacerbaret, necessitati
ac tempori obsecutus, altissimo silentio dissimulavit, quicquam à se
injuriæ loco haberi; clam autem totius HIAE familiae interitum ma-
chinabatur. Et primò quidem magistratum voluntates, queis potest
obsequijs conciliare sibi allaborat. Inde Imperatori varijs lenocinijs
imminet, quem sciebat in imperio successurum patri. Ne verò scelus
vindictæ cupidine conceptum quamprimùm exsequeretur; CHEI,
qui ejus loco exercitui præerat, fides ac vires obstabant. Omnem igitur
lapidem movet, ut eum apud Imperatorem in invidiam & suspi-
cionem vocet; quo factò facilis & expedita patebat ei ad iram explen-
dam via. Nam quibus artibus impetrâset, ut CHEUS magistratu
exueretur; iisdem effecturum sperabat, ut alius, qui suarum esset par-
tium, substituere. Verùm Imperator ejus technas subodoratus, nec
invidiosè laudantem nec palàm calumniantem audivit. Iterum dein-
de clandestinam cædem in CHEUM molitus, ubi nihil procedit totus
in demerendo Imperatoris filio fuit. Nec consilio defuit fortuna.
CHUNGKANGUS enim immaturâ morte decedens, filio imperium
reliquit; quem Ys jam antè sibi obnoxium adulando fecerat.

*Cyclo 9. anno
59 ante Chris-
tum 2159.*

*Prudentia
juvenis Im-
peratorum.*

Memorabilis eclipsis imperante CHUNGKANGO accidit, dum *Eclipsis solis.*
sol

*Mathematici
ob errorem
occisi.*

*Et occidi so-
liti.*

*Superstitio
circa eclipses.*

sol sidus aut constellationem FANG dictam obtineret, quæ nunc temporis circa vigesimum octavum gradum scorpionis est. Eam quod Astrologi regij per incuriam non prædixerant, morte multati sunt. Annum hujus eclipsis non eundem apud omnes reperio. Alij asserunt eam altero anno hujus Imperatoris ante Christum bis millesimo centesimo quinquagesimo octavo contigisse; alij in sextum ejusdem annum referunt, qui foret ante Christum bis millesimus centesimus quinquagesimus quartus. Ceterum Mathematicos alij putant necatos, quod YSI clam faverent. Utcunque est, quod de futura eclipsi præmonere neglexerint; nemini causa mortis insolens apud Sinas videri debet. Est enim vel hodie illic in more positum, ut regius Mathematicus, si forte in munere suo ejusmodi errores admittat, capite luat. Quippe Sinæ grande piaculum credunt, laboranti tunc soli aut lunæ, neve canis aut draco sese devoret, metuenti, solennibus sacrificijs, ritibus, & imprimis ingenti strepitu, clangore & clamore non in tempore succurrisse. Unde postquam Imperator de imminente eclipsi fuit à siderum peritis commonefactus, mox per cursores cuncta imperij civitates de die & horâ illius edocentur. Quo tempore Præfecti ac cives ubivis locorum eam horam sollicitè expectant, tympanis ac pelvibus æreis instructi, ut imminens alterutri periculum eâ complosione avertant.

QUINTUS IMPERATOR SIANGUS.

Imperavit annis XXVII.

*Cyclo 10. an.
12 ante Chri-
stum 2146.*

*Gratia abusu-
sus.*

SIANGUS à patre imperium, non item consilium accepit. Incautus enim adolescens obsequijs ac blanditijs YSI jam diu irretitus exautorato Cheo, exercitui eum denuo præfecit. Qui tamen, ut infida est omnis potestas adulatione qua sita, paulò post ingratus ac perduellis vires in exitium Imperatoris convertit. Conciliatis ergo sibi militum studijs primò ad regia imperia obstinatè cunctatur. Dein multa in ipsum nefariè machinatus, tandem cogit è regiâ profugere. Aliquamdiu exul duorum regulorum sanguine sibi junctorum CHINQUONIL & CHINSINI hospitio usus est.

Interea

Interea Ys homo versutus nondum palàm in Imperatorem infurgit, fidem quorundam regulatorum veritus, quos sciebat à SIANGO nullà arte dimovendos. Quare àtati Imperatoris nondum à fictà adulatione vera obsequia dignoscens iterum illudit; simulans illius causam & regnum se tueri. Quòd è regia fugerit, id magno suo dolore factum. Rediret modò; & quem fugerit, ex obsequijs porrò suis ac fide agnosceret. Inter hæc tamen fidissimos Imperatoris ministros confictis criminibus in ejus odium adductos aut è medio tolli, aut regno ejici jubet, suarum partium studiosis in eorum locum subrogatis. Nec multò pòst, ubi omnia sibi ad imperium prona vidit, palàm se pro Imperatore jactavit.

Sed, ut plerumque fieri solet, partam scelere felicitatem insperata calamitas oppressit. Erat HANZOUS ex ijs, quos Ys ad magistratus evexerat, facilè primo apud tyrannum loco arcanorum ante alios conscius. Hunc præcipuis muneribus excultum, copiarum denique ducem constituit. Multiplex ingenium ei ac tortuosum erat; qui ut tutò solus imperaret, duos imperatores necavit, alterum SIANGUM legitimum, alterum per tyrannidem sceptrum usurpantem YSIM, uno utrumque consilio, scelere diverso, in uno ingratus, in altero parricida. Primus ejus artibus Ys succubuit, fide amici, ut putabat, hominis fretus suique securus, omnes imperij per nefas obtenti curas & negotia HANZO reliquit. Ipse licentiæ se totum permittens, venationem præ ceteris voluptatibus sectabatur; arte sagittandi antecellens omnibus. Inter hæc Ys; feras agitante HANZOUS militem suum velut à SIANGO emissum in perduellem, clam subornat, ut YSIM in silvâ oberrantem, nihilque metuentem confestim opprimant atque obruncent; famâ interim quaquaversum diditâ, SIANGI Imperatoris jussu eos hoc facinus aggressos. Nec destinata fefellit eventus. Ys enim velut talionis lege punitus, ut olim TAIKANGO venanti eripuerat imperium, ita illud unâ cum vitâ venando amisit. YSIS peritiam in jaciendis sagittis inter memoranda ponunt Sinæ, ut & ingens nervorum brachiorumque robur, tam certâ contentiosaque manu sagittas librantis, ut aliquando novem aves jaculis totidem uno impetu evibratis confixerit; rarâ dexteritate ac prorsus admirandâ.

*Perduellis
perduellem
decipit.*

*Pana talionis.
Sagittandi
peritia &
robur.*

Post YSIM in hunc modum sublatum HANZOUS SIANGUM quoque ambitioni suæ victimam destinat, ut amoris æmulis imperium ipse

G

ipse

ipse unus absque metu exerceat. Erant Ysi duo filij, quorum natu major KIAUS appellabatur, animi corporisque robore patre non inferior. Navim quidem, quâ vehebatur, ferunt solum trahere per continentem ad alterius fluminis litus potuisse, si exscendendum, aliòque in fluvio navigandum esset. Hunc submissâ clanculum parte copiarum in Imperatorem armat HANZOUS, atque ad expetendas paterni sanguinis pœnas excitat, Imperatore simul ac duobus regulis è medio sublatis KIAUS tam ardore animi, quàm pietate ultro ad vindictam & arma promptus, mox conscribit exercitum, quem cum HANZORI copijs conjunctum perquam numerosum effecerat. Nec minori contentione, quanto potuit exercitu coacto SIANGUS vim vi parat repellere, adjutus regulatorum, quos dixi, auxiliari manu. Ita demum ad pugnam ventum est; in quâ victor KIAUS Imperatorem & utrumque regulum suâ manu, vindictæ avidus, interfecit. Neque istâ clade hostium contentus, totam stirpem SIANGI radicibus exscissum ivit, eoque usque felici conatu, sola ut regina tum prægnans fugâ elapsâ inter montes & pastorum mapalia latitaret. Ita vacuum imperium HANZOUS invasit, & ipsos quadraginta annos obtinuit. KIAUM, cujus periculo ac nomine pugnaverat, laudatum regulis adnumeravit, exiguâ regni portione beneficij loco ei attributâ, cujus felicitati totû debebat.

SEXTUS IMPERATOR X A O K A N G U S.

Imperavit annis XXII.

*Cyclo 11. anno
19. ante Christi-
stum 2058.*

XAOKANGUS hoc demum anno paternum imperium restauravit, tot annis amissum; quod ita evenit. SIANGI uxor, quæ sola fugiendo perduellium furorem evaserat, intra montium latibula XAOKANGUM enixa, summo natalium silentio ibidem enutrivit. HANZOUS tamen eâ re nescio quo indicio tandem patefactâ, quàm primùm homines ablegavit, qui inter pastores latentem ad se pertraherent. At XAOKANGUS de periculo admonitus, relictis silvis in dynastæ cujusdam YN dicti territorium aufugit, eique aliquamdiu ignotus pro coquo servijt. Dynasta hominis mores curiosè observans,

*Imperator
coquus.*

ex

ex agendi loquendique gratiâ deprehendit, ejus indolem esse pastoris & coqui conditione nobiliorem. Quare XAOKANGUM aliquando aggressus de genere ac fortunâ illius varia percontatur; ab eoque de majorum suorum, nec non diuturnæ calamitatis serie cuncta cognoscit. Tum non jam ut coquum, sed ut Imperatoris filium amplexatus, absterfo culinæ cultusque vilioris nidore filiam ei suam in matrimonium dedit, adjectâ ditionis parte, unde pro dignitate alere familiam posset, ac simul speciem daret, qualis in imperio ampliori esset aliquando futurus. Et mox apparuit eum regendi artes non à pastoribus, sed à regiâ indole hausisse. Domi enim moderatè suis imperabat; neque interim intermisit artes militares in umbra & pace addiscere. Inde foceri beneficio & operâ illius nomen apud Præfectos regni, qui olim in parentis fide rebus etiam adversis perstabant, sensim innouit. Quem statim pro SIANGI filio agnitum, & ob exploratam subinde ipsius indolem charum, collectis undique copijs iuverunt populo universo legitimum regni heredem sibi reddi exoptante. Ita in perduelles & HANZOOM parricidam ducto exercitu, vario eventu initio pugnatum; sed postremo prælio tyrannus acie victus captusque meritis tantorum scelerum pœnas luit. Quo casu XAOKANGUS paterno sceptro potitus KIAUM quoque, ut HANZOI scelera dictantis ministrum, bello petit, missis in eam expeditionem Præfectis; qui casu KIAI exercitu ipsum captum obruncârunt. Fratris necem ulturus minor natu, dum arma in Imperatorem jam victorijs assuetum movet, nihilo meliore successu à CHUO filio superatus interimitur. Ita trium proditorum interitu HIAA familiâ propemodum extinctâ, sed postliminio recreatâ, XAOKANGUS deinceps rebus omni ex parte tranquillâ regnum gubernavit.

SEPTIMUS IMPERATOR
CHUUS.

Imperavit annis XVII.

Post superiora bella feliciter confecta, annos complures imperium Sinicum sub auspicijs HIAÆ gentis, quæ plures ex ordine Imperatores dedit, altâ pace fruebatur, CHUUS autem

*Cyelo 11. anno
41. ante Christi
sum 2027.*

G 2

tem

tem jam ante imperium bellicâ gloriâ insignis, &, ubi regnum adiit, virtutis & rerum gestarum æstimatione non minùs quàm armorum, metu omnes facillè in officio continuit, patriæ quiete nullis unquam post hæc bellis tentatâ.

OCTAVUS IMPERATOR HOAIUS.

Imperavit annis xxvi.

*Cyclo 11. anno
58. ante Chri-
stum 1040.*

*Vita deses im-
perij corrup-
tela.*

Hinc HOAIUS à CHUO patre pacatum ac florentissimum accepit imperium. Sed longâ pacis segnitie luxuriare cœpit Sinica felicitas. pessimo inducto more, Sinis regibus hodiè que recepto æquè ac pernicioso. Quippe HOAIUS imperij curis in ministrorum fidem contradidit. ipse totum se delicijs inter feminarum spadonumque greges permisit. Hinc licet apud Sinas omnia negotia per supplices libellos ad Imperatores referantur; illi tamen è gynæceo vix unquam egrediuntur in publicum. Verbo Imperatores re autem verâ voluptatis mancipia diceres. Quanquam in tanto dominantium luxu Imperatores quandoque Sinæ habuere optimis comparandos; ut deinceps patebit.

Hujus Imperatoris ævum tam felix admiratæ gentes exteræ Sinis finitimæ, oriòque simul tam beato & ordinatâ regni gubernatione allectæ, ultro se tributarios allatis muneribus professi sunt. Quas inter insularum Orientem spectantium populi numerantur, quorum mentionem primam sub YUO Imperatore liber XUKING facit. Hæ insulæ fuerintne JAPONIA, an CAREA peninsula, an aliæ minores Sinicæ continenti viciniores, incertum est. Neque enim è Sinico scriptore certi aliquid eruere licet, nomen insularum tacente. Illud tamen certum, navibus vectos advenisse; unde jam tum à Sinis navigatum fuisse indubitatum est. Sed de Sinensium antiquissimis navigationibus per hoc Indicum mare infra dabitur loquendi locus. Eos enim classibus totam hanc Asiam penetrâsse, & ad insulam, quæ hodie à S. Laurentio nomen habet, pervenisse, antiqua passim Sinensium monumenta testantur, de quibus infra,

NONUS

NONUS IMPERATOR MANGUS.

Imperavit annis XVIII.

MANGUS patrem in imperio, ut & imperandi ratione per omnia Cycle 11. anno
24. ante Christi-
sum 2014. secutus, in hoc uno ab eo discessit, quòd regiam urbem in locum commodiorem à regione Occidenti magis objectâ ad Croceum fluvium transfulerit. Hoc nomen fluvio, quem Sinæ HONGHO vocant, ob croceum seu luteum colorem datum est, ab argillâ, per quam volvitur, flavescenti. A montibus Amasæis, quos QUENLUNG Sinæ vocant, per quingentas leucas & amplius ingenti aquarum mole illam orbis plagam versùs procurrit, quæ media inter Orientem & Septentrionem est. Inde paullatim ortum petit, Sinas Boream inter & Occidentem alluens; ac per desertum CARACATAYO, seu LOP oberrans, denique cursu in Austrum flexo quinque Sinarum provincias irrigat, & murum illum famâ tam celebrem, qui Tartarorum irruptionibus objicitur, subingressus, tandem in provincia NANKING prope HOAIGAN in mare magnâ vi aquarum se exonerat, semper croceo, quem vehit, limo turbidus. Argilla enim, quæ nomen & colorem fluvio conciliat, non, ut in limpidis aquis, ex imortalucet; sed undarum violento cursu identidem excitata torrentium more, pluvijis intumescens, totum flumen tingit, uti multiplici experimento compertum est. Aqua enim inde vase excepta ubi aliquamdiu conquievit, minutissimus limus tantâ copiâ in fundum subsidit, ut tertiam ferè partem constituat; quod mihi aliquoties experiri placuit. Certè cum primitus ingens hoc flumen vidi, paludem aut fluidum limum intueri me credebam; sed summa, quâ fluit rapacitas aliter de ipso sentire me docuit. Mirum, unde tanta vis argillæ proveniat: neque enim clarescere ac limpidus fieri unquam visus est. Hinc proverbium natum Sinis, res ceu nunquam futuras explodentibus: tunc nempe quidpiam eventurum, quando Croceus fluvius clarescet. Qui plura de hoc fluvio scire desiderat, nostrum Atlantem extremæ Asiæ consulat.

DECIMUS IMPERATOR

I S.

Imperavit annis XVI.

*Cylo 12. anno
42. ante Chri-
stum 1996.*

*Regis Sina-
rum clientes.*

*Fissa ad Si-
nas legationes.*

Fuit I s M A N G I filius, cui exteræ circumjacentes nationes non modò tributa pendebant, sed earum quoque reges imperiorum suorum possessionem sibi ab eo conferri gloriosum ducebant; æquitatis ac justitiæ famâ, nec non altissimâ pace provocati, cujus fructum se quoque laturos ac tantæ gentis amicitia contra finitimos hostes deinceps fore defensos judicârunt. Ea consuetudo ditionem suam auspicio Sinensis Imperatoris adeundi, etiamnum apud multos manet; quibusdam tamen, ut sunt JAPONES & COCHINCINÆ, intermissa, alijs commercij potius, quàm submissionis causâ id facientibus. Cùm enim Sina sit exteris ita clausa, ut ingressus non facilè ulli quàm legatis pateat; Turcæ, Laosij, Samarcandæ, Mogores & Tibetani pedestri itinere, Sines verò & Camboji navibus advecti, Sinas ingrediuntur, ubi per speciem legationis tractant privata mercimonia. Neque hi Principum, quos sibi quisque fingunt, simulati oratores munera suo sumtu parata gratis apud Imperatorem profundunt. Nam longè plura recessuri accipiunt, quàm dederant; illo turpe sibi futurum existimante, si munerum opulentiâ cuiquam concedat. Quin legati omnes, dum inibi commorantur, cum toto comitatu aluntur è publico, eorûmque merces regio sumtu in regiam usque deportantur, eas quoquoversum distrahendi aut novas cœmendî factâ potestate. Ubi regno iterum excedunt, pari liberalitate ad Sinarum fines nullâ suâ impensâ deducuntur, vecturis regio jussu & ære procuratis. Id legationis genus exteris plurimum lucri affert, alieno sumtu rem suam augmentibus. Interea splendide Imperatores decepti legatorum commento à regibus salutantur, qui neque regnum aliquando neque vitam habuerunt.

UNDE-

UNDECIMUS IMPERATOR
PUKIANGUS.

Imperavit annis LIX.

Sub hæc tempora intestinâ discordiâ domus regia laboravit, Imperatorum fratribus ac filijs inter se dissidentibus, cum utraque factio traheret ad se imperium. Sed PUKIANGUS Imperatore proximè defuncto genitus causam & regnum obtinuit. De quo plura non exstant, nisi annis eum plurimis probè Sinas gubernâsse; hoc uno infelicem, quòd rebus filij non ita providerit, ut eum regni heredem relinqueret. Eo enim mortuo ipsius frater imperium invasit, CUNGKIA PUKIANGI filio è successionis jure per vim depulso.

*Cyclo 12. anno
58 ante Christi
sum 1980.*

DUODECIMUS IMPERATOR
KUNGUS.

Imperavit annis XXI.

KUNGUS PUKIANGI frater continuatâ, quam frater in nepotem exercuit, injuriâ, & ipse regnum invasit, CUNGKIA iterum semoto; qui ne seram quidem spem haberet, posthabito nepote filius à KUNGO ad imperium destinatur. Aliud nihil ab eo actum memoriâ dignum.

*Cyclo 13. anno
57. ante Christi
sum 1821.*

DECI-

DECIMUSTERTIUS IMPERATOR.
K I N U S.

Imperavit annis XXI.

*Cyclo 14. anno
18. ante Chri.
anno 1800.*

Paternos annos, hoc est, unum & viginti in imperio assecutus est, tranquillo admodum & felici. Neque de hoc quidquam memorabile habetur, nisi quòd regnum non optimâ fide acceptum bonis artibus retinuit. Paternæ tamen virtutis commendatio nihil filio ad spem regni ac successionem profuit. Eo enim post parentis obitum præterito, ad justum heredem postliminiò regnandi ordo redijt.

DECIMUSQUARTUS IMPERATOR
C U N G K I A.

Imperavit annis XXXI.

*Cyclo 14. anno
39. ante Chri.
anno 1879.*

Tandem imperium bis debitum totiesque præreptum CUNGKIA, ut PUKIANGI filius, obtinuit. Sed post tam diuturnam moram adhuc tamen citius, quàm reipublicæ utilitas ferrebat, regnare cœpit. Mox enim ut se in eo fastigio collocatum circumspexit, modestiam & frugalitatem penitus dediscens, voluptati se in ipso imperij aditu totum mancipavit, femineo nomini factis etiam consentientibus. Ergo neglectâ boni publici ac virtutis curâ, negotia regijs ministris, se verò totum luxui & feminarum amoribus permisit. Neque pensi quicquam habuit, quales essent, boni an mali, quorum consuetudine gaudebat, contrâ quàm ab ejus majoribus factitatum; sed cujusque merita ex adulandi artificio æstimans, eos habuit alijs chariores, qui assentando ipsius flagitia honestis nominibus tegebant. Hinc præcipua munia penes adultores fuere. Quibus vitijs ad suæ stirpis à regno deinceps demovendæ perniciem viam aperuit. Nam plurimi è regulis beneficiarijs eo contempto tanquam indigno, cui parerent, palàm in eum obsequium exuere cœperunt. Neque sic è vetero

terno

terno expurgiscens, nullo remedio conatus est eos in officio continere, voluptatum pertinax, tot annorum femina veriùs quàm Imperator. Tandem flagitijs finem mors imposuit. Filium habuit CAUM nomine, tam vitiorum, quàm regni heredem.

DECIMUSQUINTUS IMPERATOR
CAUS.

Imperavit annis XI.

CAUS ergo mali corvi malum ovum, patris mores imitatus, flo- Cyclo 15. anno
renti adhuc ætate seipsum delicijs ac nimiã venere ante diem 10. ante Chri-
confecit, relicto titubantis imperij successore FAUO. stum 1848.

DECIMUSSEXTUS IMPERATOR.

FAUUS.

Imperavit annis XIX.

FAUUS nullã re aliã fuit memorabilis, quàm perditissimi filij Cyclo 15. anno
KIEI successione, nemini posthac ex ea gente continuandã. 21. ante Chri-
Ejus enim scelere imperium tanto tempore in eadem familia stum 1838.
retentum in aliam translatum est, uti dicemus. Unde enim imperia
nisi virtute subsistant? cui, ut sua initia debent, ita non alijs rationi-
bus servari queunt, quàm quibus inchoata sunt.

H

DECI-

DECIMUSSEPTIMUS IMPERATOR
K I E U S.

Imperavit annis LII.

*Cyclo 15. anno
40. ante Chri-
stum 1818.*

*Robur corporis
vii.*

HAbuerunt Sinæ in K I E O Neronem suum tot seculis antè, quàm Roma suum execraretur; aut siquod aliud monstrum ulla gens aluit. Hinc Sinæ si hominem omnino perditum vivis coloribus volunt describere. K I E U M appellant. Corporis robur in eo rarum fuit; animi non item. Ajunt eum facili nifu densum funem rupisse, hamumque ferreum trium digitorum crassitie, utraque manu arreptum in rectum extendisse. Uxor ei erat V I H I A nomine, à quâ ad omne scelus flectebatur. Insaniens ejus amore, offensamque veritus, omnia illius arbitrio facere. Cujus rei non ignara V I H I A, quidquid libido aut superbia dictabat, à K I E O amantium jure quasi pro imperio exigebat. Nec ille cunctantior in annuendo, quàm illa in petendo fuit, unius mulierculæ amor omnia totius imperij commoda postponens. Hinc perpetuis tributis exhaustæ populi universi opes; hinc aurata palatia, sumtuosa theatra & stagna marmoreo ambitu fossisque clausa impendebantur ejus libidini. Memorabilis imprimis fuit ille luxus & inauditum in eum diem voluptatis genus, cum ingens terræ spatium in stagni modum excavatum naviùmque capax jussere vino impleri; cujus in ripa tria hominum millia per circuitum prone ore canum instar procumbentium è lacu ad satietatem & vertiginem usque se ingurgitarunt. Ita poti ad silvam proximam, quam Carneam dixere, titubarunt, ut vino jam madidi epulis quoque se infercirent. Ex ejus enim nemoris arboribus quotidie boves, apri, cervi, aliæque id genus animalia jam assata pendebant eorum gulæ parata, qui è lacu bibissent. Alterum spectaculum longè nocentius excogitarunt, palatio, quod secretum vocabatur, in eam rem magnificè exstructo, ut ex utroque sexu juvenes formâ præstantes undique conquisiti, veste & pudoreposito nudi promiscuè habitarent, cujus foedissimæ consuetudinis arbitri & laudatores regij conjuges alienâ voluptate se oblectabant. Nec magis impudica, quàm crudelis hæc mulier humanas carnes in delicijs habebat; quas, & maxime siccas ossium medullas
nescio

nescio quâ arte medicatas ad acuendam suam & Imperatoris libidinem adhibebat. Hæc V I H I A K I E O in manum ita convenerat, Regulus quidam antehac rebellis simulare criminis veniam petijt, veteres tamen inimicitias adhuc animosè exereens. Sed ut ad Imperatoris clementiam molliret aditum sibi; V I H I A M præstantissimæ tunc formæ puellam obtulit ei per speciem obsequij, non dubitans hac unâ procaci puellâ majorem se cladem K I E I rebus quàm toto exercitu illaturum. Nec eum opinio fefellit. Nam V I H I A in causâ fuit, ut Imperator ejus artibus everfus, post etiam regnum amitteret, non suo tantum, sed totius H I A Æ familiæ interitu. Et adhuc miser intestinum hostem, ut suas delicias fovebat, ad omnes cohortantium voces præterquam ad Sirenis hujus perniciosæ cantilenam surdus. Tantam tyrannidem exercet femina semel viri potens.

*Mala feminæ
quovis hæste
nocentior.*

Ergo reguli licentiâ Imperatoris offensi, passim deficiunt; & quod antehac regibus nondum ad omnia scelera prolapsis factitârunt, spreto jam tum illorum imperio, queis virtutem, ut regiæ dominationis tesseram, deesse videbant, in hoc omnibus vitijs oppleto longè liberius ausi sunt. Neque jam odia tantum Imperator, sed & arma omnium in se converterat, si Præfectos aliosque magistratus excipia. Haud enim defuere, qui boni publici & Imperatoris amantes, leniora prius remedia malo adhibenda censerent. Ii varijs rationibus & quodam commonendi artificio studuerunt K I E U M ad regni & sui adeo curam excitare. Sed ubi nihil profectum, Q U A L U N G U S inter pur-

*Libertas ma-
gistratum in
Sinu.*

Memnisse te oportet, Imperatoris præcipuum decus modestiam esse, quâ præditus pro cujusque conditione tuis honorem & charitatem exhibeas. Non secus in civem pius, quàm pater in filios; & fide tam integrâ, quàm vicissim ab usdem exigis. Principis enim boni est, suis rectè vivendi legem non tantum dare, sed esse, si solidâ pace velit cum sibi subjectis frui. Tu verò penitus horum obtutus, homines tibi commissos pecudum instar non ut pastor gubernas; sed, ut latro fortunâ omnibus exspoliatos, etiam vitâ privas. Cave, ne serò te facti pœniteat! postquam, uti civem nefariè occisos ad vitam reducere non potes; ita nec superstites à te alienatos est in manu tuâ revocare ad obsequium. Quare te hortor atque oro, ut rebus nondum planè desperatis maturè ad frugem & Imperatoris officium redeas. Incensus hac oratione Imperator, & in hoc etiam degener à virtute majorum, qui veri adhuc patientes in illâ rerum inclinatione fuerunt,

H 2

Q U A

QUALUNGUM occidi è vestigio, se præsentem, jubet. Tanti saepe stetit apud principes à vero alienos loquendi libertas. Ea cædes TANGUM regulum è nobilissimâ HOANGTII familiâ superstitem graviter affectit; maximè verò cum audisset, inhumatum absque lamentis solemnibus sepulturæ expertem, quæ ambo apud Sinas summæ infelicitatis loco habentur. Is igitur homines certos constituit, qui cadavere sepulturæ decenter mandato, defuncti manibus ritu luctuque patrio parentarent. Ob id obsequium Imperator, quem ea res latere non potuit. TANGO graviter iratus, eum comprehendi tradique carceri mandavit. Quem tamen paullo post libertate donatum ditioni suæ restituit; postquam nemo alius eum suorum scelerum admonuit.

Modus idoneus admonendi Imperatorem.

Subinde cum Imperator excusâ bene consulentium importunitate, in pejus quotidie rueret; proceres omnes tantæ fæditatis ad extremum impatientes, quotquot aderant, simul Imperatorem adeunt, eique tabulam offerunt omnia ejus facinora graphice continentem. Tum lacrimis perfusi rogant, ut tandem injustis cæditibus ac rapinis modum ponat. At is ut erat à flagitijs ferox & superbus, contemptâ iterum hortatorum oratione, deteriora præteritis moliebatur, præcipuos magistratus, quæis ob fidem tam constantem à iâ omnia debebat, ut factionis capita insectans. Quæ res illi postremò exitium attulit. Nam proceres indignati se suâque consilia ludibrio esse, omnes simul in ejus interitum conjurant, atque ut tyrannum regio nomine & fastigio indignum cum ignominia imperio deturbant, advocato in auxilium TANGO laudatæ virtutis regulo, quem supra diximus QUALUNGI ob admonendi libertatem occisi funus curasse. Eum jubent in KIENUM arma sumere, eoque devicto belli jure imperium sibi vindicare. At negat TANGUS hoc sibi jus esse, si KIENS facti pœnitens spem de se frugis exinde melioris faciat; nec aliter arma se, nisi ut ægrotanti necessariam medicinam capturum. Eo consilio exercitum conscribit, omnibus ad id audendum animos & vires addentibus. In eo discrimine KIENS plus animi, quàm auxilij aut fortunæ habuit. Etsi enim & ipse copias undique ad defendendum bellum contrahere nitebatur; raros tamen è toto imperio milites collegit, plerisque castra illius ut virtuti & publico bono inimica detestantibus. Desertus igitur à suis, externo præsidio res suas domi penè collapsas fulcire parat, Tartaris ad opem sibi ferendam excitis ingentia præmia militiæ pollicitus, si adversus cives, ut ipse aiebat, rebelles tempestivè succur.

fuccurrerent. Sed & Tartari negarunt malo Imperatori se militaturos. Usque adeò vel inter barbaros est odio nequitia. Itaque KIEUS jam ab omnibus desertus, ubi res suas ita in angusto videt; tantisper pœnitentiam simulat, TANGUM quasitis verbis, uti vitam sibi condonet, obtestans. Qui ea specie respicientis motus, non modò longioris vitæ gratiam fecit; sed plus etiam, quàm sperare audebat supplex, hoc est, imperium restituit. Ipse ut rebus ex animi sententiâ confectis curaque belli depositâ domum redijt; raro moderati animi exemplo. Sed & KIEUS simul ad imperium, simul ad ingenium redijt. Mox enim cum recolletis nescio unde viribus, TANGUM velut perduellem lacessit armis. Jámque in conspectu erat uterque exercitus; cum primo statim congressu KIEUS à suis deseritur, qui abjectis armis omnes TANGUM ut Imperatorem amplectuntur. Is KIEUM fugientem eoque insequitur, dum extra fines regni Sinensis ejectum cogit in exilio vitæ reliquum exigere. Illic mortuus, ignobili exitu secum tot scelera sepelijt, unaque stirpem suam, quæ prima regnare post ejus exilium in Sinis desijt, à vino & venere extincta. Dignum est observatu, Scriptores Sinicos KIEUM nunquam Imperatoris nomine dignari; sed quoties illius mentio recurrit, latronem vocare. Nec sine causâ. Quid enim non latronis habeat, quem infantum civium cruor impiavit?

Kieus in exilio mortuus.

H 3

MAR:

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER TERTIUS

De secundâ imperiali familiâ XANGA.

IMPERATOR PRIMUS

TANGUS.

Imperavit annis XIII.

*Cylo 16. anno
32. ante Chri-
stus 1766.*

Odem, quo KIEUS ejectus est, anno apud Sinas TANGUS regnare coepit, is qui primus familiam in XANGAM Imperatoris nomen intulit, à suâ olim dynastiâ, cùm regulus esset, attributum. Hunc etiam annum Sincenses historici TANGI nomine & imperio insigniunt, more majorum, quoties in novam stirpem regnum transfertur, id observantium. Ut enim bono Imperatori honos ille habetur, ut annum, quo ex hac vitâ decessit, ei velut adhuc viventi, ascribant, qui de mortuo succedunt; ita sequitur illum infamia, qui suo scelere jus regnandi à posteris alienavit. Memorant hunc Imperatorem tanto omnium applausu lætitiâque, cùm ob suam probitatem, tum ob KIEI odium, exceptum fuisse, ut, ad quamcunque se regni plagam conferret, alij aliâ Sinarum in ditione positi, interea grave sibi ducerent, ejus ceu sideris benigni adventu se ad spectûque fraudari. Quacunque incedebat, omnes extremis digitis pedum, ut Sinicâ phrasi utar, insistentes, erectisque capitibus venientem præstolabantur. Exercitus ejus tantâ modestiâ huc illucque comæbat, ut amicos potius mercatores, quàm milites rapinis assuetos diceres. Hinc studia populi promeriti, quacunque transibant, obvios passim civium, ac præcipuè puerorum greges habuere, oryzam & ceteram annonam ultro gratisque offerentium, & in militem tam amicum, tam abstinentem obsequijs certantium. In tantâ rerum tranquillitate unus LOPEUS au-
sus

*Modestia mi-
litum grata.*

fus est in TANGUM arma movere, nullâ aliâ causâ, quàm regnandi cupidine. At enim levi pralio victus captusque, bonorum omnium & vitæ ipsius jacturâ, temeritatis pœnas dedit. Rebus ita compositis nihil optimum Imperatorem gravius affecit, quàm metus, ne apud posteros affectati regni notam incurreret, tanquam inde legitimo ejus herede per scelus ejecto. Quâ de re sæpe cum proceribus colloquens, ter volebat se abdicare imperio. Sed nusquam regiæ modestiæ relictus est locus. In sententia nihilo secius perseverantem, è præcipuis purpuratorum unus denique consolans, Calum, inquit, homines ita creavit, ut propriam cuique agendi, quæ luberet, libertatem indiderit. In quâ animorum diversitate si nemo sit, cujus nutu omnes intelligant se gubernandos; totum orbem perpetuis dissidentium inter se bellis & opinionibus turbare necesse est. Huic malo ut Calum provideret, reges nobis dedit sapientiâ & usû rerum eximios, qui mortalium libidines, odia, contentionesque compeſcant. Etiamnum KIEUS regnaret, si virtuti apud eum locus fuisset. Nunc ubi privata potius voluptati, quàm publicis regni commodis operam dedit, iniquus populi vexator, quem varijs tormentis enectum aquâ & igni delevit, nullius culpa reum; Calo placuit, illo sublato, te virum fortem, prudentem, patriâq; amantem rebus præficere, cujus virtute speramus regna omnia ad frugem revocanda, præsertim cum nemo ignoret, YUÏ ducis optimi præcepta, mores, ac documenta te sequi. Noli itaque hoc decus abjicere, non à te questum, sed à nobis Calo jubente tibi reuerti obrusum. Quod si ad gentis tibi subjecta utilitatem converteris; causam non habebis, cur famam iniqui regis in posteris formides, qui ut tuas virtutes, ita priora vitia ex iisdem annalibus discent. Plura in hanc rem addidit, quæ liber XUKING habet; ego studio brevitatis omitto.

Tangus præ
modestiam unis
se regno abdicare.

At necdum Imperator de veteri sententiâ demotus respondit in hunc ferè modum. Est hæc à cali supremo Imperatore generi humano imposita atque inusta lex, ut, qui ad naturam vivit, in ejusque conquesto instinctu, ut demum capeſſat sceptrum reliquisque præsit. Ego quod KIEUM è fastigio dejecerim, id Calo jubente factum, cui refragari nefus duxi. Nunc ejus imperij religione exsolutus, ad alterum, qui me sit melior, respiciatis censeo. Ego me à sorte finibusque contentus, vel idcirco ab hoc honore abhorreo, quod ei populo imperandum intelligam, in quo mali multi sunt inter paucos bonos. Regnum est instar agri triticeï, in quo frumentum multo lolio & avenâ corrumpitur, aut orizâ plurimis pa-

leis

leis immista. Igitur tanta multitudini regenda me imparē sentiēns, ne in cælum offendam, vereor, si provinciā me illā supra vires onerem. Ad imperij nomen haud secus atque ad ingentis præcipitij conspectum exhorresco. His auditis Præfecti & magistratus omnes eum denuo consolari, atque ad eò non alium Imperatorem sibi destinatuos religiosè affirmare; simul omnem operam opemque polliceri. Pertinaci pietate victus denique Tangus imperium tyranno ereptum accepit virtute ac modestiā imperantem perpetuò sequentibus. Hinc summis infimisque charus, æquitate, liberalitate, comitate omnes sibi devinxerat. In quibus illud palmarium, quòd aurifodinas in montibus, quos HENG appellant, qui PEKING à provinciā Xansi separant, repertas promiscuè populo utendas sine tributo concessit; nullo inde quæstu in ærarium suum redundante. Proxima cura fuit, sanguinarias KIEI leges abolere, sufficerèque alias, quas etiam amarent subditi. Quò factum est, ut non hi modò, sed & reguli omnes eā æquitatis famā commoti unā cum suis se illi ultro subjicerent. Habuit TANGUS inter ministros JYNIUM nomine, supremum militiæ Præfectum, qui armis juxtà consiliisque juvans Imperatorem, magnitudine animi & fortitudine, prudentiā item, & in illum fide apud Sinas eximius habebatur. Quæ de singulis nec ea pauca, memorare possem; consultò prætereo. Porrò TANGUS initium anni Lunam primam solstitio hiemali viciniorem deinceps esse voluit. Ut sibi suisque identidem essent & è re natà præsto in palatio documenta melioris vitæ, in vasis utensilibus gnomas ad eam rem appositas insculpi jussit. In eā supellectili ante alia pelvis erat, quam ipse ad abluendam aquā calidā, ut Sinæ solent, faciem adhibebat; in quā hæc epigraphe legebatur, omni hominum ordini amplectenda, *In dies te renova, & iterum eodem die te renova.*

*Mos lavandæ
vultum.*

*Tangi pietas
in cives.*

Sed ejus pietas erga subditos in unā re omnium maximè enituit. Cùm enim ingens esset toto septennio terræ siccitas, nullā interim de cælo aquā veniente; itum è superstitione gentis ad sortem. Ea sic decrevit, ut unius hominis precibus ac morte cælum omnium vicem placaretur & remolleceret. Quod ubi ad TANGUM relatum est, *Pluvia,* inquit, *ut commune bonum populo, cui præsum, à cælo datur. Eam si fata jubent ab uno pro cunctis exorari; me potissimum instans calamitas manet. Locum omnium tenenti convenit, omnium causam agere. Qui prod. sse debet omnibus, nocere nemini potest. In me igitur incumbit culpa fato-*

rum; quorum iustum si fas non est vitare, honestum erit pro publicâ salute vitam meam impendere. Sub hac jejunium sibi indicit, cæsarie unguibusque, quos promittere apud Sinas non leve nobilitatis signum & ornamentum est, praecisis, nudis pedibus corporéque cinere terraque consperso, hac prece se cælo piacularem victimam devovit. *Inscitiam aut scelus meum, obsecro te supreme cæli Imperator, ne populus luat. Mihi te iratum habeam, modo parcas innocenti patriâ. At si ego fortè malè meos guberno, si domi meæ luxum splendoremque iusto majorem tolero, si adulatoribus alienâque famam obireclantibus aurem nimis patientem commodo, meum id crimen est, me cælum ad pœnas deponat.* In hunc ferè modum sexies cæli dominum obtestabatur, cum repenti ingentibus procellis effusus imber longè latèque terras summâ omnium lætitiâ rigare cœpit. Scires TANGI pietate factum, ut in imperio penes TANGIANAM exinde familiam esset tam diuturna successio. Annis namque sexcentis & quadraginta tribus eum non intermissâ serie sunt è suâ stirpe secuti septem omnino & viginti; vitijs ac virtutibus promiscuè insignes, prout cuique voluptas aut respublica magis cordi sunt.

SECUNDUS IMPERATOR TANGIAUS.

Imperavit annis XXXIII.

Magni illius TANGI è filio nepos hic fuit: initio regni avo virtutibus longè dispar, ejus documenta leges, & gubernandi rationem vel ignoravit, vel neglexit. Utur est JYNIUS, cujus operâ in belli pacisque negotijs Tangum fuisse usum, suprâ diximus, vir summæ authoritatis, ut incautum juvenem ad bonam frugem traderet, sæpe hujusmodi verbis usus est. *Fortuna calòque non semper fidendum; nec uni eisdemque concessum perpetuò imperium. Id, ubi virtus abest, corrumpere necesse; at illâ comite, quæta Imperatoris erunt omnia, virtute collapsâ ut plurimum ruunt imperia.* Hæc, inquam, & similia liber XUKING nobis suppeditavit, ne quis conficta suspicetur. Sed ad irritum cecidit hæc philosophia, obtinato ad meliora juvene.

I

Tum

*Insignis fides
in Imperato-
re.*

Tum consilium cepit JYNIUS, in quo audaciâne magis mirer, an summam fidem, nescio. Quippe veritus, ne unius socordia toti imperio perniciem afferret; prope avi sepulchrum in domo ad id exstructâ Imperatorem velut captivum includit, ipse tutelæ nomine imperium gubernat. Res mira dictu! juvenem fortunæ suæ securum, & quicquid libéret, pro licito judicantem, ipso triennio eoque amplius ibi detentum, & assiduè ad avitæ virtutis imitationem incitatum, ad eum demum fregit, uti prioris vitæ pœnitens, avo jam moribus esset similior quàm sibi ipsi. Raro prorsus exemplo. Pauci enim sunt imperando meliores, peccandi licentiâ à virtutis amore abducti. Multò pronius est, privatæ vitæ modestiam in novâ dignitate dediscere. At JYNIUS nullâ non laude dignus, calcatâ dominandi libidine, cui si obsequeretur, facile potuisset sibi regnum ex toto vendicare, Imperatori optima de se promittenti, imperium restituit, in regiam postliminiò, applausu omnium ordinum, deducto. Ibi tantum abfuit, ut ultionem peteret ex JYNIÒ, ut eum summis etiam honoribus excultum, patris exinde loco diligeret. Magnâ dein omnium approbatione imperium habuit, nusquam ab avi vestigijs deflectens; regulis etiam, qui ejus licentiâ offensi secesserant, ad officium suâ sponte redeuntibus, postquam didicerunt TAIKIEUM novo invento respuisse. In hunc modum restitutam publicam quietem, longa felicitas excepit, JYNIÒ cum primis adnitente, cujus consilio Imperator omnia moderabatur.

TERTIUS IMPERATOR VOTINGVS.

Imperavit annis XXIX.

*Cyclo 17. anno
18. ante Christi-
num 1720.*

Hic superioris filius nec patri virtutibus impar, ubi vidit JYNIUM decrepitâ jam ætate esse; ne nihil de tanto viro post ejus obitum superesset, KIUTANUM amplæ ditionis Præfectum ei committit iisdem artibus imbuendum, quibus ipse in eum usque diem Imperatoribus bello ac pace tantopere profuisset. Nec spes VOTINGUM nec metus fefellit. Nam & JYNIUS octavo post illius inaugura-

augurationem anno diem obiit supremum, veris Imperatoris populique totius lacrimis deploratus; & KIUTANUS peritiam rerum gerendarum adeptus. felici successione defuncti desiderium mitigavit. Magno quidem usui VOTINSO fuit; omnia cum domi. tum foris recte atque ordine agebantur. Tantum unius viri virtus valet, si in Principem incidit, veri capacem.

QUARTUS IMPERATOR
T A I K E N G U S.

Imperavit annis XXV.

TRES deinceps Imperatores sequuntur, de quibus nihil memoriâ dignum reperio, præter annum, quo quisque coepit imperare, quoque desijt. Primus TAIKENGUS VOTINGI filius, videtur sine prole mortuus, quippe cui defuncto frater natu minor successisse scribitur.

Cyclo 17. anno
47. ante Chri-
stum 1691.

QUINTUS IMPERATOR
S I A O K I A V S.

Imperavit annis XVII.

TAIKENGUS frater fuit; neque aliud de ipso exstat.

Cyclo 18. anno
12. ante Chri-
stum 1666.

SEXTUS IMPERATOR
Y U N G I E U S.

Imperavit annis XII.

ET hic antecedentis frater, deficiente Sobole sceptri hæres fuit, ex aliâ tamen matre natus.

Cyclo 18. anno
29. ante Chri-
stum 1659.

I 2

SEPTI-

SEPTIMUS IMPERATOR
TAI UUS.

Imperavit annis LXXV.

Cyelo 18. anno
41. ante Chri-
stum 1641.

HIC YUNGYEI frater germanus fuit, cujus exordia imperij ostentis præsignia fuere. In ipsâ enim regiâ morus & triticum sponte tantâque celeritate sunt enata, ut septem dierum spatio & morus in arborem adulta fructus proferret, & frumentum jam maturum spicas exhiberet. Præterea putei etiam altissimi præternaturæ legem simul exundavere. Territus eâ rerum facie Imperator, ut proni sunt Sinis ad superstitionem animi, verensque, ne quid sinistra portenderetur, è Præfectis quemdam CHEUM nomine, jubet ex ijs prodigijs in futurum conijcere. Ille prudentissimè, nihil contra veram virtutem portenta posse respondit. *Si gentem tibi subjectam ex æquo bonoque gubernaveris, inquit, nihil erit, quod labefactet felicitatem tuam.* Digna Imperatore, digna cordato consiliario responsio. Nec in irritum cecidit. Quippe salutare consilium secutus TAIUUS, totus in virtutem incubuit, & insigni probitatis ac prudentiæ laude majorum suorum quorumcunque famam ad decus æquavit. Illud inter ejus facinora non ultimo loco celebratur, quod ad sustentandam pauperulæ plebis senectutem in singulis urbibus certam de publico annonam constituit. Unde morem illum ad hæc usque tempora fluxisse putem, ut in qualibet civitate Xenodochium exstet, in quo certus senum numerus publico sumtu alatur. Justitia in primis ei curis erat. Quotidie summo manè faciles aures dare ad se venientibus; neque prius è tribunali surgere, quam omnibus, qui se conventum vellent, copiam fecisset sui. Quæ res tenuiorum præcipuè fortunis & innocentia profuit, quæ non raro à potentioribus obteritur; & simul prætorum æquitatem intendit, ab Imperatore vindicari timentium. Ita cum à paucis timeretur, amorem omnium promerebatur. Et, ut Principum exempla in familiares dimanant, eximios aliquot ac præstantes ministros habuit, quorum auxilio ipsos septuaginta quinque annos imperium perpetuò pacatum obtinuit. Nihil portentis in regiâ virtutem audentibus; quâ nullum est potentius adversus omnium terrores amuletum.

ОСТА.

OCTAVUS IMPERATOR
CHUNGTINGUS.

Imperavit annis XIII.

HÆc Imperatorum familia regiam hucusque sedem in loco, cui *Cyclo 19. anno*
MAO nomen, in provincia XANSI habuit. Exin ob crebras *56. ante Chri-*
fluminis Crocei exundationes ac damna ei urbi toties illata, *stum 1562.*
in provinciam HONAN factâ migratione in urbe HIAO, ubi nunc
GAOCAM civitas est, consedit. Neque tamen à Croceo, qui tunc
HIAO præterfluebat, discedere placuit, navigationis commodis re-
tento. Et regni quidem initio ad portus muniendos ejusque modi
opera alia otium ei non defuit. Pacatissimum à Patre imperium acce-
perat. Ad ultimum tamen, ut nihil est inter homines perpetuum, bel-
lum, sed breve, sumere coactus est; accolis ad Austrum circa KIANG
fluvium, latronum more, provincias Sinicas invadentibus. Inter in-
gentes prædas multi etiam hominum abripiébantur. Quæ res cum
semel atque iterum eis processisset, ulterioris prædæ spe accensam cu-
pidinem stimulante, latrocinia ac rapinam continuant. Tum verò
CHUNGTINGUS ad bonum publicum respiciens, & tantæ licentiæ
obviàm eundum ratus, missis cum milite Præfectis, impetum prædo-
num ita repressit, ut multo dein tempore nihil tentare sint ausi.

NONUS IMPERATOR
VAIGNIUS.

Imperavit annis XV.

VAIGNIUS CHUNTINGI frater, quindecim annos rerum *Cyclo 20. anno*
potiebatur, nullâ re memorabili gestâ, nisi quòd omnibus cha- *8. ante Chri-*
tus acceptusque fuit. *stum 1549.*

DECIMUS IMPERATOR
HOTANKIAUS.

Imperavit annis IX.

*Cyclo 20. anno
24. ante Chys.
anno 1534.*

HIC VAIGNI frater natu minor sceptrum adeptus, quòd illè sine prole extinctus esset immaturâ adhuc ætate; ob Croci fluminis inundationes denuo sedem regiam mutavit, loco editiore delecto ad SIANG, quæ HONANÆ provinciæ olim civitas, hodie KINGTE appellatur. Neque hic quidquam memoriâ dignum gessit; uno tantum filio, quem optimum reliquit, imperij successore felix.

VNDECIMUS IMPERATOR.

ZUIEUS.

Imperavit annis XIX.

*Cyclo 20. anno
33. ante Chri.
anno 1525.*

IS ZUYEUS fuit, cui post obitum Pacifici cognomen adhæsit, subjectam gentem, quoad vixit, in profundissimâ pace continenti. Quâ in re magno illo adjumento Colai summî Præfecti virtus fuit. Hoc enim nomine Colaum, quod adiutorem seu privatum significat, Sinæ vocant. Quâ voce nos etiam utemur deinceps, ut eum à ceteris, summis item tribunalium Præfectis discernamus. Hujus ergo Colai, cui nomen HIENIUS, virtute ac prudentiâ effectum, ut reguli beneficiarij omnes, nec pauci dynastæ summo consensu & amore pari ZUYEUM ut Imperatorem amplecterentur; promptissimi semper ad reverentiam obsequij.

Et si verò jam supra de regulis ac dynastis illata mentio est, quales fuerint & unde; hoc tamen loco denuo notari velim, eos omnes ex imperatoriâ stirpe vel filios, vel nepotes fuisse. Nam unâ in familiâ penes unum duntaxat suprema potestas erat; reliqui dignitate regulorum

gularum insigniebantur, attributâ ditioe & vectigalibus, quæ splendorem generis non offuscarent. Sed deinceps nonnullos dicemus, quos huic ordini merita sua extra ordinem inferuere. Id adeo sub hoc Imperatore factum, qui HENIUM hac dignitate primum donavit, nunquam tamen à se abire passus, quo carere non potuerat, suoque regno ante omnes fideli.

DUODECIMUS IMPERATOR.

ZUSINIUS.

Imperavit annis XVI.

ZUSINIUS ZUYEI filius in aditu imperij iurgiorum materies fuit; &, nisi obviam esset itum in tempore, jamjam in bellum gliscentium. Magna patruos inter ac nepotes pro regno contentio fuit. Illi tanquam ætate priores affectabant imperium; hi paternam successionem jure naturæ fulciebant. Litem diremit HENIUS usu rerum & autoritate pollens, & à ZUSINIO, factione utraque omisâ, pronunciavit. Sed his paria, imò pejora suis quæque locis referentur, ab unâ dominandi libidine, quæ nec sanguine junctis parcit, & omnia pro utilitate dispensat, orta. Hujus tamen imperium, ubi cognatorum lites consenuere, perpetuâ pace floruit.

Cyclo 20. anno
52. ante Chro-
stum 1406.

DECIMUSTERTIUS IMPERATOR

VOKIAVS.

Imperavit annis XXV.

Hic per vim illatis contra nepotem armis imperium obtinuit, injustam quidem illud, diuturnum tamen & felix. Ejus filium, quem sibi successorem destinaverat, spei & ambitionis irritum nepos ejecit, ut ei præclusa esset in præsens omnis ad imperium via.

Cyclo 21. anno
8. ante Chro-
stum 1406.

DECI-

DECIMUS QUARTUS IMPERATOR
ZUTINGUS.

Imperavit annis XXXII.

*Cyclo 21. anno
33. ante Chri-
stum 1464.*

ZUSINI Imperatoris filius secundò genitus, VOKIAI nepos, eum patruo regnante se præbuit, ut ab ipsomet quamvis sine spe mutæ pietatis, & prærepto per vim imperio haud dubiè infensus adhuc ipsi, tamen diligeretur. Tanta vis est virtutis, ut etiam hostes, qui cum dissimulantur injuriæ, saepe pejores fiunt, alliciat ad diligendum. Solers & ad futura prospicienda sagax, ita suis rebus moderabatur, ut patruo mortuo mollis ei esset ad imperium accessus, sine vi, sine armis solo, uti dictum, filio ejus excluso. Illud quâ prudentiâ est adeptus, eâdem ad finem usque retinuit; summæ moderationis exemplum posteritati relinquens. Nam cum filio dare aditum posset ad successionem; procerum judicio permisit, facerent quod è republ. ducerent esse. Quo illi præterito NANKENGUM VOKIAI filium ad imperium ab exilio arcessivere.

DECIMUS QUINTUS IMPERATOR.

NANKENGUS.

Imperavit annis XXV.

*Cyclo 22. anno
5. ante Chri-
stum 1433.*

Quanquam non caruit turbis ea successio; cum magistratus NANKENGUM retinerent, præfecti ex adverso NANKENGI filium mallent. Et discordia in bellum exijt; in quo factio, quæ pro NANKENGO decernebat, superior fuit.

DECI-

DECIMUSSEXTUS IMPERATOR

Y A N G K I A U S.

Imperavit annis VII.

YANGKIAUS NANKENGI frater per vim & ipse imperium invasit, eliminatis nepotibus. Hæc dominandj libido & inter patruos ac nepotes rixæ, parum absuit, quin agnatam huic familiæ successionem extinguerent. Quippe belli dissidio à se invicem distracti totum miscabant imperium. Magistratus Præfectique in factiones discesserant; rem suam quisque gerere, atque ad eorum causam acclinare se, à quibus opes honorésque sperabant. Regulis quoque beneficiarijs fluxa fides, cum priscam Imperatorum simplicitatem desiderarent, imperium primò timidiùs, mox palàm aspernantibus. Pari licentiâ tributa, quæ quotannis ferre soliti erant, jam recusare audebant. Quare imperio in varios quasi potentatus, qui sui juris essent, distracto, in pejus omnia ruebant. Actum fuisset de Imperatrice domo, deque imperio universo, nisi fluentem rempubl. restituisset Imperator, quo de nunc dicendum.

*Cyelo 22. anno
30. ante Chris-
tum 1408.*

DECIMUSSEPTIMUS IMPERATOR

P U O N K E N G U S.

Imperavit annis XXVIII.

PUONKENGUS igitur YANGKIAI frater, ubi gubernacula imperij tractare coepit, rempubl. cognatorum maximè ambitio. ne perculsam atque afflictam excitare aggreditur. In ambiendâ potestate à se quoque peccatum non diffitebatur, læso neporum jure; ne ramen exemplum suum prodiret ad alios, cavebat diligenter. Principio igitur imperij nihil priùs quàm de legibus actum. A T A N G O ejus proavo quondam latæ postquam alibi constitutâ regiâ, & ipsâ simul translata, velut in peregrino & ignoto solo elanguerunt. Eâ

*Cyelo 22. anno
37. ante Chris-
tum 1403.*

K

igitur

igitur ad MAO denuo reductâ, cives, quò proniùs hanc mutationem acciperent, tum scripto, tum coràm hortabatur. Deinde imperatoriam familiam antiquato XANGÆ nomine YNIAM indigetavit, à provinciâ, è quâ prodierat ad fastigium. Præterea totus in eo fuit, ut optimos quosque amplissimis officijs quâ domi, quâ foris excoleret. Seditiosis nusquam locus erat. Denique huc maximè incubuit, ut gubernandi ratio, quâ usus erat TANGUS, ejusque mores imitatione reviviscerent. His conatibus prolixè fortuna favit. Nam & ad pristinum statum familia, & reguli beneficiarij dynastæque omnes ad obsequium atque comitia publica rediere; non aliâ re magis eos quàm virtute Imperatoris invitante. Salutare decretum, quo cavebat in posterum, ut Imperatorum filij succederent, discordijs tandem finiendis, è quibus tot exstiterant mala, successu caruit. Cùm enim ipse nullum suscepisset heredem, imperium fratri morte cessit.

DECIMUS OCTAVUS IMPERATOR
SIAOSINIUS.

Imperavit annis XXI.

*Cyclo 23. anno
5. ante Christi-
sum 1373.*

Siaosinius PUONKENG I frater nullâ re par illi vel conferendus, per socordiam rursus imperij statum jam meliorem tantùm non pessumdedit. Mollis & voluptarius, quo loco esset respublica, quidque à Præfectis ageretur, adeò pensi nihil habuit, ut ne audire quidem vellet; unis voluptatibus obediens. Quibus ne à quoquam intercederetur, summam rerum assentatoribus crediderat.

DECIMUS NONUS IMPERATOR
SIAOYEUS.

Imperavit annis XVIII.

*Cyclo 23. anno
26. ante Christi-
sum 1352.*

Hic SIAOSINIUS pater imperium unâ cum luxu, socordiâ atque desidiâ quasi per manus tradidit. Liberali quidem præceptorum

ceptorum disciplinâ educatus est à puero; sed ut primùm ab ijs liber & sui juris, rei Sinicæ arbitrium obtinuit; salutaria monita oblitus, & tanquam laxatis libertatis habenis, vestigia patris ingressus purpuratis insuper assentando virtutis nondum adultæ nervos elidentibus, libidine, inertia, levitate insignis fuit. Usque adeò in malum proni sumus, metu soluti; maximè si mali laudatores accesserint. Hujus memoriam illustravit utcunq; filius imperij ab eo relictus heres; quo fortasse meliorem admirabilioremve Sinæ non habuere. Id adeò nunc videamus.

VIGESIMUS IMPERATOR UUTINGUS.

Imperavit annis LIX.

Adolescens patrem morte amisit; quam insolitâ tristitiâ ac dolore luxit, nullum signum gratæ voluntatis in eum omittens. *Pietas enim, ut supra ostendimus, præcipuè adversus parentes mortuos Sinis semper sanctissima fuit. UUTINGUS ergo, ut palàm faceret omnibus, quâ esset erga demortuum parentem observantiâ, Canpuono, Colao suo seu adjutori tradidit imperium. Ipse prope sepulchrum paternum exstructâ ædiculâ toto triennio delitescens, non inerti tamen otio interim marcebat; sed quæ optima gubernandi ratio, quæ virtutes ad eam maximè necessaria, secretâ æstimatione pensabat. Silentio, quod mirere, tam severè addictus, ut ne verbum quidem eo tempore cum quoquam loqueretur. Omnis ei sermo cum Cælo solo fuit, præter virtutem ab eo nihil opranti. Sed nec soluto luctûs obsequio in palatium reversus loquebatur. Cujus silentij pertinaciam demirati ordines atque magistratus denique alloquendum, censuere. Adeunt igitur ad illum unâ omnes; è quibus unus omnium loco hac oratione usus, Sapientes, inquit, & altâ quadam mente præditos, virtute velut humana vita regulâ cumprimis decet, alijs rectâ vivendâ speciem esse. Quod cò magis, Imperator, tibi faciendum, quò altiore solio emines, virtute ac sapientiâ singulari, & à Cælo datâ conspicuus, oprimo publico, summâ tui nominis commendatione. Sed hanc laudem facili*

*Cyclo 29. anno
54. ante Christi
sum 1324.*

*Pietas in de
functum pa-
trem.*

*Regis diutur-
num silentiû.*

factis adhuc, non perinde dictis implevisti. Loquere oportet, quod unum deest laudibus tuis. Qui praeest omnibus, quomodo dicto audientem habebit populum, si tacet ipse semper, & cuncta dissimulat? Facta tua quamvis usquequaque clara, nisi animentur voce, nec vim nec imitationem habent. Ergo tandem loquere; ab ore tuo pendemus omnes, & optamus simul, ut, quemadmodum factis adhuc, ita in posterum dictis exemplum nobis fias.

His auditis Imperator conticuit, Non quasi offenderetur; sed quia morem suum sequebatur, ut scripto responderet. Illud autem erat huiusmodi. Scio meas partes esse, ut rectè atque ordine omnia dispensem ac disponam. At veritus, ne imbecillitas mea longè deflectisset a majorum meorum virtute; simul & scientiâ recti; obstinatio fui ad silentium. Interea cum à supremo Imperatore supplex contenderem, ut ea suggereret mihi, quae ad rempub. bene administrandam sunt necessaria; obsecrationem meam haud aspernari visus est, oblatâ per somnum specie huiusmodi. Videbam enim hominem formâ statâ, cuius imago tam fideliter animo infixâ haeret, ut si quem similia lineamenta gerentem obviam habeam, facile agniturus sim. Illum supremum Praefectum cooptare monitus, consueque indixi silentium mihi, quoad eum invenero. En ejus figuram in tabellâ depictam eo prorsus modo, quo à celo est objecta mihi, vobis represento. Ite, ac certos homines, qui eum conquestivè vestigent, quoquo versum dimittite. Dictum factum. Denique repertus in pago quodam Fv dicto faber cæmentarius Y E U S nomine, pictam faciem ad vivum exhibuit. Hic ergo ad Imperatorem adductus, & in experimentum prudentiæ varijs quæstionibus tentatus statim ostendit, quàm longè corporis habitum animi bona superarent. Nihil vulgare, nihil medium in eo cerneret. Jussus enim aliquid pro publico dicere, de bene morato & bene constituto imperio, de negotiorum ac munerum diversitate, de Regis & civium officijs mutuis disertè perquam atque enucleatè disputavit. Quibus magnâ cum voluptate auditis Imperator illum affatur in hunc modum. Enge, quod bene vertat, Y E E inter omnes Praefectos & magistratus meos tu primus esto. Accipe dignitatem, quae manifesto Cæli judicio & favore contigit tibi. Praeceptoris loco mihi eris, nec à meo unquam latere discedes. Hortare, doce, quoties opportunum tibi videbitur; discipulum manè, vesperi, hoc est, semper, dicto audientem habebis, semper majores in virtute progressus optantem. Speculum crede me, continenter abs te poliendum. In profundo flumine periculosè me titubantem puta; tu navis, tu nauclerus esto. Ego sum instar siccitatis agri; tu instar opportuna

opportuna pluvia pectoris tui fontes aperi, & salutaribus præceptis animum meum humecta. Medicinam, ubi erit necesse, quamvis amaram adhibe. Non proficiunt ad satietatem medicamenta, è quibus voluptas queritur. Quare peccanti ne parce; & adhibita Præfectorum reliquorum ope sic tecum age, ut exemplum perfecta cumulataque virtutu, qua in TANGO avo meo effulsit, in me renovetis. YEUUS imperatorem sub hæc dicta veneratus è more gentis, Scire, ait, quid rectum sit, haud est difficile; sed facere, quod rectum scias, difficillimum. Nam, ut arbor novella directè in alium surgit, si ad aliquod adminiculum admittitur; ita si rex aure secundà excipiat, qua à fidis ministris monetur, facile nominis sui sanctitatem tuebitur, habebitque intentos simul ac promtos ad nutum omnes. Sed nimis longum faciam, utique supra compendij modum, si memorem omnia, quæ de YEO traduntur. Illud tamen hinc licet obiter discas, sub vili lacernâ ingentem nonnunquam animum, magnamque sapientiam latere. Hoc igitur adjutore in imperio multis annis pax fuit tranquilla. Accidit inter hæc res parva quidem, memoriâ tamen haud indigna. Fortè Imperator in avorum suorum aulâ sacris operabatur; cùm gallina silvestris superfiliens ansam vasis, quod ad incendendos odores præsto erat, feritatis oblita, impavidè singultire cœpit. Id in triste omen acceptum ab illo, nequid fortè à se violatum esset atque commissum, metuente Quare diligenter in seipsum quæsit, si quâ tenuisset iter à virtute deviû; rectè statuens, ubi causâ publicæ calamitatis consistit in personâ principis. medicationem à capite ordiendam. Hunc talem cùm se præberet Imperator; pietatis suæ famâ ad longinquâ etiam loca manante, in omniû animos influxit. Dynastæ quidem, qui ad fines Sinæ occidentalis colebant, ultro seque suasque ditiones sub ejus imperium subjungere, constrictis Sinico more capillis venientes cum interpretibus, amplissimisque donis. Quos omnes Imperator amicè acceptos hortabatur, ut in Sinarum mores atque instituta & immigrarent ipsi, & in suas ditiones inducerent. Id si fecissent, gratius sibi fore, quàm si sua omnia ei adcerent.

Ita diutissimè prosperis rebus, ne felicitas esset perpetua, intercessit impotens aliunde dominatio. TIEYUS quidam è regulorum grege, præcipuâ crudelitate imbutus, potestati suæ obnoxios tyrannicè habuit. Eorum sortem miseratus Imperator, monito primùm, sed ad legitimum imperium contumaci per Præfectos suos indixit bellum. Id annos omnino tres variâ fortunâ & ancipiti Marte tenuit;

donec tandem ad justiciam causæ respexit victoria. Victum regulum ad se venire jussit Imperator, optimisque præceptis traductum in melius, in integrum restituit; bello ac pace victor, sed majore in istâ, quàm illo gloriâ,

VIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR.
ZUKENGUS.

Imperavit annis VII.

*Cyclo 24. anno
53. ante Chri-
stum 1267.*

ITa tranquillatum à patre imperium ZUKENGUS per manus accepit, tenuitque, licet paternæ felicitati, ut & virtuti longè impar. Nec aliud de eo, quod addam, habeo.

VIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR
ZUKIAUS.

Imperavit annis XXXIII.

*Cyclo 24. anno
6. ante Chri-
stum 1258.*

Hic ZUKENGI frater fuit, & ab hoc & à patre multò magis degener, superbâ, quâ præ se despiciebat omnes; tum libidine vagâ & inconstanti, ut cum Sinis loquar, insignis. Quibus maximè vitij istius familiæ robur concussit, ad imperij reliquias penitus subruendas relicto filio, patrem malis artibus non æquante, solum, sed etiam superante.

VIGESIMUS TERTIUS IMPERATOR
LINSINUS.

Imperavit annis VI.

*Cyclo 25. anno
53. ante Chri-
stum 1225.*

EO enim mortuo, ut voluptatibus se dederet impensius, imperij negotia præfectorum commisit arbitrio, nihil penitus habens, quic-

quicquid agerent. Nec mirum. Ipse, quid ageret, ignorabat, libidinis mancipium; à quâ ita captus erat, ut in ætatis flore nimîâ venere sibi mortem accelerârit. Sine prole decessit, imperio ad fratrem devoluto.

VIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR K E N G T I N G U S.

Imperavit annis XXI.

Penes hunc potestas unum & viginti annos fuit. Quomodo eam habuerit, aut quid egerit, nil proditum invenio.

*Cyelo 25. anno
39. ante Chrdg
Anno 1219.*

VIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR. U U Y E U S.

Imperavit annis IV.

UYEUUS KENGTINGI filius, homo scelestissimus & sacrilegus idololatriam invehere voluit, & homines, ut numen, adorari. Fortè hominem quendam ignotum perinde ac vanum obviâ habuit; à quo nescio quibus præstigijs delusus, ab omnibus eum velut deum sive spiritum haberi jubet. varijs artibus ad gloriam ei conciliandam usus. Inter alias hac etiam indoctæ multitudini imposuit. Homines aliquot ei convivere jussit, ac de re magicâ exquisitis rationibus cum eo certare, ut illius offucijs victi & divinum aliquid in homine suspicientes, nomen ipsius ubique celebrarent. At sæpe risum potiùs præstigiator, quàm laudem tulit. Quippe non modò nihil divinum, sed nec mediocris in eo sagacitas erat. Identidem igitur à vero deerrans & victus ipse, Imperatori stomachum movit, tam longè à destinatione suâ se lapsum frementi. Nec diu factum; quâ levitate hominem deum putârat, eadem abjectum, & probris omnibus maledictisque vexatum interfecit. Iram deinde in cælum vertit, ut à deo suo aversum, sagittis ipsum petens. Atque ut sauciâsse crederetur spiritus cælestes, saccos tres penetrabiles rubro liquore plenos suspen-

*Cyelo 25. anno
60. ante Chrdg
Anno 1198.*

*Cælum sagittis
petitum.*

suspendit in aëre, qui specie cruoris inde rorantes, essent indicio, deum ac spiritus esse reverâ peremptos. Sed qui stolidè Cælum atque sacrilegè petijt, è cælo, dum esset in venatione, non bruto ictus fulmine interiit. A Sinis omnium flagitiosorum postremus & exlex inde dictus, ita animum inducentibus, non nisi sceleratos & perditissimos percussit de cælo, bonos innoxios esse. Tradunt etiam idcirco superis infestum fuisse, quòd fortuna nonnunquam suis rebus obstante uteretur. Hinc in ultionem amens excanduit, & Cælo se imperare posse credens, qui in homines dominaretur.

Eodem tempore, quæ ad Orientem vergunt insulæ perquam frequenter habitari coeptæ à Sinis, eò colonias ducentibus.

VIGESIMUSSEXTUS IMPERATOR

TAITINGUS.

Imperavit annis III.

*Cyclo 26. anno
4. ante Christi-
sum 1194.*

TAITINGO UUGEI filio continens cum YENI regulo intercessit bellum; quod morte præoccupatus, non confecit. Ceterum YENI regnum erat, ubi PEKING hodie, in eadem nempe provinciâ.

VIGESIMUSSEPTIMUS IMPERATOR

TIYEUS.

Imperavit annis XXXVII.

*Cyclo 26. anno
7. ante Christi-
sum 1191.*

TIYEUS TAITINGI filius imperium unâ cum bello propagando per manus accepit. Quia & novum subinde natum, ut ipsi felix sic YENI exitiale fuit. KILIEUS enim TAITINGI legatus bello strenuus, hostilibus copijs, quæ tres exercitus æquabant, deletis, captis totidem eorum ducibus, regnòque YENI occupato, exutum potestate regem in ordinem redegit. Quâ victoriâ lætus Imperator, collaudatum KILIEUM Reguli beneficiarij dignitate exornat, ignarus, quantam familiæ suæ pestem arcesseret, nec in impetu gaudij

gaudij futura prospiciens. Eam dignitatem KILIEUS septennium tenuit. In cujus demortui locum CHANGUS ejus filius subrogatus, postquam egregia ejus virtus enituit in bello, & Imperatori probata; regnum perpetuæ successionis fiducia sibi ab eo traditum promovit ad posteros. In his primum anno quàm imperare TIYEUS coepit, tertio & vigesimo FAUM genuit, quo de multa infra, ubi de proximo Imperatore dicam.

At TIYEUS tres sustulit filios; è concubinâ duos, è reginâ, hoc est, legitimâ, unum. Huic tamen ad successionis prærogativam tori sanctitas primò nil profuit. Imperator enim morti jam vicinus, consentiente Reginâ, quod est inauditum in Sinicâ muliere exemplum, legitimo posthabito spurium natu majorem destinabat imperio. Non amore, aut odio alterutrius patris, sed quia legitimi terrebat eum ætas, sceptris adhuc immatura. Præfecti tamen uno omnes consensu intercessere, negantes alium succedere passuros, quamdiu esset, quem leges subrogarent. Sed hi quoque nesciebant, quantam imperio, quantam sibi contumacibus suffragijs perniciem struerent. Quantò namque melior & innocentior VICIUS è concubinâ genitus, tantò nequior improbiórque CHEUS legitimus postea fuit. In rem præsentem veniamus.

VIGESIMUSOCTAVUS IMPERATOR CHEUS.

Imperavit annis XXXIII.

CHEUS in vitis parentibus protractus ad culmen est; ingenio præceps, & cui non minor vanitas inerat, quàm vecordia. In verbis plus astutiæ, quàm prudentiæ; quæ scires ad hominum vitandas reprehensiones scelerâq; tegenda virtutis colore, composita. Corpus robustum ac supra ceterorum hominum modum, Videndi audientiæque vis exacuta; in primis delicijs, inermi manu feras capere. His artibus sibi placebat unice, alto supercilio despiciens alios, & præ se nihil ducens. Ad hoc usque tempus regiâ luxuriæ ignarâ, inter virtutes frugalitas reponebatur. Hic ad augendum splendorem majestatis, vasa eburnea ministrandis cibus; bacillos item, quæ Sinæ, cum accum-

*Cyclo 26 anno
44. ante bri-
sum 1154.*

L bunt,

bunt, hodiè que utuntur, ex eadem materiâ factos primus adhibuit. Quo audito KICIU sillius patruus dixisse fertur. *Qui gloriam captat ex ebore, lutea vasa sine dubio aspernatus optabit magis pretiosa. Qui verò gaudet his pretiosis, non vivet oleribus, nec amictum lineum & humilem, neque casam amabit tectam stramine. Ni malo incipienti obviam eatur in tempore, luxum hiantem nec totius orbis explebunt opes.*

Ingens & pretiosa turris.

Uxorem habuit TAKIAM, omnium penè malorum vel aurorem, vel administram. Ea ut formâ ceteras mulieres: ita nequitia anteibat omnes. In cujus gratiam cum nihil non faceret rex mulierosus; ex illius arbitrio Præfecti alij officio dejiciebantur, alij necabantur. Totius opes imperij superbiâ luxuque unius mulieris minores fuisse scribunt Sinenses Historici. Hinc acerbissimâ exactione pressa gens gemebat. Inter alia fuit exstructa turris, cui nomen à cervis inditum, è pretioso marmore rubro KUNG dicto. Portæ lucebant jaspide, quam YU vocant, achatae nostro non absimilem, multi apud Sinas pretij. Altitudo turris erat cubitorum mille, latitudo milliaria Italici; septem annorum opus. Sæpe suis centum & viginti dierum epulum dedit; Assuero in pompâ paullò quidem minore, sed frequentiore, quasi præludens. Neque nox justitiam faciebat luxui; ob eam causam Changye, sive nox larga dicta, Palatium, alioqui Sinis severè clausum & sacrosanctum, patuit omnibus, adeò impunè, ut in eo non fecus atque in foro mercatus instituerent. Hinc non merces modò, sed etiam abominanda quæque scelera eò invecta, nonnullis civitatibus Regulisque beneficiarijs locum ad defectionem aperuere. Sed hoc malum, quia mali principes suorum civium turbas imputant temporì, non sibi, primò non repressum, in sædam sævitiem intumuit. TAKIA namque, ut erat avidissima dominationis, Imperatoris aures continuò pulsare importunis questibus; causam rebellionis à torpore supplicorum arcessere; suadere atque incitare, ut ea intenderet; ipsa denique maritum docere, quorum metu potissimùm omnes ubique in officio continerentur.

Crudelis supplicij genus.

Jussit ergo vas quoddam & columnam æneam parari. Hanc adipe oblitam atque candentem, quos morti destinaverat, amplecti coëgit; illud autem ignitum ac ferale rubens manibus sublatum tenere, dum caro solveretur. Quo mœstissimo spectaculo regina cum Imperatore in cachinnum diffusa prolixè oblectabatur.

Ille porrò anno imperij undecimo summos Præfectos tres legit, magnâ

magnâ valentes autoritate, sibi que præsto futuros CHANGUM, illum qui ab hujus patre Reguli dignitatem acceperat; KIEUM & COUM. KIEUS homo vanus & in appetendis honoribus, quò præ ceteris gratiâ floreret apud Imperatorem, cujus animum probe nôrat, nihil pensi habens, quâ viâ id assequeretur; filiam, quam habebat formâ & ætatis flore spectandam, ei offert ad stuprum. A quo cum abhorrentem puellam videret Imperator (nam cum pulchritudine castimonia quædam naturalis consenserat, quæ gentis virtutum omnium feracis tum felicitas erat) indignatus puellæ constantiam, & amore in odium verso, suis eam ipse manibus necat, & in frustra sectam patri particulatim comedendam obtrudit. COUS è tribus Præfectis unus indignitate rei motus & de hoc eum acriter objurgans, oris libertatem è vestigio morte Iuit. At CHANGUS pari excidij periculo nequaquam territus, officium COI prosequitur, insigni animi robore damnans nefandam feritatem. Hic tamen nescio quâ de causâ mitius habitus, in carcerem conditur. KIEUS, qui malis artibus favorem quæsierat, cum filiâ potestatem insuper amisit; documento aulicis, ut, dum vitijs Principum serviendo, imminent gratiæ, timeant, ne amittant.

Credulo epulæ.

Cognito CHANGUM esse in carcere, nihil intentatum reliquere cives sui, ut eum eriperent, cujus charitate flagrabant. Itaque Imperatori pro ejus libertate puellam miræ pulchritudinis, discolorum ac prævalentem equum, currus novem, cum suis equis & ornamentis, aliâque offerunt, quæ Imperatori magni sciebant esse. Quibus ille visis primam contemplationem in puellam iniecit, eamque digito designans, *Hic una*, inquit, *sufficere ad CHANGUM liberandum potest; nunc ubi alia tam multa tantique pretij accedunt, quid attinet ingrata mora gratiam corrumpere?* Et cum dicto emissum è custodiâ ditioni suæ restituit, adjectis privilegijs nec paucis, nec vulgaribus, quæ ad cultum & dignitatem ejus spectabant. In eis hoc etiam fuit, ut iter facienti liceret cum sagittarijs, securisque & oblongos enses ferentibus incedere. His rebus auctus in dynastiam suam redijt incolumis, cui juste ac legitime, ut antè, præfuit. Lætus potissimum, quod è carcere; sed magis quod ex aulâ tam iniquâ evaserat.

Post hæc Imperator cupiditates palam solvit. Quem VICIUS ejus frater causâ, ob quam sceptrum acceperat, admonens rogansque, ut modum statueret licentiæ; posteaquam nihil retulit præter contumelias,

melias, relicta regiâ urbe ad suas ditiones regreditur. Idem K I C I U S Imperatoris patruus tentare cœpit, at æquè incassum; inò parùm abfuit, quin exitio suo. Imperator enim correctionis jam non patiens, nec aliquem irasci vitijs, usu quasi legitimo magis magisque valescentibus, insidias in ejus vitam composuit. Quare ab amicis admonitus K I C I U S, ut subduceret se Imperatoris iræ; *Rectè vos quidem*, inquit. *Nam frustra niti, neque aliud monendo, quàm exitium querere, manifesta dementia est. Cujus, etsi adhuc ita egerim, ut me reum non diffitear; fuga tamen consilium non placet in prasens. Dandum est aliquid nepotis insania; neu fugiendo, populi gratiam sequi videar; & Imperatoris famam majori dedecori atque odio exponam, cunctis fuga causam sciscitantibus.* At ubi cognovit de necandi sui periculo, ut discrimen evitaret, mente se captivum simulabat, neque tamen sic in tuto fuit. Imperator enim fraudem suspicans, misit eum in carcerem; sed quia fatui personam ad veritatis speciem suprâ quàm dici potest, repræsentabat, mortem evasit.

Fida & cordata communitio.

Malè compensata.

Crudelis curiositas.

PECANIUS alter Imperatoris patruus, postquam inaudijt è regiâ discessisse V I C I U M, K I C I U M que captum; ingressus ad eum in carcerem, *Neque regi suo fidum dixerim, neque fortem*, inquit, *illum, qui meru mortis ea taceat, qua loqui convenit. Malè animi, heros! si, quia monuisti errantem, mors te manet, felicitatis verticem attigisti.* Hæc ubi dixit, in eventum quemcunque durans animum, intrepidè regiam ingreditur, triduo Imperatorem interpellans. Ille primò ejus vitare conspectum; at, postquam adeò constantem videt, ira in rabiem versâ, ita locutus est. *Sapientibus ajunt septem esse meatus in peccatore; juvat experiri, num in PECANII peccatore sint meatus totidem; constantiâ suâ se utique sapientem ostentantis.* Nec plura; & PECANIUM necari jubet, extractumque cor crudelissimâ curiositate per risum jocumque rimatur. Illud autem de septem meatibus est vetus Sinarum dictum, ingenij magni capacitatem per eos explicantium.

Neque rabies in patruï cæde consenuit. Vidisse mulierem prægnantem erat occidisse; neque paucis uterum, naturæ partus penitiùs inspiciendæ, unâ cum uxore secare sustinuit. Prorsus alter Nero, nisi tot annis præcepisset facinus, seculis omnibus abominandum. Cum eâdem forte quadam è solario prospiciebat transeuntes vadum. Inter alios duo potissimum, alter senex, juvenis alter, eorum oculos tenere. Aqua erat perfrigida; quam quidem senex celeriter transijt, juvenem

metum

metum frigoris haud obscure professo delicato gradu sequente. Cum admiraretur Imperator, contra fieri debuisse judicans; profligatissima mulier hoc inde provenire respondit, quia senex jam exsanguis & effœtus esset ac naturâ sic ferente frigidus. Juvenem verò abundantem sanguine & calidum reciprocante conflictu frigoris insolentiam ferre molliùs. Ejusque rei experimentum sumere maritum jubet. Proclive ac pronum erat id persuadere, cruoris non minùs quàm uxoris amanti. Vocatur ergo & necatur uterque; insanæ curiositatis, inspectâ etiam ossium vacuitate, victimæ. His talibus factis ingens in se odium civium concitavit. Sed ille nihili æstimans homines infensos sibi; stolidè jactabat se à Cælo electum, Cælo se curæ esse, nec alium ab eo sibi præferendum.

A TAQUIA præterea, quod etiamnum est apud Sinas in usu, primæ absolutæque pulchritudinis censurâ manavit, ut ea demum habeatur pro pulchrâ, cui parvi sunt pedes. Illa cum hoc vitio laboraret quàm quæ maximè, ceterùm incredibili venustate esset; illi tegendo pedes fascijs obligavit. Exemplum secutæ mulieres reliquæ, pulchritudinem deinde in crurum gracilitate tanquam in basi posuere. Quæ opinio ad hæc usque tempora sic invaluit, ut, licet Helenam ostendas, quamprimùm grandiores pedes apparuere, monstri loco spernatur. Iniquissimo naturæ convitio ac pessimo publico, à quo reges etiam ridiculis in rebus cavere debent, quando exemplo, quod descendit à capite, nihil est pestilentius. Alij dicunt non feminam, sed dæmonem sub humanâ specie latentem TAQUIAM fuisse, affictis caprinis pedibus, quos proinde fascijs tectos nunquam nudaverit. Et hoc est hodièque in more positum, ut perpetuò sint tecti feminarum pedes. Sin aliter accidat, in summo probro ponitur. Calcei verò, quæ Sinicæ mulieres utuntur, ad eò parvi sunt; ut, si sint ad mensuram redacti, earum pedes vix caprinos excedant magnitudine. Verùm, ut ad CHANGUM redeamus, quem è carcere dimissum, ad suam se dynastiam recepisse paullo supra diximus; fuit ea in provinciâ XENSI, CHEUA dicta. Hic jam pridem à KILIEO patre, quâ viâ virtutem sequeretur, edoctus, modestè in suos, quanquam paucos, dominabatur; legum & juris tenax, pius, majorum natu reverens, justitiâ & æquitate omnes continebat in officio.

Sed quia sæpe jam incidit de Sinarum justitiâ & pietate mentio; quid eis utraque virtus significet, visum est hîc leviter & in transitu at-

*Feminarum
Sinensium de-
cus in parvis
pedibus unde
naturæ?*

*Quid Justitia
& pietas apud
Sinas?*

tingere. Justitiæ nomen non arctant ad illam virtutem, quæ est voluntas constans & perpetua sum cuique tribuendi; sed ita laxant, ut eo significetur omnis actio rationi consentanea. Rectè proinde, quod rationi consentaneum, idem & justum dixeris. Pietatis autem nomine non intelligunt solum amorem in Deum, vel in parentes, vel in seipsum; sed in omnes homines universè. Nam, ut justitiam definiunt legem & convenientiam rectè agendi; sic pietatem, rationem, sive modum bene amandi.

His igitur ac multis alijs virtutibus insignem CHANGUM memorant Sinenses historici. Quas inter præcipue fulsit miseratio ac studium adversus juventutem, cujus edocendæ atque ad omnem morum elegantiam educandæ præcepta tradidit. Sapientes nunquam non magni fecit. In hos honorificus esse, his primas in omnibus dare; cibi etiam audiendæ eorum doctrinâ obliviscebatur. Quò factum, ut multi ejus ætatis philosophi eruditionis laude florentes, SINKIAI discipuli, hac ejus comitate allecti ad eum videndum venirent; quos inter PEYUS & XOCUS fratres nominantur. Reguli quoque omnes, quanti eum facerent, satis aperuere, ingenti gloriâ eum afficiendo, suarum controversiarum arbitrum seligendo, denique ipsum Imperatorem præ eo despiciendo. Hinc illi primus ad imperium gradus.

In ceteris duo reguli venerant è terris extra Sinam jacentibus, quæ SUCHUEN provincia cum XENSI est contermina. Hos à multo jam tempore de limitaneis agris atrox controversia distraxerat, cum tandem inter eos ita convénit, ut ad CHANGUM simul irent ambo tanquam ad arbitrum honorarium. Ingressis CHANGIANAM ditionem longè alia, quàm cogitaverant, rerum est oblata facies. Ibi enim vident unum alteri agrum conferendum ultro cedere, in viâ fortè sibimet occurrentes mutuis officijs certare, ab alijs amissâ neminem humo tollere, in palatio Præfectos sese amicè complecti, sine contentione, sine invidiâ suum quemque munus sedulò obire. Irrubere inusitato spectaculo, & *Quid, inquit, de ijs rebus contendimus, de quibus pudori nobis erit coram CHANGO loqui? nec aliud inde quàm dedecus relaturis? Quin ultro conciliamus gratiam?* Dictum, factum; neque hoc tantùm, sed jam alter alteri cedere seriò certabant. Tanta vis exempli aulaeque bene moratæ fuit. Admirabilius est, quod subjungo; cui nescio, an par factum viderit gentilitas. PEYUS & XOCUS, de quibus jam meminimus, KINHOLI cujusdam reguli, filij erant.

Via exempli.

Misa ho inter fratres.

erant. Is moriens minimum natu XOC IUM successorem nuncupavit. Mortuo parente inexpectata inter fratres orta contentio est, cum XOC IUS PEYO, ut natu maximo, cederet regnum, ille respiceret, præcisè negans quidquam se contra voluntatem patris facturum, quæ sibi multò esset antiquior, quàm ætatis prærogativa. Hanc autem ipsam urgente XOC IO, cum PEYUS renitendo nil proficeret, quod alij per ignes ferrumque petunt, ipse fugâ declinavit, ad discendam philosophiam accinctus, quo studio unice delectabatur. At fratrem, addictus eidem studio XOC IUS, secutus, necessitatem subditis imposuit, ut tertium fratrem natu medium eligerent. Ergo liberi successionis molestiâ Philosophiæ candidati fratres, audito, quàm Philosophorum amans CHANGUS esset, eodem tempore, diversis è locis ad eum conveniunt. Deinde Fuo CHANG I filio serviunt officiosè, donec per vim occupavit imperium. Tunc enim indignum rati eum obsequio, qui ipse reverentiam ejus per summum scelus exuisset; eâ de re in viâ publicâ, equi, quo CHANGUS vehebatur, frenis injectâ manu acriter increpitum, ubi se inanem operam sumere vident, missum faciunt, & in montem XEUYANG digressi voluntariam mortem occupant inediâ. Adeò invisa eis erat violenta ambitio; culpandum quidem CHEUM arbitrantibus, at non idcirco totam ejus familiam imperio spoliandam, ut illud sibi auferret.

*Admonitio
Imperator.*

Fortè venatum CHANGUS ibat, cum in viâ demortui hominis ossa temere sparsa videt. Is aspectus pium pectus commovit; eaque tumulto mandari, se spectante, jussit. Quæ res apud Sinas insolita, magnam ei pietatis famam conciliavit; ut jam Imperator ab omnibus palam expeteretur. Placuit aliquando sortitò ejicere, quam potissimum in venatione feram insectaretur. Monitus, ut non draconem, non cervum, non ursum, non vulpem, non tigridem, sed in obtinendo imperio adiutorem caperet; ad amnis GUEI litus processit. Ibi LIUXANGUM Philosophum eximie virtutis obviâ habuit; & cum eo loquens, exploratâ ipsius sapientiâ, ut cum maximè lætus, Accipio, inquit, omen. *Audivi de patre meo, venturum olim hominem sanctitate præstantem in ditionem meam. Eum esse te, frons, oculi, oratio consentiunt. Ades diu expectate; ac fortunam, in quam tua te virtus vocat, amplectere.* Simul in navim exceptum atque deductum in regiam, toti regno moderatorem præfecit.

*Venatio Princes
cipe digna.*

Sub hæc reguli beneficiarij quadraginta CHANGUM sibi principem

*Pietas TAI-
PEI in Impe-
ratorem.*

Et patrem.

pem legunt. Ita multum auctoritate, multum opibus auctus, sed haud diuturno potestatis fructu, moritur; heredem regni FAO instituto, licet secundo genito, TAIPEUM enim primogenitum, ad quem jure transibat successio, exheredaverat, reuentem sub arbitrio patris esse, invitantis unam secum in Imperatorem consurgere. Negabat enim subditis hoc in suos reges licere. Non tamen iniquo animo tulit hanc exheredationem; nec, ut saepe fit, injuriam suam blandiens, quicquam eam de re conquestus est, tantum ut patris parceret famam; dilaudatus de hac animi magnitudine mirifice cum a CONFUTIO, tum a reliquis gentis scriptoribus. Et merito. Nam qui maluit excidere jure regnandi, quam vel Imperatorem, vel patrem offendere; is enim verò prodidit exemplum, quod obstupescat & sequatur, quia licet, omnis posteritas, in Imperatorem fidei, in patrem pietatis, diversissimos inter se affectus pulcherrime concilians. Hic deinde fluvium maris filium transgressus, regiones circa HANGEHEU & SUCHEM habitare coepit, duobus inibi regnis YIU & V constitutis, de quibus infra erit dicendi locus.

*Omina impe-
ris à pisce.*

FAUS ergo ad paterni regni gubernacula accessit anno vigesimo & altero, quam CHEUS imperare coepit. Statum regni praeclare CHANGUS ordinaverat ad inferendum Imperatori bellum magno, sed occulto militum & armorum paratu. Quis FAUS apud se pensitatis, animum ad majora intendit, CHEUM imperio pellere, vacuum ipse invadere cogitans; populi adversus Imperatorem fretus odio, & rei est sententiam gerendae occasione. Neque id Sinarum moribus nefas habetur, ubi dignitatem suam Imperator sœdavit flagitijs. Hinc plerumque in titulum defectionis prætexunt vitia dominantium; speciosum quidem magis, quam probabilem. Nunquam enim populis deerunt causae, si hæc valeat, in suos principes insurgendi. At FAUS etiam a reliquis regulis instigabatur, omnem operam ei promittentibus. Qui primò specie recusantis negavit hoc licere sibi; causatus ad hoc, in incerto se habere, an volente Cælo rem tantam aggrederetur. Interea tamen omnia parat ad bellum necessaria; & postquam satis provisum videt; ipse regulis ultro jam invicem offert operam suam, minimè ambigam amplius esse Cæli voluntatem, ac tempus opportunum, quo iniquus Imperator fastigio moveretur, affirmans. Nec deerant portenta quæ, quid Cælo fieri placeret, explicare videbantur. Cum enim flumen forte trajiceret, piscis miri candoris in navem insi-
luit;

luit; quo non sine omine sublato, Cælo sacrificavit. Superato flumine proficiens ignis è terrâ, regem antecedebar eousque, dum ad palatium rectâ progressus, ibique nativo in atrum colorem verso vocem *Igne loquente.* edidit, quæ imperium illi ac tranquillitatem visa promittere. Quibus aliisque prodigijs erectus, ac præsertim testudinis haruspicio, militem in Imperatorem ipse ducit. Solenne Sinis & olim fuit, & est hodièque, ad sortes & auguria adhibere testudinem; in quâ colorum maculas motusque membrorum diligenter observant, atque etiam emortuæ ossa inspiciunt. *Testudine.*

At Imperator ingenti cum exercitu ei occurrit. Septuaginta hominum millia fuisse ferunt. FAUS tantis copijs haudquaquam territus, cum jam utrinque in conspectu staret exercitus, ut suis animos adderet, eos in hunc modum alloquebatur. *Multa quidem militum millia CHAUS habet, numero (fatebor enim) nobis sine dubio superior. Sed in magnâ multitudine majus est periculum discordia, ac facillima inter plurimas voluntates dissensio. Ego, commilitones, etsi vos paucos habeo; de prælii tamen eventu optimè sperare me vosque jubet haud minor, quàm fraterna unanimitas. Hostilem exercitum numero laborantem, obstantemque sibi metipsi non est, quod timeatis: non ignari, domui, in quâ galli munus & tantum gallina occupat, ruinam impendere. TACKIAM nostis? pessimo viro pejor femina gallum agit, & impotentissimâ dominatione jus populis, jus ipsi marito dicit, si quod jus tamen inesse potest in summo scelere. Agite, milites, & in hostem unâ mecum ruite. Non erit ardua nobis victoria in eo prælio, cui classicum ex hostili parte femina præcinuit. His dictis descensum in aciem, signisque collatis non diu pugnatum, cum CHEI milites multi abjectis armis ad FAUM transeunt; multi, qui retinebant, in suos ea vertentes tantam edidere stragem, urgente præsertim ex aliâ parte FAO, ut ligna, quæ humi temerè hac illac sparsa, in occisorum sanguine sex stadiorum spatio natarent. *Ingens clades.* Hac victoria FAO quasi per otium partâ, longè alia Imperatori mens erat. Quippe victus à suis met, quî clâm cum FAO conspiraverant, præcipiti fugâ regiam urbem petens, cum primùm pervénit in palatium, Imperatoris insignia circumdat sibi. Mox ignem subjiciens tectis, seipsum vivus exussit, ne in hostium veniret manus; digno sceleribus suis exitu, se quoque judice, reperto. Jámque absumta incendio erat pars regis, quæ tota confedisset in cinerem, nisi esset ignis in tempore sopitus. Fugâ Imperatoris auditâ FAUS non tardiore impetu,*

M

tu,

tu, quàm ille fugiebat, insequitur. Ingressi regiam omnium primæ se offert TAKIA; quam sine morâ obtruncavit gladio. Ita vacuum adeptus imperium, mox à regulis consensu denuo electus, novam domum imperatricem constituit, quam tertiam vocant Sinæ. CHEUA, quemadmodum prior, dicta Imperatores continuâ successione numeravit trecentos septuaginta & unum; unâ stirpe, quod de aliâ vix in omni legas historiâ, in annos omnino octingentos & septuaginta quinque propagatâ.

Hæc familia etsi cognominis est proximè superiori; non est tamen eadem. Id adeo è Sinico caractere simul & significatione, quæ longè diversa, paret. Nam caracteres quidem Sinis sunt multi; at voces non perinde. Hinc necessum, ut diversis caracteribus expressæ, sæpe in eandem vocem incidant; quod monendum mihi visum hoc loco. Istud autem nomen à dynastiâ suâ, quæ erat in regione CHEU dictâ provinciæ XENSI, retinuit.

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER QUARTUS

De tertiâ familiâ CHEVA.

PRIMUS IMPERATOR

FAUS five UUS dictus.

Imperavit annis VII.

Rincipio imperij FAUS nomen mutavit, UUS exinde dictus, quod bellicosum sonat. Et hinc morem illum manasse crediderim, ut Imperatorum nomina etiam nunc mutantur apud hanc gentem, cum summæ rerum præficiuntur, quemadmodum ferè aliud nomen adsciscit, qui Romanus Pontifex eligitur.

Cyclo 27. anno
16. ante Chry-
stum 1122.
Imperatores
in ito regno
nomen mu-
tant.

Omniùm primò senescentem ignaviâ CHEI rempubl. in meliorem statum reducere aggressus est. UUKENGO devicti à se Imperatoris filio antiquam familiâ XANGÆ dynastiam dedit, addito adjutore QUONXOO magnæ authoritatis Præfecto. Ipse in occidentem transfert regiam in urbe, quæ hodie provinciæ XENS I princeps, SIGAN dicta, constitutam. Cum regiâ mores quoque mutati. Captivi deinde omnes emissi è carcere, beneficium Imperatoris summâ celebrantes lætitiâ. Erat inter eos KICIUS, ille, quem supra diximus, insaniam fingentem, à CHEO in carcerem fuisse detrusum. Tum pecuniam è destructis theatris, palatijs, rebus alijs, quarum sumtus quam usus major, conflata sparsit in egentes, vel eos, quibus à CHEO per vim fuerat ablata; reliquâ in novam regiam translata. Subinde KICIUM ad se vocat, qui de Cælo, de elementis, de bona rerum, publicarum rectione multa præclare disseruit, quæ referre longum esset. Doctrinæ merces COREA peninsula fuit, cui cum plenâ potestate

M 2.

regem.

regem illum imposuit, penitus immunem altioris imperij. Regnum illud ad hæc usque tempora est penes K I C I I posteros; quanquam, quoties novus rex eligendus, ad Sinarum Imperatorem legationem mittit approbationis & coronæ petendæ causâ, Imperatoris amicum se, non subditum nominans.

Par honor habitus antiquis familijs omnibus, quarum posterius dignitate regulorum exculsi. Prima familia ex ijs, quarum nomen existat, X I N N U N G I dicta, in Provincia X E N S I, ubi H U N G N U N G civitas, eo est honore aucta; proxima H O A N G T I I, quod est in provinciâ, cui nomen H U Q U A M, regnum Z u dictum. Tertia Y A I olim Imperatoris eo loco, ubi S u quondam, nunc P E K I N G est. Quarta verò familia X U N I, cui C H I N urbs provinciæ H O N A N Æ habitata, modò K A I F U N G dicitur, istius provinciæ caput, ad hunc honorem ascendit. Quam ibidem secuta est Y u I quondam Imperatoris posteritas, pari donata clientelâ.

Haud minor officiorum erga Præfectos existit remuneratio. L I N X A N G U M, quem in venatione fortè obviam habuit, C I, C H E U C U N G U M verò ejus affinem L u, regulos creavit, X o s i e n o Y E N, quod est provinciæ, quæ hodie P E K I N G dicitur, regnum, obtigit; alios præterea multos auxit honoribus, de quibus parùm refert cognoscere. Illos autem nominavi, quod inde major lux est accessura progredienti historiæ. E sua stirpe regulos beneficiarios quindecim instituit, Imperatori munimentum.

Hæc ab U o præclare acta, cum ad circumjacentes barbaras gentes secundi rumores differrent, ad tributa denuo petenda, & accipiendas leges revocârunt. Anno imperij secundo U u s in gravem mortuum delapsus est. C H E U C U N G U S, cui supremam Colai præfecturam mandaverat, de illius salute sollicitus, opem institit à Cælo petere. Sacrum enim in avorum aula faciens, ita precatus esse dicitur, *Vos ô quicumque in concilio Cælestium gratiâ valetis, calum exorate, ut Imperatorem terris commodet diutius, & ejus loco me suscipiat. Tantum parcat Imperatori, donec res communem utilitatem continentes ordinet, imperiumque penè collapsum constituat.* Non in cassum missæ preces. Altero enim die Imperator convaluit, & in rempublicam summo cum studio ad extremum usque spiritum incubuit. Nihil enim unquam ei quicquam populi curâ erat antiquius. Neque verò efficere potuit, quin varia interim bella existerent, nonnullis rebellionem facientibus.

Quos

*Colai in Im-
peratorem
pietas.*

Quos tamen omnes Praefectorum armis fractos domitiosque coëgit ad obsequium redire. Quo autem pacto CHEUCUNGUS pro Imperatore victimam sese devoverit, ipse scriptum reliquit in sacris divinationum libris; quos arcæ aureæ inclusos, in avorum aula servabat, cuiusque rei memoria post magno fuit usui, ut ostendemus paulò infra.

SECUNDUS IMPERATOR CHINGUS.

Imperavit annis xxxvii.

CHINGUS ab Vo patre sceptri relictus heres, ætate nondum captâ imperio, dum maturesceret, eximium interim adiutorem CHEUCUNGUM habuit. Hic namque cum huic familiæ cuperet, factumque vellet ex animo, Imperatorem adhuc puerum juxta demortui parentis sepulchrum exstructâ domo inclusum cum præceptore, virtuti studere jubet; ipse tutelæ officio rempubl. administrat. In quo tanta ejus prudentia atque moderatio eluxit, ut reguli beneficiarj ad unum omnes, nullâ prorsus invadendi ab eo imperij suspicionem ultro venientes, in ejus tanquam Imperatoris fidem ac clientelam conferrent sese, sine armis, sine secessione. Illud dignum miratu, siquid delinqueret Imperator; PEKINUM (id præceptori erat nomen) verberibus exceptum spectante puero, simul ut eâ pænâ se dignum agnosceret, simul ut in posterum ita se gereret, ne præceptorem suum subjiceret verberibus. Tanta est enim apud Sinas præceptorum veneratio, tantus amor, ut in hoc ante reliquas nationes videantur aliquid habere singulare. Nunquam discipulus adversâ fronte præceptori confidet, sed in loco humiliori. Et hoc non modò servatur, dum illi dat operam; sed etiam deinceps, quoad vixerit. Semper illum nominat præceptorem, qui titulus apud Sinas summus habetur; semper se discipulum; Ac licet discipulus superiorem teneat aliquando gradum dignitatis, quàm præceptor; hunc tamen eadem ille veneratione, quâ antè prosequitur. Similiter in consuetâ salutatione, quam non voce, sed scripto sibi mutuam more gentis, impertiunt, accepto, redditoque nomine, discipulum se scribit, Præceptor autem re-

*Cyolo 17. anno
23. ante Chro-
stum 1115.*

*Schola juxta
sepulchrum.*

*Peccata disci-
puli præceptor
luit.*

*Præceptor in
pretio Sinæ.*

M 3

salutans

90
salutans eum, non se præceptorem scribit (hoc enim esset summæ arrogantiæ; sed amicum. Estque inter eos tanta semper amoris conspiratio, ut mutuam operam in rebus omnibus constanti fide sibi tradant. Nec aliud, si à patre discesseris, est Sinis præceptore majus aut præstabilius. Hac igitur arte corrigebat Imperatorem CHEUCUNGUS, solerter cavens, ne unquam cæderetur. Hic enim honor habetur regibus, ut eos velut sacrosanctos tangere sit nefas.

Sed CHEUCUNGUS licet talis esset ac tantus vir; invidiæ, quæ magnam virtutem sæpe, velut umbra corpus sequitur, haud expers fuit. Potentia ejus malis nimia, & quia votis suis obstare suspicabantur, invisâ primùm iniquis sermonibus materiam præbuit. Mox, ut fit, odio tumescente res eò evasit, ut Imperatoris quoque animum sinistra de eo cogitationes sauciarent. Quiritando moram solitudinis incusare, & ambitiosè timere, ne tutelæ specie in se traheret imperium. CHEUCUNGUS, cognitis, quæ spargebantur, actutum excessit aulâ, bonis omnibus indignantibus. At lætus Imperator tanquam periculo & jam pridem molestâ sibi pietate functus gubernacula imperij tractare ipse coepit. Sed auspicio non satis felici; & rebus adversis vehementer jactatus, in antiquorum denique Imperatorum aulâ necessitate coactus, arcam auream aperuit. Procellâ namque reipubl. imminente, quid agendum esset libri de divinatione, tunc solum legi soliti, consulebantur. Hos igitur fortè aperienti, ecce prima se offert historia de CHEUCUNGO, quem pro VO ægotante sese victimam obtulisse suprâ dictum. Quâ perlectâ, inusitata pietatis miraculo attonitus, illico damnat factum suum, tristis confususque lacrimis, absentem ipse quærit, & in pristinam Colai dignitatem restituit. Memorant scriptores Sinici, sub idem tempus, quo CHEUCUNGUS reducebatur, repentè immoderatâ tempestate coortâ, Cælo tantum imbrium effusum, ut arborum rami segetesque ad terram usque deprimerentur. Illo verò appropinquante adversum ventum ita spirasse, ut omnia resurgerent in priorem lætitiâ, velut gratabunda de illius reditu; quem quidem faustum consecuta eo anno rerum, omnium ubertas asseruit.

*Arca aurea:
divinationes
sentiens.*

*Ventus erâ
gens.*

Hoc rerum statu, paterno se imperio exutum agrè ferens VUKENGUS regulus, cum QUONXOO, & alijs compluribus in Imperatorem insurgit, causam suam ferro acturus. Quos CHEUCUNGUS primò bonis verbis ad quietem hortatus, ubi nihil profecit, duorum annorum

annorum bello eos ad obsequium redegit. VUKENGUM & QUONXOUM captos tanquam rebellionis duces & authores interfecit, reliquos Regulos Præfectosque in ordinem redactos multavit exilio. In eo bello miror impensè, quòd CHEUNGUS ejus Ducem VICIUM VUKENGI patrum legit, nullam prævaricationis suspensionem trahens è sanguine. Qui quidem longè post fidem fuit VICIO, contra nepotem excellenti virtute pro novo Imperatore pugnanti. Victorem reguli dignitas secuta, SUNG indigetata, provinciæ HONANÆ, ubi nunc QUEITE Civitas, raram ejus fidelitatem ad posteros propagavit. Quam haud paullò fecit illustriorem Imperatoris in eo fiducia. Tranquillatis enim rebus cum ei totius esset imperij commissa cura, & hujus occupandi sæpe fulgeret occasio; nihil unquam tentavit, rectè ac sapienter sceptris anteponebat fidem.

Sub hæc tempora prima legatio missa è COCHINCHINA, Siniis KIAOCHI appellatâ, multis cum muneribus; inter quæ erat alba gallina silvestris, siue Phasiana. Legatus ab Imperatore causam adventus interrogatus, ita respondisse fertur. *Triennium jam est, ex quo nobilissima fertilitatis est, eoque abundans omnium copiâ rerum nostra regio. Hanc felicitatem auget temporum summa tranquillitas, Calo, terrâ, marique perpetuâ pace ridentibus, nullâ uspiam vel segetum, vel navium injuriâ. Regi nostro penitus persuasum est, hoc ex eo fieri, quia in Sinarum regnis degat quidam, cujus sanctitati vulgarem modum supergressa, tantum à Calo tribuatur. Auditus benignè legatus, adornansque jam reditum donatus est à CHEUCUNGO machinâ summo artificio factâ, quæ sua sponte respiciens austrum irrequietâ lege certum monstrabat iter, siue terrâ illud, siue mari facientibus. Ea duabus syllabis CHINAN appellabatur; iisdem omnino, quibus nunc Sinæ magnesiâ acum significant. Argumento haud dubio, ejus usum illo jam tempore apud Sinas inventum, ad alias inde nationes, meâ quidem sententiâ, transiisse. Hanc igitur machinam ducem secuti Cochinchinenses, unius anni spatio domum rediere. Imperator quintum imperij annum attigerat, studiorum puerilium nondum planè oblitus; cum aliquando eum incessit cupido ludendi. Ergo cum YO fratre natu minore colludens, dato per jocum nescio quo codicillo, regulum eum facit. Tunc adstans morum Præfectus, *Promissa Imperatoris, inquit, etiam inter ludendum pondus habere debent. Quod modo fratrem promissisti, eo standum est tibi. Cautos quidem oportet esse principes in loquendo;**

*Alba gallina
mansu regior*

*Lusus regum
serius.*

quendo; sed multo magis in prestando fidos. Ita vertit in serium jocus; & Imperator Yo ditionem TANGUM dictam, ubi nunc TAIQUEX Civitas, cum reguli potestate cessit. Undecimo imperij anno CHEUCUNGUS obiit, postquam præclare multa fecerat, multa etiam scripserat, pari utrinque laude; quæ Sinensium libris mandata, passim est legere. Corpus illius terræ reddidit; regio more prope sepulchrum patris; haud existimans fas esse, tantum virum, ut subditum tractari.

Vini usus, tam, dicitur.

Ceterum cum agerentur aliquando imperij comitia; mirum quam splendidam de vino & bene longam orationem Imperator ad regulos, atque Præfectos habuit. Inter alia liber XUKING refert hæc locutum. Vinum à Cælo permissum hominibus eâ lege, ut inter sacrificia duntaxat, que Cælo sunt, adhibeatur; malorum omnium, que in orbe terrarum sunt, causam ex ebrietate existere; nullam stirpem aliâ re, quam nimio vini usui interijisse. Sub hoc etiam Imperatore sortibus consultum referunt, de diuturnitate imperij; quarum favore successores ex eadem familiâ triginta in octingentesimum usque annum sperare jubebatur, nullo extero intercedente.

TERTIUS IMPERATOR KANGUS.

Imperavit annis XXVI.

*Cyclo 27. anno
60. ante Chri-
stum 1078.*

Hic acceptis per manus à patre sceptris, imperium in profundissimâ pace domi forisque continuit. Quippe annis viginti duobus, quibus rerum potiebatur, neque in provincijs, neque foro vel armis est, vel legibus unquam certatum. Mores placidi, suaves, sine fastu, & generosâ simplicitate læti. Sic fiebat, ut carus omnibus; summis æquè ut infimis, acceptusque esset. Pax ei cum primis cordi erat; KANGO, quod quietum seu placidum significat, inde dicto. Nec minùs musicâ delectabatur. Quanquam dicere solebat: *Non idcirco reges ad culmen evectos, ut bene curent atatem suam, cum perturbatione civium, ac molestiâ; sed lætis omnibus, tum v. r. o. ipsis quoque lætandum.* Et quoniam ab alijs rebus otium erat, totum se agriculturæ dedit. Prima cura fuit per CHAO CUNGUM præfectum agrorum inire

Quando lætandum Principi?

inire mensuram, & cuique certum agri modum, limites item & vias, litibus rusticorum declinandis assignare. Tum ipse obire provincias, eadem præceptis simul & exemplis docens, CHAOCUNGUS jus dicebat rusticis sub salice; quam deinde religio fuit excindere, scriptis etiam carminibus memoriâ beneficiorum ab eo acceptorum ad posteros propagatâ. Res bombycina, seminationis & arationis fructuosæ facilitas mirificè aucta est ab Imperatore; apertæ quoque carcerum fores, eâ conditione, ut inde emissi agris operam darent. Quibus rebus effecit, ut toto imperio effusè fruges atque divitiæ affluerent, rusticâ ad summum adductâ. Felicia tempora, quibus secura pax non ad otium, ut plerumque; sed ad laborem viam aperuit.

QUARTUS IMPERATOR

CHAUS.

Imperavit annis LI.

Quantum KANGUS hujus pater rei agrariæ profuit; tantum hic nimia venatione ferè obfuit. Quippe longâ pacis segnitie, majorésque imitandi studio torpens, neglectâ republicâ totum se venatui dedit. Unde in illum odium offensioque populi, & præcipuè rusticorum, non modò injurias sibi à Præfecto, sed suis agris etiam à feris aut ab ipso potiùs illatas impunè dilabi quiritantium. Demum eò adducta res est, ut ab rusticis, irâ in rabiem versâ, necaretur. Parricidij, præquam à talibus ingenijs expectares, hujusmodi erat molitio. Ulu non rarò venerat, ut è venatione redeunti flumen HUN provinciam XENSI alluens, prope HANCHUNG urbem esset trajiciendum. Rustici, quibus naves ad transitum imperabantur, repetita toties operæ fastidio concepto, regiam navim tali artificio conglutinant, ut cum in alvei medium venisset, facilè atque ad eorum arbitrium solveretur. Itaque hac navi exceptum Imperatorem, ubi pro-
vexerunt ad destinatum periculum, repentè tabulas sublesto nexu coherentes reglutinant; quibus aquarum vi ac molè disjectis, ille cum purpuratis aliquot fluctibus haustus interiit. Hunc exitum portenta quædam minari visâ sunt. Nam & Lunæ lux longè solito clarior ap-
paruit,

*Cyclo 27. anno
26 ante Chri-
stum 1556.
Venationis
mala.*

*Omina mortis
Imperatoris.*

N

paruit,

paruit, oblongum præterea radium usque ad leonem (locum Lunæ non notat author) quatientis in Cometæ modum; & in palatio aqua ex puteo super os abundavit cum omnium admiratione. Anno hujus Imperatoris quarto decimo Fius Lu Reguli frater Yeu dynastam bello persecutus, acie victum contra jus fâsque interfecit. Armorum quippe causâ non alia Fio, quàm illius dynastiæ ad ditionem suam, adjiciendæ nefaria cupido erat. His malis Imperator per socordiam non tantùm non obviam ivit, reprimendo Fio, quod erat facillimum; sed si arma poneret, præteritorum oblivionem, ut affini spondet, ereptæque dynastiæ injuriam ratam habet. Anno inde vigesimo septimo (erat is ante Christum natum millesimus vigesimus sextus) natum esse Xacam tradunt, Indiæ Philosophum, idolorum & transmigrations ad Sinas authorem: de cujus placitis tum plura memorabo, cum res anni post Christum natum sexagesimi quinti venient explicandæ. Hujus enim anni mensè decimo penetravit ad Sinas, ut initio historia jam ex parte diximus.

QUINTUS IMPERATOR MOUS.

Imperavit annis LV.

*Cyclo 29 anno
17. ante chri-
stum 1001.*

*Bellum cum
Tartari ge-
nitum.*

MOUS CHAI filius, acceptum à patre imperium, magnis virtutibus illustravit. Immoderatiùs tamen aliquantò equos amabat, & currus. Nihil enim jucundius, quàm sublimem equo, aut curru vehi. Utriusque generis selectâ undique copiâ, incessit eum cupido, equestrem juxtâ curulè que pompam toto imperio ostendandi: Quæ res ut haberet speciem curæ publicæ, placuit obire provincias. Anno imperij trigesimo quinto bellum indixit TARTARIS, quos Sinæ TAIUM vocant, radices IMAM live montium Amiseorum, quâ CROCEI fluminis fons ad Sinas solera obeuntem spectantes procurrat, accolentibus. CUCUNGUS, qui Imperatorem sibi generum adjunxerat, hujuscemodi dictis eum à proposito conatur avertere. *Clara Imperatorum atque excelsa virtus pacem quàm bellum amat. Arma non tradant nisi coacti; semper invisa, semper calamitosa sibi, populo,*

pulo, & avio, denique non visus magis quam victoribus. Quam enim indignum, gloriam e suorum pernicie quarere? quam non humanum, hominem hominibus afferre morte. n. ? Ex quo intelligas, quam longè Christianorum consilia debeant abesse à bello non necessario; cum sanguis humanus execrandus belli color, tantæ sit reverentiæ Christum ignorantibus. Verùm hæc facilius averferis, quam persuadeas. Nec enim illa CICUNGI est ab Imperatore pronis auribus accepta oratio. Quare in TARTARORUM fines exercitum ducit omnibus instructum auxilijs, præceptaque victoriæ spe jam propè triumphantem. Sed TARTARI explorato hostium adventu, sive viribus sive animis impares salutem fugâ quæsiere; omnibus, quæ poterant, secum asportatis, abactis armentis tentorijs alibi positis, more gentis. Ita ne viso quidem hoste Imperator referre pedem coactus, multis suorum desideratis quæ erant itinerum rerumque aliarum incommoda, cum ignominia & dedecore, omniumque odio domum redijt. Ibi bello in venerationem translato, postquam homines non licuit, cum omni reliquo exercitu feras agitavit. Et hinc quidem ingentem prædam egit, at stipendio nequaquam parem. Hanc tamen infamiæ notam, quæcunque fuit, obliteravit eximia de cetero virtute insignis Imperator, æqui & justitiæ pertinax inprimis. Vix dici potest, quanta eum subierit poenitentia spreti consilij, quod dederat CICUNGUS. Ab hoc temeritatis veniam petijt; in hujus potestate, siquid esset imposterum author, nunquam non futurum se promisit. In alijs ejus dictis hæc celebrantur. *Si aulici probi sunt, ajebat, & rex probus erit: sin assentatores; rex quidem bonum se credet, at non erit.* Boni Principis famam ut plurimum ab aulicorum virtute pendere prædicabat: hinc ab ijs cavendum maximè, qui auribus solum & oculis serviunt.

Malo successu.

Bellum in venerationem translato.

SEXTUS IMPERATOR CUNGUS.

Imperavit annis XII.

MOO vitâ defuncto CUNGUS ejus filius regiminis initia exitia. *Cyclo 30. anno 12. ante Christum 946. Libido excidij causa.*
bili scelere funestavit; MIE regione funditus deletâ, cujus Præfectus tres eximia pulchritudinis puellas fugitivas ejus oculis subdu.

N 2

subduxerat. Ea res causa malorum omnium fuit. Producebantur, cum eò per KING lacum animi gratiã veniret, in illius conspectum, puellæ plures. In quibus cum tres illæ non ampliùs apparerent, libidine in iram versã, in fontem populum, velut secreti consciùm indignissimè delevit. Ad frugem tamen dein reversus, nomen inter optimos Imperatores meruit, raro in regibus exemplo, qui rarò fiunt imperando meliores.

SEPTIMUS IMPERATOR

I S.

Imperavit annis xxv.

*Cylo 30. anno
24. ante Christi-
sum 934.*

ID in ejus filio, quem habuit successorem, patuit; qui non modò nihil memoriã dignum, sed eã multa indigna gessit. Unde poëtarum in se concitavit audaciam, docentium rectiora simul atque monentium. Multa existunt etiamnum ex eorum carminibus, Nam & ars poëtica est apud Sinas antiquissima, & varia vario metro carmina completitur. Ea omnia legitimo literum numero constant, & quinque vocum ordine. Inter quinque carminum libros, è quibus doctrinam eorum, qui dignitates ambiunt in republ. periclitantur, unus in explicandis antiquorum Principum rectè secusque factis ita versatur, ut malis terrorem addat, bonis calcar ad virtutem. De floribus etiam, de plantis, atque id genus rebus alijs vulgati versus, eã tamen religione, ne quã fabularum tormentis, ut nostrorum poëtarum fert genus, in illa scriptura sit locus. Sunt enim in eo toti, ut è congruentia rerum naturalium, morum venustatem doceant. Insunt ijs quaedam de amando, sed castitatem magis, quàm nostrorum poëtarum molliem spirantia, magnã decori ubique curã.

Pœsiti Sinica.

*Sino fabulis.
Mores virtutis.*

OCTA-

OCTAVUS IMPERATOR

H I A U S.

Imperavit annis xv.

HIAUS I s i s frater natus minor, exclusis nepotibus, per vim invasit imperium; in quo tamen administrando pariter atque obtinendo ars ejus & industria enituit. Equis porro mirifice delectabatur; optimos ubique conqueri jubens. FIC I U M ex infimo fortunæ gradu hominem ad amplos honores extulit, eò solum nomine, quòd equos scitè aleret, domandique & condocerendi peritus magister esset. Quin etiam cum eorum aliquando se oblectaret aspectu, præter morem generosos atque instructos videns, industriam FIC I I dynastiâ, quæ ad regionem CIN dictam spectabat, in eâ parte provinciæ X E N S I, quâ Occidenti obvertitur, muneravit. Ignarus quantum sub eâ gratiâ inclusum lateret malum. Nam hujus FIC I I posteritas, abstracto ab ejus familiâ imperio, ipsa successit, ut in tempore memorabo.

*Cyclo 30. anno
49 ante Christi
sum 294.
Equorum
amor.*

Memorant, hoc Imperatore, præcipiti grandine desuper cadente, jumenta & homines communi ruinâ involutos atque oppressos fuisse; inusitato etiam gelu fluvij rigentibus.

Ingens grandis.

NONUS IMPERATOR

I S.

Imperavit annis xvi.

QUINDECIM violentæ potestatis annis exactis H I A U S moriens imperium ad filium I s i s patris nomen referentem transmissit. longè sibi disparem, libidine ac levitate insignem; summâ rerum ignorantia, ingenio adeò hebeti, ut quibus officijs excipiendi tractandique venientes essent, nunquam potuerit addiscere. Ita rustico pudore stupidus ac timens, nequid offenderet in publicum; nullos unquam vel legatos, vel regulos in conspectum suum admisit. At enim

*Cyclo 31. anno
4. ante Christi
sum 896.*

N 3

privatâ

privata socordia publici rumoris facta, imperatoriam majestatem, omnium ludibrijs exposuit; quæ quantacunque, facile vilescit, ubi à virtute destituitur.

DECIMUS IMPERATOR.

LIUS.

Imperavit annis XXXVIII.

*Cyclo 31. anno
20. ante Chris-
tum 878.*

LIUS ISIS filius, imperium seque ipsum superbiâ, opum prodigentiâ & inprimis sævitiâ infamavit. Hinc ei crudeli, quem Sinæ LI vocant, nomen inditum. Nihil moderati, nihil penſi habuit, ut res cunque ferebantur, dummodo animo obsequeretur, imperio, populo, denique sibi exitiosus.

Hij tyrannic.

Initia imperij HOAIGAN Australem populum, quæ CROCEUS mari miscet undas suas, colentem, infestum habuere. Prædas passim agentem Imperator per Præfectos repressit quidem, at debellare non potuit: hostilem terram ingressus, at æquè fortiter repulsus. Anno imperij trigesimo tertio jam senex palàm sævire in suos cœpit. Avaritiâ potissimum stimulante, quam profusâ luxurie hiantem exhaustæ populi opes explere non poterant. Et cives quidem de barbarâ feritate questi, mox non paucis Præfectorum communi causæ faventibus, unâ cum his publicè dictis scriptisq; furentem furentes insectabantur, Sed jam ultra remedium processerat Imperatoris obstinatio; qui non modò non cessit minacibus querelis, sed iratior ipse contra, inquiri severè jussit in eos, qui de se sinistrè loquerentur. Et quia neminem unum investigare potuit seditionis authorem, sævitiâ in omnes exserere statuit; capite sanciens, ne quis quocunque loco vel tempore, quacunque de causâ cum quoquam colloqueretur, ac ne muscitaret quidem; hac enim suspitionis calumniâ perpetuò flagellabatur, omnium se figi maledictis; tormento domestico tyrannorum, semper, quod merentur, timentium. Ingens hominum multitudo jam è medio sublata, in regia urbe velut quoddam justitium indixit. Nulla vox, passim silentium, & ubi prodeundum in publicum, quasi muti defixis in terram oculis attonitorum more incedere, tanquam in totum sibi excidissent. Quia verò nequissimi etiam reges circa se habent, à quibus vel iniqua jubentes audiantur, fuere tum in Præfectis aliqui, crudeliores

Loqui vetat.

deliores Imperatore, atque in id unice intenti, ut quàm maximam cædem facerent. CHAOCUNGUS tamen, qui magna authoritatis Præfectus habebatur, sæpe monitum increpitumque, sed incassum, denique inter alia hujusmodi verbis alloquitur. *Difficilius est, Imperator, hominum ora, quàm flumina compescere, hæc quidem etsi castigata ripis, demum exundant tamen, & latè stagnando vastant omnia; de clausis per vim hominum linguis pejora time.* Ipsum triennium istius edicti atrocitas tenuit; cùm tot injurijs oppressa plebs, effusi torrentis instar, in Imperatorem confurgit, regium palatium invadit, ipsum regem ad necem quærit. Sed is è subito tumultu vix elapsus PINGYANG urbem ex fugâ tenuit. Reliqua ejus familia omnis est à furente populo occisione occisa; excepto parvo filio, cui effugienti fida CHAOCUNGI domus ad salutem patuit. At ea res statim innotuit. Quare furentes ad CHAOCUNGI domum advolant, circumfunduntur armis, & Principem superbis vocibus expostulant ad necem. CHAOCUNGUS iram multitudinem mulcere nequidquam conatus, tamen & virtutis famâ & præfenti authoritate recordes hæctenus coërcuit, ne in domum irrumperent. Interim pertinaci clamore Princeps ad mortem exposcebatur. His angustijs pressus CHAOCUNGUS fluctuantem periculi contemplatione animum spargebat in diversa; &, *lam hæc, inquit, omnia Imperatori prædixeram. Meritò quidem incidit hæc illius rebus calamitas, quòd nullus ab eo locus est relictus consilijs meis. At si filium fidem meam implorantem trado furentibus, na ego infidus & Imperatori adeò inimicus audiam. Atqui non defugiunt pericula, qui sunt in regum obsequio: irascuntur malo Imperatori, ut sanent; sed cavent, ne noceant: neque dominum suum, sed ejus flagitia execrantur. Quid si filium meum substituam, staturâ vulnèque principi parem? quid si felici suspitione sub regij sanguinis reverentiâ servetur sanguis meus?* Hæc secum confusè volvens, ut & populi placaret iram, & filium Imperatoris servaret; suum quem habebat domi filium, eis tradit. Quem Principem esse credentes, mox crudâ feritate laniant innocentem victimam, atque concidunt, immoto patre spectante. Ita servatus est Princeps, inauditâ Sinis ad eum diem subditi adversus improbum etiam Imperatorem fide. LIUS à rebellatrici plebe nusquam reperi- tus, exutusque imperio reliquam ætatem in obscuro, ac fugitivus egit. Illustre documentum, quid timendum regi, qui, dum sæviat, timeri mavult à suis, quàm amari, Exinde annis aliquot interregnum fuit.

UNDE

Rara in Imperatorem fides Chaocungi.

UNDECIMUS IMPERATOR
SIUENIUS.

Imperavit annis XLVI.

*Cyclo 32. anno
11. ante Chri-
stum 827.*

CHAO CUNGUS interea summo studio adniti ad placandum populum, omnemque lapidem movere, ut Imperator reciperetur. Sed destituit vota successus. Ergo à patre curâ in filium, translata populum per tempus admonet, SIUENIUM (hoc LI, filio nomen erat) in patris locum assumerent; imperio quidem adhuc immaturum, de cetero insignem indole, in majorum virtutes adolescentem, & quod palmarium, non tam à se, quàm à Cælo servatum sceptris. His aliisque rationibus flexi, eam in sententiam frequentes iere, ut SIUENIUS subrogaretur. Per cuius ætatem ne quid detrimenti caperet respublica, CHAO CUNGUS & CHEUCUNGUS, summâ uterque fide, & autoritate, adjuutores additi, qui res imperij nomine tutelæ ordinarent. Tenuit ipsos quindecim annos hæc tutela. Tum inito demum principatu, majestatis decus ac nomen dignis virtutibus illustravit; è disciplinâ Præfectorum majorumque imitatione tantus Imperator, ut jam nemo UUM, nemo TANGUM desideraret. Ad justum & legitimum imperium præcipuè Patris exemplo incitabatur. Philosophos probitatis & doctrinæ gloriâ florentes invitabat undique; & tractabat omnes comiter atque magnificè. Unde non mirum, si quamplurimi advenerint ex ijs, quos Imperatorum priorum, nequitia vel domi continuit, vel in montes ac saltus exegit, utrobique honestiùs philosophaturos. Illâ quippe tempestate philosophi, ne malis Imperatoribus, nullâ emendationis spe affulgente, servire cogentur (hoc epim è Sinicæ Philosophiæ decretis, sapiente indignum putatur) abdebant sese in sola loca, mutato etiam habitu, ne noscerentur. Sed de his exempla dabimus, ubi de CONFUTIO loquemur.

His rebus id effecit Imperator, ut tranquillo ubicunque terrarum imperio redirent omnes ad obsequium, à quo patris ob tyrannidem recesserant. Quos inter & reguli ad foedus postliminio icendum affuere, qui jam inde à MOO Imperatore nunquam paruerant. Sæpe nimirum plùs virtute quàm armis proferuntur imperia.

tamen

tamen materiam suffecisse vixi HOAIGAN & HUQUANG populi, quorum pars maxima colebat ultra fluvium maris filium: quæ regiones nondum parebant Sinis. Hos igitur, cum suis viventes legibus infollescerent, Imperator per Præfectos suos non modò repressit, sed etiam debellatos ad jura legesque Sinicas subeundas adegit.

Anno imperij trigesimo tertio cum in profunda pace Imperator hebesceret, ac langueret, à reginâ perquam prudenti femina frugi factus est hac arte. Postquam enim totum se voluptati permisit; quo factum, ut Imperator seriùs, quàm ejus consuetudo ferebat, ad Præfectos audiendos negotiaque tractanda surgeret è lecto; regina & ipsum & rempublicam miserata, clam ad parentes ex aula se proripuit. Inde feminam mittit ad maritum cum his mandatis, ut ei significet causam fugæ suæ fuisse metum, ne pœnas Imperator expeteret à se, cujus negligentia magis ipse jam Venere, quàm virtute gauderet. Hujus culpæ ipsum habere fatentem ream, Imperator facillè intelligens quò collinearet; *Hoc enim verò crimen, siquod est, inquit, meum est; ad reginam nulla ex parte spectat.* Majori deinde curâ tractavit res imperij, ut solitus erat antè, in voluptatibus moderatio.

Imperator à conjugè revocatus ad frugem.

Sub ejus imperij finem veræ amicitia exemplum prodiderunt aternâ cum laude TAPEUS & ZOGIUS; quos inter se tam concors animorum devinerat æqualitas, ut alter pro altero non dubitaret emori. Imperator injectâ rei nescio cujus suspicione, TAPEUM nec certi sceleris accusatum, nec auditum indictâ causâ capite damnavit. Id ZOGIUS minimè ferens, & amici calamitate motus, aperto se discrimini objecit pro eo; novies ob id magnâ libertate Imperatorem increpans. Qui denique incensus irâ, nâ tu, inquit, aperte prodis, teperduellem fore, qui regis offensam non times, ut amico faveas. Quam calumniam, ut dilueret ZOGIUS, nihil trepidans: *Falleris, ô Imperator! subjecit. Qui servat amico fidem, servabit imperatori. Nec enim infidem amicum deserere, est imperatori fidelem esse. Morti addixisti amicum meum, innocentem, nullius criminis compertum, contra leges, contra bonorum regum consuetudinem. Hunc quia cupio servatum, in suspensionem perduellij venio. Qui autem tanto flagitio cum fide, cum pietate, cum amore cognatio? causam amici tueor, ne tu injustè, ne tyrannicè agas; utriusque fidem, sed magis tibi. Nempe qui servat innocentem, bene facit, & qui corrigit errantem, melius.* Tum verò furore præceps Imperator, *Aut partire desines, inquit, aut cum socio moriere.* Cui ZOGIUS: *Non est prohi viri, jus*

Insignis amici fides.

falsq.

fâsq; deserere, ut vivat diutius, nec qua rationi consentanea semel dixeris, aliquando refutare factis, ut moriē fugiat. Qua dixi, eò spectant, ut videas iniquissimam TAPEO te offerre mortem. Nam ubi nulla culpa, pœna locum non habet. Infremuit hâc constantiâ perculsus Imperator, & utrumque continuò necari jubet, haud intelligens, pro amicitia perire magis esse gloriosum, quàm desertâ fide vitæ suæ parcere.

DUODECIMUS IMPERATOR

J E U S

Imperavit annis XI.

*Cyclo 32. anno
57. ante Chris-
tum 781.*

*Draco Sinis
in veneratione
est.*

Insignis hic nœvus SIUENII gloriam obscuravit quidem, sed JEUS illius filius multò magis; ad quem imperium, non item paternæ virtutes transiere. Mira de istius Imperatoris concubinâ referuntur ab Historicis Sinensibus; quæ quò ad intelligendum prona magis atque in aperto sint, juvat eâ paucis repetere, quæ suprà de dracone attigimus. Huic nihil est ferme, quod non tribuant Sinæ, Hunc non modò felicitatem cujusque, sed imbres etiam, nimbos, grandinem, tonitrua & fulgura, ceterasque tempestates habere in potestate credunt. Mirum sanè, tam cultam alioqui gentem & ingenijs felicem, in hujusmodi rebus adeò delirare. Subter terram quoque draconem esse putant, & infra montes maximè. Inde est, ut magno studio, sumtûque pari venas draconis vestigent in sepulchris parandis. Nam è soli bonitate totius familiæ opes atque fortunas metiuntur; astrologorum instar, è vario siderum concursu variè de futuris mentientium. Nec rarò Deo permittente, cacodæmon supersticiosa opinionem fidem adstruit præstigijs, ut sub hoc etiam Imperatore contigisse referunt. De puella, quæ erat in gynæceo, fabulam reperio hujusmodi.

*Spuma draco-
nu sacra, &
fabulosa.*

Jam inde ab HIAÆ familiæ temporibus draconem visum esse tradunt, qui relictâ in terris spumâ, ex oculis evanuerit. Hanc, quia draconis erat, ut rem pretiosam, imò enimverò sacram summâ veneratione collectam in arcâ aureâ repositam, atque ad SIUENII Imperatoris usque tempora servatam esse, is, incertum quâ de causâ, cum

cum iussisset aperiri arcam; tum spuma repente, non secus ac si viveret, exsiliit, & per totum palatium discurrens, neque se cohiberi passa, demum interius gynæceum subiens, Virginis adolescentula ventrem penetravit. Hinc natam puellam ferunt. Mater stupri notam & Imperatoris iram verita, infantem exposuit. Quam duo conjuges illæ fortè prætereuntes audito vagitu sublatam domi suæ (PAO est loco nomen, à quo dein PAOSUA dicta) velut filiam aluere. Anno istius Imperatoris tertio, puellâ jam nubili, accidit, ut ejus nutrix, nescio cuius criminis insimulata mitteretur in carcerem. Illa puellam haud credibili pulchritudine insignem pro libertate offerens Imperatori, cum donis non paucis dimissa domum redijt. At hic puellæ specie captus, ejusque amore insaniens eò denique processit, ut jam reginâ legitimâ conjuge filioque ex ea genito repudiatis, PAOSUAM tori sociam in illius PEFUUM PAOSUÆ filium regni successorem in hujus locum eligeret; Præfectis multum contrâ nitentibus, IKIEUS filius legitimus atrocitate injuriæ exulceratus, relicto patre profugiens, ad XINUM regulum patrum suum intendit iter, quâ XENS I provincia spectat austrum, ubi nunc NANYANG civitas est sita. PAOSUA interim Imperatori in delicijs erat; unam rem in ea tantùm ægrius ferenti, quod nunquam rideret. Itaq; nihil intentatum relinquit, ut monstrôsæ mulieri risum moveat. Erat ei tum temporis fortè bellum cum TARTARIS ad Occidentem propiùs colentibus: & militi signum bellicum ignem dederat, quo conspecto ad arma & Imperatoris custodiam concurrerent. Hoc signo ad eliciendum amariæ risum aliquoties fulgere jussu, adsunt de more milites, arma & ordines parant, ingenti, ut fit, strepitu concursuque terribiles. Quos semper delusos videns PAOSUA, in risum denique diffusa, magno simul gaudio Imperatorem complevit. Sed hic risus imperio & vitâ postmodum ei stetit. Delectabat ante alia PAOSUAM strepitus, quem conceperat per vim holoserica edere solent. Imperator igitur, qui ad illam exhilarandam nihil non faceret, ad ejus arbitrium libidinèque factus, assiduò in dilacerandis holosericis, illâ præsentè versabatur.

Paosua nunquam vidente data videndæ causa.

Delectata est lacurato holoserico.

Inter hæc ludicra mittit ad XINUM, qui filium retraherent è fugâ. Quo negante, daturum se Principem, nisi ut regni heres agnosceretur; iratus Imperator arma in eum movet. XINUS impar viribus, at consilio superior, coitâ cum Tartaris societate, noctu repente advolat ad Imperatoris castra. Datur de more signum, Milites visâ

O 2

flammâ

*locus ubi
in seriam cla-
dem.*

flammâ Imperatorem Iusu se, ut antè oblectare cum reginâ, rati, nec periculi quicquam suspicantes, nullâ resistendi curâ omillis armis præ dormientes in hostium venere potestatem. Ita ludibundus Imperator à fratre filioque oppressus, Iusu in serium verso, occiditur. Sub hanc victoriam TARTARI occidentales Sinæ terras aggressi velut armorum præmium, maximâ ex parte primo impetu in suam potestatem redigunt, imperiique partem auxiliij specie depopulantur. XINUS autem & IKIEUS, quòd illis obisti jam non posset amplius, pejora metuentes aufugiunt, Sinas ad ortum vergentes petituri, ubi SIGANURBS eis sedes lecta. TARTARIS in hunc modum occidentis partes vexantibus, Reguli Præfectique orientis XINUM conveniunt, electoque in Imperatorem IKIEO, parant obviam ire hostium conatibus. At ubi se impares vident, ijs ex occidente pellendis; omne armorum studium ad tuendas orientis Sinæ partes convertunt, eodem quoque translata sede imperij, magnâ quidem ex parte jam accisi, at integrâ tamen penes eandem familiam dignitate.

Interea reguli quidam occidentales, ubi nullum ab Imperatore auxilium; ipsi se parant ad resistendum, amissa recuperaturi. TARTARIS ergo bellum inferunt. Inter quos duorum præcipue regulorum virtus enituit. Alter erat SIANGCUNGUS, cui CIN; alter, UUCUNGUS, cui GUEI regnum obnoxium. At hinc atrox orta seditio, uno imperio in duo distracto. Ejectis quippe TARTARIS victores reguli, quæ quisque obtinuit, sibi retinere, & Imperatorem in oriente agentem, ut ab eo destituti, audebant contemnere. Pessimo id quidem exemplo; regulis mox alijs sequentibus. Quo factum, ut, quia dominum unum non agnoscerent, imperium in varia capita scissum à nullo regeretur. Quæ res multorum materia jurgiorum atque bellorum fuit, ut infra videbimus. Ex hoc autem bello maxime omnium emerit CINA familia, quam à FICIO equorum pastore descendisse supra monui. Hæc paulatim ad id fastigij prodivit, ut totum occuparet imperium, initio è XENSÎ provincia usque ducto. Familia verò, quæ GUEI Æditioni dominabatur, sedem habuit, in HONANA provincia, una ex ijs quindecim, quas Uus ad regulorum dignitatem provexerat ex affnibus. Ea traxit originem à KAMXOTIOUI Imperatoris fratre. Quæ ad faciliorem sequentium rerum intelligentiam placuit hîc apponere.

DECI-

DECIMUSTERTIUS IMPERATOR

PINGUS.

Imperavit annis LI.

PINGUS JEI filius, occisi parentis calamitate doctus, mutatam *Cyclo 31. anno*
periculo vitando regiam relinquens, SIGAN, atque in Austrum *8. ante Chri-*
procedens ad Co provinciam HONANÆ fluvium in hujus extre- *stimo 170.*
mæ Asiæ medietate ferè constituit. Ita TARTARORUM quidem vim
effugit; sed magnam imperij partem amisit, plus timens sibi, quod est
præposterum, quàm rei publicæ. Nam discessus ejus omnem Sinici im-
perij statum ita miscuit, ut prorsus esset nova rei publicæ forma. Reguli
enim, qui adhuc Imperatori paruerant SIANGCUNGI & UUCUN-
GT exemplum securi, eo ex parte deserto, fiduciaras olim regiones
sibi vendicantes, omne prorsus abnuabant imperium, in defectionis
titulum fugâ Imperatoris prætextâ. Tres inde reges in ceteris eminue-
re. Primus CI dictus, maximam partem Boréam provinciam XANG-
TUNG appellatâ occupavit; oriundus è familiâ LIUXANGII, de
cujus initijs supra diximus. Alter rex Zu nomine, duas in primis ce-
lebres provincias HUQUANG, & KIANGSI suo subjecit imperio,
Sinicis paulò antè legibus obnoxias, hoc est, sub CHINGO secundo
istius familiæ Imperatore, qui, uti dictum HOANGTII successores
in his terris regulos creavit, habuitque ratum beneficium, quod ab
Uo jam acceperant. Tertius rex CYN permagnâ XANSI provin-
ciæ parte captâ, TAIQUEN urbem sibi pro sede legit, à KANGXOO de-
scendens, & Imperatorum sanguis. KANGXOUS enim ab Imperato-
re fratre fiduciam locorum istorum acceperat, & quidem per lusum,
ut diximus in CHINGI principatu.

Hi tales ergo, deserto Imperatore, nullius imperij timentes, non
diu quievè. Cùmque dasset hostis externus, dominatum est bellum,
latius regnandi cupidine accensis, & eam ob causam ferro inter se de-
cernentibus; cùm arctatis alterius finibus suum quisque regnum pro-
ferre studet. Nec Imperatoris eos autoritas in officio continuit.
CONFUTIUS Philosophus librum suum CHUNCIEU, siue de
regum correctione inscriptum ab his regibus orditur, Nam hæc
bella

bella ad ejus ætatem usque processerant. In eo libro illud maximè secutus est, ut reges omnes ad obedientiam allecti, antiquas Sinici imperij leges denuo acciperent. Enarrat earum præstantiam & commoda; execratur mala, quæ nascuntur è discordijs; enumerans ea nominatim, quæ à regibus perperam facta ex eo tempore, quo Imperatorem deseruere.

Anno hujus Imperatoris vigesimo primo, SIANGCUNGO vitâ functo UENCUNGUS ejus filius devictis ingenti prælio TARTARIS, occupatisque ferè omnibus, quæ spectant occidentem, ad XANSI provinciæ fines ultra FUNGCIANG, urbem pervenit. Ibi KIMONTEM regni sui limitem fecit, quâsque ultra hunc montem orientem versùs eodem victoriæ impetu regiones occuparat, quæ multæ fuerunt, eas Imperatori gratis restituit, omni ferè XENSI provinciâ in potestatem redactâ contentus.

DECIMUS QUARTUS IMPERATOR U O N U S.

Imperavit annis XXIII.

*Cyclo 33. anno
59. ante Chris-
tum 719.*

UONUS PINGI ex filio nepos ad fastigium euectus, nihil prius habuit, quàm ut restitutâ imperio dignitate regulos revocaret ad obsequium. Quod ubi consilio non potuit obtinere, armis tentavit, sed æquè irritò successû. Nam primo statim prælio à CHINGO Regulo fusus, acceptoque vulnere, terras imperio subjectas recuperandi spem abiecit; tantummodò sollicitus, quâ relicta tueretur. Nec aliud memoriâ dignum de illo invenio. CHINGUS erat ex imperatoriâ familiâ CHEVA, SIUENII Imperatoris patruus. Ita dominandi libido consanguineos etiam in se mutuò armavit.

DECI-

DECIMUSQUINTUS IMPERATOR

CHUANGUS.

Imperavit annis xv.

CHUANGUS contra patris Præfectorumque plurimorum voluntatem imperium naturâ sibi debitum obtinuit. UONUS enim KEUM è concubinâ filium, quem amabat maximè, legitimo præferebat. SINPEUS autem unus è Præfectis, æquitatis amans, & ex eodem ordine quidam alij non minori autoritate sese vehementer opposuere; quòd præviderent, si filius legitimus jure suo privaretur, rotius inde jam labantis imperij timendum interitum esse. Nec enim dubitabant futurum, ut dissociatis animis fratrum, alij KEIANIS, alij CHUANGIANIS faventes partibus, intestino bello subjicerent faces. His tandem rationibus effectum, ut CHUANGUS eligeretur. Cujus fortunam continuò secuta invidia, tertio imperij anno nil suspicantem præsentis vitæ periculo admovit. Nam qui KEI partes sequebantur, occisi Imperatoris sanguine viam illi signatum ibant ad imperium. Parricidio patrando destinatus MEKIENUS factionis caput. At insidiæ fuerunt à SINPEO detectæ, Imperatorem jubente cautum esse. Ut autem sine turbis, quarum idem MEKIENUS, Præfectus multum autoritate valens, materiam minabatur, consenesceret proditio; SINPEUS autor est Imperatori, ut se simul & MEKIENUM invitet in regiam, sub obtentu solita imperij negotia conficiendi. Et favit consilio successus. MEKIENUS solus à subornato milite occisus; KEUS ut fraudem detectam, & MEKIENI cædem inaudijt, in tutum se recepit, ad YEN regem aufugiens.

Cyclo 34. anno
22. ante Christi
1478 696.

Anno sequenti denno inter duos alios fratres domesticum malum intervenit, invidia & regnandi libido. Alter erat ZUKIEUS, alter SINOPEUS, aut alio nomine VONCUNGUS, SIANGCUNGI CI regis filij. Uterque à patre profugerat, cujus præceptis ingenium & nequitiam ferre non poterant; nec à morte securi, ubi exarsisset iracundiâ. ZUKIEUS in Lu regione, VONCUNGUS in Kiu salutem invenit. Sed hoc periculum paulò post patris cæde dissipatum: Cædis author nunquam innotuit. Hi duo ergo, postquam ab occiso patre

Bella inter
fratres.

fecuritas

securitas erat, acriter inter se depugnare pro regno. Unum Lu, alterum KIU, reguli fovebant. Ipsum etiam CI regnum discessit in factiones. ZUKIEUM duo è primâ nobilitate Præfecti XAOHOENS, & QUONCHUNGUS sequebantur. Aliquot prælijs vario Marte pugnantum; donec in VONCUNGUM inclinavit victoria, non usquequaque felicem: quippe ultimo in prælio à QUONCUNGO sagittâ vulneratus propè afuit à morte. ZUKIEUS toto exercitu amisso, ne in offensi fratris potestatem veniret, simul spe regni obtinendi, ad Lu regem iterum cum QUONCHUNGO & XAOHOEO fugit. Quos UONKUNGUS per Præfectos insecutus, in Lu regnum superfudit suas copias, ibique captum ZUKIEUM necavit. XAOHOENS, ut hostium manus effugeret, voluntariam mortem occupavit. QUONCHUNGUS verò vivus in manus hostium devenit; quem confecto bello victor exercitus captivum ad regem adduxit. QUONCHUNGUS Philosophus rerum naturalium scientiâ, vitæ integritate ac præcipue prudentiâ insignis, illius ævi confessione ferebatur. Omnes illum venerari & colere, dictaque ejus pro oraculis habere. Nec ab his facta dissentiebant; quæ in tantum excelluit, ut CONFUTII ætate, qui sub hæc tempora floruit, ut videbimus, multi dubitarent, num ad istius virtutem pervenisset, quod apud Sinas in summâ laude ponitur. UONCUNGUS igitur, ubi eum esse in sua potestate videt, acceptum ab eo vulnus ipsius morte vindicare statuit. A quo consilio PAOXOUS è Præfectis unus multum abhorrens ei magnoperè restitit. *Ego verò, tantum abest, inquit, ut hoc ei crimini vertendum putem, ut etiam virtutis nomine honestare non dubitem. Amor fuit ac fides in dominum, cuius salutem alieno incommodo sancire pulchrum haud injuriâ credebatur. Te ipsum, ô rex, consule, quales in tali fortunâ tuos in te optares esse. Laudares enim vero fidem, agnosceres officium pro tuâ vitâ sanguinem hostilem haurientium. Quare non modo nullâ poenâ afficiendum, sed ut insontem dimittendum censeo. Beneficio stectetur hostis; quemque odisti adhuc tanquam injurium, posthac magis tanquam gratum amabis.* Paruit salubria suadenti UONCUNGUS, missumque QUONCHUNGUM fecit. Qui cum in Lu regnum se recepisset, ab rege pro fugitivo habitus, iterumque captus & catenis vinctus ad UONCUNGUM remittitur; non amore reipublicæ, sed quia illius arma sibi formidolosa erant. Is nunciato reditu officiosè homini procedit obviam & indignum tantâ virtute habitum averfatus, continuo demi vincula jubet, ac velut amicum

Vita hosti servata.

amicum assidere sibi. Ibi rogatus de populorum gubernatione, de regni ditandi modis, de regulorum animis sibi adjungendis, in quo totius imperij vis erat atque autoritas, multa præclare differuit. Quibus auditis **LONCUNGUS** mirum in modum exhilaratus, præfecturam tunc donatum, post ob egregias naturæ dotes, pariæque in republicam merita, suum Colaum fecit. Erat omnino **QUONCHUNGUS** magni & animi & consilij, sed in multis antiquas Sinarum rationes non sequebatur, in suum regniq; commodum callidiùs intentus, quam viro bono convenit. Unde postmodum à **CONFUTIO** dictus est haud ex hominis probi normâ quæsisse, imò arte atque astutiâ superasse virtutem, quâ debuisset alia omnia inferiora ducere. Philosophorum enim esse, germanæ virtuti primas in rebus omnibus dare, Verum quocunque hæc modo se habuerint, rex **CI** ad magna pervenit hujus Colai industriâ, regulis quamplurimis uno ejus consilio sub imperium regis abeuntibus. Cujus felicitas eodem authore atque adjutore non paulò surrexit altiùs. Nam mortuo Imperatore **QUONCHUNGUS** ita suffragia disposuit, ut **CI** regis affinis in Imperatorem eligeretur. **LIUS** ei nomen erat, ex imperatoriâ quidem stirpe, sed non rectâ descendenti. Quæ tamen intercessio non abstulit stirpi titulum cognominem, sive imperatorium.

*Servant pro-
fuit.*

DECIMUSSEXTUS IMPERATOR LIUS,

Imperavit annis v.

Igitur **LIO** ex regum **CI** prosapia ad culmen evecto exclusis **CHUANGI** filijs & fratribus, non fuit difficile, stabilire res imperij, præsertim à rege **CI** adjuto. Sic enim regulos beneficiarios ex Orientis regionibus, magno numero, expertâ & felici **QUONCHUNGUS** industriâ adjunxit sibi. Unus imperium abnuere visus est, **SUI** regulus; cui tanquam rebelli **LONCUNGUS** Imperatoris nomine bellum indixit, procliôque devictum necavit. Amici necem indignè ferens rex **LIUS**, **CI** regem armis persequitur eatenus, ut hic **SUI** regionem cogereetur restituere. Sed qui aliena propugnatum ierat, ex

*Cyclo 34. anno
37. ante Chris-
tum 631.*

Parte

parte perdidit etiam sua. Nam à C₁ rege victus, invicem coactus est pacem petere, eâ conditione, se nunquam amplius de terris S₁U expositulum. At hæc victoria viam illi propè stravit ad interitum. Etsi enim calentibus adhuc armis regiones aliquot L_U regis occupaverat, & bello, & pace victor, dum gloriose triumphans redit domum, à milite quodam Z_AM_OO dicto in auctissimâ viâ, magnâ comilitonum manu comitante invaditur. Et hi quidem nihil movebant, tantum si opus foret, ad certamen accincti; at Z_AM_OU_S stricto ense minax & in U_ON_CU_NG_UM versus: *Aut moriendum, ait, est tibi, aut L_U regi restituendum, quod abstulisti.* U_ON_CU_NG_US ut presentem mortem evaderet, non modò promisit, quod petebatur; sed etiam impunitatem Z_AM_OO, quanquam impiè ferocenti. Tum Z_AM_OU_S abjecto ferro regem adorare more subditi, eique de promissis gratias agere. Porro reverentia, quam adhibent adversus reges suos Sinæ, est hujusmodi, ut pronis corporibus testentur obsequium versâ ad Boream facie. Ajunt enim, reges suos semper Austrum respicere. Eademque ratione porta palatii præcipua, cubiculorum item & aula- rum valvæ omnes ad Australem plagam vergentes, fecere locum pro- verbio, Sinas etiam distantes, perpetuò venerari reges suos, cum sue- tis ceremonijs hospites excipiunt. In hunc igitur modum Z_AM_OU_S C₁ regem venerabatur.

*Fides etiam
hæc servan-
da.*

U_ON_CU_NG_US ubi periculum evasit, standum promissis haud existimans, Z_AM_OU_M morti addicit, tanquam perduellionis reum. Quo cognito Q_UO_NC_HU_NG_US, regem alloquens, *In fide non manere, ait, & hominem, Rex, cui gratiam feceris noxa, damnare capite, omnino res est indigna regibus, & exile vindicta gaudium. Putasne hoc emendum authoritatis tuæ fideique jacturâ? Quis enim ex regulis, quis ex omnibus imposterum promissa tuâ non habebit suspecta? Fides imperij basis est; quâ convulsâ illud necesse est corruere: Ita igitur in eo, quod promissisti, & san- ctum habe. Sic enim, quod tua permagni refert, & dictis tuis in futurum afferes fidem, & simul efficies, si L_U regi terras haud sanè amplas restitu- ris, ne aliena concupiscere videare.* Hæc ille secundis auribus accipiens, Z_AM_OO dimisso, L_U quoque regi terras suas restituit. Quâ re tantam sibi laudem apud reliquos regulos comparavit, ut omnes eum tan- quam regulorum caput, qui Sinis P_A vocatur, agnoscerent. Tantum datæ fidei constantia, & exiguæ terrarum portiois spreta cupiditas potest.

DECIMUSSEPTIMUS IMPERATOR

HOEIUS.

Imperavit annis XXV.

HOEIUS LII filius traditum ab eo imperium sex annis tenuit in otio; cum TIE, gens in XANSI provincia, quæ Boream spectat, habitans, ubi nunc TAITUNG urbs ultra murum magnum, qui quidem hoc tempore nondum erat constructus, obversa TARTARIÆ, Sinas ingressi HING urbem obsident. Sed non diu terna eo obsidio fuit, Imperatoris nomine arma opponente UONCUNGO & hostem inde vi ejiciente. Quem deinde fugientium specie magis, quam obsidionem solventium in GUEI regnum infesta signa transferentem ICUNGUS QUEI rex fortiter excepit, obviam ei procedens cum exercitu. Jamque in conspectu utraque acies erat, intenta in signum proelii, & rex QUEI opportuniorem ad pugnandum locum occupaverat, cum ei victoriam è manibus propè extorsit stultissima superstitio. Infederant fortè suorum aliquot militum hastis aves; quas ut erat earum ineptissime amans, abigere religio fuit, eo proelio se inde superatum iri auguranti. Omisâ igitur pugna, TIE exercitus recedendi occasione usus, captoque ad pugnandum loco commodiore, cum ICUNGO acie congressus, eo victo necatoque augurij sortem, vel elusit, vel implevit. Reliquæ exercitus filio regis natu majore in regem electo, ad Australem regni partem, inter CICROCEUMque flumina, contendunt. UONCUNGUS in omnem rei bene gerendæ occasionem intentus, desertas QUEI oras invadit, TIE exercitum delet, ac ne alienas ambire terras videretur, alterum ICUNGI filium regem creat, occupatis à se locis precario impositum, vocatumque suo nomine UONCUNGUM. Ita QUEI regnum in duas partes distractum est, cujus conjunctæ vires CI regi timebantur. Qui subinde victorij & potentia ferox Zu regi bellum indixit, æquè, ut ipse erat, potentissimo. Postquam vario utrinque Marte pugnatum; tandem bello fessio ambo ad pacem respexere, cui conficiendæ in montem Chaolin colloquium indictum. Nihil aliud sub hoc Imperatore accidit memorabile, nisi quòd ipse quidem nomine Imperator, re autem verâ UON-

Cyclo 34. anno
42. ante Christum
676.

Superstitione
amissa vitioque
ria.

CUNGUſſeſſet. Huic aderant vires, imò & animus imperij capiendi, niſi omnium aliorum regulorum in ſe unum timuiſſet arma convertere. Nam cum eidem imminerent omnes, altero alterius ambitioni obſtante, nullus obtinuit.

DECIMUS OCTAVUS IMPERATOR
SIANGUS.

Imperavit annis XXXIII.

*Cyclo 35. anno
7. ante Chri-
ſtum 651.*

SIANGUS HOEIO ſucceſſit, jam à puero ſuſpicionem nimiam penes CI regem potentiam imbutus. Poſtquam igitur ad gubernacula reipublice acceſſit, undique facultatem cepit querere vel UONCUNGUM deprimendi, vel aliorum regulorum animos ſibi conciliandi, quò imperatoriam Maieſtatem priſtino ſplendori reſtitueret. Quam quidem ad rem ei duplicem viam fortuna patefecit.

CI rex QUONCHUNGI induſtriã, beneficiarijs regulis omnibus conventum indixerat, Quem ut imperij turbandi materiam timens Imperator, quia impedire non poterat, UONCUNGUM ſaltem in invidiam apud regulos adducere, velut ſe unã cum illis Imperatorem agnoſceret, ſtatuit efficere. Ergo ubi convenerant, mittit ad eos legatum ZAICUNGUM virum prudentiſſimum cum litteris publicis, eique mandat, ut illas permittat à ceteris conſueto ritu excipi, ſiquidem vellent; à CI autem rege, ſi detrectaret obſequium, nequaquam exigat. Eſt autem hoc apud Sinas in more poſitum, ut Imperatoris litteras ac diplomata non prius legant, quàm ea menſarum ad hoc adornatarum impoſita venerentur eodem honore, quo ipſum Imperatorem ſolent. Adeſt ergo ZAICUNGUS cum diplomatis, quæ ab omnibus ſolemni ritu ſunt excepta; ſolus CI rex abnuebat obſequium. QUONCUNGUS contra gravibus eum verbis avocans à pervicaciã, Si rex, inquit, negligens eſt officij, ſi ſubditi exemplum regis ſequentes, ut nihil pronius eſt, quàm morbum à capite in membra deſcendere; nec ipſi ſubditorum partes explent; omnia neceſſe eſt converti ac miſceri. Cœgiſti regulos, quibuſcumque agis, ut regulus; laudo. At iſtud quis laudabit, quòd cum Imperatoris legato agis, tanquam eſſes Imperator ipſe? An non in
mentis

mentem tibi venit, regulos ex hoc facto de animi tui fallaciâ judicaturos? nec te aliud manere, quàm summam apud eos invidiam? Cede modo tempori; & quando faciendum est, quod vitari sine incommodo non potest, ostende Imperatorem abs te dominum tuum agnosci? Valuit hæc apud UONCUNGUM oratio, secutusque regulos, diplomatis volens nolens ceremoniam adhibuit, omisso in præsens imperij potiundi consilio, quæ una comitorum causa fuerat. Et prodijt hoc exemplum longiùs quàm optabat. Quippe reguli omnes, non quàm mente, sed quàm obedienter fecisset, reputantes, ad Imperatoris obsequium rediêre.

Hanc Imperij felicitatem XOTAUUS Imperatoris filius violavit, deserto parte ad rem CI transfugiens. Is QUONCHUNGO missò, ut filium apud patrem in gratiam reponeret, quod optabat, obtinuit. At QUONCHUNGUS è legatione redux mortem obiit, anno istius Imperatoris septimo. Quàm continuò atrox secuta contentio tres præcipuos Præfectorum collisit, Colai dignitatem inter se ambientium. UONCUNGUS provectâ jam ætate inanes iras sedare vel contempsit, vel non potuit; biennio post, id est, eodem ferme tempore extinctus, relicti filijs jam adultis quinque, singulis ad se sceptrum rapere nitentibus, E præfectis & populo, alij hujus, alij alius partes sequebantur. Ita regnum, quod finibus suis non contentum, ad imperij magnitudinem nimis superbâ spe ferebatur, fratrum discordiâ, propè ad nihilum est redactum.

His inter se pugnantibus dynasta quidam eodem, quo Imperator, nomine SIANGUS, cui SUNG regio parebat, in occidentali parte provinciæ, quam NANKING vocant, dominantem, potens imprimis habebatur. Is in eo totus erat, ut reguli suarum fierent partium; belli gloriâ & virtute illustris, armisque suis plurimum confidens. Cujus audaciæ cum ZU rex irêt obviâ; dynasta contra eum copias suas educens, sparsum & inconditum sine ordine ZU militem opprimere potuit è vestigio, si occasione uteretur. At ille à ducibus suis idipsum monitus, ut erat generosus, respondit in hunc modum: *Egregius miles non arte dolòve fallit hostem, aut interficit, sed fortitudine. Video ZU regis exercitum à me deleri posse; sed malo, me cum compositis & instructis pugnantem vinci quàm negligenter & incompositè venientes occidere, atque astu potiùs quàm virtute, latronum more vincere. Itaque prorsus, ut dixerat, factum.* Nam ubi ZU militibus aciem distin-

Dolus in bello neglectus nocuit.

est & ordinatè disponendi spatium fuit, SIANGO victoria excidit è manibus, devictusque prælio, vix vivus evasit. Magnum Alexandrum diceret, si, ut fortiter egit ac generosè, ita voluisset vincere.

Anno imperij decimo quinto, CHINGÈ XANSI provinciâ regulus palam ausus est in Imperatorem consurgere. Contra quem ille stipendijs invitato è vicinis TIE populis missoque in hostem exercitu victor ferè omnem ejus ditionem LIE dictam, in suam redegit potestatem, reliquâ provinciâ parte permisâ regulo, rebellionis veniam petenti. Ut autem TIE populos servaret amicos sibi, eorùmque operâ securius uteretur ad majora, quæ machinabatur; illorum ducis filiam uxorem duxit. CYN præterea regem nomine regis, quod antè tantum usurpaverat, donavit, dummodo TIE populis transitum daret. Sed cum paulò post Ducis filiam, ut barbaram & externam repudiasset; Dux ad id vehementer excanduit, injuriâque dolore accensus, quò se commodius ulcisceretur; XOTAUM Imperatoris filium, juvenem turbulentum & inquietum regnandique avidum ad se invitat, imperium venienti pollicitus. Adest XOTAUS, iterum patris jam non desertor modò, sed etiam hostis. TIE namque copijs auctus arma movet in patrem; quem in eas conclusit angustias, ut regiâ denique relictâ ad CHINGÈ regulum, paulò antè rebellem, at nunc amicum se reciperet, non ignarus, illum TIE populis inimicum; & hinc confociatis armis ei obsisti posse credebat, XOTAUS interim invadente regiâ. Ita eodem tempore duos vidit extrema Asiâ Imperatores, patrem & filium, sed inimicos; ut constet dominandi libidinem nihil habere sancti.

SIANGUS apud CHINGÈ agens, aliorum quoque regulorum implorat fidem. Adfuere primi CIN & CIJ potentissimi reges, aliique inferioris notæ. Itaque collectum ingentem exercitum, in duas divisum partes, per CIJ regem regiâ urbi, quam tenebat filius, admovit. Quâ brevî captâ necatòque filio, per CINUM deinde regem in TIE populos processit; eisque in fugam dissipatis, ipse victor in regiâ postliminio reversus, tranquillato imperio diu fruebatur. Regulos, qui plus opibus, armis, potentiâ valerent, beneficijs interea sibi magis ac magis obstringens. Atque hæc altera illa, de quâ suprâ memini, fuit occasio, quâ multis incommodis depressa Majestas resurgeret ad pristinam dignitatem.

DECI-

DECIMUSNONUS IMPERATOR
H I A N G U S.

Imperavit annis VI.

TAli ergo statu imperij, potestas à S I A N G O patre ad H I A N G U M devoluta, habitaque perquam moderatè: quippe Imperator erat exemplum innocentia, bonus in primis & sapiens. Cyclo 35. anno
40. ante Christum
612.
Hinc accurata illa cautio, uti de eo scriptum invenio, in agendo, ne quà deerraret à recto, aut aliquid inconcinnum admitteret. Subditis gratus, & charus omnibus, omnes, quæ Imperatorem decent, virtutum titulos implevit.

VIGESIMUS IMPERATOR
Q U A N G U S

Imperavit annis VI.

QUANGUS in imperium simul, ac virtutes S I A N G I patris successit; Sinis in dictis factisque fidus magnanimus ac generosus dictus. Vnde illi Q U A N G O nomen, quod clarissimum sive splendidum significat. Cyclo 35. anno
40. ante Christum
612.

Ultimum ejus annum C H A O X U N I U S Præfectus L I N G C U N G I cæde funestavit. Rex C I N erat; cui S I A N G C U N G U S regis proximè superioris frater ex Imperatoris, cui serviebat, accitus aulâ, subrogatus est. L I N C U N G U M memorant initio principatûs nequissimum, & inde odium publicum populi fuisse; sine dubio malè providentem regno, & cui nulla subditorum cura. Quâ de re monitus à dynastâ quodam affine suo, tantum abfuit, ut fleeteret se, ut etiam necem bene suadenti strueret impatiens consilij. Facinori patrando missus M I T I U S, quibusvis promptus ausis, ad affinem invisendi specie. Qui palatium summo manè ingressus ad quærendam cædis occasionem, ubi venit in aulam principem; ecce tibi! regem jam in throno sedentem videt, subditorum causas cogniturum. Hic attonitus rei novitate

Amer civis
& justitia vi-
tam Imperato-
ri servat.

novitate atque audaciâ in venerationem versâ subsistens hæc secum. Hinc enim verò cura sunt subditorum commoda, huic sceptrâ mensurâ commissa, qui eis non ad luxum, ut multi, sed ad civium salutem moderatur. Egone optimi hominis cruore impias manus imbuam? egone perduellis fiam? nam quo pacto hujus criminis infamiam à me avertam optimo rege occiso? At si regis mei non exequor imperium; audacia, quæ adhuc in honore fuit, muliebris pavoris probro vapulabit: mihi certum regis odium paratum, ut infido, ut inobsequenti. Horum enim duorum alterum effugere non possum, ut non aut impius sim, aut non parendo infidus. In tam ancipiti rerum articulo quò me vertam? præstat omnino non vivere, quàm aut impietatis, aut perfidia notâ maculari. Simul his fixus finem vitæ suæ imposuit. LINCUNGUS autem etsi mores suos paululùm mutavit in melius; ob antiqua tamen scelera cecidit à suomet Præfecto, ut est expositum.

VIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR TINGUS.

Imperavit annis XXI.

*Cyclo 38. anno
52. ante Christi-
annum 606.*

TINGUS QUANGI frater abhorruit à bellis, & contentionibus quàm qui maximè; in populorum rectionem, curamque legum imprimis intentus. TINGUS inde appellatus, quod constantem solidumque sonat. Hoc imperante ZUUS rex conscripto ingenti exercitu, specie LOHOËNIUM CUO regionis dynastam, ut Imperatori rebellem, armis petendi, reverâ ut hac occasione oppressum Imperatorem pellat è regno, ad confinia usque regie urbis pervenit. Ad eum salutandum Imperator legatum mittit SUNMONIUM cum mandatis, ut dimisso exercitu domum redeat. Erat SUNMONIUS vir constans imprimis & imperterritus. Hunc ergò venientem, tanquam Imperatoris legatum ZUUS magno exceptum honore, quò solertiùs tegeter animum suum, inter colloquendum fortè de Imperatoris vasis eorum mensurâ ac magnitudine interrogat. Erant fusa, ut diximus, ab YO Imperatore vasa novem; in quibus totius Sinæ descriptio continebatur,

*Legatus præ-
senti oratione
perduse lionem
tollit.*

tracatur, imperij mensuras ac pondera simul referentibus; quæ tantum fiebant, ut ille demum, penes quem essent, Imperator haberetur. SUMMONIUS ex hac interrogatione facile perspecto illius animo, solitam libertate regi respondet, *Imperium non in vasis, sed in verâ & inconcusâ virtute consistere. Hac si absit, ait, & præcipue in dominum tuum fidelitas, etsi fortè vasa vi & armis obtineas, non idcirco perduellis infamiam evitabis. Cujusmodi vasa illa sint, scire non est tuum; illud magis tibi sit cordi, ne fiduciâ virium elatus, agas injustè. Nondum adeò despexere fata familiam CHEVAM, ut eiminentur interitum; nondum cælo tam est invisâ, ut stirpitus convellatur. Omittite igitur de invadendo imperio consilium, quod non aliunde quàm à cælo datur. Zuus deprehensum se videns, dicentisque libertate juxtâ & ingenti pudore confusus, re infectâ copias suas reduxit domum. Adeò nonnunquam plus virium, quàm ingens exercitus, habet cordata viri constantis oratio.*

Anno hujus Imperatoris tertio natus LAOTANUS in regno Zu nominatus Philosophus, apud Sinas Epicureæ sectæ author existit. Post mortem enim nihil nostri superesse asseruit, finem hominis voluptatem statuens. In eo autem toti sunt illius sectatores, ut vitam producant quàm longissimè, quò voluptatibus effusiùs servire possint. In utramque rem varios tradunt atque nefandos modos, quæ summos etiam magistratus dementant: pollicentes denique immortalitatem in hac vitâ mortalibus. Et hæc est una è tribus sectis, quas amant & persequuntur Sinæ. Prima enim Philosophorum, seu literatorum est JUKIAO; altera idololatrarum, FOEKIAO, tertia quæ de loquimur, immortalium TAOKIAO dicta. Quamvis autem LAOTANUS summum bonum voluptatem statuat; mentem tamen unam eamque summam agnovisse, videtur mihi admodum verisimile. Sunt enim hæc ejus verba. *TAO sive magna ratio non habet nomen. Cælum creavit ac terram; expers figura; sidera movens, ipsa immota. Hujus quia nomen ignoro; TAO, sive summam sine figurâ rationem dixerim.* Idem Philosophus in alio loco se à cælo creatum profitetur.

Epicuræ ante Epicurum.

Tres præcipua Sinarum secta.

Fabula de origine Laotani Philosophi.

Supra fidem est, quod de illo scribunt, aut veriùs fabulantur Sinæ, annis octoginta & uno in ventre matris latentem, deinde per latus dextrum in lucem prodijisse. Argumentum fabulæ sufficit numerus novenarius, quem perfectissimum dicunt, qui novies in se ductus octoginta collegit & unum, quo numero notatur ipsis, quidquid numeris est omnibus absolutum, Cùm igitur LAOTANUS ingenio esset

Q

atque

atque indole supra vulgarem modum excellenti; tanquam natura laborasset tot annis in eo perficiendo, hunc numerum excogitare,

VIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR KIENUS.

Imperavit annis XIV.

*Cyclo 36. anno
23. ante Christi-
sum 585.*

KIENUS TINGI filius imperatoriam dignitatem ac decus ut-
cunque sustinuit. Sed antequam progrediar longius, monere
visum est, quæ hæctenus de Sinico imperio dicta sunt, non ita
esse accipienda, quasi universam Sinam illis temporibus, ut nunc, com-
plecteretur. Vix enim in modicam præsentis magnitudinis partem
tunc patebat. Quemadmodum enim primi Sinarum ab occalû pro-
fecti, provinciam XENSI, quâ maximè vergit ad occidentem, habi-
tare cœperunt; ita variarum familiarum capita paulatim novas inde
sedes quæsiwere. Nam post provinciam XENSI proximè HANAN,
PEKING, XANTUNG coli cœptæ; quæ provinciæ jam inde à con-
stituto in Sinis imperio, ab uno omnes regebantur. Forma imperij le-
gitimi erat, omnibus provincijs, quæ magnum KIANG fluvium,
Boream versùs accolunt, unum Imperatorem agnoscentibus, ejusque
virtuti atque imperio sese ultro subjicientibus. Sub YO verò omnium
etiam, quæ ad Austrum jacent, notitia erat. Ille enim singularum
geographicâ descriptione factâ, quibus stellis essent plurimæ subjectæ,
annotavit. Nondum tamen populi admodum frequentes erant, nec
Sinico imperio parebant. Postea verò quàm Imperatores sæpe plures
suscepere filios; excepto illo, cui tradebatur imperium, reliqui vel
reguli creabantur, vel ipsi novas terras quærentes, Australes oras co-
luere, deductis subinde colonijs. Sic nova regna constituta, sic gen-
tes regnantium virtute, humanarum artium institutione, agriculturâ
præcipuè, atque id genus alijs ad obedientiam mitigatæ. Hinc Sina
paulatim universa, ut nunc longè latèque habitari cœpta, demum in
unum imperij corpus formamque coaluit, ut deinceps docebimus.

Sub hoc igitur Imperatore fit prima mentio regni U, cujus parens
TAIPEIUS; de quo infra non pauca. Situm hoc regnum, quâ
KIANG flumen oritur, ubi nunc SUCHEN & XANKING urbes, in-
gentes

gentes illos tractus, ad mare usque ortum versùs è Japoniæ regione porrectos complectebatur. Fit autem hoc loco de eo mentio, quòd KIENO rerum potiente, TAPPEIUS juncta cum CI rege amicitia, communibus armis in Zu regem iverit, imperio imminentem. His turbis initium inconsulta libido dedit. Id porrò processit in hunc modum.

Erat in villà CHING dictà Zu regno attributà nobilissima puella, ex HIA familià oriunda, Imperatorum sanguis, specie singulari. *Puella bellè
occase.* Hanc Zu rex conjugem optabat. Sed UCHINIUS præfectus intercessit, negans id more fieri, quo vetantur Sinæ uxorem ejusdem cognominis accipere, tametsi nullà se cognatione contingant. Haud multò pòst Præfecto cuidam eandem in uxorem petenti, objecto nescio quo impedimento, matrimonium istud etiam idem UCHINIUS disturbavit. Qui subinde ad CIJNUM regem legatus, pacis cum e confirmandæ causà, cùm eì per CHING villam esset iter, visà puellà, subito in ejus amorem exardescens concubinam duxit. Hoc audito Præfectus ille, cujus votis UCHINIUS offecerat, de fraude monuit regem suum, & apud furentem repulsæ dolore, tantum valuit, ut ejus jussu funditus UCHINI familia deleteretur. Ejusque rei perfacilis erat molitio; quòd ista familià sedem habebat in terris, in quas ipse cum potestate Præfecti tenebat imperium. Id ubi nunciatum est UCHINIO; vindictà stimulante, non jam CIJNUM regem ad pacem, sed ad bellum contra ZUUM continuandum hortatur, ad hoc suam etiam & amicorum operam pollicitus. Effecturum quoque se, ut U rex insuper contra ZUUM bellum sumat. Hisce promissis lætus CIJN rex, eum ad U regem cum muneribus mittit, ejus amicitiam, sociâque arma contra ZUUM petiturum. Et ex voto cessit legatio; quæcunque volebat, obtinuit omnia UCHINIUS. Qui UUM armorum ac præcipuè curruum usu minus peritum, per idoneos homines militarem disciplinam ita docuit, ut in totum inde regnum didita strenuos bello multos protulerit. Communibus itaque armis CIJN & U, ZUUM aggressi, varijs proelijs afflixere, donec coactus est pacem petere. Quæ quidem ita convénit, ut parte ditionis amisâ Zuus, omni præterea imperij capiundi spe, quod maxime his temporibus spectabat, excideret.

VIGESIMUSTERTIUS IMPERATOR LINGUS.

Imperavit annis XXVII.

*Cycle 36. anno
27. ante Chris-
tum 571.
Barbarus in-
fant.*

LINGUS KIENI filius cæsarie barbæque promissâ in lucem editus esse fertur; spiritalis sive intelligens ex merito dictus. Et si enim eo imperante multa inter reges bella exarserint, remque publicam variè miscuerint; virtute tamen ac prudentiâ ita imperij statum composuit, ut nihil de imperatoriâ maiestâ, nihil de provincijs decederet.

*Amica fra-
trum pugna,
inter accipias
regnum.*

Anno hujus Imperatoris undecimo mortuus est rex U XEUN-
CUNGIUS, cui CHUFANUS ejus filius invitus atque coactus suc-
cessit. Quippe sceptrum omni contentione recusavit, cupiens illud
in LICHAM fratrem natu minorem transmovere. Sed hoc ille na-
turâ sibi non debitum causatus eadem constantiâ rejecit, quâ offere-
batur raro stupendoque potentiæ contemptu, quæ plerisque per-
ignes ferrumque appetitur. Quid inde factum? ô certamen Christiani-
nis dignum! CHUFANUS fratrem pervicaciter fastidientem regnum,
per vim in regiam introducit, & regiæ vestis insignibus adornatum re-
gem salutat. Sed LICHAM & regno & patriâ desertâ fugiens, in
agris delituit & rusticatu, plus aratro gaudens, quàm sceptro. CHU-
FANUS ergo, postquam nulla tergiversandi ampliùs patebat via, in
subditorum denique potestate fuit, prorsus invitum ac nolentem quasi
jure suo regnare jubentium. Ut nesciam in sceptrisne spretis, an ita
captis major insit gloria.

*Confucius na-
tus. Sinarum
Plato.*

Vigesimo primo quàm LINGUS imperavit, anno, qui ante vul-
garem Christi epocham erat quingentesimus quinquagesimus primus,
natus traditur in provinciâ, cui XANGTUNG nomen, magnus ille
Sinarum Philosophus, CONFUCIUS, nunquam à suis satis lauda-
tus; instaurator & explicator literatorum sectæ, quæ una de tribus est
apud Sinas nobilior. Sed de hoc ejusque doctrinâ multa dicemus
infra.

Quod autem suprâ regnum CI à fratribus turbatum diximus,
ij omnes varijs bellis ac bellorum inclinationibus interiere: in quibus
nonnulli

nonnulli è præfecturis nullius favore fulti, ad regnum prodierant, varia & inconstante fortunâ. Unum tamen excipio è CI regis stirpe, ad quem sub initia hujus Imperatoris regnum quidem redijt, sed imminutum, multisque partibus labefactatum. Vigesimo autem ejus anno CHOANGUS regnabat. Is nondum penitus extinctâ perduellium audaciâ, ab eisdem interiit, ministro cædis CI OCHO illius Præfecto, regnum occupante. Historicum regium quòd illius prodiones in annales retulerat, necari jussit; eandemque ob causam duo illius fratres morte multati. Optabat perduellis memoriam sui facinoris posterorum subtrahi notitiæ; sed contrâ accidit. Non enim defuere, qui eodem tempore non prodicionis modò, verùm etiam tyrannidis ipsius historiam contexerent. Hinc in scriptorum cædibus inanem operam sumere se videns, inòd crimen suum augere; illos persequi desijt.

*Historicum ob
veritatem no-
catus.*

VIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR KINGUS.

Imperavit annis XXV.

KINGOLINGI filio imperante U rex Australis, cum optaret penitus subjicere se imperio Sinico, ejusque leges ac gubernandi rationem cognitam habere; in XANTUNG ad Lu regem legatos mittit, qui studerent inibi familiæ CHEVÆ musicam perno- scere. Nomine musicæ, quæ penes reges & familias imperatrices esse dicitur, intelligunt Sinæ gubernandi leges, ac modum, qui tum bene se habet, cum omnia, velut in bona musica, inter se congruunt; sed & ipsos modulos, quos coram rege decantare soliti, musicæ vocabulo designant. Illis enim leges & statuta continebantur, ut vel intercantandum reges, quæ sui muneris, addiscerent. Nam quia non facile studijs ac labori se dant; à Sinis ita docebantur, ut etiam abhorrentes eos delectaret discere, quo pacto suos cives gubernare deberent. Et sanè nihil magis in rebus humanis optandum, quàm bona subditorum gubernatio; propter quam solam reges sunt, vel esse debent. Causa verò missæ legationis ad LUUM potius, quàm ad alios,

*Cyclo 36. anno
54. ante Chris-
tum 544.*

*Musica nomi-
ne leges appella-
ta.*

Q;

erat,

erat, quia nusquam sub id tempus respublica diligentius, severiusque gerebatur; tum quod erat e familia CHEA oriundus, illiusque statuta habebat, & unâ cum subditis suis exsequebatur. Ipsum Imperatorem convenire non est e re visum, & remissius agentem in imperio, & ne jam tum abire sub jugum videretur.

Anno imperij secundo CHING regulus, qui provinciæ XANSI ex parte præerat, videns bellis superioribus disciplinam lapsam esse; ad eam restituendam SUNKIAUM Præfectum, virum justissimum simul ac prudentissimum suæ ditioni præposuit, qui rem summâ fide, consilioque pari administrans, omnium primò in palatio, reformatis & correctis ipsius regis ac totius aulæ moribus, censuram agere coepit. Tum ad externa versus, vitia usu ipso, ut fit, semper longius procedentia legibus coercuit, antiqua Imperatorum optimorum statuta docuit, in eorumque observantiam omni studio incubuit. Deinde rem agrariam instaurans, agros, camposque tantâ æquitate, tantâ prudentiâ divisit inter cives, ut nec divites conquererentur de accisis, & pauperes de attributis bonis gauderent, omnes ex æquo diribitorem sublati ac complosis manibus effusissimè laudarent. Ut autem nocentur in vectæ leges de agrorum divisione, visum est eas hoc loco ponere. Quanquam non à SUNKIAO inventæ, sed jam olim apud bonos Imperatores in usu fuere. Sunt autem istæ:

*Ecce quæ
sunt Sinicæ.*

Ex agris nona pars in regium tributum cedito. Præfecti ne inopiâ cogente subditorum bonis insidiantur, certos eorumque dignitati pares redditus habent. Piscatio, etiam in lacunis, permessa omnibus est. Filium aut uxor, patri aut mariti delictum ne luito. Sed regum præfectorumque pietas eminebat maximè adversus quatuor hominum ex omnibus miserrimorum genera; viduos, viduas, senes absque liberis, pupillos. Hi enim tales omnium habentur miserrimi; quod etiam carmine celebratur hujusmodi. Si bonorum regum pietas erga divites, quanto magis erga hosce miseros est adhibenda? Erat autem agrorum talis divisio, ut omnibus agrî portio æqualis obtingeret, nec una familia plus haberet alterâ. Agrî omnes dividebantur in portiones, sive quadrata majora; hæc verò in novem minora, quæ singula singulis colenda cederent; medium autem quadratum regium erat, quod in regium tributum ab octo agrorum dominis simul colebatur. Octo quadrata particularia vocabantur; medium verò commune seu tributum, quo inculto sua colere nemini fas erat.

Anno

Anno Imperatoris decimo tertio CONFUTIUS ætatis decimum nonum attigerat, cum in regno quod SUM dictum, ubi pater illius præfecturam obtinebat, uxorem ducit. Ex eâ primo anno filium suscepit; unâ illâ contentus, & nefas credens, more gentis concubinas superinducere. Quin & hanc postmodum nescio quâ de causâ repudiavit, vitam vivens cælibem, procul aliâ uxore. Quod eum fecisse dicunt ideo Sinæ, quò liberiùs posset ac longiùs proferre Philosophiam suam, Sinas obeundo, nec uxore nec liberis eum domi retinentibus.

Anno vigesimo tertio cum jam penitus percepisset philosophiam Sinicam; auditâ LANTANII Philosophi apud Imperatorem commorantis famâ, ad eum accessit, & de ritibus ac legibus disputantem audit. Ritus apud Sinas sunt duplicis generis; quorum quinque præcipui felicitas, bellum, hospitalitas, domus sive familia, in quibus quomodo se quisque gerere debeat, ne in transversum agatur, docent. Minores autem ritus sunt sex, adolescentia, matrimonium, sepultura, senum & doctorum hominum veneratio, amicorumque nos visitantium tractatio. De quibus omnibus in philosophiâ Sinicâ optima præcepta & documenta existant ad mores pertinentia.

Ritus Sinarum duplicis generis.

Notat historicus Sinensis, anno hujus Imperatoris vigesimo natum YENHOEIUM Confutij discipulum, amorem ejus atque delictum, ob insignem morum elegantiam, intelligentiamque philosophiæ suæ singularem. Tria millia discipulorum habuisse scribunt; ex his septuaginta duos exquisitissimæ doctrinæ; duodecim verò lectissimos Philosophos, id est omnibus doctrinis instructissimos, inter quos familiam ducebat YENHOEIUS, ab eâ re maximè atque ante alios omnes dilectus Confutio.

Confutij discipuli quot?

Interim KIENUS regis ZU filius, regnandi libidine raptus, ac moræ impatiens, sollicitatis civium animis insurgit in patrem. Hic ut filij cederet furori, deserto regno ad SUM regem confugit. KIENUS ubi patrem evasisse videt, irâ in fidissimos ei Præfectos quosque diversâ, necavit omnes. In ijs etiam COLAUM, extinctâ cum eo familiâ universâ, NYUXEUS vocabatur; è cujus filijs unus GUYUENUS nomine, quæsitus etiam ad mortem à KIEO, fugâ salutem apud U regem invenit; orsus ingentem inibi tragediam, ut infra videbimus.

Filius in patrem rebellis.

Biennio post Imperatori MENGUENUS filius subrogatur. Sed ejus imperium vix mensem tenuit; nato tamen interim in successio-

nem

nem filio. Is in cunis etiamnum jacens ingenti controversiæ atque ad eum belli civilis materies fuit. CAIUS enim MENGUENI frater in provinciâ tunc agens, à regionum Præfectis Imperator eligitur, immaturam & incertam ætatem causantibus. At qui erant in regiâ, infantem destinant imperio, designatis, qui dum adolesceret princeps, illud tutelæ nomine gubernarent. Sed cum neutra pars alteri cederet, ad arma ventum. Urbs regia, vi atque impressione capta, CAIO viam ad solium stravit; KINGO etiam demortui fratris nomine, appellato. Quod etsi superiori videtur esse geminum, apud Sinas tamen longè diversus est character, longè diversa significatio.

VIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR KINGUS.

Imperavit annis XLIV.

*Cyclo 37. anno
19. ante Christi-
sum 519.*

OMISSO igitur MENGUENO, quòd uno tantum mense regnavit, KINGUS vigesimus sextus occupatum armis imperium, multis annis satis pacatum tenuit.

Quòd paulò suprâ ceppi de GUYUENO ad U regem profugiente dicere; id est huiusmodi. Habuit in fugâ obviam PAOSIUM, quo utebatur intimè; à quo amicè, quorsum tenderet, interrogatus, respondit. *Iter, aut fuga verius ad U regem est mihi, tyrannum, id est Zu regem fugienti. Contra hunc illius arma sollicitabo, & expulsi regis & occisi patris familiaq; mea, funditus extincta, pœnas regni Zu totius everfione expetiturus. Cui PAOSIUS, Tu quidem regnum Zu evertes; at ego faciam, ut illud non multò post suo regi restitatur. Nec enim hæcenus, opinor, amicitia lex procedit, ut precipitis vindictæ impetum probare debeam, cui omnia suo rege regnoque sunt meritò posteriora.*

*Amicus usq;
ad arma.*

GUYUENUS postquam ad UUM pervenit, facile traduxit in suam sententiam, regno Zu jam antè offensum & nunc inferendi belli occasione gaudentem. Igitur promisit GUYUENUS suam & amicorum operam adhuc in regno Zu morantium, nunc oblatum illius regni obtinendi tempus esse affirmans, quando maxima illius pars PINGO regi indignaretur ob ejectionis patris crimen; & tantum occasio-
nem

nem illum ejiciendi opperiri. Quod certò futurum, si U potentissimi regis arma fulgentia tantùm oculis contingerent. His motus U rex militum præfecturam ei mandat; ac simul ut specie regis Zu restituendi sibi regnum occupet.

Inter hæc PINGUS moritur, brevi tyrannidis usu; cui tamen CHAUS ejus filius successit è suffragijs. Hunc ergò bello devictum postquam ejecit è regno; PINGI regis sepulchrum aperiri jubet, extrastrumque corpus trecentis excipi verberibus, ut vel sic patris ac familiae excidium ulcisceretur; in mortuum non minùs impius ac perduellis, quàm in vivum regem, & suum. Cetera fortis & animosus, magnòque vir consilio, ut memorabitur suo loco.

PAOSIUS, ubi regnum Zu perturbatum undique regesque pulsos accepit; ad CIN regem contendit, rogat, ut Zu o ferat suppetias, antequam totum ab U o regnum occupetur. Id ex ipsius quoque re maximè futurum, si obstaret UI regis potentia magis magisque surgenti. Non dubitare se, quin exinde, tot terris potitus, ad subigendum imperium universum sit animum virisque conversurus. Sed cum CINUS primò respueret consilium; PAOSIUS, quàm erat in regem fide, aliquot dies intra palatium, neque capto interea cibo nec potu, se continuit, continuò regni vicem deplorans, pietatèque ostentans in regem. Flexit animum CINI tanta constantia & fides; atque ad ZUUM restituendum, expellendumque UUM, tandem exercitum, cui PAOSIUS præerat, summisit. Ita duo quondam amicissimi, PAOSIUS & GUYUENUS, manus conseruere, donec tandem à meliore causâ, quam PAOSIUS sequebatur, stetit victoria; qui pulsus vi copijs CHAUM ab exilio revocatum, ita ut prædixerat, in regnum restituit.

Anno hujus Imperatoris decimo nono CONFUTIUS in natali solo regni Lu magister factus, publicum illud munus tantâ curâ diligentiaque gessit, ut regni mores brevè commutârît in melius. Plurimos abusus & hominum sese mutuò fraudantium artes, præcipuè verò mercatorum sustulit. Pondera ac mensuras æquales fecit. Alendi sepeliendique parentum obsequium docuit. Maribus persuasit, ut animi candorem, fidelitatem in omnibus, eximiasque virtutes alias, feminis autem, ut simplicitatem, placidos mores, & castitatem sectarentur. In viâ reperta nisi, qui ea amisisset, nemo tollebat. Quibus aliisque rebus effecit, ut totum regnum nonnisi familia una, concors, & mutuis obsequijs intenta videretur. Eisdemque mores exemplo suo in

R

regna

regna vicina quædam induxit; anno Imperatoris vigesimo multis meritis ad Colai regij dignitatem protractus.

Sub hæc tempora CHINGUS CI regni Præfectus, occiso rege, regnum occupavit. CONFUTIUS factum non ferens, à Lu rege petit, ut liceret perduellem punire, secuturis exemplum: simul bellum moliebatur. At rege salutare consilium aspernante; quia reliquis Præfectis displicuerat, dixisse CONFUTIUM memorant. *Ego muneri meo non defui; CI rex audire me noluit, culpa proin, quantacunque in hac lenitate inest, procul exsortem.*

Ceterùm CI rex modis omnibus amicitiam Lu regis ambiebat, Nam & illius vires ipsi formidolosæ, & suorum fides suspecta erat. Quippe tot jam bella pertæsi secessionem meditabantur, Lu regno cupientes se subicere, in quo regimen perquam moderatum, & secura tranquillitas his temporibus maximè vigebat. Hujus igitur regis ut servaret amicitiam, ac simul virtutem infringeret; occupatas olim à CI regibus illius regiones ultrò restituit. Pacem præterea petens, subornatam cantatricem, eximiâ formâ puellam mittit muneris loco, quæ regem amore dementatum à virtute averteret. Rarò enim virtus & Venus sociantur. Hic omnem movere lapidem institit CONFUTIUS, ne rex puellam admitteret. Sed vicit virtutem libido; eaque in concubinam acceptâ, paulatim amoribus indulgens, mox puellæ artibus longiùs provectus, denique palàm cupiditates solvit. Tum verò regni curam ponere, tum subditorum causas negligere, tum Præfectorum admonitiones insuper habere; plus uni mulierculæ obsequens, quàm ceteris omnibus. CONFUTIUS indignitate rei motus, magistratu relicto, discessit è regno; indecorum sibi ducens, libidinoso regi tervire; ne, cum res malè procederent, imputaretur sibi, cum luculentâ jacturâ existimationis suæ, quam ipsi summam summi Philosophi nomen fecerat.

Puella exitiale donum.

Scires Philosophos eo tempore viles esse, CONFUTIUS quidem varijs regibus ostentavit seque suamque philosophiam, exploraturus, num eorum aliquis vellet adorare decreta sua. At miser, unde plausum prenabat, probrum tulit; dictus ab illius seculi hominibus per ludibrium errabundus canis, qui nescit domum suam. Inciderat in tristia tempora, queis omnia bello ardebant, regibus, qui ab Imperatore desciverant, in armis jus suum qualecunque quærentibus. Hinc nullus philosophicæ quietis amor; hinc fastidium CONFUTIO, cum se operam

operam inibi perdere videret, eam ad discipulos transferenti, scriben-
tique libros, queis dogmata sua complexus, posteritati nobilem se
clarumque fecit.

Nec solus CONFUTIUS à regibus & palatijs demigravit: exem-
plum ejus alij multi eà ætate Philosophi secuti sunt. Quorum non
pauci in agris & montibus rusticationis causâ latebant; alij etiam se
dementes simulabant, ne improbis regibus servire cogerentur, & in-
de male audirent. Sed ejus rei unum aut alterum exemplum appone-
re visum est.

Accidit, ut, cum regnum Zu curru vectus ingrederetur CONFU-
TIUS; quidam SIEYUS nomine ab omnibus pro stulto habitus, il-
lius currum transiens ita caneret. *Simulata-
fulticia aulæ
odio.* O Phœnix! ô Phœnix! ô quantum
nunc est deformata virtus! reprehendi non possunt, que adhuc egisti; vi-
de, ut in posterum quoque præclare agas omnia. Exi ab aulâ, exi. Quis
magnos querunt honores in aulâ, magna querunt pericula. Erat hic unus
è Philosophis malos reges fugiens, cum videret eos in gubernando
præcepta philosophiæ negligere. Cogitabat his dictis CONFU-
TIUM in suam sectam trahere: sed, cum descendisset è curru, SIE-
YUS optantem cum eo colloqui, ocyus deseruit.

Paulò post in duos rufficos, prope amnem terram colentes inci-
dit; alteri CHANGCIUS, alteri KIENIUS erat nomen. CONFU-
TIUS ignarus, quâ vado transire posset; ZULUUM unum è discipu-
lis, ut de transitu percontaretur misit. CHANGCIUS vicissim, ecquis
curru veheretur, interrogans, ubi cognovit esse CONFUTIUM; non
est ignotum, ait CONFUTIO, quâ sibi transeundum. Inveniens his
verbis, ut omisâ jam philosophiâ publicâ, lateret in occulto. Quod
Sinicâ phrasi dictum emphasim habet majorem, quàm latinè queat
explicari. Tum ZULUUS ad KIENIUM versus, eodem modo de transi-
tu amnis interrogat. Ille nomen à ZULUO sciscitatus, Orbis totus, in-
quit, in præceptis abit; quis enim retinebit, aut corrigeat? tu verò quando
Philosopho das operam, homines perditos querenti; potius nos sequere, qui
è homines è pravos sæculi mores fugimus. His dictis semina terræ
mandare perrexit. De quibus ZULO se admonenti CONFUTIUS,
Homo sum, inquit, hominum consortio carere non possum, & me sociare
cum bestijs. Interim quantum in me erit, faciam obnixè, ut eos ad virtu-
tem allucinem. In hac posita sunt omnia: quam si amplecteretur orbis, si
R 2 bonas

bonas leges atque correctionem admitteret, nec Philosophorum aliorum indigeret, nec mee philosophia instituta.

Objurgatio
Philosophorum.

Isdem diebus ZULUUS CONFUTIUM subsequatur, sed len-
tius, quam ut assequeretur. Progredienti venit obviam senex, cani-
strum ac scipionem ferens. Interrogatus, num viderit CONFU-
TIUM; Vos vero, qui CONFUTIUM auditis, inquit, inertissima se-
gnitia, ac nullius laboris, etiam frugum quas consumitis, nomen ignora-
tis, similes magistro discipuli. Cui ZULUUS, Parcius ista, senex, ac
magis sobriè: si non sint Philosophi, doctique homines, actum est de justi-
tiâ, actum de omni virtute, regnorum ac republica recta gubernatio in-
terijt. Itane verò? Respondet senex; Vos adeò republica necessarii?
Quid est ergo, dic sodes, quòd vos primi publicam pacem ignavâ fugâ
proditis? & non potius Regum ac Praefectorum discordes animos jungitis?
Hic, hic esse Philosophi; sine quibus scilicet justitia, virtus, & ipsa deni-
que respublica stare non potest. At aliud est, quod vos in fugam coniecit.
Infamiam odistis, euge! philosophicè! at enim verò commoda vestra plus
amatis. Qui profugiunt, cum debent, ac possunt republicam prolapsam
restituere, infames sunt, ac desinunt esse boni, si fuerit. Si malitiam
apud reges manserint, quomodo rectos in regnis mores sperabimus? His
similia possem afferre multa; sed hæc sufficiant ad notandam illorum
temporum calamitatum, queis antiqua Sinarum simplicitas, & justii
regiminis amor penitus refrixerat. Hinc reges qui ab Imperatoribus
defecerant, nihil nisi contentiones ac bella machinabantur. Quibus
malis, cum remedium non invenirent Philosophi; eorum impensè
multi, simul homines ac regna fugiebant, statùs melioris desperatione.

Uitoni incul-
cata memo-
ria.

Anno Imperatoris quarto & vigesimo magnum & anceps bellum
inter U & YUE reges exarsit. YUE CHEKIANG provinciam, quâ
respicit ad Austrum, obtinebat. Duravit autem hoc bellum, donec U
regnum funditus excinderetur, etsi variâ sæpe fortunâ pugnatum fuit,
HOLIUS U rex primo statim prælio victus, occisusque FUCHA OFI-
lio bellum perquam iniquum reliquit; petitam tamen ab YUE pacem,
postquam ditionis partem amiserat, certis conditionibus impetranti.
Verùm occisi patris injuria perpetuò eum ulcerabat; imò jurejurando
se obstrinxit eam ulciscendi. Quare homini cuidam in palatio id mu-
neris dedit, ut, quotiescunq; se videret, toties exclamaret, Num obli-
tus es, ô rex, patrem tuum ab YUE necatum? Cui rex, Quo pacto tan-
tum nefas in patrem meum perpetrare ausim, ut hoc obliviscar? Vindicta
igitur

igitur triennio imminens, ducibus interea & selectissimo milite collectis, misso cum summâ potestate GUYUENO, YUE regi bellum intulit. Apud SUCHEN civitatem ad arma ventum. Ingens commissa pugna; donec tandem YUE cedere coactus, maximâ exercitûs parte amissâ fugâ salutem quæsivit. GUYUENUS eodem impetu & victoriam & fugientes strenuè persecutus, magnum YUE regni tractum occupavit. KIUCIENUM YUE regem reliquias fugati exercitûs colligentem GUYUENI prævertit festinatio. Quare se viribus imparem videns, CHUNGUM hominem facundum legatum mittit ad FUCHOUM, præteritorum veniam petiturum, ac pacem; quam & æquis conditionibus impetravit; multùm licet contrâ nitente GUYUENO. Huic enim placuerat victoriam prosequi & usquequaque debellare YUE regnum. Itaque sententiam suam exponit regi epistolâ huiusmodi, *Si rex volebat esse pius, & clementiam in hostes exercere; occisi patris vindicta erat post bellum ponenda. Nulla enim res est, qua magis virtutum augeat & ornet, quam accepta injuria contemptu. Sin animus est omnino vindictam sumere atque explere odium; cur in medio sistis cursu? ad finem usque procedendum, ut conquiescat ira. Possè ac nolle obtinere hostile regnum; id enim verò est contra fatum ire, felicitatem odisse, indulgentiam Cali negligere, inimicos augere. Vereor magnoperè, ô rex, ne te tam lenti consilij postea, sed nequidquam, pœniteat. His aliisq; rationibus GUYUENUS regem suum ad persequendum bellum hortabatur. Sed ille in mitiore sententia perseveravit. Quo cognito GUYUENUS ut erat acer & perspicax ingenio, regem præfatio terretur; Quandoquidem ergo, inquit, me non audis, ô rex; scias velim non intercessuros viginti annos, cum YE rex teque ac tuo regno faciet, quod ei tu facere nunc nullo negotio potuisses. In annum hujus Imperatoris quadragesimum primum incidit mors CONFUTII philosophi, postquam tres & septuaginta vixit annos. De cujus dogmatis atq; doctrinâ, quæ adhuc est apud Sinas in veneratione usûque, pauca dicenda duxi. E primâ primi libri sententiâ totius philosophia fundamentum eruitur. Ea sic habet. *Magna, sive magnorum virorum doctrina in eo posita est, ut, cum quisque seipsum perfecit, alios quoque perficiat, sic ut omnes unum, hoc est, summum bonum consequantur. Sed suspensum perfectio in eo consistit, ut quisque lumen naturale in se accendat clarissime reddat, ita, ut à lege naturæ præceptisve à naturâ insitum nunquam exeret. Quod quia sine verâ rerum cognitione scientiâque fieri non potest;**

est; inde philosophia danda est opera, per quam, quæ agenda, quæ fugienda sunt, scientiam habeamus. Hac scientiâ consilia nostra dirigimus; hæc voluntatem, hoc est, utriusque actiones perficimus, ut nihil sentiamus, nihil velimus, nisi quod est rationi consentaneum. Exinde corporis etiam existit sensuumque perfectio & in omnibus externis actionibus apta ex virtute constitutio; qua nunquam proventura est, si non è bonâ mente, velut è fecundâ terrâ, efflorescit. Quia verò tria ponit ceteris magis præcipua, Cælum, hominem, terram; hinc triplicem quoque scientiam facit, cælestem, humanam, terrestrem. In cælo terraque noscendâ scientia naturalis occupatur. Hinc Sinæ Philosophi de spirituum bonorum ac malorum naturâ, de rerum principijs, de generatione & corruptione, de cælorum siderumque motibus, de quatuor temporum varietate, de agris eorumque situ, aptaque ad culturam divisione, deque alijs multis multa disputant. In homine autem instituendo tota est moralis scientia. Illi quâ societatis est appetens, assignant gradus quinque, de quibus agunt fusissimè. Primum patris & filij; alterum viri & uxoris; tertium regis & subditi; quartum amicorum, ubi tractant de amicitia; quintum denique fratrum faciunt. Hos quinque gradus vocant magnos, & cardines aliorum. Agunt dein' de parvis gradibus, qui ad visitantes, tractandósque hospites, morum item civilitatem atque modestiam, ac totius adeò corporis decentem compositionem pertinent. Horum autem graduum tria millia esse affirmant.

Triplicis scientia.

Pietatis nomine quid Sinæ intelligant?

Præterea tractant de tribus virtutibus præcipuis, prudentiâ, pietate, ac fortitudine. Ait autem CONFUTIUS, prudentiâ ritus omnes sciri atque cognosci; fortitudine exerceri atque expleri; pietate denique nos illis conjungi ac velut inseri. Sed pietatis nomine non intelligunt Sinæ solum amorem in DEUM, parentesque ac se ipsum; verum in omnes homines. Et hinc est, quòd virtutem cordis eam definiant, & regulam amoris, quâ de omnibus bene merendo, eos decenter tractemus. Multa insuper est philosophia Sinica in explicandâ justitiâ, fidelitate, atque illâ virtute, quâ alterius animum metimur. Hinc frequens illud CONFUTIO totidem ferè verbis: *Ne facias ulli, quod pati nolis.* Et in hoc summam perfectionem constituit. Quâ de vindictâ disserit, inimicis benefaciendi studium nec probat, nec improbat. Idque non aliquâ animi ab heroicâ virtute abhorrentis mollitiæ; sed ut appareret magis in modo amicos inimicósque tractandi

tractandi differentia, his nihil mali faciendo, illis multum boni. Ad-
didit tamen, æquo animo ferendas injurias esse hæcenus quidem, ut
nulli faciam malè, quia ab illo offensus fuerim; sed ut eodem modo
sim erga amicum atque inimicum affectus. Quod ego CONFUTIUM
in eam partem dixisse autumo; si fortè par esset contra republicæ aliàs.
ve leges utriusque crimen.

Deum verum agnovisse perquam est verisimile. Nam eo tempo-
re nec erant apud Sinas idola, nec eorum cultores; unum Cælum ve-
nerabantur; ipse quoque rationem à Cælo nobis infusam, quòdque
in Cælo est, esse sine figurâ perfectissimum ac summum, asseruit. Ad-
hæc à Cælo puniri malos, & se, si malè ageret, ab eodem puniendum
confitebatur. Nec probabiliter dici potest, materiâ constans Cælum
intelligi voluisse; sed eum, qui Cælum à se conditum sedem sibi lege-
rit, ubi singulari atque augustiore modo fulgeret ejus majestas. Nemo
enim Philosophus admiserit à Cælo aspectabili naturam rationalem
nobis infundi.

Multa alia eaque præclara ex CONFUTII libris afferre pos-
sem; sed non sunt hujus loci. Unum tamen omittere non debeo quod
mihi Philosophus quidam Sinensis, & ille Christianus, ex ultimâ sen-
tentiâ libri CHUNCIEU à CONFUTIO scripti probavit magnâ
meâ voluptate atque admiratione; CONFUTIUM prævidisse ver-
bum carnem futurum, idque non dubiâ spe præcepisse, quin & annum
in Cyclo Sinico, quo futurum esset, cognovisse. Id autem ex hac hi-
storia, quæ in eo, quem dixi, libro extremo refertur, sic mihi ostendit.
Anno hujus Imperatoris trigesimo nono, qui fuit Cycli trigesti-
mi septimi quinquagesimus septimus KENGXIN dictus, fortè Lu
regis venatores extra portam urbis occidentalem, animal rarum KI-
LIN nomine, sed hoc solo notum apud Sinas, captum occiderant.
Constanti famâ celebrabatur, cum visum esset animal ejusce prodigij,
succesurum magnæ sanctitatis heroem, summæ, quæ posset orbi con-
tingere felicitatis nuncium. Id ergo ubi nunciatum est CONFUTIO,
ingenti suspirio pectus concutiens, *Quis te advenisse KILIN dixit? quis
te advenisse KILIN dixit?* ingeminavit. *Iamjam doctrina mea extre-
mum spectat, jam finem habet, cum tu adveneris.* Hæcubi dixit, averso
ad parietem vultu effusissimè flevit.

Notandum verò KILIN Sinis appellari placidissimum ac man-
suetissimum animal, quod neminem lædat, nemini malum inferat,
imò

*Confutius
Christum futu-
rum homi-
nem prævidisse
se videtur.*

*Kilin quale
animal.*

imò nec mortem offerentibus noceat. Hinc ille Christianus affirmabat, geminum vocabulum, quo nobis Agnus DEI significatur, per KILIN Sinicè explicari posse. Nam Agni nomen Sinarum suboffendit aures, quòd in eorum linguâ nulla sit Agnum inter & hœdum distinctio. Ex eo igitur, quòd illi ipsi characteres anni, quo KILIN occisus est, annique nomen XENGXIN, cum eo, quo Servator noster post annos quadringentos & septuaginta quinque natus est, prorsus consentiant; hinc istum annum CONFUTIO cognitum esse conjiciebat. Quòd autem flevit, id animi gaudio abundantis, quo in adventu Sancti sanctorum per KILIN significati afficiebatur, impetum fuisse. Quòd exinde nihil scripserit, librùmque de regum correctione affectum, nondum planè confectum hîc finierit, & suam doctrinam cessare dixerit; significabat advenisse verum legislatorem, qui bella, qui turbas omnes componeret, cui omnes Philosophi sectæque cederent. Quòd denique KILIN occisus, ex eo fortasse Servatoris necem coniecisse; præsertim cùm occisus sit ad portam occidentalem, extra quam JESUS CHRISTUS, sicut ovis ad immolandum ductus est, cruci pro salute generis humani affixus, immeritâ morte occubuit. Hæc mihi Sinenfis Philosophus, ego lectori judicanda relinquo.

Magna Confutij existimatio.

Quanti verò æstimatus apud Sinas CONFUTIUS, quantæ auctoritatis fuerint ejus libri; ex eo intelligas, quòd aliquid eorum, quæ dixit, quæque scripsit, in dubium revocare, vel immutare sit nefas. Illum ut absolutissimum Philosophum habent; illum totius imperij magistrum atque doctorem venerantur; illius libris tantum deferunt, ut duobus verbis, ipse dixit, omnia è contrario disputantium argumenta cedant. In singulis civitatibus magnificam illius honori exstruunt Academiam; sed unam duntaxat; intra mœnia. In quo ab Idolorum templis discernitur, quæ & plurima, & multis in locis adificantur. Statuam illi non efformant, sed solum nomen literis aureis exaratum Academiæ fronti superimponunt; cui honores habentur, qui vivis magistris solent. Ad eam nec semper patet accessus, nec omnibus; literatorum est hæc prærogativa, nec nisi statis diebus. Contrà idolorum fana semper sunt & cuilibet aperta. Unde prona est conjectura, CONFUTIUM ab eis non coli numinis loco, sed observantiâ, quantum ipsius virtus & eruditio meruisse visæ, nève ipsi adversus eum, ut unicum totius regni præceptorem ingrati esse videantur.

Principem

Principem familiæ CONFUTIANÆ, quæ adhuc floret, continuò reguli dignitas velut hereditario jure sequitur, Imperatorum tamen beneficio. Præterea civitatis ejus, in quâ natus est CONFUTIUS, summus Præfectus ex illius stirpe semper est arcessendus. Denique omnes ipsius posterì gaudent privilegijs magnis & singularibus, eo solùm nomine, quòd sint oriundi è CONFUTIO, maximique fiunt ab omnibus. At licet tot jam seculis, inclinante se ex alio in aliud fortunâ, magna sit rerum facta commutatio; istius tamen familiæ privilegia sunt accisâ nunquam. Tanta est Sinis referendæ gratiæ cura erga illum, à quo doctrinæ atque philosophiæ præcepta acceperunt majores sui. Fatendum est quidem, Sinensibus Philosophis nostros longè antecellere scientiâ, præsertim eâ, quæ in solius cognitionis voluptate quiescit; huic tamen uni major honos apud Sinas, major etiam privata utilitas provénit ab eruditione, quàm fortasse apud nos literatis omnibus. Ex quo intelligitur, cum illius doctrina fuerit infinitis propemodum partibus inferior atque abjectior, quàm istius seculi; Europæos tamen erga præceptores esse magis ingratos quàm Sinas. Dicis fortasse hunc solum apud eos Philosophum extitisse; unde non mirum tantis honoribus ornatum esse. Non est ita. Nam nec alij quamplurimi defuere, nec desunt adhuc; nullus tamen unquam eò felicitatis processit. Addam hoc loco brevem panegyricum paulò post mortem ejus à discipulo quodam scriptum, & ad verbum, quâ licuit, translatum, ut styli etiam Sinici energiam videamus. YENYUENTIUS ille fuit, qui cùm de magistro suo loqueretur, suspirans gemensque dixit. *Quantò altius attollebamus oculos, tantò longius aberat Confutij virtus; quantò magis eam penetrabamus, tantò erat solidior atque impenetrabilior. Primo aspectu astimantibus communis ac vicina videbatur, ac repente longissimè à nostra distantem cognoscebamus. Magister noster pulchrè atque ordine homines docebat; nostram scientiam continuo minorem reddebat; compendiariâ ritus omnes tradebat. Optabam sæpe ab illius doctrinâ discedere, nec poteram; omnes ingenij nervos intendebam, ut aliqua intelligerem, aut optans longius progredi viam. Nemo enim pervenire ad Confutij virtutem potest, uti nec ad motâ qualcunque scalâ calum ascendere. Multa brevitas gratiâ prætereo, ut ad nostros Imperatores redeamus.*

VIGESIMUSSEXTUS IMPERATOR
Y U E N U S.

Imperavit annis VII.

*Cyelo 38. anno
3. ante Chri-
stum 475.*

YUENUS acceptum à KINGO patre imperium sanctissimè administravit, & a vitis legibus usquequaque consentaneè. Insigni pietate, benignitatèque in populum pari, à subditis juxtà ac regulis amabatur. Hinc ex illis plerique omnes ultro ad obsequium rediere; præcipuè qui Orientem versùs imperitabant. Unde imperatoriam majestatem utcumque suo splendori restituit; & si diuturnius obtigisset imperium, spes erat, fore, ut jacentem rempublicam Sinicam denuo excitaret. Sed magna rarò senescunt. E regulis omnibus, de quibus modò dictum, unus rex Lu reflorescentis imperij fortunam infregit, renuens Imperatoris clientem se profiteri. Quare tanquam rebellem proscripsit, inaudito in eum diem exemplo. Imperatoris causam non segniter adjuvit KIUS LU regis Praefectus, qui adversùs suum regem rebellis multis prælijs ac prodicione tandem LU regnum penè totum occupavit. Hic missis legatis ac muneribus petens ab Imperatore, ut, quod vi obtinuerat, jure possidere fas esset; id facillè acceptà fiducià impetravit. Neque hinc Imperatoris stetit felicitas. Nam paulò post U & YUE regna fiduciariæ quoque possessionis esse coeperunt. Eares acta in hunc modum.

*Prima regis
in Sinu pro-
scriptio.*

KIUCIENUS YUE rex impetratà, ut diximus, ab U rege pace, ad reliquas sibi terras justè atque legitimè regendas animum applicuit; in eo totus, ut afflictas bello vires recuperaret. Itaque veteranis militibus novos addere, contentaque & assiduà disciplinà utrosq; habens, ipse armorum tractationi veluti gregarius assuescere. Ita non paucos annos consumserat, cum affertur nuncius, GUYUENUM ab U rege rei militari præfectum obiisse. Jàmque rem suam eò loci esse videns, ut U regi bello par esset; collatis cum eo signis, amissas primò terras recuperat. Altero deinde conflictu iterum victor, ipsum regem fugà elapsum in urbe SUCHEU obsidet. Hic Uus, ubi se captum magis quam obsessum vidit esse, per legatum pacem petit. Nec abhorrebat ab ea KIUCIENUS; naturà propensus ad misericordiam, & olim ab illo,

illo, cum in iisdem esset angustijs, impetrata pacis memor. At conditionibus FANLIUS obstitit egregius bello dux, & armorum felicitatem prosequendam ratus, *Paucis abhinc annis, inquit, favente Calotuum regnum erat in U regis potestate, si voluisset esse felix. Nunc, ubi bonitatem illum neglexit, in has angustias inclusus est. Cave sis, ne & tu Calum offendas; quod dat, accipe, regnumque de manibus elabi ne sine.* Mutatus his & alijs rationibus rex, & abjecto pacis consilio, arctiori obsidione UUM premit. Qui proinde omni spe abscissa, cum effugium non videret, ne vivus in hostium veniret manus, mortem voluntariam sibi concivit. Ergo KUCIENUS occupata urbe, FANLIO ad totum regnum debellandum, & in suam potestatem redigendum, summæ rerum illic præposito, ipse KIANG Cæruleumque flumen, trajectus, ad Imperatorem videndum triumphantis specie contendit. Apud SIUCHEU civitatem CI & CYN reges obviam ei procedebant; à quibus exceptus Imperatoris nomine, ut in ejus fidem se clientelamque conferrer, invitabatur. Nec ille cunctatus, sub imperio YUENI se obedienter fore promisit. A quo benignè simul ac magnificè acceptus, clarisque titulis & honorum insignibus exultans ad suum regnum revertitur, leges Sinicas secum atque instituta deportans. Itaque KUCIENUS primus fuit, qui ingentes illos terra tractus, quæ se CHEKIANA provincia diffundit, & NANKING Sinico Imperatori tributarios fecit.

Interea rem strenuè gerit FANLIUS, totam regionem occupando, &, qui erant ab UI exercitu reliqui, ad internecionem cædendo. Verùm nunquam fortior visus, quàm cum se vicit ipsum; quippe fortunam sibi minimè faventem suspectans & exosus, illam sibi ludendam priùs putavit, quàm ab eâ ipse luderetur; exemplum vel in Christiano, nedum in Ethnico prorsus obstupescendum. Videbat se apud YU regem famâ supra modum, opibusque crevisse; reputansque secum prudentissimè, non posse se stare sine casu, collectis, quæ poterat, in regnum CI fugam intendit. Ibi latere se posse rebatur, mutatoque nomine reliquam vitam privatum & in quiete transigere. Sed enim virtus ubique seipsam vel invita prodit. Agnitus enim à rege, atque in regiam invitatus, summam præfecturam, multùm licet oblectans, sumere coactus est; toto regno tantum sibi hominem gratulante, uno ipso in communi latitiâ mœstum silentium tenente. Scio, inquit, fortunam nec diu nec uni pronam comitari. Id ego quoque malo meo ex-

Fortuna faventis excellentis fuga.

qua tamen fugientem insequitur.

perior; quem rerum omnium ipsiusque patriæ fastidientem, in exterum regnum contumaci favore prosequitur, jactans ad honores, quos si me intemeratè amaret, eripere debebat. Nunc profectò tristis aliquis me casus manet, nimiam felicitate laborantem, & in tanta fama celebritate patentem invidia. Has ob causas ordinatis rebus, quàm secretò potuit, captâ denuo fugâ, & adscito alio nomine, in agro apud figulum delituit, securus fortunæ, rotamque ipsius, in figuli rotâ bene ac sapienter irridens.

Iterum repudiata fortuna.

Ejus in alium transit.

Tristis honor ultronea mortui.

Non ita sapuit CHUNGUS ejusdem YUE regis Præfectus, qui proximum à FANLIO dignitatis gradum tenebat; ille, inquam, cujus consilio ac prudentiâ victus YUE rex ab UO pacem impetraverat. Nam postquam ad summam gloriam venerat, nescio cujus criminis reus, à rege jussus est sibi ipsi ferro jus dicere. Paruit, ambitiosâ morte defunctus. Quippe Sinarum reges hoc habent in usu, jam olim frequentatum, ut, cum aliquem Præfectum morti addicendum putant; honoris ergò tribuant ei, ut suâ sibi manu vim afferat, ne cadat aliena: quod in probro existimatur. Mittunt igitur gladium vel funem aureâ capsulâ sigillo regio munitâ inclusum reo, cum mandato, ut suspendat se, vel feriat; contestantes, id in honoris gratiâ que singularis argumentum illi exhiberi.

VIGESIMUSSEPTIMUS IMPERATOR CHINTINGUS.

Imperavit annis XXVII.

*Cyclo 38. anno
10. ante Chris-
tum 468
Castus Imperator.*

CHINTINGUS à patre imperium, imperioque penè restitutam dignitatem per manus accepit; pulcherrimo cognomento castus Imperator dictus, quòd mortuæ conjugis servatâ fide permanserit in cœlibatu. Mirum rarumque factum. Nam apud hanc gentem Magnates regesque nullam libidinem respuunt; in tantis divitijs & honoribus unas voluptates ad beatitatis apicem sibi deesse rati. Sunt enim ut plurimum Athei, & quia post hanc vitam nullum judicem timent, omni scelere cooperti; unde nullus eis pudor sanctus, nullus torus illibatus, nulla libido execrabilis; cujus extimulati furij, ad eam explendam omnem lapidem movent.

Iisdem

Hisdem annis regnum CYN Praefectis in regem confurgentibus propè funditus eversum est. A sex authoribus orta primùm rebellio, in tantas angustias coniecit regem, ut regno unà cum animà tandem amisso, tota insuper ejus familia cognatióque sit extincta. Inde coorta inter sex rebellionis duces de obtinendo toto regno contentio in bellum exarsit; quod vario eventu gestum, totam ferè XANSI provinciam & PEKING ex parte, quà occidenti adversa, excidio dedit, duobus etiam perduellium omnino sublatis è medio. Quatuor reliqui regionem inter se partiti, eam quisque partem, in quà cum exercitu erant, tenuere. Hinc quatuor facti reges; primus CHIPEUS, secundus HAN, tertius CHAO, quartus QUEI, de quibus multa in loco.

*Rebellio regis
familiam eorum
scindit.*

Moritur interea Imperator, relictis filiis jam adultis tribus, KIUCIEO, XOCIEO, QUEIO. Isti non tam fratres, quàm hostes fuerunt; cupidine dominandi alium adversus alios armante. Nec aliter jurgia sunt quàm parricidijs sopita. KIUCIEUS enim ætatis prærogativà primò electus, tertio post mense à XOCIEO trucidatus; hic imperium evadens, cum inauguraretur, SUS dictus, parricidij poenas brevè dedit. Nam quinto tyrannidis mense à QUEIO fratre victus bello, necatusque, quantum facinus admisisset in majorem natu. debuit à minore discere; magnà imperij parte hujus sequente fortunam. Ita imperium fuso duorum fratrum sanguine devolutum est ad QUEIUM, qui ubi sceptrum cepit, appellatus est CAUS, mihi trigessimus istius familiæ Imperator, quod ab octavo & vigesimo duo fratres intercesserint.

Fratres hostes

TRIGESIMUS IMPERATOR

CAUS.

Imperavit annis xv.

CAUS igitur occupato per parricidium imperio, ejus majestatem multum imminuit, regulis non paucis obsequium rumpentibus. Et est notatu dignum, quod Sinici scriptores referunt sub hæc tempora Martem ad constellationem SIN dictam pervenisse, quæ nostro seculo à tertio gradu Sagittarij usque ad gradum vigesimum ac paulò

*Cyclo 38. anno
38. ante Chrysti
sum 440.*

Paulò ampliùs extenditur. Et quoniam in YU I Imperatoris divi-
 sione terris, quas SUNG rex habebat, dominabatur hæc constellatio;
 KINGCUNGU sibi terrarum tunc rex, quàm qui maximè de tali con-
 juratione sollicitus, astrologos consulit, quidnam portenderet. Illi
 respondent vel Colao malum aliquod, vel toti populo calamitatem.
 annúmve sterilem promitti. Tum rex ingemiscens, *In meam perni-*
ciem, inquit, *si quod imminet Colao, redundabit malum.* Hic adjutor
meus, hic monitor fuit: hoc fulcro innixa respública adhuc stetit. Si verò
populus calamitatem accipiet, illius ego quonam modo expers ero, cum
probus rex fortunam subditorum suam existimare debeat? si denique an-
nona charitas impendet, qui ero auxilio fame tabescentibus? qui tuebor
nomen regis, si meis nequeo dextram porrigere? Præclara & plena pieta-
 tis oratio; quâ Astrologus auditâ, *Celum quidem, ait, altum est & lon-*
gissimè disjunctum à nobis; nihilo tamen secius audit humilia. Istæc tuâ
pietate, rex, profeclo efficiet, ut hæc tempestas in caput tuum promissa,
moderante Calo vertat in melius. Simul his Martis circulum observans,
 ubi tribus gradibus mutatum vidit, hoc regiâ pietate factum asseruit.
 Ita regem ab inani timore, à vanitate suum vaticinium liberavit.

*Pietas regis in
plebem.*

*Martis sidus
in gratiam
regni retroce-
dit.*

Noverca odia.

*Bellum patri
cum filio.*

Paulò ante hæc tempora LINGCUNGU S regni QUEI rex mor-
 tuâ conjuge ad secundas nuptias processit, ductâ in matrimonium im-
 probissimæ libidinis feminâ; de quâ mihi tacendum arbitror, ne inho-
 nestâ narratione castæ aures feriantur. QUEIUS certè LINCUNGI
 è priore filius, turpitudinis impatiens, necem ei moliebatur. Illa
 contra novercali armata odio, falsis criminibus privignum apud re-
 gem arcessere, atque eousque urgere, ut profugere coactus sit, CHEIO
 parvo filio in regiâ relicto. Interea mortuo regi nepotem populus
 substituit; promptam bello materiam. Nam QUEIUS à filio præ-
 reptum sibi regnum indignè ferens, jus suum armatâ manu prosequi
 statuit. Et faciebat spem certam victoriæ tum causa, tum multorum
 auxilia, quos inter & ZULUUS olim CONFUTII discipulus erat.
 Ergo ingenti collecto exercitu regnum invadit. Occurrit illi armatâ
 manu filius; multisque commissis proelijs tandem à filio pater vincit-
 tur, tantâ clade affectus, ut ejus vix nuncius superesset. QUEIO
 dein etiam extincto, ZULUUS desperatis rebus, seipsum interfecit.
 Quod ei CONFUTIUS sæpe prædixerat, violentâ scilicet morte de-
 cessurum; & hujus rei capiebat omen ex illius audaciâ ingenique vio-
 lenti fervore.

Aliter

Aliter aliam novercam MINZUKIENUS & ipse CONFUTII
discipulus sibi demeruit. Obsequio promptus, odiūque novercale
doctus etiam in amorem flectere. Produunt historici Sinenses eum ad-
modum iniquā domi novercā usum esse; cui de filijs suis unica erat
cura, de privigno nulla. Hunc pater, sicut mos illorum temporum
ferebat, ad currum, quo vehebatur, regendum admoverat. Fortè
accidit, ut hieme ob magnitudinem frigorum habenas tractare non
posset, interrogatus causam à patre, ne se purgando novercam accu-
saret, obticuit. Ille tamen advertit implicatum aptūque temporī
responsum. Reversusque domum, & uxoris filios concinnè vestitos
videns, repudium meditabatur. Et jam domo eam ejicere parabat;
cū MINZUKIENUS patrem sagaci dicto interpellans, *Compesce,*
pater, hunc impetum, inquit. *Si enim hac ejectā tertiam duxeris; non*
unum tunc, sed tres domi filios habebis pereuntes frigore. Hac ratione
non patris modò, verū etiam novercæ amorem sibi conciliavit.

*Amor nover-
cæ tolerantia
procuratus.*

*Arguit ad
moderatè
dictum.*

Iisdem temporibus regno CI nova belli tempestas incubuit, mul-
torum adversus regem rebellione. Sape nec segniter regem inter ac
perduelles pugnatum, donec tandem familiā regia unā cum rege de-
lectā, intrusus est alienus. Inter perduelles eminebat integra familia
TIEN dicta, quam affirmant authores innumerabili penè filiorum ac
nepotum turbā, nec minùs divitijs pollentem, quin imò ipso rege istis
superiorem fuisse. His animos hominum sollicitare, petentibus ali-
menta & fruges, quantacunque mensurā vellent, mutuas dare, ac sine
molestā exactione recipere. Sic populi, præcipuè verò egentium be-
nevolentia sibi obnoxia, in tantum crevit, ut omnes tam prolixè me-
ritum de publico regem optarent. Ingens enim, etiam ad obtinenda
regna, momentum est, beneficisse. Hinc audaciā tumens animisque
hæc familia, in regem velut importunum insurgit, necatque. Per-
duellionis autem ut à se dimoveret infamiam; regis occisi filium fasti-
gio imponit, addito, qui Colai munere fungeretur, ejusdem filio,
quo speciosius fallerent. Nam præcipuis præfecturis per filios
suos ac nepotes occupatis, ipsa totum mox regnum
invasit, solo nomine regi
relicto,

MAR.

MARTINI MARTINII
 è Societate Jesu.
 SINICÆ HISTORIÆ
 LIBER QUINTUS
 TRIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR
 GUEILIEUS.
 Imperavit annis XXIV.

Cyclo 38. anno
 53. ante Chri.
 sum 425.
 Anni bellorū.

UI sequuntur anni ferme trecenti, quæ imperium penes familiam CHEUAM fuit, historicis Sinensibus tristi appellatione ANNI BELLORUM. sive Regulorum contemio, insigniuntur. Hi namque atrocius quàm unquam aliàs inter se depugnare; cum quisq; nullo æqui & ini-qui discrimine sibi palàm imperium armis ambiret. Nulla fidei, nulla Imperatoris amplius habebatur ratio; cui præter nomen nihil erat relictum. Amisissis enim paulatim provincijs, hæc familia funditus interijt; alià introductà: nova quoque multis in rebus forma reipubl. constituta est; ut videbimus.

Omen à vasis
 novem tre-
 mentibus.

GUEILIEUS ergo CHAI filius postquam obtinuit imperium; novem illa vasa ab Yuo Imperatore fusa è cupro, arcanà quadam vi contremuere: quod imperij collabascantis omen habitum.

Explorata fi-
 liorum indo-
 les à patre.

Sed CHAO adhuc imperante res accidit hoc loco non prætereunda. KIENZIUS regulus jam senex, utrum è duobus filijs successorem destinaret, ambiguus, utriusque indolem inspexit hoc experimento. Binos libellos optimis præceptis refertos describi jusserat ejusdem prorsus exempli. Singulis unum partitus mandavit, ut sedulò volverent traderentque memoriæ. Lapsò præfixi temporis spatio ambos ad se vocat. Interrogatus primò PELUUS (hoc erat filio natu majori nomen) de libello deque contentis in eo sententijs, haud sanè pulchrè stetit. Nam & librum amiserat, nec unam ex eo sententiam memoriæ mandaverat. Tum pater ad UUSIUM filium minorem versus, eodem

eodem modo interrogat. Hic & librum, quem diligenter servarat, ostendit; & omnes ejus sententias enumeravit. Mox, ne in fratris veniret manus, inflammavit libellum, quod diceret suam sibi memoriam sufficere. Atque hoc vel in parentem obsequio vel discendi studio successionis jus fratri præripuit. Hunc enim regni successorem pater, omisso majore filio, velut inobsequente, declaravit.

Ex ijs quatuor, qui regnum CIN armis subactum sunt inter se partiti; CHIPEUS, audax & inquietus animo, nec non multiplici victoriâ insolens, postquam multas occupavit terras; elatus, tres reliquos impunè spernebat. Totum proinde regnum in deditioem redacturus, inferre bellum parabat unus omnibus; nisi mors interveniens destinata dissipavisset. Reliquit tamen CHISIANGUM mali corvi malum ovum, quod ajunt. Hic truculentiùs etiam se, quàm pater gerebat ac superbiùs, omnes alios præ se despiciens. Fortè KANGTIUS HENGTIUSQUE, ille HAN, iste QUEI, reges, & unà ipse, convivium inierant ad regni confinia; cùm inibi supra superbiam & audaciam vino calens, probris HAN regulum ac TUONQUEIUM summum ejus Praefectum procacibus verberare cœpit. Indignantibus eunctis solutoque convivio, CHISIANGUM domum reversum CHI. Fastus regis repressus. QUEUS illius affinis objurgandum ratus, *Si, qui praest alijs, inquit, observantiam nihil ad se pertinere modestiâque credit; na is magnopere decipitur, eumque damna ingentia calamitatesque manent.* Tum superbe atque adeò stolidè CHISIANGUS, *Damna, quæ minarè, ac calamitates ex me uno pendent. Si damnum ego ipse mihi non intulero, quis audit inferre?* CHIQUEUS contrà, *Si princeps parvis, etiam in rebus cautè atque circumspèctè agit; parùm quidem capiet detrimenti. Nunc, ô rex, ubi temerè nullâque causâ probabili & in regem, & in summum ejus Praefectum contumeliosus fuisti; absona sanè res est prudentia tua: pariâque metuas necesse est.* Hic ille multò quàm antè superbiùs & abscisè? *Am' tu? timenda mihi talis? timendus regulus? timendus Praefectus? ego verò neque hos neque illam timeo; abstineat ille, per me licet, ab eorum offensâ, qui timet.*

Neque hæcenus ejus intemperantia stetit. Tanquam KANGTIUM regem obnoxium sibi fecisset injuriâ; legatum misit, qui suo nomine peteret oppidum ditioni suæ vicinum, non alio jure subnixus, sed quarens undique materiam belli movendi. Cunctantem jus suum adeò iniquo exactori cedere, TUONQUEIUS adhortans, *Satis est, in-*

S quit,

*Prudens con-
siliam Tuon-
quay.*

quit, ac pio iustoque rege dignum, homini turbulentiſſimo unum oppidum dari, quàm populum vexari bellis; nec, ut partem retineas, totum regnum ſubjici periculo. Bellum hoc oppido redimes, & ejus jaclurâ ſatiabur avarum animum; cuius alioquin eſt, nunquam ſatiari. Nec enim dubitandum, quin, ubi voluntate tuâ potiatur hoc oppido, alijs quoque regibus, incubitura ſit importuna cupiditas; cui vel obſequendum erit, vel habendū bellum. Tum tu aliena calamitatis eventū ex alto proſpicias ſecurus, & prout tempus feret, rebus tuis ac regno providebu. Valuit apud KANGTIUM Praefecti non tantū conſiliantis, ſed etiam vaticinantis oratio. Vix enim traditum erat oppidum CHISIANGO; cū aliud ab HENGTIO QUEI regulo per legatum petijt. Huic jam decretum erat, negare, quod petebatur; ſed à GINCHANGIO Praefecto ſalubriora doctus, animum flexit. Equidem inſicias ire non poſſum, aiebat ille, ſi tam vecordiſis animo, ut ſine cauſâ cedas alteri, qua tua ſunt, è re tuâ vel dignitate nequaquam fore. Si tamen jus tuum ab homine iruculento nonnihil accidi pattere; duo potiffimū efficies, è quibus haud mediocre tuis rebus emolumentum acceſſurum eſſe ſpero. Primum enim CHISIANGUS omnium ſubibit odium, intolerabilem ſatum, & ad ſe aliena rapiantis procerviam execrantium. Tu contra, quod alterum eſt, tuis Praefectis, tu populo rex pius, rex juſtus, rex ſapiens ſalutabere; tu amor eris omnium, qui minui ditionem tuam maluerit, quàm populum formidare bellum. Ita concordibus animis juncti, cū feret uſus à tam pio rege ſtabunt omnes; ita tibi loca cetera belli ſecuriora erunt.

Item alterius.

*Conſpiratio in
Chifanguro.*

Poſteaquam ergo CHISIANGUS & hoc oppidum obtinuit; lætus quidem potentiâ, cui omnia tam erant prona, ſed quòd nulladum belli fulgeret occaſio, inquietus, quod à duobus jam extorſerat, expoſtulavit à tertio. Is erat ULUSIOUS rex CHAUS, juvenis prudens & animo forti; cūque de famâ ſuâ videret agi, ſi priorum regum ſequeretur exemplum, legatos infectâ re dimiſit. Simul ad bellum ſe comparat. CHISIANGUS ex adverſo, quod mireris, in auxilium CHANGTIO HENGTIO que vocatis in ULUSIUM movet. Is animoſè primò reges tres excepit; dein verò gnarus duos regulos ab alienatis animis eſſe à CHISIANGO, ſtatuit non manu, ſed conſilio vincere. Ad urbem ergo CINYANG cū exercitū ſe recepit, quam grandi annonæ copiâ, omnique armorum genere munitam adeò pugnaciter tuebatur, ut nunquam impreſſionem facere ſit auſus CHISIANGUS. Quare fluvio deduſto tentat eam aquis mergere, ſitam

ficam in humili loco, consilioque presenti opportunam. Atenim eâ de re commonefacto à duobus regulis Uusioo expeditum fuit urbem ab aquis incolumem servare, civium ac militum suorum industriâ & labore ductis fossis ingruentem fluminis vim aliò divertentium. Tum ad regulos, hòc magis obnoxios sibi, quòd coacti sequerentur

CHISIANGUM, eique hoc etiam nomine offensi essent; CHANG-

MENGTANUM Praefectum fidum inprimis hominem mittit. Qui cum non sine vitæ discrimine, concubiâ nocte, natando flumen superâisset; ad regulos eâdem nocte admissus, quæ habebat in mandatis; exposuit. *Nostis, inquit, vetus dictum, praeisis labijs dentes obrigescere.* *Proverbum.* Sic vobis futurum creditote, si auxilio vestro rex meus à CHISIANGO vincetur, haud mitius in vos consulturo, quàm in illum. Hæc aliâque prolocutus consilia cum eis agit de modo ac die, quo eum perditum irent. Quæis constitutis oppidò latus, quâ venerat, ad regem suum natando redijt. Ubi ergo præstituta dies illuxit, Uusioo delectam militum manum ex condicto emittit in custodes aggerum, quîs flumen erat in urbem derivandum. Transitum ad ulteriorem ripam reguli jam per collusionem straverant. Quò cum primùm evasere; custodibus obruncatis dejiciunt aggeres, aliisque fossis flumen magno impetu aquarum in hostilem exercitum haud sanè robustum deducunt. Hic milites CHISINGIANGI, malo inopinato oppressi, confusisque ordinibus, dum eluvionem certatim effugere contendunt, à duorum regulorum copijs, & UUSIANI sinuper erumpentibus ex urbe, tantâ strage lacerati sunt, ut nec nuncius illius superesset. Ipse quoque CHISIANGUS intolerandæ superbiæ suo interitu poenas dedit. At non unius tyranni sanguine parentauerat Uusioo iracundiæ suæ, sed calentem adhuc victoriam urgens, omnem CHISINGI ditionem suæ potestatis fecit, eique consanguinitate propinquos omnes undique conquistos exstinxit, CHISINGI cranium pretioso illo Sineni glutine, quod & rebus nitorem affert, & à corruptione defendit, illitum adhibuit pro poculo; quod extrema vindictæ signum est apud Sinas.

*Cranium hostile
pro poculo.*

Verùm quia mortalium etiam pessimi suos fautores habent; unus è CHISINGI Praefectis YUANGUS nomine, cranium sui regis verum in poculum vehementer indignatus, Uusioo morte factum vindicare decrevit. Nec diu cunctatus immistusque famulitio palatino, famulum & ipse simulat; occultansque sub veste pugionem, ubique

*Vindicta
dium.*

animum intendit in occasionem, incautum regem ferendi. Priùs tamen, quàm conficeret scelus, agnitus, fugà sibi consuluit. Postea verò, quàm in eum ubique inquirebatur; totum corpus nescio quo glutine oblinens, elephantiacum comelòque carbone mutum se finxit, ne denuo agnosceretur, interim sedulò regem observans ad necem. At ne sic quidem satis tuta fraus fuit. Etsi enim plerosque ac suam adedò conjugem fefellerat, à veteri tamen amico agnitus est. Quem is, ubi tam informem videt, motus commiseratione sic affatur. *Quò dementia processisti, ò amice, paulò antè summis honoribus potens & gratiosus? An ignoras ab Uusioo te in pari statu collocandum, postquam ei servire in animum induxeris? Et si quidem, ut ais, in occisum regem iuvis pietas te huc adiecit; an non satius erit, ut nunc obviam fortuna beneficio usus tum denique adversus illum amoris fideique exemplum edas, cum pronior obsequetur occasio? flecte mentē! dilapsèq; felicitatis perfidiā sperne; nève te ipsum eas perditum, cave!* Talia suadentem excipiens YUANGUS, *Si apud alium, inquit, hæc diceres, cui nihil præter honores dulce; pondus habere queat oratio tua. Mihi verò quid persuasurum putas, dignitates & honores omnes fastidienti? Et fuit, & est adhuc certum mihi Uusioo è medio tollere; ecquonam pacto in illum esse servitute sustinentiam? Enim verò duorum cordium homo (quo quid Sinis ab honestate remotius?) talis tamen audiam, si tantum concipiam dedecus; eròque mulieris instar nubentis duobus viris. Quam adhuc rem tentavi, non equidem parvas in angustias me adduxit; sed consilium quo pulcherrimum factinus aggressus sum, magno me opere solatur, reputantem præsertim, hoc exemplum proditurum ad posteros, ut pudeat alteri servire, ab uno domino digressum.* Dum hæc cum amico loqueretur; ecce tibi Uusioo adest animum relaxaturus equitando. Dirigit subito metu YUANGUS, & sub pontem, quem transiturus erat rex, subrepsit; nihilo tamen secius intentus ex occulto in prætereuntem, parato jam pugione confodiendum. Jàmque pontem adibat rex; cum equus, quo vehebatur, nec hortatibus nec stimulis obsequens, pervicaxque continet gradum. Id in omen impendentis mali acceptum, & famulibus omnibus undique versum omnia quærentibus, YUANGUS agnoscitur, protractusque trucidatur è vestigio. Magnum tamen apud Sinas, ut veræ virtutis ignaros, hujus nomen à fide fuit; quam laudem meretur, quisquis uni tantum servierit, nec adulter, (quod Sinicâ phrasi perduellem significat) sed fidelis appellatur.

*In authorem
redit.*

Magnus honor apud Sinas, dominum non mutare.

Sub

Sub hæc tempora mortuo GUEI regni regulo successit è filio nepos VENHEUS, comis, liberalis & præcipuus doctorum hominum amator. Quis artibus allecti Philosophi ad eum quàm plurimi confluerent. Fortè post venationem in mapali quodam cum aliquot Philosophis epulabatur; cùm cælum nubibus triste pluviâ formidabilem minari cœpit. Quæ priusquam caderet; VENHEUS equis curru junctis domum properans, à Philosophis, ut maneret, invitatur. Quorum princeps, *Inter epulas, inquit, ac sonos musicos felicitatis est omen cadens pluvia. Hæc te manere jubet, hæc claudit iter tibi. Morem igitur calo gere; ac, donec sudum eris, lubens mane.* Paruit rex, & facilitati hoc deferens, & Philosophorum amori. Ex quo in proverbium abiit apud Sinas, cùm volunt hominum doctorum amatores laudando extollere, VENHEO, ut audiat sapientes, est mapale pro palatio.

VENHEUS
Philosophia
armani

Omen falsum
à pluvia.

Proverbia

Idem VENHEUS, ubi Præfecto LOYANGO duce ditionem CHUNGXAN in provinciâ, quam PEKIN vocant, confinibus occupavit; urbem, quæ modò CHINTING dicitur, filio primogenito contra leges Sinicas jure beneficiario tradidit. Quippe soli fratres vel secundò geniti beneficium ejusmodi commodare solebant. E Præfectis deinde suis cùm percontaretur, rectè fecisset, an secus; plerique, ut in aulis assolet, ubi sæpe veritate potior est adulatio, ceu pij regis factum collaudârunt. Uni GINZO libertas constitit; qui, *Pius disci non potest,* inquit, *nec egisse, quod pij solebant olim reges, qui fratri contra jus fâsq; primogenitum anteponit.* Rege in tam liberè loquentem atrociter invehente, GINZOUS pejora metuens excessit aulâ. Super eâdem re rogatus à rege sententiam YAOQUANGUS, justus tenax Philosophus, itidem piè factum esse respondit. Cui rex, *Ei id unde colligis?* Tum YAOQUANGUS, *In aula, in quâ rex pius est, aulicos fideles esse, ac vera loqui existimo. In his GINZOUS princeps, qui verè locutus est, atque ita, ut fidelem ministrum decuit. Cùm igitur circa te tales habeas aulicos; quidni te pium regem existimem?* Sensit acutum & sagax dictum in se mitti rex, & in filio præferendo peccatum cognoscens, GINZOI fidem æstimavit. YAOQUANGO itaque quam primùm ad eum reducendum misso, venienti processit obviam; lautè acceptum, velut sapientem ac sibi fidum majori pòst in honore habuit.

Arguta regis
commonitio.

Inde versus ad LIKEUM præceptorem suum ex eo sciscitatur in hunc modum *Sape de te audiui, pauperis familia probam & rerum atten-*

In ministris
deligendis
quid obser-
vandum.

vam mulierem esse necessariam, ut res familiaris perduret ac crescat; regno autem pari ratione probum prudentemque Colaum. Duos habeo CHINGUM & HIANGUM; quorum alterutrum huic muneri destinavi. Sed utrum alteri præferam, nunc à te potissimum exspecto. Cui LIKEUS, In has ancipiti electione videndum censeo, quid quisque amet, cum domi privatus agit. Si dives est, quid quantumque largiatur; si pauper, quid non agat aut omittat; si exerceat præfecturam, quos qualesve provehat ad procuraciones minores, quidque, cum, qui eligit, est inops, recuset accipere. Atque ex his facile discernes, opinor, quem ad summos honores promoveas.

Ab Ukio ca-
de uxoris qua-
sita dignitas.

Ut autem intelligatur, quò mortales præcipitet ambitio; de UKIO quodam, qui vixit his temporibus, hinc pauca subnectam. Erat hic acer militiæ quidem, animique magni; sed gloriæ immodicus. Cujus summo cum scelere conjuncta talis ei materia suppeditavit. Lu regi cum CIO bellum erat; cui bello ut legatus præesset UKIUS, allaborabat unice. Sed votis ejus obstabat uxor è regno CIO oriunda; Luo de mariti fidem ambigente. UKIUS ut exsolveret se hac suspitione, uxori suâ manu vitam eripuit. Deinde in hostile regnum contendens, victoriam reportavit; quæ res ad supremam ei militum præfecturam gradum fecit, etsi à plurimis apud regem parricidij arcesseretur. Post etiam contra CINUM movit, & eo quoque devicto quinque cepit urbes; promotis armis sine dubio capturus plures, nisi pax inter reges coaluisset. Ceterum UKIUS non tantum bello strenuus, sed etiam mirificè fuit abstinens. Inter milites ei vita gregarij modo; victus & vestitus cum illis communis; labores, vigiliis, stipendia, prædas denique dispartiebat æquabiliter. De accumulando auro nihil unquam sollicitus, unam aucupabatur gloriam, cujus cupiditate volitabat. Sed de hoc infra plura.

TRIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR GANUS.

Imperavit annis XXVI.

Cyelo 39 anno
27. ante Chri-
stum 401.

GANUS GUEILIEI filius imperium auspiciatus à munificentia, GTIEN illius nepotem, qui regnum CIO turbaverat, reguli primum

mum dignitate donavit. Deinde postquam C₁ rex nullo regni relicto herede decessit; ejus regni, quã patebat, armis vendicati fiduciam eidem commisit. Sic familia TAI CUNGI, ab U₁ o Imperatore regno C₁ olim donata, interijt; nobilis continuã ferẽ successione regibus undetriginta, & ab U₁ o Imperatore ad vigesimum usque tertium hujus Imperatoris annum profeminata.

Mortuo interim VENHEO GUEI regi U₁ HEUS filius suffectus UKIUM ducem ingentibus promissis ad se invitavit. Contigit autem, ut secundo flumine cum UKI O delaberetur. Cui regni sui robur & opulentiam laudanti, *Atqui regnorum securitas*, ait UKIUS, *Sapiens dictum militum.* *nou in hoc, sed in virtute consistit. Quã si rex careat; vel isti, qui nos vebunt nauta, nobis in hostes sufficere possunt ac perturbare regnum.* VUHEUS vera dixisse VKIUM non modò ut fortem, sed ut sapientem etiam ducem collaudavit.

Hinc adversum CIM bellum moturus, eum exercitui præfecit, è primã victoriã secundam sibi promittens, si operã victoris uteretur. Nec eum sua spes destituit. Quippe tantã iterum clade affecit hostem VKIUS, uti CIN à GUEI rege cogeretur pacem petere. Sunt alia non pauca ejus præclara facinora, quibus GUEI res ac felicitatem auxit; nisi omnia corrumperet immodica & nunquam satiabilis ambitio. Hæc illum ex hoc etiam regno ejecit. QUEI rex de Colao legendo deliberabat; maximè anceps, VKIUM huic muneri, an TIENUENUM quendam præponeret. Hinc inter eos magna glifcebat de dignitate contentio. Cùm uterque coram rege merita sua jactaret altercando; TIENUENUS acerrimè callidus, quia virtute non poterat, VKIUM astu superavit; apud regem in malã fidei suspicionem vocans eum, ac velut advenam obterens. Non ignarus ejus rei, nequid fortè gravius in se statueretur, profugiens VKIUS, ad FAUM ZU regem iter habuit. Ibi cognitã viri virtute, castrorum Præfectus ingenti omnium plausu declaratus, ex hostibus regum ZU deinceps victorias reportavit haud paucas. Præterea regulis nonnullis ad amicitiam pacemque ab rege ZU petendam compulsis, ad summos honores, quò referebat omnia, processit. Verùm non expers fuit & hîc virtus invidiã. Quidam enim ferre non poterant hominem extraneum, quique primùm advenerat, ad hoc cùlminis ascendisse. Hinc & è Præfectis aliqui adversùs illum insurgere, laudes ejus obtrectare, ac præcipuè fidem criminari. Sed rex tanti viri virtute securus, cujus egregia in se

merita

merita perspecta sibi essent, haud dedit aures calumniantibus. Qui cum hanc artem sibi nil prodesse cernerent; non in VKIUM modò, sed & in regem machinantur exitium. VKIUS comperto quid ageretur, seque ac regem egregiè tutatus, perduelles sceleris convictos necat; reliquos regni perturbatores in exilium ejicit. Inde novâ regiminis ac politiz formâ introductâ, nimiam Præfectorum licentiam restrinxit, effecitque, ut omnes ab uno rege penderent, omnes unius domini nutum intuerentur. Antea namque rex quadamtenus à summo Præfectorum consilio pendeat. His talibus præquam speraverat, VKIUS regnum ZU auxit, ornavitque, at operæ suæ non digno pretio. Hinc enim vicinis regulis omnibus ZUI regis potentia formidabilis: hinc & conatus omnium ab hoc etiam regno VKIUM extrudere volentium. Accedebat odium Præfectorum & magnatum in regno ZU, clam illum ob necatos ejectosque parentes persequentium; at præcipuè ob debilitatam Præfectorum potentiam. Non enim commune regni, sed suum emolumentum quærebant. Tandem res eò devenit, ut factâ conjuratione, in suismet adibus occiderent; & à reliquis regulis, & suapte vindictæ cupidine stimulatî, Et hunc vitæ finem VKIUS habuit.

Thij cades.

TRIGESIMUSTERTIUS IMPERATOR LIEUS.

Imperavit annis VII.

*Cyclo 39. anno
43 ante Chri-
stum 375.*

DE LIEOGANI filio, nihil memoriâ dignum repèro, nisi quòd hoc tempore imperatrix familia CHEUA valde debilitata, Imperatoris autem majestas apud omnes jam ferè viluerat. Vix ullum à regulis obsequium; omnes spreto Imperatore suis rebus studere. Vnus LI regni regulus è LIENA familiâ QUEIUS nondum abnuebat imperium; qui patri proximè superioris Imperatoris beneficiario successor datus super ijs, quæ ab imperio ille acceperat, sacramentum renovavit. Quo factum, ut unus quoque apud bonos omnes esset in honore, fideique famâ inclitus.

*Quoij regu so-
lertia in ex-
plorandu mis-
istris.*

Adhæc proditum Sinensium historijs, QUEIUM regem prudentiâ fuisse præditum propè singulari, Quippe acce aliquâ magnoque iudicio

dicio Præfectorum in provincijs morantium acta expendebat, scruta-
 baturque; aulicorum dictis, plus ostentationis præ se quam rationis
 ferentibus, minimè fidens. Subornabat etiam certos homines, qui ob-
 servarent sedulò, verane an falsa essent, quæ de illorum gubernatione
 acceperat. Inter alios erant Præfecti duo, quorum alter in aulâ con-
 tinuò pessimè, alter audiebat optimè. Cùm ergo clam, ut ei mos-
 erat, fidos homines misisset exploratum; alia cognovit omnia. Nam
 ille flagrans infamiâ, provinciam sibi creditam probè administrabat;
 contra is, cujus fama celebrabatur, rem pessimè gerebat. Tum utroque
 vocato, coram aulicis omnibus ita primum alloquitur. *Ex quo ditio-*
nem ME (sita est, quâ provincia XANTUNG desinit in promonto-
 rium, ubi nunc KIAO civitas) *commisi tua fidei; nulla dies abis, quin*
de te querelas audiam. Certis tamen auctoribus compertum ac cognitum
est mihi, agriculturam haud mediocriter abs te auclam, apertis etiam pro-
latisque longius campis; populum rerum omnium abundantia latum; tri-
bunalia quietam, sine rixis, sine partium litibus; præterea effecisse te, ut
è consiniibus nulla contra nos arma moveantur; quin omnia in aliâ pace, ac
quiete procedere. Sed & illud scio, cur adeò rem præclarè gerens, malè
tamen audias. Aulicos meos non delinis pretio, nec muneribus gratiam
aucuparis. His dictis collaudatum, ad majores honores inde prove-
xit. Deinde ditioni, OO dictæ (tunc erat, ubi hodie TUNG PING
civitas) Præfectum alloquens, iam inde, ait, cùm te OO ditioni præ-
posui, quotidie tuis laudibus onerabantur aures meae. Interim me non la-
tebat, nullam te agrorum curam gerere, ut rem facerent agricola; popu-
lum, quem tibi concredidi, frigore perire, ac fame. Imò verò tuâ socor-
diâ factum, ut terram PILIN vastaret hostis; pervastandam funditus,
ut KI HENUS QUEI regulus tibi venisset auxilio. Nec ignotum est mi-
hi, è quo fonte scaturiant, ac toties auribus meis obstrepant laudes tuae.
Hos, qui adstant, aulicos magnis largitionibus corrumpis. Unde tibi tan-
ta munerum copia? profecto à miseris civibus extorques. Talem homi-
nem vivere diutius haud decet; sed & hi, quorum favorem alieno emi-
sti, unâ tecum morientur. Itaque non illum modò, sed, quotquot ejus
partibus studebant, ac speciosis mendacijs regi illuserant, omnes in-
exorabili severitate vivos exuri jubet. Inde reliquos aulicos præfectos-
que tantus terror invasit, ut nemo jam vitia vel sua vel aliena colorare
specie virtutis auderet, omnibus in hoc unum intentis, ut partes suas
sedulò ac fideliter explerent. Quâ re CI rex ingentem justi regiminis
gloriam

Iniqua delatio.

Graviter pœnita.

gloriam obtinuit, ut etiam Imperatori anteponeretur. Tantum valet boni regis cura de suis, ac sollicitudo.

TRIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR HIENUS.

Imperavit annis XLVIII.

*Cyclo 39. anno
50 ante Chri-
stum 368.*

IN demortui fratris locum subrogatus HIENUS (fuit enim LIEI frater natus minor) diu quidem imperavit, si tamen imperasse dicendus est, qui vix aliud, atque Imperatoris nomen habuit; regulis omnibus eum deserentibus, imò palàm insectantibus. Quippe vasa imperatoria vindicare sibi quisque nitebatur, eaque propter unum à cunctis peti se videns, omnibus in Su profundissimo lacu demersis, ambientium spes atque conatus omnes elusit. CIN tamen postea quàm occupavit imperium, eò maximè incubuit, ut eruerentur. Adhibitisque plus quàm mille viris ei negotio, casè tritum tempus est. Hujus Imperatoris infelicitas visa portendi cometà, presago malorum sidere; qui ad occidentis Sinæ plagam effulsit, anno istius imperij octavo, ante Christi vulgarem epocham trecentesimo sexagesimo primo. Erat his temporibus magnæ spei, nec minoris ingenij adolescens; discendi ultra modum avidus, ac præcipuè causarum capitalium studio capiebatur. YANGUS dictus, GUEI regis nepos, è concubinâ genitus. Hic ad QUEI regni Colaum, Xozoum nomine, profectus, in ejus se disciplinam tradidit simul atque servitium, quò faciliùs audire docentem posset. At ille discipulum diligentem, intentum, rerumque magnarum capacem suspiciens, non omnia tamen scientiæ suæ arcana explicanda ratus, eum nonnisi perfunctoriè docere instituit. Timebat enim, ubi ejus in discendo ardorem perspexit & ingenium, ne magistrum superaret. Subinde Xozous aeger morbo gravi, ab rege invisebatur. Huic inter colloquendum de YANGO, quis esset, unde domo? roganti, Xozous respondit in hunc modum. *Hic etsi adhuc juvenis, senili tamen atque adeo singulari virtute pollet. Ne omitte, rex, operâ illius uti, quæcumque committes provinciam, obituri sanè perbellè ac fideliter. Rege ad hoc tacente, mutatâ in consilium commendatione Xozous, Si adhibere non vis, ait, YANGUM ad*

*Tangi indoles
Acilitas.*

modera-

moderationem regni tui; vide, ut illum quamprimum occidas. Hæc enim cautione opus est, ne à te discedens, alterius se regis addicat obsequio. *Periculum.* Placuit regi consilium; & cum, Hoc enim verò agam, dixisset, ab eo discessit. Vix abierat, cum Xozous Yanguum ad se vocans, quid cum rege locutus esset, exponit, hortaturque, ut ocys ornaret fucam. Yanguus sibi ipsi discors consilium risu excipiens; Si rex, inquit, te non audijt, ubi me administrando regno ut aptum laudavisti; quantò minùs te audiet, cum occidendum suavisti, & innocentem? Navatà igitur aliquamdiu regi operà, ubi mutatum ejus erga se animum notavit, periculum propiori contemplatione sibi subjiciens, ad CERNUM regem se recepit. *Fortuna.* Qui primò paulatim, specie tentantis, illo usus, at subinde doctrinà ejus atque prudentià, quæ in negotijs ei commissis enituere, cognitis, tandem ad Colai dignitatem prolatum, magnòque in honore habitum apud se retinuit, maximo regni bono. Is enim, quæ ad rectam ejus gubernationem pertinere visa, præclare multa constituit. Primùm illud, ut, qui perduellem deferret, quique *Sanctiones.* occideret, eodem uterque præmio afficeretur; qui verò eum occultaret, eadem poenà teneretur, quâ regnum invadens latro. Primos opimòsque redditus ac dignitates illis assignabat, quorum virtus clara bello fuisset; otiosos verò, qui nec agro, nec artificio serico darent operam, pestem, ut sunt, reipublicæ vocabat, eosque collectos perficiendis publicis regni operibus admovebat. Pauperes, qui non manci, sed patientes laborum essent, & tamen mendicatò viverent, captivos declarabat omnes, devotòsque primi capientis servitio, eo pacto, ut ad vilia saltè obeunda munia compellerentur, Militarem præfecturam nullam committebat ijs, qui è regio erant sanguine. Divites de republicà nil meritos nullo honore nec nobilitate dignos judicabat, nec ornatu splendido vel domi vel foris permittebat uti. Pauperes contrà vel ex eo, quòd operam reipublicæ saltè aliquam exhiberent, haberi ab omnibus in honore voluit; otiosis autem & sine publico munere aut opificio viventibus nullam fidem haberi, in litibus quidem, dicendòque testimonio. Erat enim ea bonis iniqua conditio, qui vexati deceptiq; facile caderentur testibus ejusmodi, cibum, non æquum spectantibus. Sanxit præterea, ne viatores admitterentur, nisi à Præfectis, qui ad hoc in singulis locis vigilabant, publicà fide instructi. His rebus mirum quantum regis CERNI vires excreverint. Hinc certè toties imperij occupandi ab his regibus prima consilia coquebantur. Non

modò autem has tulit leges; sed constanti ac planè nimia severitate minima quæque urgebat, & ut ad amissum omnia fervarentur, sedulo invigilabat. Accidit nonnunquam, ut ipse regis filius idèmq; regni heres in leges peccaret. Tunc YANGUM dixisse memorant, *Quod leges non servantur à populo, inde est, quia primò contemnuntur à summis, quorum exemplum ad alios quodam quasi jure devolvitur. Mihi quidem filium regis & regni heredem punire non licet, parentis iram verenti; veram illius præceptor est placendus, ut imposteriorum commissi sui fides principis majorem curam gerat. Profectò enim discipulorum noxa in præceptorem redundant.* Dictum, factum: & quam pœnam princeps debebat, CUNGSUNKINUS (hoc erat præceptoris nomen) pependit ignominia præsigni notatus, ustusque candente ferro. Decennium YANGUS Colai officio functus, legum à se latarum observantiam continuâ severitate sancivit. Unde regnum CIN usquequaque re floruit. Res ab alijs amissas, nemo repertas humo tollere; nulla silva latrocinij, nulla civitas sicarijs infesta; annona ubique laxissima. Nec minor rei militaris felicitas erat, Miles numerosus ac fortis; duces fortissimi. Denique Philosophis regnum abundans, raro litterarum armorumque consortio, junctos Martem Pallademque vidit. Quia verò in rebus etiam minimis, ceu dictum, severus erat ac durus ultra modum; tyranni notam hæud effugit, odium apud multos adeptus. Quare mortuo rege HIAO, apud HOEIUM successorem ab inimicis meditata rebellionis delatus est. Rex juvenis illi jam antè offensus, quòd initia dominationis nimia censurâ perfringebat, & præceptorem tam acerbè tractaverat, faciles calumnias aures præbuit. YANGUS ejus rei non ignarus & ultionem timens, profugit è regia. Sed à nemine exceptus, quòd, ut ipse sanxerat, publicam fidem non acceperat, eodem coactus est reverti. Ubi regis permissu à fremente populo interfectus, direptis ejus ædibus totaque familia extincta documento fuit, jubam leonis non solo pectine mulcendam. Moriens dixisse fertur, *Quod ipse mihi intravi, mihi exedendum fuit; legem, ejus ipse author erat, intelligens, necubi viator sine publicâ fide reciperetur.*

Discipuli delicta pedagogus inat.

Et luit. Regni sub Yango felicitas.

Yangi odium.

Exitus fatalis.

Consilium in auctorem redundans.

Inter hæc mira quædam nec illepidam inter CIN & QUEI reges extitit contentio, qualem aliàs inter reges nunquam exortam puto. Ad regnorum confinia specie venationis convenerant. Ibi contra CINUM conspirantibus, ut socijs armis illius potentiam frangerent; inter

ter

ter colloquendum fortè de lapillis incidit sermo. Tum QUEIO CIUM interrogante, num raros habeat, elegantésque ac pretiosos uniones; primò negavit habere, nec talia magni se aestimare. At ego, subiecit QUEIUS, etli meum regnum non esset admodum amplum, tamen decem habeo lapillos, ovi ferè magnitudine, quorum quivis adeò fulget, ut ad duodecim stadiorum spatium profundat lucem. Cui CIUS, Mei lapides à tuis longe diversi sunt, quippe qui vivunt ac spirant. Quatuor, inquam, Præfectos in totidem provincijs habeo, tantâ virtute præditos tantòque splendore, ut etiam ad mille stadia radios diffundant, dum justitiâ & æquitate meum regnum in pace, populum omnem in officio continent. His auditis QUEIUM verecundia cepit, satis intelligentem, non lapides sed bonos præfectos magni esse debere. Hoc autem CI regis dictum apud Sinas in proverbium cessit, etiâque nunc est in usu, bonos regis Præfectos laudare volentibus, istud acroama, *Quatuor Præfecti mille stadia illuminant.* Antequam hæc de unionibus esset inter eos orta contentio; GUEI rex illatis CHAO regi armis victor, HANTAN etiam munitissimam urbem ceperat. Verùm haud diuturnus illius victoriæ fuit usus. Quippe reducem CI rex proelio fudit, nullo tamen icendi fœderis, de quo dictum, detrimento. His temporibus Sinæ belli maximè curribus utebantur. Erat tum illustre nomen cujusdam KIUPENI, viri manu strenui, militarisque disciplinæ, præsertim verò curulis, admodum periti. Unus quingentis curribus dux præponi posse ferebatur. Hujus tamen industriâ QUEIUS utendum non censuit, levia quædam commissa obtendens, in quâserat maximum, quòd ova duo è rustici domo, militari præfecturâ tum, licet ignobili fungens rapuerat. Sed enim ZUSUUS & ipse tribunus militum, post acceptam à CIO cladem, ad regem adiens: *In legendis, ait, militis Præfectus, optime rex, illud faciendum existimo, quod fabri faciunt lignarij, qui non, quia lignum justo longius aut brevius, idcirco abiciunt, sed adhibent ad id, ad quod aptum videtur, illòque dolando potius ac poliendo, tandem ultimam imponunt operi manum. Ne, rex, difficillimis hisce temporibus KIUPENUM sperne; sed objurgatum ob delicta superiora muneris, cui aptiorem & magis egregium habes neminem, præpone.* Placuit regi consilium, ob idque collaudato ZUSUO, mox KIUPENUM rei curuli præfecit.

Haud multò post in HANUM regem exercitum eduxit. Is viribus suis parùm fidens, cum CI rex poscenti ferret suppetias; amicitiam

Bonus minister gemma est.

Proverbium

Curribus in bello usi Sinæ

Rigor militaris disciplina

Apta similitudo.

inter hunc & QUEI regem iterum discissâ, novo bello campum aperuit. QUEIUS enim, quò binis regibus obsisti posset, accitis, undecunque licuit, copijs XINUM filium amplâ cum potestate præposuit; addito, qui ei esset à consilijs, PANGKIUENO. Accessit altera quoque armorum causa, cum quòd ab illo post occupatam HANTAN victor rediens clade affectus sit, tum quia desertum jus superius amicitia. HAN autem per Præfectos CI regis advenientem XINUM angusto ac difficili loco, quâ ei penetrandum erat, instructis insidijs prætolatus, incautum invalit, & ingenti strage laceratum, ad ultimum etiam in equestri colle (ita locus dicebatur in montibus prope TAMING urbem) captum tenuit. PANGKIUENUS verò dux, ne vivus in hostium potestatem veniret, ipse sibi gulam præcidit. Bis omnino morte dignus, & suoapte iudicio, & quia tanta clades accepta in ejus ferè unius personâ constiterat. Nimia enim securitas sui, hostiùmque contemptus fecit, ut ei hostiles insidiæ non intelligerentur. Strategema successit in hunc modum: XINO adversus HAN movente, jamque ingressò regnum, ex parte alterâ CI regis auxiliares copias in QUEI regnum ingressæ rectâ regiam petunt. QUEIUS in his angustijs deprehensus, cum hosti non aliter ire posset obviam, XINI unâ cum PANGKIUENO revocandi consilium cepit. At hic, ut erat aliorum contemptor, CI militem parvi pendere, nec obscura contemptus signa edere. Advertit ea res TIENKIUM, CI regis affinem ac ducem auxiliarium; illiusque negligentiam simul & audaciam suis rebus opportunam videns, hoc stratagemate sibi sumpsit expugnandum. Primò centum hominum millia contra eum ducit; commissoque proelio fugam simulans, in castra se recipit. Paucis post diebus quinquaginta tantum millia ostendit hosti, quasi reliquorum partim fusi, partim fugati essent. Iterumque confertis manibus in castra, ut antè, undique vallata redijt. Alio deinde die tertium in eundem movet cum viginti tantum millibus, collocans interim in equestri colle copias omnes in insidijs, & inibi proceram pinum depangens, superimposito vexillo cum hâc inscriptione. PANGKIUENUS à me in pugna cecidit. Adeste mei milites, quos præterita strages in fugam abstulit; in regni QUEI spolia in vestrà manu sunt. Quos autem in insidijs posuerat, eis imperat, ut conspecto igne confestim exsurgant, invadantque PANGKIUENUM. Interim cum viginti millibus pugnam ciens, collatisque signis repentè, quemadmodum antea, canit receptui. PANGKIUENUS

*Vitrona
mors.*

*Stratagemata
angustiorum.*

nus tertiâ jam fugâ, non dubitans esse debellatum, fugientes insequitur summâ vi, contemptûque hostium tanto, ut jam nullos servaret ordines. TIENKIUS verò fugam ita ordinavit, ut sero diei ad insidiarum locum veniret. Ergo sub crepusculum erectam pinum prætergressus, nova quasi castra molitur. At PANKI UENUS conspecto in arbore vexillo & inscriptione fulminatus, confestim ignem subjici jubet. Quo viso, qui confederant in insidijs, sui ducis, ut erat, signum rati, subitò consurgunt, sparsosque & inconditos sine ordine QUEI milites aggrediuntur; TIENKIO interim se insequentibus in arctissimo quodam loco animosè resistente. Ita PANKI UENUS maximâ clade acceptâ, insigne documentum dedit, hostem nunquam contemnendum esse. Nam ut plurimum, qui nihili vires hostiles æstimat, accidit suas, & negligenter atque contemptim pugnam ineuado, viam præsternit hosti ad victoriam.

Floruit his temporibus MENTIUS, nobilis facundusque Philosophus, qui apud Sinas, cum à CONFUTIO discesseris, primas tenet; philosophiam doctus à SUTIO CONFUTII nepote. Hunc jam senem interrogavit aliquando, quid in bonâ reipubl. administratione primò ac præcipuè spectandum esset. Cùm SUTIUS populi lucrum respondisset; excipiens MENTIUS, *Atqui vir probus ac sapiens, inquit, pietatem ac justitiam populum docet, regique virtutis utriusque præsidio. Tu contra quamobrem lucrum primò quarendum censeas, haud sanè intelligo. Cui SUTIUS, Si rectè calculum ponas, eadem est utriusque sententia. Germanum lucrum, de quo loquor, non nisi ex pietate atque justitiâ existit. Nam si rerum publicarum Rectores pij non sunt, damna subditi faciant necesse est, non sine imminutione dignitatis sue; si justii non sunt, id verò non regimen, sed regiminis potius umbra sit, sub quâ impunè latebunt latrocinia, è quibus quid populo lucri speres? immo verò præter rei familiaris multiplex naufragium timeas? Scopus ergo pietatis ac justitiæ regni lucrum est: in hoc collineandum primò dixi, quod sit mediâ pietate ac justitiâ. Hinc liber, YEKING, Lucrum, inquit, est justitiæ comes; lucro studemus, ut tranquillam vitam agentibus omnia sint ad virtutem expedita. Et hæc est lucri simul justitiæq; vera perfectio.*

Anno hujus Imperatoris trigesimo tertio MENTIUS HOEI regem regni GUEI convénit; ab eoque congressu philosophiæ suæ librum orlus præclaris sanè præceptionibus regem ad populos bene atque ex virtute regendos informat, dialogi modo. Quanquam stilum intra

Quid præcipuè in administratione reipubl. spectandum

*Præceptiones
Mentij Philo-
sophi.*

intra hujus argumenti fines non compefcuit; in rerum aliarum tractationem variè digrediens. Ex eo libro vifum est operæ, quædam tranfcribere, huic fini, ut tanquam ex ungue leo, nofcatur philofophiæ Sinicæ genius, plerumque agentis de bono regimine, ac minima quæque agitantis, quæ ad hoc videantur poffe conducere. *Igitur in hoc ait, eſt regi fedulo incumbendum, ne, quæ tempora ſibi agricultura vendicat, divertantur in alia negotia, ruſticos vexando, impediendove, quò minus agere poſſint, quod tunc agendum. Sic enim non tantùm non erit frugum inopia, ſed annona convaleſcens earum etiam ſuperabit uſum. Tenui maculâ retibus ad piſcatum rex uti ne permittat; ut magni tantùm capiantur piſces, datâ elabendi facultate minoribus, qui procedentibus annis affatim ſucceſcentes, omnibus ac ſemper ſufficient. Arbores temerè ne cadantur, ſed è cali temporumque nutu; nève ſecuri ſint obnoxia, quæ aras adhuc & fructus immaturus, quò ad omnes uſus ligna ſuppeditentur. Hæc leges ſi animabit obtemperatio; & vivi præſentèsque facilem vitam vivent, & morte functi non carebunt honore ſepultura, nullâ ſubditorum juſtâ querelâ, cujus mitigandâ prima regibus eſſe cura debet. De lignis atque arboribus hæc dicit MENTIVS. Quippe rei lignariæ frequens eſt uſus apud Sinas, ſive ad ſtruendas domos, quæ columnis ferme ligneis conſtant; ſive ad capulos funebres parandos. Nam in magnæ felicitatis deputat loco, qui ſibi ante mortem ex optimo ſolidoque ligno curavit arcam, in quâ ſepeliatur. Non rarò ad duo aureorum millia eoque amplius unius arcæ pretium augetur. Firmiſſimos enim aſſeres, & è materiâ oppidò rarâ, corruptionisque impatente, è longinquis regionibus advehunt. Inde nulla civitas eſt, in quâ non veneant arcæ funebres; imò quàm plurimi multis ante mortem annis emunt quantovis pretio, attinentque apud ſe domi. Porro præcepit MENTIVS, *Ne in agris ſerantur arbores, umbrâ obſtatura frugibus. Mori bombycibus alendis ſtent circa adum parietes, ſericum ſenibus amictum ſuffectura. Gallinas, porcos, canes, animantiaque reliqua nemini mactare liceat, antequam adoleverint. Ita hominibus facile ſuppeditabunt carnes, quæ veſcantur. Ex hoc Philoſophorum dicto manavit uſus, ut animalia non mactentur à Sinis, niſi præfixam à naturâ creſcendi cuique metam attigerint; ridentibus, nos ad aſſandum præſtinatos porcellum, gallinæve pullum, & nequaquam vendentibus. Subjicit deinde Philoſophus: *Regi ſumma cura ſcholæ ſtudiique ſunto, ut juvenes omnes puerique dicto audientes eſſe diſcant, majorèsque natu revereri.***

*Sina ſervata
ſibi adhuc ut
ut procurant
magno pretio.*

*Non occiden-
da animalia
niſi adulta.*

*Scholarum
cura.*

reuereri. Quod si fiet, nemo juvenum senes laborare patietur, vel iter fa-
cientes onere premi. Obsequentes enim filij haud sanè committent, ut hoc
officij à se desideretur, quin ultro senum laboribus se substituent. Pro certo
autem reges habere convenit, qui patri, fratribus ac tribulibus suis obse-
quens, non molestus, non turbulentus est, etiam suo regi fidelem atque
subiectum fore. Hac qui in regno suo procurat, eum ego pulchrè ac quietè
regnaturum dixerim. Sin autem bestia canesque Regum ac Praefecto-
rum, inutile domi forisque turba, trivijs nata, consumendisque frugi-
buis, officium publico, neque rex huic malo eat obviam, quod dicat: annù
sterilitas occidit homines, non ego; hunc talem ego cum eo comparem, quò
missa militum manu suis necem offerens dicat: Hi non à me sunt, sed à mi-
litibus occisi. Non ergo semper accusandus annus, cum saepe sterilitatis ma-
lum creet mala gubernatio. Hac aliàque multa MENTIVS ubi disse-
ruit; tum rex, Multa, inquit, eàque praclara denarrasti, senex, quo-
rum summa mihi videtur hac esse, regna virtute augeri, pravo regimine
subverti. Ego verò est à virtute, qua est exigua, blandiri mihi non
queam; (est modus loquendi, quo seipsum vocat nimium GUAGIN,
hoc est, exiguae virtutis compotem) tamen hanc rem secretius astimans,
in multis meliorem esse me, quam vicinos mihi reges, atque severius, ne
dicam, modestius habere potestatem invenio. Quàmnam igitur causam
esse putem, quòd alia omnia experiar? hoc est, nec vicinorum regum,
regna minui, nec meum crescere? qui modo etiam XINUM filium ami-
si, à CI rege luculentà clade affectus, coactusque, terris aliquot in hostis
ditionem concedentibus pro pace supplicare? Sic locuto regi occurrens
MENTIVS, Scio, inquit, optime rex, te militari re gaudere, cum primò
itaque similitudinem è militià petitam, oro, quòdque, ut audias, Audito
tympanorum, tubarumque, & armorum strepitu, ad primum impetum omnis
ex una parte terga vertit exercitus; abjectis etiam armis, ut velocius fuge-
rent. Militum pars dena stadia profugerant; alij quina; alij bina; alij de-
nuque unum. Tum qui fugam intra stadium quintum continuerant, eos
ridebant, qui decem stadia profugissent; & qui duo, eos qui quinque; qui
verò unum, hos, qui duo, ignaviam ac metum exprobrantes alteris alteri.
Qua tua, rex, de hoc facta est sententia? Male omnes egerunt: subjicit
rex, Nam lucè ultimi minus fugerint, fugere tamen, haud minori pavore
marcentes, quam ceteri. Quando igitur, ait MENTIVS, ô rex, istud
intelligis, ne mirere, si regnum tuum non magis quam vicina, floret; &
quippe cujus gubernacula non usquequaque bene tractas, similis unum sta-

Tria præci-
pua quæ su-
nta Mentis,

Fortitudo du-
plex,

Mentis do-
gmata.

Chungciij Phi-
losofina, o-
mnia metuen-
tis.

dium aufugientibus, ut hâc tempestate suos patitur manes quodcunque regnum. Tria insuper præcipua in terrarum orbe prædicabat MENTIVS; honores in regiâ, in municipijs venerandam senectutem, & ubique virtutem.

Agit multa & pulcherrimè de animi motibus componendis, & de externis sensibus; ubi de constantia ac fortitudine mirabiliter disputat. Fortitudinem in internam & externam dividit. Illam in eo statuit, ut vir fortis nihil formidet aut horreat, nec de victoriâ dubitet: vultque omni timore hominem carere. Fortitudinem verò externam in eo ait esse positam, si quis nihil iniustum, nihil rationi absonum egerit; iniustum autem vel à ratione alienum aliquid patrare, debilitatem vocat.

Scripsit etiam de naturâ librum, ea complexum, quæ de illâ cum CAUTIO Philosopho disputaverat. CAUTIVS de ipsius essentiâ, MENTIVS verò de efficientiâ atque in bonum propensione loquebatur; verbis diversis, eadem sententiâ. Aiebat igitur, naturæ tam esse proprium, efficere bonum, quàm aquæ descendere; malum autem efficere non esse secundum naturam, nec ab hac velut à causâ malum procedere, nisi invitâ & repugnante sibimetipsi; quemadmodum aqua contra suam indolem, nec nisi vi propulsa in altum nitatur. Sed hæc de MENTIO sufficiant; cujus aliqua dogmata religioni Christianæ maximè apud Sinas hodièque officiant; præsertim illud, quo statuit, esse satius, concubinam accipere, quàm carere prole: quam infelicitatem ait esse maximum crimen læsæ pietatis, quæ debetur parentibus. Quod ne fiat, modis omnibus allaborandum esse, ut parentum senium gignendis nepotibus oblectent. Habet insuper alia quædam, à quibus apud ipsos etiam Sinas malè audit, illud imprimis agrè ferentes, quòd malos reges latronum nomine, non regum appellat.

His MENTII temporibus aliæ quoque Philosophorum variæque sectæ floruerunt. In his una CHUNGCIJ cuiusdam erat, nihil fas attingere statuentis, quod iniustum aut ab iniusto esse suspicaretur. Quare nec paternam domum inhabitabat, quòd crederet à malis viris ædificatam; nec cibum à parentibus aut fratribus capiebat, iniquè partum timens. Invisensque aliquando ad matrem, cum par anatum videret fratri dono datum; eam sic affatur. Vide, ne donum hoc ab iniusto sit, vel ob causam iniustam, quin potius eas domino suo restituite.
Mater

Mater id facturam se pollicita, clam filio jugulat ex ijs alteram, co-
ctamque apponit. Ille captionis ignarus, indulgebat genio, nihil
suspiciens injusti, cum ecce frater illius adest, ac ridens, *Hem, frater!* *Explosa.*
inquit, & tu comedis anates, quas tam scrupulosâ aequitate vis restituere?
Quo ille audito celeriter è domo se proripuit, comestamque carnem
procuratâ vomitione rejecit, nefas existimans retinere stomacho,
quod cum injusto poterat esse conjunctum. Hanc suam calumniandi
miseriam irridens MENTIUS, *Ab uxore,* inquit, *apposita comedit,*
à matre nequaquam; rustici domum habitat, paternam minimè. Unde
verò novit, uxoris omnia justa esse; ac rustici domum ab omnibus probis
adificatam? non deseritur justum, si non admittas, agasve, quod injustum
esse, scias. Sin autem de singulis rebus dubitandum, ut vult CHUNG-
C I U S; erit necesse, ut vermiculi evadamus, quæis passum terra domum-
que præbet, injusti nihil utique suspicantibus. In reliquis enim utensilibus
nunquam aberit suspicio latentis periculi.

Memini me legere, ni fallor, in Laërtio, ad ludos olim Olym-
picos è Scythiâ venisse quendam Philosophum, qui totâ stupente Græ-
ciâ suis sibi manibus ipse confecerat omnia, quæis utebatur. Hujus-
modi secta MENTII quoque temporibus in Sinis erat. HIUINGUS
enim quidam cum discipulis non paucis hanc vitæ rationem se-
quebatur. Vestes è panno, quem texebant è pexis herbis; calceos
è sparto, culcitam è stramine sibi conficiebant. Alimenta colendo
agro parabant. Erat hoc eorum præterea placitum, ut nullo inter ho-
mines discrimine, omnes essent æquales, nullum imperium, nullum
obsequium, tributa nulla, imò nec pecuniâ. Procul otium; atque ut
omnes necesse habent comedere, sic decreverant, ut omnes quicumque
possent, opus facerent. Omnia volebant omnibus esse communia, &
ab alio quemque accipere, quæis indigeret, ac vicissim dare, nemine
repugnare vel negare auso. His talibus effecturum se sperabat, ut
omnes doli atque fallaciæ ex orbe terrarum tollerentur. Contra quam
sectam prolixè disseruit MENTIUS, ac primùm ostendit, in orbe
necessarios esse alios, qui mente; alios qui manu laborent. Illis re-
rum majorum curam attribuit, his minorum. Mente laborandum
ijs, qui scientijs ac virtuti student, ut omnibus profint; manu verò
mechanicis rusticisque. Tum conveniens ait esse, ut illi ab his alan-
tur, quippe quos doceant ac regant. Hinc tributa pendenda esse con-
ficit, quorum usus sit, sustentare Præfectos, & malis reipublicæ, qualia
sunt

Secta Philoso-
phorum labor-
visæ.

Cui omnia
communia.

Refutata
à Mentio.

sunt bella, occurrere. Multa denique proponit eorum exempla, quibus ad pauca tantum agri jugura colenda nunquam otium fuit, universæ reipubl. prodesse studentibus, mortalium bono, quibuscumque malè agitur, ubi summa rerum labat. Hoc enim verò magnorum virorum opus esse, hunc laborem; afflictiari contra, quod pauca terra jugera obsolescant incultaque sint, eam hominis plebeji & agrestis tristitiam esse.

*Itij Philo-
phia aequalem
amorem sin-
ensis*

In aliâ hæresi fuit ITIUS Philosophus & antiquæ MEI sectæ reformator. Huic placebat unum inter omnes homines atque communem amorem esse, ita, ut nemo plus parentes, quam consanguineos amaret, aut reliquos homines; sed prius tantum ordine, non item intentius. Improbat hoc extremum MENTIUS, arguens hinc, amoris in homine duo fore principia; unum quo prius, alterum, quo intentius parentes diligendi, quod à rectâ ratione sit alienum. Unum enim duntaxat amoris à Cælo nobis indictum esse principium, quo amore simul omnes eodémque tempore complecti liceat, etsi adversus parentes sit ac consanguineos intentior. Atque de Philosophis Sinensibus satis ferè, imò pro tempore nimis fortasse multa diximus. Omnes enim hæc sectæ jam interiere, unâ tantum literatorum reliquâ, de quâ sub CONFUTIO est à nobis narratum.

*Suciniij Phi-
losophi fastus.*

Repulsa.

Vindicta.

Consilium.

Iisdem temporibus CINUM regem convénit SUCINUS, Philosophus supra modum arrogans, & artis fiduciâ subnixus, ei suam operam spondit; viam ac rationem ostendens, qui totius imperij perturbatori à se spreto mox abitum imperavit. Ille injuriæ impatiens in vindictam exarsit eousque, ut iræ suæ, quacunque ferret occasio, litare certum ei esset, etsi totius regni exitio. Ingentem igitur tragediam fallaci facundiâ, quâ pollebat, orsus, totam ferè Sinam omnèque regulos perturbavit. Primum egressus regno, per CHAO, regnum iter habens, ad UENCUNGUM regem, cui parebat YEN regio, contendit; & ad ejus amicitiam obrepens, captatâ occasione sic eum alloquitur. *Quod regnum tuum tibi tranquillum sit, nec arma CINI regis infesta, rex optime; CHAO regi debes. Hic enim inter te CINUMque medius est pro muro tibi. Restat hoc unum, quo diturnitati civitatisque tranquillarum magis consulas, ut ad ejus amicitiam te ac necessitudinem aggredes, eo pacto, ut mutuis vos armis instantes, simul etiam CINI regis potentia restatis. Placuit UENCUNGO consilium; ipsum.*

ipsumque SUCINIUM ad hanc societatem firmandam amplâ cum ^{Legatis.} potestate legat. Qui postquam ad CHAO regem pervenit; è dignitate rem agens, ita locutus est. *In medio positum & apertum est, rex, inter ea, qua vergunt ad orientem, nullum regnum tuo firmitus esse, nullum potentius. At illud quoque fatendum est, quia CIN regnum est ei confine; periculis opportunum, nec nunquam satis cautum esse rebus tuis. Non enim te fugit, quam avarâ destinatione CIN immineat imperio; si tamen transitu per nobilissimam ditionem tuam sit et clausus, nunquam par ad spem victoriae. In omnem igitur eventum viribus oportet instructum esse te; qua ut sufficiant tibi, eâ de causâ YEN rex ad te misit me legatum, offerens arma sua, si forte CIN bellum moveat. Sin animus est, non ut tantum resistere, sed etiam invadere penitus delendum; mea fert sententia, GUEI & HAN reges ut ad societatem fœderis invitemus. His namque debes, quod ab illo nihil adhuc experta sit hostile dissona; satis gnaro, non passuros, occupato regno tuo, se tantas vires colligere. Quia cum ita sint; quod magis in tranquillo vivas, societatem illorum ambiendam, icendum fœdus censeo, ut unius conatibus obviam eatis omnes, communibus armis tutiores futuri. Quod uni suavit SUCINIUS, persuasit omnibus. Eo enim auctore quatuor reges societatem ac fœdus iniere; ZU & CI regibus insuper traductis in suam sententiam. Percusso fœdere SUCINIUS, tanquam ejus dux & author, apud regem substitit; ibique allaboravit atque effecit, ut omnium regum copiarum convenirent.*

Posteaquam CIN rex compositum in se fœdus audijt; æstuans contemplatione periculi, summè studuit illud antè distrahere, quam coirent exercitus. Ac primò reges Orientem versùs remotiores missis legatis ac muneribus, ad fœdus delerendum sollicitans, CI & GUEI reges ab armorum consilio revocavit. Nam & CINUM timebant, viribus potentem ac robore militari; & legatorum muneribus exquisitisque rationibus flexi, cum præterea longius abessent, facile neglexerunt fœdus. Dein eodem tempore, magnâ celeritate collecto ingenti exercitu, repente, ne fœderatis regibus conveniendi spatium esset, CHAO regnum ingreditur; obtendens, invidiæ vitandæ, non hostem se venisse, sed ut ab hoste pœnas expeteret ac turbatore regnorum. SUCINIUM notabat, quo necato vel proscripito non dubitabat, fœdus nullo negotio solutum iri. Oppressus inopinato malo CHAUS, ac tantam belli molem in se unum conversam videns, CI GUEI que

Interitum.

regum fide primùm conqueritur. Qui cum adesse nollent, quòd iniquum esse dicerent, subditos suos **SUCINI** unius hominis causâ vexari; rex omnem iram in Philosophum, ut malorum omnium causam, vertit. Is conscientiam sceleris sibi timens, orat, ut legatus ad **CI** regem mittatur, vacillantem amicitiam stabiliturus, atque ut inde mitterentur auxilia. Quò postquam pervenit, regis jussu captus, ac velut reipubl. turbator, impostorque morte multatus est. Cujus rei nuntio ad se perlato **CIN** rex, victorem exercitum quam primùm redaxit domum, ne, si proferret armorum felicitatem, aliena regna videretur, non justam à **SUCINIO** ultionem expetiisse. Quam opinionem nisi evelleret ex hominum animis; nihil proclivius erat quam aliorum regum arma in se foederâque concitari. Præfens tamen scædus hac abstinentiam convulsum est. Hæc acta sunt anno istius Imperatoris septimo atque trigesimo.

Verùm non diuturna quies ea regibus fuit; instaurato inter eos foedere, sociâque contra **CINUM** arma ferentibus. Unus **CI** rex ad eorum causam se non acclinaverat, quâ de re infra docebimus.

TRIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR XICINIUS.

Imperavit annis VI.

*Cyclo 40. anno
38. ante Chri-
stum 320.*

XICINIUS HIENI filius, solùm Imperatoris à patre nomen accepit, nullâ re gestâ posterorum memoriæ commendabilis. Quanquam non defuit ei crescendi è regum discordijs occasio; nisi pro virtute ignavia fuisset, insigni majestatis injuriâ.

*Bellum & v-
doria unius
regis adversus
quinque.*

Quinto hujus Imperatoris anno, postquam **CINI** regis potentia ceteris regibus jam formidabilis esse cœpit; quinque simul in eum conjuravere, **ZUUS**, **CHAUS**, **HANUS**, **GUEIUS**, **YEN**. Contra quos omnes collectis copijs ac viribus **CINUS** profectus, atroci commissâ pugnâ quinum exercitum fudit, ingenti eorum strage. Hominum triginta millia cæsos reperio. Et si **CINUS** victoriam prosequeretur, ad quinque regna potiènda patebat ei plana nec uspiam impedita via. Sed ille tum quidem compescuit impetum victoriæ, regibus pacem orantibus

grantibus id tribuens; & quòd affulgeret occasio novas regiones ad Occidentem versùs occupandi, quæ dici vix potest, in quantum suas vires auxerit. Ex hac tamen, quam reportavit à regibus victoriâ gradum fecit ad omnem subigendam Sinam C I N I regis familia. Sed hac in præsens relicta, illum in Occidentem sequamur.

His temporibus regiones Occidenti obversæ, quas nunc ambitu suo S U C H U E N provincia complectitur, nondum imperio Sinico annumerabantur. In illis dominium penes duos dynastas erat; quorum alter P A, alter X O vocabatur. Ii sub hoc tempus acri diuturnoque bello inter se distracti, quòd utrique C I N regnum erat vicinum, missis separatè legatis C I N U M regem rogant auxilia. Opportuna regi legatio fuit. Nam ob eas regiones, ut est dictum, cum devictis quinque regibus pacem fecerat; spe duplici jam subnixus, & ferendis alteri suppetijs, & alteri negandis, sine dubio victor. Et steterè pro P A contra X O, regis arma, misso exercitu, cui Z O U M, Præfectum militum, ducem præposuit. Id ægrè ferens C H A N G I U S, & ipse regiarum copiarum Præfectus, sive quòd eum honorem suis meritis deberi crederet, sive quòd ex alieno bello nihil emolumenti regi suo speraret, an quia mallet in reges arma protolli? sic C I N U M alloquitur. *Minimè te fugit, optime rex, honores, famam & magni nominis existimationem in vestris aulis esse quærendam; in nundinis contra mercimoniisque lucrum. At nunc regna sunt, imperiûmque adeò ipsum venale. Hic, si potentia prolixior, si nominis celebritas est cordi, mercare, laxaque impetum armis victricibus, per quæ non est ambigua tibi ad imperium via. Cur elabi finis felicitatem sponte venientem è manu? ecquod tibi negotium cum terris barbaris, cuius obsequio se prosternit id, quod est majus terris omnibus? Optarem sanè, ô rex, H A N regnum potiùs abs te occupari; quippe quâ patet aditus atque successus ad summum fastigij. Quòd si tibi lucrum erit, uti debet esse, cura; na tu non omnes modo merces in his nundinis, sed ipsos etiam mercatores facies juris tui. Atqui Z O o mens alia fuit, & Qui regnum, inquit, vult opibus crescere, terminos ejus ampliare atque proferre debet; qui verò fortes optat generosque milites, frequentem populum eumque divitijs abundantem ut habeat, operam dare; qui densique regnare cupit, in augendis perficiendisque virtutibus occupari. Hac tria, qui consecutus erit, is facile potietur imperio. X O regnum à Sinarum regnis diversum, abundat quidem divitijs; verùm tyrannicè, impetûque magis, quàm ratione gubernat populos.*

pulos. Illo triumphato sanctisque moribus exulto, in melius traducti regni nomen habebimus, & ingens ex eorum opibus compendium. Nemo nobis invidet, nemo indignabitur, non aliam ob causam illud in deditorem redigentibus, quam ut barbaros ejus mores Sinicis legibus mitigemus. Contra si HAN regnum subactum inus, totius orbis in te concitabis arma, pij quoque regis amittendo nomine, ac nullo fortassis emolumento, cunctis regibus in nos atque ipso Imperatore consurrecturo. C I N U S haud aspernatus recta suadentis orationem, duceret ergo in X o exercitum, imperavit. Quod & fortiter ab eo præstitum & feliciter, occupato toto regno interfectoque rege. PA vero, ut inter eum regemque C I N U M convenerat, ultro in illius imperium clientelamque concessit.

Inter hæc G U E I rex è vicinitate C I N I post acceptam superiorem cladem sibi ac suis rebus timens, ut in quiete & otio regnaret, nec de toto regno periclitaretur; ei se tributarium fecit, omne obsequium promittens non aliter atque Imperatori, simul & amicitiam illius ambiens. Omnia C I N U S ei tribuit, maximè lætus, per amicum jam tributariumque regnum facilem sibi patere transitum ad reliqua Orientis regna subigenda. Quod & factum, ut sub insequenti Imperatore videbimus.

TRIGESIMUS SEXTUS IMPERATOR F O U S.

Imperavit annis L I X.

Cyclo 40. anno
44. ante Chri.
anno 314.

FO U S X I C I N I I filius multis quidem annis Imperatoris nomen habuit, at nullo splendore majestatis; amissis demum omnibus, à C I N O rege captus, & in ordinem redactus, ut ostendetur infra.

Primo hujus Imperatoris anno C I N U S per tributarium G U E I regnum iter habens, contra C I regem arma movit, palàm prædicans, Sinarum se imperium occupatum ire. C I U S hosti tanto impar, quò tamen ei resisteret, L u regem sollicitat, conjunctis viribus vim depulsus. Præterea missò ad Z u regem legato rogat, ut C I N regnum invadat, debilitandæ regis potentia, copiisque divertendis. Pollicito

Z u

Zu rege suppetias, C I N U S rerum suarum trepidus, in id studio omni incubuit, ut amicum sibi Z U U M fervaret, novamque societatem distraheret. Ad eum igitur & ipse legatum mittit C H A N G I U M præfectum magnâ prudentiâ nec minori rerum usu insignem. Hic ubi pervenit ad regem, Ad te, inquit, C I N U S frater tuus, rex meus me misit, amicitiam tuam expetens; simul ut à C I rege, ut hosse suo digrediarer. Quod si poterit abs te impetrare, regni sui, quâ tuo vicinum est, partem offert stadiorum sexcentium; ac præterea C I regis filiam excellentissimâ forma, quam tenet adhuc in regiâ suâ, captam bellis superioribus. Hæc pauca regi legatus; at Præfectorum animis longè prolixius atque facilius incubuit, eorum præsertim, quorum gravior erat autoritas apud regem. Plerosque ferè omnes muneribus corruptos eò inclinavit, ut eorum instinctu C I U S cum C I N O pacem vellet. Hic enim verò triumphare gaudio Præfecti omnes in concilio præter unum C H I N C H I N U M, qui demisso vultu gestuque tristi, secus sententis indice, regis inconstantiam haud obscure damnavit. Et ille hoc animadvertens, causam ex eo sciscitatur, cur unus aliorum non sequatur sententiam? C H I N C H I N U S quod mutis antè signis ostenderat, nunc ore promens, Quod te, inquit, ô rex, afficiat honore C I N U S, astimètiq; magni; causa inde est, quia tibi cum C I rege fuit amicitia. Nunc repente cum fortunâ suâ mutatus suadet, ut eundem deseras. Ego verò etiam atque etiam considerandum putem, quò C I N U S hac petitione spectet, quidque velit. Partem promittit tibi regni sui, si jus amicitie violes. Magnifica promissio! sed vereor, ut fucò careat. Ni me fallit opinio mea, suis rebus studet non tuis; eò tendit, id agit, ut, quâ regnas Boream versùs, C I U M hostem habeas, quò dein expeditius ipse per occidentalem tractum subeat tuum regnum. Omnino displicet hac pax mihi, quæ sine magno periculo tuo coagmentari non potest. Timeo, ne utrumque hostem tibi hac amicitia facias. C I U S sanè fidem tam leviter abs te fractam, non feret; & ubi diffidet rebus suis, ad C I N I se amicitiam conferet in perniciem tuam.

Salutare sine dubio consilium erat; sed neglectum tamen Z u regi, plurium sententijs adhærenti Hanc autem amicitiam discidisse, visa C H A N G I O pars victoriæ; cujus spem ut exaggeraret, inter Z u u m ac C I U M excitatis insuper odijs bellum hac arte conflavit. Multos dies in urbe Z u i regiâ moratus, nunquam regem adiit; questus etiam privatis sermonibus, eum non verè C I i amicitiam videri,

*Erant Changj
legati.*

sed simulatè tantùm exuisse. Parum ipsi fidei habendum; quin timendum potiùs, ne acceptis à CINO rege terris malè diruptam cum CIO societatem conglutinet denuo consocietque sua cum illius armis. Zuus à corruptis Præfectis eà de re admonitus, si illud est causæ, inquit, quòd CHANGIUS me non conveniat, differatque promissa regis sui, quia timet, ut CI regis amicitia penitus renunciaverim, faciam, ut intelligat id à me cum fide factum. Itaque ad Aquilonis regiones primò ponit præsidia; deinde misso legato condiciones pacis apud CIUM rescindi jubet; imò papyrus, in quâ erant exarata, inspectante rege concerpi. CIUS acerbitate insolentissimæ contumeliæ accensus, easdem pacis condiciones, quas penes se habebat, scindit, iraque fervens, legato ZU regis jussu facessere, mox ad CINUM ipsè legatum dimittit supplicem ac pacem oraturum; GUEIQUE regis exemplum, secutus, ultro se illi stipendiarium facit, sine vi, sine armis, ex unius CHANGII consilio ac fraude potiùs in tantum crescenti. ~~Ita~~ demum CHANGIUS, ubi destinata processerant è voto, discedit è ZU regno, ducens assignatos sibi homines secum, quæis promissa terræ CINÆ stadia sexcenta traderet. Sed ingressus regnum, jamque in tuto agens, ridet comites suos, & *Accipete*, inquit, *hæc sexcenta terrarum stadia*; (montem digito monstrans) *quæ regi vestro promissi*. Hunc in modum delusi ad suum regem redeunt, admonentes de CINI perfidiâ. Qui ultionis inardescens cupidine, quàm primùm infert ei bellum; at regnum ingressus, & ab ejus Præfectis superatus, ignominiosam sibi, sed necessariam pacem petijt. Quod sanè bellum nunquam suscepturus erat, si CHINCHINO paruisset, saluberrimè suadenti, ut CIO potiùs, quàm CINO intentaret arma. *Satius mihi videtur*, ajebat, *ut CIO molire bellum, quàm finem ponas amicitia, quæ cum CINO tibi adhuc est in integra. Plus enim inde terrarum sperare licet, quàm si ab eo sexcenta stadia accepisses*. At ille, velut antè bene monentem spreverat, ira nec jam salubris consilij patiens fuit, magno suo malo.

Interea CIUS omni metu solutus, quippe qui jam in CINI regis esset fide & clientelâ, accitis ab eodem auxilijs adversus YENEM regem arma captat. Nec CINO improbata ea molitio, cujus consilium eò spectabat, ut regna mutuis regulorum armis fessa postmodum invaderet, ipse vel in clientelam acciperet. Ac CIUS quidem secundo Marte usus, YENIS totum propè regnum occupavit; quem denique

que commissio apud regiam urbem proelio victum morte affecit. Erat ei filius jam ætate provecior, CHAUS nomine. Hunc igitur exercitum profugati reliquæ civitatesque hosti resistere adhuc ausæ, patri subrogant; egregiâ indole, animique magnitudine hosti, etiam victori parem. Post variam belli fortunam obvénit CHAUS victoria; devictusque proelio CIUS regno pulsus est. Adspirabat ad alteram victoriam CHAUS, ipsum CI regnum destinans armis palmaribus pretium; sed, quia CINUM timebat, suspenso impetu haud dum maturo, intra sui se regni fines continuit.

Illud potius est visum, ut ejectis, qui supererant hostibus, late vastatum afflictumque paternum erigeret regnum, cui rei optimos undique milites ducésque collectos liberaliter ornatéque tractavit; invitatis ad se præterea varijs illo ævo præcipui nominis Philosophis. & ubique diditam ejus liberalitatem atque munificentiam sponte sequentibus. Inductus est ad hoc consilium à COQUEIO Philosopho, qui aptam ad rem præsentem narrans historiam, Rex quidam gaudebat olim, inquit, equis plurimum, quos undique adductos emebat, quanto vis pretio. Eaque propter homines certos è suis subditis in externa dimittebat regna, qui optimos equos quærerent, & in ijs unum præcipuè, quem audierat velocissimum esse atque ante alios generosum, & intra viginti quatuor horarum spatium mille cursu stadia emententem. Quo denique reperto, sed jam mortuo, ne prorsus vacui redirent domum, aureis quingentis emunt ejus ossa, regique afferunt. Miratus ille inscitissimam emtionem, primò irascitur; mox tamen audito eorum prætextu placari se finit, hanc facti sui rationem reddentium. *Nos, inquiebat unus ex omnibus, nos, ô rex, omni quidem diligentia quæsivimus, quem jusseras, equum adeò velocem eundemque vivum nullum invenimus; scito tamen, vivos ejus indolis ad te brevi adductum iri. Cùm enim percubuerit te vel ossa tantis emisse; profectò mercatores majoris lucris cupiditate alleli minime cunctabuntur vivos adducere.* Acquievit his dictis rex, eodemque anno tres emit equos, qui ultro adducebantur, eadem velocitate, quàm fuit alter, quem frustra quæsierat.

*Historia de
emptu equi
ossibus, & em-
ptionis causâ.*

Admonitus hac narratione CHAUS, quanto in honore habendi essent magno & excellenti ingenio peregrini; advenientes peregrè doctos homines benignè ac liberaliter excepit. Quo factum, ut quàm plurimi confluerent; quos inter YOUS nominatur, cujus operâ quantum usus fuerit, quàmque res præclaras gesserit, infra memorabimus.

Y. 2.

CINUS.

CINUS interea CHANGIUM sibi perquam fidelem cum legati potestate reges omnes adire jubet atque authorem esse ut sibi tanquam Imperatori sese subjicerent. Id si fecissent, promittebat eorum ditio- nes in clientelam se accepturum; sin abnuerent, exitiale bellum ac vastitatem minabatur. Jamque nimia ejus potentia plerisque formi- dolosa erat; cum insperatâ morte vitam simul & imperium, quod ad se trahere nitebatur, amisit. Cujus filium, quem patri nec belli nec pacis artibus parem futurum crederent, omnes deseruere, antiquo fœdere instaurato conjurantes in illius perniciem, si cui eorum tenta- ret bellum facere. At filius etiam patre fortior, avidiorque imperij, cognitioque fœdus contra se coaluisse, ac regulos patris sui clientes à se descivisse; confestim adversus HANUM regem cum ingentibus copijs mittit Præfectos suos, & JYANG nobilem urbem, in qua magnum erat momentum ad subigendum imperium universum, obsi- det. Quinque omnino menses tenuit obsidio, tantumque laborem, frustra iusserant missi duces; cum formidandus adest fœderatorum exercitus. Quem tamen CINUS, haud sanè ignavus aut timidus adolescens omnibus collectis viribus, eodem loci fortiter excipiens collatis utrinque signis victor, cecidit hostium supra sexaginta millia. Tum demum obsessi factâ deditioe seque & urbem tradidere regi. CUIUS QUEI usque reges sub imperio victoris obedientes se futuros denuo promittunt, præteritoram veniam rogantes. Quam ne CI- NUS negaret, magnum & anceps bellum fecit, quod in occidentali ejus regno exarserat. Nam exteræ gentes aperto per TANYU re- gnum transitu, jamjam ipsius regno imminebant. Quamobrem omisâ victoriâ, ut illis iret obviam, tutiora sequens, maximam exer- citus partem reduxit, compositâ cum regibus pace. Sed qui hostes po- terat vincere, nec armatos exercitus timebat; ab amicis propemo- dam subversus est, cum amplissimi regni amittendi periculo. MEN- TANGKIUNII cujusdam irâ. Ille quidem erat è CI regno oriun- dus; sed ob egregias naturæ dotes, & sapientiæ opinionem apud CI- NUM regem proximè superiorem ad summos honores pervenerat. fa- ctus Colaus. Sed enim quod plerumque solet, novus rex patris Præ- fectos parùm æquis oculis aspiciebat, & minimè omnium summum Præfectum MENTUNGKIUNIUM. Erga quem exploratâ regis vo- luntate, qui ejus felicitatem ferre non poterant, nec hominem exte- rum primam occupâsse dignitatem; apud regem in perfidiæ suspicio- nem

*ingentis
via.*

nem vocant, pretextentes, *Eum è CI regno esse, pro CIO multa agere. Timendum, ne, si luceat occasio, amore patriæ aclus in transversum, CINNO exitum moliaur. Denique homini extranco parum fidendum.* Pronum erat suâ sponte ac præjudicio incumbentem in ultionem meditati sceleris impellere. Itaque summâ eum præfecturâ primò movet, alio suffecto; ruentemque delatores & invidi varijs querelis multorumque criminum suspicione oneratum, ut assolet, in ultimum conantur exitum provolvere. Quæ ille omnia, & pejora etiam sagaci metu præcipiens, fugâ, cantantis galli beneficio, salutem invenit. Alij dicunt, hominem fuisse unum è comitibus MENTANGKIUNII, *Fuga galli cantu pro-mota.* qui cantantem gallum artifice linguâ imitabatur. Ea res accidit in hunc modum. Noctu quâdam fugienti transeundum erat propugnaculum. In eo mos erat, ut portæ non aperirentur nisi ad galli cantum. Hujus moris haud ignarus MENTANGKIUNIUS, ut insequentium se manus effugeret, multò ante galli cantum vigilabat ad portas. Jamque imminebant, qui ad eum capiendum erant missi. Quo in rerum suarum articulo deprehensus, ex ultimi discriminis ictu consilium cepit, vel gallum, quem secum habebat, nescio quâ arte sibi canere jubens vel imitans ipse canorum animal. Galli quidem, qui erant in propugnaculo, cognatæ vocis excitati præcentione respondebant, ut solent; & præsidarij tempus aperiendî portas esse rari, nilque doli suspicantes, MENTANGKIUNIUM transmittunt, insequentium securum.

Hic itaque acceptæ injuriæ dolore calens, primò CI regem suumque, ne CINO tributum penderet, ab eoque secederet, impellit. Deinde CI. GUEI & HAN reges ejusdem suasu, suam insuper operam appromittentis, missoque maximo exercitu non dubij victoriæ. Intenderatque spem eorum hostis ipse, districtus alijs in occidente bellis, & agrè tantis viribus par. Quò facilius ei, commisso per Præfectos prælio, victoriam extorsit MENTANGKIUNIUS; iniquis etiam conditionibus ad tres reges missâ legatione pacis gratiam ab eis ambient. Dissuaserunt multi Præfectorum; nec enim vires defuturas sibi, quibus tres regulos vincerent, si modò tantum temporis detur, quantum erat ad milites à tantillâ clade colligendos necessarium. Rex C, N autem maluit singulos reges in breve tempus aliquot terris ac libertatis umbrâ frui, quàm summam rerum in discrimen conjicere, sed Præfectorum consilio favit regum superbia, MENTANGKIUNIUS

NI O authore pacem cum CINO respicientium. Quâ repulsâ magis ille roboratus, CROCEO superato positisque in occidentali litore castris transitum regibus occlusit. Ea demum fuit ad pacem via; in quam, ubi transire diu, sed inani contentione tentaverat, consentire reges hac conditione; ut, quidquid terrarum CIN rex haberet ad usque CROCEI fontem, illis cederet. Annuit rex, pacemque necquicquam contrâ nitente MENTANGKIUNIO obtinuit.

Sunlungi Philosophi thesis.

His temporibus claruit SUNLUNGUS quidam Sophista; cui multum loquentiæ, multum astutiæ, sed sapientiæ parum. Is tamen in publico Philosophorum conventu solus sustinuit hanc thesin, Hominem tres aures habere; & illam, quâ audimus, aliam esse à duabus, quas videmus. Eaque de se tantâ veritatis imitatione disseruit, ut nemo quisquam ei contradicere sit ausus. Unde cum quis impossibilia vult probare vel rationi repugnantia, ex proverbij consuetudine dicitur a Sinis, de tribus auribus disputare.

Proverbium.

CI rex postquam CINO secesserat, sui que jam juris erat, in SUNG dynastam bellum sumit, gnarus militiae, ac simul iniquus; devictumque omniditione exiit. Nec contentus tot terris, & victoriâ elatus, ZU regi bellum facit, Imperatoris nomen affectans. Sed qui aliena quærebat, etiam sua vitamque ipsam amisit. CHAUS enim rex YEN, quo de suprâ docuimus, ubi regem CI alijs distentum bellis vidit; cum YOYO summo Præfecto agitaris de eo debellando consilijs, quantum maximum potuit exercitum conscribit, cui summâ cum potestate YOYUM præposuit. Adhæc GUEI & HAN suppeticas petenti miserunt; cunctis, quod CIUS Imperatoris nomen usurparet, indignantibus. Auctis igitur copijs YOYUS CI regnum invadit, ingenti exercitu terribilis. Quem quidem CIUS collectis omnibus viribus excepit, & ad ripam occidentalem CI fluminis, à quo regno nomen, XANTUNG provinciam transfluente, congressus acie, horrendam

Ingens clades.

cladem accepit, aliquot centenis hominum millibus cæsis; ipse cum paucis fugiens, evasit. Nunciatâ strage regnum omne miscetur. Invadunt urbem regiam hostes ipsi, captamque diripiunt, pretiosissimamque ad YENEM regem transmittentes ex opulentissimo regis palatio. Tum YOYUS insperatæ occasionis luce victoriam longius latiusque differendam ratus, missis varijs ducibus, cunctas ferè CI regni urbes ad deditionem pronas occupat munitque præsidijs. MINIUS autem (nam hoc erat CI regi nomen) ad australes plagas KIU dictas,

ZU

Zu regno vicinas, se recepit. Inde ab rege petita illati belli venia, multaque promittens, ab eo flagitat auxilia. Zu rex occasione rei bene gerendae latus, quippe qua Ci regnum occupari poterat per speciem auxilij, NAOCIUM mittit iusto cum exercitu. Ille ad se invitat MINIMUM, obsequium omne promittit, at venientem perfide capit. YENEM deinde regem de regni partitione allocutus, MINIMUM, majore se perfidia maculans, necat. Ita Ci regni terras, quae ad Austrum jacent, Zu; quae ad Boream, YEN, reges inter se partiti, ex unius ruina suo uterque regno firmamentum quaesivere.

Perfidia per speciem auxilij.

Erat eadem tempestate in Ci regno Philosophus quidam UANGXOUS nomine, virtutis ac sapientiae fama inclitus. Hunc YOYUS omni modo ad sui regis obsequium pellicere, missis primùm literis perquam honorificis eum ad se invitans; recusantem verò tanquam visurus ipse coram conventum velle. UANGXOUS contra illius vitare conspectum, nec usquam parere. Tandem aeger inexpectata cunctatione YOYUS, regionem, in qua Philosophus agebat, milite cingit, ultima minatus, nisi quam primùm adsit, blandus tamen simul atque ad magni nominis praefecturam invitans. At UANGXOUS & minis & blanditijs intactus, maluit in sui regis obsequio mori, quam ad YOYUM accedere; laqueo fidei suae teste vitam finiens. Miser haud dubie, ac nihil minus, quam Philosophus; facti tamen laudatores etiam inimicos habuit, more Sinico, ejusmodi fidelitatem in suos reges permagni aestimantium. YOYUS ipse honorificam sepulturam affectum, monumento insuper ornavit, ut insignis fidei ad posterum exemplum. Fuit hoc olim, & est etiamnum ex parte sollemne Sinicis Praefectis fidelioribus, ut mortem sibi conciscant, ne veniant in manus alicujus, qui est in sui regis hostium numero, eique servire cogantur. Hoc enim à Sinis maximè probrosum habetur, si cum rege suo mori non praoptant, à quo praefecturam acceperant, quam regi victori servire, illique subjectos esse. Itaque satius est quam plurimis, gloriose perire (ut ipsi putant) quam hanc perfidiae ignominiam notari. Hinc statuis, hinc fanis ad posteritatis memoriam propagant atque produnt ejusmodi fidem Sinæ, quam inter primas summâsque virtutes ponunt. Vidimus hanc aetate multos, quibus potior erat mors vel voluntaria, vel à Tartaris crudelissimè oblata, quam ut illis se subicerent, eorumve ritu, imperioque caput raderent.

Yoyi Philosophi in fide sua sui regis constantia.

Et mors voluntaria.

In hunc modum Ci regnum pessumdarum à diversis hostibus,
unius

*Matrona fidei
rem Ci regi
restituit.*

unius feminæ virtus & in regem suum amor utcunque restituit. Hæc memorandæ fidei matrona filium inter regios Præfectos numerabat haud ultimæ dignitatis, SUNKIAUS erat ei nomen; occiso rege ad matrem prudentiâ & ætate provecctam confugienti. Illa de deserto rege filium increpans, & ad fortiter agendum vel moriendum pro suo rege adhortans, *Malo, inquit, mihi non esse filium, quàm infidum regi suo.* SUNKIAUS pudore affectus, ac simul à matre animatus, in publicum prouens inclamare cœpit. NAOCIOUS Zu regis militia legatus regnum nostrum contra jus fâsq; occupavit, occisôque NINIO rege scelus auxit, perfidus in utroque. *Quare cui fides in regem suum, cui regnum cordi, cui animus petenda è NAOCIO ultionis; me sequatur.* His dictis erecti multi, exponentesque se ad utramque fortunam pro libertate patriæ, de improvîso NAOCII domum invadunt eumque necant. Quo factô quàm plurimi Ci regni incolæ ad SUNKIAUM undiq; confluentes FACHANGUM, interfecti regis filium etiamdum latitantem, creant regem. Qui Zu regis præsidij è ditioe KIU nullo negotio ejectis paternum regnum jam tum ex parte restaurare cœpit.

*Fraude Toyus
ab exercitu
dimovetur.*

His auditis YOYUS, qui agebat in CI regno Boream versùs, totius regni occupandi cogitationem suscepit. Collectis ergo viribus, quanta scunq; habuit, in FACHANGUM movet. Ad primum expeditionis impetum destinata ME urbs maxima, quàm obsidione premere paranti Præfectus urbis occurrit extra mœnia. Certatum utrinque fortiter; sed cum YOYUS viribus esset ac virtute militari superior, victus ille atque interfectus est. Milites duce destituti refugiunt in urbem ac iurejurando se obstringunt antè morituros, quàm sese urbemque dederent. Ac primò ducem, cujus nutum omnes intuerentur, sibi legunt uno omnes consensu militem gregarium, TIENTANUM nomine; sed cui tunc prælio nemo, consilioque par habebatur. Interea moritur rex YEN; in cujus locum electus HOAIUS illius filius, YOYO non optimè cupiebat, nimiam ejus potentiam suspectans. Itaque nec subsidia mittit ei nec stipendia, ut solebat pater; quin etiam, quàm licuit, ejus rebus obstabat. TIENTANUS aversam regis ab YOYO voluntatem, suam occasionem ad res bene gerendas ratus, quàm potest occultè, ne quàm pateret consilium suum, per fidissimos homines sinistris sermonibus YOYUM differt eatenus, quoad famâ gliscente ad regis aures jam pronas illius obrectatoribus perveniret,

niret, YOYUM cum CI rege occulta jam agitare consilia, & ab illo regni partem petere; quâ obtentâ in YENEM regem meditata procederet rebellio. Quia verò metuetet, ne rex YEN meritas à se pœnas sumeret; idcirco CI regno velut asylo se tenentem, consultò bellum trahere. Præterea CI regi non ignotum, HOEIUM ab YOYO aversum esse; magno proin opere sollicitum, & quamprimùm cum YOYO convenire velle; timere enim, ne illo remoto magis fidum ducem præficiat rex YEN. Cujus animum ab YOYO jam abhorrentem iniqui rumores eò perpulere, ut virum sibi fidissimum in regiam vocatum militari præfecturâ spoliaret, alio duce interim submisso, KIKIEO. Tum triumphare gaudio TIENTANUS, jamque victoriam sibi quanquam à potentissimo exercitu promittere; ingenti atque unicâ sollicitudine liberatus, quam YOYUS injecerat, exercitatissimus, omnibusque partibus absolutus non dux minùs, quàm miles.

YOYUS atroci injuriâ vulneratus ab rege, inconsulto juvene, vindictæ quidem impetum compescuit, traditòque in KIKIEI potestatem exercitu ad CHAO regem se recepit; ab eo perbenignè, ut tantum vir nominis exceptus. At longè alia rerum facies in exercitu erat. Is enim YOYI ducis enixè amans, factique indignitatem in secessionis titulum detorquens, rumpit obsequium, deserto novo Præfecto, lectòque alio sibi duce. Cùmque secessisset illius maxima pars, ortis factionibus languebat ME urbis obsidio; quæ tamen paulò post accepto novo ab rege imperio, solutisque ex integro stipendijs urgeri denovo cœpta.

TIENTANUS interea non modò milites, sed & cives, imò mulieres quoque adhibet ad urbis custodiam. Atque ut erat futuri per sagax, omnia prævidere, quæque YENIS miles tentaturus erat in obsidione, prædicere, nullo proinde negotio eludens omnes artes obsidentium. Quâ re tantam militaris scientiæ famam obtinuit apud suos, ut jam illo duce erumpere gestirent ex urbe, poscerentque prælium. TIENTANUS videns, quantum ducis posset exemplum militiæ atque autoritas, suosque tam promptos esse, in quorum fide merito acquiesceret, primò paulatim ex urbe aufugientium fraude subornatos, debiles quosdam viros feminasque ac pueros emittit. Qui ab hoste intercepti, res civitatis in calamitoso statu esse nuntiant; cives à deditiois consilio proximè abesse, annonæ extremâ penuriâ. His talibus auditis YENIS milites, tanquam res omnis esset in tranquillo,

*Strategema
obsessorum
ingeniosum.*

quillo, atque in manu victoria, læti ac sine curâ esse, stationes agere laxius, desidiaque & otio sese tradere. Interea TIETANUS collectis, quotquot erant in in urbe, vaccis, quarum erant plus quàm mille, omnium cornua exacutâ falce armat, vestitque panno draconem ignitis coloribus referente, illitum pice ac bitumine stramen adnectens ad caudas. His cum curâ paratis intempestâ cæcâque nocte per portas, perque alios exitus è mœnibus in id apertos, emittit vaccarum exercitum, fortissimorum militum quinque millibus sequi iussis, pendulumque de caudis stramen accendere. Interim in mœnibus horribili strepitu tympana, cornua cupreaque pelves pulsari; confusus etiam omnis ordinis sexusque clamor in cælum boare; vacca velut agitata furijs dispersa, quocunque furor impellebat, hac illac discurrere, & obvijs quibusque, quid ageretur, inscientibus, arietatis in terram, falcibus & igne cædem maximam facere. Ad terrorem præcipuè valuit earum species, quæ lemorum nocturnorû dæmonumve credita, illi nocte ac spissis tenebris omnia in majus augmentibus, obsessores ultimo pavore concusserat. Itaque milites inopinato malo attoniti, stationes deserere, dispersi inordinatque confusè hac illac discursare. Unde vel à vaccis vel à militibus, qui eruperant, occisione occisi sunt, reliquis castra impedimentaque deserentibus ac de solâ vitâ sollicitis. TIETANUS videns è sententiâ strategema procedere, repenti adest cum omnibus copijs, instatque fugientibus, & stragem propagat. Tum castra civibus diripienda permittens, ipse cum suis utens victoriâ, fugientes omni præcisâ morâ insecutus, intra breve tempus urbes amplius septuaginta occupavit. Hac enim nuntiata clade CI gens omnis consurgit in præsidia; necatisque aut ejectis hostibus CI regnum ad FOCHANGUM redijt, SIANGUM se inde volentem appellari. Effusis igitur omnium gaudijs è KIU ditione veniens exceptus, accepti beneficij memor, TIETANO principem regni præfecturam committit, omnem exercitum subjungens ejus imperio, nunquam marcente gloriâ, quâ maximè florebat, de quo plura infra.

*Lapidis pretiosi
audax
potulatio
alisa,*

CHAUS rex pretiosum habebat lapidem à Sinis Yu dictum, è quo Sinici Imperatores regium sigillû conficiunt Refert alabastrum ferè vel gagaten, etiam nunc ad Sinas à Mauris è regno Cascare afferri solitus. Sed ejus præcipuè magnitudo in pretio est; & si quadratû æquet, cujus latus unum non sit dimidio dodrante minus, tunc enim verò immensi est valoris, ac solo Imperatore dignus. Talem ergo cum haberet

CHAUS;

CHAUS; CYN rex misso legato quindecim civitates, si eum sibi tradat, pretium promittit. Quo audito CHAUS CINUM regem belli occasionem querere non dubitans, è SIANGIO consultissimo Praefecto fidòque imprimis, quid sibi agendum, percontatur. Cui SIANGIUS, *Facies, inquit, quod vules, rex; sed, si alterutrum è duobus feceris, tuo malo facies. Si enim petenti CINO lapidem negas, apud eum offensam suscipies; si oblato lapide promissus civitates tradere supersederis, pravam illius animum technasque cognosces. Mihi tertium quiddam est in mentem, ut lapidem in meam, mihi fidem tradas, & vel hunc vel quindecim civitates à me repossas.* Non ægrè persuasit hoc regi; acceptoque lapide ad CINUM legati nomine tetendit. Ipse quidem regiam urbem ingressus, at in regni confinibus certos homines iusserat subsistere, illis tradito clam lapide. Posthac ad regem adiens; promissas urbes petit; quantum jus si suo regi cederet, lapidem in promptu fore. Cunctante CINO, quòd à CHAO lapidem sibi dono datum iri speraverat; SIANGIUS ad eos, qui lapidem attinebant, nuntium mittit, jubentem quamprimum illum ad CHAUM referre. Ipse aliquandiu in CINI aula commoratus, tandem admonet se remisisse lapidem, eò quòd nec ipse steterit promissis. Iratus primò rex, quòd se inconsulto lapis remissus domum esset, mortem ei miratur. Cui SIANGIUS intrepidè, *Mihi verò pulchrum erit, inquit, pro fide adversus regem meum in fontem spiritum impendere; quod tibi visum est, age.* CYNUS cognita SIANGI fidelitate atque constantiâ placatus, muneribus affectum incolumemque dimisit. Est nunc apud Sinas in proverbio, cum rarum aliquid pretiosumque laudare volunt, ut dicant quin-

Proverbia

decim urbes valere.

His temporibus, ut dictum penès Imperatorem unà cum Imperatoris nomine insignia simul erant imperij; quin imò ea ipsa esse, quæ ab Yo facta sunt vasa, multi suspicabantur nec vera, sed ficta atque ad illorum formam figuramque expressa, in SU lacu demersa, reguli credèbant. Quàm enim non verosimile, cum ea essent insigne imperij, maximaque apud Sinas in veneratione, nec nisi qui servaret illa, Imperator appellaretur, nullo digno operæ pretio, abjecta esse? Quare ZU rex horum vasorum cupidine allectus, & hæc & alia imperij ornamenta per vim, illato Imperatori bello statuit ad se trahere. His enim potitum Imperatoris etiã dignitas atque majestas continuo suã sponte sequebatur. At unus ex ejus Praefectis salubriora suadens,

Contentio pro
vasis regij.

Z. 2.

Quò

Quò tibi affectas imperium, inquit, cuius amplitudo jam vix in centum se diffundit stadia? Et, ut illud obtineas, quod incrementum accedet inde tuo tam amplo, tam longè latèque diffuso regno? Populus, qui et parat, ad exercitum tuum adeò numerosum præter inutilem numerum, neque hunc observabilem, nihil addet. Tam tenui victoria præmio propositio, per duellu notam nomini tuo inurere non times? scio te sola Imperatorum vasa ornamentaque ambire: hac vis armorum tuorum esse pretium, ut aliorum in te regum concites arma? Quisque stabit ab Imperatore tanquam à te affecto injuriâ; quisque pro se ditissimum tuum regnum invadet. Si nunc omnes unam partemque tigridem (diminutum imperium notat) qua nulli jam usui, nec in unius cœnam sufficiant, tanto studio venantur tantum ob antiqua vasa; quid illos deinde facturos putas, postquam ea in ingenti tuo regno, velut in pinguisimo cervorum grege esse cognoverint? His aliisque rationibus rex victus Zu ab incepto desistit.

CINVS in-
sidiosa invi-
tatio.

Prudens fi-
dumque con-
silium.

Interea CIN rex confectis omnibus in occidente bellis, hostium ex eâ parte securus animum denuo ad imperium obtinendum adjecit, Commodissimus ad imperij ditiones transitus erat per regnum CHAO; cujus proinde regem studuit omni officio sibi demereri & amicum facere. At ille quamvis amicitiam non abnueret, transitum tamen negavit; aliorum regum fœdus, quod omnes inierant, in quibus & ipse, novis consilijs opponens. A repulsâ igitur ad insidias versus, cum palam non auderet in CHAUM insurgere, ne collectas fœderatorum vires in se unum armaret; simulatâ amicitia regem parat occidere quò pronior esset in vacuum regnum irruptio. Itaque ad regni tendens confinia, quàmque fieri potuit occultissimè magno exercitu vicinis in locis disposito, cum paucis dein progressus venationis specie, CHAUM regem, ut ejus conspectu fruatur, ad se invitat, amicum amicè. Cohibuit primò assensum CHAUS, aliquid sinisterum timens. Sciebat enim CINUM regem ex occulto iratum sibi, quòd illo spreto cum reliquis regibus fœdus pepigerat. Ergo cum Praefectorum fidissimis SIANGIO ac LLENPOSO consilia confert de eo, quod agendum esset in præsens. Illi, CINUM visendum omnino suadent, quia, si omitteret hoc salutationis officium, se illius hostem non obscure declarabat. Sed & modum, quo ire debeat, docent; hortantes, ut antè in omnem eventum filium regni successorem designet, quo facto spes omnis CINÒ præcideretur. Nam siquid perfidiosè tentaret, regnum tamen.

tamen haud vacuum reperiturum esse. SIANGIUS autem iret cum rege, LIENPOSO apud filium manente regni rebus provisuro, prout usus foret. Itaque factum, & CHAI filius in regem electus, omnium ordinum consensu dataque fide regni heres ac successor agnoscitur. Interea SIANGIUS selectissimos militum, armis clam bene munitos, seque jubet ac praecipue regem comitari, famulorum ornatu, quod tutius lateret consilium; promptos interim ac paratos ad omnia futuros, praepcepto etiam signo, quo admoniti confestim arma capessent. Ubi reges in mutuum venire conspectum; primo sese comiter consalutant. Tum deinde CINUS instructo convivio paucis suorum adhibitis, nequa in suspicionem devocaretur, inter epulas ex destinato in CHAUM regem acerbis verbis invectus, quod se deseruisset, hospitem aperta contumelia violavit. SIANGIUS, qui regi suo adstabat, semper, at nunquam magis fidus, quam cum ejus salus ageretur, de injuria, deque violato hospitij jure questus, iratusque CINUM summam libertate alloquens, *Postquam rex meus adeo tibi contemptus est*, inquit, *vide, ne hoc quinque passuum atrium tuo tuorumque sanguine paulo post nates*. His minis exciti CINI regis famuli ad arma respexere, quorum impetum tamen SIANGIUS atroci supercilio compescens incussoque terrore, ac dato signo suos in armis esse jubet. CINUS & contemptu sui furens eo magis, quod venerat a minore; quique famulos inermes esse crediderat, se potius deceptum videns, periculi praesentis imagine perculsus, ac multum timens excessit e triclinio. SIANGIUS suos injuriam ferro persequi parantes, vetuit, ne illum occiderent, sibi satis atque abunde factum dicens, quod regem suum incolumem servaverit. Nec enim eo se ad laedendum regem venisse.

CHAUS domum reversus, summam SIANGII fidelitatem aestimans, pari honore cultum, Colaum regni adjutorem fecit. Quam dignitatem habuit adeo moderate, ut a mulos quoque & culmini ejus insidiantes, comitate ac modestia demulso, beneficijs insuper amicos fecerit sibi. LIENPOSUS in primis, de cujus fortitudine, bellique peritia multa Sinae, praelatum sibi SIANGIUM indignè ferens, in omnes occasiones intendit animum aemulo superiori officendi. Quo animadverso SIANGIUS ubique congressum ejus fugere; cum LIENPOSUS palatium ingrederetur, ipse aliò diverti; ne, ut mos erat, alteri decedere ac primas dare cogeretur.

*Modestia
Siangij.*

curru vectus, si fortè obvium haberet, eandem ob causam declinabat. Reliquis Præfectis de hoc S I A N G I U M ut nimis timidum atque demissum ridentibus; ipse forte quâdam in eorum coronâ, *Quod nostrum regnum, inquit, est ab insidijs atque irruptionibus C I N I regio tutum & incolume, causa est illa, quia sedit hic rex L I E N P O S U M meaque unâ in hoc regno esse. Si nos duo concordia non simus conjuncti; sed studijs potius dissensionis distracti, similitates exerceamus, in quibus regni salus nititur; extremum est impendet discrimen, haud alij causa, quam discordia nostra imputandum. Regis regniq[ue] commodo, non sum in similitate cum L I E N P O S O, fortissimo ac generoso viro; privatâque injurias publicis utilitatibus libenter submitto.* L I E N P O S U S de hac amulii sui modestiâ edoctus, vehementer erubuit, & ad poenitentiam versus, nudum corpus spinis vestijit, eoque habitu processit ad S I A N G I U M, præteritorum veniam petens. Ita e mutua modestiâ certamine concrevit inter utrumque amicitia lapidea, ut Sinæ loquuntur, hoc est, firmissima nec facile scindenda; evidenti documento, plus beneficium in æmulos posse, quàm injuriam.

Modestia ex amulo facit amicum.

amicitia lapidea,

liberâ communitio.

Nunc ad T I E T A N U M, quo de supra diximus, nos revocat historia. Is regno C I reparato firmatôque felix, ad invadendum Y E N regnum animum applicuit. Omnium primò T I E urbem attentâ obsidione cinxit; adhibito tamen prius in consilium C H U M L I E N O, viro C I regni consulissimo. Hic futuri perspicax, *Tu quidem, inquit, oppugnabis hanc urbem; ac non occupabis.* Quo audito T I E T A N U S irâ fastûque plenus, C H U M L I E N O respondet in hunc modum, *Ego ille, qui non sanè copioso milite C I regnum usquequaque jacens restitui, qui ex eodem regno Y E N E M hostem feliciter ejeci, qui plusquam centum civitates ad mei regis obsequium reduxi; nunc tanto stipatus exercitu eoque victore unam T I E urbem non subjugabo?* Hæc locutus insalutato C H U M L I E N O indignabundus inde se proripuit, ac T I E ipsos tres menses frustra circumfessâ, metu simul ac pudore confectus C H U M L I E N U M convenit, jam in moerentis humilitatem submissus, & unde cognoverit eâ obsidione urbem à se non capiendam, rogans, Tum ille: *Quo tempore, inquit, optime dux, in urbe M E privatus agebas miles; corpus militaribus exercitijs domabas, procul delicijs, quas, si quando affluerent, etiam abs te repulisti. Ante cibum arma, post cibum arma tractabas; vitæ contemtor, periculorum ipsiusque mortis imparidus. Regia verò, quàm à rege amplos honores, terras ac redditus accepisti; nil præter*

præter voluptates cogitas, mortem rerum omnium extremum times, majores honores sperare vix audes, accedente insuper carnisque metu, quæ habes, amittendi. Hi sunt cuniculi, quæ antiquam tuam illam fortitudinem subruisti. TIENTANUS his auditis, Egregia, inquit, ac sanctitate plena oratio. Nudasti mentem meam non secus, atque si eam introspexeris. Sic est omnino, ut dicis; nec ego committam, ut te poeniteat libertatis atque consilij tui. Nec mora, eoque salvere jussu ad exercitum redit, omnibusque missis, quæ luxui servire poterant, exercitationes campestres etiam infimæ sortis retractare cœpit. Quo factum, ut restituta militari disciplina, intra paucos dies TIEPOTITUS cœgerit YENEM regem à CIO pacem efflagitare.

Communitum emendat.

Et viatorem facit.

Ceterum non solâ bellicâ virtute TIENTANUS, sed etiam pietate erga pauperes ac milites inclaruit. Neminem nudum videbat, quin veste donaret; neminem famelicum, quin cibaret. Ad agros ipse invisere, consolari, & siquid deesset, providere. Quibus rebus tantum sibi civium ac militum amorem conciliavit, ut CI rex timeret, ne sollicitatis illorum animis invadendi regni consilium ab eo conqueretur, inusitatis observantiæ amorisque signis intumescente. Quâ tamen suspitione perquam dextrè QUONCHUUS Præfectus simul atque Philosophus eum expedit. An non satius erit, inquit, si TIENTANI erga tuos pietatem tuam faciam? tamque fidi ac bene de te, bene de tuo regno meriti ducta fidem absolvas? si me audis, promptum est tibi omnium amorem in te unum traducere. Sciat populus idque per edicla publica, maximè probari tibi TIENTANI officia, quæ pauperes, quæ milites experiantur; imò te hoc non modo velle, sed etiam imperare. Quicquid adhuc fecerit, à te mandatum habuisse, atque ut humanitatem intendat, denuo jubere; cui rei multum conducet, si reditu ejus auxeris. Nemini dubium erit, quin à te velut à primo fonte manarint omnia hæc beneficia. Passim audies patriæ populique pater; te tuorum tristitia non minus quàm ipsos moveri, te illorum nuditate frigescere, illorum labore fatigari. Sic efficies, ut TIENTANUS & suâ sponte propensus ad benefaciendum, & tuâ voluntate longius impulsus, tua felicitati, tua securitati commodet virtutem suam.

Prudenti consilio discussa suspicio de ministro regio concepta.

Ceterum magnus ille YOYUS, ut supra diximus, ab YENE rege juvene offensus, ad CHAUM regem confugerat. Hic qui hominis magnanimitatem armorumque peritiam nosset, ratus eum YENI quoque offensum, ejus regni occupandi consilium cum illo struit. Sed,

*Amor in in-
gratam pa-
triam.*

ut solent altæ mentes, YOYO vindicta post fidelitatem, quâ se ingratu rex fecerat indignum, fuit, CHAUM ab hoc bello huiusmodi dictis avertenti. *Olim jam erga CHAUM regem extitit utcunque servitus mea; nunc tibi servio, te regem meum agnosco. Utrumque mihi offendere non licet. Profugi quidem è patriâ, non tam quia illa erat meorum in se meritorum immemor, quàm ut mea saluti consulere; proinde in eam quantumcunque ingratam iniquus esse nolo. Si aliud regnum invadere cogitas, quoad vita suppedabit, à te stabo pro viribus, nihilque omitam, quin me fidelem tibi servum experiare.* Destitit ad hanc constantiam ab armorum consilio CHAUS, illud in YOYO maximè stupens, quòd ingratum regem patriamque pergeret illibatâ charitate diligere.

*Amica revo-
catio fugitivi.*

Sed & rex YEN non perfunctoriâ sollicitudine æstuabat, quòd YOYUS apud CHAUM esset. Timebat enim iratum sibi, & aliquid, si vindictæ affulgeret occasio, sine dubio moturum. Hinc eum saepe ad se invitare multa promittens, & tantum non palàm ab eo veniam petere. Subinde ad eum scripsit in hunc modum. *Quòd regnum YEN non utatur te sui studio, qui ad CHAUM fugeris; si privato consilio tuâ salutis curâ id fecisti, à recti virtutisque tramite nondum aberrasti. Sin ideo migrasti è regno tuo, ut veteris tui regis ac patriæ oblitus, in me illius filium vindictam coqueres; hoc enim verò indecorum erit tibi, tui nominis famam eo factò insigniter denigranti. Quin potiùs considera, quid deceat virtutem tuam; ad patriam reflecte animum, atque ad tuos redi. Scito te ab omnibus summâ letitiâ excipiendum, & à me quàm maximè, fide publicâ interpositâ, te ad amicos esse venturum.* Ad hanc epistolam YOYUS ita rescripsit. *Hoc unum mihi semper in votis fuit, summo studio adniti ad mei regis animum omni fide mihi demerendum; idque nunquam non accuratè cavi, caveoque, nequid iniquum de meo rege non modo dicam, sed ne cogitem quidem. Quòd autem ab amulis criminibus mihi objecta sunt, immerito meo; id verò in parte felicitatis deputo. Utcunque se res habet, ab eo, quod justum esse censeam, nunquam, nec latum unguem, discedam. Antiquitus perfecta virtutis homines, licet veterem amicitiam dissolverent, non tamen idcirco in desertum amicum diselo factòve injuriæ fuere. At subditus suo rege regnòque relicto, vix fidelis viri nomen tuebitur, nec poterit se purgare de fugâ. Vix est enim credibile, illum esse fidelem, qui deserit regem suum. Ego me de fugâ non purgo, ne regem meum accusem; contendam tamen, ut bonam existimationem*

tionem

ionem conseruent. Si mihi non licuit esse fidelem, infidelis non ero. Ego subditus tuis optimis saepe viris operam dedi, eosque mihi admittendum proposui; horum est injuriam obliuisci. YEN hac epistolâ, quæ in Sinicâ phrasi miram vim habet, perlectâ latus, deque YOYI virtute securus, quem apud se habebat ejus filium in patris dignitatem extulit, magnoque in honore habuit.

Interea inter foederatos reges exortæ simultates magno CINI rebus emolumento fuere. Quippe secundo & quadragesimo hujus Imperatoris anno CHAUS GUEI úsque reges cum HANUM regem communibus armis unum peterent; coegerunt simul à CINO rege flagitare suppetiâs. Hic latus occasione suas vires ostentandi, mittit ingentem exercitum. Postquam acie decretum utrinque acerrimè, victoria stetit à CINO, contra duos reges, quorum miles victus & in fugam versus est terribili strage. GUEIUS ab irato victore pejora timens, missoque legato denuo pacem emit, traditis terris omnibus, quasunque NANYANG regio complectebatur. Id ne fieret, multum obluclatus SUTAIUS GUEI Praefectus, Tot terras, inquit, ô rex, CINO tradere ac sperare pacem; perinde est atque lignis ignem extinguere. Cui rex breuiter, Quid vellet, intelligere se respondit; sed ab eo, qui pejora merito timeret, acta rescindi non posse, praesertim necessitatem aestimante. SUTAIUS contra, Scis, ô rex, eos, qui ad aucupium vulture vel falcone utuntur, tamdiu pastum his animantibus sufficere, dum ex eis utilitatem percipiunt; hac autem cessante, dimittere. Ita & consilium mutare prudentis est, cum illud, quod statuerat, cognoverit sibi esse praesudicio. At rex obstinatus in damna sua bene monentem non audiit, transcriptisque terris CINI regis famem accendit magis quam explevit, ut paulò infra videbimus. Hinc enim, debellatis cunctis regibus denique gradum ad imperium fecit.

*Pax inconsultè
empta.*

Serò poenituit GUEIUM spreto consilij; sed tamen quò tutior esset, & e CINI se potentiâ emergeret, CI regis ambit amicitiam. Quem quidem missâ legatione facile traxit in suas partes; verum regni sui exitio, per emulationem legatorum, quod seruare debebant, subruentium. Mira fuit tragœdia, quæ his legatis actoribus CINO GUEI regnum occupandum aperuit. SUKIAUM legationis principem, miserat GUEIUS, addito comite FANCIO, magnæ eloquentiæ viro. Quâ CI rex magnopere delectatus redeuntem non temnendâ auri summâ donat. SUKIAUS, vel inuidiâ vel in suum regem fidelitate

*Fancij legati
eloquentia.
Remuneratâ
inuidiam patrii.*

Aa

morus,

motus, ubi domum redijt, GUEIC IUM regni Colaum admonens de
 eo, quod factum esset sub finem legationis, *Prodimur, Colae, inquit,*
 FANCI I *technis, qui sine dubio arcana quaque regni nostri negotia*
 CIO regi aperuit, *concoxitque clandestina in perniciem nostram cum eo*
consilia. Nam quo alio ex pacto auri tanta copia profluxisse potest? Fa-
 cile in GUEIC I animo fictum crimen insedit; ira que impotens FAN-
 c IUM primò fustibus excipit haud perfunctorie; deinde, ut præceps
 ira semper excedit modum, dentes ei pugnis magnâ vi volantibus eli-
 dit. Reperit in arenâ consilium FANCIUS, humique ultro procidens
 mortuum simulavit adeò scitè atque ad vivum, ut involutus in stramen
 imperio GUEIC I projiceretur in sterquilinum. Inde FANCIUS si-
 lentio noctis occultus prorēpit, deceptisq; custodibus ex urbe fugiens,
 mox autem mutato habitu ac nomine regressus eodem, impunè latuit.
 Interim à CINO ad GUEIUM regem legatus venit. Summa lega-
 tionis erat, CINUM invitari à GUEIO, ut unâ secum bellum contra
 CI regem sumeret. Hunc domum redeuntem FANCIUS furtim co-
 mitatus, ad palatium CINI regis usque pervenit. Ibi pristino Philo-
 sphi habitu resumpto mirum quantâ solertiâ CINUM ad bellum,
 GUEIO inferendum & ad ineundam cum CIO pacem induxit. Quod
 ut ad cognoscendum sit illustrius, scire licet, Sinicos melioris famæ
 Reges ut plurimum in usu habuisse, ut, cum à Philosophis ac bonis
 viris vel de fugiendis vitijs, vel de virtute sectandâ, vel de re aliâ qua-
 cunque ad regni bonum pertinente monerentur, ea flexis genibus ex-
 ciperent. Nec de his regem admonere doctis probisque viris vitio vel
 crimini vertebatur. FANCIUS ergo CINI regis aulam ingressus se-
 que aulicis immiscens, cum illi hominem ut ignotum exesse juberent
 è palatio; tum ille altâ voce ludibundus exclamavit, *Quòd rex CIN*
adhuc placidis rebus utatur in regno suo, id scilicet YANGHEO regni
adjutori debet. Rex ironiam intelligens, etsi hominem non nosset, ex
 agendi modo tamen & habitu non è vulgo doctum occultumque Phi-
 losopum esse suspicans, flexo poplite imperat, ut, siquid è bono pu-
 blico futurum sciret, actutum proferret in medium. Tum FANCIUS,
Postquam fas est, inquit, ò rex, coram te proloqui, qua sentiam; iria
sunt, qua tibi tuoque regno spero magno emolumento fore. Cùm rex,
Maxime felicitatis in loco ponam, si me liberè monueris ac sine ambage
dixisset; FANCIUS denuo, *lam, inquit, nec mihi tacere fas est. Ego*
extraneus quidem, at à meis toties inique vexatus, tandem injuria magis
magisque

*Admonitio-
 nes à regibus
 flexis genibus
 excepta.*

magisque valescenti cedens adsum, ut si qua potero, tibi serviam. Est verò necdum admissus sum ad dignationem servitij tui, tamen qua meditatus affero, ausim in tui regni bonum cessura polliceri. Sum in manu tua jam, ò rex; vel fidem vel stultitiam meam facile deprehendes. Timeo quidem, ut ignarus voluntatis in me tua, ne de his, qua certum est modo loqui, me paulo post locutum esse pœniteat; verùm si qua tuis commodis favens oratio contigerit mihi, ego verò ob eam rem mori possum. Dubitantem adhuc vera loqui rex bono animo esse jubens, Audire te, inquit, pars erit felicitatis mea; indulge tandem impetui, qui te instigat, & quacunque habes, exprime. Hic denique propiùs accedens ad regem FANCIVS, Magnitudo regni tui, ò rex, ait. & militum numerus ac robur ad obtinendum orbis imperium tibi sufficiunt, quàm ad unum leporem capiendum optimi venatici canes. Quo mirari subit impensius, nondum in potestate tuâ provinciam XANTUNG esse, unde tibi ad reliquas oppido mollis est aditus. At enim si rem secretius expendo, malorum omnium causa in YANGHEI Praefecti tui personâ consistit, cujus consilia mihi plus nimio suspecta, tibi aequè noxia, invidiosa partem, si verum fateri licet, in te aliquam exonerant, occasiones res bene gerenda negligentem. Non sine stomacho rex ista tam audacter ingerentem audivit, atque, Clarius hac, inquit, edisseras impero; & in quo peccet YANGHEUS Colonus meus, & in quo ego regni mei ampliandi facultatem è manibus elabis sinam FANCIVS majori alacritate reliquum sermonem persequens, cum moderatè videret irasci regem, ita ratiocinatur. Bellum, ò rex, inferre Cui regis cogitas. Quâ id, obsecro, causâ? quo consilio, quòd relinquens retro intacta HANGUEI regna cum remoto bellum habeas? An non satius foret cum ijs, qui longius distantes, minus incumbere regno queunt, conciliatâ pace, in finitimos arma transferri? Sic enim fiet, ut, cum terram digito non majorem subegeris, in stadium ea particula procreseat tibi. Sic potestas extenditur; sic longè latèque regnatur. HANGUEI regna loquor, haec tibi vicina, hi sunt cardines in quibus orbis totius imperium volvitur. His in deditioem redactis Cui reliquâque regna prona erunt ad imitationem obsequij. Multa alia præclare FANCIVS cum in hanc rem dixisset; CINO haud operosè persuasit, ut stabilitâ cum Cui pace, in GUEI regem transmoveret bellum. FANCIVS præterea, quanquam hoc non spectaret, quamprimum praefectura dignatus honore, dein regis consiliarius, cum de amplificando regno ipsoque obtinendo imperio multa cum eo agitaret; denique

mortuo YANGHEO, ad summam dignitatem processit, Colaum creatus, eventu sibi felici, at regi felicissimo, quippe qui illius consilij ad imperij culmen evasit.

Dum hæc geruntur, audiens GUEI rex, à CINO bellum in se decretum esse; maturat SUIKIAUM legatum ad eum mittere, impetrandæ paci promittens omnia, seque tributarium ultro faciens.

Fancij dissimulatio. At FANCIUS SUIKIAO juxtà GUEI regno infestus, pacis negotium turbavit. Nam simul inaudijt adesse SUIKIAUM; lacero amictu sordibus ad eum invisit, germanum nomen suum indicans (nam apud CINUM regem illud dissimulabat) quod more Sinico in libello, in quo lustrati regni acta erant, interisferat. Obstupuit lecto FANCIUM nomine SUIKIAUS, quippe quem à GUEICIO interfectum putabat. Eo deinde intromisso, *Adestne, ait, revera FANCIUS? & sine fraude, sine maleficio?* Demum convivio exceptum novâ veste donavit, ignarus eum regni Colaum esse, cujusque potissimum arbitrio pax innitebatur. Inter colloquendum FANCIUS legationis causam rogat; quam ubi didicit, se illi comitem ad regni adiutorem, iturum promisit. SUIKIAUS utilem suis rebus socium, ut putabat, tacitè gratulatus, curru suo exceptum secum ad Colai domum deducit, nihil dum etiã suspicans Colaum esse, quem secum vehebat.

Ab ipso detecta. Ad fores ubi ventum, mox è curru descendens FANCIUS, Ego prior ingrediar, inquit, & quid agendum sit, explorato statim huc reversus te docebo. At ingressus domum cum non exiret ampliùs; SUIKIAUS moram demirans, quid actum esset cum eo homine, qui paulò antè palatium ingressus nusquam appareret, è famulis sciscitatur. E quibus posteaquam illum ipsum CINI regis adiutorem esse cognovit; tum ex conscientrà præteritorum pavore marcens, humiliter flexis genibus annixus ad omne supplicium sese demittentis modo, domumque tali habitu irrepens, humiliùs delicti veniam petit. Cui FANCIUS illustri satellitio stipatus, Quòd mortem diu tuis factis debitam nunc effugias, inquit, donatâ mihi vesti debes. Illo enim qualicunque munusculo veteris amicitia te adhuc memorem ostendisti. Ceterum negotium, cujus causâ missus es, neutiquam successurum scias, nisi priùs domum reversus regi tuo significes, ut quàmprimùm præcisum GUEICII caput huc mittat. Nam à GUEICIO vapulaverat, uti dictum, FANCIUS, SUIKIAI calumniâ. His dictis magnificâ pompâ ac specie inter magnates SUIKIAUM abire jubet. Ille, quòd infectâ

re domum rediret, regis iram timens, simul & GUEICII potentiam; ne rem periculi plenam exponere cogeretur, ei declinando peregrè abiit. Quæ fortuna eum alibi exceperit, quidve de eo factum sit, nondum liquet.

Sub eadem tempora TI ENTANUS jam provectâ atate, à CI Calumnia ad amico propulsa. regno iterum secedentis notam vix effugit; ut virtus plus habet invidiæ, quàm imitationis. A novem itaque Præfectis æmulis de regni ambitu reus agitur. Jamque regem eò adduxerant, ut timeret. At TIAPOUS ejus consiliarius omnem suspicionem deterfit ex animo regis, cum diceret. *Postquam ex urbe ME TI ENTANUS exiit; uno impetu plus quàm mille terrarum stadis jugum imposuit, quod à te acceperant. Et hos tractus tibi inermi summâ cum fide restituit. Siqua igitur tunc eum regni tentasset ambitio; nemine precedentibus armis obstante regnum erat in ejus manu. Qua cum ita sint; quid putas, ô rex? éstne cuiquam credibile, qui, quod jam haberet victoria premium, si vellet, ultro contempserit, reservans majori domino, id est, tibi; eum prodicione repetiturum, cui fides non tantùm præ hoc scelere, sed etiam præ regno adhuc fuit? Tanta quidem puerilitas à TI ENTANI moribus longè* In Authorem redit. dissentit. His dictis placatus rex, ac tandem deprehensâ Præfectorum calumniâ, novem illos occidi jubet, & meritas insidiarum fraudisque poenas persolvere.

Interea rex CIN, ut diximus, à summo Præfecto FANCIO edoctus, de occupando imperio publicè consultare cœpit, conscriptoque ingenti exercitu, quinquagesimo hujus Imperatoris anno duos simul reges invadit, CHAUM HANUMQUE; dextro cornu contra illum, contra hunc sinistro pugnare jussit. In regno CHAO filij nuper electi loco, qui tum decimum quintum agebat atatis annum, gubernacula reip. tractanda susceperat, superbissima simul & imprudentissima femina. Malum femina consiliium. Hac à CI rege poposcit auxilia; quæ in promptu erant, ni respuisset æquas condiciones, quâsque totius regni & Præfectorum omnium consensu accipere rogabatur. Interim LANGHEUS sinistri cornu dux in HAN regnum infusus, XANGTUNG ditionem occupavit. E quâ non minùs milites quàm incolæ relictis sedibus ad CHAO regnum profugî, victori viam eodem præstraverant. Itaque CHAUS à gemino exercitu coangustatus oppressusque, matris contumaciâ luit, commissis aliquot prælijs semper inferior.

Acceptâ igitur tantâ clade CHAUS duces de ignaviâ priùs increpitos,

pitos, exuit munere, suspectans etiam illorum fidem; & HOU M. ex-
 traneum quidem, de cetero fortitudinis atque scientiæ militaris laude
 inclitum exercitum præposuit, ob has artes omnibus formidabilem.
 Hic ergo quamprimum venit ad exercitum; corruptam disciplinam
 militarem restituit, stationes ordinésque servare milites docens ac
 perpetuis exercitationibus prædurans in hostem. Effecitque, ut victus
 exercitus erigeret sese ad spem victoriæ. Aliquot velitationes certè
 cum hoste concurrentibus ad illam semper prosperæ fuere; non auso
 CINI militeri summam aperto Marti committere. Quare CIN rex
 ab HO O multum metuens, eumque vi & aperta pugna superari posse
 desperans, sibi sumit strategemate percutiendum. Nec cessit illud
 infeliciter. Jam sinistrum cornu, quod LANGHEUS ducebat, erat in
 proximo; cum GANKIUNIUS dexteri cornu dux committit pu-
 gnam. &, ut cum LANGHEO convenerat, fugam simulat, urbem
 PIE in valle accumbentem celeriter ingressus. Ad eam urbem com-
 modum per vallem aditum montes laxaverant. HOUS igitur illac
 fugientes insequens, ubi se victorem credidit, victus est. Urbs enim
 tuta munitionibus, validoque firmata præsidio, illum ab oppugnatio-
 ne deterruit; & LANGHEUS interim ex condicto cum sinistro cornu
 adest, vallisque fauces obsidet. Hic HOUS inter sacrum & saxum po-
 situs, quod ait vetus proverbium, & iniquissimo loco clausus intra
 quadraginta sex dierum spatium, deficiente omni comæatu, famem
 cum suis humanâ carne propulsare cepit; missâ interim per avia mon-
 tium ad CI regem legatione, qui auxilia & maxime annonam inde
 peterent. Sed rex utrumque negavit, offensus à reginâ, ut supra di-
 ximus. Ita rebus desperatis HOUS ferocior ad oppetendam potius
 mortem suos unâ secum, quàm ut ingloriâ fame perirent, induxit.
 Ac licet periniquo loco, & admodum fesso inediâ milite uteretur;
 cum LANGHEO tamen in faucibus vallis proelium committit, scin-
 tillante adhuc aliquâ spe, se posse perumpere. At ille castra validè
 communierat; & ex urbe, ut conventum erat, GANKIUNIUS suis
 HOUM penitus interceptis. Diu tamen & in hac rerum inclinatione,
 anceps proelium fuit, donec tandem HOUS ipse sagittâ vulneratus
 occubuit. Cujus casum, velut præciso capite, secutus est exercitus
 incredibili strage; ad quadringenta hominum millia cecidisse scri-
 bunt. Pauci per abrupta montium connixi fugâ salutem repererunt;
 duode-

Stratagema.

Angens clader.

duodetriginta tantum in hostium venere potestatem vivi, quos CINI rex incolumes ad sua redire permisit.

Horum tumultuum initio rex GUEI rebus suis diffidens CINI regis obsequio se devoverat, regno tributario ei facto; nec ita tamen satis tutus sibi visus, optimos undique viros, vel scientiam vel armis claros invitabat, quorum opera, siqua necesse, uteretur. Erat tum celebre nomen CUMPINII, praesertim a sapientia doctrinaque non vulgari. Hunc GUEIUS ad se invitatum regni adiutorem assumpsit, quamvis ante repugnantem. Cum enim ad eum legati venissent, mandata regis exponentes, responsum ab eo tulerunt huiusmodi. *Si rex audire me volet, aiebat, & consilia mea commendare factu, sentiet ut, ut spero, ad regnum bene administrandum his difficillimis temporibus ea perquam opportuna. Sin aspernabitur, meque audire nolet; non est cause quicquam, cur ad illum me conferam. Nulla enim in re proderit illi praesentia mea; non magis, quam hominum reliquorum nullam regno utilitatem afferentium. Cujus sermonem unus ex ijs, qui missi erant, excipiens, Si nollet, inquit, consilia tua sequi rex, non te invitaret in regiam. Nam ea de causa te vocatum adsumus; frustra missi, nisi te comitem nostri reditus, imò enim verò ducem habemus. Assensus igitur legationi CUMPINIUS, cum venisset ad regem, multa de illorum temporum bellis ac calamitatibus ab eo rogatus, Si quis, o rex, decedat morbo, inquit; plerumque id existit ex inopia remedij, aut, si hoc suppetat, cum morbo non consentientis. Nunc Sinarum orbe magnoperè laborat, inclinatus ad interitum, nisi praclaris medici ferant opem, ruinamque sustineant. At isti tales nulli sunt; aut, si qui sunt, ignorantiam medendi laborant ipsi. Rex CIN nimum crescit, incumbitque contentis viribus imperio. Et, quod Calum avertat omen! metuo tamen vehementer, ne prius illo potiat, quam viginti labantur anni; cui jam nunc obfisti non potest. Ita est, subjecit GUEIUS; & quia modo CHAUS & HAN reges à CINO devicti sunt, omnes sunt authores mihi, ut fortunam victoris gentium secutus, meas cum illius copijs jungam, contra illius hostes depugnem. Hac demum, id est, armorum societate me felicem illum amicum fore. Ad ea CUMPINIUS, Non suaferim, inquit, Sana susades. o rex, ut res tuas in tantum discrimen committas. CIN aliena per fas & nefas invadit; Sinarum orbe per tyrannidem cogitat jugum imponere. Si primi conatus processerint, si reges alij regnaque sub jugum abierint; haud erit regni tui temperantior, nisi etiam irrumperet ausdus, quod unum illud intelliget*

Cumpinius
vir sapiens in
consilium voca-
catur.

*Adducta si-
militudine.*

intelliget obstare sibi ad fastigium. Quare potius auctor tibi sim, uti tuo contentus, quietusque velut è speculâ eventum rei expectas. Magno enim opere timeo, ne tuis viribus auctus, universas denique convertat in exitium tuum. Ab avaro, ab alienarum rerum, & ipsius adeò imperij appetente mitius nihil sperare licet. Exemplum ab hirundine accipe. Avis illa primò in magnatum tectis nidificat, pullos excludit, lato cum socijs garritu lascivit, ex alto secuta superventura calamitatis, omnique metu soluta. Sed si deinde parva forè scintilla excitaverit incendium, flamma paulatim succrescens in altum, proximam nido pullisque cladem admoveit, adhuc ignarâ matre orbitatis suæ, periculumque nimis serò ac tum primum notante postquam omnia perdidit. Idem, ò rex, de te cogita. CINGRASSATUR instar ignis, HANQ, & CHAO regna quasi depastus tibi jam imminet, ni obviam eas in tempore, bellique facem extinguas potius, quàm accendas. Persuasit hac similitudine GUEIO CUMPINIUS, ut deserto CINO, mitteret CHAO regi auxilia, conjunctis armis in communem hostem itura; queis UKIUM filium suum, fortissimum juvenem præfecit. Felici quidem ad primos congressus Marte; sed ad CINUM fortunâ demum transferente victoriam, ut videbimus.

*Legatio ad-
nata.*

Similitudo.

Interim CINI regis exercitus devicto extinctoque HOO, ut diximus, CHAI terras invaserat, multisque captis urbibus, denique ad nobilissimam ac munitissimam urbem regiam HANTAN admovit vires suas; quam si expugnâset, regnum universum ad deditionem pronum erat. In has angustias adductus CHAUS, PINGYUENUM legatum ad ZU regem mittit auxilia petiturum. PINGYUENUS duodeviginti comites partim bello, partim literis claros assumens, postquam incepit iter, undeviginti numeravit. MAOSIUS enim seipsum intruserat; parùm ille adhuc notus, (nam ferè occultus hucusque vixerat) sed magnis adornatus virtutibus. Quo conspecto PINGYUENUS. Docti ac sapientes homines, inquit, in orbe terrarum se habent, ut artificum instrumenta in thecâ recondita; qua nisi promantur & adhibeantur ad opus, ignoratur eorum utilitas. Triennium jam est, cum apud me domi sedes. Existimabam te aliquid præstare posse bono publico; at nihil adhuc memoriâ dignum gessisti, credo, quia inertis es ingenio. Tum MAOSIUS dissimulatâ contumeliâ, Ita est, subjecit; adhuc in thecâ meâ me abdidisti, ut apicula in favo mellificans aptansque instrumenta. Nunc tempus est eis utendi, postquam regnum omne turbatum: quicumque aliquid in commune conferre possunt, eos pietatis lege vetat amplius lætere,

tere, provocatque in publicum. Nunc quidem itineri tibi comes eo, & tantum comes; qua autem paulo post acturus sum apud Zu regem, non videbis modo, verum etiam palpabis.

PINGUENUS ubi ad Zu regem pervenit, regis sui mandata exponit, CINI regis violentiam accusat, rogatque suppetias ad hostem utriusque repellendum. Atqui Zuus acerbè de CHAO rege, questus, quòd foedus ruperit, quòd amicitiae renunciaverit, & longissimam orationem exorsus, à manè ad meridiem usque in absentem detonuit, tanto PINGUENI terrore, ut ne mutire quidem contrà sit ausus. At non tam molliter negotium egit MAOSIUS; sed repente nudato, quo erat praecinctus, ense, stans in aulae gradibus, & ad PINGUENUM conversus ex abrupto, *Nostri regis*, inquit, *angustia tam longos non patiuntur sermones. Quò rem ambitioso discendi furore protrahimus, qua duobus verbis expediri potest? Zu rex cum rege nostro foedus ferito, auxilia mutito. Zuus peti se videns, & in iram, versus, MAOSIO silentium imperat, ni pejora velit experiri. Nihil fractus his minis MAOSIUS, imò audentior & ad regem propius accedens, Amicitia*, inquit, *& auxiliares copia, quas à te petimus, ò rex, non tam nostri regis commodum spectant, quam tuum. Amplissimum tuum est regnum, quippe non minus quam quinque stadiorum milibus patens. Tanta potentia, tam invicta vires, si CHAUM regem amicum habeant & faventem sibi, ad totum imperium obtinendum facile suffecerint. Non sponte sua rex noster descendit ad haec consilia; praesens necessitas vel um maximum nos istuc subigit à te exigere, ruius illum & nunc pudet, & postea fortasse poenitebit. Hec enim totum solùmque paret felicitati tuae.* Rex istà loquētis constantiā ac libertate attonitus, quam-

Galli jugulati sanguis in feriendo foedere epotus.

primùm jugulati galli sanguinem PINGUENO propinat. Fit hoc etiamnum apud Sinas, quoties sancitur amicitia, non inter reges modo, verum inter quoscunque alios etiam, qui sese invicem fraterno jure donant. Quin & latronibus est hoc solemne, ad mutuam auxilium ferendum servandamque fidem conjurantibus. His rebus completis Zuus per CHUNXINIUM Praefectum CHAO regi magnum exercitum submittit suppetias laturum; à quo tamen nihil admodum memorabile actum est.

Anno hujus Imperatoris octavo & quinquagesimo, cum jam multo tempore CINI exercitus cum LANGHEO sedisset ad urbem HANTAN; GUEI rex filium UUIUM, ut diximus, subsidio misit.

Bb

Ille

Ille obsidentes aggressus, magnâ eos strage affectit, urbemque ob-
 dione liberavit. Ex aliâ parte GANPIGNIUS impetu in CHAI re-
 gis exercitum facto, delevit ad viginti millia. Unde CINUS utram-
 que fortunam in uno eodémque actu expertus est, ex unâ parte victus,
 ex alterâ victor. UUKIUS inde in multorum odium incurrit. Juve-
 nis & victoriâ ferox, alto supercilio præ se alios aspernabatur. Non
 tulit eum factum unus ex amicis, & molli sermone in animum ejus ir-
 repens, *Sunt, inquit, alia, quorum oblivisci oportet; & alia, quo-
 rum meminisse. Accepta beneficia oblivioni danda nunquam; neque
 data sunt in memoriam unquam revocanda. Hac tibi, ô rex, dico; quem
 nunc ab unâ victoriâ tantopere tumentem meminisse decet, apud CHAUM
 regem te duntaxat, apud patrem tuum non perinde gratiosum esse. Spes
 enim omnes, quas concipere, de te poterat, unâ superbiâ elidis; à quo vi-
 tio, ut malorum omnium radice, nihil unquam boni sperandum.* Mirum
 quantum valuit hæc apud juvenem admonitio. Nihil eo posthac mo-
 destius, nihil in tam excelsâ fortunâ submissius. Quoties est injecta de
 victoriâ mentio; quasi suâ laude læderetur, erubuit. Fuit, ut copias
 suas traduceret non procul urbe, in quâ CHAUS tunc agebat. Rex
 eum convivio exceptum quinque donat oppidis, velut partæ pretio
 victoriæ. Quæ tamen ille recusavit omnia, non suam esse, sed mili-
 tum ejus palmæ gloriam ingenuè professus ac sine furo. CHAUS er-
 go saltem in ministro regem honoraturus offert CHUNGLIENO
 ejus Præfecto dynastiam. Quam cum & iste recusaret; ille magnam
 pecuniæ vim submittit, dynastiæ pretium non impar. CHUNGLIENUS
 auro longè obnixius à se spreto, *Hæc non est, inquit, quod magni
 aestimo; sed pro regno, pro rege, pro populo, pericula subire, pericula eorum
 avertere, tranquillatis rebus, nihil præmij accipere, hæc mihi prima, hæc
 summa semper fuere. Præterea, quod palam pronuncio & omnes exau-
 dire volo, qui susceptis pro republ. labores infamant accipiendâ pecuniâ,
 mercatores esse, Mihi nomen hujusmodi nimis est quàm vile, & mercatura
 hæc morte pejus abominanda.* Erat omnino CHUNGLIENUS vir ce-
 terâ egregius, nisi laudes ejus detereret fastus nimiaque sui æstimatio.
 Liberalitas CHAI regis, quasi auro compensare volentis merita sua,
 in offensæ loco habita, & sufficiens ei materies visa, ut relicta præfe-
 cturâ discederet aliò, nunquam postea, in CHAO regno visus.

*Proficua ob-
 jurgatio.*

*Spreta laboris
 præmia:*

Interea CIN reparato exercitu CHAO regnum denuo invadit.
 Contra quem cum GUEI rex per CINPINUM Præfectum (UUKIUM

RIUM enim filium mitti tunc non placuit. Ferre vellet suppetias; ille
 scriptis ad GUEIUM literis acerrimè de violatâ toties fide expostulat,
 ultima minatus, si perseveraret à CHAO stare. Epistolæ sententia hæc
 erat. *Mihi cum eo bellum est; tu si pacem amare domi non potes; & suc-*
curris hosti meo, cunctas vires, quantiscunque polleo, in te unum conver-
tam. CHAO regnum jam victum quin obtinere possim, non dubito. *At*
is deinde viderit, quid se futurum sit, qui regi summisit auxilia. Utique
 minaces erant literæ; quibus lectis GUEIUS timuit haud mediocriter.
 Quare ad CINPINUM mittit alterum legatum cum novis manda-
 tis, illi persuadere conatus, ut exemplum suum secutus, CINUM
 Imperatorem agnoscat, eique faciat se tributarium. Ni facerent, pa-
 cem nunquam habituros; nec quieturum antè CINUM, quàm omnia
 regna subegisset. Intercessit tamen huic legationi CHANGLIENUS; Legatio dis-
 qui in legatum GUEI regis incurrens in itinere, sic ei reditum, quan- suasit.
 quam infectâ re, suavissime scribitur. *CIN rex à rationis & justitia tra-*
mite longè recessit, relique normam abjecit, potentiâ fretus alienis regnâ
insidiatur. Si, quod affectat, evaserit ad culmen, quot quantisque malis
pressum ingemiscet imperium? Nam ab eo, qui jus omne perverit, quid
boni speres? Iam prævideo tyrannicas leges, quas invehet, ac nostris, heu!
longè contrarias. In istâ miseriarum contemplatione diutius harere mihi
non est animus; eaque propter ad orientis nunc mare tendo, tot malorum
fugiens aspectum. Ibi vivam, ibi moriar, ignarus rerum, qua isthic ge-
rentur. Rex verò tuus cur CINUM tantopere timer? cur non respicit ad
regnum suum, quod potentiâ & viribus CINI regno non multum cedit?
cur eum ulro protrudit ad culmen, ad quod surgenti, deberet summis opi-
bus viribusque potius obstare? An ignorat GUEI rex, CINUM, jura-
rum equitatis osorem, ubi se viderit in rerum humanarum eminere fa-
stigio, pro libidine omnia acturum? an à solo ejus regno vim abstinebit?
an si tributarium ei se fecerit, qui modò suis non contentus, tam avidè re-
gnis inhiat alienis, modum ejus avaritia constituet? Legatus his auditis
 domum reversus, regi suo ex eadem CHUGNLIENI oratione persua-
 sit, ut omitteret illam legationem.

Interea CHAUS à GUEI rege auxiliorum petendi finem nullum
 facere. Quæ cum ille differret, CHAI denique conjux, GUEI filia
 & UUKII soror natu major, à fratre quàm potuit magno contendit
 opere, ut sibi, ut marito suo contra CINUM esset iterum præsidio.
 Nihil enim ab eo sperabat mediocre, cujus animi robur ac felicitatem

jam apud HANTAN urbem cognoverat. Nec deerat fororis precibus UUKIUS, si suæ spontis esset, pugnandi desiderio calens, & à patre sæpe sapius enixè petens, ut tandem CINPINIO copiam faceret contra CINUM pro CHAO, affine suo sumendi belli; seque ipsum offerreturum. Cùm GUEIUS nimiùm propositi tenax pernegasset utrumque; iratus UUKIUS à patre insalutato discedens, & suo tantùm satellitio comitatus (centum currus erant) contra CINUM animosè procedit suismet auspicijs. Sed ruentem interceptit amicus, armansque stratagemate improvidum ducem, *Magni quidem animi res est, inquit, quam inceptas, ô Princeps; considerandum tamen est tibi, te nihil aut certe non multum effecturum adeo paucorum militum manu confisum, Sicum his CINUM aggrediare, perinde feceris, ac si tigridi frustum carni objicias. Si me audis, compesces hunc impetum, ac tantisper hic subsistes, dum te, quid agere possis, addoceam. Fortasse non displicebit consilium. Audivi patrem tuum juxta lectulum, in quo somnum capit, habere sigillum regium. Illud JUYA concubina facile furtim surreptum tibi tradet. Si enim promiseris eo te usurum, ut fideis diplomatibus conscribens militem, Imperatori contra CINUM auxilio venias; tui patris amore tacta nihil non faciet, quod in ejus commodum intelliget esse maxime cessurum.* Erat JUYA Imperatorum familiæ CHEUÆ sanguis, supra ceteras concubinas dilecta GUEIO, adornandæque fraudi comprimis apta. Fluxit è sententia consilium. Traditum UUKIO sigillum; de scripta signatâque diplomata; sigillum loco suo repositum nec umbram sinistrae suspicionis faciebat regi. Tum UUKIUS ad CINPINIUM exercitum magnis itineribus properare, ab rege ducem illi se præpositum diplomate testari, agnosci que se ducem jubere, truci & accommodatissimo ad asserendam potestatem supercilio. Nihilominus tamen agitabat eum metus, ut fidem inveniret apud CINPINIUM. Subornat igitur in ejus caput sicarium, hominem robustissimum, ut contra nitentem, dubitantemve credere, trucidaret è vestigio. Explevit ille partes suas, ac ferreâ clavâ quadraginta libras pendente cerebrum ei fregit. Et statim diditus per castra rumor, occisum jubente rege CINPINIUM ut perduellionis reum, sparsis ubique diplomatibus, totum exercitum asseruit UUKIO. Erant hominum octoginta millia, quæ confestim contra CINUM movebat, CHAO suppetias laturus, at necquicquam. GUEIUS enim re cognitâ, submisso novo duce LIENPOO filium ad se revocat, mandans militibus,

*Stratagema
sigillo procuratum.*

*Sed demum
clusum.*

ne

ne dicto audientes parèrent. In hunc modum arte GUEIUS artem elusit.

Inter hæc C I N U S regnum C H A O totum ferme occupaverat, devictis etiam Z u regis copijs. Quare cum ad Imperatorem jam pateret via, partem exercitûs, duce K I E O Præfecto, contra eum mittit ac debellat haud magno negotio, viribus longè imparem. Ibi miseranda F O I fortuna erat. Coactus enim à victore venire supplex Imperator, C I N U M subditorum more, velut dominum & Imperatorem suum abjectus humi venerabatur; omnes terras, hoc est, triginta sex urbes, quæ de tanto imperio illi supererant, offerens, militumque triginta millia, imperij exercitum, jubens ei sacramentum dicere. Cuius obsequij humilitate F O U S vitam quidem servavit; sed in ordinem à C I N O redactus, & amandatus in occidentem, suis custodiendus traditur. Ejus deducendi negotium F A N C I O dedit; cui multum C I N U S in hoc bello debuit, quod ex ejus prudentia & consilijs non modo suscepit, sed etiam gessit, semper docentis, quid faciendum esset, quidque fugiendum.

Sinarum Imperator victor vs supplex.

Sinenses historici quidam ab hoc anno, qui fuit ante vulgarem Christi epocham ducentissimus quinquagesimus quartus, imperium familiæ C I N E incipiunt, quod nullus tuac alius erat Imperator. H A N rex ubi F O U M Imperatorem captum accepit, rerum suarum trepidus ad C I N U M venit, seque ac regno suo in ejus fidem tradito, ut Imperatorem coluit, tributarius ei factus, augensque transcriptis, quas habebat, copijs omnibus victorem exercitum. F O I quidem clades incidit in annum superiorem; sed hunc totum tamen illi attribuant. Porro C I N U S alio nomine C H A O S I A N G U S dicebatur; qui cum Cælo sacrificaret, X A N G T I sive supremi Imperatoris simulacrum ei oblatum memorant, nisi forte id ipse finxit, quod facilius persuaderet alijs, traditum sibi à Cælo imperium esse. Utut est, ut plurimum tamen regis tantum, imò tyranni loco timebatur. Jamque alius ex familiâ C H E U A lectus Imperator erat C H E U K I U N I U S nomine, de quo infra; postquam innotuit F O U M in provinciâ X E N S I eodem quo victus est anno, amissi contabescentem imperij mœrore diem suum obiisse.

Cyclo 41. anno 44. ante Christum 254.

TRIGESIMUSSEPTIMUS IMPERATOR
CHEUKIUNIUS.

Imperavit annis IX.

Cylo 41. anno
4. ante Chri-
stum 254.

CHEUA stirps
imperatoria
extincta.

Hic ergo à fidis Præfectis Regulisque nonnullis cooptatus Imperator haud lætorem quam Fous ejus frater exitum habuit; nimia jam & invicta propemodum CINI potentia. Bellum quidem ei moliebatur adjutus à suis; verum invito Marte, quod CI & ZU & GUEI reges etsi copijs valentiores ei nollent esse auxilio, suis quisque rebus intenti. CIN enim victorij & copiarum multitudine tumidus, CHEUKIUNIÓque per LIUPUGUEIUM Præfectum resistens, adduxit eum in tantas angustias, uti demum præsentium rerum fastidio concepto, ubi nihil effici labore dignum vider, ac pejora metuens, imperio se abdicavit ultro. Atque ita CHEUA stirps, penes quam summa sceptrà diutissime fuerunt, extincta est, ignavia CHEUKIUNII sepulta, servandæ vitæ in occulto reliquam ætatem agentis, & hominis privati modo. Verum nec CHAOSIANGUS imperium, ut nihil ferè diuturnum, quod violentum, diu tenuit; mortuus, antequam videret æmulum suum decessisse imperio, id est, anno ejusdem Cycli quadragesimo septimo. Successorem habuit HIAOUENIUM filium, pari felicitate ac prudentia continuantem paterna bella. Sed & hunc in secundo impetu fluxuque rerum nil nisi victorias cogitantem prope fato mors interceptit, vix elapso potestatis anno; illustre conditionis humanæ documentum. Hunc excepit CHAOSIANGUS, qui triennio rerum potitus, GUEI regem aliquot proeljs fudit, usus MUNGAO Præfecto duce. Quibus icti victorij Sinici reges tandem sapere cœperunt. Cùm enim viderent CINUM non imperium ambire modò, sed omnibus omnino regnis imminentem, ipsos denique reges extinctum ire; conspirant, feriuntque foedus, antea CINO non parum obfuturum, sed neque nunc pœnitendum. Conflatus quinque regum exercitus ad decies centena hominum millia succrevit; cui SINLINIUS cum summo imperio præesse jussus, MUNGAUM in GUEI regno fudit ac fugavit. Moritur interea CHAOSIANGUS, CHINGO filio relicto successore, qui bella confecit omnia, & quæcunque cœptaverat, ad exitum insigni constantia & felicitate adduxit, ut in sequenti libro docebimus.

MAR-

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER SEXTUS

De imperante Familia CINA.

PRIMUS IMPERATOR

CHINGUS sive XIUS.

Imperavit annis XXXVII.

HINGUS rex ubi Sinicum adeptus est imperium, XIUS Cyclo 41. anno
52. ante Chris-
tum 146. dici voluit; nequitiâ & virtute diversis temporibus insignis. Nihil medium tenuit; magnanimus æquè ac crudelis; effusus in publicis operibus, quorum aliqua exstruxit præclara sanè, artisque præcipuæ, de quibus suo loco. A subditis pecunias extorquebat miris modis; bello potens milites optimè tractabat amabatque; cives autem plusquam æquum esset, vexabat. Novarum rerum curiosus inprimis. Nam sub eo primùm Sinæ magnis classibus omnem Indiam pervagati sunt; quàm emissis copijs navalibus maximâ subegit ex parte, pedestri etiam itinere BENGALAM usque SCORI & CAMBOYAN penetravit. Subjunctis deinde in potestatem suam provincijs Australibus auxit mirificè Sinicum imperium. Sed has & reliquas hujus Imperatoris res erit, cum persequemur breviter alio loco. Illud hîc non tacebo, videri mihi admodum probabile, non apud Indos modò, verùm apud exterarum etiam nationes Sinarum nomen ab regiæ istius familiæ nomine fluxisse, ut SINARUM seu CINARUM potiùs appellaretur imperium. Vnde Sinarum
appellatio? Istorum namque regum tempestate primùm, CINARUM fama nominèque pervenit ad exterarum gentes, ad Indos præcipuè, apud quos postmodum hæsit, & ab illis acceperunt subactâ Indiâ Lusitani. Hæc enim CINA familia in maximâ Sinarum ad occidentem vergentium parte regnabat; imò cum exteris gentibus bellum gessit, ut supra diximus,

mus. Fixâ dein ibidem imperij sede, C I N I C U M dicebatur imperium. Postea verò quàm ad rerum humanarum culmen evasit, multò plura externis bella fecit. Unde nil mirum, si C I N I C Æ appellatio- nis usus apud eos invaluit. Ac licèt extremam hanc Asiam vario nomine appellent Sinæ, prout imperatrices quoque familiæ variant; primò tamen auditum nomen exteri retinere. Notandum verò, primam literam (non Itatorum, sed Hispanorum vel Germanorum more pronunciandam. ita, ut scriptum C I N per Z, asperiore sono prodeat è gutture. Argumentum in hanc rem suppeditat lapis ille, (de quo suo loco) qui anno domini septingentesimo octogesimo secundo ab illis, qui primi divinam legem in Sinis promulgavere, partim Sinicis, partim Syriacis literis inscriptus & in provinciâ X E N S I repertus inter alia vocabulum Z I N O S T O N habet, quod extremam Asiam significat, quasi dicas Z I N regionem sive terram. Hæc mea est de Sinici nominis notatione opinio, de meliore conjecturâ nihil præjudicantis. Sed revertamur ad historiam, quam nihilominus Sinicam molliore litterâ placuit inscribere, quò tam facilis esset, quàm communis omnibus pronuntiatio.

Proverbium.

Sinarum proverbium est, volucre & conchâ certantibus piscatorem lucrum facere, agentium; quod cum nostrate consentit, quo inter duos litigantes tertium gaudere dicimus. Quippe concharum quoddam genus est, cum è mari exierint seseque aperuerint, ita in aprico litore somnum capientium. Tum pelagiæ aves, siquam fortè dormientem conspexerint, prædæ ac carnibus inhiantes invadunt unguibus, eam tollentes in aëra. Concha vulnerata confestim se magnâ vi claudit, attentâque volucrem secum suo pondere simul in terram trahit. Quo animadverso piscatores unâ volucrem cum conchâ capiunt. Idem prorsus hæc tempestate contigit. Quippe reges Sinarum post victoriam, quam à C I N O communibus armis reportaverant, statim ruptis foederibus, velut quietis impatientes inter se contendere ceperunt insigniter adjunctâ Imperatoris felicitate, qui cognitis eorum discordijs debellavit singulos atque delevit.

Primum bellum inter G U E I C H A O que reges exarsit, ex hoc initio. C H A U S per L I E N P O U M Præfectum G U E I O devicto, quas F A N I A N G regio complectebatur, urbes eripuit. C H A O interea rebus humanis erepto, filius ejus abrogatâ L I E N P O O Præfecturâ alium summisit. Cui cum nollent L I E N P O U S decedere; ad arma ventum est,

est, acceptaque ab utroque Praefecto luculenta clades. Denique LIENPOUS ad GUEIUM confugit, nova discordiarum inter duos reges materia. Erat LIENPOUS homo praevalidus: unus oneri manibus in sublime tollendo sufficiebat, quantum alij decem è robustioribus vix levarent; sed & unus vorabat, quantum alij decem.

Imperator hâc bene gerendae rei occasione utendum ratus, primum UANGCIENO Praefecto duce contra CHAUM movet. Cujus exercitum ab alijs regibus desertum commissio apud HANTAN urbem proelio magnâ strage delevit, impetumque victoriae secutus, cum ipsâ regiâ regem quoque cepit. Quem Imperator ad se missum jubet è medio tolli cum totâ illius stirpe, nec infontibus parcendo; regnum autem in provinciâ formam redegit. Antequam conflaretur hoc bellum, Imperator aliquos è CHAI Praefectis corruerat; qui apud regem hoc egere calumnijs, ut LIMOUUM egregium bello ducem, cujus ille fortitudinem ac militarem scientiam formidabat, in rebellionis suspicionem vocarent. Rex, ut sit perturbatis rebus, credulas aures praebuit calumniantibus, revocatque LIMOUO duos alios duces substituit. Is indignitate rei motus, utrumque necat; milite tamen, secus ac praecavebat, in duas factiones distracto. Nihilominus à suis adjutus, cum Imperatoris exercitu confligit; at viribus impar, acceptâ illâ clade, de quâ paulò antè dictum est, CHAO regnum perdidit.

*Limous dux
belli calumnijs
petitus.*

Posthâc TANUS, YENIS filius, CHAI regis affinis sui caedem persequi occiso Imperatore statuit. Habebat apud se captivum Imperatoris ducem, FANYUKIUM nomine, qui offensus à CINO profugerat. Hunc ergo & KIMKOUUM è regno GUEI oriundum copijs suis praefecit. Qui cum vix aliquid apertâ vi acturos se sperare possent, cognitâ Imperatoris potentiâ; cum TANO primum de XIO per proditionem interficiendo agitant consilia. Convenit inter eos, ut KIMCOUS Imperatorem adiens offerret YENIS nomine regionem CHOCHOU, cujus descriptionem unâ ferèbat, petitâ pacis & amicitiae praemium, ultro se tributarium faciens. Erat in eâ regione magnum ad occupandas, quæ Boreæ sunt adversæ, plagas momentum. Quin etiam apud Tartaros, inde ventum eundem excipientes, facilis patebat aditus; eorumque incursiones à situ loci æquè facile impediebantur. KIMCOUS ergo sicam occultans manicâ, ut, dum traderet Imperatori tabellam chorographicam, incautum obtruncaret; posteaquam ad HIENYANG, quæ est in provinciâ XENS, urbs Imperato-

*Proditio in
Imperatorem.*

ris sedes, pervenit, ille cognita adventus causâ, magno exceptum gaudio, statim admisit ad colloquium. Ibi K I M C O U S, etsi frequentî aulicorum coronâ cinctus, simul in manum tradit Imperatori chirographiam, simul accipientem eductâ sicâ ferit, at ictu cæco. Imperator enim insidias notans in tempore, modico flexu corporis periculum evasit in præsens. Verùm ut alterum ille tentavit ictum, relicto solio properat elabi sicario. Quem fugientem urgens audacissimè K I M C O U S per obstantes undique aulicos, prout quemque fors offerebat, impunè feriendo viam aperit sibi. Nemo enim ex illis, ne cultellum quidem, habebat; è severissimo Sinarum more, ut in aulam arma quæcunque intulisse pro crimine læsæ majestatis habeatur. Ipsum quidem Imperatorem periculi novitas adeò perturbavit, ut non meminisset se acinace præcinctum; donec ab aulico quodam monitus eumque distringens K I M C O U M immani vulnere medium secuit, modò exanimis, repentè animosus victor.

Elusus.

*Filius pacis
victima, nullo
fructu.*

Hoc periculo defunctus vehementissimè in Y E N E M excanduit. Nec enim credebat à filio solo tentatum tantum facinus; sed mandasse patrem. Itaque ingentem exercitum in illum ducit; eoque magnis cladibus obruto, mox omnem ipsius provinciam pervastat; H I U M quoque in tantum persequens, ut Y E N rex T A N U M filium suum, tanti mali fontem obruncaret ipsemet, ad Imperatorem misso capite pacem oraturus. Quam tamen ne sic quidem obtinuit; obstinato ad eum ultimò persequendum Imperatore, quoad demum captum publicè jussit è medio tolli cum omnibus è regio sanguine, quotquot conqueri potuere, deminuto in provinciæ modum ac depopulato miserè regno. Quinquennium tenuit hoc bellum. Quo tempore simul inferebat Imperator arma G U E I regi per P U E N U M Præfectum suum; qui sub eos ipsos ferè dies, quæ Y E N E M ille debellavit, etiam devicit G U E I U M, & in urbe obsessum eò adegit, ut se permitteret victoris arbitrio. T U O N U S nomen erat regi; quem ad se venientem P U E N U S excepit honorificè. Sed gnarus, Imperatori constitutum, cunctos reges delere ac restituere lapsam in diversos dominos monarchiam; eum necavit, G U E I que regnum universum, quod erat amplissimum, in provinciæ humilitatem dejecit.

Jámque X I U S omnes propè Boréas Imperij Sinici regiones in suam ditionem redegerat, incredibilem celeritatem usque comitante fortunâ. Provincia X A N T U N G subjuganda restabat ex eâ parte, quâ

Ci

Ci regnum complectitur; cum quo tanquam tributario pacem simulabat magis quàm habebat. Capto igitur consilio de adjiciendis imperio provincijs Australibus, primò decrevit Z u regem bello laceſſere; K I A N G S I & H U Y U A N G ampla tenentem regna, circùmque jacentium regionum dominum. Quare advocato L I S I N I O militum Præfecto, *Indigeo*, inquit, *operâ tuâ ad regnum Z u armis nostris subigendum. Considera diligenter, quanto exercitu, quibûsque rebus alijs opus sit tibi, ut bene instructus contra tantum regem procedas.* Tum ille, *Ducenta militum millia mihi abundè sufficient; his, quod mandas, effectum dabo, regnumque Z u substernam imperio tuo.* Dein eodem modo U A N G C I E N U M interrogat, veterem bonumque militiâ ducem, cujus operam belli jam multum expertus erat. Sed hic longè aliter sentiens, *Ego verò, inquit, tantum regem, tam latè regnantem, tantisque copijs abundans Z u regnum agredi non ausim, nisi sexcentum millium instructus exercitu.* Multò enim plures, ut audies, adversum nos educet Z u u s. *Illud te meminisse velim, cum de summâ rei agitur, summas vires necessarias esse, ne deinde nos pœniteat eas non adhibuisse.* Subridens Imperator, *Tu verò ut video, jam senex es, inquit, nec miror adeò timidum consilium:* eoque posthabito L I S I N I U M cum ducentis millibus, ut petierat, contra Z u u m mittit. At majore cum exercitu processit obviam illi Z u u s; atque, ubi ad arma ventum, ingenti commissâ pugnâ, coëgit tandem L I S I N I U M terga vertere, cum immodicâ repulsum strage. Plusquam octoginta hominum millia cecidisse memorant.

Exhorruit ad nunciatam cladem Imperator; vehementerque sollicitus ac metuens imperio, sine morâ U A N G C I E N I domum tendere, tantumque non rogare, ut contra Z u u m præfecturam militum suscipiat. Tum U A N G C I E N U S, *Atqui nunc senior sum, inquit, quàm, cum me ridebas, eram; quin & ad senium jam accessit morbus. Si tamen obstinatè placet me contra Z u u m ire, sexcenta militum millia in procinctu sunt; his perditam rem restituam, his regnum Z u tibi subiciam.* Annuit jam Imperator, & conscriberet ergo, quantum vellet exercitum jussit. Nec moratus imperium U A N G C I E N U S, collectis undique militibus maximè veteranis ac ducibus quàm plurimis, qui jam sub suis signis militaverant, cum ingenti & instructissimo exercitu contra Z u u m progreditur. Sed neque nunc cum minoribus copijs occurrit ei rex, H I A N G Y U E N O ejus Præfecto ductore, Pugnatur atrociter, &

magnâ utrimque contentione, dubio Marte; sed demum UANGCIENNI virtutem sequente victoriâ, Zu regis exercitus, qui modò victor fuerat, victus est, amisso etiam HIANGYUENO, fortissimo duce. *Major priori.* Scribunt, aliquot centena hominum millia eo proelio utrinque cecidisse, tantum sanguinis fusum, ut superstites genuum tenus eo mersi pugnâ excederent.

Post hanc insignem victoriam UANGCIENUS regnum Zu aggressus, magnam illius partem occupavit. Zuus interea omnes suas vires convocans & exercitu non modò reparato, sed aucto etiam, utpote de totâ re periculum facturum, plusquam decies centenis armatorum millibus collectis, animi plenus in UANGCIENUM movetur. At ille conspecto exercitu pugnam detrectat, cunctando tantam multitudinem debilitari frangique posse sperans. Itaque vallatis undique castris se continet, in vectâ è vicinis regionibus, quas vastaverat, annonæ vi magnâ, quæ dum consumeretur, interea non dubitabat Zu regis exercitum fame premendum, tantâ hominum equorumque multitudine constantem. Sed enim UANGCIENUM fefellit hæc opinio, Nam undique affatim annonæ ad Zu regis exercitum è fertilissimo, eoque rebus omnibus abundante regno advehebatur. *Stratagemata.* Quare mutato consilio, alio stratagemate vicit hostem. Clausus in castris continuo exercet milites suos, ordines servare docet, proprium cuique locum assignat, ubi stare debeant, ubi cedere. Quò factum est, ut ad nutum monentis intentus omnis exercitus in ordinem mirâ celeritate coiret, exiretque castris; tamdiu consistens, quàm exercitum regium acie nondum compositum videbat. Verùm ubi acies exornata erat; illico dato signo suos UANGCIENUS reduxit in castra. Sæpius hac arte lusus hostilis exercitus & denique fatigatus, omni curâ toties inani, etsi strueret UANGCIENUS copias suas, nunquam postea se pugnæ composuit. Et hoc demum erat, quod dudum spectaverat UANGCIENUS. *Ingeni clades.* Quare destinato die summo manè suos ad pugnam egregiè instructos ac totâ de re prius edoctos solito more producit è castris. Illi momento compositi ac coherentes, ita ut didicerant, hostem tale nil opinantem & imparatum invadunt editâ strage tam furiali, ut, si fides habenda scriptoribus, ligna trabesque in sanguine humano natarent, FOSOUS ipse (nomen hoc erat Zu regis) captus ac postea cum consanguineis, quotquot aderant, ad Imperatorem missus, ejusdem jussu, barbaro gentis more, unâ cum illis morte affectus est. Ita Zu regnum

gnum occupavit universum Imperator, antecedentium fortunæ sociatum redactumque in provinciam.

Barbarus iste mos, qui occupato regno jubet omnes regi consanguinitate propinquos mares unâ cum ipso funditus deleri, peranti-
 quus est, hodièque durat. Quot nos vidimus his annis infantes nec nisi de natalium felicitate reos puerulos, juvenes, regulos denique sub Tartarorum jugum ultro abeuntes, ab ijs hoc solum nomine occisos, quòd ex imperatoriâ stirpe oriundi? TAMINGAM dico, sive consanguineos è CHU, quos hodie crudelissimè Tartari persequuntur.

Crudelitas in regiam familiam.

De hujus FOSOI parente Sinensis historicus mira narrat hoc loco. UONUS rex ZU ejus proavus habebatur. In istius demortui locum suffectus KAOLIEUS filius, licet in annos perquam multos vixerit ac regnârit, nullâ tamen unquam prole felix fuit. Quæ res apud Sinas, ut olim apud Judæos, inter primas calamitates numeratur, idque non à regibus & magnatibus tantum, sed ab infimis etiam hominibus.

Sterilitas apud Sinas calamitosa.

Quin ex eorum philosophiâ sterilitatis malum summa censetur protervitas in parentes, quorum successio filiorum scilicet vitio scindatur ac concidat. Teterimum facinus admisisse minus probrum est, quàm absque liberis esse. Maximæ quoque tristitiæ materies est illa, quasi non habituri sint post obitum, à quo plorentur, expectentque honorem sepulturæ. Hiæc est, ut omni spe prolis abscessâ, concubinarum præcipuè copiam superinducant. Idem faciendi probabilis causa KAOLIEO regi visa; cujus Præfectus maximus CHUMXINIUS de regiâ propagine folicitus incredibilem omnis ordinis puellarum gregem subinde ad illum introducebat, ex aliquâ posse fortasse gignere spe ductus; at inani. Habebat tunc ex imâ plebe quidam comædus miræ pulchritudinis filiam, & ipsam gestum agentem in scenâ. Eam deamabat CHUMXINIUS; è quo se gravidam illa sentiens, de patris sui consilio suum amasium alloquitur in hunc modum.

Comæda puella fraude in reginam assumpta.

Regi ZU nec esse scis nec adeò expectari filium; quo proinde mortuo frater ejus natu minor invadet regnum. Vide, obsecro, ut cavè agas. Non enim illud te latet, aliquoties eum abs te offensum, negante, qua postulabat. Tu quidem egisti ex mandato regis omnia; sed ille non dubitat, quin ea sint acta te auctore, in quem sine dubio quippiam statuet illatibile, injuriarum, quas ei nullas obtulisti, umbrâ in memoriam redeunte, ubi ad gubernacula regni accesserit. Accipe, charissime, si potes, à muliere consilium. Ego nunc ex te sum gravida; cujus arcani præter me ac te conscius est ne-

mo. Euge, uti soles ceteras puellas, me quoque ad regem intramitte; favente Cælo masculum enitar, Zuòque regi successorem è tuo sanguine. Statim annuit impudentissimæ mulieri non jam libidine tantum, sed ambitione quoque insaniens amator; atque, ut rem celaret melius, illam è domo suâ clam dimittit ad patrem. Ipse ad regem eodem adhuc die venit; docet inventam à se adolescentulam vultu venustissimo, eamque in ceteris, quanto potest opere, commendat. Exarsit illico ejus videndæ desiderio rex; eodémque die introducta ad novum amatorem, quæ adhuc comœdias actitârat, haud multò post ingentem, excitavit tragœdiam. Exactis mensibus, quos natura maturando in lucem foetui dedit, in palatio totius regni latitiâ marem enixa, quem **YENUM** vocârunt, **FOSOI** patri regnum asseruit; omni populo, quamprimùm natus est princeps, in ejus obsequium jurante. Mater habita pro verâ reginâ & ab rege unicè amata coronam accepit; ejus etiam patre ab humillimo fortunæ gradu ad summos honores sublato. Verùm continuò intervénit, aulis familiare malum, invidia. **CHUMXINIUS** enim soceri felicitate livens ferre non poterat æquatum, imò prælatum sibi nullius nominis comœdum. Et hic veritus, ne fraus à conscio **CHUMXINI** vulgaretur, nil intentatum relinquere, quò eum è medio tolleret. Insidijs denique mors **KAOLIEI** regis fenestram aperuit. Novi namque regis mater falsis criminationibus impetravit à filio, ut occultè **CHUMXINIUM**, verum quidem patrem, sed æquè occultum necari jufferit. Pœnas quidem nequitia suæ **CHUMXINIUS** non modò persolvit ipse, sed etiam tota ejus familia; quam arbitrio suo permissam comœdus, & hanc, & arcanorum conscios exstinxit omnes. Hic ergo rex dictus est **YENUS**, Comicæ & **CHUMXINI** filius, qui **FOSOI** regis à **CINO** Imperatore interfecti pater fuit.

*Ediã orta in-
ter sceleris ms-
mâstres.*

Deerat adhuc **CI** rex, cum quo pacem simulabat magis, quam habebat **XINUS** Imperator. Initio namque bellorum, ut eum ad rumpendum foedus adigeret, pacem cum illo fecerat, multa promittens, Subornaverat etiam amicos **CI** regis, seu veriùs perfidiosos ac prævaricantes Imperatori. Hi à **XINO** corrupti, regem varijs rationibus ac consilijs induxerunt, ut desisteret à fœdere. Verùm, ut erat perfidus, ac totius imperij obtinendi flagrans cupiditate, postquam aliunde quod raperet, non habuit, **CI** regnum invasit, **PUENO** Præfecto duce, Ille re strenuè gestâ **KIENUM** **CI** regem acie superatum captumque

que ad Imperatorem abduxit. Quem X I U S non quidem occidi iussit, *Mors regie voluntaria* sed intra nemus pinis nobile, seu vivarium undique septum claudi, precariam vitam permodico tolerantem cibo. Sed non erat necesse illum fame plectere, qui nemus ingressus, id supplicium auxit simul ac finijt, voluntariâ solutus inediâ.

Unus H A N rex ad Imperatorem ultro profectus, regnûmque ac militem omnem ei subjiciens, in aula tanquam tributarium regulum se commoraturum promisit. Unde cum primis gratiâ florebat apud X I N U M, inter aulicos ab eo numeratus; & quia philosophiæ Sinicæ peritus erat, ac bonus consilio, illum sibi voluit à consilijs esse, multûmque gaudebat cum eo de gubernatione ac legibus disputare.

Interea ne tranquilla & læta omnia essent, L A O T O U S unus ex aulæ famulatio rebellionem cœptavit. Sed Imperatoris sive virtus sive felicitas hunc etiam delevit, & post illatam cladem comprehensum cum consanguineis omnibus ad tertiam usque progeniem exstinxit. Hunc regina X I N I mater apud se famuli loco habuerat, dominam impudicam tam familiariter depereuntis, ut duos ex eo filios genuerit. Hic ergo adjutus ab amasiâ, majora cogitare cœpit, & quod mireris, è servili fortunâ in spem imperij consurgere. Temeritatem hominis protollebat maximè sigillum imperatorium, quod, quoties *Sigilli usus famulo concessus malo eventu.* volebat, utebatur. Erat enim illud in reginæ matris potestate; quo diplomatis in futurum usum ipse fictis, ita rem ordinavit, ut adversus Imperatorem in procinctu staret ingens exercitus. At, sicut paulò antè dictum est, superatus tandem commeritas perduellionis atque libidinis pœnas dedit. Habuit & alium prociûm libidinis exstimulata furij Imperatoris mater, L I U P U E I U M nomine, cetera egregium bello ducem; qui posteaquam ab Imperatore rem detectam audivit, fugâ captivitatem antevertit. Sed enim quæsitus undique, ne vivus in Imperatoris veniret manus, ipse suâ manu interiit. Tum denique Imperator versâ in propudiosam parentem irâ, multat eam exilio, duos è L A O T O O filios necat; sanciens edicto publico, nequis Præfectorum id factum solitâ libertate regi vitio daret, capitis pœnâ constitutâ peccantibus. Sciebat enim Præfectos Philosophosque Sinicos non laturos tantam, ut ipsi putant, impietatem in matrem. Incredibilis est enim Sinarum erga parentes obedientia, veneratióque tam religiosa, ut nefas habeatur, in quacunque demum causâ filium patri matrive

vel

vel leviter irasci aut resistere. Quâ laude Sinas planè cunctis nationibus facillè superiores esse, suprâ diximus.

*Sed non ad-
emta.*

*Viginti quin-
que monitores
necati.*

*Maocij in
monendo li-
berias.*

*Inconcessa
post mortem
minis.*

Verùm enimverò quantumcunque vetuerit Imperator, ne fieret expostulatio; Præfectis tamen compluribus aviti moris æquitas inexorabilis ante mortem fuit; gravissimè ferentibus, Imperatori suo in tantum adversus matrem obsequium perijisse. Diversis itaque diebus Præfectorum viginti quinque necati sunt, Imperatori magnâ gravitate atque constantiâ, dicto scriptoque improbum facinus exprobrantium simulq; rogantium, ut reginam matrem ab exilio revocaret.

Non tulit ampliùs eam sævitiam è regno C I oriundus Philosophus juxtâ & Præfectus MAOC I U S. Hic mirâ eloquentiâ in animum Imperatoris irrepfit, eoque partim rogando, partim suadendo adigit, ut ei demum copiam faceret increpandi sui. Tum MAOC I U S, *Omnino, inquit, reprehensione dignus es, Imperator. Errasti enim, & errantem Imperatorem corrigere per optimum quemque non modo licitum, sed etiam laude dignum semper habitum est. De te verò quid dicam? Monendi munus, cujus exercendi libertas optimorum regum exemplo mihi concessa, tuo tu edicto sustulisti. Resige, quaso, tabulas afferenda majestati nil profuturas; & quod sanctissimi reges in beneficij loco posuere, moneri te patere. Si te bonorum exemplum sequi pudet; vide, ne sis iniquus in teipsum judex. Alterutrum enim necesse est admittas, vel illos monitorem passos bene fecisse, vel te disparem eis ac malum regem esse. Libertate loquentis offensus Imperator tanto dolore & irâ efferbuit, ut spumas ageret ex ore; strictoque furenter ense, ut erat impotens ira, in MAOC I U M ruit. In ipso tamen ictu se continuit. spatiumque animo dedit, ad exquisitiorem pœnam MAOC I U M differenti. Nam ferro cadere nimio minùs sæva mors erat. Acutum igitur afferri vas æneum jubet, in eoque MAOC I U M igne torqueri. Nihil is territus est atrocitate supplicij; accedensque propiùs ad Imperatorem, & corporis inclinatione majestatem veneratus, erecto dein imperturbatoque vultu sic eum affatur. *Iam inde à puero ex optimorum lectione librorum meministi me discere, rectè viventi honestam mortem non esse fugiendam, sed & hoc audi vi, maxime timendum regibus, ne per vitia regno excidant. Qui honestâ in causâ mori timet, indignus est vitâ; & indignus regno, qui non timet illud amittere. Quo pacto bene vivas & moriari perinde, ut vixeris, quòque pacto conserves vel amittas regnum; ea demum prima debet esse cura regibus, ut sciant. Nunc ex te quero, Imperator, hæc scire**

scire malis an ignorare? Tenuit Imperatorem anceps interrogatio; & irâ interim intepescente placatior ad MAOCIUM versus, *Qua modo locutus es, ait, non satis intelligo; expone, qua sentis, apertius.* Tum MAOCIUS, *Postquam igitur abs te, ô Imperator, inquit, concessum est mihi, liberè, qua sentiam, eloqui; faciam id unico bono tuo, vel certè, si te ipsum odisse potes, publico.* Quatuor præcipuè sunt, abominanda, inaudita quidem certè, qua patrâsti; quorum turpitudinem haud agnosci. Ea nisi detestere, nec vivere bene potes nec pulchrè mori; quin & de imperio periclitaris. *Primò in patris tui manes impius fuisti, uxorem illius, ut pudicitia torique violati ream infamando, &, quò conspectus illius crimen esset, in exilium ejiciendo.* Id quod est alterum tuum crimen, testimonium luculentum impietatis in matrem ac contumacia tua. *Tum duos fratres, pueros infantes, ex eodem utero, quo tu, genitos privatim, ac domi, sed impius ubique, necavisti.* Denique proborum virorum, verè tibi amicorum tuisque commodis unice studentium viginti septem sanguine nefarias manus imbuisti. *Quis unquam Imperatorum, etiam qui nequissimi habebantur, ad hanc tyrannidem processit? Quid enim KIEO, quid CHEO nequius? utrumque tu, (sed quid utrumque dico?) tu nequitia unus omnes superâsti.* Hæc ubi fama differet longè lateque per imperium; quid deinde futurum putas? tunc ac familia tua omnis odium eritis publicum. *Virtutem amant omnes in Imperatore, vitia nemo.* Hinc, nisi improbus, præfeturæ munus nemo volet suscipere; tu destitutus ab omnibus quid facies? *Non ages, opinor, magnas gratias sollicitudini meæ; timeo nihil secius è factis tuis interitum tibi, &, ne perdas vitijs, quod tot victorijs acquisivisti.* Hæc locutus, vestes & insignia præfeturæ, quæ tunc erat ornatus, abjicit ante Imperatoris pedes. Is primùm obtupescens modo hæsit aquantisper; dein è throno surgens, suis ipse manibus MAOCIUM recomposito amictu, constantem adeò fidumque Præfectum mirificè dilaudavit. Ibi antea ultra damnare, accusare seipsum; jubens illi, o revocari matrem. Obviàmque progressus redeuntem excepit humilitate filij, veniam petens impietatis, magnâ totius imperij matrîsque lætitiâ.

Libertatis atque constantia, quâ Præfecti Sinenses utuntur in ob-
jurgandis suis regibus, suprâ jam exempla quædam attulimus; quæ
mirabuntur quidem, at imitari non audebunt Europæi. Sciant hi ta-
men hoc non antiquitus tantùm apud Sinas in usu fuisse, sed & nunc
esse, ut Præfecti, cum à regibus salutaria eorum monita non audiun-

Tandem vni-
cit.

Mos abjicien-
di officiorum
insignia, si mo-

Dd

tur,

istores à regi-
bus non ab-
dicantur.

tur, insignia vestitumque muneris indicem coram rege abjiciant; palam contestantes eo facto nolle se amplius fungi munere, cujus signo jam nullo noscerentur. Eoque se apertius abdicant, siquid molitur Imperator, quod in detrimentum reipublicæ cessurum timent; nec eis dicto sit audiens aliud suadentibus. Id aliquot abhinc annos sub UANLIENO Imperatore contigit; qui ceteras summæque laudes vagis amoribus infamavit. Tametsi enim legitimos habebat filios; Imperij tamen heredem, è concubinâ, quam effictim deperibat, filium declarare ipsi deliberatum erat. Sed Præfecti omnes consensu negant id fieri se passuros. Quorum conspirationem cum insuper haberet, Imperator; tum verò quotquot erant in urbe regiâ, (ad duo millia fuisse reperio) palatium ingressi, præfecturæ positis insignibus adegere volentem nolentem, ut legitimum successorem declararet. Idem anno millesimo, sexcentesimo, quinquagesimo primo, priusquam e Sinâ exirem, accidit. Mortuo namque in regiâ, PEKING appellatâ, regitutore, cum alius (Tartarus is erat) tutelæ nomine administrare vellet imperium, regis atatem causatus adhuc imparem tantæ moli; Præfectis omnibus periculosa ambitioni contradicentibus & insignia sui muneris projicientibus cedere demum coactus est. Atque in hunc modum sexdecim annorum adolescens, cui debebatur, imperij gubernacula tractare coepit, XUNGHI dictus. Sed nos ad XIUM revertamur.

Is non multò post imperium totum lustrans, maximum operæ pretium fecit; adjectis ditioni suæ, postquam KIANG fluvium superavit. YUE regnis. Exstant adhuc multa ejus itineticis monumenta; præcipuè in provinciâ, CHEKIANG indigetatâ, non procul HANGCHEU metropoli, cui mons adjacet, è quo XIUS mare prospexit. Mons hodièque vocatur XIUS prospectus in mare. Hoc tamen iter haud immune fuit omnis periculi, comparatis in Imperatoris caput insidijs, CHANGLEANGO regis HANI Præfecto auctore. Hic cum non æquè manu promptus atque ingenio esset; omnibus bonis suis divenditis conduxit audacissimum sicarium, qui Imperatorem iter agentem è medio tolleret. Petebat is tunc eas SINÆ partes, quæ ad orientem vergunt; jamque ad arenas pervenerat, quâ difficilis erat transitus, cum opperiens eum sicarius repente stricto acinace nil tale opinantem petit. Actum de eo fuit, nisi adversum ictum currus latera fre-gissent. Quo proinde innoxio, inobservabili dexteritate celeriter se proripiens

prospiciens inde sicarius, nusquam amplius comparuit, etsi toto imperio perquam studiosè ac diligenter à Præfectis omnibus quæreretur. CHANGLEANGUS & ipse sibi fugâ consulens in montibus latuit, quoad multis in hujus Imperatoris successorem rebellantibus ipse unus ad LIEUPANGI causam se acclinavit; cujus ille potissimum consilij imperium obtinuit, ut in loco memorabimus.

Anno imperij secundo ac trigesimo ad eas plagas, quæ Boream spectant, lustrandas Imperator animum adjecit. Inibi ex maritimâ navigatione redeuntem LUSENGUM habuit obviâ. Is inter ceterâ chorographiam obrulit Imperatori, orbis aliquas plagas repræsentantem, imprimis autem extremæ hujus Asiæ atque insularum Eoum mare distinguentium. Ex quo suspicari licet jam, hoc Imperatore, Sinas ad Indos navigasse; in JAPONIAM item, LUSONIAM regionésque proniores occidenti. Unde opinantur porro aliqui, CINGALEA, quod Sinarum syrtes significat, ad quas una classis perijt, nomen ortum. Hinc CEILAN, sive SINLAN quod Sinæ incolas significat, hoc est, Sinas. Et quia C littera nominis est hujus principium; inde nostra de CIMARUM appellatione figitur opinio, quam ab hac imperatoriâ CINA familiâ natam asseruimus. Præterea in insulam usque S. Laurentij pervenisse Sinas, illud est argumento, quod etiam nunc eam colit Sinica gens, maximè in S. Claræ sinu, quo loco candido adhuc vultu homines linguâ loquuntur Sinicâ; quod ex nautis, qui eò appulerunt, sæpius audivi. Et hæc Sinarum navigatio ad omnes Indici maris insulas, & in ipsam usque Indiam vigeat etiam eâ tempestate, quâ LUSITANI primùm Indiam ingressi sunt, intermissâ deinde tamen, partim longinquitate locorum obstante, partim LUSITANORUM metu. In JAPONIA verò nunc quoque PHILIPPINAS, MACASARIAM, JAVAM, CAMBOYAM, SION & COCHINCHINAM navigant exercētque commercia. Quæ talia Sinicis scriptoribus vix leviter attingi non est mirandum. Sicut enim magnificè de se altèque sentiunt; ita præ se contemnunt alios, & exterarum nationum regnorumve res suarum litterarum memoriâ indignas putant. Et sanè totius Indiæ populos Sinis circumjacentes mere barbaros incultosque dixeris, si cum Sinis comparentur.

Sub hæc tamen tempora redijt ad Imperatorem ex JAPONIA ^{Japones à Sinarum orti.} classis quam nauclerus ab eo per fraudem obtinuerat unâ cum colonis ad JAPONIAM frequentius habitandam. Narrabat enim inter

Dd 2.

insulas

insulas JAPONIÆ unam præ ceteris antidoti feracem esse; quo si uteretur Imperator, æternus & immortalis foret. Sed præter milites navésque sibi virgines insuper puellas trecentas, totidemque pueros esse necessarios, à quibus unis inveniri posset illud antidotum. Cum *Quâ occasione?* fraudulentæ petitioni annuisset Imperator; ille JAPONIAM repetens, posteaquam naves portum tenuere, conditâ urbe sese regem fecit. Hinc JAPONIA maxime frequentari cœptâ, JAPONES à Sinis se oriundos esse gloriantur.

Iraque dum eas, de quibus modò dictum est, Sinæ partes perlufrat omnes Imperator; à TARTARORUM irruptionibus parùm tutas videns, quonam eos arceret modo, cogitare cœpit. Primò igitur MUNGTIENUM Præfectum cum trecentis armatorum millibus ad vastandos TARTAROS mittit. Quæis brevi victis atque ad remotiores regiones domo pulsus; descripto dein accuratè terrarum, vallium, montiumque numero, magnum illum celebrémque murum à litore maris LEAOTUNG provinciam alluentis ad LINTAO usque provincie XENSI urbem in CROCEI fluminis litore, continuâ propemodum serie castellis ac turribus, prout opportunum quoque loco videbatur, emunitum per decem stadiorum Sinicorum millia, quod Sinæ scribunt, memorabili opere deduxit. Unde si leucam stadijs sexdecim Sinensibus finiamus, ad leucas sexcentas porrectum habebimus. Sed exacta ejus longitudo ex Atlante nostræ extremæ Asiæ petenda est. Omnino murus hic (quem Sinæ LANLICHING vocant, sive murum stadiorum decies mille) opus ingens fuit ac maximè mirandum, quod ad nostra usque tempora firmissimum perdurat. Sudavit in eo perficiendo incredibilis hominum multitudo. Nam è toto imperio tertium quemque laboris istius patientem voluit adesse; unde varijs in locis inceptus est ac deinceps continuatus, quoad ultimam recepit manum. Tantam verò soliditatem quæsit operi, ut, si quâ ferreo clavo penetrari posset, ijs, qui partem illam struxissent, capitalis esset negligentia. Tanti operis fundamenta molitus, uti dictum, ad LEAOTUNG, quâ in sinum cogitur mare, naves crudi ferri massis onustas misit, ad duo stadia ruente in profundum pondere. Muri latitudo, fenos simul, & octonos etiam equites capit, nullo extra orbitam labendi periculo; denuo vel ex hac parte stupendum opus, quinquennij spatio perfectum. Quâ flumina intermeant, non continuatur fornicibus; sed nusquam apertior ejus est hiatus, quàm quâ dividitur horridis

Murus Sinensis captus.

Ad ejus firmitatem servitius quisque vocatus.

dis montibus prope TAITUM urbem, ubi TIE populi habitabant, quos Imperator evictos intra muri crepidines maximâ ex parte coërcuit. Varijs quoque locis castella exstruxit, præfidiariorum bono. Portas opportunioribus locis disposuit; unde, ubi usus posceret, facilius esset in TARTARIAM eruptio, & exitus ad commercia. Decies centena militum millia ferè semper aiebant Imperatores Sinici ad muri custodiam. Sparsis quidem, quod erat necesse; annonam tamen ex toto imperio statis anni temporibus atque ordine advecta sufficiebat omnibus. Exstructus est murus anno ante vulgarem Christi epocham ducentesimo decimo quinto.

*Decies centies
millens custo-
des ejus muri.*

*Structus ante
Christum an-
no 215.*

Ceterum sanctissima sui nominis Imperatori fuit existimatio; & si fuisset honoris cupiditas intra modum, hâc unâ re ad posteros utcunque memorabili. Verum ille non solum laudem quærebat, sed sibi soli, unum id agenti, ut priorum Imperatorum omnium exstingueretur memoria. Hinc nulli vas volebat esse de alio, quàm de se loqui; quòd crederet egregijs factis à se omnes esse superatos. Quam ob rem jussit edicto publico, severissimis pœnis propositis, omnes Sinicos libros exuri. Tametsi verò spectabat hoc unice, ut aliorum laude senescente, omnes in posterum de se uno scriberent; aliam tamen causam prætexuit. Hoc edictum anno imperij quarto & trigesimo publicavit. De quo factò suprâ quàm dici potest, & olim & nunc etiam malè audit apud Sinas, quæis fera licet vindicta suavis est maledictis omnibus & execrationibus mortuum confodere. Sic unde præclaram famam quærebat, insigne dedecus & infamiam apud posteros invenit. Hujus exustionis authorem etiam LISUUM faciunt; qui, ut suprâ dictum est, haud mollem sanè sententiam in regulatorum causâ tulit. Hoc tempore Colai dignitatem sustinebat; quem in concilio, cum negotium de comburendis libris tractaretur, ut litterum contemptorem, ita locutum ferunt. *Olim, cum in plures divisa dominos essent regna, non ab-
nuerim necessarium litterarum studium fuisse, ut, qua ad cujuscunque
regni gubernationem pertinerent, è libris promerentur. Nunc evulsi
hæc ratio, cum sub unius imperio totus quiescit orbis, unus omnes nutum
intuentur. Unus ordo, una lex servanda; cui rei quid plura scire sit opus,
ego quidem nescio, at obesse potius, hoc scio. Quid enim? otiosis litigio-
sisque litteratoribus regnum cur oppleamus, haud dispicio. Res rustica
sunt & agricultura, quâ nititur felicitas imperij; huc admovendus est po-
pulus; hinc majus aliquid ac fructuosius quàm à sterilibus litteris expe-*

*Insana am-
bitio.*

*Libri Sinici
exusti.*

*Stulta oratio
litterarum & lit-
teratos da-
mnanti.*

Etandum. Harum studiosi tantum antiquis student, præterita scire pulchrum putant, hodierna ac præsentia velut indigna suo magisterio rejiciunt; vetera, nec aliud laudantes, in eorum studio moriuntur. Nec vident hæc ab illis longè diversa tempora esse, quamvis de doctrinâ interim suâ sibi prolixè blandiantur. Volunt hujus esse temporis magistri, neque tamen huic temporis se accommodant. Si quod edictum exeat ab Imperatore, atque in vulgus emanet; prima est, & si Cælo placet, maximi momenti discussio. Numquid novi? num olim usitatum? Si respondemus, salva res; sin aliter, tum continuo censurâ plusquam tolerabili vapulat unâ cum Imperatore decretum. Ecquoniam istud merito non est antiquum. Quin & motus amat plebbsque secessionem ista magistrorum ratio. Quò impensius Imperatori vigilandum, ac nequis libros habeat domi: vel sue vel aliena, nève abscondat, sed quamprimum addicat flammis, etiam sub mortis pœnâ denunciandum, salvo tamen illis, qui de agriculturâ, de medicinâ, de divinatione tractant. Quod si quis imperij nostris politiam modèque gubernandi scire velit; non è libris, sed audiens à regis Præfecto, cui demandata ea cura, discat. Pestilens & exitiosa literis fuit hæc oratio. Nam omnes fere Sinici libri periere. CINHO dicitur à Sinis, id est, CINÆ familiæ ignis, hæc exustio. Quantam verò diligentiam adhibuerint in libris indagandis Præfecti, vix credi potest. Urgebat Imperator ipse vehementer; quo jubente sine morâ necati sunt extinctæque familiæ, apud quos quâsve libri reperiebantur. Nondum ignis ille deletus est è Sinarum animis, tantam tot librorum ingeniorumque cladem & hodie lamentantium. Præcipui doloris materiam sufficiunt Musica & Mathematica, quas artes olim principatum apud eos tenuisse, dubitare non sinunt tot antiquorum observationes mathematicæ, musicæque laudes. Atenim quantocumque furore perditum iere libros, multi tamen, & illi antiquissimi servati sunt, haud minùs invito, quàm incio Imperatore.

Ingenio servati libri.

Sed eorum servandi mirabilem modum reperio. Ajunt enim quandam anum librorum amantem, CONFUTIT MENTI que, nec non aliorum nonnullorum libros divisim paginis ad domus parietes agglutinasse. Nondum eâ tempestate papyrus erat in usu; sed arborum corticibus ac folijs animi decreta mandabant, ut nunc Indi solent. Et quoniam erant è materiâ solidâ, candidâque calce oblitæ, non difficulter latuere, quoad extinctâ CINA stirpe, ab heredibus vetulæ sunt expromti factique juris publici. Quanquam aliquot literæ vel temporis

temporis vel corticis humescentis culpâ, legentium oculis se subdu-
xerant; præsertim in CONFUTIO. Quas litteras, licet, quales fue-
rint aut esse debeant, non ignorent; cum tamen illius libros recu-
dunt, eas inferere non audent, sed notant in margine. Tanta enim
est CONFUTII librorum æstimatio, ut aliquid in ijs etiam apertè mu-
tilatum emendare nefas putent. Vix enim reverentiam præstant mi-
norem CONFUTII libris, quàm nos Sacræ Scripturæ; nisi etiam for-
tè majorem. Sanè divinos libros ad humanam, hoc est, vitiosam in-
telligentiam mutilare, ad lubitum torquere, ac perperam explicare,
multis nulla est religio.

Dum tantæ librorum strages fiunt; duo Imperatoris Præfecti,
quò intra studia sua, quippe Philosophi, securiùs laterent atque libe-
riùs aulâ relicta montium abdita perire. Causam fugæ scripto signi-
ficaverant Imperatori, coràm id non ausi, sed excidium librorum atroci
stylo vindicantes. Quà re magis exulceratus ille, novas inquisitiones
instituit ac sæviores prioribus. Capti librorum tenaces & studiosi
omnes; qui multi latitantes in montibus reperti, protractique in fo-
rum sexaginta supra quadringentos unà cum libris igni pabulum fuere.
Multum displicuit hæc Imperatoris crudelitas Fusu o ejus filio impe-
riique heredi; qui, ut erat litterarum diligens, sæpe patrem rogavit, ut
tandem vexandis libris statueret modum. Sed necquicquam. Imò
cum doctis illis viris impunitatem vitamque deposceret, adeò pater
offensus est, ut è suo conspectu abire iustum atque ad Boréas plagas
relegatum multaret exilio. Ibi MUMHO è o militum duci custodien-
dum tradidit. Et hæc aulæ patriæque privatio deinde debitum impe-
rium ei simul & vitam eripuit, ut paulò infra narrabimus.

Palatium interea majestate plenum exstruxit ornavitque miris
modis, ut erat magnorum operum atque magnificentorum amans in pri-
mis. Regiam sedem legit HIENYANG, provinciæ XENSU urbem,
ubi nunc ejusdem provinciæ metropolis SIGAN est sita. Et licet am-
plum esset in eâ jam antè palatium; magnificentia tamen suâ impar
& nimis angustum ratus, inter alia ingentem & oppidò sumtuosam
adjecit fabricam, quæ ab Oriente in Occidentem passus quingentos,
ab Austro in Septentrionem centenos patebat, itaque summo artificio
disposita, ut, vacuis licet atrijs, decem militum millibus in eâ
perquam commoda esset habitatio. Tot enim esse volebat & vetera-
nos omnes eosque selectiores ad palatij sui que custodiam. Palatium
deinde,

*Itorum exusti
libri cum pos-
sessoribus.*

*Capax & ma-
gnificum pa-
latium.*

deinde, quâ intra mœnia coërcebatur, ad montem usque NANXAN prolatavit; ejusque montis partem deliciarum causâ conclusit intra palatium novis exstructis mœnibus, quæ totum intra urbem circumclauderetur. Ad urbem verò non nisi per montem patet aditus, & pedestri tantum itinere. Nam reliquas illius partes fluvius, cui GUETI nomen, allambit. Construxit igitur arduum in monte firmissimumque propugnaculum, subter quo viam occultam effodi jussit, ad opidum usque proximum ingenti opere ipsa montis viscera penetrans. Quam quidem ita subterraneam esse voluit, ut aperta quoque supra terram esset via. Nihil dico de pomarijs, vivarijs, floribus & hortarum ornamentis alijs; in quibus exornandis & instruendis infinitas opes insumsit, coactoque subditorum labore abusus, seque suamque familiam invisam omnibus intolerandamque fecit. Sed hac de re pluribus agam infra.

Nec tamen Imperatori nullo labore stetit harum rerum molitio. Annos quinque supra viginti dimicandum ei fuit; prosperaque fortuna semper usus, omnibus sibi subjectis pacem peperit hoc tandem anno, qui fuit ante vulgarem Christi epocham supra ducentimum alter & vicesimus. Quem annum in diplomatibus suis notari primum voluit; eodem quippe legitimus totius imperij consensu declaratus Sinarum Imperator. Tum deinde patrem suum jam mortuum, primum istius familiæ vocat Imperatorem, se verò scribit secundum.

Filius non est major patre.

Est hoc usitatum Sinis, & in parentes observantiæ obsequentiæque argumentum, ut filius nunquam ad altiorem dignitatis gradum, quam pater, ascendat. Unde si suis in republ. meritis honores filius adipiscatur, quæ patri fungi non obtigit, quamprimum, quicquid id felicitatis est, posthumo, ut sic dicam, jure, cum parente mortuo communicat, notabili apud hanc gentem cæremoniâ,

Novas deinde leges in vexit ac politicæ gubernationis modum in multis mutavit. Initium anni primam lunarem in sagittario conjunctionem; insignia verò militaria & vexilla nigri coloris, ut erat istius amans, esse voluit.

Abrogati reguli ab Imperatore geniti.

Jamque susceperat aliquot filios; cum à Præfectis rogatur, ut primogenito successore designato, reliquos, more majorum, regulos crearet. At LISUUS unus è Præfectis majoribus, quò minus alterum fieret, adversabatur. *Antiquarum familiarum Imperatores aiebat, filios nepotesve creabant regulos; sed, ut usus experiendo nos docuit, eventus*

non secundo. Illi enim paulatim assurgentes ad potentiam, moxque sum-
 mis in affines armis miscebant & turbabant imperium. Melius à nostris
 pacatisve nihil exspecto. Hinc tot bella, tot regnorum inclinationes;
 quemadmodum & hac acate nos ipsi vidimus. Minimè igitur salutare
 hoc reipubl. consilium puto; sed postquam summa novi Imperatoris virtus
 id effecit, ut totus terrarum orbis ad unius nutum intueatur, quid attinet
 plures dominos in nostrâ met armare permittent? Satiùs mihi videtur
 futurum, si magnificum in assignatâ cuique urbe palatium adificemus, in
 quâ opimis redivibus instructi regiò sustententur & alantur, procul domi-
 natu, procul aut in terras aut in populos imperio. Sic ab Imperatore atque
 Præfectis cum pendebunt; nihil est, quod ab eis timeamus hostile, tentare
 nihil avaris, præcisâ tumultuandi materiâ. Hujus igitur sententiam
 secutus Imperator, eo modo, quem ille suaserat, filiorum statum or-
 dinavit; quæ politia ratio nostris etiam temporibus usurpata.

Septimo ac trigesimo, quàm X I u s rerum potiri cœpit anno. Si-
 nam orientem denuo lustrare visum è republicâ. H U H A I U S ejus fi-
 lius secundo genitus, comitandi patris affectus desiderio, ab eodem
 per L I S U U M Colaum id non difficulter obtinuit. Sed in itinere Im-
 perator in morbum incidit, quo extinctus est hujus anni septimo
 mense. Paulo ante mortem ad filium majorem dedit epistolam, ad-
 juncto imperij sigillo. Hæc, ut primo quoque tempore ad filium natu
 maximum mitterentur, H U H A I O tradita. Quæ tamen ille, momen-
 tum ponens in morâ, se penes attinuit; suppresso etiam mortis nun-
 tio, nequid è novis rumoribus detrimenti pateretur imperium. Sed
 frustra; turbantibus omnia per hanc opportunitatem Præfectis, in-
 ter quos erant nonnulli, qui familiam C I N A M acerbè & penitus
 oderant, & sub umbrâ ficti obsequij, planè illius exitium urgebant.
 C H A O C A U S præcipuè, non infimæ sortis Præfectus, callidus & astutiâ
 confidens, meditatum facinus exsequi strenuè cœpit, nec antè quie-
 vit, quàm C I N A M familiam ad interitum redegit omnem. Ergo
 L I S U U M fidissimum alioquin Imperatori ministrum varijs artibus
 subiens adeò induxit, ut majore filio præterito Imperatorem diceret
 minorem. Sic autem est eum allocutus: Epistola & Imperatoris sigillum,
 quod is ad majorem natu filium misit, in potestate sunt H U H A I I secundo
 geniti amici tui. Porro iuum est statuere, hunc, an F U S U U M Impera-
 torem iubeamus. Quod iuarum est partium, id te facturum nihil est quod
 dubitem. Dirigit ad hanc orationem L I S U U S, & irâ, quam erga ve-
 terem

*Fraude retenti-
 ra littera cœ-
 sigillo imperij*

terem dominum immota fides adauxerat, intumens vix se continuit, quin è vestigio trucidaret ipse CHACOUM. Sui tamen potens, tandem respondet in hæc verba. *Quod vivis, ô perfidiose, lenitatis est mea, non sceleris tui. Vitâ indignus est, cui perijt fides. Quo spectant hæc consilia, nisi ad subruendum imperium? Talia certe sunt, qua in medium attulisti, qua nequissimo cuique turpissimum sit loqui. CHACOUS quasi non tactus oratione contumeliosâ, & ad LISUUM versus, Virtus, potentia, consilium in te sunt, ô LISUE, prolixa tua in imperium, remque publicam merita, & quod est, in aulis præsertim, rarissimum, sine invidiâ. Quod tibi quidem contingit meritisimo tuo, qui summam dignitatem ita temperanter adhuc habuisti, ut illa non te ornasse, sed ad te potius ornata esse videatur. Sed, oro te, considera etiam atque etiam, quid agas. MAYNUM Imperatoris filium apud MUMHOËUM esse scis; hunc de illo præclare meritum; utrumque arctâ familiaritate connexum. Si Fusuus præ HUMHUIO proferetur ad fastigium; tum tu præ HUMHUIO nullus eris. Adeone parvi, Colai sigillum, Colai dignitas est tibi, ut, cum possis illud HUMHUIO tradere, hanc tibi servare, negligens sis utriusque. Secundus est HUMHUIUS filius, quid tum? sed apud nos est, sigillo potens, & statim, modo tu faveas, potentissimus imperio. Quo si per te poterit, quas tibi non referet gratias? sed hæc apud sapientem fortasse parum valet oratio; at regia & imperatoria ejus in dolens, at pietas, at in homines commiseratio, qua dotes, aliâq; imperio usquequaque digna resplendent in eo, sicut in calo stella, nihil apud te valebunt? Quamobrem obsecro te, ne dâ. *Lioc* amplius ei sceptrâ tradere, quem non dubitas ijs esse dignissimum. His dolis raptus tandem LISUUS, habitâque post Colai dignitatem fide, contra Imperatoris mandatum, contra naturæ leges & regni, minorem filium, velut à patre declaratum successorem evulgat; cumque multum valeret autoritate, facile persuasit Præfectis omnibus, ut tanquam legitimam in eo potestatem venerarentur. Filius major contra cum MUMHOËO nulli labori parcere, quò Præfectos amicos sibi fidôsque conservet; at obstante LISUO vix quidquam effecit. Quippe cum armâ parantibus etiam Præfecti ferè omnes obsisterent; ea coacti sunt mox ponere, collectis copijs ad vim inferendam imparibus. Atque hæc causa fuit, cur Fusuus ac MUMHOËUS perduelles iudicati sint & in crimen læsæ majestatis incurrisse. Minor autem frater, postquam Imperator factus est, ad firmandum magis imperium unâ cum MUMHOËO majorem coëgit sibi met mortem consciscere.*

SECUN-

Regnum à legitimo successore alienant.

SECUNDUS IMPERATOR
ULXIUS.

Imperavit annis III.

MAlè parta malè dilabuntur, dictum vetus est; cujus veritatem novus Imperator exitio suo sanxit. Inconsultus juvenis, qui parricidio stabilitum ierat imperium, & hoc & seipsum evertit; rerum potitus tantùm triennio. Viginti namque natus erat & alterum annum, cùm prorupit ad clavum imperij; sed quarto & vigesimo ætatis anno ab iisdem, à quibus fuerat electus, morte multatus est. Cujus author præcipuus, CHAOCÆUS fuit, occultissimè simul ac vaferrimè adversus CINAM familiam exercens odia. Hunc enim Colaum suum fecerat, gratiam accepti rependens imperij. LISUUM verò summæ rei militaris præfecit.

Cyclo 42. anno
29. ante Chr.
Anno 209.

Longè ULXIUS (hoc enim nomen Imperatori pòst fuit) à paternâ virtute animique robore degeneravit; libidine atque avaritiâ infamis, nec ullius rei quàm voluptatum in imperio studiosior. Subinde CHAOCÆUM sic allocutus memoratur. *Mortalis vite cursus est haud minùs velox, quàm currus, quem sex equi rapiunt. Breve omnino spatium nobis relictum est ad vivendum; quod dum elabimur, opto meos oculos, aures ac reliquos sensus ijs rebus explere, quæis maximè summæque cum suavitate titillantur, & quicquid denique desiderare potest mens mea, omni diligentia conquirere, ut atas reliqua mihi exigatur quàm jucundissimè. Id quæ ratione possim consequi; tu, CHAOCÆE, me docebis.* Ille factus ad omnem fraudem, respondet in hunc modum. *Efficere quidem id omne, quidquid velis, optime Imperator, est in manu tuâ; nisi quòd hac una res me sollicitum habet, ne labores incassum. Sensus enim, quos dixisti, expleri non possunt insatiabiliter. Timeo & illud, ut per antiquos patris tui Præfectos tibi liceat, quod optas. Hi namque aliud tibi auctores erunt, in alia te studia & ab hinc longè diversa devocabunt, imò turbas ciebunt, ubi te viderint solis voluptatibus inhiare. Tunc verò flexaturare animum voles, antiquos illos Præfectos exauctora; novos, quæis charus es, sublege. Nam ita morosis & iracundis Præfectorum querelis tacentibus habebis, quod exoptat animus tuus, & in aurem utramque se-*

Imperatoris
voluptuarij
oratio.

Pessilens con-
silius.

curus dormies. Vaferrimum erat hujus perduellis consilium. Nam si antiqui ac fideles C I N Æ familia Præfecti omnes è medio tollerentur, illi promptum erat amicos suæque voluntatis adjuutores ad dignitates protollere, itaque vel evertere, vel sibi, si posset, imperium occupare, Audijt tamen illum Imperator, & è C H A O C A I sententiâ Præfectis honore privatis novos substituit. At his non est visâ res hæc toleranda, excitis per totum imperium turbis indignitatem rei vindicantibus, Unde paulatim rebelliones cœptæ non prius quieverere, quàm hæc imperatoria stirps funditus interijt.

Xingus militum dux fraudulenter de regno insidiatur.

Primus in Imperatorem rebellionem captavit X I N G U S militum dux, urbisque regiæ præfidiariorum parti præfectus. Hunc Imperator ad motus, qui in Australi Sinæ plagâ gliscebant, sedandos iusto cum exercitu ire iusserat. Ibi re non satis feliciter gestâ partim ob itinerum difficultates, partim ob aquarum inundationes, & exercitus amisâ parte, ad Imperatorem redire timens, convocatos tribunos sic alloquitur. *In quo nos rerum nostrarum articulo fortuna destituerit, cernitis & indignamini merito, commiliones. Aut moriendum nobis est, aut, si mitius irascietur libidinosus Imperator, munere cedendum, & quod est utroque acerbius, alterutrum cum dedecore. Notior enim vobis est, quàm ut à me sit explicanda tyrannis illius, fidem suorum è successu tantum astimantis & suo imperio; cui si vel Calum obstiterit, peristi. Itane, fortissimi duces, sine gloriâ moriemur? imò enim verò cum ignominia? & à libidinoso Imperatore occisi? At major in fortitudine nostrâ spes est mihi, quibus fortiores non inveniet tyrannus, qui contra nos audeant arma ferre. Scitis præterea, parricidium fraterno sanguine signasse viam ad imperium sibi. F U S U M occidit; at vivit adhuc F U S U I filius. Huic debetur imperium; ab hoc stemus comite justitia, virtute duce, qua nequissimo Imperatori, sanguinario, parricida servire nos amplius non patiuntur. Hæc ubi dixit, omnes in ejus verba jurant, F U S U I filium è legibus Imperatorem esse clamantes. Quo audito Q U A M K I U S, qui tunc pro Imperatore S U C H U E N provinciam administrabat, colaudat eorum animum, & ab U L X I O deficiens, ipsorum partes sequitur. Collecto igitur ingenti exercitu, vexilla omnia pro F U S U I filio insigniunt, quò speciosius tegetetur rebellio. Neque fraudem primò successus destituit, deceptis eo colore quàm plurimis, partemque X I N G I sequentibus. Sed ille se ipsum prodidit, regno Z u live subjectis olim sibi provincijs in potestatem suam redactis, ambitione præcipiti*

Sed festinando se prodidit.

præcipiti regem se volens appellari. Sic proditiōnis consilium omnibus innotuit; cognitōque, non jam illum pro FUSUI filio, sed pro se bellare, propemodum omnes eum deseruere. Unde nihil postea gefit memorabile, regnūque, dum quærebat, amisit; quod obtinisset omnino, si CHANGULUM & CHIYNUM audivisset. Hi namque suaserant ei, ne festinaret; nondum esse regnandi tempus; eādē arte, quā pro FUSUI filio crederetur agere, procedendum eousque, donec auctis continuò copijs ac rebus meliùs compositis, non modò ZU regnum, sed imperium ipsum faceret ditionis suæ. Verūm, ut paulò antè conquestus sum, fortunæ dolo faventis indulgentiam præcox intervertit ambitio; dilapsique perduelles, qui erant in partibus, & à sese invicem distracti, quietem, quàm bellum maluerunt.

Hoc periculo defunctus Imperator, necdum tamen excussit ignaviam; Præfectisque totius imperij permissā curā, ipse totum se voluptatibus tradidit, insigniter juvante ac suadente CHAOCAO, qui tamen, quantum poterat, imperij ruinas machinabatur. Itaque rebelles negligentius persequi, alios ad imperij spem erigere, populum tributis exigendis Imperatoris nomine vexare, ut hortos, ut nova palatia, ut nemora & id genus alia fabricaret ad Imperatoris delicias ac libidinem. Ad urbis autem regiæ custodiam alebat quinquaginta militum millia; queis septus Imperator tutò esset ac liberè in libidine. Sed documento fuit, nullam diligentiam satis validam esse, nisi virtute sis munitus & subditorum amore. Nam quā regnum ZU spectat Boream, prope HONAN LI EU PANGUS quidam ab Imperatore descivit; qui à parvis initijs orsus, tandem imperium occupavit. Et primò quidem cum socijs aliquot ex armis & rapto vivere solitus, in lacu POI vicinisque montibus; deinde ducem nominavit. Quanquam & tunc latronum potiùs more, quàm ducis, bellum faciebat finitimis. Erat LI EU PANGUS humili quidem natus loco, sed magnos gerens spiritus; de cujus indole mirabili, benevolentia, fortitudine ac felicitate multa Sinici scriptores tradidere. In parvā etiam fortunā non nisi magna meditabatur; nunquam se demittens in eam humilitatem, quā victum etiam necessarium pararet sibi. Cūque latronum dux esset, eādē lege suos continuat, nihil humile, nihil mediocre passus aggredi eos aut agere. Comes interim affabilitasque sermonis ei tanta, ut omnium in se facilè amorem accenderet. Quoties audiebat Imperatorem in otio tam turpi luxūque vivere; dicere solebat, viro forti

Supina Imperatoris astantia.

vel imperatoriam dignitatem quærendam esse, vel eligendam mortem.

Fortè incidit LIEUPANGUS in quendam LIUCUNGUM nomine, physiognomiæ peritissimum. Qui contemplatione super faciem ejus injectâ, repentè, veneratus ipsum, *Ego jam nunc, exclamat, profiteor subditum me tuum; Imperator eris! cum prædictione meâ consentiunt perspicua & evidentes in vultu tuo nota. Multorum quidem fata deprehendi explicuîque in futurum artu meâ felicitate; sed similem tui, domini mei, vidi adhuc neminem. Omnino si antiquitate ipsôque præstigiorum usu laudatissimi libri mei vera fantur, Imperator eris. Et hujus veritatis fiduciâ jam obsequio tuo in antecessum me devoveo. Præterea, si placeat, unicam, quam habeo, filiam inter hujus ævi pulcherrimas, ut videbu, ac sapientiâ miraculo florentes numerari dignam tibi, domino meo, uxorem despondeo. Magna enim à te spero, qui ad magna natus es. His auditis mirè lætus LIEUPANGUS, filix nuptias avidissimo consensu approbavit: cujus dein prudentiâ multùm est adjutus in occupando imperio. Sed cum fortunâ, quod plerumque fit virtutem deinde mutavit, & Imperatrix & nequissima, ut dicam paulò post.*

ULXIUS quanquam & ipse nequissimus, astrologiâ tamen maximè gaudebat siderumque studio. Unde prænosse scribunt eum, è cælestium cursu successorem instare sibi; quin & ex Australi provinciæ XENSI plagâ, futurum. Quare ut intervèteret vel turbaret stellas contra fortunam suam aurigantes; ad eos Sinæ tractus pervenit. inquirens & intentus undique, ubinam esset ille, quem desuper è cælo metuebat, in terris agentem. Et sanè attigit ea loca, ubi cum suis LIEUPANGUS habitabat. Qui turbatus Imperatoris adventu. Poilacûs altissimos montes fugâ petijt, ibique latitantem filij, fratres, omnesque consanguinei sunt secuti. Exceperat eos aliquando convivio; è quo sub noctem surgens per opaca montis inambulans cum convivis inusitata magnitudinis serpentem obviâ habuit, quem stricto ense duas dissectum in partes necat. Memorant subinde serpentem ab anu quæsitum; quem cum occisum reperiret, ita plorâsse. *Heu! filius meus, cui debebatur imperium, in album serpentem mutatus est! ah! non amplius eum video. Quid dicam? non ab alio profecto, quàm à rubro dracone interfectus est; ab illo nempe, cui fata destinant imperium altiore vi, quàm filio meo. Huic qui mortem obtulit, is sine dubio Imperator fuit. His ac talibus portentis (ut opinor, à LIEUPANGO*

Serpens occisus regni præsignum.

factis,

fictis, ut suorum animos erigeret) cum ipse, tum sui commilitones magnopere lætabantur, haud ambigentes, quin esset futurus Imperator. Ergo, quæcunque imperat, alacres exsequi, jamque velut Imperatorem colere. Sinarum hoc semper fuit, ut imperium ex immutabili fato pendere credant, & illud quasi habenâ quâdam de cælo victum descendere. Hisque persuasissimum est, illum, quem sceptrâ manent, è voto facturum omnia, donec ea capeßat. Hinc continuò LIEUPANGUS seipso major evasit, adeò sociorum multitudine crescens, ut jam justum haberet exercitum; & ULXII conatus omnes in se quærendo elusit.

Interea XINGUS, ille, qui Zu regnum ambibat, etsi à maximâ suorum parte desertus, animum tamen haud despondit, & aliquot oppida vi cepit. Jamque ad urbem POI, quod ei nomen est à lacu, promovebat exercitum; cum loci Præfectus LIEUPANGUM invitat ad arcendum hostem. Ille præmissis ad urbem manipulis aliquot, cum omnibus copijs subsequitur. Quo cognito cum XINGUS armorum impetum verteret aliò; Præfectus urbis, velut obsidionis securus, jam LIEUPANGUM intra urbem non admittit. Excanduit vehementer ad hunc nuncium LIEUPANGUS; & ipse obsidione jam urget urbem. Et iracundiæ favit intestina seditio, quam ab eo missa per sagittam ad suos epistola de Præfecti perfidiâ quæsta commovit. Eodemque tempore LIEUPANGUS scandens mœnia, necquicquam contra nitente Præfecto, cepit urbem. Eo quamprimùm occiso milites, quotquot erant in urbe, omnes partium LIEUPANGI fuere. Atque ita copijs auctus, spoliisque locupletissimæ civitatis, è latrone dux militum factus, vexilla militaria rubri coloris omnia suis proposuit, ac solâ rubricâ nosci voluit. in omen accipiens, quod, occiso serpente, fatali denominatione rubrum Imperatorem ab anu se vocatum, audierat.

*Littera per
sagittam ex
urbe emissâ.*

Imperator his motibus auditis, Præfecto, cui provinciam HOKI regendam dederat, mandat, ut inferat ei arma. Nec defuit hic officio, missoque in Zu regnum cum ingenti exercitu HIANGLEANGO, non reputans, sæpe fidem exterorum amore patriæ infringi, cladem Imperatori, sibi mortis ansam dedit. Erat enim istud regnum HIANGLEANGO solum natale, cujus amore tactus, non modò contra ipsum non tulit arma, sed & regem omnino, ut olim habebat, illi dare constituit. Ac facilis erat ista expeditio, Quippe militum
omnium

*Miang yuus
pra animi
supore nec
litteram ad-
didit.*

omnium animis sibi devinctis, & hinc ad defectionem suâ sponte proclivibus, nepotis è fratre, juvenis audacissimi fortissimique manu HOEIKI Præfectum necavit, provinciâ in fraudis pretium sibi occupatâ. Profugerat autem è Zu cum HIANGYUO criminis adjutore reus homicidij. Scribunt HIANGYUUM usque eò tardum & hebetem fuisse, ut ad studia litterarum applicatus nec litteram potuerit addiscere. Quare objurgatus à patruo, nescire se respondit, cui rei conducant libri, nisi nominibus hominum mandandis posteritati. Jussus igitur artem gladiatoriam discere, nec ab eâ minùs abhorruit. Tum increpanti solocordiam patruo respondet iterum, armis quidem gaudere se, nolle tamen illam artem discere, quæ tantùm uni doceret alterive homini resistere, sed quæ multis. Scientiam ergo rei militaris didicit à patruo.

Imperator tantæ defectionis armorumque strepitu necdum excitatus è deliciarum somno, in dormivit reipublicæ. Sed parva & principia negligentem majora manebant mala. Nam eodem ferè tempore TIENXENU SÈCI regum stirpe in conspectu fuit, hostis eò nocentior, quòd adhuc latuerat. Nec diu factum; & à populis, qui imperatorem ferre non poterant, adjutus, CI regni partem occupavit, HANQUANGUS etiâ regnum YEN invasit, atque ibi confedit. In CHAO præterea regnum paternum horum exempla secutus è regio sanguine UUCHINUS, postliminio redijt. Sed vix mensem egit in pace, quam ob imperij confinia rex YEN bello malè coalitam dissolvit, proclioque victum cepit UUCHINUM. Captivitas tamen ei laxa fuit adeò, ut à XINGO, qui tunc in regno Zu commorabatur, poscere posset auxilia. Non defuit misero XINGUS, & CHANGULUM CHINYUUMQUE, fidos sibi duces in YENEM dimisit. Hi tamen antequam arma inferrent, miserunt legatum, UUCHINI libertatem exostulantes prærogativa virium, nec dubiæ spe victoriæ. Sed hæc YENI non intelligebantur, occidenti legatum contra jus gentium, & UUCHINUM retinenti. Tunc enim verò CHANGULUS & CHINYUUS ad vindictam ruentes, regnum immisso milite aggrediuntur. Hæc ubi rei militari Præfectus audiit, YENEM regem suum conveniens, *Ecquos, ait, homines esse putas, ô rex, CHANGULUM & CHINYUUM? Cui rex, Probos ac fideles suo dux viros puto; quippe quorum fidem nulla tempestas adhuc libavit. At ego, responder militum Præfectus, longè secus sentio. Quod modo tentant, in eo non sui ductus causam respiciunt.*

spiciunt, sed suam; sub auxilij specie CHAO regno imminentes, teque pulso ultro sese, ut deserto dein etiam XINGO ipsi duo dividant inter se regna. Iam turbatum est imperium; omnes piscari cupiunt. UUCHINUM ut liberum ad sua dimittas, rogo. Sic enim artes eorum conatusque franges; at, si detineas, majus inde timendum malum. HANQUANGUS id consilium secutus, UUCHINOQUE dimisso, bellum brevi sompivit. Quanquam hanc libertatem post paucos dies mors illius excepit; cui à duobus illis Præfectis HOEUS ipsius nepos in regno successus est.

Sub idem tempus quasi ex condicto novum regem KIEUM nomine GUEI quoque regnum accepit. Hæc omnia ferè secundo Imperatoris anno gesta sunt.

Eadem tempestate CHANGLEANGUS, ille, quem XINO Imperatori suprâ memoravimus insidiatum esse, militaris rei peritus, multorumque stratagematum successu nobilis, à varijs rebellium ducum invitabatur, ut eum de modo ac ratione bellandi consulerent. Verùm ille neminem ex illis adijt, ad LIEUPANGUM etsi non invitantem, eoque tempore, quàm alij multi, viribus inferiorem ultro venit. Interrogatus igitur, quid agendum in bello, quid vitandum maximè, sic respondit. *Reliqui duces, qui in Imperatorem insurrexerunt, imperium per vim ac nefas quarunt, nec tempori servire docti; nec regnandi libidinem dissimulare. Solum LIEUPANGUS à Cælo expectat illud, & accipiet; quippe qui non querit aliud, quàm occasiones bene gerenda rei. Potius imperium querit LIEUPANGUM, quàm LIEUPANGUS imperium.* Ajunt Sinæ militarem CHANGLEANGI peritiam in tribus his constitisse; in stellarum ac temporum observatione; in terrarum, montium, vallium ac fluviorum situ notando & descriptione; denique in servandis ac docendis militum ordinibus, exactaque disciplinâ militari.

*Changleangus
militaris periti-
ssa in tribus
constitit.*

HIANGLEANGUS interim, qui HOEIKI provinciam ceperrat occiso Præfecto, magnis collectis copijs ZU regnum, natale solum, ingreditur. Ubi cum XINGO congressus armis, eum internecione delevit. Mox & ipse tactus regnandi libidine, regnum ceu victor ac jure belli affectare cœpit. Sed præcocem ambitum senex quidam, FACENGUS nomine, discussit. Hunc maximi faciebat HIANGLEANGUS, ob singularem, quâ valebat, prudentiam; qui proinde liberius eum allocutus, *Imperium, inquit, haud aliorum facilis, quàm regni*

*Senis prudens
consilium.*

ff

Zu

Zu militum armis collabefactari posse, minimè te fugit. Hoc regnum, uti XINGUM expelleres, ingressum, omnes te tuamque causam tuentur; nec alia res est, quòd te tam lati & alacres exceperint, quàm quia regem à te sperant. Si verò teipsum per vim intrudes; timeo, ne te longa maneat invidia, & brevis felicitas. An tu XINUM indormire putas rebus suis? eadem illum, que tu, meditari ne dubia; & cave, ne, cuius exemplum sequeris, exitum experiare. Populi suorum regum sanguinem amant. Quare, si me audis, unum ex ijs, qui XI I manus effugerunt, eliges. Eo facto totius regni conciliabis amorem tibi, contrahesque vires illius omnes, queis Imperatorem debellare nullius erit negotij. Tunc tibi dignitates honoresque nec vocati affluent ex voto, imò supra votum. Vera loquebatur senex; quem audiens H I A N G L E A N G U S, damnatòque regnandi consilio, S I N U M Z U regis nepotem in regem coronat, magnà totius populi lætitià. Rex H O E I U M appellari se voluit.

Eodem quoque tempore C H I N G U S quidam ortus regio sanguine, regnum H A N, ut paternum, collectis aliquot hominum millibus aggressus est occupare.

Hi motus omnes uno ferè anno quasi ex denunciato simul extiterè; queis populos inter se commisit una Imperatoris desidia & avaritia. Oppressi namque ac vexati alios dominos legebant, sub novis meliora sperantes. Imperator accepto tot motuum ac rebellionum nuncio L I S U U M militum Præfectum acriter increpuit, quasi malè republ. administraret; & ut solent Principes, omnem in Præfectos culpam inclinavit, quòd à populis desereretur. Cui L I S U U S è scripto respondit in hunc modum. *Prudentem Imperatorè decet omnino scelera severe vindicare. Nam si justo sit lenior, majestas evilescit ac perit timor. At ubi sevam atrocemq; mortem maleficiois lex inexorabilis decrevit, omni spe impunitatis praevisa; cum verò peccare timent omnes.* Multa in hanc rem alia scripsit, ad ingenium Imperatoris se accommodans, quem omni crudelitate sciebat imbutum esse. Unde acerrimè inquiri jussit Imperator in eos, qui à se desciverant. Siquos nancisceretur, lento igni torrebat, necabátque crudelissimè. Præfectos illos, ut fidos laudabat, qui quamplurimos occiderent. Et hæc multarum cædium materies fuit. Nam & multi specie Imperatori placendi, privatas ulcisciebantur injurias; & ad merendam necem levissima quæque causa sufficiebat, imò sola criminis suspicio. Imperata præterea tributa majora, & vectigalium intentior exactio. Quæ quo quilibet plura per fas

aut

*Crudelitas
Imperatorii,*

aut nefas extorquebat à populis, hoc Imperatori gratior erat. Sed his ac talibus, quæ cogitabat sanare subditorum animos, atq; ad officium revocare; magis exasperavit. Civitates atque adeò provinciæ, adveniantes hostiles exercitus, quasi libertatis vindices præstolabantur; vimque præfringebant, ultro se subjiciendo. Comitas ac modestia deerant Imperatori; quæ artes si adfuissent, pacatum erat imperium, desidia, libidine ac tyrannide tandem pessumdatum.

Sed adhuc Iabascens illud CHAOCÆUS Imperatoris adjutor, homo nequissimus, impulit in præceps. Hic, quos Præfectos à se suaque causâ suspicabatur alienos, falsis criminibus petit, quàmque plurimos necari jubet; illos præcipuè, quos CYNÆ familiæ videbat & Imperatori magis fidos. Illam quippe familiam statuerat queiscunque posset modis extinguere. Id unum agitabat adhuc eum, nequis Imperatorem fortè certiore faceret partim de ijs, quæ jam perfidè gesserat, partim quæ tunc meditabatur. Effecit igitur subdolo, & iniquissimo consilio, ut Imperator sibi ac LISUO commissâ imperij summâ, nunquam deinceps in aliorum Præfectorum magistratuumve conspectum prodiret. Sed documento fuit, haud omnia consilia esse bona, quæ talia videntur; & diligenter à Principibus quandoque, non utique populari trutinâ examinanda. Ceterum sic Imperatorem allocutus esse fertur. *Nimia familiaritas contemptum parit. Subditi, qui dominum suum saepe vident, multa simul vident, ob quæ aspernentur illum ac rideant, parvique faciunt pereunte paulatim obsequio. Si cupit apud suos esse magni semper, ac debito honore coli; eorum oculos vitet. Siquid habent causæ, illam exponant scripto, scriptoque respondeat Imperator. Omnino rara sit aut nulla potius, os ejus sacrosque vultus ocularum plebej ruendi, indulgentia. Sic rebus mature consideratis decerner, quod est è publico futurum; sic prudentia virtutisque nomen ac decus apud suos tuebitur. Ex hæ pender veneratio, prominèque terribilius occulta majestas.* Hac oratione deceptus adolescens improvidus consilij, nunquam postea venit in senatum, nec aures cuiquam præbuit. Solos LISUUM & CHAOCÆUM admisit, quibuscum de republ. consultabat, sed rarò. Cùm igitur omnia in eorum essent arbitrio, diversis in Imperatorum studijs longè distrahebantur. LISUUS adhuc in fide constans; at CHAOCÆUS ex occulto inimicissimus erat. Et quia quasi pendebat ab hoc LISUUS; illius accedente fraude; tandem de occidendo Imperatore, deque imperio partiendo conveniunt ita, ut Au-

Fraude Imperatori persuasum, ut publicum vitet.

Proditio Præfectorum.

*Emulus
fraude subla-
tus,*

stralem alter, alter Borëam sibi Sinam auferret. Sed duo destinatis in-
tercessere. Primum, quòd LI YEUS natu major illius filius contra re-
belles dux missus, ad illos defecerat. Alterum, quòd hac auditâ de-
fectione LI SUUS, potestate, quam habebat, abusus, imperio præ-
coci summum ducem copijs præfecerit, quod solis Imperatoribus
licebat. Ob hæc igitur duo in carcerem ab Imperatore condituri,
CHAO CAO clam instigante atque urgente. Non poterat amulum
ferre; nec inculcare cædis consilium antè destitit Imperatoris auribus,
quàm in urbis ille regiæ foro duas in partes dissectus interijt. Sic tota
imperij gubernatio penes CHAO CAUM fuit; quod adhuc unicè qua-
siverat.

HOEUS interea Zu rex à suis electus, intra paucos dies totum
amplissimumque regnum ad obsequij reverentiam prouum habuit,
domesticum nativumque regem experientibus. Quare cum domi
tranquillæ res essent, Imperatorem bello petere ultimumque injurias ire
decrevit; LIEUPANGO celebratæ fortitudinis viro ad se invita-
to, creatoque ducem. Tum vocatos duces omnes, HIANGLEANGUM,
SUNGYUM, ac LIEUPANGUM ad hunc mo-
dum alloquitur. *Quamobrem vos convosaverim, duces, ut paucis ex-
pediam, causam hanc habeo. Volo vos divisis copijs in Imperatorem in-
festis armis ire, non ut imperium occupetis mihi, præter regnum, quod à ve-
stris accipi, nihil aliud ambiat; sed, ut & vos regnetis. Qui primus ve-
strum HIENYANG urbem regiam occupaverit, atque inde Imperatorem
ejecerit, illi ego CIN regnum jam nunc ex animi mei sententiâ ducerno &
addico. Agite fortiter, & quam de vestra fortitudine ac fide concepi
spem, acturum implete. Quomodo ad arma eatis, quomodo bellum confi-
ciatis, in vestra manu est; in votis verò meis, ut familiam CINAM pri-
mo quoque tempore deleatis.*

*Magni in Im-
peratorem
motus.*

Secundum hæc ceteri duces HIANGLEANGUM sequuntur,
Quo cum ingenti exercitu POYANG versus progresso, solus LIEU-
PANGUS à CHANGLEANGO doctus aliam ac breviorẽ viam, mi-
nore quidem cum exercitu, per provinciam HONAN Occidentem
ingreditur. Copiæ utrinque simul omnes XENS I provinciam, in quâ
Imperator erat, rectâ petebant. Cujus rei fama tandem periculi ma-
gnitudine concussum è libidinum veterano excitavit. Itaque suos exer-
citus & ipse mittit in perduelles. Et primò quidem contra Zu regis
Præfectos, quorum imprimis erat formidabilis potentia, tendere jubet;
fatis

fatis gnarus, eo regno devicto, facile reliquos, qui regna invaderent, debellatum atque repulsum iri. CHANGTANUM ergo validissimo cum exercitu contra HIANGLEANGUM emittit; at atroci prope POYAM urbem commisso proelio, ab HIANGLEANGO stetit victoria. Hic exercitûs fugati reliquias, quas CHANGTANUS collegerat post fugam, persecutus, ad TINGTAO iterum fudit, horribili cum strage.

Eodem ferè tempore rem prosperè gessit LIEUPANGUS; qui, quâ CIN est contra occidentem, provinciæ XENSI regiones ingressus, resistantem sibi Præfectum cum copijs omnibus delevit, usque & usque viribus ac potentiâ crescens.

HIANGLEANGUS interim victoriâ elatus insolescere, alios alto supercilio despicerè, jamque non secus, ac si teneret Imperatorem, gaudio triumphare. Magno igitur apparatu ac pompâ, sed minore curâ contra novos Imperatoris exercitus movet. SUNGYUS etiam in tuto rerum cursu cautionè opus esse ratus, disciplinæ militaris eum admonuit, & *Optime dux, inquit, impensè tuâ causâ sum sollicitus. Comprime, quâso te, hos spiritus, nève adèò, tui securus, hostem sperne, cui non raro sui contemptus peperit victoriam.* At ille spreto æquè consilio, ut hoste, cum CHANGTANO iterum conflixit; memorabili clade affectus in eodem loco, prope TINGTAO, unde paulò antè victor discesserat. Quippe CHANGTANUS reparato exercitu, haud sanè spernendo illum excepit, hòc illustrem victoriam adeptus, quòd etiam HIANGLEANGUS ipse cecidit in proelio. Documentum ducibus, ne fortunâ elati victores militarem deserant disciplinam.

LIEUPANGUS auditâ HIANGLEANGI clade, sparsos ejus milites, undecunque potuit, ad se invitans, ingentem exercitum conflavit.

CHANGTANUS autem tam insigni victoriâ non contentus, GROCEO fluvio transmissis, felicitatem armorum in CHAUM regem promovet. Nam & Zu regno potiri debebat ex Imperatoris mandato; nec tutum tamen erat, hostem à tergo CHAUM relinquere. Hic enim annonam poterat omnem & reliqua bello necessaria nutu impedire. CHAUS viribus impar ad Zu regem mittit, qui petat auxilia. ZUUS, HIANGLEANGO remoto, SUNGYUM & HIANGYUM copijs præfecit, novo milite missis, qui CHAO regi ferret suppetias. Sed summa rerum potestas penes SUNGYUM fuit. HIANGYUS quidem

fortissimus ab omnibus habebatur; sed, ut immanis atque crudelis à Zu rege, SUNGYO parere iussus. Tertio ergo Imperatoris anno SUNGYUS cum exercitu ad NANYANG urbem pervenit. Ibi specie reficiendi militem, sex & quadraginta dies confedit in otio, fremente interim HIANGYO. Qui demum impatiens moræ & in SUNGYUM invehens, *Quò spectat, inquit, hæc cunctatio? Paulo antè noster exercitus cæco impetu ruit in suammet cladem; pater meus occubuit; rex omnibus rebus urgetur, & à nobis remedium expectat nec cibum interim nec quietem capiens, dum ejus hæud temerè de nobis concepta spei succedat victoria. Quæ quidem est in manu tuâ, si audemus esse felices, præsumque poscere. Abjectâ igitur cunctatione, invadendum hostem censeo.* Cùm SUNGYUS tergiversaretur, HIANGYUS, ut erat ingenio ferox & audax, eum in communi utriusque tentorio necat. Placatos deinde magnis promissis milites, se sequi jubet; prædâ omnem ipsos manere; se non nisi patrui cædem ultum, & acceptæ cladis ignominiam deletum ire. Itaque omni exercitu ad obsequium prono, naves quamplurimas instruit, ac celeriter CROCEUM transmittens, milites unâ cum trium dierum annonâ in terram exponit. Tum, ne qua spes refugiendi timidis esset, cunctis navibus impedimentisque meris, *Nunc, ut videtis, commilitones, inquit, effugium nobis nullum est reliquum, quàm in virtute nostrâ; unicam hanc habemus arcem. Atergo reditum præpedit vastus fluvius; à fronte Imperatoris instat inimicus exercitus. Vel moriendum nobis, vel fortiter pugnandum. Agite, ut viros fortes decet; si vita, si honores, si divitiæ vobis sunt cordi.* His dictis in UANGUANUM Imperatoris legatum movet, acièsque poscit; impetu novies factò semper rejectus. Donec fuso tandem Imperatoris exercitu, UANGUANIO que capto, tantam stragem edidit ut omnes illius Præfecti de imperio jam conclamatum esse dicerent. Nemo tamen Imperatorem admonere ausus est, rem celante CHAO CAO.

Sub idem tempus LIEUPANGUS, UUCHING urbem in GUEI regno sitam armis obtinuit. Nam regionis illius Præfectus ei resistere non ausus, ultro cum suis ad ipsum defecit. PUNGYUENO nomen illi erat; quem benignè ac comiter exceptum LIEUPANGUS ducem creat suum, ejusque fide subnixus mittit ad universum GUEI regnum occupandum, regni præfecturâ, quâ fungebatur priùs, eidem commissâ.

Post captum UANGUANUM & PUNGYUENI defectionem, que in rerum articulo deprehenderetur imperium, tandem docetur Impera-

*Fuga militum
naves subdu-
ctæ.*

Imperator. Quî ut tantis malis jamjam ingruentibus aliquo modo iret obviam; denuo, CHANGTANI O duce, valentem exercitum in HIANGYUM emittit. Hic post aliquot velitationes Marte semper inferior, nunquam ausus est exinde manus conferere; ne rem totam in casum daret; & quia sperabat HIANGYUM in hostico fame annonæque penuriâ laboraturum. Et fortasse cunctando illum fregisset, vel certè victoriæ occasionem nactus esset. Sed Imperator moræ impatiens, & spe ductus HIANGYUM brevi posse vinci, rei summam in perniciem dedit; missâ primùm acri & vehementi epistolâ CHANGTANI ignaviam & otium increpans. Ille ut, quid ageret ac tentaret, Imperatorem admoneret. HINGUM è ducibus unum ad CHAOCAUM Colaum legat, qui de suis consilijs omnibus eum edoceret, ac simul de auxilijs aliisque rebus ad victoriam obtinendam necessarijs cum illo ageret, & pugnæ adhuc detrectatæ causam exponeret. CHINGUS ipsum triduum subsistens, nunquam aditum ad CHAOCAUM invenit. Iratus proinde insalutato eo ac re infectâ ad CHANGTANIUM redijt, & indignatione plenus, *Quid agimus, inquit, optime dux? quousque tot urgemur malis? jam eo loco sunt res nostra, ut nec victoriam nobis profutura sit. Servitus est nobis apud pessimum Imperatorem iniquissima, neque nos neque rationes nostras audientem. Et hoc fortasse ferendum aliquis putet, quod alieno magis est quàm suo vitio malus Imperator; at illud quàm nobis indignum, CHAOCAO subesse, homini superbissimo & sceleratorum omnium supremo? Ab hoc (ô infandi vilitas obsequij!) ab hoc pro libidine gubernamur; cui nulla interim nostri cura, nulla imperij, cum maximis rebus adeuntes à se repellenti. Tres dies ad ipsius fores contrivi moliens aditum mihi, semper exclusus.* His auditis CHANGTANIUS, ardens iracundiâ, *Quando igitur Imperator nostri curam non habet; nec nos illius ullam deinceps habebimus. Neque fas est repugnare Calo, CINE familie interitum properanti.* Et cum dicto legat HINGUM ad HIANGYUM, cum eo tractat, & cum omni exercitu ad illum desciscit. Quæ res multiplici vitio labans imperium & ipsum Imperatorem penitus affixit; damno suo docentem, quantum cavere debeant Principes à suorum sibi contemptu & contumeliâ.

Hac defectione CHAOCAUS auditâ, priusquam ad Imperatoris veniret aures, ne ab illo crimini subjectus puniretur, ipsum Imperatorem parat è medio tollere. Nec aliter fecit atque destinaverat immisso in palatium primæ nequitie sicario; à quo ULXIUS Imperator

*Imperator
à suo Cola
necatus*

tor occisus est anno imperij tertio, florente adhuc ætate. Cujus patricidij suspicionem ut à se CHAOCAUS averteret; dum vicariâ manu patratur scelus, domi se continet aliquot dies, morbum simulans. At ubi eadem Imperatoris fama vulgavit; protinus velut illius vindex è domo prorumpit in publicum, conquiritè laborans, ut comprehenso ficario sociisque manifestum facinus faciat. Deinde, quò illustrior haberetur adversus CINAM familiam fides sua; effecit, ut INGUS ex eadem sublegeretur Imperator, populis in obsequium ejus jurantibus, In hunc modum occisi ab se Imperatoris infamiam amoliebatur; sed frustra.

TERTIUS IMPERATOR INGUS.

Imperavit XLVI. dies.

*Ætate 41. anno
52. ante Chri-
stum 106.*

*CHAOCAUS
suorum scelerum
panas
dat.*

*Memoratu di-
gna nequitiâ
Chaochai.*

INGUS tertium post diem, quàm erat electus, cognitâ CHAOCAI nequitiâ, magnoperè quidem excaudit; sed primum ultionis imperum retardabat illius potentia. Quare cum filio colloquens, Egum & ego simulabo, ait; tu verò, fili, cum CHAOCAUS ex officio, quo fungitur, ad me solus, quod ipsi soli licet, ingrediatur, tum ex insidijs repentè profiliens nil tale cogitantem hoc pugione transfige, Acceptoque ferro princeps intentus occasione, simul mandatum patris & CHAOCAI spiritum exhaust. Hunc exitum habuit CHAOCAUS, homo sanè nequam; cujus postea familiam Imperator in tertiam usque progeniem delevit. Memorant hoc loco Sinici authores, ad tantam potentiam dequissimum hunc Colaum sub ULXIO Imperatore pervenisse, ut, quoscunque lubitum esset Præfectos vel necaret, vel exueret præfecturâ, vel donaret. Ex unius arbitrio ac libidine omnium vita, mors, fortuna pendebant. Contra placitum ejus & voluntatem aliquid fecisse vel dixisse capital erat. Illud prorsus admiratione dignum, quod referunt. CHAOCAUS fortè cervum obtulit Imperatori; quem equum, non cervum esse dicebat. Risit Imperator, & CHAOCAUM errasse dixit. Tum Colaum enim verò non cervum esse, sed equum, acriter cum Imperatore contendere. Hic ad circumstantes versus ex eis quarit, cervusne sit an equus? Alij cervum, equum

equum alij dixerunt; qui neutrum vellent offensum, tacere. Notavit omnes, qui cervum dixerant, CHAOCAS; ac deinde morte multavit. Unde omnes tantus illius invasit timor, ut, si mentem ejus noverant, scorpionem ovum dicerent; apertæ veritatis faciem turpissimo deformantes assentationis lenocinio.

LIEUPANGUS interea vallis fauces, quæ patebat aditus ad regiam, victricibus & infestis armis penetraverat. INGUS contra copijs omnibus præfidiariisque secum eductis oppositas Orienti fauces occupat, & propugnaculum YA o dictum inibi permunit opere subitario. Adest LIEUPANGUS, & totus in pugnam prurit. Quàmque primùm invasisset Imperatoris exercitum, nisi CHANGLEANGUS reprimeret audaciam ejus. Hic videbat Imperatorem loco ac numero superiorem esse. Quare ad artes suas versus, multa rubri coloris vexilla disponit in montium jugis, vel ut majoris exercitûs specie illuderet hosti, vel eum averteret, si fortè cogitaret Imperator LIEUPANGUM in fugam compellere. Postea fidos homines subornavit, qui ad Imperatorem transfugerent. Hi sub justæ defectionis umbrâ latentes exceptique benignè. Imperatoris milites hinc inde ad sequendum LIEUPANGUM sollicitantes, multò plurimis persuasere, ut illius signa sive felicitatem amplecterentur. Fidiores tamen adhuc timebant fidem deserere. Sed nihilo seciùs res in seditionem erupit ac motum in Imperatoris exercitu, quem CHANGLEANGUS discordiæ author ex alti montis vertice notavit. Ergo LIEUPANGUM statim pugnam ciere jubet. LIEUPANGUS superato magnis difficultatibus monte QUEI per ejus crepidines à tergo tendens, repentino impetu inopinantes & malè cautos percellit hostes, irruensque in eos aliquâ factâ strage vertit in fugam. Deinde fugientibus instans, ad LAN TIEN oppidum jam ad præliandum paratos offendit, collatisque signis hostium potitur. Imperator in urbem se recepit; sed ubi se ab omnibus destitutum videt, victoris arbitrio se permittit, ut in sequenti libro referemus. Imperavit familia CINA tres & quadraginta duntaxat annos, habuitque Imperatores tres, uti diximus, Nunc ad LIEUPANGUM redeamus.

Stratagemas

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER SEPTIMUS

De imperante Familia HANA.

PRIMUS IMPERATOR

LIEUPANGUS sive CAOZUUS.

Imperavit annis XII.

Cyelo 42. annis
32. ante Chri-
stum 2060.

Odem anno, quo seque & imperium INGUS LIEUPANGO tradidit, HANÆ familiæ statuerunt initium Sinenses historici. Etsi verò LIEUPANGUS universum occupaverat imperium; CIN rex tamen potius haberi voluit, quàm Imperator. Quam appellationem postea primùm admisit, à suis ad hoc persuasus, ut narrabo.

Magna villi
Imperatoris
ab, ciste.

INGUS ergo Imperator postquam dies sex tantùm & quadraginta rebus præfuit; acceptâ superiori clade, auditòque LIEUPANGUM ad regiam urbem rectâ victorem exercitum ducere, cum viros ad obfistendum ei deessent, pejora more gentis atque adeò mortem timens, clementiam voluit victoris experiri. Collo igitur in funem inserto, imperatorium sigillum & insignia reliqua ferens, & curru, quem albi trahebant equi, quod tristitiæ ac luctûs signum est, vectus, obviàm LIEUPANGO procedit. Ubi prope illum fuit, è curru descendens eumque veneratus, cum imperatorijs insignibus imperium, quod non habebat, ei tradit, & in regiam urbem invitavit, solam ab se mortem deprecans. Villissimus Imperator, qui quadraginta sex tantùm dies imperârît, & se tam ignominiosè abjiciens ac supplex ad subditum rebellem venerit.

Ejus vitam
victor servat.

Victoris exercitûs duces ferè omnes LIEUPANGO suadebant, ut occideretur. Quos ille non modò non audiit, sed à quavis etiam aliâ injuriâ eos abstinere jussit. HOEIUS Zu rex idemque noster me adhibuit.

hibuit, inquit, ut suis auspicijs occuparem imperium, CIN regnum promittens præmium victoria. Quod autem ante alios uti voluit me à potissimum operâ, perspecta ei magnanimitas & ad misericordiam propensio meâ fecit. Hac die, quâ nulla felicior illuxit mihi, tandem ad exitum feliciter adduxi rem, in quâ velut in cardine consilia ZU I regis & mea vestraque movebantur omnia. Vultis igitur hanc felicissimam lucem à me sanguine contaminari? sanguine infantis, qui seipsum ultro mihi tradidit? Meliora, Calum! nec ego me in tantum odi, ac despicio, uti eadem patiar esse mei principatûs auspicium, sine dubio infelicissimum. Hac oratione mollitis ducum animis, IN GUM comiter acceptum secum in urbem regiam deduxit. Tunc HIENYANG nobilissimam urbem militibus suis diripiendam permisit, sed hactenus, ut neminem unum interficerent, aut offenderent, vel graviori aliquâ injuriâ afficerent; severâ poenâ constitutâ peccantibus. Ingentes in urbe locupletissimâ repertæ sunt opes. Unus SIAOHOU, vir consultissimus, qui apud LIEUPANGUM erat in honore & in pretio, præclaram ante omnes prædam fecit. Nam cum litterarum esset amantissimus, spretis divitijs omnibus, quæ in manu ejus erant, musæum summi magistratûs ingressus, inde tabulas imperij geographicas & libros, in quibus particulatim omnia provinciarum peculiaria, & munitiora loca, reditus, & hominum numerus accuratissimè repræsentebantur, secum abstulit atque servavit. Ex his deinde LIEUPANGUM omnem imperij statum adeò scienter edocuit, ut omnes, & præcipuè LIEUPANGUS admiraretur, unde tanta rerum ei notitia. Quoties de re aliquâ in medium consulebatur; egregia semper ejus in loquendo prudentia, gravitas & constantia dictorum enituit. Quem proin Imperator honoribus ac divitijs auxit amplioribus, quàm si civitatis unius gazam omnem solus acquisivisset; ditior è libris unus, quàm milites omnes è prædis.

Docta præda.

Palatium Imperatoris LIEUPANGUS sibi seposuerat & intactum esse præceperat. Quod ingressus ubi primùm illius magnificentiam, rerum omnium elegantiam, copiam ac splendorem vidit, equorumque, servorum & mulierum decorem ac multitudinem; ijs omnibus captus inibi sedem figere decrevit, præter CIN regnum ejusque delicias nihil expetens. Sed FANYUAIUS Præfectus, ut ad exercitum rediret, suavit, inibique confidendi consilium penitus damnavit. Hac enim, que tu tantopere miraris, inquit, & imperium ipsum quibus rebus perdidit CINA familia, quàm quod in illis conquirendis illius Imperato-

Quies & lætitia regi dicitur suavis.

res nimirum fuerunt? luxuries ac prodigientia eis exitio fuit. *An non, o rex quorum imitere facta, eorum perhorrescens exitum? rogo te atque oro, ut intempestivas voluptates aspernatus quamprimum ad exercitum redeas, ceptique belli gloriam propages. Quis impetus aut ignavia potius adeo te fascinauit, ut, cum possis imperare, tantum regnare velis? Male metuo, ne imperium, quo jam potiris, relinquens, etiam regnum, quod tam efflicium amas, amittas. Si me non audis; pro certo habeas felicitatem tuam ad metam venisse. Respuit LIEUPANGUS salutare consilium; & ut erat mollis & voluptuarius, partis frui, quæ sibi sufficere videbantur, deliberatum habuit, neque ex urbe discessit. FANYUNUS, ubi nil profecit, CHANGLEANGUM monet. Ex hoc LIEUPANGI spiritus pendebat, nec alium impensius venerabatur. Hunc igitur adiens CHANGLEANGUS affatur in hunc modum. *Vicisti tu quidem CINNAM familiam, & ad hunc gradum ascendisti; sed, si verum fateri licet, in illâ solida virtus extincta materiam tuis laudibus atque initium dedit. Tu potissimum electus es à Calo, ut illius luxum castigares familia totius interitu. Vide, queso, quid agas modo; & ne ob eandem causam à Calo deseraris, etiam atque etiam cave. Simplicitas est amanda tibi, & in omnibus rebus moderatio. Qui malos punire vis, ipse malus esse non debes. Vix CIN regnum obtinuisti; & tam citò modestiam dediscens. CINNE familia luxuriam & vitia nondum bene sepulta denuo vis in orbis exitium excitare? Non tibi venit in mentem, hæc, quæ ita caperis, esse, quæ KIEUIS, quæ CHEUIS, quæ sævissimis tyranniis ac regibus ad infanda facta faces admoverint? hæc esse, quæ occacati reges fidorum amicorum spernant consilia? Exemplum hujus calamitatis, si desint alia, cogimur in te abominari, qui modo sanctissimum FANQUEII consilium contemnis. Sed nimirum quemadmodum veneni amaritudo morbum magis incendit; ita salubris consilij contemptus malorum facinorum indignitatem auget. Audi, obsecro, monentem FANQUEIUM, tibi fidissimum. Sectantem voluptates pœna multis experta, salutaria moniti patientem certum premium manet imperium. Non est ausus amplius CHANGLEANGO LIEUPANGUS obsistere; relictisque delitijs & urbe tandem revertit in castra.**

Non multò post ad eum venere legati à CINI regni singulis civitatibus missi, cunctis in ejus fidem & obsequium sponte concedentibus. Quos omnes benignè LIEUPANGUS exceptos vocatosque in concionem, primò dictis ad abstergendum novæ dominationis timorem

rem

rem accommodatis mulcet, ac bono animo esse jubet. Scio enim vos aiebat, tyrannicarum CINA familia legum onere pressos gemuisse. Nunc respirandi tempus adest, postquam Calum per me vobis quietem, quaeq; hanc consequuntur, indulgit. Quamobrem ex hac die, quas iniquè familia CINA sanxit, in perpetuum antiquatae leges sunt. Et quia primus inter Zu regis duces imperatoriâ urbe potitus sum; ex promisso regnum CIN mihi cedit; ego ita vobis imperabo, ut patrem vobis obtigisse letaturi sitis. Ira mea nullius parentabo sanguine, nisi qui prior homicidio manus polluerit. Qui verò aliena rapuerit, vel aliud alteri damnum intulerit; pro gravitate delicti poenas dabit, sic tamen, ut semper adsit modus. Tributorum exactio ea erit, quae sub bonis Imperatoribus fuit. Ante omnia Praefectos optimos vobis & magistratus dabo, qui horum curam sedulo habeant. His dictis latos domum dimisit. Et profectio hac modestiâ ac benevolentia magnam ab omnibus gratiam iniit, famâ eum ut pium regem ubique differente. Unde sine vi ullâ totum CIN regnum primum habuit ad obedientiam; eaque propter maximè post ad imperij culmen pervenit.

Postquam accepit HIANGYUS, jam confecisse rem LIEUPANGUM æmulum suum, ac primum CIN regnum occupavisse; invidiâ simul & irâ, supra quàm dici potest, efferbuit. Jamque contra LIEUPANGUM arma movit. Angebat illum ea res vehementer. Sciebat HIANGYUM turbulentissimi ac ferocis ingenij esse. Noverat ejus in pugnando fortitudinem, & militum numero haud paulò majorem. Quare aperto Marte cum illo decertare non ausus, tantùm ad custodiendas vallis HANÆ fauces militum manum mittit. At mox adest HIANGYUS, impositum praesidium fundit, & eodem impetu ad regiam usque tendit, ipsum LIEUPANGUM in castris extra urbem morantem invasurus. Non deerant ex HIANGYI ducibus, qui ultro currenti stimulos adderent; quos inter FANCENUS, eum sic affatur. LIEUPANGUS ante hoc tempus in minore fortuna divitias ac colores (per colores Sina venerem intelligunt) amabat. Nunc omnium horum affluenter compos, ab eis est abalienatus fastidio nobis, nisi cavemus, perculoso. Nihil jam parvum, nihil mediocre meditatur. Mihi quidem suspecta est hac illius moderatio. Profecto enim non modò regnum CIN affectat, & imperium. Majores, quàm aliàs unquam spiritus pra se fert, animi quoque dignum imperio. Cave, ne evadat; sed quamprimum in eum irrumpe. Viribus & militum numero superiores

Color pro vere sumitur à Sina.

sumus. Age vocantem fortunam sequere. LIEUPANGI omnia unâ cum imperio te victorem expectant. Facile fuit, persuadere in eam cogitationem toto pectore incumbenti. Quare militibus edixit, ut corpora curarent, & se ad proelium accingerent, summo manè ineundum, *Agite fortiter, commilitones, ajebat; ditissimus exercitus in spoliis vobis esto.* Dum hæc inter HIANGYUUM FANCENÛMque tractantur; aderat HIANGYUI pater, HIANGPEUS nomine, cui vetus erat cum CHANGLEANGO amicitia intimoque usu firmata. Hunc igitur silentio noctis LIEUPANGI castra subiens HIANGPEUS amicus amicum consalutat. Ac licet HIANGYUUM timeret LIEUPANGUS, nihil hamen hostile movebat, ne primus coeptâsse bellum videretur. Sed HIANGPEUS amicum de posteræ lucis proelio commune factum rogat, ut sibi suisque rebus consulens, deserto LIEUPANGO se subducat instanti periculo. Tum egregia erga ducem suum CHANGLEANGI fides enituit. Nam etsi periculum erat evidens; induci tamen haud potuit, ut ab eo descisceret. Amico autem in hunc modum respondit. *Ego, quia CINA familia regem HANUM, cui subditus eram, acerbè vexavit ac delevit; idcirco LIEUPANGUM secutus sum, atque in Imperatorem instigavi, ut excidium regni vindicarem ac regis mei. Obtinui, quod optabam. Et HANNOVUM regem habet, & CINA familia devicta; quod utrumque LIEUPANGO debeo, tantique beneficii magnitudinem quantocumque possum, constanti quidem obsequio compensare certum est mihi. Neque committam, ut, quem secutus adhuc sum prosperâ utentem fortunâ, nunc periclitantem deseram. Vel vincam cum illo, vel moriar. Hæc locutus HIANGPEO persuasit insuper, ut & LIEUPANGUM salutaret. Qui comiter eum excepit, apparatusque splendido convivio inter colloquendum latior, HIANGPEI filiam uxorem petijt, promittens illam reginam fore. Tum ipsum affatus, *Ego, inquit, Imperatore simul & urbe regiâ in potestatem meam redactâ, cum multam possem pradam facere, meos exercitus opibus augere; nolui tamen uti jure belli, quoad liqueret mihi, quid ZUUS rex noster in eâ re fieri vellet. E diverso filius tuus, quacumque transibat, nihil intactum relinquere; thesauros, annonam, omnia compilare; selectissimos quoque milites sibi subicere. Hinc pronum ei fuit, collocatum ad defensionem vallicæ præsidium fundere. Sed hac de re jam non exposcilo; bene an secus egerit, tuum judicium esto. Tantum hoc; ZUI regis copias ejusdem copijs vexare atque occidere, minimè fas nobis est, neque adeo convenit. Nisi*
longè*

longè à fide quam ducibus debemus, velimus recedere atque omnem humanitatem exuere; abstinendum nobis est à parricidio. Quo enim alio nomine appellem, si nos ipsos, si fratres nostros occidimus? Fratres certè sumus unius regni, unius regis subditi. Cur nos ipsos imus perditum? Ego sanè regnum CIN haud ambio; penes ZUUM regem nostrum erit, illi, quem voluerit, imponere. Illo iubente, filio tuo libenter cedam. De hac animi mei sententiâ, de ceteris item, quæ modò breviter pro bono publico disserui, quæso te, filium edoce; quem longè ab his diversa meditari scio. HIANGPEUS se hoc facturum promittit. Præterea inter eos ita convenit, ut LIEUPANGUS summo manè adesset HIANGII salutandi specie; se enim filio adstiturum & pro LIEUPANGO acturum.

HIANGPEUS ergo cum ad filium venisset; Quid inceptas, inquit, aut quæ nova misces & concitas mala? hominem, de republ. optimè meritum, qui devicit Imperatorem, nostrique regis ulciscendi causâ hostes prostrigavit, regis nostri subditum bello petis? id verò injustissimum est; nec Cælo nec hominibus nec ZUO regi gratum. Hoc magis consuadeam, ut firmata, quæ cum eo nobis diu jam intercedit, amicitia, tractes eum amice, atque, ut decet, tantum virum excipias. Hæc talia loquentem interceptit nuntius, adesse LIEUPANGUM, non nisi centum equitum turmâ stipatum. Nec mora, & ex composito, & more Sinico tanquam æqualis HIANGYUM invisit, dissimulatâ prudenter utriusque similitate. Nam HIANGYUS hac LIEUPANGI comitate victus ac delinitus, odijs repentè positis omnem ex animo ferociam absterfit & hospitem magnifico splendidoque convivio tractatum per dies aliquot apud se detinuit. In quâ re utrum magis mirer, fiduciam LIEUPANGI, ac HIANGYI mutationem, nescio. Ille audacter æmulum animique præferocem ultro convenit; hic cum in potestate habet & inimicum, è quo jamjam petiturus erat ultionem armis. & regnum, quod eisdem ambibat, utriusque rei perficiendæ occasionem sponte obviam negligit, ex hoste paulò antè sempiterno repentè summus amicus. Nimirum hoc LIEUPANGO secunda fortuna tribuit, nato ad imperium.

Exactis salutationis diebus cum LIEUPANGO urbem regiam *Victorij furor.* ingreditur HIANGYUS, eamque, vindictâ & odio, quo res CINÆ familiæ persequebatur ardens, nullâ nobilitatis aut amplitudinis habitâ ratione, inflammari incendique jubet; ipse palatio subjiciens ignem. Incendium usquequaque diffusum tres ipsos menses traxisse scribunt.

scribunt. Deinde C I N Æ familiæ sepulchra effodit, cadaverâque & ossa in cineres redacta, per avia saltuum spargi iussit. I N G U M Imperatorem, qui apud L I E U P A N G U M liberaliter tractabatur, ipse suâ manu obruncavit; opes quantascunque potuit, concubinas & res palatij reliquas compilavit, atque ita expletâ irâ Orientis plagas, unde venerat, repetijt; intacto L I E U P A N G O, qui spectabat hæc omnia dissimulanter, ne superbum animum irritaret, meliorem agendæ rei suæ occasionem opperiens. H I A N G Y U S autem, cum esset in itinere, insigne crudelitatis exemplum edidit. Nam cum audisset eos milites, qui ad ipsum defecerant, indignari C H A N G T A N I O, ac de nobilissimâ urbe exustâ effosisque sepulchris præcipuè conqueri, dolosè malitiosèque prius exarmatos & à reliquo exercitu circumdatos ad unum omnes trucidavit. Ducenta hominum millia fuisse reperio. Hinc in omnium incurrit odium, crudelissimum facinus detestantium. L I E U P A N G U S contra comitate, benignitate, justitiâ & æquitate omnium animos atque amorem sibi demeruit. Quæ res imperium illi peperit; H I A N G Y O verò ferocientis animi vecordia & odium vitam abstulit, ut in loco memorabo.

Ingens crudelitas.

Dum progreditur Orientem versùs H I A N G Y U S, aliud crudelitatis ac vesaniæ reliquit exemplum. Nam illius Præfecti videntes, quàm non è re suâ fecisset provinciam X E N S I L I E U P A N G O cedens, ut maneret eamque sibi servaret, suadebant. In his H A N S E N I U S sic eum alloquebatur. *Provincia X E N S I fertilissima est ac potens, fortissimorumque militum ac plurimorum semper alerx, annonâ & alimentis circumfluens atque abundans; ab hostium incursionibus tutissima, hinc montibus, inde fluvio clausa, & ad reliquas provincias debellandas peropportuna. Hanc talem, quæso, tibi serva, nec eam amulo præsertim tuo cede; qui si potiretur ejus, à te potius esset expellendus, ne dum jam admittendus, hoc est, in te armandus. Sed H I A N G Y U S, cui præter arma nihil placebat, eum irridens, *Urbs maxima, inquit, tota conflavit, palatium in cineres redactum, opes & quidquid in eâ pretiosum, ablatum est. Quid aoriam in paupere provincia, non video. Nec enim divitiæ redeunt, unde semel abiere; haud magis certè, quàm vetus ac lacera vestis renovari potest.* H A N S E N I U S stolidum responsum excipiens, *Nunc verò, quod est in proverbio, rectè dici comperio. Z u regni incolæ simias, non viros esse, qui non rebus ipsis, sed rerum specie tantum ac ludicris delectentur, haud intelligentes vera consilia.**

Proverbium.

Quo

Quo audito HIANGYUS iræ impotens vivum exuri jussit HAN-
SINIUM.

Post iniquam cædem ad HOAIUM ZU regem legatos mittit, sci-
scitatum, quam illius esset circa CIN regnum sententia, cuinam il-
lud traderet? simul, an ipse vellet, rogans. HOAIUS promissi me-
mor scribit ad eum litteras, queis regem declarat, qui primus regiam
occupasset urbem, LIEUPANGUM. Tum HIANGYUS, ut &
æmulum exueret regno, & regi suo persuaderet, ut CIN regnum sibi
retineret, unde invadendi LIEUPANGI esset occasio; HOIUM
regem, Sinarum Imperatorem pronuntiat decernitque, ut ab omni-
bus pro eo habeatur. At enim HOIEUS suo contentus, noluit reli-
quos turbare reges. Itaque HIANGYUS & ab hac spe frustratus in
suum regem perniciem machinatur; & postquam ab illo sibi ZU re-
gnum non tradebatur, interfecto rege sibi subigere statuit. Interim ta-
men, dum facinori perpetrando commodum tempus affulgeret & oc-
casio; subditum se illius simulat, & ut antea, regijs mandatis obnoxium,
Ad hoc, antequam XENS I provinciã omnino exiret, ad LIEU-
PANGUM certos homines mittit, qui significarent ZU regem cessisse
quidem illi regnum CIN, sed hactenus tantum, ut provinciã XENS I
partes ab Occidente propiores essent in ejus ditione. Quare, ut reliquis
cederet, jubebat; alioqui persecuturum se jus suum. Ea res LIEU-
PANGI animum vehementer exasperavit; jamque in HIANGYUM
moturus erat, nec exercitu nec robore impar, & ad hoc à compluri-
bus Præfectis incitabatur. Intercessit tamen præcipiti consilio SINO-
HOUS, &, *Est hæc quidem, inquit, ab homine turbulentissimo profecta
in te injuria; sed quæ nihil officiat dignitati tuæ. Sententia mea fert, ut
& hæc & ceteras animi aequitate vincas. Cernis HIANGYUM apud
omnes laborare contemptu, fierique minoris in dies; te contra diligi ab
omnibus, ac continuo crescere. Augebis hæc felicitatem non mediocri-
ter, si & modo illi decesseris; ac tanto certius Imperatoris optimi cognomen
adhærebit tibi, quanto minus avidus eris imperandi. Fuit hic semper ma-
gnorum regum & magna meditantium mos ac modus, ut impios pietate,
superbos moderatione vincerent. Meminisse te velim, parvam iram
magna sæpe negotia intervortisse. In summã igitur hoc suadeo, ut à bello
desistas, neque tam funestis iniurijs populum vexes. Quin potius exosi no-
men armorum, paci studeamus & leges inducamus, queis relicta nobis
terra optimo publico gubernentur. Regnum, quod tenes, satis potens, satis*

Hh

validum

validum est ad occupandum orbis imperium, si bene regatur. Salubre consilium secutus LIEUPANGUS repetundis in præfens superfedens, reliquarum terrarum rex SIAOHOU Colaum suum facit, jubetque regnum ordinare. Quod ille sanè præstitit impensè, novòque regimine ac legibus inductis adeò potens opulentumque regnum effecit, ut postea LIEUPANGO vires ad omnem Sinam subjugandam suffecerint.

HIANGYUS autem neque hac modestiâ pacatus, nihil non egit, ut LIEUPANGUM vel inquietaret, vel ad bellum lacefferet. At ubi vidit omnia sibi consilia & artes parùm contra illum procedere; CHANGLEANGO culpam attribuit. Et hunc quia tenere, quod optabat, haud poterat; CHINGUM HAN regem, cui subditus erat CHANGLEANGUS, agitare cœpit. Hæc illo machinante, CHANGLEANGUS rerum omnium ignarus, à LIEUPANGO veniam expectijt domum atque ad regem suum redeundi. Quippe hac solùm de causâ LIEUPANGUM secutus erat, ut regnum, è quo erat oriundus, pristino nitore, quomocunque posset, restitueret, deletâ CINA familiâ. Vix eò pervenerat, cum HIANGYUS in HAN regnum impressione factâ, CHINGUM regem capit ac trucidat, illud potissimum criminatus, quòd clientem suum ad LIEUPANGUM contra se ire permisit. CHANGLEANGUS audito se necati regis causam esse, pro quo tantum laboraverat; abjectâ cunctatione ad LIEUPANGUM redijt, iram HIANGYI defugiens, magno LIEUPANGI bono. Nam à CHANGLEANGO adjutus & HIANGYUM debellavit, & imperium postea universum obtinuit, ut infra docebimus.

*Cyclo 42. anno
30 ante Chris-
tium 204.
Quinque Pla-
netarum con-
sistit.*

Memorant Sinenses historici, ante vulgarem Christi epocham anno ducentesimo quarto sub initium anni quinque Planetas in loco sideris, quod CINA vocant, concurrisse. Quæ conjunctio modò ab initio Cancris usque ad Leonis initium extenditur. Verane an ficta fuerit ea observatio, non dispuro. Nam ad calculos hæc subtiliter revocandi non fuit tempus mihi. Facient hoc lectores mei, quæis studium in ista curiosius inquirendi. Fortasse à Mathematicis Sinensibus conficta fuit, LIEUPANGI gratiam aucupantibus. Nam ex eorum placitis hujusmodi siderum concursus promittit novum Imperatorem Sinas occupaturum, qui Sinicum imperium obtineat justè pariter ac regat.

Ceterum provinciæ XENS I partem illam, quæ propiùs Orientem spectat, quam, ut diximus, HIANGYUS à LIEUPANGI regno avullerat,

avulserat, tribus Præfectis, creatis à se Regulis divisit. Tribus unum nomen CIN erat. Primus CHANGHANUS, alter HINGIUS, tertius IUUS cognominabatur. Ab his ergo, quorum operâ cogitabat HIANGYUS LIEUPANGUM reprimere; iste imperio sibi occupando initium posuit, Præfecto ad eam expeditionem usus HANSINIO, egregio belli duce, de quo mox plura, si priùs, quis & qualis fuerit HANSINIUS, breviter explicavero. Quem fortuna velut pilam iactavit, ab infimâ mendici sorte sublatum ad summa, & hinc ad infima dejectum iterum, offerendo mortem ab ijs, quibus ipse saluti fuerat.

HANSINIO natalis fuit HOAGIANURBS, quâ NANKING provincia Boream spectat, sita. Inibi in tantâ mendicitate erat, ut agrè vitam toleraret; hamo ad fluvium, cui urbs imminet, quærens victum. Exstat etiamnum illius eo loco monumentum fano perleganti, quod sæpius ipse vidi, ejus in honorem exstructo. Et quia piscatus ei non sufficiebat alimentum necessarium, ab anu quâdam PIAOMUA nomine, coctam oryzam elemosynæ loco accipiebat. Cui cum aliquando beneficij memor gratias agens, diceret, *Erit olim fortasse, ut sentias te de me bene meritam fuisse*; tum illa non sine stomacho respondit. *Tibi ipsi miser homuncio, bonus esse non potes; & jam de me cogitas? mihi benignè facturum spondes, quòd stipem tibi præbeam? longè aberras à destinatione meâ, non utique hoc agens, ut aliquid abs te sperare possim, homine nullius pensi; sed salus regij nepotis, quò Calum ei servem propitium, est in consilio mihi. Me quidem nondum adeò despexere Cælités, ut opus mihi sit remuneratio tua.* Et certè merito suo iners habebatur & inutilis ad omnia; quia, cum procero esset robustoque corpore, laboris tamen præ, ut tolerandum, impatiens erat. Et hoc amplius, quod cum esset ob infamem inertiam puerorum ludus, nil penitus movebatur. Donec tandem ludibrio non ferendo excitatus cœpit ad se respicere. Transiens enim publicum aliquando macellum, à puero quodam interceptus & per divaricata illius crura repere iustus est, nisi verbera mallet experiri. Cum bipedum ignavissimus pueri cederet imperio; magni risus consequebantur. Inde irritatum ferunt, ac similis ignominia in posterum fugientem, alienam regionem petijisse. Accidit sub hæc tempora, ut HIANGLEANGUS ZU regis dux, quo de suprâ locuti sumus, HOAGIAN transiret cum exercitu. Hic secutus occasionem HANSINIUS militiæ nomen dedit, in hasta-

HANSINIUS
fortissimi bellè
duci ortus.

Invenis inertiam.

De decore tandem excussus.

torum adscriptus numerum. Post ubi per aciem cecidit HIANGLANGUS, communi omnium clade; HIANGLUM ejus nepotem sequi decrevit. Sed vano exitu; quod eum, ut ajunt Sinæ, Calum LIEUPANGO destinaverat. Itaque ad LIEUPANGUM transijt; at paulò post officio non sanè magni nominis functus inter milites, in militia leges peccavit. Jàmque morti destinatus extra castra ducebatur capite plectendus; cum fortè venientem LACUMIUM militum Præfectum videt. Quem vincus magnà voce inclamans, *An non est in animo*, inquit, LIEUPANGO *Imperatori nostro potiri totius imperij? quò spectat igitur hæc tam inconsulta severitas, ut generosos ac fortes milites mori velit, in quibus spes ejus ac felicitas potissimum nititur?* Obstupuit audaciam constantemque in morte animum LACUMIUS; & quid sibi veller ejus oratio. facile animadvertens, simul & corporis robur virisque considerans, vitæ gratiam ei fecit, variòsque cum eo de militia sermones miscuit, ut fortasse, quos gereret spiritus, experiretur. In eo colloquio nihil nisi generosum audivit ac plenum prudentiâ militari. Itaque de illo LIEUPANGUM admonet, hominèmq; dilaudat ad magna natum. LIEUPANGUS longo cum eo sermone habito, vidensque vera esse, quæ LACUMIUS dixerat, HANSINIUM unà ex majoribus præfecturâ donavit. Quo munere fungenti sæpe cum SIAOHOO summo Præfecto erat loquendum; qui ejus dissertationibus ac responsis mirificè delectatus, maximi faciebat eum semper, & admirabatur. Inter hæc milites moræ ac quietis, quam desidiam ignaviâque vocabant, impatientes, exercitum à LIEUPANGO in suo regno tamdiu detineri querebantur. Optabant enim, ut in Ortum ductaret eum, reliquâmq; Sinam expugnando caperet. Cùm verò nihil proficerent, LIEUPANGO rem differente; multi militum, nec non ducum aliqui, sensim in fugam dissipati, clam signis illius se subdlexerant. Ipse denique moræ tædio victus etiam HANSINIUS, capessivit fugam, de quâ SIAOHOUUS certior factus, ipsemet ocyus eum insequitur; ac post biduum assecutus, secum ad exercitum reduxit. Interim suspicax fama vulgavit profugum quoque SIAOHOUUM esse. Quod ubi nunciatum LIEUPANGO; tanti viri jacturâ, nimis propensè credulus, magnoperè indoluit, pessimo loco res suas esse jam, obtinendique imperij auxilium se amisisse deplorans. Sed adest tandem cum HANSINIO SIAOHOUUS; quo statim Imperator ad se vocato fugam lamentatur, etsi ex alterâ parte illius reditu maxime lætaretur.

HANSI-
NIVS mor-
tis reus.

Evadit.

Emergit.

Fugit otium,
ut ante labo-
rem.

taretur. SIAOHOUUS causâ suâ fretus, *Ut video*, inquit, *credulitatem tuam, Imperator, falsis rumoribus addixisti. Calum avertat, ut adeo turpi fugâ, quam impingis mihi, polluam fidem meam! discessi à te, quid enim diffitear? at in consilio mihi nunquam fuit perfidia. Posteaquam nunciatum est mihi, HANSINIUM, ut reliquos fugisse; absui aliquantisper, sed ut eum ad te reducerem, non ut te desererem, quem instar omnium habeo.* Cui LIEUPANGUS, *Ain' tu verò? non fugiebas? Ecquid hoc esse dicam, quod, cum alij multi duces & HANSINIO majores aufugissent, is tu neglectis hunc unum sequebare? quis non videt, quàm frivola sit hac tua fugâ, quàm non probabilis excusatio?* Tum SIAOHOUUS iterum, *Quos reliquos fugitivis ducibus substituamus, alios nullâ re impares minime operosum erit reperire; sed quem è toto regno existabimus HANSINIO parem? Hic unus excellit omnibus; ad hunc profectâ comparari potest nemo. Si optas, ô Imperator, crescere, si totum imperium tibi subicere; HANSINIUM adhibe, sine quo nihil unquam præclare geres. Cum eo consilia constitue; in quo fortitudo, prudentia, strategematum usus, & omnia summum tenent.* Est ita sanè, ut dicit, subjicit LIEUPANGUS; *interim tamen copia mea dilabuntur omnes non ob aliud, quàm quòd, cum ad Orientem Sinam adspirent milites, eos ego in regno meo otiosos detineam. Sed vide, quàm non justa sit hac conciscenda fuga causa? num vos arbitramini me hoc uno regno contentum, hic ignaviâ velle marcescere? Mihi verò perinde ac vobis nihil jam pridem fuit optatius, quàm Austrum Oriûmque armis impetere; tempus opportunum expectandum erat. Quod simul affulsit aliquando, & hac militibus expeditio placet; parebo non invidus eorum alaeritati. Age igitur, ut ad iter se accingant, edicito.* Vocatum deinde HANSINIUM diligenter de ratione Orientis sibi subigendi gerendique universè belli rogat. Cùm ad omnia respondisset ille perquam prudenter; eum summæ re-
Militia præ-
ficitur.

rum expeditionique præfecit universæ, cunctis latentibus. Nam & ex cognitâ ejus prudentiâ ac fortitudine dignum hoc honore jam olim sciebant; & eo duce capiebant haud dubium omen victoriæ, magna quæque sibi polliciti.

Auctus eâ dignitate HANSINIUS, ad LIEUPANGUM gratias acturus accedit ex more. Ibi ad SIAOHOUUM Imperator versus,

Multa, inquit, præclara sæpe apud me de HANSINIO prædicasti. Nec ego abs te dissentio, illis, quæ vidî, quæq; audiui, cum præconio tuo planè congruentibus. Optarem tamen, ut ipse, te præsentem, quâ ratione bellum

tractaturus sit. Tunc HANSENIUS, *Bellum nobis est, inquit, adversus HIANGYUM, hominem indisertum & ore loquentem rustico* (dicens hoc ideò, quia non bene linguam Sinicam litteratis familiarem callebat, sed illam, quæ propria rusticorum Zu regni erat) *nec aliâ re magis quàm feritate nobilem. Inter homines vivens, quid homini ab homine debeatur, ignorat; & nequitia suâ sibiipsi obest. Hominum vel virtutes vel vitia nescit à se mutuo discernere. Fiduciâ sui stolidus, innititur soli sibi; minimè doctus ad aliorum se ingenia flectere, atque ad id, ad quod naturâ feruntur, adhibere. Se unum omnia posse credit; duritate quidem atque immanitate cedens nemini, sed germanâ fortitudine destitutus. Hunc talem non pugnando, sed contrâ nitendo solùm facîle superabimus, si viris fortibus & animosis militum præfectoras deferemus. Quos enim non vincemus hostes, si bene meritis præmia proponantur, excludantur indigni? & quis tali rerum statu non libenter sub Imperatore nostro merebit? ergo jamnunc jus, quod habemus in Orientis XENSIS regiones, omnibus publicandum censeo, ne te aliena velle cogitent. Ecquis obistere jam iusto tam pio audebit regi, nisi iniquus? Revoca, quæso, in memoriam terribilissimi HIANGYI facinora; & cum pulcherrimis tuis factis compare. Ille plusquam ducenta hominum millia levissimam aut verius nullam ob causam inaudita crudelitate uno die delevit; CHANGHANO, HINGO & IUO, CINI regni perduellibus, qui soli eum sequuntur, per nefas ereptas tibi terras divisit; urbem exussit, palatium in cineres redegit, INGUM suâ manu trucidavit, sepulchra effodit, opes compilavit, infantes interfecit; & quid denique non fecit? Hinc illos nemo est omnium, quin oderit, & adhuc vivos addeò indignantium, ut imas ossium medullas penetret dolor. Hi, si vel tria vexilla tua fulserint, omnes ea sequentur; HIANGYUM nemo, quia nemo est ex toto regno, qui eum amet, qui non ab eo sit offensus. Ex adverso recordare, quæ tu egeris, Imperatorem tyrannum vicisti eò fortius, quod vivum servasti; quam fortitudinem ac pietatem omnes laudant. Palatii splendorem imperurbatum reliquisti; omnes animi moderationem admirantur. Optimas leges tyrannicis abditis induxisti; nemo est, qui te non exspectet ut patrem, nemo qui non expetat ut regem. Quid censes, Imperator? satisne instructis tibi videmur ad tergeminum etiam hostem obtinendum? Ego verò, si modo liceat auspicijs tuis ortum petere, tam facîle tres CINOS debellatos tibi dabo, quàm manum vertas. Illorum populi tuum exspectant vel tuorum adventum; imò enim verò, quòd tardius venias, queruntur.*

Dici

Dici vix potest, quàm lætis auribus à LIEUPANGO accepta sit hæc oratio. Jàmque seipsum incusabat, quòd tam serò cœpisset HANSINIUM noscere. Quare confestim, SIAOHOO ad regni custodiam relicto, Orientem petijt; HANSINIO supremo, ut antè dictum est, militum duce. Qui primo statim impetu tres CINOS vicit ac debellavit; ut idem fuerit, venisse, vidisse, vicisse.

Sed unà victoriã non contentum longiùsque procedentem comitata felicitas, ad NANYANG urbem adversum habuit UANGLINIUM ducem, LIEUPANGI civem & patricium; qui cum aliquot millibus ab HIANGYO deficiens cum LIEUPANGO sociavit arma. Quà defectione auditã HIANGYUS, matrem UANGLINII exactã senectute matronam compegit in vincula, ni filius redeat, certissimæ morti destinatam. UANGLINIUS pro summã, quæ filiorum est in parentes apud Sinas, observantiã, matri suæ timens, legatos mittit super hac re cum HIANGYO acturos. Captiva non modò cum illis copiam loquendi, sed etiam abeuntes per aliquod spatium comitandè ab HIANGYO impetravit. Promiserat enim ei, se filio reditum persuasuram. Haud longè processerant; cùm jam liberior & meditata perficiendi facultatem nacta, legatos ita secretò affatur. *Quod hætenus comitata vobis fuerim, causa est filius meus, in cujus causã venistis. Rogo vos, ut à me renuntietis ei, ne LIEUPANGUM deserat, sed maneat in fide. De me sollicitum esse nolo; ipsa mihi providebo, faciãque, quod animum decet inutilem respública. Hoc unicum votum est meum, ut filius meus LIEUPANGO regi serviat justo ac pio, non HIANGYO tyranno. Hæc, inquam, filio meo renuntiate.* Et cum dicto proximi legati repente gladium corripiens, in hunc vi summã incubuit, seque ipsam transfixit; deletura sanguine suo sollicitudinem filij. Mirandum in feminã, sed non imitandum exemplum!

HIANGLEANGUS interea, dum LIEUPANGUS Orientis oras sub imperium suum ditionemque subjungit, ut aliquantisper HIANGYI cohiberet arma, ne tribus CINIS esset auxilio; LIEUPANGI nomine litteras ad eum dedit. His significabat illum non aliud armis querere, quàm ut à Zu rege promissas sibi terras recuperet, quæ omnĩ jure ad se pertinebant. Id enim Zuus jam declaraverat. Illas postquam omnino potestatis suæ fecisset, reducto exercitu nihil ampliùs moturum esse. Non enim aliena se, sed sua querere. Nihil ad ea respondit HIANGYUS, Nec spatium erat maximam proditionem machi-

Mater pro filio captiva.

Seipsum in terimit.

*Zuus rex à
subdito, quem
auxilium, oc-
ciditur.*

machinanti; quâ se totius imperij potiturum esse sperabat. Ex quo enim ZU rex LIEUPANGO CIN regnum adjudicaverat, & regi & LIEUPANGO insidias comparare non destitit, ut solus occuparet imperium. Et HAN regnum præsidij munitum sibi jam detinebat. Relictis igitur provincijs contra Boream jacentibus, KIEUKIANG provinciæ KIANGSI urbem ad Austrum redierat. Eò venientem ad se ZUUM perfidiosè necari jubet, illum ipsum, quem ejus patruus regem ZU fecerat, ipsèque Imperatoris titulo paulò antè donaverat. Adeò periculosè Principes faciunt, extollendo subditos ad nimiam potentiam, nisi subinde castigent, ipsis etiam regibus formidabilem. Nam qui sunt hujusmodi, sæpe beneficij ac fidelitatis obliti, non secus ac struthiones ferrum, aliena devorant. Audito tam immani facinore LIEUPANGUS arripuit occasionem bene agendi rem suam; & ut omnium animos devinciret sibi, tanquam à virtute stans ac pietate, regijs manibus ingenti pompâ, Sinicò more, parentavit. Omnes deinde fidos regis Præfectos ac subditos ad ultionem perduellionis exhortatur, invitans ad se, suasque vires, quantiscunque valebat, promittens. Venirent modò, seque de perfido HIANGYO omnium nomine poenas diu debitas expetiturum juvarent. Ferendum enim non esse, ut impune abiret, occidisse regem suum. *Statueram quidem, ajebat, tradita mihi ditione contentus nunquam inde cedere, bellum alijs movendo, nec alios vexare. Nunc verò HIANGYUM armis & viribus omnibus persequi certum habeo. Nam illud bellum, opinor, nemo dicet injustum, quo perduellis in regem suum petitur ulciscendum. Neque vestra in regem vestrum, inque regnum amor ac fides dubitare me sinit, vos omnes signa mea summa voluntate secuturos. Quanquam illa non tam mea sunt, quam regis nostri, cujus in causâ ea explico.*

*Longissime
ponte juncti
montes,*

Itaque pacatâ jam XENSI provinciâ & usquequaque subjectâ LIEUPANGUS ulterius tendit, HIANGYUM rectâ petens. Atque ut rectius esset iter ac brevius in ZU regnum; è CHANGLEANGI consilio admirandam illam inter montium amplexus viam stravit è ligno, quinquaginta ferè leucas longam, pontis in modum planam, & ab oppido, cui nomen HANCHUM, ad usque SIGAN metropolim pertinentem, cujus plenior descriptionem in extremæ Asiæ Atlante dedimus. Illâ tempestate HIANGYUS CI regi bellum moverat, quò per ejus ditionem planius haberet adversùs LIEUPANGUM iter. At LIEUPANGUS ad victoriam habuit pronâ, quacunque transibat, omnia.

omnia. Jamque illius exercitus in immensum excreverat, quingenta & sexaginta millia numerantis. Cum his ad PENGZU regni urbem pervenit, qua magno erat ad totum bellum momento. Praefectus urbis sine morâ LIEUPANGI amplexus imperium, deditionem subiit. Annona multa in ea urbe magnâque sunt opes repertæ. Quia verò multarum deliciarum locus erat, hæsit Imperator ibi multos dies; haud expendens, quantum voluptate virtus militaris emolliatur. Ad hoc curam victori quoque necessariam HIANGYI, cujus exercitus procùl aberat, contemptus, belli semper maximè periculosus, laxaverat; & plerique militum amœnos ad Orientem campos urbi viciniore perierant. Ea res LIEUPANGO propemodum exitialis fuit. HIANGYUS enim de hoc rerum statu doctus, cum triginta tantum millibus, reliquo exercitu contra CIUM stante, magnis itineribus inopinatò veniens, LIEUPANGI copias latè sparsas ac delicijs marcen-tes invasit, nullòque repellente vim, in fugam dedit. Dein eodem impetu urbem, in qua LIEUPANGUM esse audierat, aggreditur. Sed admonitus Imperator in tempore, dum HIANGYUS instat fugientibus, illam bene præmunijt. Quare cum HIANGYUS seriùs admovisset exercitum, quàm expediebat spei suæ; nihilo seciùs eam arctâ obsidione cinxit. Ac planè pertinacibus armis evicisset illam, unde jam de LIEUPANGO conclamatum fuisset; nisi, quod ajunt Sinae, Cæli decreto servaretur, quod ei destinaverat, imperium. Nam die quâdam horrido Aquilone flante sævissima tempestas excita domus quamplurimas diruit, & annosas etiam arbores dejecit. Subter harum unam ad eum usque diem ignotam patuit via subterranea, quam Imperator cum suis ingressus, confectis aliquot stadijs, æmulimanus evasit, ejusque beneficio tandem incolumis ad YUNGYANG amicam urbem pervenit; ubi cum suis erat HANSINIUS, fugitivum colligens exercitum. Hic novos etiam milites Imperator evocavit è XENSI, queis adjuncto sibi HANSINIO haud paulò majorem quàm erat antea, exercitum confecit.

Delicia militum perniciosa.

Sub arbore via subterranea.

Postquam è civibus cognovit HIANGYUS, LIEUPANGUM, quem unum quærebat, evasisse; fremens irâ, celeriter quoquo versum dimisit, qui vijs omnibus interclusis eum comprehenderent. Sed in cassum cecidit omnis labor. Denique comperto eum ad YUNGYANGUM potenti exercitu esse; protinus omnes suos milites è CI regno revocat, & ut erat, audax & intrepidus, magnis itineribus eam urbem petit.

perit. Adventantem fortiter excepit LI EUPANGUS, apertoque Marte, quâ urbs adversum habet Orientem, cum eo conflixit. Magnâ utrinque contentione, sed Marte dubio pugnatum; donec tandem cedere coactus H I A N G Y U S cladem, quantam antea nunquam, accepit. Ipse tamen fugâ salutem invenit, ad plura bella reservatus.

Hâc insigni partâ victoriâ LI EUPANGUS, quò facilius annonâ castris importaretur, ingentem fossam ac navigabilem ab urbe duxit usque ad fluvium, utraq; ripâ quadratis lapidibus constratâ. Sic enim commodiùs expeditiùsque naves ab hominibus remulco trahebantur, ad quem laborem non equos aut bubalos adhibent Sinæ, cum est adverso flumine navigandum.

Posthac ad continuandum securiùs bellum successorem declarat IN G U M natu majorem filium, & in ejus obsequium jurare jubet. Huic à consilijs S I A O H O U M in provinciâ X E N S I reliquit, ut illam suo nomine regerent. Tum nomen Imperatoris assumens, totum imperium subjicere sibi decretum esse palàm enuntiat; regibus eâ conditione permissò, quo tunc potiebatur quisque regno, ut se Imperatorem agnoscerent. Sin id detrectarent, bellum minatur. Et primò legatum misit ad P A U M G U E I regem, ut viciniorem, eique regnum addixit eâ lege, de quâ primum docui; præterea, ut ad se venerandum ex more adesset, invitans. Se urbem imperatoriam, se sigillum, se insignia imperij reliqua habere. Utrumque recusante G U E I O, res ad arma venit; missò cum valenti exercitu contra eum H A N S I N I O. Quem L I N C I N I fluminis transitu prohibiturus G U E I U S, cunctis navibus properè subductis, omnem ei trajiciendi annis facultatem præripuit; valido insuper cum exercitu custodiens litora. Diu tamen H A N S I N I U S transitum tentavit; at nequidquam. Interea nihilominus observavit P A U M non agere continenter in castris; sed ad villam stadijs aliquod inde distantem sapè animi gratiâ secedere. Itaque cum naves obtinere non posset; magnis arboribus excavatis lintres facit, & obscurissimâ nocte militum manum trajicere fluvium jussit incautumque in villâ regem obruere. Celsit ex animi sententiâ consilium; eadêmque nocte regem in manibus habuit. Nec mora; collectum omnem exercitum sensim sine sensu transmittens, repentino impetu invadit hostem. Qui cum captum esse regem audirent; omisâ sui defensione terga verterunt. H A N S I N I U S autem victoriam persecutus paulq; momento totum regnum obtinuit.

Captus PAU
GURER.

Hinc

Hinc victor YUNGYANG Imperatoris conveniendi causâ profectus, cum eo de subigendis reliquis regnis consilia contulit; copiisque, quas jam habebat, insuper triginta millium numero auctis duo regna CHAO & YEN vel debellaturum se, vel ad Imperatoris obsequium revocaturum promisit. Illis triginta millibus CHANGULUM praefecit; qui olim à CHINYO armis eiectus è regno CHAO, Imperatorem postmodo sequebatur. Sperabat enim HANSINIUS eum res praclare acturum contra CHINYUUM regni CHAO tunc Colaum; quippe cum & infensus ei esset, totumque regnum percognitum haberet.

Adventantibus ivit obviam CHAUS per CHINGUM, quem ei bello cum amplâ potestate praefecerat. Virum acrem egregiumque ducem, & qui totum CHAO regi suo regnum subjecerat, CINÆ familiae devictis copiis omnibus, quâ de re supra in transitu quâdam attingimus. Magno praeterea generosoque erat animo; nunquam induci se passus, ut in hostem, quaecunque occasio fulgebat, ugeretur stragemate, quod diceret se ducem esse, non latronem. Et neminem aperto Marte timere; nec ad fallendos, sed verâ fortitudine vincendos hostes natum. Hæc animi magnitudo extremâ calamitate illum affectit, HANSINIO rem astute & callidè gerenti denique subjectum. Poterat quidem prælio suffocare solâ fame HANSINIUM, si LI. ZOI ducis sui consilio pareret. Hunc enim in modum ei suadebat.

Chinyus nunquam stragemate usus.

Quò cruentum trahimus bellum, quod facillimè potest ac propè sine armis confici? Nam nec HANSINII miles numerosus sanè, jamque victorij affuetus, quamvis tuâ virtute vincatur, sine sanguine tibi cedit victoriam; & solâ fame superari potest. Absunt à suo regno nunc plus quàm mille stadia; unde non sine summis difficultatibus tanto locorum intermisso spatio suppetet annona tanta multitudini. Sententia mea fert, ut fidum ducem cum triginta militum millibus eorum tergò immittas omniâque intercludas itinera. Neque enim te lateat viam per CINGKING arduissimam ac longissimam esse, quâ incedentibus ob angusta vallium & saxosa montium ordines servare non liceat. Hanc vallem, quàm longè porrigitur, omnem ita fossis insuper impediemus, ut & progressuris impervia sit, & à tergo clausis negata vel ad reditum vel ad annonam aliunde petendam via. Nos interim castris bene munitis nostros continebimus, detrectantes prælium. Sic malleis inter & incudem positus hostis, extrahescensque fame victoriam nobis offeret penè dormientibus. Si placuerit hoc consilium tibi; tum enim verò meum erit nondum elapso mense, salvò tuis

omnibus, HANSINI CHANGULI que capita ante pedes tuos projicere. Salubre consilium erat, & quod maximè timebat HANSINIUS, Anxius enim hac curâ, militum illam manum ad custodiendam vallem dimiserat, etsi LIZOI consilium prorsus ignoraret. Sed, ut ut erat, CHINYUUS illud obstinatâ magnitudine neglexit, præterquam aperto Marte non audiens aliam præliandi conditionem; illud unum ad hostem cædendum sibi satis esse dicitans. Interim HANSINIUS ab exploratoribus, quos apud CHAUM habebat, de LIZOI consilio præmonitus adeò vehementer extimuit, ut reditum eò, unde venerat, meditaretur. Neque enim dubitabat, se, si subsisteret, interclusum iri. Sed hoc consilium sollicito pavore versantem de CHINYUUS responso nuncius retinuit. Minimè tamen sibi cunctandum ratus, sed acie primo quoque tempore decernendum; ad solitas artes versus, justissimum ac fortissimum Ducem CHINYUUM stratagemate succussit, in quo uno ponebat spem victoriæ. Itaque rem orsus est in hunc modum. Equitum bis mille sequi se iussis, ad CHAI regis castra propiùs accessit; multis rubro colore vexillis convolantibus. Illic collis accumbebat in hostem pugnaturis perquam commodus; & quod tunc maximè spectandum, in eo stare poterant, ut hostium extra conspectum essent. Hoc loco illis commonstrato, in castra sua reversus eos sic alloquitur. *Postero manè ante solis ortum locus ille vobis petendus est; ubi latebitis, quoad hostium castra vacua videatur. Tum demum ex insidijs consurgentes illa suggestis, disjectisque CHAI regis vexillis nostra rubra surrigetis. Hoc vestrum erit munus; cetera mea cura relinquite.* Illi hoc se facturos recipiunt, sed non sine risu. Quo enim pacto die sequenti vacua hostium castra nanciscerentur? Tunc HANSINIUS, *Quo pacto,* inquit, *vacua sint futura vestrum non est modo scire; tantùm meminisse vos jubeo, partes vestras esse, ut ea ingrediamini.* Quibus dictis ducem eis assignat virum fortem atque magnanimum, ab se jam edoctum de eo, quod facturus erat, nemine præterea ejus rei conscio. Sub mediam ergo noctem omnes corpora curare iussos, dein ad demonstratum locum reduxit. Illic imperatâ eis mansione, ipse ad exercitum redijt, ac decem militum millia duos inter annes, qui continentem in arctum compellunt, posuit. Simul, quid eis agendum, docet; imperatque, ut inibi divisi duas in partes in ambabus ripis sederent armis instructi. Tum ubi se fugientem reliquocum exercitu viderent, transitum sibi per medium darent; sin hostes insequerentur.

Stratagemæ.

insequerentur, ut se in medium recepto tantisper illorum impetum sustinerent, dum suos in ordinem redigeret. Hoc enim consilio se fugam simulaturum, rerumque facie mutatâ obviâ iturum instantibus. His in hunc modum constitutis, summo manè ac priusquam lucefceret, cum reliquis copijs, sine strepitu ac mutis instrumentis castris non procùl ab hostium castris transibat. Quem alij quidem prælium poscere autumabant; CHINYUUS verò credens eum fugere, suos optimè compositos & instructos educit è castris, HANSINIUMque vi magnâ invadit. Non diu pugnatum; & HANSINIUS de comparato consultoque terga vertit, & quoad ejus fieri potuit, servatis ordinibus properat ad illa decem millia, quæ latebant in insidijs. Non dubitabat ampliùs de victoriâ CHINYUUS; & fugientes ad interuersionem deleri posse credens, audacissimè insequitur. Sed ecce! cum ad angustias venit illius loci, quem insidebant HANSINIANI; nihil dum fraudis subesse suspicatus progreditur, pedetentim tamen, & contractis ordinibus, quò quò longiùs procedebant, hoc arctius eis spatium esset. Ut primùm in conspectu fuere; tum decies mille, de quibus dictum, impetum irruentium haud modicè frangunt detinentque. Interea toto HANSINII exercitu se vertente, atrox utrinque prælium committitur.

Jàmque paulò longiùs à castris aberat CHINYUUS, in quibus præter impedimenta paucosque ad custodiam milites nihil reliquerat. In hos duo millia post collem latentia irrumpunt, ut imperatum erat, castra ingrediuntur vacua, dejectisque vexillis hostilibus inibi sua collocant. Horum omnium ignarus CHINYUI exercitus egregiè atque ut tanto duce dignum, resistebat HANSINIO; & admodum anceps prælium erat. Sed ubi motum ac tumultum in castris esse audiunt, rubràque vexilla totis castris fulgentia diligentius observando vident; non dubitantes, id quod erat, occupata castra, repente animis concidere. Hostem à tergo supervenientem timebant. Hinc ingens orta confusio. Nemo jam publicum bonum curare; omnes sine ordine, sine imperio de solâ fugâ, de salute suâ quisque cogitare. Statim ea res advertit HANSINIUM, ut erat astutus in primis; exhortatusque suos ad maturandam victoriam, & impetu recollecto atque adedò majore vehementiùs in hostem iterum invehitur. Cadunt miseri passim, aut effusissimâ fugâ salutem quærunt, horrendâ nihilominus cum strage; quippe ad ducenta millia desiderati. CHAI rex ipse vivus in victoris

*Magna eius
dicitur.*

potestatem venit; CHINYUUS fortiter pugnando, invictus huc, que miles, occubuit.

HANSINIUS autem ubique fugientium in tergis harena, omnes trucidari jubet, præter unum LIZOUM; cui nequis usquam noceret, feverè militibus edixerat. Pollicitus insuper ijs, qui vivum ad se adducerent, argenti mille libras. Suspiciebat enim in viro prudentiam, animique robur ac bellandi peritiam singularem; eumque sperabat ad Imperatoris partes posse traduci. Neque spes eum sua destituit, Quippe milites allecti spe præmij, captum denique, sed reverenter habitum deduxerunt ad HANSINIUM. Quem tanquam civem suum natumque grandiozem, ut mos fert Sinarum, primum ei locum cedens, iussit assidere sibi; tum ut Præceptorem suum veneratus, alloquitur in hæc verba. *Vivum te videre posse prima felicitatis in loco repono, astimoque pluri quam totam vel quancunque pars ejus ad me spectat, victoriam, quam reportavimus. Spero enim fore, ut abs te multa discam; cujus virtutem atque consilia omnes admirantur. Sed ante omnia ex te duo scire avelo. Primum quo pacto YEN regnum obtinere possim; alterum qui CI quoque regnum sub imperium subjungam. His enim duobus bellum inferre me iussit Imperator. Ad hæc LIZOUS, Optime dux, inquit, PAUM regem GUEIQUE regnum jam subjungasti; modo CHINYUUM invictum adhuc bello ducem superasti; & ad quam laudem adipiscendam alijs ducibus totus haud suffecisset dies, tu ante diem (incredibile dictum nisi nos testes coëgisset esse felicitas tua) unius aurora infausta nobis luce plusquam ducenta hominum millia occidione delevisti. Et tu post tam multiplices tamque præclaras victorias adhuc meditaris bella? quid tibi cum armis, quorum terrori per totum orbem sparsa rex YEN ultro cedit? Video tamen esse nonnulla, quæ tibi officium ad victoriam; alijs quidem certè solent. Milites tui à pugna lassii sunt; ac prædâ opulenti sine dubio quietem aliquam exspectant. Et ingratum eis erit fortasse, longius à patriâ discedere, regnumque YEN intrare recusantibus. Vt nihil dicam, CIUM interea suis rebus providentem, quantiscunque poterit viribus ad bellum imminens se paraturum. Adde, quod te minime fugit, HIANGXUM capitalem Imperatori hostem denuo cum valenti exercitu adventare; non sanè spernendum progressibus tuis obstaculum. Quod ergo liquet alieno metu consequi te posse; tuus turbatum ibis armis? Non hoc facies, non, mi dux, si te amabis, si me audies. Quid igitur est illud, quod abs te impræsentiarum velim? Primum, tuis militibus aliqua quies esto, quæ fortes*

fortes seruentur alacresque ad futura. Dein ad YENEM legatum mit-
tito, persuasurum ei, ut CHAI regis damno doctus Imperatorem agnoscat.
Postquam enim ad eum pervenerit fama victoria, quâ modo potius es,
fama fortitudinis, quâ praditus es, fama exercitus, cuius auditum no-
men principium est victoria; ne dubita, quin ad hanc consequendam ce-
tera futura sint pronissima. Focialem ergo pramittes metum: qui si nihil
efficiet; tum demum vires adhibebis, frustra dolentibus cogi se facere,
quod sponte debuerant. Paruit huic sententiæ HANSINIUS; nec diu
factum, & obsequentiam eventus laudavit. Quippe statim YEN rex
in Imperatoris potestate fuit; missisque legatis regnum ei vestigale se-
que clientem ultro fecit.

His victorijs latus Imperator, multum tamen adhuc HIAN-
GXI, potentiâ sollicitabatur. Ille namque occiso Zu rege suoque, per
quosdam Praefectorum fidiore, & affines totum illud regnum occu-
paverat, potentissimum, Australes provincias omnes ferè complexum,
amplitudine præterea, militumque ac populi frequentiam cunctis Im-
peratoris viribus superius. Eapropter Imperator audiens illum nova
parare bella; non immerito curas in eum omnes intendit. Erat inter
Imperatoris consiliarios Philosophus quidam CHINPINGUS no-
mine, quem ex infimâ pauperie, ob doctrinam ac prudentiam Impe-
rator ad magnos honores evexerat. Hic, ut acutissimi erat ingenij,
tale subinde contra HIANGYUM consilium dedit. HIANGYUS,
quod scis, inquit, est homo iniquus, pervicax, insolens aequè ac perfidus.
Quae tamen artes, tantum abest, ut ejus potentiam infregerint, ut eam
potius firmasse videantur. Sed nimirum in Praefectorum fide constat ejus
felicitas; AFUI, dico, CHUNGNANII & LUNGCEI. Quare Prudens &
ajutum cond-
silium. nobis impensè laborandum est, ut vel hos ad nostras partes sequendas alli-
ciamus promissis; vel, si haec neglexerint, apud HIANGYUM in infide-
litate defectionisve suspicionem vocemus. Quod si cui difficile factu vi-
debitur, id ego munus pro Imperatore meo mihi depono. Etsi enim nego-
tium istud multis difficultatibus circumseptum esse video; una tamen ad
id expediendum saltem non erit difficilis via. Quenam illa? præceptis
HIANGYI ac varium ingenium; & præcipue, quia parum jam suis fi-
dit. Multos ad te defecisse videt, exceptosque perbenigne. In summâ,
pecuniâ, cui omnia parent, opus est mihi; quam si accepero, rem ad exi-
tum, qualem optas, adductam tibi dabo. Probavit hoc consilium Impe-
rator, ejusque fidei acquiescens, argenti librarum quadraginta millia
tribuit.

tribuit. Hinc CHINPINGUS ad illos tres Præfectos cum muneribus certos homines de negotio bene doctos mittit, eosque jubet in hunc modum alloqui. *Multa sunt à vestra fortitudine ac fide in HIANGYUM profecta merita; quæis longè minoribus magnum esset apud Imperatorem pretium, magni honores. Ab HIANGYO vero debita vestra virtuti præmia nec accepistis adhuc, neque in posterum accipietis. Quid enim? an scissurum putatis eum regnum suum, ut vos creet regulos? Ne lactate spe vos tam inani; nève ab illiberali, nec pecunia tantum, sed dominationis etiam nullum consortem passura cupido regni partitionem expectate. A nostro eoque solo Imperatore dignitates hujus fastigij sperare vobis licet, liberalissimè suos remunerante. Cujus rei documentum si forte queritis; en! tribus vobis Zu regnum univèrsum promittit dividendum, si deserto HIANGYO ad se transeatu.* Hæc summa legationis erat. Haud ignorabat interea CHINPINGUS, HIANGYO Præfectos verò fideles esse, neque pollicitationibus constantiam eorum labefactandam. Neque adeò tamen occultam esse voluit hanc legationem CHINPINGUS, ut HIANGYUM lateret; imò enim verò, ne lateret, id maxime spectabat. Nec eum spes sua fallum habuit. Ex eo namque tempore Præfectorum HIANGYO formidolosa fides esse cepit. Auxitque suspicionem alia CHINPINGI major astutia; cui materiam AFUUS primo apud HIANGYUM loco dux fortissimus idemque nobilissimus præcipuam suppeditavit. HIANGYUS enim, dum hæc fierent, collectis magnis iterum copijs bellum resumpsit. Itaque, ut ad omnes erat occasiones promptissimus ingenio, fingens aliò se tendere, repentinà obsidione YUNGYANG urbem obsidet. Imperator, obsidionis causa, cum paucis in urbe morabatur; quem proinde adegit adeò, ut secum de pace tractaret. Jamque in eo res erat uti diviso Sinico imperio pacem componerent. HIANGYO provincias ad Austrum omnes, Imperatori autem non nisi ad Boream jacentes pacta destinabant; imposità præter hæc isti conditione, regibus ne moveret bellum. Sed in tempore CHINPINGUS ad suas artes versus, coeuntia in Imperatoris perniciem fœdera dispescuit; AFUO penitus ab HIANGYI partibus avulso. Id contigit in hunc modum. CHINPINGUS missos certos homines quasi de pace per eos acturus, ad HIANGYI tentorium rectà properare jussit, cum muneribus ac mandatis, ut regem solito debitòque ritu excolerent; at quamprimum in HIANGYI conspectu essent, se non ad ipsum, sed ad AFUUM mis-

105

Astus milita-
ris.

fos esse dicerent. Et habuere destinata successum, AFUUS quippe, licet insons, iniquâ perfidiâ suspicione percussus, at sceleris conscientiam intactus, HIANGYUM convenit, & in fidei suæ testimonium urbem unius horæ spatio capturum se pollicetur. At jam deleverat fidem AFUI, fide sæpe superior, in HIANGYI mente suspicio, timentis, ne cum suis ille deficeret ad hostes. Eapropter AFUUS copijs suis omnibus HIANGYO traditis missionem petijt; indignatus ei servire, qui sibi non fideret, neve pejora cogeret ab HIANGYO, qui potens iræ non esset, experiri. Postquam impetravit, quod petierat, tum ad amicos, Cui debeatur imperium, ait, jam Cælo decretum est. Quid ergo frustra laborem? ad meos me cives recipiam, in quiete reliquam atatem acturus. Sic AFUUS ab HIANGYO discessit; at, quò tendebat, haud pervenit, in itinere vel mœrore, vel veneno potius extinctus.

AFUI discessus HIANGYUM inter & Imperatorem pacem distraxit; unde continuabatur urbis obsidio. Jamque PUNGUENUS Imperatoris dux provinciam HONAN ingressus, oppida Zu regni septendecim ceperat eo animo, ut HIANGYUM ab obsidione revocaret ad defensionem regni sui. Sed ille, cui petebatur unus Imperator, non jam de regno laborabat; eo vel capto vel necato, etsi amisset etiam reliqua, facile se recuperaturum sperans. Et sanè summis Imperator in angustijs erat; neque solvendæ spes obsidionis ulla promittebatur. Quippe illius exercitus auxilio tum adesse non poterat; HANSINIO Boreæ plagis infestandis longissimè distante. Actumque adeò de Imperatore jam fuit, nisi KISINIUS ejus dux ante omnes fidissimus, tunc obsessæ Præfectus urbi, voluntariâ morte Imperatori patefecisset ad salutem & effugium viam. Videns enim HIANGYUM in obsidione durare pertinacissimè, nec ab HANSINIO tam longè agente suppetias expectari posse; salutem Imperatoris in solâ fugâ posuit. Hoc itaque cum validissimâ equitum manu ad occidentalem urbis portam aliquantisper stare jussu, per obversam Orienti portam interim egressus ipse cum HIANGYO de deditioe transigit, eumque per eandem portam in urbem admittit, pollicitus Imperatorem ei se traditurum. Exsilijt omnis ad hanc famam gaudio HIANGYI exercitus; ac statim quisque primus ad prædam, ut fit, ingressum per eam portam, quæ patebat una, distans ab occidentali plusquam leucâ, tentare cœpit. At Imperator interea cum equitum manu per illam portam effugerat, Quem HIANGYUS urbem ingres-

*Kisinius dux
belli Impera-
torem servavit.*

Exitio suo. sus cum imperaret ex promisso sibi; KINSINIUS haud minus candidus erga hostem, quam erga dominum fidelis, eum clandestinâ fugâ salutem quæsisse respondit. Quo audito fremebundus iraque præceps HIANGYUS è vestigio KINSINIUM, ut consilij auctorem, comburi vivum jubet.

Mox intactam urbem relinquens, cum exercitu fugientem, quantis potest itineribus, Imperatorem persequitur. Ac parum abfuit, quin eum ad exercitum HANSINI rectâ tendentem assequeretur. Præterquam enim, quod instaret illi velocissimè; ad CHINGCAO insuper urbem itinere breviori pervénit, è quâ paulò antè Imperatorem exierat. Illam HIANGYUS primo statim impetu expugnat & in Imperatorem, quem, iterum delusus, audierat in eâ latere, diligentissimè inquirit. Tandem ubi pro certo comperit, Imperatorem evasisse denuo; impotens iræ, tantum non seipsum dentibus & unguibus dilaniatum ibat. Non est ausus tamen cum defatigato, nec integro exercitu progredi ulterius; timens etiam HANSINIUM, quem jam adventare cognoverat. Eapropter sequentem militem expectabat; omnibusque collectis copijs HANSINI stratagemata fugiens ZU regnum repetijt, PUNGYUENUM ejecturus inde, qui multa inibi loca felicitate armorum sua fecerat. Ita re infectâ coactus est in regnum suum redire; magnâ ex parte jam non suum. Sed nos ad Imperatorem redeamus.

Ille sub auroram veniens ad HANSINI castra, ubi cognovit & HANSINIUM & CHANGULUM adhuc indulgere somno; militibus imperat, ne quis eos expergefaceret. Eorumque tentoria solus ingressus aufert præfecturæ sigilla. datâque operâ stationes militum ordinemque permutat. Expergiscitur inter hæc CHANGULUS prior; quem pigritiam suam excusaturum Imperator amicè compellens. *Quæso te, inquit, ut te plus dormitum recipias. Scio te fessum; excubias ego pro te agam. Nec polluam tamen majestatis decus, etiamsi præpostero in speciem obsequio miles fiam subditi mei; quippe in quo sublimior majestate virtus elucet.* Hoc tam amico modestoque dicto ex eorum animis (nam & alter experrectus aderat) omni absterfo metu, suam ignaviam erubescens ad alacritatem traduxit. Cognito dein HIANGYUM Austrum repetere; quòd nihil admodum esset, cur posthac eum haberet in metu, CHANGULUM cum parte exercitus ad CHAO regni jam armis recuperati custodiam misit, HANSINIO cum reliquis

quis copijs iuffo contra CIUM tendere. Nam ex ijs qui ad Boream regnabant, unus hic rex erat, qui LIEUPANGUM nollet Imperatorem agnoscere.

Cum HIANGYUS in Austrum adversus PUNGYUENUM iret, ZAOKIEUM urbi CHINGCAO, quam ceperat, cum valente praesidio imposuit, severè mandans, ne illinc excederet unquam ad praesidium, si quod imperatoris exercitus fortè posceret; sed tantum ut oppidum bene muniret ac tueretur. Hoc faciebat eo consilio, ut Imperatorem inibi teneret, donec è Zu regno PUNGYUENUM in totum exegisset. At Imperator nondum à suis peti volèbat Austrum; ne gentes, quæ ad Boream incolunt, necdum usquequaque subjectæ vel quietæ, turbarentur. HIANGYUS autem progrediens ad VAHOANG urbem, quæ prima defecerat è Zu regno, devénit, ac post paucorum dierum obsidium cepit. Hanc, quia prima erat, quam recuperavit è rebellibus, funditus delere decreverat; in unam triste documentum daturus, quo reliquæ saperent omnes. Sed ab ejus civitatis puero quodam annos nato non ampliùs tredecim placatus, abstinit à maleficio. *Quod te minimè latet, aiebat puer, PUNGYUENUS urbem nostram arduissimâ obsidione pressit; nec obsisti à nobis ei poterat. Cum ergo nihil esset, quò nos tueremur; satius est visum experiri victoriæ clementiam, quam inutili pertinaciâ usm expectantes extrema pati. Hæc nobis causa deditionem suasti; te redeunte pristinam quoque libertatem redituram haud ambigentibus. Sin è diverso non regem te, sed hostem habebimus; quid agent civitates cetera? quam fugam pari culpa, si culpa tamen est, quam necessitas imperavit, invenient? Multa supersunt adhuc urbes, quæ sub PUNGYUENI jugo gemunt, optantque vincè tuis armis. Si tam severè consules in primam; quam ceteris putas reliquam spem salutis fore? imò ultimâ desperatione affecta in te consurgent, inferentque bellum pacem offerenti, quam nunquam credent à sumante adhuc iracundiâ provenire posse. Magnum omnino, mihi crede, negotium tibi facessent, si pergas id, quod pietate potes atque clementiâ consequi, savitiâ corrumpere.* His dictis puer ferocem animum delinivit.

*Pueri prudent
oratio urbi
veniam impe
trat.*

Imperator interea, licet HANSINIUM contra CIUM regem iussisset progredi; legatum tamen præmittendum putavit. Is LIEXEKTIUS fuit, à quo regnum illi promittebat ac pacem: si se Imperatorem agnosceret, inque suam fidem concederet, ab HIANGYI partibus amicitiaque discedens. Porro legatus ita CIUM allocutus esse

scribitur. Si apud alium, quàm apud te imperij gnarum agerem; habenda mihi longa esset impræsentiarum oratio, atque adeò præteritorum proximè annorum reperenda història. Nunc summa negotij, quod Imperator meus mihi commisit, in hoc consistit. Ille primus fuit, qui C I N A M familiam armis antè devictam exstinxit; ille primus imperatoriam urbem occupavit; imperijque signa se penes habuit. In hac felicitate acquiescentem, nemini molestum suoque contentum subegit, imperij commune contra perduellem H I A N G Y U M & quietis impatientem bellum resumere, debitas interfecit Z U regis ab eo pœnas expetiturum. Nulla utique sciendi libidine; quam ab ejus moribus abhorretere longissimè, testes laudare possum, quotquot adhuc ab illo perquam liberaliter accepti, potiùs ejus pietatem experiri, quàm arma voluere. Omnes præterea, quicunque probitate ac doctrinâ excellunt, illum amplectuntur, illius justitiam amant. Ab his artibus, pro Calum! quàm diversus abit H I A N G Y U S? Hic imperium ambit, hic regis sui parricida est, hic omnem Sinam armis perturbat. Malefactorum quamlibet tenuium memoriam non nisi sanguine delet; meritorum recordatio nulla, quid enim dicam, remuneratio? Hinc invisus est infestusque bonis omnibus. Et hunc talem tu antepones Imperatoris amicitie? ejus inquam Imperatoris, qui victore potentissimoque cum exercitu modo tuum regnum invadens, vim tamen inferre non cogitat, si perduellem, si latronem, si parricidam deserat, & ab optimo Imperatore sine armis vinci velis, hoc est, regnare. Postquam legatus dicendi finem fecit; respondit Cius, amicum Imperatorem se, quàm inimicum male, sub ejusque imperio se obedienter ac fideliter futurum recepit.

Eodem tempore C I regnum jam ingressus H A N S I N I U S, istius legationis audito successu reditum meditabatur. Q U A I C H E U S vero flagrans odio C I I regis, H A N S I N I O callidissimè persuasit, uti promoveret arma. Quid hoc esse putem, inquit, fortissime dux, quòd cognas redire? Tot itineribus vexatos milites victoriâ, quam habent in manibus, tam inconsultò privas? affectum, imò confectum penè bellum destituit? O te simplicem, si credis rumoribus! an tu solus ignoras sub nomine pacis Imperatorem pravaricatum fuisse? C I I conatum retinere atque à colligendis militibus eum avertere, finis & causa legationis fuit. Quod si non esset ita; profectò Imperatoris erat, te vel primum vel in primis de pace commonere literisque aut alijs certissimis nuncijs è tanti momenti expeditione revocare. Quid? an illi non pluri erit subactum regnum, quàm promissum & simulatum clientis obsequium? Perge. quo pede

pede cœpisti; & Imperatori regnum, tibi nominis immortalitatem felicibus armis comparato. Inductus vanissimâ oratione HANSINIUS bellum profequitur, infestis armis omnia percurrens, nullo vim repellente; omnibus, etiam ipsâ regiâ ad deditiorem pronâ. Cuius deceptum, se fremens, LIXEKIUM legatum illico vivum exuri jubet. Relictâ deinde regiâ, quò provideret rebus suis, in Orientis interiora, fugam intendens in urbe, quam CAOMIEN dicunt, incolumis & ab hoste securus egit; collegitque exercitum conferendis primâ quâque opportunitate signis cum HANSINIO.

Legatus occisus.

Per eadem tempora Imperator ipse cum novo ac potenti exercitu HIANGYUM in Australes oras secutus, ut PUEGYUENO ferret suppetias, postquam ad CHINGKAO venit urbem, obsessam brevi tempore ditionis suæ fecit. Dehinc rectâ QUANGU & ipsam urbem petijt. De cuius adventu monitus HIANGYUS actutum ei processit obviam, recedens à PANGYUENO. Ea res illum planè perdidit atque afflixit. Nam ex unâ parte ab utroque exercitu propè interclusus magnâ rerum omnium penuriâ premebatur; ex alterâ verò Imperator abundabat omnibus, quæ ad bellum prosequendum erant necessaria. Non è CHINGCAO jam capta, ubi annonæ ingentem modum repererat, affatim omnia facileque advehebantur. HIANGYUS ergo suorum vel fugam vel seditionem veritus, cum LIEUPANGO iterum de pace tractare cœpit. Quia verò tunc bellum Imperator, quàm pacem malebat; HIANGYUS in castris aggeratâ lapidum strue conscensâ, in quam Imperatoris avum uxoremque LIUHEUAM unâ secum adduxerat, inde LIEUPANGUM altâ voce compellans, *Audi, LIEUPANGE! quandoquidem, inquit, à pace abhorres; avum tuum uxoremque non multò post affatos ad ignem videbis. Utrum vis elige; aut pacem aut cratem.* Imperator ei respondit in hunc modum, *Meminisse te adhuc arbitror, cum Zu regis uterque subditi essemus, amicitiam nos fraterno jure sanxisse. Id si tibi sanctum equè semper fuisset ac mihi; nostra staret inconcussa necessitudo. Nunc ubi non ego tibi, sed tu mihi prior bellum indixisti, regem tuum etiam perfide necasti; non video, quàm tuto tecum redeam in gratiam. Vt est tamen; talem habebis me, qualem voles. Adsis modo, si amicus amicum; si hostis hostem. Si denique constitutum est tibi, avum conjugemque meam igne tostos, nisi pacem eligam, immolare dolori tuo; sacrificij partem gemino jure saltem unum assa carnis abs te frustum expecto.* Damnatur ob hoc dictum.

Pacis obtrusa necessitas.

Imperator
regnum pie-
tate potius.

magno LIBUPANGUS opere à Sinensibus historicis, iniquam etiã pacem, imò ipsius imperij jacturam avi conjugisque incolumitati posthabendam fuisse censentibus. Quippe pietatem primam apud Sinas virtutem, obsequiũque adversus parentes natũque majores imperio potius esse debere.

Ceterũ H I A N G Y U S responso tam superbo irritatus, utrumque destinabat igni; cũ H I A N G P E U S pater intempestivam ultionem reprimens, *Sape fili, nos eorum pœnitet, ait, quæ irati facimus. Quid autem hinc emolumenti tibi, si necem offeras insonibus? fortasse vivis magno impofterum usui nobis erunt.* His dictis H I A N G Y U S patrem verentis ira referbuit. Sed non in totum.

Postero enim die H I A N G Y U S Imperatorem ad duellum provocavit, internuncio missõ; qui ejus nomine sic illum appellare ausus est. *Quousque nostros utrinque cives ac milites vexabimus? & imperium uterque querentes, funditus evertendo perdemus? Age, si quid audes, si vir es, vel tuo vel meo discrimine bellum provocatum absolve. Alterutrius omnia sunt, qui vivus excedet è duello.*

Ira facit fortis.

Irrisit Imperator hominis ferociam; & Ego, inquit, non copijs meis, sed virtute ac prudentiã contra te pugno. *He decernent, utri nostrũ debeat imperium; quo te in antecessũ inscitia imperandi, & quod magis est, scelera tua te privant.* Simul his decem crimina, quæ erant obnoxius, insequebatur. H I A N G Y U S acervo lapidum adhuc insistentis, unde audire poterat Imperatorem ac videre, contumeliam non tulit. Iratissimus proin derepentẽ ballistã majorem, cui ad jactum aptandã quatuor homines vix suffecissent, solus aptat, & ingenti sagittã Imperatorem petit. Parum abfuit, quin Imperatori letale fulmen illud esset; in latere quidẽ gravissimum vulnus accepit. Hic jactus ad effugium H I A N G Y O viã aperuit. Imperator enim coactus est urbem ingredi; vulnus quidẽ dissimulans, ne castris metum inferret. Obibatque exercitum incedens lecticã gestamine, quamvis præ doloris magnitudine vix posset. Interea maximam C I regni partem devictis regijs Præfectis occupavit H A N S I N I U S. Quare C I U S in summas adductus angustias ab H I A N G Y O petijt auxilia. Nec defuit ille laboranti; L U N G C I E O cum validã manu submisso. Jãque uterq; exercitus, & ipse C I rex ad Y U N G haud magni nominis amnem pervenerat. Qui tamen amnis hæctenus obstabat H A N S I N I U S copijs, ut, quã C I U M L U N G C I E U M que invaderent, nulla esset via. Quippe

Quippe medius inter utrumque exercitum fluebat. Ad ultimum HANSINIUS mirabili stratagemate transitum invenit. Id autem erat hujusmodi. Saccos arenam repletos magno numero, silente nocte in profluentem demersit; quibus decurrentes aquae magnam partem retentae, completis longo tractu ripis superioribus, ut erant peraltae, mirum quantum intumuerunt. Simul etiam alveus inferior, quanto plus aquarum retroibat, tanto tenuiore fluxu desidens adeo nudavit vadum, ut aliquam partem exercitus eo facile transire posset. Nec mora; vado superato pugnam ciet, in ulteriori litore reliquis militibus, ita ut compositi erant acie, stare iussit. Subinde, ubi paulisper est pugnatum, recedit ex acie; quem iterum trajecto vado speciem fugae praebentem LUNGCIUS cum suis audacter insequitur, eodem impetu fluminis alveum ingressus, ac certus victoriae. Sed HANSINIUS, cum pars hostilis exercitus jam fluvium superasset, reliqui acervatim sequerentur; signo dato, per funes, ad quos erant religati facci, eos extrahi repente jubet e flumine. Tum vero nativae libertatis compos elementum ingenti undarum mole ruens, quos in alveo deprehendit milites, secum in ruinas trahit, simul transmissam exercitus partem ab altera separat. Hic invenitur in eos HANSINIUS, integrataque cis amnem acie copias hostiles tanta strage fundit, ut nuntius quidem superstes esset improvisae calamitatis. Interim aquae ad familiarem cursum defluerant; cum HANSINIUS moram omnem e periculi suspitione damnans, toto exercitu in ulteriorem denuo ripam trajecto pugnam infert hosti; LUNGCIUSQUE interfecto, CIREX vivus in victoris manus venit. Ita victricis circumferens arma totum CIRI regnum occupavit HANSINIUS.

Intelligens autem, quanta in Imperatorem merita essent sua; subactum modo CIRI regnum optabat ab illo, tanquam victoriarum proemium, accipere jure beneficiario. Mittit igitur ad illum, qui & recentem victoriam nunciaret, exponeretque simul vota sua; quae mandavit his ferè verbis. *CIRI regnum adhuc mutabile semper & anceps fuit; variis fidei, modo hunc modo illum sequebatur, omnibus indiscriminatum, at nulli constantius quam tempori parere promptum. Quare abs te peto, ut ejus fiduciam mihi committas; quem, ut adhuc tibi fidissimum habuisti, sic fidiorem, beneficiique memorem clientem in perpetuum habebis.*

Imperatori non placuit haec oratio. Sed CHANHLEANGUS & CHIN

CHINPINGUS, ut HANSINI postulatis cederet, ei persuasere. Quid enim? dicebant; an non illustre fidelitatis hoc est argumentum, quod occupatum à se regnum, à te petat loco beneficij? Negabis ei, quod, si per vim retinere vellet, nostrum auferre posset? Omnino fortis est, prudens militia dux; cujus egregias artes ipse jam sapiens expertus es. Exercitus duci suo par; à quo maxime amatur, intentis insuper ad nutum illius omnibus. Cujus proinde petitioni frannueris; quod reliquum est belli, hujus fide non magno negotio conficies. Valuit igitur apud Imperatorem duorum consilium; jamque sigillum & reliqua clientelæ necessaria præparabantur. Interea tamen, cum jam omnes Boream versus essent subjugatae provinciae, mandat HANSINIO, ut etiam contra HIANGYUM tendat, Zu regnum occupaturus.

Sub idem tempus Imperator legatos ad HIANGYUM misit, avum conjugemque repetens. Usus hac occasione HIANGYUS egit cum Imperatore de pace, Quæ demum ita convenit, ut HIANGYO sola partes Australes, quæ sunt ultra fluvium HUNGKEU, cederent; penes Imperatorem verò reliqua Sina tota, id est, omnes Boreæ orientique soli objacentes essent provinciae. In hunc modum utrinque firmata pax avum Imperatori conjugemque restituit. At ecce! vix eos receperat; cum denuo frangit datam fidem, CHANGLEANGO & CHINPINGO instigatoribus. Qui pacem averfati, quamvis essent Philosophi, virtutisque se sectatores ferrent; Imperatoris tamen auribus assiduo bellum inculcabant, neglectâ fide. Quâ de re multum ab historicis gentis reprehenduntur, ut perfidi ac Philosophorum nomine indigni. Fuit autem hæc eorum ad Imperatorem oratio. *In eo statu sunt modo res tuæ, ut simul in manu tuâ sit imperium. Quod abs te repudiare quis non miretur, pro quo tam diu depugnavisti? Olim incertus, an illud adepturus esses; nunc de victoria certus, eam dimidiâ quasi ex parte cum hostibus tuis communicas? HIANGYUM armis validum, victoremque paulo antè nil timebas; modo quasi jam victum ad condiciones pacis invitas? Muta mentem hanc, quasumus, Imperator; nève domum alio pacto per te liceat HIANGYO incolumi ac regnatura reverti. Cave ne a se tibi veniat, quod illis, qui domi parvam alunt tigridem; quæ, cum excrevit, oblita beneficij, nec dominis suis parci. His talibus ergo verborum lenocinijs obsequens Imperator pacem rescindit. Visus est tamen haud multo post perfidiæ poenas dare, cum HIANGYUS exacerbatus irâ eum prope CUXI urbem aggressus, etsi viribus potiorum tantâ*

tantâ clade affectit, ut exinde non auderet solus cum eo manus conferre. Castris ergo bene munitis se continuit, donec, uti dictum, HANSINIUS CHANGULUSQUE cum omnibus copijs adessent; Zu regnum ducibus, ex æquo dividendum pollicitus, si strennè dimicantes HIANGYUM acie superarent. Illi tanti spe præmij commoti, fortissimè invadentes HIANGYUM in fugam avertunt. Hic virtus HANSINIUM comprimis enituit. Nam suis abstinere à prædâ ordinésque servare jussis fugientem HIANGYUM pari celeritate persequitur. Ille rectâ MAOCHEU petebat urbem, apud quam munitissima castra posuerat. Sed vix illa cum suis intraverat; cum hæret in tergo HANSINIUS, eaque obsidione claudit. Advocato dein omni exercitu locis opportunis milites disponit, qui omnem undique annonam interciperent; expugnaturus HIANGYUM fame. Sed ille, ut erat fortis animoque magno; pugnando potiùs fortunam iterum experiri statuit. Ita cum HANSINIO signa confert, extra castra suos optimè compositos & instructos educens. A fortissimis ducibus utrinque magnâ contentione pugnatum, ancipitiq; Marte; donec tandem HIANGYUS multitudinem longè impar & excedere pugnam coactus castra reperit, agmine tam compacto, ut ingressu prohiberet hostem. Resumptâ proin obsidione cum denuo castris incubaret hostis; HIANGYUS ultimis consilijs animum aperuit. Cum enim expectaret auxilia, quæ adesse jusserat è Zu regno; ejus maxima pars Imperatorem ultro amplectebatur. De HIANGYO namque jam actum esse persuaserant sibi. Quin & auxiliares ejus copiarum ad Imperatorem defecerant. Noctu enim cum per castra deambularet, vigilias obiens; è propinquo Imperatoris exercitu voces percepit plurimorum linguâ Zu regni propriâ cantantium. Ea res HIANGYI quamvis constantem animum afflixit; pronâ defectionis & indubitabili conjecturâ. Destitutus ab auxilijs undique, & arctissimè insuper obsessus, ad fugam, quæ restabat una salutis via, consilium respexit. Tentorium itaque suum ingressus, cum HIA conjugè suâ, præcellentis formæ feminâ, invitans se vino, lætusque cantare cœpit, eam bono esse animo jubet; sibi modò, ne vivus in hostium potestatem veniret, abeundum. *Ne verò te desertam interim ac sub cultro linguæ querere; castra, inquit, relinquo permunita, paulò post cum ingentibus copijs rediturus, ut iterum te videam.* In hunc modum ubi valedixit; HIAE manibus indutus arma sua, consensuque equo cum equitum octingentis intempestâ nocte

LI

subitò

Fuga regni
Zu.

subitò erumpit è castris, multòsque passim trucidando, armatà manū viam sibi suisque sternit ad hostilem exercitum. HANSINI milites sanè non mediocriter improvisà incursione turbati, trepidantèsque discurrunt ad arma. Unde non pauci sunt etiam ex HIANGYI socijs desiderati. Verùm viam tandem aperuit; & reliquis, quà cuique licuit, effugientibus, solus HIANGYUS HOAI fluminis trajectu, ad LUQUEI devénit urbem, ubi desectentem à vià palus excepit. HANSINIUS interea de tumultu doctus ab ijs, quos ex HIANGYI socijs fortuna vivos in ipsius manus demiserat, exploratores quoquoersum dimittit, magnis propositis præmijs, si vel vivum vel mortuum adducerent HIANGYUM. Is in palude nihil præsidij sibi videbat jam superesse, non dubitans ab Imperatoris militibus undique se quæri. Quocirca magno nisu tandem, abescente jam calo, enisus inde, rectà petebat urbem HOCHEU dictam; cùm ab Imperatoris equitibus duodetriginta invaditur. Quos ubi vidit ille, constitit; & *Octo jam anni sunt, ait, ex quo bella gero; pugnavi septuagies, semper invictus. Et nunc isto octo & viginti lepores timeam? Calum avertat istud à me dedecus! à quo faxo saltem ut sciat orbis me derelictum, non ab hostium virtute victum fuisse. Calum tenet, non hostis, manus meas. Mirum dictu! ab extremà verbi parte ruens in illos, unus omnes necat.* Inde ad UKIANG fluvium pervénit haud procul HOCHEU labentem; quo navì onerarià trajecto, tandem ex spes vitæ, sic locutus esse fertur. *In eo jam loco constitutus sum, ut & ortum fluvij teneam, & occasum vitæ meæ. Nisi quam ullum mihi fidelem amicùmve reperio; plus imò à meis hic, quàm ab inimicis mihi timendum video. Quare occidentem repetam. Sed fugitivus amicòrum atque parentum conspectum ferre qui potero? scio, quid faciam! postquam Calum desijt favere fortunæ meæ; mori satius est, quàm dedecore tantam gloriam maculare.* Sic abruptà spe omni caput ipse sibi stans uno ictu præcidit. Vir fortissimus audaciæque promptæ, sed crudelis ac perfidus; quibus artibus amisit imperium, quod fortitudinæ ac militari peritiâ facillè obtinisset. Eo sanè dignus, si, ut militum, sic & civium animos habuisset in potestate. Sed istorum nimius vexator, ab unis militibus amabatur, inque vicem amabat eos quàm maxime. Quorum tamen & virtus & fides denique LIEUPANGI cessere fortunæ.

*Qui 32 annos
necato*

*Tandem se-
ipsum.*

HANSINIUS interim castra magnà vi aggreditur; quorum facilis erat oppugnatio, duce carentium. Victorià perquam usus est modeste

modeste, milites necari vetans, & ut sua signa, si vellent, sequerentur, invitans; sin abire mällent, id impunè licebat. Hac modestiâ sibi devinxit omnium animos, summâ voluntate ad ejus castra transeuntium. Ex quo totum Zu regum ad deditioem pronum, quippe viribus exhaustum usquequaque jugum accepit. Una Lucivitas vim experiri maluit. Irritatus Imperator eâ civium audentiâ juratò denunciavit, omnes unâ cum urbe conflagratos, ni se quamprimum dederent. Fortè obiens nicenia cum non voce tantum, sed organis etiam musicis cantantes in urbe multos audiret; *Ve video, inquit, in hac civitate, qua tantoperè musicâ delectatur, boni mores vigent; fides imprimè erga regem, à quo ne deficiant, obstinatum est eis extrema pati. Si non est alia resistendi causa; laudo constantiam, jurèque jurando rescisso, si velint manus dare, jam nunc polliceor incolumes fore. Utinam tantam fidem in urbis meis inveniam.* Inter hæc affertur H I A N G Y I caput; quod, qui eum persequabantur milites forte repertum, hastâque præfixum postquam Imperator ostentavit urbi, statim in ejus ditionem arbitratumque concessit. Post hæc Imperator H I A N G Y O solenni pompâ exsequias instruxit; defunctum etiam in patre veneratus, quem ad se invitatum exceptumque perhonorificè, dynastiâ denique donavit. Præterea, quod est apud Sinas summæ benevolentiae signum atque honoris, H A N Æ familiæ suæ titulum ei atque appellationem impertijt, ut H A N Æ dynasta diceretur.

Musica indicium moratus urbis.

Hoc bello confecto Imperator T I N G T A O profectus urbem, H A N S I N I U M ex promisso Zu regulum tributarium; P U N G Y U E N U M verò L E A N G Æ regem in eodem regno creavit. Tunc H A N S I N I U S memor eorum, quæ collata fuerant à P A O M U A in se beneficia, cum in egestate versaretur; eam ad se invitat, argenti que libris mille donat. Illum quoque puerum, à quo in urbis H O A I G A N Æ macello erat affectus injuriâ publicâ, provexit ad præfecturam, malum beneficio rependens, quod nisi ab animo magno excelsoque proficisci non potest.

Beneficia & injuria beneficio compensata.

Indictis posthæc comitijs L I E U P A N G U S in X A N T U N G provinciam C A O C H E U ab omnibus denuo Regulis Præfectisque agnitus Imperator diademate ornatur. Inde profectus ad L O Y A N G, præfectis ac militibus instruxit magnificè splendideque convivium. E quibus cum inter colloquendum amice percontaretur, ecquidnam causæ putarent, cur à se potius, quàm ab alio esset occupatum imperium?

Lieupangus
Imperator re-
di ministro-
rum ingenij
usu.

varij variè respondebant, prout quemque vel veri dicendi libertas, vel adulandi vanitas monuerat. Imperator auditis omnibus, *At ego positus sum, inquit, imperij non alio magis presidio, quam, quod viri uti sciebam, presentens, quod aptum cujusque foret ingenio. Quia solertia mihi longe cessit* HIANGYUS. *Noveram ZUFANGUM etsi domo aut tentorio non exeuntem, solâ prudentiâ, melius, quam ego possim, vel mille stadia distantem acies instruere, parare victorias scire; ad hoc munus eum adhibui. Noveram SIAOHOUUM, præ quàm meum ferret ingenium, peritum esse regnum firmandi locupletandique, populum in latâ pace continendi, redditus vectigalia sic ordinandi, ut nunquam stipendia, nunquam alimenta deessent; ad hoc munus eum adhibui. Noveram HANSINIUM felicitis quàm à naturâ mihi datum, milites habere in potestate, victorias obrinere posse; ad hoc eum quoque munus adhibui. Hæc sunt, quæ mihi pepererunt imperium; hi tres, inquam, prudentiâ & virtute præstantes viri mihi probe cogniti, & ad ea quisque munera delecti ad quæ maximè aptos esse non ignorarem. Hujus solertia adminiculo ad fastigium evasi. Et profectò hominum animos cognoscere difficilius est quàm orbem regere, vel in commune sapienter consulere, vel fortiter hostes vincere. In ceteris rebus vinci me ab alijs facile pariar; sed hanc unam laudem si referreo mihi, nolim arrogans videri.* FANCENIUM quidem HIANGYUS habuit ad quævis aptum; at quia illo uti nesciebat, interijt. In hunc modum Imperator perbellè suos ac seipsum laudavit.

Yitvonea
mortis.

Inter hæc in regno CI TIENHENGUS quidam, regum sanguis, ab HIANGYO adjutus, aliquoties turbas excitaverat. Quippe semper audaces ac turbulentos homines aluit XANGTUNG provincia. Verùm auditâ HIANGYI morte cum quingentis sociorum maris orientis insulam petijt, litoribus vicinam. Huc mittit Imperator, qui eum ad se vocaret; nisi pareret, extrema omnia minatur. In viam itaque duobus socijs comitatus se dedit; verùm, antequam ad Imperatorem pervenirent, voluntariam mortem omnes præciso guttore sibi concivere. Quo audito, qui in insulâ remanserant, ad unum omnes in mare se præcipitant, erga dominum suum, quem jam nullum habebant, hac insaniâ fidem testaturi.

KIPUS autem quidam ex HIANGYI ducibus, cujus non una tantùm in Imperatorem erat injuria, nullum effugium videns, defectis militibus, barbâ capillisque præcis in regno Lu seipsum cuidam CHAO vendidit pro mancipio, Erat CHAUS manu strenuus & bellator

tor bonus, qui dein, ubi KIPUM, non mancipium esse cognovit, misericordia motus, illius patrocinium arripuit, & SIEUM Imperatoris Praefectum conveniens, Quodnam KIPi tantum est crimen? inquit. *Qua gessit adhuc pro rege suo, in quem nunquam non ejus fides extitit; ejusmodi sunt, qua procul à reprehensione, multam potius laudem merentur. Ut taceam, postquam Imperator orbem totum solus obtinet, alienum à majestate videri, singulare odium unius hominis ejusque regi suo fidelis extinctum velle sanguine. Magnarum mentium est, condonare; qua non aliàs magis magnitudinem suam ostentant, quam cum negligunt oblatam occasionem ulciscendae injuria.* Imperator à SIEO de hac expostulatione commonitus KIPUM vocari jussum ob hero servatam fidem praefecturam donat. Non eadem usus est fortunam TINGKUNGUS alter HIANGYI militum Praefectus KIPi avunculus. Nam hic quidem ad Imperatorem venit, in ejus obsequium seque tradens omnesque copias, quarum ei mandata cura; sed exitio suo, jussu Imperatoris plexus capite. Qui venientem increpans, *Quod suspitione laborat, inquit, ingratum est obsequium. Cum his, quos adduxisti, pro duce tuo standum erat tibi. Nunc ubi secus à te factum, nec qui uni domino fidelis non fuit, esse solet alteri; exemplum in te statuam, quod imitandi tui studio posteros non accendet.* Haec posteaquam acta, tranquillatis toto imperio rebus HIEUYANG, quam sapius provinciae XENSI regiam urbem diximus, ingressus, totum inde Sinarum orbem gubernavit.

*Fides etiam
ab hoste praemissa
donata.*

*Perfidia vicissim
punica.*

At non diuturna quies ista fuit, sparso subinde, quanquam falso rumore, rebellionem meditari HANSINIUM, insidiantem fastigio. Imperator, ut rem silentio ac procul omni turbam certius exploraret; instituit imperij provincias obire, capturus HANSINIUM. Et primum iter fuit ad regni ZU confinia. Ille ignarus calumniae, nec male sibi conscius, cum paucis, ut assolebat, ad excipiendum Imperatorem adest, simul & capitur. Quem facti novitate defixum, ubi collegit animum nonnihil à stupore, sic locutum ferunt. *Qua res haec haec est? qua causa? qua ratio? Quasi timidum leporem in agro me cepit Imperator. Innocentem nec ullius criminis conscium esse, id mihi fraudi fuit. Quid mirum autem comprehendi obviam euntem licitoribus? At intelligo, quid agatur. Nimirum rapaces aves omnes extincta sunt, rebbelles omnes devicti, regnis & imperio imminentes è medio sublata. Iam arcus remissi, jam hebetata sagitta, jam imperium est sine bello. Quid*

Hansinius capitur.

multa? non eget amplius Imperator operâ meâ. Et hoc est illud unum unicumque crimen; quia bello non ardet imperium, ego flammis dignus sum.
Et absolvitur. Verum re diligentius examinatâ non insonantem modò pronunciat Imperator; sed insuper HOAIGANÆ urbis, unde ortus erat HANSINIUS, principatu excoluit.

Argute dictum,

Tum ex illo sciscitatus, quantum exercitium ei videretur in officio continere posse? cum responderet HANSINIUS, non plus quam centum millia; loquendi libertatem demiratus ille, *Tu verò quantas copias credis posse te regere? Cui HANSINIUS: Quò plures, hoc melius regam; tu vero Imperator, quò plures duces habebis, eò melius diriges. Nam in cognoscendis regendisque magnorum virorum ingenijs omnes tibi palmam ex merito concedunt. Sagaci dicto mirificè delectatum Imperatorem ajunt, in eo quippe placentem unâ se sibi, quòd præ ceteris animos hominum felici contemplatione deprehenderet.*

Modestia Changiangi.

Deinceps Præfectis, qui sibi egregiam navarant operam in his bellis, præmia elargiri coepit. CHANGLEANGUM LIEU non procul ab urbe P1 distantis Principem renunciavit; adjecturus alia loca, nisi recusasset omnia, contentus unâ LIEU civitate. Animi porro sui modestiam his admodum verbis eum explicuisse reperio. *Quid de te meritis sim, Imperator, equidem ignoro; nisi fortè consilio nonnihil adjuvi rempublicam. Ceterum facta, non perinde dicta majore aliquo digna præmio esse arbitror. Opera mea, quantulacunque fuit, sufficit præmium istius loci tributa dominatio; non alio merito, quàm quòd, ubi te primum utentem fortunâ cum tenuiore, felix mihi casus obtulit, secutus sim partes tuas. Hac modestiâ collaudatâ, ceu convenit, Imperator SIAOHUUM deinde ducem creat, maximas ei ZUONIS oras attribuens. Tum CHINPINGUM HUYEN regioni ducis etiam nomine præfecit. Hic eam dignitatem refugiens in UUCHIUM transmovere Præfectum instituit, ut ei gratiam referret, à quo se meminerat infima fortis hominem ad Imperatorem olim nomine qualiscunque scientiæ introductum fuisse. Quem nunc affatus, Optime Imperator, ait, si quid egi apud te laude vel præmio dignum; id UUCHIOTORUM debeo. Ille mihi aditum ad te molliuit; absque quo si esset, inops fortuna perissem. Imperator hac grati animi significatione latus, Bono esto animo, inquit; ego non tibi modo, sed & UUCHIO propter te multa debeo. Ducatum igitur accipe, quem offero; nec UUCHIO præmia sua deerunt.*

Liberalitas obfuit Imperatoris.

Hæc præmiorum distributio exitialis propemodum Imperatori fuit.

fuit. Nam (ut fit, cum se omnes premio dignos putant, nec, quod sperant, accipiunt) reliqui duces ubi se neglectos viderunt, in Imperatorem confligere parabant, eumque morte multare. Sed CHANG-LEANGUS frementes jam ac minas in Imperatorem non obscure jactantes prudenti consilio compefcuit. Suasit enim Imperatori, ut ex ijs unum alterumve, quorum in rempublicam essent merita spe premij sine controversiâ minora, quamprimum remuneraretur. *Prudens consilium.* Sic enim & reliqui digniores, inquit, sibi reservata credent premia; & saltem in tempus, dum rebus melius provideas, conquiescet mitigata seditio. Paruit huic consilio Imperator; & LUNGCHIUM quendam XEFANGO, GOCANUM verò SAPINGO, urbi utrique, principes imposuit; magnâ ceterorum omnium latitiâ, nec spe minori. Sic periculum evasit Imperator.

Porro reputans apud animum suum, CINAM familiam adeo facile propterea extinctam fuisse, quia nullos è suâ stirpe reges sibi tributarios fecerit, à quibus auxilium sperare potuisset; (excluserat enim arctiori propinquitate sibi conjunctos ab ejus honoris communione, ut dictum est) inducendam veterem reipublicæ formam sibi duxit. Ergo filium natu majorem, cui KIAS nomen, HINGI; secundo verò genitum HUNG dictum, qui dein hujus familiæ fuit Imperator à patre tertius, TAI, reges creat. FIUM autem nothum, quem etiamnum adolescens ex obscurâ muliere genuerat, CI regem renuntiavit.

Dehinc statum imperij, jura, leges, aulaque ritus ac ceremonias per XOSUNIUM ordinavit. Cumque jam se recte haberent omnia; sexto imperij anno, qui fuit ante Christum natum ducentessimus, iterum comitiâ omnium Regulorum, Ducum, ac Dynastarum, Praefectorumque majorum splendidissimo conventu habuit. Ingenti pompâ paratâque illos excepit. Ac tamen, quicquid in regiâ occurrebat oculis, industriâ XOSUNII ad summam magnificentiam exactum esset; Imperatorem tamen solâ majestate metum omnibus non sine arcano quodam venerationis affectu incussisse ferunt. Ipse quoque tanto suorum apparatu & splendore lætus, *Hodie tandem*, inquit, *experiri mihi licuit, quanta sit Imperatoris majestas & amplitudo.*

Dum hæc geruntur ac per omnem Sinam recenti pace festisque gaudijs cuncta fervent; ecce TARTARI superato repente muro magno ad agendum prædas irrumpunt in imperium per XANSI provinciam, ubi nunc TAITUNG est urbs, munitissima, Imperator HANSI-

NIUM

*Tartarorum
in Sinâ ir-
ruptio.*

Tandem labefactata Hansinij felicitas. NIUM illis opposuit; statimque ad arma ventum. Sed hæsit HANSINIUM deprehensa felicitas. TARTARIS enim more gentis equitatu maximè valentibus cedere coactus acieque victus in urbem MOTEM fugâ pervénit. Ibi à TARTARIS obsessus & ad ultimas angustias reductus super deditioe cum hoste paciscitur seque urbemque tradens ejus arbitrio. Quâ re cognitâ Imperator ipse in TARTAROS movet. Edoctus autem ab exploratoribus, illos in valle TAI agere; denuò misit exploratores, qui de eorum viribus propiùs cognoscerent. MAOTUNIUS TARTARORUM dux de his insidijs certior factus, optimos quosque ac fortissimos equites, exercitus robur in occulto latere jussit, imbellibus iisque paucis castra tenentibus. Exploratores, ut ad Imperatorem rediere, victoriam in expedito esse renuntiant; paucos enim ac debiles milites habere MAOTUNIUM. Jàmque versus eò tendebat Imperator hostem invalurus; cùm LEUKINGIUS & ipse missus ad explorandum, redijt, Imperatori suadens, ne progredere-
Eene monentis salamitas. tur his verbis. *Etsi nihil apud TARTAROS vidi admodum validum, quòdque timere debeas; ego tamen haud facile crediderim, eos tam temerè ingressos Sinam. Qui enim sine viribus HANSINIUM debellare potuissent, aut imperium nostrum incursum ausi essent? insidias timeo, exercitus robore fortasse consulto latitante; decernendum quidem non censeo, nisi prius certiora cognoscas.* Optimè suadentem Imperator increpitum etiam perduellem appellat, ut obstantem, ne TARTAROS aggrederetur. Conjectus quoque in vincula servabatur supplicio, quod post victoriam eum manebat. Cujus spe plenus Imperator QUANGUU devictâ TAITUNG ad urbem usque penetravit. Nondum totus advenerat exercitus; cùm à TARTARIS (quadringenta equitum milia fuisse scribunt) in PETENGO monte, quâ TAITUNG Orientem spectat, obsidetur. Quid hinc ageret? quò se verteret Imperator? Unum ei restabat effugium in muneribus. Hoc enim erat, quod semper in beatissimâ Sinâ quærebant TARTARI. Promissâ igitur ingenti vi argenti, Sinarumque sexus utriusque copiâ pacem emit à TARTARORUM reginâ, quæ rerum potiebatur; simul etiam recepit HANSINIUM. Tunc exploratores priores omnes necari jubet; LEUKINGIUM verò collaudatum à fide ac prudentiâ ducem KIENSIN creat. Quia verò tot bellis regia XENSIS provincia ferè exhausta erat, raris indigenis, raris qui agros colerent; tale consilium successu favente cepit. E provincijs omnibus habito fortissimorum hominum delectu,

delectu, eis unaque exstinctarum familiarum posteris, quorum bona fiscus invaderet, domos & agros assignando ingentem incolarum agricolarumque frequentiam concivit. Supra centies mille familias affluxisse scribunt.

Posteaquam Imperator ad CHANGAN urbem pervenit, palatio superbissimè ac splendidissimè ornato ab SIAOHOO exceptus est, haud sine ipsius stomacho. Advertit SIAOHOOm quanquam obscure prodita indignatio; & *Imperatoris domus, inquit, est totum orbis, ad quem comparatus hic qualiscunque splendor, ut à sole minora sidera, infuscatur, Si tanta majestati non par assurgat habitatio; minoris illa fiet, ac terroris, sine quo majestatis fulgor hebescit, expers.* Non probant hujusmodi orationem præsertim è Philosophi ore Sinenfes historici, agentes majestatem regibus à pietate ac justitiâ esse arcessendam, ob solam virtutem & prudentiam metuendis: his orbem subjectum ac paventem habituros. Nunquam fando auditum, regem ob insanas subtractiones suis formidolosiores aut pluris æstimatum fuisse. Satius futurum, si nihil sumtus impendantur egentium aliorumque subditorum bono. Sic demum omnes sui amantes habiturum ac fidos, quibus rebus maxime utitur imperium.

Dum hæc fiunt in hunc modum, TARTARI Boréos tractus novis incursionibus vexant. Quibus malis ut tandem obviam iret Imperator; misso LEUKINGIO duce cum TARTARI amicitiam & affinitatem conciliare aggreditur, TARTARI regis filiam uni è filiis suis uxorem experens. Quanquam Sinicus author hoc loco scribit Imperatorem egregie TARTARIS imposuisse, TARTARI regis filiam non suo, sed mancipij cujusdam filio nuptum datâ: indignum fortunâ Sinicâ ducentem, vel ipsius TARTARORUM reginæ connubia Sinam ingenuum inire; multò autem indignius, Imperatoris filium. Est enim ita Sinicæ gentis ingenium, ut omnes nationes præ se nullas putet; de se unâ magnificè altèque sentiat.

*Frasi Sinicæ
regis in con-
jugio.*

Imperator profecutus iter suum CHAO pervenit ad GAUM regem, cujus filio filiam suam uxorem desponderat. Arrham è more gentis dotemque CHAO rex ad Imperatorem præmiserat; sed, nescio quamobrem in ijs mittendis à solenni ritu modòque discessit, aliter quam expectarat Imperator. Qui proin iratus, acerbisque verbis in CHAO regem invectus, nec contumeliâ abstinuit. CAUS & YUUS regij Præfecti eâ re offensi, regi suadent, ut Imperatoris apud se commo-

Mm

rantis

*Captus ven
Chao.*

*Cogitati sceleris
confessio.*

*Mors ultro-
nea.*

rantis morte se vindicet, læsumque jus hospitij. Rex verò non modò non eos audijt; verùm etiam de iniquo consilio castigatis silentium imperavit. Non adeò tamen occulta res fuit, quin cuidam CAI obtreptatori veniret in notitiam. Ille CHAO regem CAUMque criminatus apud Imperatorem odio suo impensè litavit. Captòque rege cum illius criminis conscij Præfecti omnes adesse juberentur; mortem crudeliorem timentes, occupavere voluntariam. Uni CAO fides in regem suum constitit; increpanti ceterorum ignaviam, scelerisque societatem fortiter execranti. *Si enim nos ipsos occidimus, ajebat, quis pro rege nostro stabit? quis Imperatorem de illius fide atque innocentia docebit?* Stitit ergo intrepidè sese Imperatori; adhibitâ quæstione falsus ultro datum ab se Imperatoris necandi consilium; sed regem suum illud admittere noluisse. Confessionis istius certior factus Imperator misit alios, qui verum tormentis quærent. Ibi CAUS suspendens judicum animos? *Quid ago?* inquit; *num pluri est mihi mei regis salus, quam mea, quam meorum omnium, quos ob crimen meum certus manet interitus? At enim plus apud me valet veritatis amor, quam timor privata calamitatis, cui me, cui meos exposui. Ego, ego fui, qui crimen hoc admisi; ego cadis consilium dedi. Rex innocens est & usque in vitium Imperatori fidelis & obnoxius? apud quem non fuit locus consilio meo. Admiratus tantam fidelitatem Imperator & CAUM è tormentis, & regem dimisit è carcere. Hunc tamen è rege ducem jussit esse SIUENPING dictum.* CAI verò fortuna provehebatur in sublimius, ad præfecturas etiam patente viâ, nisi seipsum odisset. Tunc enim, *Quod adhuc vivam, inquit, in causâ est vita mei regis, à quâ mea pendebat. Hunc ut insontem, periculo liberum volebam.* Postquam id obtinuit vel meo periculo, quanquam felici nec adeò pœnitendo; libens tamen nunc lætusque moriar. *Nec enim tam exhausto rubore sum, ut Imperatori servire audeam, cujus perduellis audio; nec alteri serviam, si servire non possum regi meo.* Cum dicto spiritum sibi præciso gutture interclusit.

Ceterum apud Imperatorem maximè gratiosus erat IUYUS è CIEA concubina, quam ante alias deperibat, filius. Hunc regno primùm CHAO donatum, jam in eo erat, ut etiam imperij successorem designaret; excluso, quem jam elegerat, legitimo filio. In electionis veræ titulum istius valetudo viriumque tenuitas prætexebatur. Huic consilio cum obstarent magistratus omnes & Præfecti, nec exquisitis rationibus quicquam effacerent; unus CHANGUS, etsi ore

blæso,

blæso, ut ab incepto desisteret, tandem obtinuit. Qui audito Imperatore, *Indisertus sum ego quidem, ait, nec menti lingua paret in ijs, qua concepit, expromendis; ac nunc non modo me nature vitium haud ferentis, ut Imperator meus tantum à rectâ ratione deficiat. Hæc loquens ita verba perturbabat, ut vix intelligeretur; istud unum ingeminans, Hoc scio, non convenire. Hanc & mentis perturbationem & hæsitantiam linguæ primùm Imperator risit effusissimè; sed ejus pertinaciâ victus, recepit se, quod suadebat, esse facturum. Itaque in præsens, magnâ omnium ac præcipuè LIEUHEUÆ matris latitiâ propositum mutavit.*

*Equitaciâ
in blæso di-
serta*

Sub idem tempus ad murum contra TARTAROS exstructi custodiam CHENHEUM ducem magno cum exercitu ire jusserat, ex Australibus provincijs evocatum. Hic, cum ei transitus per HOAIGAN esset, ad HANSINIUM devertit; quem prehensâ ejus dexterâ, remotis arbitris, sic affatur, *Quousque marces, indormisque causa? Imperium virtuti tua debitum an negligis? Fortibus facti & gloriâ militari nemini secundus es; regni que tui milites sunt in armis omnes exercitatis simi. Quos inter, ut olim tuus miles, ita nunc quoque profiteor nomen meum; iturus, quocumque jusseris, sed in Imperatorem ante omnes. An inultam feres contumeliam, quâ te non ita pridem affecit, in vincula coniectum ut perduellem, in quem nec suspicionis cadebat umbra? Mibi crede, nunquam salvis tue securus ages, quamdiu, te usvo, tyrannus timeat se vivere non posse. Quare magnopere tibi suadeo, ut rebus tuis in tempore provideas. Ego ad murum magnum oppertar, dum aliquid ibi moveas. Si militem contra te miserit Imperator; inibi vacuum XENSÏ provinciam invadam tuis auspicijs. Ita imperium, quod tue felicitati, tuis debetur armis, quæq; annexa sunt imperio, in tranquillo erunt tibi. Non ingrata fuit HANSINIO hæc oratio, sed dolo quàm successu nobilior. De rebellionem quidem inter eos convenerat, ac planè actum erat de Imperatore, si latuisset conjuratio. Sed ex HANSINIE famulitio quidam rem omnem latens audierat, & ad Imperatorem spe præmij nomen utrisque defert. Præceptis tunc ad exitum properabat annus Sinicus; nec ausus Imperator aliquid tentare palàm adversus HANSINIUM; dolum, quo sine armorum strepitu caperetur, adornavit. LIEUHEUAM igitur mittit Imperatricem cum SIAHO O specie obeuntis suo nomine Sinam. Cùm transirent HOAIGAN, ubi*

Hansinij gloria perfidiam corrupta.

M m. 2.

agebat.

agebat HANSINIUS, ab Imperatore de totâ re bene docti; adest ille, ut venientem Imperatricem exciperet ex officio. Sinarumque more faustum ei novi anni juberet esse principium. Ibi rei, quæ agebatur, incautus HANSINIUS à fortissimis viris in ejus exitium subornatis oppressus, sine morâ capite truncatur. Ita tantus vir, cui acceptum Imperator ipse referebat imperium, tot victoriarum pollutâ laude, perduellis notâ interiit. Imperator inter hæc ipse cum maximis copijs quasi TARTARIS bellum moturus contra CHINHUM ducem tendebat. Hic ubi se quæri ab Imperatore, intelligit; hostem professus palàm ei resistit. Anceps erat Imperatori diuturnumque cum illo bellum, accepto etiam luculento vulnere; donec tandem interfectus CHINHUS ad victoriam hosti, paulò antè Imperatori suo viam perfido sanguine signavit. Sic ingens imperij amittendi periculum Imperator partim prudentiâ, partim fortitudine discussit.

Quo autem tempore per LEANG regnum ei transitus erat; PUNGYUEUS, qui in clientelam Imperatoris ibi locorum concesserat. ad illum excipiendum more solito non prodijt, impeditus valetudine. Dissimulavit tunc quidem ille neglectum obsequij; at rediens victor PUNGYUEUM captum destinabat exilio, priùs in ordinem redigendum regnòq; privandum. Sed Imperatrici pœna non probabatur quæ faviret infra mortem. Quare, ut è medio tolleretur, Imperatori suadens, *Impensè vereor, inquit, ne te pœniteat haud multò post clementia tua. PUNGYUEUM fortissimum belli ducem esse scis; quem offendisse juxtâ & vitâ donare, quid est aliud quàm hostem in seipsum armare? Nunquam enim odisse te desinet semel offensus; nec antè quiescet, quam ultus fuerit exilij probrum, perpetuo rerum tuarum, nisi pereat ipse, periculo. Quod ut antevertas ejus maturandâ morte, magnopere tibi etiam atque etiam sum author & hortatrix.* Muliebri consilio victus Imperator infontem ac bene de se meritum ducem illico necat, ejusque caput tanquam perduellis, in urbis LOYANGÆ foro spectandum facit; illum cum HANSINIO & CHINHIO rebellionis consilium inijsse prætendens. Antequam hæc fierent; PUNGYUEUS LUONPUM Præfectum, virum facundissimum, legatum ad Ci regem miserat. Is rediens ubi cognovit regem suum occisum, & in eâ, quam diximus, urbe relictum illius pendere caput; eodè vertit iter, flexisque genibus ante illud tabo rubens, suæ legationis exitum, magno cum ejulatione ac lacrimis exposuit. Id cum significatum esset Imperatori; LUON-

*In fontis regni
eades femina
suasit.*

*Fides Præfecti
in defunctum.*

PUM capi jubet. Qui cum intelligeret è vinculis ad flammam se protrahendum; in Imperatorem detonuit. *Imperatorè inuisa.* *Liceat mihi pauca, qua si absolvero, lubens moriar. Cùm LOYANG inter atque CHINGAO ab HIANGYO arctà obsidione tenebaris; absque PUNGYUEO fuisset, nec vitam nec imperium haberes. Ille salutem, ille imperium obtulit tibi; praclarè aliàs etiam de te meritis, de quo nihil in praesens attinet dicere. Quid igitur? HANSINIUM ab hujus communionem laudis excludo? minime; sed hoc dico, futurum, ut si tales viros nullà de causà, nisi fida & commentitià tam malè tractas, reliqui omnes, quorum virtus tibi suspecta esse potest, sibi timeant, & rebus suis melius, quàm HANSINIUS ac PUNGYUEUS rex meus fecere, provideant. Quis enim dubitet? quis non videat, idcirco illos à te occidi, quia, quorum virtute ac fortitudine jam non indiges, eos formides? Cave, Imperator, cave, si tibi diuturnum imperium est cordi, ne deinceps in hunc modum savias. Haec sunt illa pauca, qua te volebam non ignorare; de cetero facies mecum quod voles, non minus parato mori, quàm vivere. Fulminatus improvisà expostulatione Imperator diu stetit; ubi verò collegit animum, accurrit, solutumque vinculis LUONPUM ad honores invitavit.*

LUONPUM vera locutum mox KINGPUS HOAIGAN rex ostendit. Videns enim Imperatorem fortissimis quibusque ducum suorum necem offerre fidei etiam causis, ne savitiæ valescentis exemplum ad se quoque pertineret, fortunam experiri voluit, aut interimere certus aut interire. Itaque apertè in Imperatorem rebellis, rectà Boream versùs tendit, intactas nullàque vi tentatas Australes provincias relinquens à tergo. Sed præcipiti consilio seipsum egit in fraudem. Quippe Imperatoris Præfecti, qui curabant in Australibus provincijs, collectis copijs omnem ei comitatum intercluserant; & Imperator magno cum exercitu progressus obviàm, prope KI urbem nil tale præmentem fudit ac fugavit. Et quamvis KINGPUS excesserit vivus è proelio; post tamen haud multò, quàm nuspiam apparebat, quò se reciperet, occurrentibus à Borea & Austro copijs, captus & occisus est. *Nova rebellio.* Memorant Imperatorem audità ejus rebellionem sciscitatum à suis, quoniam conferret hostis iter suum; cui cum esset responsum, eum rectà Boream XENSIQUE provincias petere per montes, Imperatorem dixisse. *Salva res est! cur ipsum timeamus, nil habemus; habuissimus, si provincias Australes invasisset, facturus haud paulò*

majus mihi negotium. Nunc ubi secus ab eo factum; vos bono esse animo, jamque de victum captumque ne dubitate.

Ex hoc proelio redux in morbum incidit Imperator; cujus ingravescente vi postquam se vicinum agnovit esse, ne vacuum relinqueret imperium, LU YUNG è CIEA gratiosissimam concubinam filium, ejus precibus victus, successorem denuo declaratum ibat. Intercessere magistratus omnes præpostero favori; docentes, quam malè successisset olim idem audentibus, quantaque inde imperio impenderent mala, sed nullis consilijs aures ejus patuere. LIU HEUA imperatrix pro filio suo maximè sollicita CHANGLEANGUM rogat, excogitaret præsentem malo remedium, haberetque curam filium suum. Ille rem ex more gerens peritè, atque callidè, Imperatricem alloquitur in hunc modum. *Iam agendum est non discessis, quæ Imperator non cedit; sed factis. Si tamen audire pauca potes; rei componenda modus hic occurrit mihi. Quatuor è Philosophis nobilissimi ob CINÆ familia bellorumque motus ac tempestates abdidere se villis, quorum utrius atque ab armorum strepitu remotius in studijs suis latere possint. Tu tantum INGENIO tuo filio suade vel impera, ut eos honorificis literis invitet ad se docendum; reliqua mea cura sunt.* Mox ad illos profectus, de Imperatoris consilio præmonitos rogat, nec hoc onus Imperatoris filium docendi suscipere graventur; hoc enim rei publicæ atque adeò totius orbis interesse. Illi omnia se facturos recipiunt, statimque Principis epistola eis traditur cum muneribus. Quam Philosophi secum ferentes, ad IMPERATOREM adeunt, eumque monent ab INGENIO se litteris invitatus, libenter, quod ejus pace fieret, quamcunque possent Principi laturos opem. Imperator venerandam canitiæ ceteroque Philosophorum cultu commotus, eorumque nomina sciscitatus, *Adhuc, ait, optimi viri, meum servitium fugientes in vestras villas latuistis; nullam vestram culpam, sed meam. Nimirum ego vobis dignus non eram. Invideo plane sorti filij mei, à quo invitatus adestis. Felicitior est ille vobis præceptoribus, quam ego scepteris fui. Sed quo pacto vos invisaverit, scire a veo. Nec enim unquam esse credidi tanti consilij filium meum.* Illi prolata epistola, *Filius tuus, inquit, pius est & obsequens, literarum hominumque doctorum amans. Omnino felix imperium nostrum erit, si tibi succedet ille, à quo totius orbis pendet bonum. Nos sane, quæscunque licebit artibus eum ad omnem virtutem atque doctrinam informabimus. Sic eum docti omnes amplectentur, & tanquam ad literarum asyllum confugient.* His dimissis Imperator

CIEAM

Idem consilio procurata legitimi heredis successio.

Idem consilio procurata legitimi heredis successio.

CIEAM concubinam vocat, & INGUS, ait, non quærit imperium, sed imperium quærit INGUM supplicem purpuram offerens renuenti. Quod igitur sæpe promisi tibi, jam præstare non est in meâ manu. Nam ecce! qui sapientiæ laude florent, omnes INGUM dilaudant & amplectuntur; quorum exemplum totus sequetur orbis, ego unus omnibus contravenire nequeo. Hæc locutus INGUM imperij successorem postliminio designavit, haud mediocri omnium lætitiâ.

Inter hæc etiam SIAOHOU levissimâ de causâ captus ab Imperatore, mortis periculum vix effugit. Salutem debuit Imperatrici; à quâ, ut amicus, inprimis amabatur. Causa verò, quòd adeò repente gratiâ exciderit, non tam ad aliquod SIAOHOU crimen est, quàm ad antiquum Sinarum morem referenda. Semper enim hoc habuere gentis hujus Imperatores, habentque nunc etiam, ut nihili faciant subditos suos, tractentque non secus ac mancipia, quoscunque magistratus gerant gesserintque. Cùm enim imperium omne sit penes unum, fortunarum omnium se, vitæque ac necis dominos esse credunt. Hinc nulla nobilitas, nulla dignitas adeò procedit, ut non pendeat ab Imperatore; nec ulli hominum generi licet ex infimâ plebe clausus est ad summos honores aditus, Imperatoris unius apertus voluntate. Unde ab omnibus Numinis loco colitur, velut à quo pendeant omnia; validâ in terrorem majestate metuendus. Hinc ergo fit, ut levissimâ sæpe de causâ etiam bene meritos exuat summo quoque munere, alios morte multet, eos præcipuè, quorum fortitudo bellique peritiâ potest aliquando tenui quamvis indicio timeri. Sola meretur indignationem, suspicio. Non ignotum id militum ducibus, quæis proinde, præsertim potentioribus, multorumque militum Præfectis, non minùs est fluxa fides in Imperatorem, quàm in se illius æquitas, è cujus obtritu materiam rebellionis ut plurimum arripiunt. Nam si devictis hostibus militem dimiserint, vix mortem se præsciunt evasuros; ad quam mendam satis est, præclare fortiterque factis eò pervenisse, ut timeri queant. Hinc belli temporibus in Sinis audiuntur continuæ rebelliones; & quantò quæque atrocior, tantò audaciùs à quoque, nulla fidelitatis habitâ ratione, cœptatur.

*Subditi Sinæ
ab Imperatore
vix viliter habentur.*

Cùm jam in ultimis esset Imperator, LIUHEUA visens eum, Scio te uno, optime Imperator & Conjunx amantissime, inq̄uit, in dignoscendis hominum ingens ac natura dotibus neminem adhuc prudentiorem fuisse. Quare abs te scire augeo, cui post SIAOHOU est Præfectus
Colai

Colai dignitatem desines. Is enim non diu vivet, utpote senex; & fortasse nostro malo. Tunc Imperator, Proximus, ait, es ZAOSANUS succedito. Post hunc UANGLINIUS id munus administrato, dispartitâ tamen ipsum inter & CHINPINGUM potestate. Cave, ne penes hunc unum sit ab Imperatore proxima dignitas. Summa est in illo vis ingenij; rerumque prudentia nimia, & hoc ipso suspectanda. Super hac est homo arbitrij sui, nemini cedens, & hinc magis idoneus rei publica perturbanda, quò prudentior. Est omnino maxime prudentia, uti prudentiâ scire, ac sine hujus abusu, alterius magis inniti, quàm sua sententia. Solus quidem diff: alter administrabit imperium; sin alium potest pati, quod posse debet, qui sit illi quasi pro frano; succedent omnia ex voto tuo publicoque. Nec alium ei facile parem invenies. Non multò post hæc verba, prudentiæ plena, ut in loco referemus, moritur LI EU PANGUS Imperator, inter humanæ felicitatis exempla meritò numerandus. Nam per varios casus ad imperium Sinicum evasit à latrocinio; non sanè tam diuturno illius fructu, quàm usquequaque tranquillum id habere cœpit. Cùmque laboraret à nepotum ac filiorum successione; nova tamen ipsius auspicijs Imperatorum familia succrevit HANA dicta, quæ triginta continuos successores habuit. Quam felicitatem etsi rebelliones bel: laque varia subinde acciderint, imò & ipsius denique imperij partitio; sexaginta tamen supra quadringentos annos & amplius imperatoriam dignitatem tenuit, quod deinceps docebimus. Ceterum LI EU PANGUS à suis prolixè dilaudatur, multas ejus virtutes narrantibus; nullo vitiorum oblasas confinio, nisi nimium in eo luxum dam: rent. Quippe magnifici apparatus, vitæque cultus curam ob voluptate in præcipuis ei delicijs erant.

MARTINI MARTINII

è Societate Jesu.

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER OCTAVVS

PRIMUS IMPERATOR

HOEIUS.

Imperavit annis VII.

LIUHEUA legitimâ uxore, Physiognomi filiâ, LIEU- Cyelo 42. an.
 PANGUS hunc primum filium suscepit. ; ubi per ma- 44. ante Chri-
 nus imperiû accepit à patre, dictum HOEIUM. Hic sum 194.
 moderatione, magnanimitate ac præcipuè comitate
 insignis fuit. Sed bonam illius indolem reliquâsque
 virtutes duo mirum in modum fœdârunt, effrenis libido, nimiâque
 in matrem indulgentia. Illâ in florenti adhuc ætate extinctus emar-
 cuit; hac mater sùsque deque habuit rempublicam. Quippe cum
 senectute probra quæque ac flagitia induit; seu potiùs, quæ vivo
 LIEUPANGO occultabat, aperuit, filio nunquam auso cohibere
 vel emendare matrem. Quæ proin exemplo sanè pessimo ad suum
 unius arbitrium libidinèmq; res imperij administrabat, Præfectos
 officijs exuebat, vel necabat, alios ad primi nominis etiam præfectu-
 ras extollendo.

Hæc igitur LIUHEUA sive filij erga se pietate, sive obedientiâ, Imperatricis
 ut Sinæ loquuntur, potentiâq; abutens documento fuit, nihil mulieris savitia.
 irâ savius esse, nihil petulantia flagitiosius. Quippe facultatem ultionis
 nacta, conceptum jam pridem odium in CIEAM concubinam ejus-
 que filium evomuit. Primò itaque CIEAM in palatio commoran-
 tem capit & in quodam conclavi clausam servat. Deinde Imperatoris
 nomine mittit, qui filium ejus IUYUM CHAO regem advocarent;
 At ille ter vocatus, ter venire recusavit. Denique tamen paruit; ve-
 rens, ne in Imperatorem rebellis audiret, cujus nomine vocabatur.

Nn

Impera-

Imperator, qui causam adventus ignoraret, ad se officiosè invissendum venisse ratus, tanquam fratrem omni vicissim honore ac comitate, quin & regali convivio perquam liberaliter excepit, LIUHEUA in omnem interim ejus necandi occasionem vigilante. Quæ quidem subinde se obtulit in hunc modum. Fortè summo mane Imperator ad emittendas sagittas in hortum descenderat, cum negotium dat Imperatrix Praefectis majoribus, ut YUXO epulum in palatio instruerent, Ibi cum largè se iavitaret potando; per subornatum à LIUHEUA famulum repentino præcipitque mistum veneno poculum propinatum intrepitus hausit. Nec diu factum; & vi veneni se in omnes corporis partes insinuante, ibidem mortuus jacuit. Ajunt Sinæ, cujusdam alas aviculæ, quam CHIN dicunt, vino mistas, è quibus dispulveratis durum fit toxicum nec ulli medicinæ cedens, ei concivisse mortem.

Tum, priusquam Imperator ex horto rediret, in CIEAM grafata matrem, derruncatis ejus manibus pedibusque, præcis auribus, effossis oculis, toxicoque per vim infuso loquelâ miseram privat. Ita fadatam in palatij latrinâ jubet habitare, nec aliter ac suem ab omnibus & re & nomine tractari. Ex quo discas mulieris odio, postquam nacta vires est ac potentiam, nihil esse impotentius.

*Imperator
matris crudeli-
tatem im-
probat.*

Imperator ab exercitatione corporis rediens, ubi dira matris facta, CIEAMque patris sui delictum adeo miserandum in modum deformatam audiit; indoluit vehementer, ubertimque flevit ac tanto animi cum impetu, ut in morbum inde delapsus fuerit, è quo non nisi post integrum annum convaluit. Vocatam igitur matrem corrigere quidem vel increpare non est ausus; sed ita eam alloquitur. *Reprehendere te, multo minus pœnas à te mihi licet expetere. Filius tuus sum; in matrem impius esse non queo, nec, si queam, velim. Magno tamen opere tuis factis indoleo, quæ sunt homine prorsus indigna. Sed quando fas non est filium imperare matri; facio, quod possum, & jam nunc imperio toto me abduco, ne à me talia vel facta vel permissa credantur. Neque fecit aliter ac dixit; matrique commissâ rerum summâ, se voluptaribus ipse vinoque dedit in tantum, ut utroque se vitio demum enecaverit. Merito reprehensus à Sinicis scriptoribus, & quòd matris flagitijs obviam ire nescierit, nimiam ei potentiam permittendo; & quòd relicto rei publicæ gubernaculo, voluptatis ipse mancipium factus fuerit.*

*Imperij curas
deserit.*

Inter hæc FIUSCI rex, cognitâ fratris ægritudine ad eum consolandum adest; exceptus amantissimè, Frater enim, licet ex alia matre,

tre, Imperatoris natu major erat. Cúmque apparáset ei convivium, primum in accumbendo locum ætatis prærogativæ detulit. LIUHEUA, cui post infanda parricidia nullum erat inter fas nefásque delictum, invidiâ ringebatur. Itaque venenatum ei poculum propinat ac mortem. Suboluit tamen impia fraus matri Imperatori; neque dubitans, toxico dilutum esse poculum, quò matrem in posterum absterret à simili scelere, accipit ipse poculum, ebibiturúmque fingit. Exhorruit nimium quantum LIUHEUA; advolánsque illud è filij manibus creptum in terram effudit. Ita meditatam scelus patuit. Eius autem ocyus ex aulâ se proripuit, in suum regnum revertens.

*Periculum
à fratre ingru-
no avertitur.*

Altero Imperatoris istius anno morte decessit SIAOHUS, ingens illa stirpis hujus columna. Gratiâ & dignitate, quâ florebat, magnas potuerat, modò vellent, opes colligere. Verùm spretis omnibus etiam ZUON conditionem, quam acceptâ fiduciâ tenuerat, sponte reliquit, humilique tectò contentus procul à pompâ, procul à divitijs ætatem exegit. Admonitus eâ de re ab amicis, atque ut filijs suis prospiceret, rogatus, *Si filij mei ac nepotes, ait, probi & sapientes erunt; eis pro magistrâ erit hac moderatio & frugalitas mea, quâ comite nihil unquam illis deerit. Sin futuri sunt mali; unum id illis non relinquam, quo peiores evadant, quòvis demum insidijs ac vi salutem suam nudent. Secura paupertas est cum probitate; divitijs quanquam eâdem comite, periculose atque ab exitio proxima; si vitijs fomitem suppeditent.*

Erat SIAOHUS jam inde à puero summus cum ZAOSANO usus. Hunc ergo, quem probè nosset, de successore interrogatus, Colaumnominavit. Quam dignitatem ei LIUHPANGUS quoque moriens præfatio destinârat. Neutrum sua spes fefellit. Nam ZAOSANUS illius vestigijs insistens, eum magistratum pari cum laude gessit, prorsus alter SIAOHUS. Quæ res mirè populum affecit, qui multis carminibus exultans ei gratias egit.

Anno imperij tertio Imperator sororem suam ex aliâ matre TANNU TARTARORUM regi nuptum dedit. Quanquam Sinici scriptores tradunt, quæ superbia gentis est indignum suâ felicitate putantis, id fastigij puellam cum TARTARO jungi, unam ex ijs, quæ serviunt in palatio, fuisse. Quia verò LIUHEUA pro dote non tantum dedit, quantum expectabat TARTARUS; acerbas ac refertas contumelias ad eam scripsit literas. Excanduit vehementer superba mulier, & continuo bellum in TARTAROS imperavit. Nec defuit furioso

decreto SANQUAIUS, qui operam suam offerebat, promittens se cum centum armatorum millibus vastaturum TARTARIAM. Contra quem consistens KIPUS unus è Præfectis, *Ne tu morte dignus es, qui talia jactas*, ait. *An non meministi, quo tempore LIEUPANGUS Imperator obsidebatur à TARTARIS, te milium ducem trecenta millia sub signis tuis habuisse? si tunc tamen nihil effecisti, si ad eò Imperatori supplicas non tulisti, ut redimere cogereur auro salutem suam; contra eosdem hostes jam cum centum millibus quid facies?* Hinc ad LIUHEUAM versus, TARTARORUM verba te non plus, inquit, quam belluarum voces movere debent. *Siquid boni promant, haud magni faciendum; nec, siquid mali, multum dolendum.* His à superbo Præfecto auditis Imperatricis ira utcunque intepuit.

Anno quinto ZAOSANUS summus Præfectus diem suum obiit. Huic anno sequente duo simul suffecti, UANGLINIUS & CHINPINGUS, ita prorsus, ut moriens LIEUPANGUS prædixerat. Eodem anno decessit etiam CHANGLEANGUS, vir consilij imperatoris inclitus, & de hac familiâ bene meritus in primis. Denique anno imperij septimo ipse HOEIUS Imperator etiam vitæ ac libidini suæ finem imposuit.

Mortuus Imperator.

Interim LIUHEVA stabiliendo sibi sceptro, quòque securiùs gubernaret, quotquot poterat è suis consanguineis ad summos honores evexit. Ea res totum ferè turbavit imperium. Et primò quidem LIUZANUM ac LINTAYUM duces militum creavit, id potissimum spectans, ut metu Præfectos alios contineret in officio. Præterea, nequis alius è LIEUPANGI filijs in imperio succederet, cujus summa penes ipsam, ut aviam, esset nomine tutelæ; per simulationem destinabat illud YEO cuidam adhuc infanti, quem ab infimæ fortis mulierculâ genitum, at à se suppositum, demortui HOEII prolem mentiebatur. Hunc, è medio sublatâ ejus matre, ne fraus manaret in vulgus HOEII narui alendum dedit. Struxerátque tantâ solertiâ dolum, ut nunquam innotuisset hominum ulli, nisi rem ipsâ postmodum publicâset, eodem YEO supposito Imperatore occiso, ut paulò infra docebimus. Ab hoc ergo tempore Sinis mulier imperavit annos octo, quod jam narrare aggredior.

Erat Imperatrix crudelitas.

TERTIA

TERTIA IMPERATRIX
LIUHEUA.

Imperavit annis VIII.

HÆc mulier, cui nihil dulcius imperio unquam fuit, non contenta plurimos consanguineorum ad summos magistratus ex infimo loco extulisse; creandis insuper aliquot regibus annum intendit. At UANGLINIUS, ut erat iusti tenax, obstitit huic consilio, quod diceret, regnum, nisi ex HANA imperatrice familiâ ortus esset, concedi posse nemini. Omnes enim Præfectos à LIU-PANGO iussos in hæc verba jurare, omnes promisisse, arma contra illum, qui aliud tentaret, esse sumtuos. Hæc loquendi libertas UANGLINIO causam necis attulit. Ulcerata namque Imperatrix LIUIS mandavit, ut eum interficerent. In cuius locum subrogatus est Pous CHINPINGI, qui adulandi vanitate gratiam non mediocrem inierat à LIUHEUA, socius. Tunc igitur ad CHINPINGUM versa, quænam ipsius esset de regibus sententia, scitatur. Ille non tam quid sentiret ipse, quàm quod Imperatrici placere sciret, expromens, *Imperator maritum tuum dum viseret, ait, ea fecit, quæ ad stabilisandum imperium tenendumque spectare videbantur. Modo tu clavum tenes imperij; quem torquere, quò velis, est in tuâ manu. Brevisser! quod libet, licet.* Lætis auribus accepit hæc Imperatrix, & aliquot è consanguineis reges fecit, beneficiario jure tamen sibi obstrictos.

*Cylo 42. an.
51. ante Christi-
sum 187.
Femina Sinis
imperat.*

Sed una res eam maximè sollicitabat ad timendum sagacem, nec immemorem injuriæ, quæ CI regem affecerat. Quem, posteaquam pro eo ac destinârat, necare non potuit; placare ac devincire sibi constituit. CHANGUM igitur illius fratrem dignitate ducis excultum, aliquot propugnaculis etiam gubernatorem præfecit; ignara, quam tetrum sibi suisque foveret anguem. Nam ab hoc LIUA potentia viresque fractæ viam ad interitum toti LIUORUM familiæ laxaverat.

Anno imperij quarto ubi suis rebus satis provisum, firmatumque imperium credidit; YEUM admodum puerum, cui sacramentum jam dictum erat, occidi jubet. Ad causam necis imprudens ei suffecit ætas.

*Supposititium
hæredem occi-
dit.*

Quippe septennis tunc YEUS noluit illam aviam suam agnoscere, nec

Nn 3

reginam

reginam matrem seque nepotem nominare. Hoc tempore tantum potentia LIUÆ familiæ creverat, ut eorum superbia insolentiâque contineri non posset ab alijs magistratibus. Omnium tamen flagrabant odio, quarentium undique occasionem eos reprimendi atque ad modestiam revocandi; præcipuè fidos inter Præfectos eâ de re sæpe multumque in medium consulebatur. Tandem CHANGUS dux primus ad vindictam prorumpens, in convivio unum è LIUIS nobilibus aggressus, quia cum insigni aliorum contemptu superbissimè loquebatur, ipse suâ occidit manu. Jam bellum LIUHEUAM in CHANGUM. FIUMQUE CI regem parantem, inopina mors & ipsam & CIUM oppressit. SIANGUS CEI filius patri suffectus in regno, paratis utrinque jam armis pugnandi facultatem non omittendam ratus, apertum bellum LIUIS infert. Contra quem LIUSANUS, supremus militum dux QUONINGUM legatum suum cum potenti exercitu mittit. Qui posteaquam audiit, SIANGUM non imperio, sed LIUIS infestum esse; cum eundem animo occurreret affectum, cum copijs omnibus ad SIANGUM defecit. Ea res LIUÆ familiæ fautores omnes ab illâ distraxit. Jamque CHINPINGUS etiam ac Pous maximi Præfecti ad defectionem spectabant; nisi à LIUIS vi retinerentur. Quare ut à CI rege gratiam inirent; ipse LIUAM familiam, quam adhuc foverat, occupato regis adventu perdere constituunt. Itaque, quàm possunt ingenti collecto exercitu, tanquam SIANGO bellum moruri; omnes è LIUA familiâ ad communem hostem debellandum invitant. Adsunt illi sanè quàm frequentes; omnibus paratis ad pugnam, Pous ad milites versus, *Vestram*, inquit, *ô milites, fidem & animum prius experiri placet, quàm cura hoste manus conferamus. Si omnino pro incolumitate LIUORUM pugnare decretum est vobis, dextrorsum abite; sin HANÆ familia partes mavultis defendere, sinistrorsum.* Mirum dictu! ne unus quidem miles oram dexteram petijt. Tantum erat omnium in illam familiam odium ex insolentibus eorum superbisque factis. Tum Pous immotos excitans, *Postquam ergo nulli vestrum placet, ait, malam causam sequi; agite, in LIUOS irruite, necate omnes, & odia, quæ merito in eos exardescitis, illorum cruore extinguite.* Ab extremâ dicit parte ruunt milites, & quotquot è LIUIS aderant, è vestigio necant. Deinde mares omnes ac feminae, pueri ac puellæ sanguinis ejusdem undique conquisiti sunt & morte multati. Pous ubi prima processere tam feliciter, legatum ad CI regem, qui jam

*Explorata
militum
fudia.*

*Liuæ fami-
liæ, cuius
sunt.*

jam proximè aberat, mittit LIUORUM interitum doctum monet, ut exercitum reducat. Quem enim alioqui crediturum, arma duntaxat eum contra LIUOS sumfisse, ac non potiùs ambire imperium? istud autem non usque adè infelix esse, quin fortibus etiamnum abundet fidisque Præfectis. Paruit bene monenti SYANGUS, & cum CHANGO domum revertitur. QUONINGO quoque cum exercitu, quicum defecerat, in regiam regresso, Præfecti omnes, jam à LIUE familie posteris nil metuentes, agunt de Imperatore eligendo. Quem cum leges nonnisi ex HANA arcesserent; HIUM LIUEPANGI filium, secundum TAI regem missis legatis invitant. UENIUS ei nomen erat; qui & familie jure Procerumque in se benevolentiam libenter usus, ubi venit, omnium consensu Imperator est renuntiatus.

QUARTUS IMPERATOR UENIUS.

Imperavit annis XXIII.

Pietas, aliarumque virtutum studium, & præcipuè in parentes ob-
servantia imperium UENIO dedit, exclusis alijs fratribus. Nam ob has maximè artes est electus à magistratibus. Nec minùs bellicam quoque virtute claruit; repressis, ut in loco referemus, TARTARIS, imperium identidem ad prædas agendas involantibus. Ut primum habenas imperij tractare cœpit, summam CHINPINGI PAI, que præfecturam denuo ratam esse iussit; QUONINGUM aulae magistrum declarat. Post menses aliquot à magistratibus rogatus, ut KIUM filium imperij successorem designaret; ita respondit. *Quantum filio meo defertis, eum destinando sceptris; tantum mihi detrabere de meâ virtute, qualis eacunque est, videmini. Probi enim Imperatores ac sapientes non filijs, sed sui similibus, hoc est, sapientibus cedunt imperium. Tanta spes U & HOAIGAN reges, fratres meos manet; his, si virtutem amaverint, imperium post me debetur.* Urgent illi nihilominus, non antè desistentes, quàm cederet consilio. Hinc enim pacem imperij pendere, hinc turbarum omnium extinctionem; nec ea nunc esse tempora, quæ olim, cum hominum simplicitas imperium sapientioribus ac virtutum sectatoribus deferret.

*Cyclo 42. 44.
59. ante Christ.
f. 179.*

Altero

Modestia Imperatricis.

Altero potestatis anno TEUAM conjugem legitimam imperatoriâ coronâ solemnî pompâ insigniit. Memorant hanc modestissimam fuisse feminam, morum elegantia & comitate inclitam. Concubinis, quod mulieres non facillè ferunt, eundem honorem, quem sibi haberi voluit; nullâ obtrectatione, nullâ invidiâ, ut sit, anxia. Nunquam etiam à marito imperatricis prærogativam ac titulum ambiit, liberum ei relinquens, quam vellet, extollere. Quin & Imperatricem jam renunciatam, Eunuchò ceremoniarum Præfecto iratam fuisse scribunt, quòd in convivio XINAM Imperatoris concubinam iusserat humiliori loco accumbere. Verùm perbellè se purgavit Eunuchus, hoc omnino convenire dicens, ut concubina sedeat humiliùs, ne LIUHEUE CEÆque renovetur exemplum. Tum XINA locum humiliorem ultro petiit, Imperatrice tandem consentiente. Cujus iram in Eunuchum magisne mirer an illius modestiam, quam nec Imperatricis urebat gratia, nec familiaris & sæpe vitiosa mulierum æmulatio, non facillè statuerim.

Recusati honores.

Habebat Imperatrix fratres duos, QUANGYUEUM & CHANGKIUNIUM; quos Imperator tanquam consanguineos multis terris donare volebat. At illi maximam partem recusantes, solùm quantum ad vitam honestè tolerandam sufficiebat, voluerunt admittere. Erant ambo Philosophi virtute ac scientiâ ævo suo incliti; cùmque summas etiam Colai dignitates promererentur, adduci tamen haud potuerunt, ut eas admitterent. Timebant, ne alij Præfecti criminarentur, idcirco tantis honoribus auctos, quia fratres Imperatricis erant; quæ ad instaurandum LIUÆ familiæ exemplum facilis erat via.

Imperatoris benignitas.

Vere primo, ut Imperator suum in populos ac subditos amorem animique commiserationem ostenderet, convocatos magistratus omnes alloquens, *Nunc anni placidissimum est tempus, inquit; nunc sol arbores, plantas, et quicquid vivit, latificat, ut cum calo hilarata esse omnia videantur. Sed in communi rerum omnium latitiâ multos è subditis meis video, qui malis oppressi, consenescent. Senum præcipuè me miseret, qui nisi sericis vestiantur, algent; nisi carne vescantur, esuriunt. Ego igitur, quòd subditi mei me non solùm ut dominum timeant, sed etiam ament ut patrem; illis non secus ac filijs providere cogito. Quare de meis tributis per totum imperium omnibus ætatem octoginta annorum superantibus carnis libram in singulos dies pendis volo; præterea quotannis serici*

rici gossipique libras ternas. Adhac, quâ patet imperium, tributorum dimidiam partem remitto; captivos autem omnes libertate dono.

Quò magis autem hujus Imperatoris comitas ac simplicitas patescat; juvat hîc adscribere, quod de eo traditum reperio. Memorant enim eodem tempore adductum esse generosissimum ac mirâ velocitatis equum, qui viginti quatuor horarum spatio quiverit mille Sinica stadia conficere. Quem cum Imperatori obtulissent; tunc ille, imperij vexilla & insignia, inquit, cum iter facio, me præcedunt; currus & equites sequuntur. Jam si velocissimo infideam equo, famulitium utrumque vexem necesse est. Nam & illos superabo, qui præcedent; quique sequentur, multò me minùs poterunt assequi. Solus autem si præcedam, quis non videt nec majestatis à me nec securitatis haberi rationem? quæ igitur nec mihi necessaria sunt, & famulis meis insuper molesta, non accipio; edicòque jam nunc, nequis in posterum ad me muneris loco quicquam afferat ejus, cui sola raritas pretium facit, usitatis contentum atque communibus. Multa alia de hujus Imperatoris simplicitate ac frugalitate narrantur. Quale illud, quod omnia vasa testacea voluit esse in palatio; nec imperatrici neque concubinis discolors vestes vel acu pictas permittebat. In palatio præterea nil quicquam passus est, ut Præfecti volebant, aut innovari aut addi; suorum se parentum domo contentum esse dicitans. Nec enim ullâ re meliorem se illis, ut habitaret, quàm illi, magnificentius.

Ejusdem frugalitas rarissimum equum restat accipere.

In cultu & suppellectili modestia.

Eodem anno, qui fuit ante vulgarem Christi epocham supra centesimum octogesimus octavus, visâ est in Sinis memoranda solis defectio; quo mense, non est proditum.

Anno imperij tertio HOAINAN rex CHANGUS ad Imperatorum salutandum venit. Hic cum in urbe regiâ in XINXERUM ducem, cujus odio jam inde à puero imbutus erat, fortè incidere, impotens animi, stricto cum ferro interfecit. Hujus odij causa paulò altiùs est repetenda. CHANGUM Imperatoris fratrem LIUEPANGUS è formosissimâ muliere susceperat; à CHAO rege ob raram formæ pulchritudinem Imperatori missa. Hanc LIUEPANGUS LIUHEUE irritandæ metu servabat in occulto, furtivis indulgens amoribus. Non fallebat ea res XINXERUM; qui LIUHEUE, cujus gratiam prensabat, quidquid ejus erat, aperuit. Illa, ut erat iræ, præsertim æmulationis accedente infaniâ, impotens; nihil intentatum reliquit, quò mariti amantiam è medio tolleret. Sed hoc agebat, quàm

Cades dicitur ob inveteratum odium.

Oo

poterat

poterat occultissimè, ne si quid resciret Imperator, illam alibi tutam fervaret. At enim occulta licet, LIUHEUÆ tamen insidijs patebat, ubique ad mortem qua sita. Demum ubi filium enixa, capsulâ clausum per certos homines ad Imperatorem misit; tum ferendis, queis ab Imperatrice continuò vexabatur, molestijs impar, suâ sibi manu vitam exhaustit. Imperator ut illius morte vehementer indoluit; sic filiolum semper amavit, & cum curâ enutritum tandem HOAINAN regem creavit. Hic est ergo CHANGUS, qui matris mortem ulturus XINXEKIUM occidit. Post cædem in tutum fugâ se recepit, insulato Imperatore. Culpæ tamen aliquantò post factâ gratiâ redijt ad regnum suum; ubi de obtinendo imperio consultare cœpit. Sibi enim debitum credebat, quia natu major è LIUPANGI filijs erat, præceps audaciæque projectæ. Unde IUENYANGUM Præfectum, suum nunquam audijt suadentem, nequid adversus Imperatorem moveret, suo contentus. Demum eò delapsus est, ut sumtis armis in Imperatorem fratrem insurgeret. Sed brevi victus & ab omnibus desertus aufugit è prælio. Postea verò, quàm se nec regem vidit, qui volebat Imperator esse, fame voluntariâ vitam miserè finivit.

Rex fame voluntariâ mortuus.

Nanye regio Sinarum Imperatori se subijcit.

Virtus armis potentior.

Sub hæc tempora NANYUE dicta, quæ QUANGTUNG & QUANGSI complectebatur, in leges Sinicas concessit; illecta Imperatoris virtute ac pietate, cui missis legatis ultro subjecit sese, fecitque tributariam, quicquid librî, doctrina & politia Sinica juberet, factura. Mirum dictu! gens illa, quæ nunquam ad id usque tempus arma Sinica timuerat, nunquam experta erat, virtuti non est ausa resistere, Arma inimica fortasse sprevisset ac repulisset etiam; uni virtuti manus dedit. Nimirum nihil tam barbarum ac ferum est, quod vera virtus non mitiget. Ac documento plus uno compertum habemus, plus virtutem ad regna subjuganda valere, quàm vim & arma. Et quoties id vicijs amiserimus, quod armis fortiter obtinueramus; funesta exempla in hac decade narrata, opinor, abunde testantur.

Pecunia ratio apud Sinas.

Nunc videamus, quæ sit apud Sinas ratio pecuniæ. Nunquam eorum regibus placuit vel argenteam cudi vel auream monetam; fraudes, quibus ista gens assueta, lucrique sagacissima, præcaventibus. Solo pondere argenti vel auri valorem expendunt; & quatenus quidque mistum purumve sit, accuratissimè dignoscunt. Quanquam auro nunquam utuntur ad emendum; quippe quod non pecuniam, sed mercem esse dicunt. Hinc autem fit, ut argentum continuo quasi tormento

mento subiaceat, & in minutissima frustra ferreâ forcipe ad hoc aptâ diffringatur. Dein, ut cuique lubet, iterum in massas refunditur, ac velut reviviscit in unum collectum; donec pro-emptoris necessitate iterum secentur in frustra. Res est haud exiguae molestiae ac laboris; non tamen tot fraudibus obnoxia, quàm pecunia si foret apud Sinas in usu. Cupream verò monetam à multo jam tempore habuere; quam hic Imperator ad meliorem commodiorémque formam revocavit, ac concessit insuper, ut ubique, modò sine fraude, in toto imperio cuderetur. Nam ante hæc tempora fiebat hoc in solâ regiâ, magnò quidem Imperatorum quæstu, sed majori populorum incommodo, propter itinerum difficultates ac distantiam locorum. Monetæ formam rotundam esse voluit; & in medio quadratum foramen, quò facilius filum infereretur. Insignitur quatuor plerumque literis, nomen Imperatoris & impositum valorem significantibus. Liberum præterea fecit omnibus, undecunque sâlem colligere; potissimum in id intentus, ut populi provideret utilitatibus, non ut eo vexando, suo tantùm serviret quæstui, quod est regum principumque personis oppidò indignum.

*Sal publicis
juri.*

Superiorum bellorum tempestas rem agrariam, in quâ Sinis magnum ad rempubl. momentum, non parùm afflixerat. Ad ejus artis refarcienda damna è Præfectorum consilio Imperator animum applicuit. Rationem plantandi moros, & bombyces educendi ab Imperatrice ceteras mulieres ejus exemplo doceri voluit; arbores & bombyces item in palatio alendi peculiari curâ ei mandatâ, cujus manu factas vestes sericas ad sacra tantùm adhibuit. Exemplo, cujus vis permagna semper fuit, cum à capite descendit in membra, commotæ totius imperij mulieres, etiam nobiliores, aggressæ sunt hoc artificium. Ipse quoque Imperator agriculturæ dabat operam, ut omnes ejus exemplo, etiam summi Præfecti, ad imitationem traherentur. Hinc rusticalia, festum Sinis diem, quem HINCHUN vocant, originem sumfisse crediderim. Rusticorum quidem proprius hic dies est; sed verè nobilissimus, quemque solemnem omnibus usus fecit. Primò enim vere, cum sol medium Aquarij signum ingreditur, etiamnum à Sinis ingenti per imperium universum pompâ in quâlibet civitate atque in ipsâ regiâ urbe dies iste celebratur, in hunc ubique ferè modum. Unus è primoribus Præfectis claro cum plausu symphoniâ gressibus præmoderante, collucentibus undique cereis & vexillis volitantibus,

*Res agraria
refluta.*

*Serici conficiendi
ars promota.*

*Rustica apud
Sinæ celebrata.*

*Ingent vacca
testacea.*

*Floret agri-
cultura apud
Sinas.*

redimitus floribus ad portam Orienti obversam progreditur. Hunc virorum turba sequitur pompæ fercula vestibus portantium, quæ veterum historiarum de agriculturâ monumenta vel è papyro, vel è ligno ficta repræsentantur, sericis aureisq; textilibus fulgentia. Varijs in locis assurgunt arcus triumphales procedentibus. Plateæ omnes aulais dependentibus superbiunt. In hunc igitur modum Præfectus ad urbem portam, de quâ dictum, procedit, veri adventanti quasi obviam iturus. Inter simulacra cætera præcipuè duo eminent. Alterum est vacca testacea tantæ nonnunquam magnitudinis, ut ab hominibus quadraginta portari vix queat. Alterum, sed vivum, est adolescens, quem diligentem ac laboriosum spiritum appellant; qui pedem unum nudum, alterum tibiali testum habet, virgâ vaccam testaceam continuo percutiens. Sequuntur rustici, omnia ferentes artis instrumenta. Neque hîc quidquam vacat mysterio. Continûa vaccæ verberatione significare volunt, quantam curam rustici debeant agrorum culturæ impendere. Per pedem adolescentis nudum, & alterum malè calceatum festinationem innuunt, quam rusticos oporteat adhibere, cum se rus conferunt ad laborem, ut nec temporis satis ad se vestiendos sibi permittant. Pompâ usque ad regis palatium, & in urbibus ad Præfectorum ædes deductâ, vacca testacea omnibus ornamentis ac floribus exuitur; è cuius aperto ventre, velut ex equo Trojano parvas magno numero vaccas, ex testaceâ nimirum matre testaceas extrahunt, è quibus unam singulis Præfectis mittit Imperator, simul monens ut omnem operam in agris colendis à populo curent adhiberi, seduloque invigilent, nulli nec agro nec homini liceat otiosum esse. Scribunt ipsum Imperatorem eo die terram aratro scindere ac sementem facere. Prorsus, ut sine aliarum gentium injuria verè affirmare posse mihi videar, haud aliam in agriculturâ magis diligentem, peritam & constantem esse, atque Sinicam. Unde non mirum, si tantæ hominum multitudini annonam terra sufficiat; cujus vix palmum unum in toto Sinico imperio, modò vel naturâ sit vel arte ferax, incultum aut sterilem invenias. Crebròque sermone celebrant Sinæ, maximum ac præcipuum regni opus agriculturam esse; nec alij rei magis à regibus & magistratibus iavigilandum.

Iisdem temporibus rex LEANG ab equo lapsus occubuit. Ob eam rem stabulo Præfectus sibi violentas manus attulit; reprehensus id-

circo

circo à Sinis, voluntariam mortem, ubi nulla virtutis vel honesti species apparet, improbantibus.

Anno imperij quarto decimo TARTARORUM centum & quadraginta millia, equites omnes imperio infusi, ad prædas more gentis agendas ad PUNGYANG usque penetrârunt urbem; ubi PINGKING hodie, urbs & ipsa, est sita. Contra quos Imperator ipse movere statuit; sed, postquam ingentem exercitum collegerat, mutavit consilium, importunis uxoris precibus retentus, & suo loco SIANGIUM Præfectum misit, secundissimo eventu. Ille quippe TARTAROS prælio fusos extra imperij limites eiecit, magnâ eorum editâ strage, omnique prædâ erepta, quam egerant. Sed enim haud multo intermisso tempore majoribus copijs, itinere duplici ac bipertito exercitu denuo in imperium sgressi, duas simul XENSIXANSIQUE provincias invasere, antiquâ prædandi cupidine. Tum verò Imperator, tripartito exercitu præmisso contra eos egressus, copias suas peropportunis locis ita disposuit, ut in provincias ulteriorem hosti progressum intercluserit. Primum exercitum ductabat AFUUS Præfectus, egregius bello dux ex AFUI familiâ, de quo sub LIEUPANGO diximus. Erat militaris disciplinæ tenacissimus, qui levem quoque illius impatientiam gravi poenâ multabat; de cetero suos milites liberalissimè tractabat & humaniter. Fortè ad ejus castra Imperator appropinquabat; cum, qui eum antecederant equites, excubias monent adesse Imperatorem, aperirent proinde portas. Contrà, qui stationem agebant, tesseram militarem exigunt. Quam cum illi reddere non possent; excubitores jubent eos recedere, alioquin hostiliter in eos invasuri, & Apud nos, inquit, tessera militaris, non Imperatoris nomen valet. Exclusus igitur Imperator coactusque recedere, cursores cum literis imperij signo munitis ad AFUUM mittit, queis adfuturum se monet. Tum denique AFUUS edixit suis, ut Imperatorem admitterent. Adest ergo cum suis equitibus Imperator; at excubitores etiam tunc eum arcent ingressu, causantes, se quidem jussos Imperatorem admittere, non tamen equo vectum, multò minùs ceteros equites. Interdixerat enim AFUUS severissimè, ne ullum unquam equitem admitterent. Quod fortasse fecit eo consilio; ut, quia TARTARI omnes equitant, & ob frequentem equitandi usum vix pedibus possunt incedere, strategematis eorum anteveteret. Utut est. Imperator unâ cum suis ex equo descendere coactus est; ille quidem sella gestatoriâ,

Irruptio Tartarorum.

Fides & constantia excubiarum.

toriâ, ceteri pedites omnes ingressi. Mos erat, ut, cùm Imperator veniret in castra, summus belli dux ad eum excipiendum procederet obviam. Sed hoc antè non licebat, quàm ordinâset aciem. Cùm igitur ad eò improvisò venisset Imperator, ut *A F U U* s tempus non haberet ad dispertiendos in totum ordines, ideo differebat obsequium. Ubi cognovit Imperatorem ad se jam ingressum; ita, ut erat armatus, ad eum excipiendum prodijt, stans ipsum veneratus, non flexo poplite. Sic enim ferebat mos Sinarum, hodièquæ fert, ut summus belli dux admissus ad Imperatorem, genua non flectat armatus; quo tamen obsequij genere reliqui omnes regem suum venerantur. Multi Praefectorum Imperatoris iram ab *A F U O* sumturi perviciâ pœnam verebantur. Sed contrâ evenit. Is enim & hunc & milites collaudavit, & talem tamque severam disciplinam ab omnibus servandam esse dixit. Deinde *A F U U M* omnium aliorum ducum supremum jussit, eumque contra *T A R T A R O S* expeditionis comitem esse voluit. Quos non pugnando, sed vias tantùm intercludendo, ad tantam rerum penuriam adegit, ut multis suorum extinctis fame, domum redire coacti sint, equis suis plerisque consumptis in cibum. Memoriae traditum est, *A F U I* ducis militarem disciplinam & exactam imperiorum obedientiam plus valuisse, quàm fortitudinem. Rectè quidem ac sapienter. Hæc enim sine alterâ subinde magis ad latrocinia, quàm ad victorias est accommodata.

*Albus color
Sini in luctu.*

Tertio & vigesimo, quàm rerum potiri cœpit, anno decessit *U E N I U S*, optimus Imperator; quem triduo totum luxit imperium. Albâ omnes veste amicti; qui color luctûs apud Sinas est, ut apud nos pullus, index. Ejus rei rationem hanc afferunt, quòd sit color naturalis, cùm se reliqui ferè omnes debeant arti fulloniæ; quo se significare dicunt, nullam in dolore ambitionem vel artificium adhibendum esse. Nam ubi dolor verus est, abunde è naturâ ipsâ exprimitur.

Quid?

*Impostor pro-
mittit immor-
talitatem Im-
peratoris.*

Ceterùm hic Imperator nunquam se moriturum sibi penitens persuaserat; à quodam impostore deceptus, à quo pocillum magni pretij cum hac inscriptione accepit, *Hominum domino vita sempiterna!* quo promittebat eum immortalem fore. Delirabat in hunc modum anno imperij decimo septimo; quem imperij sui primum numerari voluit, vitæ perennis initium auspicari se stultissimè credens, epoto medicamento. Hac unâ re non sapuit. Neque ad eò mirum est hoc in Sini, vitæ proferendæ ad insaniam usque studentibus; cùmque

totam

totam felicitatem in eâ ponant, quia æternam ac meliorem ignorant, quidquid est huic indispensanda, omni studio sectantur. Et prorsus sibi persuadent ex LAOZUI doctrina medicamentis eò perveniri posse, ut immortales fiant. Quin multos esse fingunt in montibus errantes, qui nunquam moriantur, & avolent quasi spiritales, quocunque voluerint; imò in calum usque, cum libuerit, ascendant. Quid si fabulis hujusmodi materiam ac principium præbuerit ELIÆ atque ENOCHI historia? immortalitatis quidem hujus, multi sunt, qui toto passim imperio præcepta venditent; LAOZUI Philosophi juxta & sacrificuli sectatores, in quibus præcipuus TAUZUS. Hinc tam impensè chimica delectantur arte. Quippe penitus persuasum habent eandem esse rationem, quaque unguentum, quaque vita paretur æterna. Sed nimirum non essent solâ vitâ contenti, nisi divitijs abundarent insuper ad voluptates. Quæ mira prorsus & insignis est hominum alioqui sagacissimorum stupiditas; quâ de plura dicemus infra.

Refluere sub hoc Imperatore literarum studia; quique libri tenebris à CINA familia damnati latuerant, liberè jam in lucem protrahi cœpti. Quin & alij non minùs eruditione, quàm eloquentiâ pleni, nec ij pauci sunt compositi. Etiamnunc HANÆ familiæ scriptores magni æstimantur, ob dictionis ornatum ac styli. Sub eodem est inventa papyri conficiendæ, cui materiam sufficiunt arundines maceratæ, non vulgaris ratio. Hinc varia sunt ejus genera; quæ ad omnes, etiam vilissimos usus consultò accommodata divendunt per totam Sinam. Nec minùs variam habent ad scribendum; albæ, quæ in Europâ conficitur, non nisi firmitate cedentem. Ante hæc tempora, ut est supra memoratum, arborum cortices adhibebant ac folia, in quibus literas stylo ferreo sculpebant. Hodie pro calamo utuntur penicillo pulchrè affabréque concinnato ex animantium pilis. Atramentum solidum, non liquidum miro artificio temperant; quod super lapides ad hoc paratos aquâ molliunt, ut à nostris pictoribus fit, cum colores terunt. Et in hunc modum omnia vel mente concepta vel ore prompta mandant papyro. Porrò modus atramenti conficiendi non inter mechanicas artes, sed liberales ab eis reponitur; quidquid ad literas quoquo modo spectat, è suâ vilitate in majus, illarum amore, tollentibus.

*Studia vestita
vescunt.*

*Papyri inven-
ta.*

*Sinarum
atramentum.*

QUIN-

QUINTUS IMPERATOR HIAOKINGUS.

Imperavit annis XVI.

Cyclo 43. an.
22. ante Chri-
stum 156.

Hic UENIUS imperium per manus tradidit; quem moriens ita scribitur allocutus. *Si mortem meam excipient bella, quod est proclive metuere; AFUUM ducem praclarissimum adhibe in consilium. Hic tuò committes omnia; nec dubitabis de illius fide, tot experimentis probatâ. Eius verò peritiam militarem quid attinet laudare, quâ Sina neminem habet ei parem?* HIAOKINGO consilium istud utilissimum fuisse rerum eventus docuit. Nam per AFUUM bella non pauca confecit felicissimè. Quanquam deinde nimius justique amor & constantia, sed præcipuè muliebris indignatio in odium Imperatoris eum adduxit, ac tandem miserè mori coëgit, ut in loco docebimus.

Reorum car-
nificina.

Mos erat à multo jam tempore apud Sinas, ut criminibus convicti tot in frustra secarentur, quot vellet iudex. Quæ carnificina subinde ad decem usque millia procedebat. Prima sectio grassabatur in supercilia; quorum detractâ pelle, tegebant oculos, quâ sitâ hinc etiam tribunalibus commendatione clementiæ, quòd reum iudices dolorem sentire quidem, non & videre vellent. Quanquam UENIUS Imperator hanc poenam mitigavit, si mitigata dici potest, quæ nihilo fecius est acerbissima. Nam sectionis loco tot ictus, quot iudici placeret, excipiebatur reus, gracili virgâ salicis tantum dolorem infligente, ut eâ verberatione multi sint enecti. Unde hic Imperator illam plus deminuit, ictuum meritorum tertiam tantum partem imperans. Sed qui statutas à patre poenas minuit, tributum auxit. Eius namque pensionem ad antiquum statum revocavit, ac dimidiam partem à patre remissam denuo exegit; causatus, rem agrariam restitutam, quæ obsoleta paternam tantisper indulgentiam sibi fecisset obnoxiam. In vestigalibus autem unum ex triginta solvendum imperavit.

Ebrietatis
mala ingentia
& varia.

Subinde totum imperium ebrietas miscuit. In palatio regulorum filij de more cum filijs Imperatoris educabantur. Inter hos erat U regis filius, IUNGO Imperatoris filio ante alios charissimus. Sed

hunc

hunc amorem viarum turbavit. Accidit enim, ut hi duo poculis sese invitantes, gravesque mero, primum de re non magnâ verbis contenderent. Mox verò surgentes è mensa, nec minùs irâ quàm vino calidi, de digniore loco altercari cœperunt. IUNGUS potissimum U regis filio irascebatur, quòd sibi debitum honorem non tribueret; eodè inque loco, ubi potaverant, eum cultro trucidat. U rex auditâ filij cæde, vindictæ cupidus, contra Imperatorem hujuscemodi tragœdiam orditur. Sollicitatis regulatorum animis, alios præterea sex in partes trahit ac jubet unâ secum in Imperatorem consurgere; omnes Imperatoris aut fratres, aut patros aut avunculos. Erant autem isti. PAUS U rex conjurationis author; KIUNGUS KIAOSI, KIMUSQUE KIAOTUNG reges fratres; HIENUS ZAOCHUEN, PIEUS CINAN, FAUS ZU, SUIUS denique CHAO, reges. Omnium potentissimi UUS & ZUUS habebantur.

Imperator auditâ conjuratione, paterni consilij memor AFUUM cum summâ potestate bello præfecit, sex & triginta legionibus Siniticis, quas KIUN vocant, ei datis. Duodecim millibus & quingentis militum constar una legio; ducem supremum unum habet, & quatuor tribunos, præter reliquos minorum ordinum duces. Ex quo intelligitur hunc exercitum plusquam quadringenta & quinquaginta militum millia complexum fuisse. AFUUS quippe gnarus militiæ cum primis, ut reges à se mutuò distractos compelleret ad sui quemque territorij custodiam; divisis copijs, Præfectisque LIEIO duce ad invadenda CHAO, LUONPEO autem ad CI, regna missis, ipse cum robore exercitus contra federatorum copias tendens in ZU regum impressionem facit, à terris Imperatori obnoxijs bellum aversurus. Omnium primò occupavit HONAN, provinciam frugum fertilissimam, & alimentis abundantem. Sperabat enim, postquam eâ potitus esset, suis militibus nil defuturum; hostem verò solâ fame deleri posse. Non sefellit hoc stratagema federatos; qui proinde HONAN ingressi, vel pugnam erant commissuri, vel illam sibi provinciam retenturi. Jamque ad vallem obscuram YEU Sinis appellatam, inter altissimos HIAOXIN & que montes accumbentem pervenerant; cum AFUUS cognito eorum consilio militibus edicit, ut rectâ per vallem tendant, servatis semper ordinibus. Erat ei deliberatum LOYANG urbem antecapere, quòd facilius hosti viam intercluderet. Verùm, ubi paullùm processerat; CHAOXU ducis instinctu consilium mutavit, omisâque valle

Pp

per

Commeatus
interclusus.

per montes Orientem petens, superatis faucibus UQUANTIS per urbem LAUTIEN breviori quidem, sed difficiliori itinere ad YUNGYANG pervenit urbem. Ea quippe majoris erat quam LOYANG ad victoriam momenti. Magnis difficultatibus ac laboribus, quos exantlavit summa montium juga superando & impervia penetrando, favit exitus haud pœnitendus. Ingens periculum evasit, in quod omnino incidere debuisset ex insidijs, quas foederati reges, quâ impeditiora erant loca, in YEU valle posuerant. Posteaquam YUNGYANG tenuit, cui obtinendæ vix parem se credebat esse; perlatus, *iam est*, exclamat, *in nostrâ manu victoria! miseros illos reges vincam sine armis.* Nec temerè sic exultabat. Omnem enim commeatum rebelles per unam urbem YUNGYANG sperare poterant, de cetero asperrimis montibus interclusi. Urbis ab Imperatoris exercitu captæ fama non invenit apud reges primò fidem. Nec enim alas habere ac volare posse Imperatoris milites, per jocum dicebant. At ubi certior eâ de re nuncius haud ampliùs dubitare sivit; tum enimverò actum esse de se conclamârunt, si AFUUS detrectaret pugnam, in quâ unâ spem omnem posuerant. AFUUS interea de insidijs inter HIAO & XING paratis per exploratores monitus, à tergo militem in eos mittit, & inopinantes magnâ ex parte cædit. Jámque regum exercitus terga dare coactus, rectâ & ipse YUNGYANG petebat pugnam initurus. AFUUS autem cum HONAN provinciam interim ubique pronam haberet ad deditonem; regnum LEANG amicum (ejus quippe rex non stabat à foederatis) firmis præsidijs munivit, interdicens, nequid annonæ ad rebelles inde transvehi permitterent. Ab hoc enim regno pauci montes arcebant rebellium exercitum. Ceterùm perpetuis altissimisque montium jugis claudabatur, HONAN provinciam à XENS I separantium. Itaque in medio clausi reges jam ad extrema solâ fame venerant; tantum exercitum annonâ deficiente. Omnem proinde lapidem movebant, quò AFUUM ad prælium lacefferent. At ille castris se continens, in rerum omnium abundantia securus irrisit hostes. Hoc consilium ubi frustra esse vident; ingressum in LEANG regnum moliuntur. Jam ad primam ejus urbem pervenerant; quam AFUUS permunierat undique, victoriam in eo positam esse dicens, si urbe non exeuntes, aliquantisper propugnarent mœnia. Interim pœnuriâ rerum necessariorum ingravescente reges solutâ obsidione AFUUS castra statuunt invadere. Nam invenerant viam antè, quàm hoc aggre-

grediebantur, quâ saltem aliquam annonam adveherent; quæ per HOAI fluvium usque ad amnem Zu in illum se exonerantis, parvis navigijs Zu adverso magnâ difficultate portabatur ad exercitum, ut-
 cunque felici hætenus successu. Sed AFUUS eâ de re certior factus ab exploratoribus, ad fauces amnis custodiendas levis armatura misit equites; qui, priusquam hoc resciscerent hostiles copiæ, regum inibi fuso præsidio intercludunt iter. Tum reges, ut AFUUM ad pugnam elicerent, circumire castra, instructis ordinibus eum laceßere, ac timiditatem exprobrantes ei protervè illudere. Ille contra nil moveri didicerijs inanibus, castrâque melius emunire. Præcisâ itaque pugnae spe omni, reque deploratâ, in ipsâ castra, quod ultimum supererat consilium, constituunt impetum facere. Nec prima procedebant malè, nisi stratagemate, quod adornabant, felicior AFUI virtus esset. Igitur intempestâ nocte robur exercitûs ad eam castrorum partem, quâ Boream spectabant, silentio tendere jubet hostis; & militum manum non contemnendam panico tumultu partem Australem aggredi. Hoc fecit eo consilio, ut AFUI militibus ad Austrum, ubi res maximè inclinata videbatur, averfis, ipsi à Borea, unde nihil hostile timeretur, irrumperent. Non latuit AFUUM ea fraus, ex incurfandi modo facillè suspicantem, ad Austrum non agi seriò. Ergo castra, quæ Boream tuebantur, non tantùm non nudavit præsidio, sed quantis potuit viribus, eam partem auxit. Ubi reges audiunt, ad Austrum increpuisse panicum; à Boreâ vacuam, ut putabant, partem aggrediuntur. Sed magnâ suorum clade repressi, cùm stratagema suboluisse animadvertent; effusâ fugâ retrocedunt à castris. Eodem modo milites Australes, quâ data via, profugiunt. AFUUS eruptione factâ fugientes per saltus ac montes infecutus, pecudum more mactavit; memorabili victoriâ potitus, nec uno suorum desiderio, septem regum sine proelio victor. FAUS Zu rex, quâ evaderet, non inveniens; ne in hostium veniret potestatem, mortem sibi concivit. Idem remedium eâdem infaniâ quesivere SURUS KLUNG IUSQUE reges. U rex ad YUE regem amicum profugit, qui hospitem in Imperatoris gratiam perfidè necavit. Reges reliqui tres in AFUI manus venêre vivi, adductique ad Imperatorem poenas rebellionis dederunt, usque ad necem atrocissimè verberati. Neque hîc ebrietatis damnum stetit; sed in ipsum etiam ebrium redundavit. Quippe filio iratus Imperator excedere palatio jussum atque in reguli LINKIANGI humilitatem dejectum successione

*Septem reges
una pugna
victi.*

*Lasum jus
hospitij.*

cessionis jure privavit. Etsi verò in præsens abstinuit ab hac ultimâ sententiâ, cedens Præfectorum precibus; postea tamen eum ob pravam indolem & quòd semper in pejus rueret, rato priori decreto successione exheredem fecit, ut infra dicam suo loco. Verè ut dici queat, unâ ebrietate non unum Imperatorem modò, sed septem insuper interijisse reges.

Anno imperij tertio decimo TARTARI quoque Sinam ingressi sunt per fauces YEN dictas, quâ longissimè porrectus ille murus subeuntes admittit. His opposuit Imperator AFUUM; qui devictos eiecit ex imperio. LIQUANGUS, unus ex AFUI ducibus cum trecentum equitum alâ missus ad explorandum longius progressus, in aliquot TARTARORUM millia inciderat. Jamque fugam meditabantur sui, sine dubio ad unum omnes à TARTARIS, velocissimâ gente, casuri, nisi prudentior LIQUANGUS eos retineret. *Stratagemâ.* Quò vos, imbelles, aiebat, aufert inconsulta fuga? nonne videtis, quo nos in loco fortuna constituerit? ab exercitu nostro plusquam quadraginta stadijs distamus. Si terga præbemus hosti, non effugimus periculum, sed incurrimus. Ceriò enim nos prius assequentur, quam tantum spatium fugiendo emetiamur. Ego potius hoc faciendum putem, ut excitatis opere subitario castris nos sepiamus, multis vexillis undique ad panicum terrorem hostium in altum surrectis; quò fiet, ut nostrâ paucitate minimè cognitâ plures esse credant, quàm sumus. AFUI præterea tantus est apud TARTAROS timor, ut omnino mihi persuadeam non ausuros longius procedere. Factum, ut imperavit; elusisque TARTARIS proximæ noctis silentio cum incolumi agmine ad AFUUM redijt.

Nimia indulgentia parvum in liberorum noxia.

Habebat in palatio apud se Imperatorem UUM, minorem quidem natu fratrem, sed uterinum, sibique charissimum. TEUA quoque mater eum, ut ultimò genitum amabat unicè. Hunc & ipsius amore impulsus Imperator & matris gratiâ regem LEANG creat, claris honorum titulis auctum, præquam ceteros reges solebat. Quin & insignia quædam imperij vexillaque impertijt ei; quibus, cum in publicum prodiret, uteretur ad splendorem. Præterea quoties vellet, in palatij penitissima quæque ingrediendi copiam fecit, quod nulli concessum apud Sinas, ne filijs quidem, ubi septimum ætatis annum excesserint. Solis Eunuchis hoc licet, & ijs, quæ sunt è gynæceo. Sed his honoribus abusus UUS efferre se insolentiùs, & magis magisque tumens ad majora niti; demum ausus ab Imperatore petere, ut se-
nuncu-

nuncuparet heredem imperij. Quanquam non tam suâ sponte processit eò arrogantia, quàm XINGI & GUEI aulicorum impulsu. Cùm igitur aliquando apud Imperatorem præfente TEUA epularetur; quod clam optaverat, denique palam petijt. Nec ad ejus vota difficilis Imperator, postponens jus amori, jamjam annuebat; cùm IENUS & alij quidam Præfecti, quos inter & AFUUS, sic eum alloquuntur. *Quoties in imperio, filijs præteritis, frater declaratus est heres; semper ortâ seditione varia calamitates rempubl. invaserunt. Quò æquus est, ut meminere, imperator, te à majoribus tuis non imperium modò accepisse, sed unâ etiam, quæ sunt ab ipsis salubriter instituta. LEUPANGUS autem abavus tuus hanc inter reliquas leges imposuit, cùm essent Imperatori filij, nunquam fratres eligerentur.* Valuit apud Imperatorem hæc admonitio; atque ab incepto destitit. At UUS iræ impotens in consilij authores insurgit, eosque per XINGUM ac GUEIUM jubet interfici; uno AFUO, qui jam apud exercitum agebat, ad alias adhuc insidias reservato. IENUM ergo aliosque præterea decem è Præfectis majoribus hi, quos dixi, è medio sustulere. Quod ubi nuntiatum est Imperatori; mittit, qui & VUM & duos illis aulicos comprehendant. Sed eos in præfens VUS subtraxerat vinculis, in ima palatij deductos, abditosque, quâ nemini patebat ingressus. Ipse tamen captus, & jam capite plectendus erat, nisi TENÆ matris lacrimis flexus Imperator ferre sententiam distulisset. Inter hæc GUEIUS & XINGUS ubique quæsti, nusquam inveniebantur; donec uni demum è custodibus palatij res innotuit. Ille sibi suisque certum exitium metuens, quòd in secretam speluncam per se patuisset hominibus ejusmodi descensus; UUM convenit, & quid fato opus, deliberans, in eum sic invehitur. *Cur te ipsum, ô LEANGEREX, nosque tecum is perditum? nam certa mors atrosque manet, si locum relinquis perditorum hominum iniquis consilijs, quæ quò spectant, nisi ut imperij legibus fraudem facias? quod si resciscet Imperator, à te XINGUM QUEIUMque introductos in palatium; (quò quid est proclivius?) unius tua culpa invidia se provolvit in omnium nostrum exitium. An tibi jam effluxit ex animo, paucos abhinc dies vitam tuam maternis condonatum esse lacrimis? Adhibe, queso, remedium in tempore; ne irati Imperatoris dolorem nondum bene sanatum denuo haud paulò gravius accendas.* Vera loqui custodem sentiebat UUS; ac partim amicorum, partim suo periculo utrinque evidentissimo commotus uberrimè flere cœpit. Tandem nuncios ad eos

PP 3

mittit,

mittit, qui monerent esse proditos, nec aliud praesto, quam in morte remedium; rogare proin, ut ipsi de se statuerent. Nuncios autem clam admonuit, ut, si cadere sua manu timerent illi, vi vitam eriperent. Sed ipsinet, quanto in discrimine versarentur, edocti, postquam supplicium impendens voluntaria morte redemerant, summo silentio in palatij nemore sepulti sunt. Speraverant illi quidem, Uo Imperatore, magnos honores; quibus imminentes in malefactis etiam fidelem operam navabant. Sed extremo suo malo didicere verum esse, quod dicitur, Mala consilia consultoribus pessima.

*Maternus in
Bluum amor.*

Interim TEUA mater nullum lacrimandi modum facere, de Uo filio sollicita, nec cibum nec somnum admittens. Quae res quanquam Imperatori matris vicem miseranti maximo dolori fuit; plus tamen publici boni affectus apud eum valuit, Uo negantem veniam pervicaci severitate. Optabat interim tamen, ut Praefecti rationem inirent, qua Uo placaretur. Aderant tunc commodum, qui ad UUM & reliquos capiendos missi fuerant; quippe ab VO de XINGI GUBIQUE morte docti. Quos ut Imperator sine praeda venisse videt; *Eccur UUM ac reliquos non adducitis, quos comprehendi iusseram? Ipsi jus, inquit, dixere jam perfidia sua voluntaria morte, qua vel suo iudicio digni erant. XINGUS ac GUEIUS jam dedere poenas. Rogamus igitur, ut hac de re nil amplius inquiras. Condona modo injurias tuas lacrimis matris tuae, qua se UI causa excrucians, nullam nec cibi nec somni partem capit. Dissimulandum est, quidquid est, in quo peccavit Uus; cuius crimen haud ab ipsius malitia, sed a perfidorum fraude profectum est, & venia tum hoc, tum illo praecipue nomine dignum, ne matrem eneces. Illo servato innoxio simul & matrem servabis, bis uno facto pio.* Tunc Imperator, Virique premor, ait, hinc pietate, ne matrem perimam; inde iustitia, qua salva Uo reconciliari non possum. Quare animi pendens ac plane nescius, utram in partem me flectam, hoc negotium vestro arbitrio committo. *Ite, meamque matrem iubete bono esse animo ac vivere.* TIENXAUS, qui huic quaestioni praepositus erat, ubi mentem Imperatoris intellexit; senio ac moerore confectam Imperatricem prope adiens, *Vive, ait, Imperatrix! Uus filius tuus salvus & incolumis est! Quae obiecta sunt ei crimina, nefanda illa quidem, ipso tamen insciente facta sunt. Nulli culpa obnoxium deprehendi; unde innocens ab Imperatore pronuntiatus est. Hic demum ad iactitiam a moerore traduci passa se TEUA, lacrimas siccat, cibumque sumit, alacris utcunque.*
Deinde

Deinde tamen Imperator VUM non eadem, quã prius, comitate tractabat; turbulentum hominis ingenium factumque formidans. Denique penitus à se removit eum, & nec mensam nec curram amplius cum ipso habuit. Uus autem videns, se illis molitionibus, quẽs imminebat imperio, Imperatoris gratiã excidisse, ineluctabili tristitiã oppressus non multò post fati concessit, ingenti matris moerore. Quam ut quoquo modo consolaretur Imperator, in UI-filios LEANG regnum partitus, regulos creat; filiabus verò magnas donat opes, non leve luctuum, quẽs Imperatrix tantum non succumbebat, temperamentum.

Quanta in hoc imperio, quòtque mala nata sint è polygamiã *Polygamia regni molesta.* unius viri multiplici malo, vel maritis unam ante ceteras amantibus, vel feminis vagum sui amorem inter se invidentibus; suprà sapius est à nobis dictum. Sub hoc Imperatore quanquam & principatum & torum castè habente non defuit exemplum similis infamiã. Cùm pater ejus adhuc rerum potiebatur, ZANGÚLA YENIS regis neptis duas *Tragica ambitiosa multivis machinatio.* filias & filium SINUM è nobilissimo apud YENEM Præfecto, cui VAMHUNGO nomen, genuit. Hoc vitã functo ZANGÚLA juvenis adhuc, TIENO nupsit, apud Imperatorem gratioso, & unam è majoribus præfecturam administranti. Hic ZANGÚLÆ majorem ex UAMHUNGO filiam KINUANGO, & ipsi Præfecto, nuptum dedit. Quibus cùm nata esset filia, emicuit, ut solet, astrologorum & hariolorum ingenium, post magnæ felicitatis experimenta futuram deniq; Imperatricem divinantium. ZANGÚLA, mulier ambitiosa, credidit hæc avidissimè; neptemque magnã curã educatam, non plùs annos quinque natam, in regiam ad Imperatricis ministerium dimisit. Erat insigni formã prædita, quã ceteras omnes è toto imperio puellas facillè superabat. Tertium ac decimum attigerat ætatis annum, cùm IUNGUS Imperatoris filius natu major ex LIEUA matre, legitimã uxore, illam sibi sponsam depoposcit. Quod ut facilius impetraret PIAUAM ex UANGIA concubina sororem suam adhibuit, uti se apud LIEUAM adjutum vellet. At illa tantum abest, ut assentiretur, ut acriter filiam objurgatam de hac petitione, juberet à se facessere. Quam tamen longè proniorem votis suis habuit CHEUS alter Imperatoris ex VANGIA filius, eandem exoptans conjugem sibi. Nihil enim cunctata LIEUA, imò læsa, quòd ipsius nuptias ambiret, protinus eam tradit. Id matrimonium CHEO viam ad imperium stravit. Nam

PIAUA

PIAUA CHEI soror uterina, cognito puellam fratri sponfam provenisse; adversus LIEUAM & LUNGUM vehementer excanduit. Hinc apud Imperatorem identidem eorum obtrectare famam; contra, ubi se cunque dabat occasio, VANGIAM CHEUMQUE dilaudare. Quibus artibus aded in Imperatoris animum irrepfit, ut tandem LUNGUM filium exheredaret, ebrietatis illius, in qua tot malorum causa constiterat, memoriã suspensam aliquantisper iram fortius urgente. Quod ut commodius ac sine turbis ageretur, VANGIÆ secundæ uxori diadema imposuit spreta LIEA, CHEUMQUE illius filium imperij heredem declaravit. LIEA tantæ injuriæ impatiens, & si fato cessisset Imperator, atrociora rimens mala, quæ ut plurimum à successoris matre reliquæ uxores & concubinæ afflictarantur; cum iram & dolorem in æmulos effundere non posset, magnitudine mali oppressa moritur.

Neque hinc invenit exitum hæc tragedia. Multi enim è Praefectis indignitate rei commoti, cum obstarent Imperatori, néve primam uxorem ejusque filium aspernaretur, auctores essent; propterea intererenti fuere. AFUUS etiam ipse, tantus alioqui vir, cuique tantum debebat Imperator, eandem ob causam mulierum insidijs appetitus, atque in vincula coniectus, voluntariã inedia sibi vitam exhaust. Nec verò jam solum Imperatori restiterat; sed etiam, cum ZINUM ZANGULÆ filium reguli vellet ornare potestate. Quæ libertas eum mulierum odio exposuit; quod non nisi extincto AFUO quievit. Tantum possunt ambitiosæ mulieres, ubi pronas aures, animosque maritorum vel amicorum sibi obnoxios habet.

Post hos & HIAOKINGUS diem suum obiit; undique laudandus, nisi quòd in eo summa levitas esset & inconstantia. Nunquam in ullâ causâ susceptâ, præterquam in VANGIÆ electione constanter permanisse memoriæ proditum reperio. Sed inter ejus laudes eminet obsequium & reverentia erga parentes, quæ, ut sæpius dictum, apud Sinas maxima primaque virtus habetur. CHEUS ei filius successit. Nam LUNGUM LINKIANG regem creaverat, exutum jure successionis, eoque in regno velut in carcere conclusum neque situm regiã urbe exire, ne, si vires suppetere audaciæ, turbas daret. Quoad vixit, magnæ semper ei curæ fuit agricultura, & bombycum educatio. Immensis opibus, quas collegerat, parcè utebatur. Quò factum, ut successorì affatim pecuniæ, quæ in his etiam terris nervus, suppeditaret.

taret ad illa sumtuosa bella, quæ ante ipsum aggredi ausus est nemo. Nam & TARTAROS, qui colebant veterem TARTARIAM, armis invadens, ad internecionem ferè delevit, & in Indiam usque terrore sui prolato, BENGALAM etiam penetravit, de quibus infra.

SEXTUS IMPERATOR

HIAOUUS.

Imperavit annis LIV.

CHÆUS itaque partim fortunâ, partim arte, quod naturæ jus negabat, imperium obtinuit; & Astrologorum de ejus uxore prædictionem eventus probavit, felici Sinarum sorte. Verè enim egregius Imperator fuit. HIAOUUS dici voluit, quod obedientem Belligerum sonat. Diuturnum habuit imperium, hoc est, annorum quinquaginta & quatuor, ingenti vel sapientiæ vel felicitatis famâ. Sapientes ac literatos amabat mirificè; nec minùs senes prudentiâ canisque simul venerandos. Vtriusque generis homines undique convocatos vel ad doctrinam interiorem vel ad publica consilia adhibebat. Revixere quodammodo ac postliminio ad se rediere sub docto principe & doctorum amatore literæ. Libros, quotquot potuit, undique collegit & acquisivit. Nec bellicâ virtute minùs, quàm literis insignis fuit. Vtramque nimirum Palladem amicam habuit, armatam ac togatam. Omnium primò TARTAROS subegit ac domuit, eorumque terras ingressus, omnia longè latèque vastavit. Sinico etiam imperio vicinam INDIAM, eam præcipuè, quæ ad Libycum vergit, à GANGE clausam, ad BENGALAM usque regnum occupavit. Nulli sanè Imperatorum rebus gestis & hinc efflorescente nominis gloriâ cessisset, nisi egregias naturæ dotes ac virtutes, humanæ conditionis oblitus, longioris vitæ cupidine foedâset. Prorogandæ namque vitæ præcepta ad insaniam usque sectabatur; ridiculæque multa eâ de causâ fecit, deceptus ab impostoribus. Adeò verum est, Nihil esse in humanis omni ex parte perfectam. Sed de his omnibus exponam suo loco.

Vix patri iusta persolverat, cùm indicto sapientum conventu laudatas quasque leges & instituta optimorum Imperatorum ex ijs audire voluit; quòd diceret sibi nihil optatius vel antiquius esse, quàm sub-

*Cyclo 49. ann.
38 ante Chris-
tum 140.*

*Primus Tar-
taros subegit.*

*Amor pro-
ganda vitæ.*

Qq

ditorum

ditorum bonum, & orbis totius cum Sinicâ politiâ conformationem, Aderat inter alios Philosophos TUMCHUNGUS, è KINGCHEU oriundus. Huic omnes consensu deferebant, ut Imperatori primus responderet. Quod ille pro eâ dignitate ac sapientiâ, quâ pollebat, tam egregiè præstitit, ut me non pigeat concionem illius hîc apponere, servatâ Sinicâ phrasi, quantum potero. Ea namque dixit, quæ au-
 disse nec Sinis indecorum fuit, nec Europæis erit fortasse inutile. Ego, aiebat, cum considero, quanta calum inter & hominem debeat esse consensio; reme timore plenam invenio. Nunc quidem calum non iniqua nobis promittit tempora; quin imò, quâ est erga nos pietate, mortales omnes pace vult ac quiete donare. Neque aliud jam desideratur, nisi ut obedientes celo, nobis vim inferamus. Primum, in quo laborandum, est verarum virtutum studium. Illud aures, illud oculos nostros diriget ac perficiet; ex hoc augetur & clarescit prudentia. Deinde vis nobis est adhibenda, ut nunquam non in rectæ rationis stadio curramus. Sic enim virtus continuo magnis exsurgit incrementis ac merita augebit. Est autem recta ratio, per quam tanquam per planum iter procedere debet bona orbis gubernatio. Illa pietatem, justitiam, politiam, optimas leges & pulchram inter reges subditosque consensionem complectitur; ex quâ bene constituta emanat continua illa multorum annorum series, & in orbis imperio ex patre in filios nepotisque derivata successio. Hinc denique orbis totius ad veram doctrinam existit vitæ, sanctitatem conversio. Regibus ante omnia, si quidem vera pietas eis est rectique ratio cordi; simul cordi debet esse perfectio sui, nunquam nisi quod rectum est, intuentium. Inde palatii totius auctoritatemque boni pendent mores; indidem porro magistratuum & præfectorum virtus ac sinceritas, populorum fides & orbis totius optima constitutio. Tali rege nemo erit vel ex vicinis vel ex remotis, quem non tangat regis ad exemplum cura sui perficiendi sequendique recti. Regis virtus instar venti, subditi sunt instar segetum; quæ omnes in illam inclinant partem, in quam impelluntur à vento. Nulla quidem res homines agit longius in transversum, quàm avaritia lucrique fames; verum sicut aqua deorsum ruens castigari sistique potest, ita hominum cupiditas legibus ac bonâ doctrinâ frenari debet. Eam ob causam antiqui reges primum illud ac præcipuum in principatu ducebant, uti scholas & academias constituerent, in quibus subditi ad doctrinam, ad pietatem, ad justitiam, ad humanitatem ac politiam informarentur. Ita puerilis ætas ad pulcherrimorum morum elegantiam adolescens, in parentes inque majores obedientiam & obsequium

Sapiens oratio
Tumchungi.

Similitudo,

Alia.

quum induebat. Optimi autem ac pij reges, qui malis in imperio successerunt, impressa vitiorum ab antecedentibus vestigia, ac pessimos inductos mores abolebant omnino, quò pulchrius ipsi demceps suas in administranda republica partes implerent. Et quemadmodum musci, cum instrumentum sibi metipso discors acceperit, prius illud explorant, chordas vel tendendo vel laxando, donec iusta proveniat harmonia; sic boni regis maiorum regum discrepantiam spernebant, & malas leges in bonas permutabant. Hæc dixi, ô Imperator, ut illos imitari te non pudeat, iam imperialis HANNA familia tua imperium totum pacificum habet. Adhuc ob bella ac turbas omnia in meliorem statum ab antecessoribus tuis redigi non potuerit; tibi, optime Imperator, hoc calum concessit, prudentiâ super omnes pollenti, & quid agere conveniat, probè intelligenti. Sed memento illius dicti, quod in proverbium abiit; *Melius est rete accipere ac pisces capere, quàm illos tantum natantes videre ac laudare. Manus ad opus applicandæ sunt, non solum ingenium ad intelligendum.*

Alia.

Proverbium.

Inexpectata erant hæc Imperatori, futurum speranti, ut ad ardua se atque ad bella suscipienda Philosophus animaret & horraretur. Magno enim atque excelso erat animo, & orbem totum suis victorijs destinante. Quam ob causam antè jam exquisierat rationem totius orbis ad Sinicam politiam conformandi. Sed negabat Philosophus ex eorum secta bella digna esse, quæ ab Imperatore tractarentur; & plus virtute, quàm armis effici posse credebat. Verùm, ut erat prudens Imperator, id dissimulare, laudare Philosophum; & ut plura doceat, mandare. Tunc TUMCHUNGUS opinionis suæ tenax & pacis opus urgens, eâ super re porro sic disseruit. *Qui doctos, inquit, ac sapientes ad se vocat ac consultat, nec deinde salutaria docentes audit; eam similem dixerim illi, qui lapidibus gaudet pretiosis, quos ubi plures adhuc rudis collegerit, nullum tamen unquam expoliri curat, unde illorum pulchritudinem non videt. Magna CONEUTII doctrina est, quam omnes sequi amplectique debent, eamque alijs tradere. Ille pacis artes ac belli docet optimè; quæis, ô Imperator, si animum imbueris tuum, homines verè sapientes te amplectentur, ab eis necessaria recte orbis gubernationi atque optima præcepta disces. E doctrinâ CONEUTII vera existet sapientia. Meminisse quoque te velim præmijs virtutem acui, poenâ verò timorem injici. Illis bonos ornare, his malos coercere, si qui sint, debemus quidem; at bonâ piâque gubernatione id efficiendum est, ut mali non sint. nec adeo poena necessaria, solisque præmijs utamur. Ita denique bella cessabunt.*

Similitudo.

fabunt. Regum munus, quod eis calum imposuit, in pietate ac virtute consistit. Virtutem debent reipublica; poenarum aut suppliciorum terrorem procul habeant. Hæc enim præter calum voluntatem adhibentur, neminem volentis esse malum, sed omnes bonos. Fungantur reges bene suum munus, calum sequantur nutum, pietatis perfectæque virtutes curam habeant. Sic vitia, sic poena, sic bella demum ex orbe pellentur.

Hæc postquam Imperator audivit, ut in eam rem plura disputaret, imperat, mirificè delectatus ejus facundiâ. Et ille sui similis ac constans, quamvis nôisset Imperatoris ingenium, dicta jam exemplis confirmare cœpit. H I A A, inquit, prima imperialis familia quo tempore rerum potiebatur, plurimum fidem atque integritatem amabat. X A N G A verò ab illâ proxima simplicitatem morum ac comitatem; C H E U A denique familia tertia ornatum & urbanitatem. Ne pigeat sequentes Imperatores antiquorum insistere vestigijs, optima ex quavis familia eligendo. Nemo quidem inficias ierit, recti rationem & quicquid huic consentaneum est, originem è celo trahere; sed quemadmodum calum unum semper fuit & immutabile, ac perseverat, ita recti ratio ac consentaneum idem, quò antea fuit, etiam nunc esse debet. Nihil virum amat humile, nihil vile; quod si caderet in virtutem, jam virtus non esset, quippe vitij commissa. Sed alta solùm ac magna æternumque mansura continet; in solo pulchro & bono consistit, quibus, quicquid est in orbe nobile, continetur. Iam quia bella nihil habent pulchri, nihil boni; è virtute aliena sunt & vitiosa. Y A U M regem secutus est X U N U S, X U N U M I u u s. His omnibus una recti ac consentanei fuit eademque ratio, quam alter ab altero quasi cum imperio per manus accepit. Qui bene sanèque volet orbem regere, hanc rationem sequatur necesse est. Quam quicumque deseruerunt olim, mali reges fuere; mali autem ideo fuere, quia illam, que unica est, bene gubernandi rationem deseruerunt. H A N A quippe familia nostra post multa bella reique publica perturbationes, pacatum tandem imperium tenet. Hoc ut quietum conserves, necesse est, atque pacatum. Oportet quidem in præsens de urbanitate atque ornatu C H E U A familia nonnulla detrabere; sed & multa integritatis ac fidei ex H I A A gente assumere. Non sunt omnia omnino innovanda. Quemadmodum enim currus easdem habet rotas, quas habebant antiqui, & flumina eandem alveum, calum denique motus eosdem; ita homines ijdem sunt, eademque constantes voluntate. Quare ad eos regendos eadem debent esse statuta, leges eadem; ne peregrinis ac novis inventis monstra potius im-

Similitudo.

Similitudo.

verbantur.

vehamus. Sufficiant nobis regum antiquorum exempla; è quibus facile bona eligentes, mala, si qua fuerint, vitabimus.

Imperator itaque tunc quidem abstinuit, & pacis artibus totum se dedit, leges ac statuta ritusque imperij ordinavit. Rem etiam agrariam, magni, ut sæpius dictum, in imperio Sinico momenti, temporum injurijs iterum labefactatam restituit.

Vna res tamen eum anxium habebat, & à consilio belli exteris inferendi avocabat. Iu u enim YANGCHEU rex, Imperatoris frater natu major, licet ex aliâ concubinâ, vir audax & insolens, imperium ætatis prerogativâ sibi debitum, ab HIAOUO occupatû indignè ferebat, & multorum animos in partes sollicitabat. Imperator ergo, priusquam res erumperet in arma, obstinatum ac ferocem fratris animum emollire tentat, & perspectâ TUMCHUNGI virtute ac persuadendâ gloriâ, & quantopere à bellis omnes absterreret, eum ad YUUM fratrem legat, quam ob rem mitteretur, bene instructum. Per hunc igitur ad fratrem plenas humanitatis atque officij literas dat, rogâtque, ut tantum hominem eo in honore apud se habeat, quem illius virtus ac sapientia merebantur. Mira itaque TUMCHUNGI in agendo *Agendi doceritâ.* dexteritas cum virtutis opinione conjuncta, ferocem Iu u animum sibi conciliavit. Quo factum est, ut sæpe ad colloquendum invitatus, paulatim optimis monitis atque consilijs eum ita placârit, ut planè Iu u in alium mutârit virum, effeceritque, ut fratri non ampliùs invideret fastigium. Tantam vim habet vel apud malos virtus, quæ verè in res omnes imperium habet.

Memorant deinde, TUMCHUNGUM post multa alia præclare *Amor vite private.* acta turbas aulae præfecturæque pertasum, domum, unde pauper emerferat, pauperem rediisse. Ibi ludo aperto magister factus, undecunque advenientes, publicè Philosophiam Sinicam docebat. At non eo perinde carere poterat Imperator, qui nullam magni momenti rem aggrediebatur, nec implicatum aliquod negotium absolvebat, quin prius TUMCHUNGUM per literas consuleret. Ajunt autem auctores Sinici, adeò prudenter eum ad omnia respondisse semper, ut, quod ipse suavisset, illud omnino esset optimum; quippe quo in rebus ac negotijs conficiendis nemo erat clarior, nemo justior.

HIAOUUS, ut dixi, bellorum erat ac militum amans. Vnde *E venationis periculum.* cum ab armis temperaret sibi, Præfectis pacis studia suadentibus; venationi se addixit impensè, robustæ voluptatis gratiam secutus.

Aliquando tamen in illâ nimius fuit. Iuvenis namque ac viribus pol-
 lens gaudebat maximè, omni spreto periculo, & apros & urfos ipse
 solus invadere, solus ferire. Forte autem accidit, ut hujusmodi feras
 insequens ab aulicis ac famulis longius discederet, aberraretque il-
 lactenus, ut inveniri non posset. Ibi solus à latronibus captus proximè
 aberat ab ultimo discrimine. Nemo enim ex ijs Imperatorem eum ef-
 se suspicabatur; aliud proinde nihil quàm ipsius necem ac spolia cogi-
 tantibus. Sed in hoc rerum articulo quadam anus ei salutis fuit, latro-
 num famula; quæ ex corporis habitu faciæque imperio dignâ minimè
 vilem conjectans hominis fortunam, periturum insuper miserata, mô-
 dum, quo præsens periculum evitaret, ostendit. Ex hac occasione,
 SIANGUS, supremus militum Præfectus, ut Imperatorem à nimâ
 venandi voluptate averteret, in admonentis authoritatem assurgens,
*Gaudium est tuum, inquit, in via, devia, & periculossissima quaque mon-
 tum loca subire, ut feras sagittis figas. At enim timeo non perfundtoris,
 quod modo tantum non contigisse vidimus, ne tandem illam veram habeas
 obviam, qua te adducat in pericula nunquam provisa. Fortasse spernet
 arma & inimicorum vim virtus ac fortitudo tua, sed hæc, ubi cum bestijs
 venit in certamen, parum valent. Perspicax es & multum in posse-
 rum prospiciens. Vitare naturâ tuâ, quaeso, & ante periculum obviam ito
 periculo. Nec illud tacuerim æquum non videri, dum capis feras, interim
 abs te tuorum subditorum vastari agros, & agricolarum duros labores ab
 equis tuis pessumdari.* Audijt hæc patienter Imperator; quoque in-
 posterum essent à venatione indemnes agri, amplum & in multas leu-
 cas patens ferarum septum excitare totumque montem NANXAN
 muro cingere meditabatur. Verùm ubi necesse fore comperit, eo ope-
 re magnam agrorum partem includi; destitit ab incepto, seipsum po-
 tiùs vincens, & quamlibet gratam venationem sibi negans, quàm ut
 induceret in animum subditis damnum facere. Tantus semper fuit
 apud Sinicos Imperatores, quæis probitas cordi, suorum amor, & in-
 imperando cautio, ex æquo & iusto agentes omnia, nihil ex libidine.
 Res sanè digna, quam omnes imitentur reges, & præcipuè Christiani.
 Itaque antiquorum regum septis contentus, in eis venabatur ac mili-
 tare robur exercebat.

*Oratio Præfe-
 cti à venatio-
 ne dehortan-
 tu.*

*Audita ab
 Imperatore
 publice hono-
 rat.*

*Sinarum disci-
 plina quinque
 libris compre-
 hensa.*

Anno imperij quinto cum jam multos apud se haberet sapientes
 ac liberaliter tractaret; mandavit, ut quinque libros, quos UKING
 Sinæ vocant, à patre suo jam inventos in lucem darent. Singulis do-
 ctos.

tores præposuit, ut eorum doctrinam alijs explicando traderet. Primus est **LEKING** sive mutationis liber, qui per figuras ac symbola doctrinam suam proponit, ut initio hujus epitomes explicatū. Secundus **XUKING** dicitur, hoc est, librorum doctrina, sive liber librorum. Est antiquarum trium imperialium familiarum ad compendium redacta historia, non omnes quidem omnium familiarum Imperatores, sed aliquos tantum, & præcipue probos, ab eis vel dicta prudenter vel præclare facta enumerando. Initium ejus libri est **YAU** Imperator; narrantis deinceps & explicantis gubernationis modum, quo veteres Imperatores usi fuerant; multa quoque tractantis de statutis, legibus ac ceremonijs, quas primi Sinarum Imperatores adinveniant. Tertius est carminum liber, **XIKING** appellatus, qui Poëtica inventioni jure suo indulgens, non prosa, sed versa oratione rerum naturam commodè explicat, ab Imperatoribus bene secusque facta denarrat. Quartus est **LKING** urbanitatis ac morum liber; hic continet ritus, mores, & quidquid ad civilitatis partes spectat. Nulla ferè est humana actio quamvis minima, cui modum non præscribat. Stoicà severitate non absimilis ijs, qui se magistros morum profitentur; nisi quòd minutijs quibusdam scrupulosè persequendis non effugiat legentium fastidium. Agit etiam de divino cultu bene ac graviter. Quintus liber est **CHUNCIEU**, **CONFUTII** partus; quem ver possis & autumnum dicere. Varios in eo reges proponit, bonos juxta malosque, neutrorum famæ obnoxius, fugienda, sequenda, pro cujusque meritis, aut damnans aut commendans in posteritatis exemplum. Propositum erat **CONFUTIO**, belligeros aevi sui reges à rixis aliisque malis avertere, vitiorum fœditatem, pulchritudinemque virtutum, uti supra dictum fuit, ostendenti. Hos ergo quinque libros Imperator primo nitore restituit, publicique juris fecit unà cum **CONFUTII** **MENTII**que Philosophiâ. Horum doctrinam omnino callere debent, quicumque ad literatorum honores adspirant. E reliquis verò unum necesse est eligere, cujus scita tueantur, qui doctoris ambiunt insignia. Porrò manu scripti erant hi libri omnes, quòd ijs temporibus nondum apud Sinas esset inventa typographia; quæ, ut ex Sinicâ constat historiâ, sumit originem anno post Christum natum circiter quinquagesimo.

Cum septem annorum spatio rempublicam optimè ordinasset nec præsidij militaribus minùs, quàm legibus firmasset; tum **TAR**

TARIS

*Præfili comm
filio ruptum
fadue.*

TARTARIS bellum movere cœpit, perfidè pacem cum eis factam frangens, Ad hoc eum QUEIUS unus è Præfectis ultro propensum & currentem facillè compulit. Sed author belli QUEIUS haud multò post mali consilij poenas dedit, ut mox referam. Hoc itaque bellum Imperator contra TARTAROS suscepit, quàm potuit occultissimè. In causam belli magnus ille murus prætebatur, cujus tuendi muniendique specie duos misit cum summâ potestate duces, LIQUANGUM & PUXEUM, utrumque iusto exercitu instrum. Hos dein Imperator ipse cum trecentis militum millibus subsequitur. Quem exercitum ad vallem accumbentem ad MAYE seduxit, excitatis inibi, quoad ejus fieri potuit, clam hoste castris. Animus erat, collectis copiis omnibus, inopinantes TARTAROS invadere, idque tanto silentio succedendum sperabat, ut nihil ejus TARTAROS adverteret. Sed hos non sefellere tanti motus; accedente præsertim securitate QUEII, cujus famulus ab illis cum literis interceptus est. Ergo TARTARI ad vim repellendam se parant. Imperator ubi sua consilia detecta videt, sive ut è TARTARORUM animis suspicionem evelleret, eosve placaret, sive ut QUEIUM puniret, tradidit eum carceri. Vbi perfidiæ poenas dedit, sibi ipsi carnifex factus; & unde gratiam Imperatoris sperabat, mortem invenit. TARTARI tamen QUEII morte non contenti, bellum suscipiunt, perfidiâ Imperatoris altius in eorum animos descendente, quàm ut eam concoquerent. At viribus suis eliffi, donec è terris suis majores copias advocarent, murum, quotquot ibi in præsidio erant, ingrediuntur, ac prædas agunt. Sic Imperator, qui aliena vexatum ibat, sua defendere coactus est. Quare cum videret inapertum jam bellum rem evasisse; rerum suarum satagens, quatuor duces in varias partes ad illos reprimendos dimisit, traditis unicuique decem armatorum millibus. Omnes tamen à TARTARIS fortiter excepti sunt atque rejecti. Unus CHINGUS victoriam de TARTARIS reportavit; quorum septingentos cum totidem equis captos ad Imperatorem deduxit. Eum, quò reliquis ducibus adderet animum Imperator, in illis TARTARORUM confinibus, quâ ipsos devicerat, dynastam creavit, attributo illo territorio. Jam hiems imminebat, in his locis asperrima. Quare Imperator in regiam regrediens, LIQUANGUM ei bello cum amplâ potestate præfecit. Jamque TARTARI quoque advenerant, nec viribus nec numero imperialibus impares. At postquam audivere LIQUANGUM esse summum ducem, pugnam

*Consilij mali
author. Ranald
daz.*

pugnam inire non sunt ausi, nec, quàm diu illic stetit, murum transgre-
 di. LI QVANG I namque fortitudinem ac felicitatem à multo jam
 tempore perspectam habebant, nec eum alio nomine quàm VO LAN-
 TIS DV EIS vocabant. Sæpe nimirum conficit sola fama bellum. *Volans Divus*
 Sed nec Imperator suos extra Sinam abire sinit. Terrebat eum regulor-
 um quorundam nimia potentia, formidantem, ne sparsis aliò viribus,
 aliorum in Imperio vires experiretur. Et certè reguli nonnulli jam ni-
 mium creverant, in quibus vnus mille stadia terrarum quadrata
 habebat, cum Imperij leges ad summum centum stadia regulis conce-
 derent. Itaque timens, ne facerent, quod sub Patre suo fecerant, milites
 non emisit. Interea tamen huic malo prudenter iuit obviam novis *Novis legibus*
 quibusdam inventis Legibus, Decreuit enim, vt in posterum Reguli *quæstus Imperij*
 acceptas jure beneficij terras inter omnes legitimos filios æqualiter *consultum.*
 partirentur. Nec enim jus & fas esse, vt vno omnia accipiente reliqui
 fratres in paupertate essent. Hinc illud existere, vt mortui parentes
 justis honoribus careant, quibus eos filij omnes afficere non possint pro
 eo ac dignitas eorum postulat, obstante paupertate. Magnam verò
 vim habet apud Sinas ea ratio, quæ à parentum obsequio petitur.
 Quam ob causam etiam nunc mos est, vt filij omnes æqualiter inter se *Hæreditas æ-*
 parentum diuidant bona. solum imperium integrum atque indivisum *qualiter diuisa.*
 vni cedat. Deinde statuit etiam vt beneficiarij terræ vbi fortè legiti-
 mus successor deesset, ad Imperium devoluerentur vnde avulsa fue-
 rant; nisi ipse Imperator pro Regulorum meritis aliud statueret. Hæc
 duo decreta statim vim habere voluit. Quò factum est, vt regna bene-
 ficiaria secundo ac tertio genitis lacantibus in varia distraherentur
 dominia. Quæ res etiam primogenitorum amorem in Imperatorem
 concitavit, nec minorem à Regulis securitatem; id quod prætende-
 batur.

Decretum insuper, vt in posterum Imperatoris esset, Regulis omni-
 bus summum Præfectum dare, nec sine illius consensu liceret his eum
 electo alio respuere. Hoc decretum C I Regi mortem attulit. I E-
 N I V S namque apud Imperatorem graciosus, summusque C I o Præ-
 fectus datus, incestus ei crimen intulit, quasi cum sorore consuisset; ad
 quod experiendum ipsum gynæceum ingressus est. Non ferens tantam
 Præfecti audaciam, tantumque dedecus C I Rex, mortem sibi concivit.
 Quo audito Imperator I E N I V M cepit, & cum tota consanguinitate *Punita nimis*
 tanquam reguli interfectorem deleuit. Sed præcipua illius occidendi *audacia.*

R. I.

causa

causa fuit, quòd hic casus Regulos quàm plurimos irâ & indignatione accenderit; quiritantes nimiam summorum Præfectorum audaciam & insolentiam esse. Quos vt placaret Imperator atque ostenderet hoc se minimè volente factum; eapropter IENIVM morte multavit. Odij porrò, quod IENIVS in CIVM conceperat, causa fuit, quòd Rex filiam eius vxorem accipere noluit, quam optabat ei nuptum locare.

Chimici Sinenses immortalitatem spondent.

Interim tamen Imperator ab impostoribus deceptus, in terris æternæ vitæ præcepta sectabatur. Illi namque chimicâ pergebant arte se non modò aurum atque argentum facturos polliceri, sed & medicinam illam, quâ sumtâ viueret æternum & in XINSIEN, vt vocant, mutaretur. Amabat impensè res raras & exquisitas; quæque curiosa pascunt ingenia, ijs plerumque delectabatur. Vnde illis impostoribus aures dedit, maximè cum id promitterent, quod vnum ad felicitatis apicem Imperatores Sinici sibi deesse credebant. Hinc titulus ille, quo præcipue gaudent & ab omnibus vocantur, VAN VAN SV, quod decem annorum millia significat. Hoc titulo perpetuò cum inter loquendum, tum scripto appellatur. Immortalitatis igitur adipiscendæ causâ curauit extrui palatium ex meris lignis odoriferis, ex cedro, inquam, cypresso, camphurâ & id genus alijs, cuius odor ad viginti stadiorum distantiam profusus facillè percipiebatur, vt Historici scribunt. In eo Palatio cupream turrim viginti perticarum, stupendum sanè opus, extrui iussit; antus ad summum vsque patente, per cochleam ascensu. Ingens ibi erat cuprea peluis ad modum humanæ manûs fusa, quâ ros purissimus in singulos dies colligebatur; in quo rore vniones æternæ vitæ medicinam macerabat, quibus ex impostorum fraude sperabat se immortalem fore. Præterea mirè Palatium exornauit atque in tantum, vt tradant, omnia Sinensium Imperatorum ad hoc vsque tempus palatia illi magnitudine ac splendore celsisse. Vnum, quòd in hoc Imperatore planè mirandum, non omiserim. Nam licèt his nugis operam daret, nunquam tamen officio suo defuit; quin alia ex alijs negotia maiora semper & altiora meditabatur. Istud quoque circa immortalitatis præcepta de hoc Imperatore narratur. Quem cum impostor quidam poculum miscere docuisset, quo exhausto fieret immortalis; poculum parauit, & vrgentibus quibusdam Præfectis supra mensam posuit. Tum vnus è Præfectis maioribus ei exquisitis argumentis suadere capit, ne fidem impostoribus adhiberet, nè poculum ebiberet; sed omnia incastum. Hic repentè Præfectus in poculum involat & exhaurit. Excanduit scilicet Imperator; & quoniam ere-

Error circa immortalitatem huius vitæ Imperatori

pram

ptam immortalitatem sibi credebat, quâ morte tantam audaciam vindicaret, deliberationem habuit. At Præfectus Imperatorem placidè alloquens, *Occidere me non potes, inquit; nam aeternæ vitæ tibi medicinam. Si autem mori possim, nullum hic est crimen meum; qui non medicinam veram, sed impostorum tibi mendacia. Ex his, quid tecum agant, intelliges.* Imperator his dictis statim acquieuit, & Præfectum suum de prudentia collaudavit. Nec tamen omnino destitit æternam vitam querere, ut infra videbimus. Vix enim, semel ab hac insaniam correptus, unquam curatur; qui artis chemicæ potissimus esse solet effectus;

Post hæc itaque, cum per ea, quæ diximus, decreta satis providisset Imperio; tandem per Præfectos suos extra Sinicum Imperium missos multa occupavit. Regna, Sinae occidentali ad Libycum objacentia. Vnde reuersus CHANKIENGVS YUEPT, TAVON, TAKIAMque regna sub Imperium esse subjunxit, Imperatorem edocuit. In TAKIA regno mons est, quem KIVNG vocant. Ex eo monte CHANGIENGVS attulit arundinum genus quoddam intus solidarum, quarum nodi multum inter se distabant, ceterum sustentandis semibus in baculi vicem aptissime feruentium. Hæc verò Sinici sunt Autoris verba; quibus clarissime describit genus illud cannarum, quod in India BAMBVM MACHO dicitur à Lusitanis, quod marem arundinem sonat; in Sinis autem similes non est reperire. Vnde hoc Regnum prope BENGALAM fuisse crediderim. TAVM verò regnum commemoravit optimorum equorum esse plurimorumque ferax; montes item inibi perinultos continuis niuibus rigere. Hinc Sinica Tabula geographica rectè docet, TIBET regnum ad radices AMASÆI montis esse; imò in ipsis montibus situm. Hinc etiam SVCHVEN Sinica Prouincia cum eo regno confinia habet communia; quæ similiter optimis equis abundat. YUEPTI verò tunc erat, vbi modò TVNGKING est & LAOS; de quibus Atlas noster ad eundem, vbi omnia clariùs explicantur. Multa insuper alia rara sunt allata, Sinis nondum visa, quæ Historicus generatim tantum attingit, non singula explicando.

His lætus Imperator animum ad maiora, quam quæ iam meditabatur, adjecit; nec modò ad easdem partes militum submitit auxilia, sed etiam Orientis plagas classibus suis peruestigandi consilium cepit. De quibus primò agam, dum missa auxilia Occidentem petant. Ergo per mare Sinicum, quod Sinae SANG vocant, Orientem versus suas

Rr 2.

classes

Imperator
Regnum am-
plificat.

classes emisit. Sed quia de exteris vix aliquid Sinæ scribere dignantur vel scire, idcirco de hac expeditione particulatim nihil habeo dicere. Nec nomina Regionum, e quibus quique oriundi, reperio. Nam Sinica exteris imposita omnia ferè contumeliosa sunt, quippe quæ vel barbaros vel putidos, vel mancipia & quæ sunt generis ejusdem, significant. Vix aliquando propriis exterorum nominibus vruntur. Ita Iapones per contemptum *VOCV, TARTAROS NVCI EV* vocant. Quare decerpere non possum, num in *IAPONIAM, INSULAS LIVONAS, CELLANVM, LAVAM, CAMBOYAM,* & similia tetenderint loca. Putem vltra *COREAM* fretum *ANIANI* classes etiam penetrasse; quaque Occidenti est maximè obuersa, Americam à Sinis frequentatam. Et hinc fortasse originem illa gens habuit. Nam color, capillorum modus ac faciei faciunt id mihi verisimile; nihil tamen certi reperio. *SIONES* autem, *CAMBOYENSES,* ac vicinas circum regiones à Sinis originem traxisse constat. Vnde litteris quoque Sinicis vruntur, imò & numerorum nomina, vt *SINT,* explicant. Nec dubito, quin olim, vt hodie, mercatores Sinæ nauigauerint etiam vsque ad rubrum mare. Nam nunc quoque maximæ naues *PAN CVM DA CHINA* vocantur. *PAN CVM* autem dicunt, quod Sinicè ligneum sonat Palatium. Nec huius rei parua sunt in India monumenta passim, de quibus alibi plura dixi.

*Tartari bello
petiti.*

Præterea Imperator copijs ad murum magnum agentibus edixerat, vt *TARTARORVM* terras invaderent. Quod vt facerent alacrius, ampla & firmissima castra formâ quadratâ vltra murum magnum excitavit, in quæ si quâ necessitas vigeret, seque ac res suas recipere possent exercitus. Accidit hac res populo non parùm molesta, cui erat imperatum, vt ad tantam fabricam necessaria vndique conveherent. At verò quia publicæ securitatis intererat, captum opus ad exitum adduci; nemo Præfectorum ausus est Imperatorem de populi querelis admonere. Vnus è Præfectis *SUN HUNGVS* cum fidei virtute ac pietate pari magni nominis famam & dignitates aucuparetur; vt à plebe gratiam iniret non hanc modò fabricam, sed & maritima Indicamve expeditionem impedire volebat, & Imperatorem ad Sinicas terras omnes aperiendas & quoquo versum colonias deducendas hortabatur. Imperator ne illi contravenire videretur veleius consilium aspernari; astutè in aliam opinionem eum traxit. Missos namque Præfectos aliquot *SUN HUNGVM* convenire jubet, ac cum eo de munimen-

munimentorum expeditionumque reliquarum utilitate colloqui. Qui cum ex eorum dictis Imperatoris voluntatem intelligeret; ne illius gratiâ excideret, sine mora suam opinionem damnauit. Neque hoc tantum; sed ad vrgenda cœpta Imperatorem animabat, ad eumque adiens, *Ne, ô Imperator, aiebat, mihi, vili homini (XANTUNG enim regnum mihi natale solum est,) irascere. Ut plerumque sunt homines ex ea provincia; sic & ego rudis sum ac parum perspicax. Non intelligebam adhuc, tantas ex ijs, quæ moliris, quæq; agris, vtilitates efflorescere.* De hoc eodem SUNHUNGO scribunt, vt Imperatorem seruaret amicum sibi, licet satis opimâ Præfecturâ fungeretur, amictu tamen ac cibo solito vti vtilissimo. Sciebat enim HIAOUM simplicitatem ac modestiam plurimum in suis amare. Alius quidam Philosophus maiori autoritate de hoc cum Imperatore agens, *Non est inquit, hæc vera Virtus, ô Imperator, quæ gradum ac dignitatem non tenet suam. Profecto simulator SUNHUNGU s est, & aliud ore promptum, aliud pectore clausum gerit. Neque desunt alia, quibus germanam virtutem explorare possis.* Tunc Imperator illum advocat, & num vero ac ficto animo hæc ageret, interrogat. Ille qui sciret Imperatorem in suis animi submissionem maxime suspicere, neve maiori Præfecto contradiceret; *Consitentem, inquit, habes reum, ô Imperator; ita est, vt Præfectus tuus tibi dixit. Nam verâ illâ germanâque virtute non sum praditus, quâ tibi me seruire consentaneum esset; amor tamen ac prompta voluntas tibi seruiendi faciunt, vt virtutem fingam, meque ipso melior esse studeam, dum modo udesse liceat obsequio tuo.* Imperator hæc audiens homini non modo non irasci, sed etiam de animi candore ac modestiâ collaudatum, in dies pluris facere, atque ad maiores dignitates efferre. Demum anno Imperij decimo ad ad supremam Colai præfecturam evexit. Hic honos ingenium eius prodidit, quod adhuc utcunque malis artibus occultauerat, fallendè peritissimus. Namque paullatim insurgens optimam quamque dignitatem vexare, Præfectos recti tenaces aversari, amicos multos ad honores admittere; magnum denique malum reip. machinabatur, vel turbaturus vel, si potuisset, sibi occupaturus Imperium. Sed Imperatoris felicitas & hoc malum superavit. SUNHUNHUS enim non diu stetit in eo fastigio; morte præventus, quàm destinata exsequeretur.

Inter hæc ingentis illius munitionis fabrica continuabatur; quæ bellum inter Imperatorem ac TARTAROS tandem accendit. Quippe TARTARI, quò fabricam impedirent, crebram irruptionem faciebant

Rr 3

operas.

operasque fugabant. Imperator submissis maioribus copijs per GUEICINGUM, quem summæ rerum præfecit, eidem mandat, vt apertè jam TARTARIS bellum moueat. Pugnatum igitur est in regno TANGUINGENTI TARTARORUM strage. Multi etiam vivi venerunt in victoris potestatem; quos ad Imperatorem misit. Ea victoria magnâ per totum Imperium lætitiâ celebrabatur. Subindè Imperator GUEICINGUM cunctis reliquis Ducibus suprêmâ cum potestate præposuit, omnes vni parere iussit. Præterea datim mandatis, vt victoriam delendis TARTARIS, qui semper fuissent Sinarum hostes, persequatur, parcat nemini, vt eis penitus profligatis, illorum in Sinas irruptiones ac prædâ impediatur. Ipse etiam Imperator ad Victorem exercitum, oculis subiiciendum profectus, vbi TANGU TARTARORUM regnum ingressus est, altissimos illius montes animi gratiâ ascendit. Est TANGU regnum ad Boream XENSIXANSI que provincijs confine, ac paululum in occasum excurrit; ad ortum, aliqua ex parte PEKING Provinciam attingit; inter sitientis arena deserta murumque magnum, clausum. CROCEUS fluvius mediam ferè secat; ab Austro tamen in Boream, & inde rursus in Austrum circumvagus, & in Atlante nostro videre est. Illac Imperator venatus, animal quoddam rarum cepit, quod vngulâs quinquepartitas habebat; vnicum verò cornu. Fortasse vnicornis vel rhinoceros fuit. Vt est, eius captura in lætissimum omen accepit; eumque annum, quo captum est animal, Imperij sui præmum dici voluit; hanc epocham, primam venationem vocans, ita vt anni postea reliqui à prima venatione appellacionem traherent. Fuit hic annus Cycli Sinici quadragesimi tertij sextus & quinquagesimus, ante vulgarem Christi epocham centesimus vigesimus secundus, huius Imperatoris decimus.

Anni à primâ venatione venati.

Sub hoc tempus HOAINAN & HEANGXAN reguli rebellionem in Imperatorem meditabantur. Verùm eorum famuli rem ad Imperatorem detulere, priusquam parata essent omnia. Ita maturè oppressi sunt ambo captique. Nè verò cogerentur supplicia subire in rebelles parata, laqueo voluntariam mortem occupauere.

Tartaris iterum illatum bellum.

Eodem tempore cum TARTARIS iterum pugnatum est, iterum à Sinis stante victoriâ. Qui veteri TARTARIA vsque ad YENCHIUM ac KILIENUM montes vastatâ, pervenerunt vsque ad mare, quod nigrum Sinæ vocant, de quo in nostro Atlante plura. Montes autem isti ad Boream XENSIXANSI provincia surgentes, in Occasum excur-

tunt;

erunt. Distant à muro magno plusquam octingenta stadia Sinica, hoc est, quinquaginta circiter leucas. His malis victus HOENSIENSIS; vnus è TARTARORUM Regibus, vt victoris clementiam experiretur, ad Imperatorem à reliquis defecit. Imperator, vt ostentaret vires suas, equitum viginti millia mittit ad eum excipiendum. Deinde, vt illius potentiam distraheret, quinque TARTARORUM Duces tributarios dynastas creat; facta cuique potestate vltra murum magnum urbem more Sinico exstruendi, siotamen, ne alter alteri subessent, sed Sinicum Imperatorem dominum omnes agnoscerent. Tum, vt TARTARORUM terras omnes ipsosque TARTAROS deleteret, triplici cum exercitu illas invadit. Primum exercitum fortissimus GUEICINGUS ducebat; secundum KUPINGUS, tertium LIQUANGUS, optimi Duces: singulis Imperator equitum quinquaginta millia, peditum verò multò plura assignavit, permittens quorsum vellent contra TARTAROS & quacunque tendere; qui quere meos delendo, præclariùs egissent, illis maxima promisit præmia.

*Tres exercitus
in Tartariam
missi.*

QUEICINGUS igitur cum suis TARTAROS insequitur. Ad BAROLBYCUM progressus, ac duo ferè stadiorum millia emensus ad montem vsque TIENQEN victor penetravit. Hunc montem Historicus Sinensis in TATA Regno ponit (TARTARIÆ vult dicere, sed ob R literæ defectum TATA dicit) & in medio TARTARIÆ esse scribit. Sæpe autem Sinæ in suis etiam antiquioribus scriptis TATA TARTARORUM Regnum vocant. Ex quo intelligitur TARTARIÆ, nomen antiquissimum apud Sinas esse; illius nimirum, TARTARIÆ quæ extra IMAOS seu AMASEOS montes ad fretum vsque ANIAN extenditur, quam veterem dicimus, quod nomen reliquæ Asiaticæ TARTARIÆ commune factum. Vltra hos montes progredi non est ausus, arenosis campis obstantibus, de quibus infra. Multos in hac expeditione TARTAROS devicit, & reges omnes vsque ad mare, quod obversum Boreæ, deleuit; omnes eorum cohortes, quas HORDAS vocant, dissipavit. Inde victorijs inclitus domum ad Imperatorem redijt.

Successus primi exercitus.

Secundus

KINPINGUS verò Dux alter per veteris TARTARIÆ ad Boream vergentis planitiem, BARRAPHELIOTEM versus progressus eodem modo insignes à TARTARIS victorias reportavit. Emensus vltra quatuor stadiorum millia, montem etiam LANKIUSIUM superavit. Quin & ingenti ausu campum arenosum transijt ex eâ parte, quâ

quã se ad Boream Sinæ diffundit. TARTARIS infestus & ibidem vastitatem efficiens. Hunc arenosum campum siue desertum Sinæ XAMO vocant, quod tractum arenosum significat. Est autem ingens ac longissimus arenæ sitientis ille tractus; qui Sinam quasi ambit ad occasum. Incipit ad Australes radices LMAI montis circa trigesimum septimum altitudinis gradum; vbi etiam XACHEU Ciuitas sita, quasi dicas, arenosa. Inde ad quinquaginta tres ferè gradus vsque protenditur, per leucas circiter trecentas partim in Boream, partim, & hoc magis, in ortum excurrens continuã propè serie. Ad occasum verò in partes duas diffunditur; vnde desertum maius ac minus nominatur. Ibi SUMAHAN & CASARÀ TARTARIA vetere diuidit. Sinæ SAMAHAN & HOEI regiones vocant; quæ nomina novæne sint an etiam antiquioribus Sinis cognita ignoro: in Sinarum libris ac tabulis geographicis reperiuntur. Hic arenæ tractus in occidentali parte rarior est aliquot leucarum spatio, seu minus arenosus; vbi olim Sinæ duas vrbes LUNGYA & LIENYUNG condidere, quas adhuc est in Sinicis tabulis reperire. Adhucne existent, ignotum. Hæ namque regiones à Sinis hodie non frequentantur. Qui hæc melius intelligere voluerit, Atlantem nostrum extremæ Asiæ consulat; vbi etiam reliquarum regionum, fluviorum ac montium nomina reperiet, antiqua & nova, de quibus in hac Epitome mentionem facimus.

Kinpingus ergo ad finem huius arenosi tractus, quã spectat Orientem, pervenit. Vnde Boream versus processit ad HANHAI, hoc est ad magnum mare. HAN enim magnum, HAI verò mare significat. Quanquam Sinæ non mare, sed lacum in tabulis suis pingunt. Etsi verò tractus hic arenosus effundit se longissimè; latitudo tamen eius, quã maxima est, vix triginta leucarum spatium complectitur. Ad his ergo Ducibus duobus TARTARI illi qui toties ad hoc vsque tempus Sinam vexauerant, debellati sunt ac ferme deleti; præsertim illi, qui deserta camporum inter ac Sinicum mare claudebantur. Nec mitiore fortuna sunt vsi, qui colebant intra LANKIUSIOS montes. Hi continuo tractu cum LMAO monte vsque ad mare Boreum excurrunt, & prope arenosos campos in duas series se findunt; quarum altera Orientem, altera Occidentem versus, vtraque tamen in Boream deflectens immensam aperit planticiem.

Tertij

Dux tertius non perinde rem prosperè gessit, ob viarum ignorantiam magnis circumventus difficultatibus. In montibus, quæ Niu-
che

ete & NIULHANNOMEN, harenti nulla materies egregij facinoris suppediavit. Vbi, cum socios suos alibi multa præclare fecisse comperisset, dedecoris impatiens, guttur sibi præscidit, magno totius Imperij luctu. Et hunc exitum habuit LIQUANGUS magnus alioqui dux, & militum animis gratissimus, quippe qui cum illis tanquam gregarius miles arma semper haberet communia, nec eos ut sibi subjectos, sed ut commilitones tractaret. Tam porro liberalem ac profusum in alios fuisse scribunt, ut nihil vnquam vel de stipendijs vel prædis reservaret sibi; distribuens omnia militibus suis.

His bellis confectis Imperator duobus ducibus ac reliquis bene de Imperio meritis omnem illam TARTARIAM, quam arenæ Sinicæsq; murus complectitur, montesq; præterea LANKIUSIOS dono dedit; militibus vrbes militares ac castra exstruxit; duos duces insuper reges creavit. Hinc CARO CATYNOMEN ad externos manasse credo, CATAI namq; terram nigrâ sonat; & ut M. P. Venetus scribit, ira desertum vocatur, quia CATAY regni populis est habitatum. CATAYUM autem Sinicum Imperium esse luce meridiana clarius in nostro Atlante ostendimus. Hinc etiam vrbes ac moenibus munita loca visuntur etiam nunc in veteri TARTARIA, quamvis alioquin TARTARI nullas ædificent vrbes, vagis tentorijs contenti. Sinenfes autem isti ab Imperatore ibi relictî, paullatim Sinicos obliti mores & TARTARORUM commercio affueri atque degenerantes in TARTAROS, etsi multo post tempore, Sinas tamen infestare coeperunt. Inter hæc magus quidam nequissimus à regno CIORIUNDUS, cui XAUKUNGO nomen, ad Imperatorem venit; quem præstigijs multum sibi devinxit, etsi postmodum earum poenas morte velut impostor dedit. Inter alia, quæ dæmonum artibus fecit, illud fuit quod, quoties Imperator optaret, concubinam ei carissimam, CHANGOAM dictam, sed iam mortuam advocabat. Imò nimis credulo Imperatori persuasit, illam non esse mortuam, sed in luna habitare immortalẽ, quia medicinam, quam Imperator sibi pararat ad immortalitatem consequendam, hauserit; sibi verò tanquam spirituum domino licere, quoties vellet, eam è lunâ deductam Imperatori sistere. Autor ei præterea fuit, ut altissimam turrim ædificaret in hunc vnicum usum, ut quoties vellet, cum CHANGOAVOSARETUR; sed cum adesse illam optabat, monuit, ut prius spiritibus faceret. Aliquam diu tenuit hæc consuetudo; cum vel Deo vero abnuente vel dæmone præstigijs non amplius se subjiciente, magia vim suam amisit. Nam Imperatoris

amalia magno eius dolore nusquam apparebat. Tum veterator, ne detegeretur & ignominiam vitaret, alias fingit præstigias. In serico panno causas, cur non veniret amplius, scribit nomine CHANGOÆ increpantis Imperatorem, quod non rite atque ut decebat, se coleret; & hanc scripturam vaccæ comedendam tradit. Simulans deinde se præ timore vix loqui posse, Imperatorem adit; & *Nescio, quod scelus, inquit, vel ego vel tu, ô Imperator admisisti. Mira in hac vacca video; eam, quasi aperiri jube. Videbis & tu planè quod mireris, & cur ad te venire desinat immortalis mulier intelliges.* Factum, quod petebatur; occiditur vacca, pannus literis exaratus apparet, mira in eo figmenta leguntur. Imperator id quod erat suspicatus, ut in conjectando in primis erat peripicax, diligentius scripturam considerat. et ex formâ & modo literarum facileprehendit, impostoris esse. Quem proinde detectâ fraude vera confitentem poenas meritas dare jubet; morte multatur. Alia multa super hac historia circumferuntur à Sinis, præsertim in comœdijs, quibus argumentum ea præbuit. Sed à Sinensibus historicis non notantur nisi ea, quæ suprâ narravi & ut vera refert Sinica historia. Quæ hoc etiâ loco ponere placuit, ut Europæi videant, nec Sinis Sinones aut Tyanaeos defuisse, ac dæmonem ubiq; miseros mortales decipere, cum potest. Vnû non omiserim, quod pro vero notatur, Imperator cum videret amaliâ è luna non descendere, cogitavit exstruere turrim, per quam ipse ad lunam eniteretur. Obstitere Præfecti omnes insanis consilijs, sed nequicquam; exsequi se posse credente, quod meditabatur. Vnus architectus, cui turris eura mandata erat, eum ab hac sententia deduxit, evidentissimè demonstrans id fieri nullo modo posse. Dicebat enim se turrim quidè edificaturum; sed ingenti fundamento opus esse, ad quod ponendum totam, quæ patet, Sinam vix imò ne vix quidem suffecturum; terras etiam extra Sinam necessarias esse. Itaq; ne Sinam & Imperium perderet à stultissimo conatu destitit. Sic quandoq; magna etiam ingenia delirant; & ad eò videmus non solos Noachi nepotes delirasse.

*Deprehensus
morte luit.*

*Stultus con-
satus.*

*ingeniosè elu-
sus.*

*Tartari iterû
vocati.*

Dum hæc fierent, TARTARORUM multi, qui Sinarum manus effugerant, IMAUM transgressi montem, per SIZAN sive PRE-IOANNI regnum TIBET ac LAOS regiones ad Austrum petebant. CHANGKIENGUS, cui mandata erat indica expeditio Imperatorem ea dere docet ac rogat, ut missis munerib; & concessis aliquot honoris insignib; reges earum regionum admoneret, ne TARTAROS admitterent imò tanquam hostes Imperij necarent. Sed a regibus neglecta est hæc petitio, fugientes ad se TARTAROS libenter excipientib;. Sperabant enim se ab illis adju-

adjutos posse Sinicum jugum excutere. Quare Imperator GOEICINGO fortissimo duci mandat, ut illos fugientes in Austrum lequatur per eandem, quâ ipsi penetrabant, viam. Quod ille postquam egregiè præstitit, ægritudine oppressus diem suū obiit. Cui subrogatus CHANUS, ut se virtute non inferiorē ostenderet, audacissimè TARTAROS insecutus ingenti clade affecit, & continuò in Austrum illos persequens, longa terrarum, eimensus spatia, usq; ad V & SUM reges venit, & his etiam duobus regnis potitus, in provinciam ea redegit. Parent hodièque Sinico Imperio; jacèntque, qua S U C H U E N provincia Occidentem respicit, ubi modò V sa vrbs est militaris sita.

Lætus Imperator successu rerum; ne populus esset expers lætitiæ, vini fontem adornavit, qui ex palatio fluebat publicæ hilaritati totum diè, Placuit deinde terras illas omnes, de quibus dictum, Occidentales Australèsque coram invisere. Magnis igitur copijs instructus, ad CHAU ducem primò tetendit, & incredibili celeritate X E N S I S U C H U E N Q; transiens LUNAN pervenit. Inde P E G U descendit; ubi ad Austrum jacens vidit mare. Mox per LAOS penetrans CUMBOIAM occupavit & COCHINAM. Dein litus maris per TUNGKING legens, QUANTUNG pervenit, & cognita insula HAINANÆ fertilitate, mari trajecto, illam occupavit, & in novem regiones partitus est. Ex illo mari piscatus eum multos vniones tulit. Eaq; propter, primâ regionē, quæ modò K I N G C H E U dicitur, CHUYA I vocavit; quod vnionū littus significat. Nec imèritò. Nam nunc etiâ illud Sinas inter HAINAN & SINAS vnionum multorum est ferax mare. Hinc orientem petens, F O K I E N provinciam penetravit. Quâ se difficiliora objiciebant loca, ea navibus superabat, quæ pedestri itinere non facile potuisset. In hoc itinere confecisse eum scribunt Sinæ stadiorum Sinicorum viginti millia, quæ ferè mille & quingentas leucas nostraves conficiunt.

Inter TARTAROS reges, qui clementiâ Sinici Imperatoris experiri maluerit, quàm iram nisi se subicerent; vnus erat HIZUTU nomine. Is filium suum GELI dictum ad Imperatorem misit ut in vrbe regiâ Sinicos mores, literas ac politiam addisceret. Erat hic juvenis equorum amans, & more TARTARORUM optimos aliquot alebat domi, quæ pares non habebat regia. Sæpe etiam eques transibat palatium, vnde conspici posset ab Imperatore; cujus in se amorem facile trahebat. Erat enim staturâ procerus corpore robusto, spectandâ prorsus membrorum habitudine; & quod magis est, amabilem quandam gravitatem præferbat. Ob has dotes Imperator in aulam invitatum stabuli præfectum creavit; addens illi Sinicâ nominatione K I N cognomen, ac si ex Sinicâ esset

Vini fontis

Tartarus stabuli Imperatoris magister

familiã. TARTARI verò sola habent prænomen, pro quibus patris nomine vtuntur, vt in sacris literis in vsu fuisse apud Hebræos legimus. At longè pluris eum fecit in dies, postquam optimam eius indolem, virtutem ac prudentiam cognovit. Ex quo, vt suo loco docebimus, ad summos in Imperio honores pervenit, adeò, vt non equorum modò, sed et hominum fieret magister. Hic mihi videtur primus fuisse, qui familiam TARTARORUM condidit; CHINCHI M. P. Veneto dictam, CHIN Italorum more perinde ut KINO scribenti. Hæc familia deinde Sinicum Imperium totum occupavit, vt fusius suo loco, hoc est, cum ad IUENAM familiam nos deducet historia, favente Deo demonstrabimus. Eodem tempore, quia Imperator maximè gaudebat equis, & his abundat VAN regnum; inde iussit adduci plurimos eisdemque optimos, quos KINO stabuli præfecto tradidit alendos.

Suprà diximus, quemadmodum quàm plurimi è TANGU regno TARTARI salutem in montibus invenerint, Ibi ergo latitantes viribus crevere paullatim, iterumque in planitiem descendere sunt ausi, non quidem Sinam versùs, sed vltra montes, quã respiciunt Boreum mare, His motibus auditis Imperator tres Legatos (i) SUUUS XI NGUS & II OELIUS fuere) misit ad eorum regem, qui pacem illis ac quietem promitterent, si se vellent Imperatorem agnoscere. Rex TARTARUS, cui SUUUS virtus animique magnitudo perspecta, optabat eum ad suas partes sequendas transire. Id negotium GUELIO Sinico duci datum, qui jam antè ab Imperatore ad TARTAROS defecerat. SUUM itaque convenit GUELIUS, & magnos honores opesque sui regis nomine illi promittit. Sed is ut Imperatori fidissimus, non modo GUELIUM non audit, verùm acriter atque increpans, Tu verò perfide, inquit, postquam acceptorum ab Imperatore tuo beneficiorum oblitus, rebellionis adversus dominum ac patriam tuam reus, parentibus tuis aequè ac civibus inimicus factus es; adeò tibi frons perijt, ut alios insuper audeas in consortium impietatis allicere? Ne id calum sinat, vt tantum admittam piaculum! mihi quidem nil magis dolet, quàm quòd hominis tam perfidi aspectu mihi oculos incestare contigerit. De his ubi GUELIUS regem TANGU docuit, seque operam perdere; vehementer iratus, captis contra jus gentium legatis, SUUM in subterraneam specum detrussit, à cibo & potione abstinendum. Scribunt eum aliquot diebus ibi famem pellibus ac pilis, sitim verò nive depulisse. Pellibus autem animalium abundat ea regio; quibus ad vestes, ocreas, inedi-

Legati fides.

cephippiâque conficienda vtuntur; TARTARI. Qui proinde, vnde in ediam sitimque toleraret, ignari ac velut rarum aut divinum suspicientes eum extrahunt, & ad Boréum mare, quod HAN HAI Sinæ indigeant, dimittunt, oviûmque & caprarum, quæ ad sacrificandum vtebantur, pastorem faciunt. Ibi novemdecim ipsos annos vixit; quibus exactis in Sinam, vnde venerat, redijt. Ait historicus Sinensis eum à TARTARI supra mare positum fuisse, Qui loquendi modus insulam aliquam in mari denotat, vel in lacu illo magno, quem in suis tabulis etiam HAN HAI Sinæ vocant. Fortassis est illa insula, quæ Plinio TARTARIA dicitur. Ex his præterea, quæ cum hic tum supra de KLUPINGO dixi, ad Boréum usque mare pervenisse; facile fortasse solvatur dubium illud, vndenam fuerit navis illa INDICA, quæ in GERMANIAM appulit, consule in GALLIA METELLO, & collegâ AFRANIO. De cuius adventu Rex SUECIE, missis etiam aliquot captivis INDIS METELLUM admonuit, ut refert CORNELIUS NEPOS. Fortasse per ANIAN fretum HIAO uis Imperator supplementa idque genus alia suis submittebat; unde credi possit, aliquam navim vi ventorum abreptam fretum, quod Nassavium vocant hodie Geographi, præterijisse, atque inde Samojedæ ac Russiæ litus prætervectam in Sueciam appulisse. Pro certo tamen nihil affirmare sustineam, sitne fretum ANIAN in rerum natura, an secus. Sed ad nostram redeamus historiam.

Imperator de captivitate legatorum certior factus, maximis viribus in TARTAROS movet. Undecim fortissimis exercitibus constabat hæc expeditio. TARTARI tantam vim non ferentes ad montes iterum se proripiunt. Tunc Imperator terris eorum vastatis omnibus, dimissis libellis TARTAROS ad pugnam provocat in hæc verba, *Ipsæ ego Imperator adsum; pugnate mecum; si viri estis; me victo Imperium, quod adhuc toties vexastis, feretis præmium.* At enim cum videret, TARTAROS cavernis suis se montibusque tenere; domum redijt, ad reliquias belli relicto LAO duce LIQUANGI nepote. Referebat LAUS usquequaque suum avum, militum amans eosque tractans liberaliter. Equitandi ac sagittas emittendi peritiâ nemo par ei reperiebatur. Quibus ex artibus Imperator eum etiam fortitudine credebat avo æqualē fore. Ac primò quidem illius insigne specimē edidit, feliciter contra TARTAROS pugnando; à quibus tamen denique captus est. In monte igitur SUNKIO illos adortus tantâ clade affecit, vt Rex TANCU jam

à Duce pastor.

*Navis Indica
olim in Ger-
maniam ap-
pulsit.*

*Undecim exer-
citus in unum
hostem.*

Jam de suis reb⁹ desperaret. Sed nimius eius ardor ac vis inconsulta, quã premebat hostem, victoria cursum inhibuit. Illum namque per montes, quã impedimenta progredi non poterant, insecutus, sagittis tandem atque annonã laborare cœpit. Quodque peius fuit, nihil horum subveliti poterat quò TARTARI viarum peritissimi montes à tergo custodij clauerant. Ea penuria primò *Quo nœ Antium* Sinicum ducem, qui ad TARTAROS transfugerat, advertit. Vnde collectis copijs suis omnia intercludunt montium itinera, Sinicumque exercitum in valle quadam coarctant; in quem ex alto sagittarum imbrem, immunes periculi effundunt & victores modò milites difficili loco deprehensos trucidant, invitantes interim eos, ut sese dederent. Multi ducem elegere potius fortiter pugnando mori, quàm se TARTARIS permittere. Laus tamen suos allocutus, *Ad Imperatorem*, inquit, *vis eius redire non audeo; & hic, ubi defensionis non est locus, miserè perire velut oves non convenit. Brevis fortassis affulgebit occasio, quã de TARTARIS, inter eos agens vindictam sumam.* Ita se cum suis, qui supererant, deditit.

& deditio.

Hęc clades Imperatorem jam senem fregit, absistentem TARTAROS ultra montes persequi. Terris tantùm intra montes Sinicumque murum optimè providit, ut ab illorum incurfionibus tutum saltem servaret Imperium. Sub hęc *Ctenus* summus tribunorum militarium præfectus, *Lai* amicus, documentum dedit, quàm periculosum iratos Principes alloqui. Nam cum rumor de *Lai* ad TARTAROS defectione, ad Imperatorem allatus esset; ipse fortè adstans & amico favens, *Noui*, ait adhuc *Lai* parentibus suis semper obsequentissimum fuisse. Non rarò etiam pro Imperatore fortiter egit, vitamque suam magnis periculis exposuit. Qui talis est, perduellis esse non potest. Nec enim ego malitia, sed necessitati factum istud imputo. Quin illud fortasse meditatur, ut delusis specie deditiois TARTARIS, suum dedecus illorum cade aboleat. Hęc loquentem Imperator iratus duci in carcerem jubet, multarique poenã, quam *Fuhing* appellant, abscissis illis corporis partibus, quas natura velavit.

Excusatio amici gravior assecurata.

Dum hęc agerentur, Imperium frequentibus latrocinij infestum esse cœpit: in ijs maxime oris, quã Sina Orientem spectat. Plebs enim ab ijs, qui reditus ac tributa exigebant, opprimi se quæsta, secessione arma induerat. Sed hęc pestis in quibusdam locis brevi suppressa est. Cùm enim sine duce essent & armorum tractandorum imperiti, facile vici sunt

sunt rebelles. Tantus autem deletus eorum est numerus, ut ipsi etiam Imperatorem severitatis poeniteret, dolentem de obtentâ victoriâ, in quâ sibi victo similior videbatur, quàm victori. Verùm ut in posterum his populi malis mederetur; optimas ac severissimas leges tulit, quibus exactorum sævitiam reprimebat. Et quia multi adhuc rebelles supererant in alijs locis; edixit, ne quem milites vel Præfecti necarent, nisi ubi plures quàm duo millia in armis essent. Deinde omnibus ad se redeuntibus culpam condonabat. Quò factum, ut omnes à se mutuò distraherentur tum metu, tum remissæ poenæ spe allecti, ad domum redirent. Hac arte & Imperium à latronibus perpurgavit, & populum Imperio servavit.

*Rebellez d'armé.
16.*

Âno ante vulgarem Christi Epochâ octogesimo quarto è concubina **FILINGUM** filium alterum suscepit Imperator, postquam priorem **GUEJUM** appellatum è legitimâ conjuge suscepisset, & alios è concubinis. Hunc **FILINGUM** natum scribunt post decimum quartum à conceptio-
*proles nata
post 14. men-
sem à conso-
piti.*
nar mensem, quod Imperator in optimum omen accepit, & hanc ob causam illum semper vnicè dilexit. **IAUM** enim alterum futurum sperabat; quem antiquissimum juxtâ & sanctissimum Imperatorem post totidem à conceptu menses in lucem editum scripsimus suo loco. Sed omen illud sinistrum fuisse Imperatori eventus ostendit. Hic enim eius amor, quo in **IAUM**, & **CHIUNG I** Præfecti cujusdam odium, quo **GUEJUM** principem prosequeretur, turbas in Imperio excitavit. Nam ab his duobus initijs profecta calamitas **GUEIUM** Principem Imperatorémque vexavit.

Accidit enim, ut in vrbe regia multi ac præcipuè mulieres maleficis artibus carminibusque plurimum se dederint; quibus virorum præsertim animos excantabant, seque venustiores quàm erant mentiebantur.
*Præstigia ac
philtre apud
Sinas.*
Ex his nonnullæ in **GUEI I** Principis irrepsere palatium, sed ignorantis; quippe quem bonâ indole ac pium scribunt fuisse. Sed cum jam ad virilem ætatem pervenisset, his præstigijs fasciatus totum se voluptatibus dedit. Inter reliqua memoriæ proditum est inventam hîc medicinam fuisse, **KUAM** Sinis dictam, quam si quis fortè propinatam sumeret, ita mulieris propinantis amore capiebatur, ut sine illâ esse non posset. Varias etiam agritudines imò & mortem efficere, queis vellent, poterant. Hac medicinâ **L IUM** Imperatoris filium è concubinâ genitum eî novemdecim non amplius annos nato, cum vxore, filijs ac filiabus, salvo duntaxat uno nepote, interiisse reperio. Causam tot-
fune-

funerum referunt in similtates, quæ LIU inter & GUEIU erant, & præcipuè in mulierum æmulationes; inde LIU à faultricibus GUEI toxico sublatum, GUEIO tamen, si fas est credere, insciente. Ajunt præterea ligneas quasdam statuas ab his magis esse defossas, quibus supra terram ubi latebant, sacrificantes, præsertim mulieres meliorem locum ac sortem petebant. Inde tamen inter ipsas veneficas nata est discordia, cum quæque alteri invidèret, quod ipsa non posset obtinere. Hinc rixæ, hinc æmulationes, hinc mutuæ demum accusationes. Quæ res postquam ad aures Imperatoris pervenit; cum eam primò nullius esse momenti putaret, nec fidem nec remedium adhibuit. At subinde cum secundum quietem ligneas magno numero statuas baculos manibus tenentes vidèret, à quibus vapulabat; expurgiscens tanto affectus est horrore, ut ægritudinem inde conceperit, ex qua nūquam postea bene convaluit. CHUNGUS GUEI capitalis adversarius; hanc illius perdendi occasionem nactus, Imperatorem conveniens, *Nullum mihi dubium est, inquit, quin tibi, ò Imperator, propinata sit pestilens medicina. Suadeo proin, ut his tam perniciosis artibus obviam eas, ne majoribus in dies augeamur damnis.* Hoc audito Imperator ei dat negotium, ut secretissimè inquirat, in conscios animadvertat, & tandem, qui quævecunque noxias artes sequerentur, exstinguat & funditus deleat. CHUNGUS nulli operæ parcens, denique palatium GUEI Principis ingreditur; ubi multas & statuas & sagas reperit. Vnde ad Imperatorem rediens, *Nusquam ait plures statuae inveniuntur & saga, quam in Principis palatio.* Addidit inibi KUE quoque medicinæ se reperisse officinam. Se autem ad eam rem conferre non audere maiorem diligentiam; ne in Principem malum redundaret, in quem nihil iuris haberet. Interea tamen Principem arctissimè tenet custodiâ, omnesque vias intercludit ei, ne quâ elapsus ad Patrem, tutâ fide rem aperiret. Non sefellit Principem ea machinatio. Quare non mediocriter verens GUNGU nequitiam, pessimum accipit ab irâ consilium; illumque ad se vocatum cum Præfectis ei faventibus, quibus huius inquisitionis cura demandata erat, omnes per famulos suos necat. CHUNGUM verò suâ ipse manu obtruncat, ita prius increpans. *Perfide! non satis tibi erat hucusque in Imperio contra patrem meum multa nequissimè machinatum fuisse, nisi etiam discordias illum inter & me sereres? Morere, perfide, morere! à multo jam tempore vivis, indignus vitâ, morte dignissimus.* SUUENIUS vnus è Præfectis solus evasit incolumis, & Imperatori rem omnem exposuit, Prin-

*Odiū causas
accusandi
subministrat.*

*Malum in au-
thorem redi-
dit.*

Princeps interea, quò patris vitaret iram, primùm profúgit è palatio. Imperator multos miserat, qui eum ad se vocarent. Sed, ut erant à *Confitum scilicet* S U U E N I O edocti, omiſſà legatione, ad Imperatorem redeunt, nunciantes G U E I U M rebellem copias cogere, quæis regiam urbem capiat. Imperator miſſo juſto exercitu ex urbe regia; imperat ut filium capiant vivum, ſi poſſint; ſin, eum vnà cum ſuis necent. Facile illis militibus fuit, paucos Principis ſervos & inermes in fugam dare; ſed ab ijs captus eſt nemo, nec ipſe Princeps.

Tres interea ſenes Philoſophi ac Præfecti ad Imperatorem ſchedium dant, in quo tota huius tragoediæ luculenter exponebatur historia. *Pugnatur à Philoſophis.* C H I U N G I nequitiam ac malas artes deteſtantur; Principis verò factum, ut erat, explicant. Negant ab eo militem ullum colligi aut collectum eſſe; rebellionis crimen ei nunquam in mentem veniſſe, nec alieno unquam à patre fuiſſe animo; quicquid fecerit, neceſſitatis crimen eſſe, non voluntatis; nec aliud ſpectaſſe, quàm, ut odia C H I U N G I vitaret ac fraudes, qui falſis Principem circumveniebat criminibus, nullà purgandi ſui relicta facultate, ne ad patrem adiret, impediens; ſeque à multo tempore ſcire liquidò, C H U N G U M ac Principem ſimultates & odia exercuiſſe; quæ verò per magos agebantur, illo neſciente acta, & mulierum, non Principum eſſe crimen.

His utcunque placatus Imperator deſijt filium perſequi; non tamen ad ſe vocavit, nec indubitanter innocentem data venià pronuncia vit; quòd eum illà caritate, quà debebat, haud diligeret, in F I L I U M omni affectu translato. G U E J U S videns, ſe non admitti nec revocari, ſibi guttur ipſe præſcidit, ut verior eſt opinio; licet alij ſcribant ad T A R T A R O S profugum ſalutem ſuam in tuto poſuiſſe. *Mors ultronæ filij.* Quippe mortuo Imperatore quidam è T A R T A R I A venit, qui ſe G U E J U M ferebat, ut in ſubſequenti Imperatore narrabo. Imperatrix audita filij morte, ſuſpendio vitam finiit, dolori ſuccumbens, & amiſſo filio ſuperſeſſe nolens, *et Matris ob filium.* ne alteri ex concubinis, cujus filius imperium obtineret, ſubijcere ſe, cogeretur. Interea de magis ſevera inſtituitur inquiſitio; reperiuntque Præfecti, G U E J U M carere crimine, atque à C H U N G O in multis falſò accuſatum & nequiſſimè læſum fuiſſe. Quam ob cauſam Imperator cognita ejus nequitia, quòd in illum jam mortuum animadvertere non licuit, totam ipſius ſtirpem delevit; S U U E N I U M verò conſcium vivum exuri juſſit. Deinde, ut G U E J U M filium fleret in quodam palatij lacu domum extruxit, in qua eodem ferè modo, quo D A V I D filium

Domus des-
derij.

Agricultura
ab Imperatore
exculta.)

Studium au-
diendi verita-
tis.

ABSOLONEM, questu defunctum prosequatur. Ex quo desiderij & expectationis domus est nominata. Imperium quoque universum, nunciata GUEI I Principis sorte luxit.

Post hæc Imperator etsi valerudinaris, anno ante obitum tertio, abjectis alijs curis, agricultura se dedit. Ibi terram ipsemet ferro subigere, glebas frangere, jactare semen ad Imperij totius exemplum. Tum agri colendi peritiores undique conquirens, per totum Imperium ire jubet, ac reliquis vera agricultura præcepta tradere. Illi opportuniora instrumenta habilioraque ad rem agrariam repperunt, multaque alia præclara, quæ ad agriculturam spectant, sub Imperatore agricolâ, inventa sunt. Ut jam mirari desinam, ab aratro quondam sordidatos aliquos ad Imperium ascendisse, cum videam Imperatores ab Imperio ad aratra descendere; imò cum ipso Imperio aratrum etiam gubernare.

Fuit, cum convocatos magistrat⁹ ac Præfectos omnes alloqueretur in hunc modum. *Nihil non expertus sum, inquit, eorum, quæ vita mortalium evenire solent. Bella multa confeci, regna obtinui; sed sine dubio civis interim meos in multis offendi vexavique. Vix enim fieri potest, ut bellaveges gerant, quin suos vexent, etiamsi occupent aliena. De me quidem factor, in multis me delirasse. Verum quæ facta sunt, quæ revocentur & in facta fiant, via nulla retro est. De his modo loquendum non est, sed dolendum. Cur vos adesse velim, illud est, ut planè atque ex animi sententia, procul assentandi obsequio dicatur, num quid adhuc fiat in Imperio, unde populus opprimi se, jure queri possit. Hoc, inquam, liberè mihi dicatur velim; ut, si quid est, quod emendatione indigeat, id quàm plurimum aboleam. Hic unus è primis Præfectis CINCINEUS nomine, Multos non modo audit, inquit, verum etiam alii, qui de proroganda vita præceptis disputant. Hoc, ô Imperator, probare non possum. Quantum in hoc laboravisti? quantos sumtus fecisti? Minimo tamen minus adhuc effectum est; quin imò mendaces & impostores fuisse vel ipse nunc agnosci. Etas te tua, jam decrepita jam morti vicina moneat, ut his tandem finem facias. Hoc nihil gratis nobis potes facere, nihil quod optemus magis. Tunc Imperator, Sic est, ut ait, subjicit; adhuc ab istis impostoribus deceptus fui, sed me à culpâ summum illis credentis. Nunc experimento plius uno fraudes eorum ac mendacia deprehendo. Jam proximè absum à morte, quam vitare posse sperabam. Multum in hoc deliravi; maximos sumtus feci; quibus hoc unum consecutus sum, ut à canis mei agridudinem hucusque arcuerim. Et in hoc valere hanc artem non dubito; ad immortalitatem verò comparandam.*

minimè. *Quamquam ne sic quidem culpâ careo, qui, cùm unus artis magister suffecisset ad tuendam valetudinem, magnis impensis eorum greges aluerim. Sed nunc, ut suades, hos impostores missos faciam; neve alij me decipiant, eorum arti per Imperium nec locus nec usus esto.* Itaque interdixit omnibus, ne illâ usquam uterentur, sed penitus delere non potuit. Nam hodièque fidem apud Sinas habet.

Inter hæc TANUS YENIS regni regulus Imperatoris frater, videns eum esse jam summâ senectute, nullumque habere filium id ætatis, quæ ad gerendam remp. maturusset, missâ legatione petijt, ut se admitteret in palatium, quod idem erat atque imperij successionem expectere. Imperator petitionis insolentiam indignatus, fratris legatos necari jubet. In ipsum porro nihil molitus est; sed ut omnem fastigij spem ei præcinderet, FILINGUM filium septennem, successorem declarat. Nam hunc, uti dictum, amabat impensè, & quia in eo ætatis flore jam robusto erat corpore, firmâ membrorum constitutione, optimoque ingenio, ab omnibus amabatur. Rei cardo in eo versabatur, ut bonum, ac fidelem tutorem illi reperiret; & quoniam à multo jam tempore QUANGUM noverat KIÛPINGI fratrem, fide ac prudentia insignem, hanc ei tutelam decrevit. Quod ut fieret rectius, totam CHEUCUNGI qui sub CHEUA familiâ, ut diximus, optimus Imperatoris CHKNGI, tutor fuerat, historiam in cubiculo, in quo somnum capiebat, depingi curat. KEUYAM deinde FILINGI matrem de multis criminibus fictis verisque increpitam addixit morti, quam ipsa sibi consciceret. Admirantibus qui aderant, insolentiam huius iudicij, quo filius imperare, mater mori juberetur; Imperator ita respondit. *Quod modo ago, post intelligetis. Usque ad hoc tempus, ut nostra narrant historia, saepe turbatum est a matre pueri Imperatoris, imperium. Tales femina plerumque insolenter efferentes sese, puero contempto, sibi arrogunt imperium, voluptatibus serviunt, omnia pro libidine agunt. Nemo est, qui eas coercere possit. An LIUHEUÆ, quæ atavi mei conjunx fuit, historiam ignoratis? Moriatur igitur hæc, ne turbet imperium, Adeo nec proximi sanguinis commiseratio nr̄bpros movet.*

Ceterum ingravescente jam morbo, QUANGUS ad Imperatorem visendum ingressus, & animo commotus acerbissimè flevit. Tum inter lacrimas eum affatas, *Nihil, ut video, jam est, inquit, quod speres. Ad eum namque rerum tuarum articulum venisti, quem nec tuâ virtute, nec totius Imperij potentiâ mutare potes, ineluctabili reip. malo. Hoc unum,*

Ti 2

supereſt.

Legati ambiosi fratris necatis

Filius regnum obtinet, mater mori juberetur.

Honoris fuga. Superest, ut nobis dignum te, dignum imperio successorem relinquant. Tunc Imperator in ipsa morte sui similis decretique constans, An hic denuo depictam historiam contemplatus es? inquit; ecce FILINGUM filium imperij heredem esse jubeo, tu tutor esto; quod omen Celo placeat! alterum, CHOUGUNGUM futurum credo. Cujus verba QUANGUS excipiens, Meliorem, ait, me quare; neque hunc erit operosum invenire. KIN GELIUS est ille; huic munus istud debetur, qui virtute superior est omnibus. Fortè GELIUS adstabat, & ad sui commendationem præfatus, Id ego verò nullo pacto, inquit; admittam. An ignoras me non Sinam sed exulem esse TARTARUM? Cujus rei fiduciâ Sinis me præferri pariter sapientibus? Imperator amborum modestiâ lætus, mox FILINGUM imperij successorem pronunciat, qui modò ætatis octavum expleret annum. QUANGUM verò summâ donatum præfecturâ, dat filio tutorem; GELIUM supremum militum ducem creat. Ita duobus his Præfectis optimis filio contraditis satis cautum credebatur; ipsi posterus dies supremus fuit. Erat HIAUUS Imperator nulli sanè secundus in Sinis; sed in sectandis longioris vitæ præceptis plusquam aniliter superstitiosus, Cujus adipiscendæ causâ illis hominibus qui æternum victuri dicebantur, sumtuosissima templa non modò intra fines imperij, sed foris etiam construxit, In quibus CAMBOYANUM illud eminet, sexies mille constans columnis lapideis, ab hoc, nisi me conjectura fallit, etiam Imperatore exstructum. Scribunt enim Sinæ, ad Libycum ab eo structam esse magnificam ædem, pro qua singuli Præfecti singulas columnas miserint ex eodem saxo, eadèmq; magnitudine, ornatas corceco serico, quò magis Imperatori arriderent. Hinc Imperator iste, nullâ suâ injuriâ idololatriæ apud Sinas autor dici queat; licet ea secta, quæ apud Sinas etiam nunc hæret ac metempsychosim, sive animarum ex vno in aliud corpus transitionem admittit, post Christum natum in Sinam infusa sit. Sed de hac in secundâ Decade, Deo favente, plura. Ante hunc autem Imperatorem apud Sinas erat una omnium communis religio, quam literatorum seu philosophorum vocant. Non quòd à CONFUTIO sit inventa, quia multò ante hunc philosophum exlittit; sed ab illo composita. Nulla idola agnoscebat ea secta; unum & solum numen venerabatur, XANTINOMINATUM, ut jam docuimus, Exin paullatim in errores lapsi Sinæ, multos homines colere cœperunt, ut Heroas, Præterea montium fluviorumque ac rerum aliarum spiritus tutelares venerabantur. Ac primùm quidem homines non è vul-

Templum mi-
na magnitudi-
nis.

go, sed facinore aliquo inclitis exstructis fanis proponebant in exemplum ut etiam nunc faciunt; non tamen instar Numinum eos adorabant. Etsi postmodum aliquid numinis antiquis statuis inesse credens posteritas, eis Numinum honorem habuit. Parentibus etiam atque cognatis ab hujus gentis incunabilis hucusque templa semper exstruere, SUTANÆ dicta; nullâ tamen impositâ statuâ vel figurâ. Id eò fiebat, ut ex obsequio, quod vitâ functis impenditur, discerent filij, quo modo parentibus vivis esset obsequendum. Nullus ibi Numinis cultus, sed tantum civiles ceremoniæ. Id adeò patet vel ex ipso Confutio; qui pluribus locis boni regiminis formam ex his ceremonijs pendere docet; ex ordine autem, qui in illis servatur, ordinem inter principes, Præfectos ac subditos colligit, è ritibus ritus, quibus regnum gubernandum; ex obsequio obsequium, quo parentes, ac majores nostros afficere Principesque debemus. Affert id genus alia multa; ex quibus satis constat, Sinas non adeò hebetes esse, ut paullò antè mortuum avum vel patrem matrêmve, filium, fratrem aut sororem vel denique alium quemcumque consanguineum, ut Numen venerentur. In aula verò illâ (sic Sinæ nominant) omnium sunt scripta nomina totidem tabellis, quot sunt mortui ex vnâ quapiam familiâ; non vnus tantum aut alterius. Vnde potiùs grati animi memoriam his ceremonijs se referre docent. Neque vero est simile, omnes suos ab illis Numinis loco coli; cum istæ jam aulæ fuerint, quo tempore nulla dum admittebant idola, quæ nec jam secta philosophorum admittit.

Parentibus mortuis habitus honores, sed non divini.

MAR:

MARTINI MARTINII

è Societate JESU.

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER NONVS

IMPERATOR SEPTIMVS

HIAOCHAUS

Imperavit annis XII.

Cyclo 44. anno
32. ante Chr.
36.

Hujus Imperatoris etiamnum pueri mira indoles ac præcipue supra ætatem prudentia ac perspicacitas fuisse scribitur ab historicis Sinensibus; adeo ut dicere audeant vix aliquem ex Imperatoribus superioris memoriæ parem his dotibus habuisse. Sed ut plerumque fit, magna non senescunt, & præcocia non durant. Id expertus est hic Imperator; qui anno imperij duodecimo fati concessit, toti Imperio magnum sui desiderium relinquens. Nonum attigerat ætatis annum, cum ad clavum accederet reipublicæ, licet in tutela GUANGI esset. Initium principatûs, matris honores fuere; quam vitâ functam Imperatricis titulo statim ceremonijs ornavit. Mox capitalibus causis PAYUM præfecit, aptissimum ad hoc munus virum. Quo munere ita functus est, ut ab omnibus laudaretur. Iustitiæ tenax fuit in primis, severus, at non crudelis. Multum ad hoc ei mater profuit; quæ quotidie interrogans domum redeuntem, quot homines vivos emisisset è carcere, quò plures audiebat, eò latior filium amplectebatur. At ubi secus factum comperit, & aliquos affectos supplicio; cibum ei negabat, *Judices oportet, inquit, hominum servare vitam, quoad ejus fieri potest, nec reum morti addicere; quæ tum deum erit pro supplicio, cum reliqua remedia improbitas vicerit. Facile namque hominem mori; at nasci difficile, difficilius crescere.*

Matris Imperatoris clemētia.

Quidam pro Imperatoris

Primo Imperij anno quidam adfuit vestitu & insignibus GUEI Principis superbus; qui se GUJUM ipsum Imperij heredem jactabat.

In

In confinibus TARTARORVM primùm visus, inde Sinas ingreditur. Nemo tamen eum, Imperatoris metu, excipere audebat vel admittere; sed nec omnino spernebatur. Re ad PUYUM tandem delatâ, GUERIUS siue fictus siue verus capitur. Nec mora; fert sententiam in eum PUYUS, ut medius secetur. Sententiæ causam mandavit verbis hujusmodi. *Profugiens filius patrem maximo mœrore affectit, utiq; non ob aliud, quàm quia illum offenderat. Nam cur clam aufugit? cur tristissimo ipsius causa parenti nullum de se indicium fecit? Credâtne quisquam eum vivere, de quo tot annis nihil vñquam auditum? quem Imperator, quem Imperium, univèrsam luxit, ut mortuum? sed vixerit adhuc sanè; si verè mortuus non est, mortis tamen jam reus est, quòd tam tardè redijt, patrèmq; justo solatio privavit. Quam ob rem necandum censeo pronunciatioque; verus an fictus sit, scelere non vacat.*

*Allo vedua se
videns.*

*Morti adjuu-
catur ut im-
postor.*

Anni ejusdem mense nono diem obiit supremum GELIUS summus militum Præfectus magno cum Imperatoris dolore; qui duos ejus filios ob patris merita insigni præfecturâ ornavit. Vnus XANGUS, KIENUS alter appellabatur. Eodem verò mense probis ac doctis aliquot viris summo silentio totum Imperium lustrandum commisit, diligenter jussis inquirere, si quid uspiam esset correctione dignum; præcipuè si quid noxium populo vel grave judicaretur. Año secundo QUANGUM fidelissimum tutorem suam, Regulum sibi tributarium creavit POLOUM dictum.

Tertio ejusdem anni mense, quòd annonæ sterilitas incesserat Imperio, edixit, ut quibus res laura domi alimentâque plura, quàm quæ habebant necessaria, suppeterent, egentibus mutuam oryzam darent, quantum victui sementique satis foret; hac lege tamen, ut messis tempore, quæ acceperant cum fide restituerent. Quod ut meliùs fieret, prohibuit, ne quis venderet oryzam aut emeret, sed mutuam tantùm darent & acciperent. Vbi autem messis tempus advénit, quis acceptam oryzam redderet, edixit; se namque solutionis loco tributa omnia ex agris pendenda omnibus remittere. Ira præclarè pauperum necessitatè per divites providit; eâ tamen moderatione, ut nec isti conqueri possent sibi aliquid ademptum, & illi nihilominus se accepisse gauderent.

*Magna Impè-
ratoris in eg-
rei cura.*

Suprà de Suvuà TARTARIS ad Boréum mare vel lacum HAN transmisso docuimus. Ibi multùm ab ijs vexabatur, ut vel sic fidelem illius animum expugnarent, & ad sua signa sequenda traderent. TANYU praterea rex LOUM ducem, quem ad TARTAROS defecisse dixi-

diximus, ad Suuum misit, ut eum verbis exemploque suo ad defectio-
nem sollicitaret. Ad quem ubi pervenit Laus, sic eum alloquitur.
*Nemo miser odit solatium; & facillè, quasi ros matutinus, excitatur, qui ja-
cet, ut vigere velit ac felix esse. Tu verò, dux optime, cur te ipsum sic
affligis? cur tam indigna pateris? cur virtutem tuam tenebris damnas, per
quam apud TARTAROS in luce versari licet, opesque ac magnos honores
consequis? Cui Suuus summâ fide, pari constantiâ, Ego, ait, non secus sem-
per in Sinicum Imperatorem pius fui, quàm filius in patrem esse debet. At-
qui filio in patriâ causâ non modo pati aspera, sed vel mori est dulce, non do-
let, nec conqueritur. Motus hâc constantiâ Laus, ab imo suspirans, O
fidelem, inquit & redi tenacem virum! nunc mea perfidia crimen quin-
tum fuerit, agnosco; cujus insignis & manifesta improbitas caelestem iram
in me ultionemque laceffit.*

*Argus, com-
mentum.*

Inter hæc Imperator legatos iterum ad TARTAROS misit, qui
Suuum reducerent ac reliquos novem Sinas, simulq; de pace cum TAR-
TARORUM rege tractarent. TANYUS rex remissis reliquis, ne Suu-
um etiam reddere cogeretur, mortuum perhibuit. At uisus ex adstan-
tibus secretò legatos monuit de loco, in quo Suuus attineretur. Tunc
acutissimè legatus ita regem affatur. *Imperator noster nuperrimè silve-
strem anserem in venatione occidit, sub cujus alis est inventa schedula
Suui manu scripta, in quâ Imperatorem docebat se in HANNAI pasto-
rem esse. Obstupuit ad hæc verba rex TARTARUS; cùmque Suuum
occultare non posset amplius, illum quoque legatis tradidit. Ita SI-
NAS inter ac TARTAROS pax convenit; quâ fruens Imperium ad
studia literarum ceteraque pacis ornamenta reffloruit. Imperator re-
deuntes legatos lætus excepit. Cognitâ verò Suui fide atque con-
stantiâ, venerandâ canitie conspicuum amplexus, quò præmium tantæ
virtuti debitum tribueret, Regulum fecit, & tanquam Heroi ad alio-
rum exemplum summos honores habuit, vaccâ solitis caerimonijs ante
illum occisâ.*

*Vacca honoris
causâ occisa.*

*Invidia & a-
mulatio inter
propinquos.*

QUANGUS autem etsi omnes fidelissimi tutoris partes imple-
ret, magnâ prudentiâ & æquitate rebus Imperij providens, puerumque
Imperatorem ad omnia solertissimè instruens; tamen, ut sit in magna
fortuna, efficere non potuit, quin multorum & maximè sibi sanguine-
junctorum odia incurreret. Nam cùm dignitates & honores ambi-
rent, nec eum votis suis obsequentem haberent, quippe munera non ex
sanguine aut gratiâ, sed ex meritis cujusque dispensantem; iræ impo-
tentes

gentes de QUANGO simul & Imperatore interficiendo quàm possunt secretissimè cum TANO tractant consilia. YEN rex is erat, qui sibi debitum Imperium credens, cogitationem illius turbandi nunquam deposuit. Primò igitur QUANGUM apud Imperatorem in perfidiæ suspicionem vocare per ipsum YENEM regulum aggrediuntur. Illius enim nomine litteras ad Imperatorem dant, inferentes QUANGO multa crimina, super summum illud, quòd in Imperatorem nescio, quæ malâ machinaretur. Non latebat QUANGUM, hanc epistolam Imperatori traditam fuisse. Quare postero die palatium ex more ingressus Imperatorem non convenit, ut debebat; sed foris in prothyro quodam manet.

Imperator notatâ ejus absentia, & ubi sit QUANGUS, adstantes interrogat. Aderat fortè GANUS inter ceteros, GUANGI gener quidem, at unus è conjuratis. *Hic ergo, Quia scit, inquit, sua crimina tibi à TANO rege detecta; idcirco apparere non audeat, sed foris rei exitum expectat.* Imperator confestim mittit, qui QUANGUM introduceret. Ille non aliter ac reus, sine pileo, positisque præfecturæ insignibus ingreditur. Quod ubi notavit Imperator; *Vestes tuas, inquit, ac pileum resume. Hanc ad me datam epistolam suppositivam esse falsamque jam cognovi. Tu innocens es & mihi fidelis. Ficta verò esse, quæ hac epistolâ continentur, luce meridiana magis liquet.* Quo enim pacto in YEN regnum hæc ad TANUM pervenire potuerunt, cum hæc nonnulla legam, quæ nondum decem ab hinc dies contigerunt? Erat tunc Imperator annos quatuordecim natus, & hoc sagaci responso admirationem omnibus movit. Aulicos deinde simul omnes allocutus, *Nemo ait, in posterum audeat fidissimum mihi Præfectum à patre meo mihi tutorem datum accusare. Quis enim fidelem accusat, is eadem operâ se prodit infidelem. Nunc quidem in istius criminis reos & autores non inquiram; ut in posterum quisque sibi caveat, ne præ vero sit invidia.*

Imperatoris prudentia.

Postquam æmulis QUANGI hoc strategema non successit; aliud ordiuntur. Id erat hujusmodi. QUANGUS ab Imperatoris sorore invitatus ad epulum per occultos ibi sicarios erat necandus; eodem dein impetu deiciendus Imperator è folio, substituendusque TANUS. Sed tantum scelus ac perfidiam famulus, cuius operâ propudiosa mulier volebat vitæ, detexit; QUANGUMque de periculo commovuit. Quare conjurati capti sunt omnes, commeritòque suppli-

Detecta conjuratio.

U U

cio

supplicio affecti. Soror Imperatoris de se ipsa statuit, & TANUS laqueo sibi spiritum exhaustit, In hunc modum est extincta simul cum conjuratis omnibus hæc conjuratio, Nimirum sæpe sibi ipsi nocuit improbitas, Subscripsit autem huic conjurationi etiam Imperatoris soror, quia cum uno ex conjuratis impudicè viuebat; à quo rogata convivium instruxerat, turpissimo amasio quàm fratri fidelior, Vt intelligamus nihil esse tam foedum, ad quod impudicam mulierem effrenata libido non deducat.

Omina mortis. Secundùm hæc, portenta quædam nunciata sunt, quæ mortem Imperatori ex vaticinantium ingenijs minabantur. In maximo illo monte, qui TUIXANDICTUS XANTUNG provinciam nobilem facit, ingens repente lapis emicuit, erectusque suâ sponte sterit. E salicum præterea folijs vermiculi ad modum cicadarum volatiles enati sunt, qui Sinicam vocem emittere videbantur. Ejus autem vocis hic erat sensus, PINGUS regnat! quâ PINGUM imperatorem futurum demonstrabant. HIAOCHAUS quidem imperator juvenis moritur, cum imperandi deberet initium facere. Nullum filium heredemve reliquit Imperio, sed magnum sui ob egregias naturæ dotes omnibus desiderium.

IMPERATOR OCTAVUS HOUS,

Imperavit menses VII.

*Cycle 44. 49.
44. ante Chr.
74.*

Imperator indignus imperio.

Postquam igitur HIAOCHAUS genito ex se successore caruit; omnium ordinum consensu ad patrum ejus devolutum est imperium. Hous is fuit, qui vix principatum adjerat, cum eo se indignissimum ostendit. Nulla boni regiminis ei, nulla publicæ felicitatis cura; solis voluptatibus ac libidini servire, comotationibus totos dies insumere. Dixisses ideo regendum imperium suscepisse, ut depravaret, sceleribus flagitiisque usque adeo contraminatus, ut nec adesset, non sine summo omnium dolore ac sensu, cum HIAOCHAO justa persolverentur. Serò pœnituit QUANGUM ceterosque Præfectos talem elegisse; maximè dolentes & incertos, quid in tam inclinata republica caperent consilij. Tandem QUANGUS ex intimo animi sensu

TIEN-

TIENYENIM, amicum suum salutans consulit, quam ratione sit eundem obviam huic malo. Cui TIENYENUS, Tu inquit, in Imperio primas tenes; tu fulcrum Sinarum es & columna. Si se facit indignum Hous imperio; quemadmodum eum elegisti, sic rejice ac meliorem ex HANA familia substitue. Recordare, quid olim IYNUS TAIKIAO Imperatore fecerit. Et tamen tantum abest, ut aliquis factum reprehendat, ut potius fidelitatem omnes laudent. Hunc imitare, si Imperij, si HANA familia felicitas, si denique tui nominis gloria cordis est tibi. Sic enim HANA familia IYNUS es futurus. Tum QUANGUS nobiles Praefectos convivio excipiens, & è re natâ eos alloquens, Omnia, inquit, iniquissimè agit Hous ac perturbat. Quid fiet Imperio? profecto & illud perturbabit, & nostram imperatricem familiam funditus extirpabit. In hoc discrimine quid agendum putatis, postquam salutaria non admittit monita? Dirigere omnes ad hæc verba; & nemine loqui auso, TIENYENUS è mensa denique se proripiens, gladium, quo cinctus erat, stringit, & ad QUANGUM versus, HIAO HOUUS Imperator HIAO CHAO te, inquit, tutorem dedit, ut Imperio provisaeres, illudque tua fide ac virtute pacatum conservares. Quibus artibus si unquam alias, nunc certè opus est maximè. Vides enim totum Imperium periclitari; nec ab alio magis quàm abs te remedium exspectat. Si non mederis huic malis; quâ fronte moriens HIAO O VUM imperatorem sub terrâ convenies? Hujus diei consilium dilationem non patitur; nunc est constituendum, quid fieri placeat, ne majores turbas eicamus. Quisquæ huic meæ petitioni, justæ sanè, non relinquit locum, que unum spectat Imperij bonum; sciat ille se hoc gladio periturum. His dictis animati, simul omnes KINGUM summum Palatij magistrum adeunt, exponentes consilium. Hæsit ille primùm attonitus; at unus omnibus resistere non ausus, in eorum, sententiam concedit. Mox Imperatoris sigillum ac cetera, quorum curam gerebat, illis tradit. Quo facto unâ omnes interius palatium ingressi, HOUUM imperatorem amiculo comprehendunt, nullâ tamen affectum injuriâ molestiâve; sed honorificè palatio eductum, ad proprium CHAMYE regnum deducunt, hoc omnes uno ore professi, ad hoc faciendum sibi necessitatem impositam, quia tantum dedecus ferre non posset Imperium. Omnium autem erga malum Imperatorem odium effecit, ut nullus omnino motus extiterit; nemine illum auso defendere. In hunc modum ex Imperatore regulus iterum tributarius factus est.

Conjuratio
procerum.

Uu 2

IMPE-

IMPERATOR NONUS
SIUENIUS.

Imperavit annis XXV.

*Cyelo 46. anno
45. ante Chr.
73.*

*Imperatoris in
infantia va-
riâ discrimen.*

*Prudens sa-
lum Kiesinij*

FVIT SIUENIUS HIAOUI Imperatoris nepos, PINGUS di-
ctus; cuius patrem, matrem ac sorores pestilenti illâ medicinâ
extinctos esse diximus. Infans adhuc cum matre, quæ magiæ quæ-
que arcessebatur, conditus in carcerem est. HIAOUI enim cum,
ægro corpore esset, iratissimus magis non illos modò, qui eam artem
exercebant, sed & affines morti addixit; nec Imperatoris filijs aut ne-
potibus parcens.

Dum in carcere cubaret PINGUS, mors ei matrem abstulit, quippe
jam infectam toxico. Ibi sine dubio moriendum infanti fuisset, nisi
KIESINIUS carceri præfectus cognovisset LIUMPINGI patrem
perinde ac matrem vacasse culpâ. Quare illius commiseratione motus,
infantis curam suscipit; & quia non licebat sine consensu Impera-
toris eum emittere ex carcere, mulierem intromisit, quæ alimenta
lactis ei daret. Neque hîc infantis seu periculum seu felicitas ste-
tit. Nam regij mathematici Imperatorem admonuere, visa sibi
supra carcerem signa regia & vapores ejusmodi, qui prænucciarent
intus aliquem esse, positurum olim imperio. Fidem invenit apud Im-
peratorem prædictio; nec dubitans ex his aliquem ibi esse, cui calum-
niæ ac sidera destinarent culmen, subito impetu omnes attentos in car-
cere mactari jubet. Adsunt carnifices; quos tamen KIESINIUS
ingressu prohibuit, causatus multos infantes intus esse, quos occidere
nefas, impium atque injustum. Satellites Imperatorem de repulsâ mo-
nent; qui rum collecto ex præcipiti furore animo impium mandatum
rescindit, ac rem penitiùs considerans, *Si Calum, ait, alteri sceptrum desti-
navit; quicquid agam frustra ero, nec unquam fata mutare poterò.* Ita
PINGUS jam secundo servatus, ac postea tandem emissus è carcere,
literis ac philosophiæ Sinicæ egregiè studuit. Erat, cum HOUUS exuere-
tur imperio, natus annos octodecim.

Itaque

Itaque cognita illius doctrinâ & virtutis amore, omnium ordinum suffragiis adeptus est imperium. Erat suavissimis moribus, quietâ placidâque indole; actalis, qui misericordiam adhibere posset suis. Quippe varijs fortunæ casibus jactatus, subditorum calamitates miserari sciebat, quia præfenserat. Hic est ergo, quem in salicum folijs vermiculi prædicebant, ut Sinensis scribit historicus.

Vt primùm accessit ad gubernacula, non defuere, qui GUANGI ^{Imperatoris} laudibus apud eum obrectarent. HOUUM ab illo dejectum fastigio ^{suorum nom} contra leges, contra obsequium, quod Imperatori subditus debeat. Tali viro parùm fidendum, qui tantâ esset potentiâ, tantâque audaciâ. Proinde caveret sibi QUANGUMQUE reprimeret, magnopere svadebant. Pronis quidem auribus hæc accepit Imperator, probè intelligens illud Principatûs arcanum, Neminem aliquem magnum facere vel pati, cujus fortunam in potestate non habeas; verùm, licet ei QUANGUS esset in metu, noluit tamen quidquam adversus eum agere, multò minùs ab officio depellere. Noverat illius virtutem ac fidem jam inde ab avo suo HIAOU ubique celebratam; exemplum in amoto antecessore viderat, quod cum illis artibus pugnare videbatur. Itaque spem inter ac metum distractus elegit sapientissimè, ^{Sapientissimè} timere potiùs, ut sanctè honestèque viveret, quàm ut à QUANGO ^{eius consiliu} securus bonos dedisceret mores. Cujus tamen ingenium ut periclitaretur; noluit ejus filiam in uxorem, sed tantùm in concubinam accipere. HIAUAM verò aliam adolescentulam matrimonio sibi conjunxit uxorem. Hanc filia repulsam æquo animo tulit QUANGUS, seque totum ad Imperatoris voluntatem conformavit. Erat enim vir verè bonus, & Imperatori ante omnes fidissimus, qui nihil in Imperatoribus non amabat præter vitia. Vxor autem ejus nequissima & ambiciosa mulier marito usquequaque impar, filiamque spretam indignè ferens multas turbas concitavit, ut in loco memoremus.

Addunt Scriptores Sinici; quoties Imperator avorum aulam ^{Suum Præ-} ingrederetur, comitante QUANGO, & ut mos est, manibus syrma- ^{rum metus} colligente, tam insolito affectum horrore, ac si à tergo instaret aliquis, qui ferrum ei minaretur; alio verò id muneris obeunte Præfecto, metùs omnis expertum incessisse. Præfagire videbatur

Uu 3 animus,

animus, quantâ calamitas eum à cognatis QUANGI maneret. Nec fallebat ipsum hæc Imperatoris ex timore nata titubatio. Vnde summo se magistratu abdicandi domumque redeundi copiam petijt; quam tamen haud impetravit. Ut mirari sanè subeat, quo præsentè paveret, esse sine ipso tamen noluisse.

Ex quo, ut diximus, illa contra HIAOCHUM Imperatorem, & QUANGUM orta seditio, severissimè hucusque in conscios ac rebelles inquirebatur. Multi specie Imperatori serviendi privatas ulciscerantur injurias. Quò factum, ut æquè innocentes ac criminum conscij necarentur. SIUENIUS ubi regnare cœpit, inquisitionem continuo sustulit, omnibus concessâ præteritorum veniâ, ne quis in posterum officio deesset suo; exhortans omnes ad concordiam & fidem. Præterea iudices non paucos mutavit; eos dico, quos justo severiores cognoverat. Comperto autem HOANGUM HONANÆ provincie præfectum mitem esse ac misericordem, qui populum sibi subjectum solâ virtute imperandique suavitate perbellè regeret, procul terrore poenarum; in regiam advocatum, summum tribunalis eius, in quo capitales aguntur causæ, Præfectum creavit, etiam atque etiam monitum, ut, quantam posset cunque subditorum misericordiam caperet. *Nam ego aiebat, inter meos subditos jam subditus fui, carceremque ab incunabilis expertus, scio, quantis malis vexentur subditi; quorum proinde convenit maximè misereri.* Multa alia decrevit bono publico; non ignarus, quid sit parère dicto, quid imperare. Ac sanè optandum esset, ut omnes Principes, qui alijs imperant, quid sit obedire, dignoscerent. Si enim calamitosam sæpe subditorum sortem intelligerent aut experirentur ipsi; vel ego fallor, vel illi suos magis amarent, quid enim dicam, minus vexarent aut opprimerent?

*Avaritia puni-
nita ab ipso
seo.*

Anno imperij secundo fortissimi cetera vir animi TIENYENUS seipsum & auri cupidinem vincere non potuit. Cùm enim regionum sepulcrorum extruendi atque ornandi esset ei mandata cura; multa, numerorum millia subjectis expensarum falsis rationibus surripuit. Criminis erat manifestus; cùmque id apud Sinas esset capitale, missus in carcerem, carnificem expectabat. Adjunctus tamen à duobus amicis, ut de Imperatore legendo bene meritis, vitæ gratiam obtinuerat. Quippe Sinicæ leges hoc præclaris olim in rep. meritis dabant, ut admissum postea forte crimen esset impune. Duo igitur amici culpæ gratiam nunciaturi tendunt ad carcerem, At TIENYENUS eorum aspectum

non

Non sustinuit; néve illos videns, pudore confunderetur, laqueo sibi ipse jus dixit, bis mori dignus, qui se quoque iudice indignus erat vivere.

De QUANGI virtute ac fide multa diximus; sed uxorem habuit. HIENAM nomine, factu nequitiæque nulli secundam. Hæc, ut dictum, filia repulsam non ferens, ut illam diademam videret, HIUAM Imperatricem parabat è medio tollere. Occasio erat ex difficultate partus, quo HIUA tertio istius Imperatoris anno filium HIEUM enitebatur. Omnes quotquot erant in regia medici, pro salute Imperatricis vocantur in consilium. In his erat IENUS, unus è QUANGI domesticis atque intimis familiaribus. Hunc igitur HIENA sollicitat magnis promissis præmijs, ut Imperatrici venenum cum pharmaco propinet. Ille spe felicitatis, quæ offerebatur, victus, Imperatrici medicatum miscuit poculum ejusmodi, ex quo in moerorem lapsa, denique moreretur. Idque tali arte fecit, ut ne suspicio quidem esset, illam veneno perijisse. QUANGUS autem id medicis haud impune volebat esse, tanquam inparandâ medicinâ peccassent. Iamque in eo erat, ut hæc de re quæstionem haberet; cum illius uxor veniam eis & impunitatem deposcit ac rogat, ut saltem in IENUM nihil triste statuatur. Suboluit QUANGO fraus vxoris ex importunâ petitione deprehensa; nec multum aberat, quin eam quæstioni subijceret. Verum quia tale crimen totius familiæ interitum merebatur, sibi suisque rebus timens, ultra suspicionem non processit. Sed quia nihil adeo est occultum, quod ætas non in apertum proferat, præcipuè si est à muliere profectum crimen; post QUANGI mortem fraus delecta, totaque illius est extincta familia.

Ambitio aliena Imperatrici mortem acerisit.

Scelus uxoris ignavo marito

Excidio familiæ punitum

Interim, quod nequissimis artibus quærebat, HIENA vidit. Nam Imperator filiam eius vxorem accepit, ornavitque diademate. Atque ut totum Imperium exhilararet, è carceribus captivos omnes morę gentis emisit.

Scribunt historici Sinenses, anno quarto huius Imperatoris (fuit is ante Christum septuagesimus) mensè quarto, tantos terræ motus in Sinis factos esse, ut montes aliquot evulsi suâ mole corruerint, majori tamen hominum terrore, quàm damno. Quod sanè mirum est, quia Sinicam terram raro nec nisi leviter movisse constat. Sinæ, ut sunt pronis ad superstitionem animis, ex hujusmodi prodigijs interitum ominantur Imperio; quia irati cæli ac minacis ea signa esse autumant.

In Sinu terra motus

Paullò

Quangus moritur Imperatori fidissim^o.

Paullo post QUANGUS fato concessit, eximia in Imperatorem fide memorandus; subductus terris ante, quam suae cognationis interitum videret. Ad agrum ipse Imperator humanissime invisit. Cujus ut in se Imperiumque universum merita gratam memoriâ prosequeretur; IUUM ejus filium summum dextro cornu ducem praefecit, paternum quondam munus. XANGUM verò illius ex fratre nepotem Regulum creavit. Multos insuper è QUANGI familia extulit ad honores, sed valde caducos, ut videbimus.

Monitor Imperatoris eligitur.

Mortuo QUANGO Imperator ipsemet omnem regiminis curam suscepit; novum Praefectum instituit, quem admonitorem Imperatoris vocabat, eumque liberè, si alicubi peccaret, admonere licebat. Quod exemplum reliqui deinceps Imperatores secuti sunt. Illud in hoc Imperatore eximium fuit, quòd severissimè Praefectis invigilabat, de moribus eorum agendique modo inquirens. Populi verò gubernandi per quam liberalis ac suavis ratio. Quinto quoque die publicè sui copiam faciebat; quo die omnibus & praecipuè viduis, pupillis ac pauperibus patebat aditus. Praefectis autem edixit, ut in posterum omnibus & praecipuè viduis, pupillis ac pauperibus patebat aditus. Praefectis autem edixit, ut in posterum omnes causas scripto traderent, ut melius consideratis omnibus etiam scripto responderet ipse. Non rarò enim contingere dicebat, ut loquaciores fucis verborum ac lenocinijs extorquerent omnia, quae concessisse, frustra deinde poeniteant. Hic mos etiam nunc apud Sinas viget; quo fit, ut, licet Reges Sinarum rarò se publicè videndos indulgeant populo, continuo tamen reverentiam eo versentur. Et planè magis ita cum suis agunt secretà negotiorum omnium cognitione, quàm illi, qui assiduè suorum colloquijs ac familiaritate utuntur, negligentes interim eorum negotia. Non enim regum facies à populo quaeritur, sed favor; neque pedes, ut aiebat ille, sed caput imperat.

Omnia scripto aguntur apud Sinas.

Machinatio feminea ambitionis.

Susceperat jam duos filios Imperator; quorum primus HIUS, de quo supra dictum, hoc anno declaratus est heres Imperij atque Successor. Alter KINUS è concubina fuit; quem hoc eodem anno HOAIGAN regem esse iussit. Ea res vehementer offit HIENAM Imperatricis matrem. Hoc enim pacto, si pareret nepotem filia, non Imperatorem, sed regulum tantum fore videbat. Quam ob rem fit autor Imperatrici, HIUM veneno tollat. Nec inobsequentem filiam habuit scelerosa mater, Namque Imperatrix in omnem exin occasionem intenta,

intenta, quã privigno propinaret venenum, cum saepe simulato matris affectu ad convivium invitare, nec quidquam eorum omittere, quã ad ipsius interitum spectare videbantur. Sed incassum omnia. Nam nee puer Princeps, in recenti adhuc magorum memoriã quidquam comedebat, nisi à ministris prægustatum; & nescio quo modo in regiã increbuerat, H I E N A scelere H I U A M Imperatricem veneno sublatam esse, Ac licet Imperator huic suspicioni præfus abrogare fidem; severissimè tamen edixerat Principem custodientibus, ut cibum potumve, priusquam porrigerent, cum cura explorarent. Gliscente tamen intereã rumore, propinatum esse manu medici, venenum, ab H I E N A Imperatrici; paulatim Imperator omnes è QUANGI familiã præfecturis majoribus privavit. Advertebatur id à XANGO, Luo ac reliquis, qui proinde cum H I E N A de ipsius etiam Imperatoris nece consilium agitabant. Sed detecto prius, quàm perfecto scelere, capti omnes conjurati cum totã stirpe deleti sunt. Hic etiam H I E N A commeritas pridem poenas dedit. Imperatrici soli facta vitæ gratia; sed ab Imperatore repudiata, quod reliquum illius erat, vidua & ærumnis deformata traduxit. Tot malorum causa fuit unius mulieris ambitio. Sed quæ malis artibus honores familię quærebat, optimi QUANGI familiam simul ac se perdidit.

Postmodum Imperator ad Imperij leges & jura ordinanda animum applicavit. Variæ quippe leges à varijs Imperatoribus latae in ^{Legum multa} immensum excreverant; quibus, non dico, intelligendis, sed ^{titudo} vix legendis unius hominis vita sufficeret. Quare qui aliquam ante ceteros earum cognitionem ceperant, alios fraudes ex fraudibus texendo faciliè decipiebant; unde multa tribunalibus negotia, multa iniqua lucra provenere. Itaque illas ad pauca capita ^{restricte} redexit, non omnes, sed meliores duntaxat, antiquatis reliquis, Iustiniano nostro non absimilis. Quantã verò moderatione ab iudicibus essent homines addicendi morti, hac lege monstravit. *Volumus, ut iudices potius in leges peccent, quàm ut causã non probe liquidèque cognitã quemquam morte multent. Est enim ^{Vita hominis} vita rerum omnium in terrarum orbe maxima. ^{Ma-} ^{quanti facien-} ^{da} gna proinde adhibenda est cautio, ne vel unus homo temerè occidatur.*

Et si verò S I U E N I U S in hunc modum utilitatem reipubl. sibi proposuit; efficere tamen haud potuit, quin existeret alicunde rebellio.

*Sapiens distū
ac similitudo.*

*Prudentia du-
cu in compe-
scenda rebelli-
one.*

*Chuyei Philo-
sophi modera-
tio.*

rebellio. Provincia X A N T U N G eā calamitate potissimum infamis fuit; injctio ab annonæ penuriâ orto. Plebs enim fame stimulante furens undique prædari cœpit, emissasque ab Imperatore copias magnâ clade affecit, Imperator, ut huic malo, antequam corroboraretur ac manaret longiùs, iret obviam; C U M S U U M hominem probum rectique amantem cum novo milite contra furentes emisit. Qui cum ab eundi veniam ab Imperatore peteret; interrogatus ab eo, ecquo modo illos cogitaret reprimere, respondit, eo modo se repressurum eos, quo intricatum funem solvimus, qui quò magis adstringitur, eò magis implicatur. *Laxandus est, inquit, ut solvatur. Exercent latrocina, quia penuriâ laborant, & à Præfectis tributa strictius quàm par est, exigentibus vexantur, Contra tuos etiam milites armis sumserunt, vim repellendo, Illam ego non adhibebo, sperans eos bonis verbis ac rationibus, comitate denique pacari posse. Non viribus agam, sed arte.* Quæ locutus, in provinciam suam abiit. Iam ad principem urbem rebellatricem pervenerat; cum rebellium exercitum audit obviam in pugnam procedere. Quare, ne vim inferre velle videretur, gradum cum suis reduxit. Missis dein diplomatis ubique cavit, ne quis latronem aut rebellem caperet nisi armatum. Si quis caperetur, eum volebat inviolatum & incolumem ad se adduci. Vulgavit præterea Imperatoris nomine, se omnibus præteritæ culpæ gratiam facere, si quieti redirent ad sua; imò & alimenta de publicis horreis promittebat. Dimissis igitur quoquoersum literis, ipse curru vectus ad eam, de quâ dictum est, urbem solus tendit; in quam admissus omnibus quietem ac pacem suasit, non armis, sed verbis eos domans, Cùmque sua cuique liceret arma vendere vel cum instrumentis ad agriculturam necessarijs commutare; dearmatis annonam regiam divisit, & sementi faciendæ, quantum cuique satis, attribuit. Ita sine sanguine confedit hæc seditio. Cujus generis calamitates semper Sinicis Imperatoribus formidolosæ fuere; quòd hinc plerumque vastitas Imperij consecuta sit atque mutatio. Quippe latronum duces paullatim vires colligunt ex perditis hominibus, nisi maturè retundantur; eisque crescit animus ad ipsum etiam Imperium occupandum. Attulimus hujus rei exempla nonnulla supra; neque pauca infrà afferemus.

Sub hæc tempora C H U Y E U S philosophus diem suum obiit, vir summâ virtute præditus, diuitiarum contemtor, adeò justus, ut nec amicorum precibus, nec parentum unquam affectu motus, vel vnguem lacum

iatum à recti tramite discederet. Ad magnas Præfecturas eum extulerant mores sui; & tamen in tantâ paupertate decessit, ut sumtus, quæis terræ mandaretur, haud reliquerit. Quo audito Imperator, illius filio centum auri libros donavit, ut ex eo & patri iusta persolveret, & ipse de reliquo vitam toleraret.

Neque hujus tantum, sed etiam KIESINIJ virtus clara fuit, illius, qui hunc Imperatorem aluit in carcere, summoque in discrimine salutem ei dedit. Ingens hoc beneficium vel ignorabat Imperator, vel non meminerat. Neque KIESINJUS illius unquam memoriam usurpavit, nec Imperatorem, etiam cum res ac tempus ferret, admonuit; contentus præfecturâ suâ. Iam aliquot annis imperium tenuerat SIUENIUS; cum mulier una ex ijs, quæ in palatio serviebant, Imperatorem accepti beneficii commonefecit. Obstupuit ille cognitâ KIESINIJ modestiâ; maximique post eum faciens, collaudatum Reguli dignitate ornavit. Non tamen passus eum abire, velut patrem nutricium apud se detinuit; & virtutem illius ex usu quotidiano magis magisque suspiciens, adiutorem Imperij fecit ac Præfectum ab Imperatore proximum.

Kiesini' beneficia in Imperatore à se collatum tacet.

Duo philosophi Principi præceptores erant dati, qui bonis moribus eum ac Philosophiæ præceptis imbuerent. Alteri SUQUANGUS, alteri XEUS nomen erat. Inter hos fortè requietis & otij mentio versabatur; cum SUQUANGUS, *Auditione* inquit, *accepti, quietis amantem tuis & procul humana vita casibus vivere; nec infamia periculis obnoxium, qui sciat cupiditatibus & habendi desiderio modum ponere. Iam uterque rem fecimus; nec minus honoribus, quam divitijs abundamus. Ex doctrinâ notâ clarique, bonam famam conservavimus. Hæc si nobis non sufficiant; timo ne postea perdamus omnia, pœniteatque non secutos honestam otium.* Sub hæc dicta conveniunt inter se, seniûmque & ægritudine excusantes, ab Imperatore abundi veniam petunt. Quam is, licet invitus, dedit tamen, singulosque duobus aureorum millibus donavit. Princeps quoque singulis aureos quingentos numerari iussit, curribus & famulis additis, qui eos domum deducerent. Quò postquam rediere; maximam pecuniæ partem famulis, à quibus erant deducti, partiuntur. Quicquid reliquum erat insumere struendis convivijs, ad quæ suos cives invitabant, nil reservantes sibi. Aderat unus è SUQUANGI affinibus qui eum admonuit, ut illâ pecuniâ emereret agros filijs ac nepotibus relinquendos. Cui philosophus, HABEO, inquit,

Philosophus sapiens dicitur & factum.

inquit, ab antecessoribus meis fundum mihi relictum; qui, nisi filij ac nepotes mei desides erunt & marcebant otio, in victum vestitumque facile sufficet. Arent ipsi & serant. Opes nimia sapientum etiam animos depravant, malorum hominum vitia augent impelluntque ad peiora. Sina à me nolent virtutem discere; saltem id non relinquam eis, per quod peiores fiant.

Bellum in exteros prudenter dissuasum

Anno ante vulgarem Christi epocham sexagesimo decreverat Imperator TARTARIS bellum inferre. Namque in futurum sollicitus, cum eos accepisset iterum viribus pollere ac robore, plurimaque loca sub HIAOUO intra montes amissa recuperasse; volebat illos armis antevertere, ne, si ad pristinam potentiam excrevisent, Sinicum Imperium denuo vexarent. Sed à summo Præfecto, quod arma cogitaret, reprehensus ab incepto destitit. Eum porro sic locutum ferunt. Quid, ô Imperator, de exteris invadendis cogitas cum domi multa non desint, que correctione indigent? Hoc anno, quod adhuc inauditum, filius patri; & minores natu fratres septem, fratribus majoribus omnino viginti quinque mortem intulerunt. Sunt hac insignia non ferenda prætervitiis argumenta, morumque nocentissimam in Imperio mutationem portendunt. De hoc est dolendum; his quibus applicandum presentissimum remedium; quibus si non sit in Imperio locus, non erit quod TARTAROS timeamus. At nisi à te quam primum præcautum & provisum erit; timeo, ne non modo in Imperium, sed in ipsum quoque penetrent palatium. Has igitur ob causas dilatum est bellum TARTARICUM.

Ceterum Indiæ regna quædam ab HIAOUO in deditiorem redacta rebellârunt. Imperatorem de poena deliberantem cum alij, tum etiam Præfecti retinere, dicentes; incongruens esse, suos perdere, ut alienos subicias. Multa quidem occupata fuerunt Imperatore at auro suo regna; sed maiore damno nostro quam emolumento. Infinitus est enim Sinarum bellatorum numerus, qui periere. Solum à Sinicis Imperatoribus exigitur, ut sui iuste & legitime imperent; sin animus est Imperij amplissimi proferre fines, sine vi, sine armis alluciant ad obsequium solâ virtutum famâ aliena regna. Quæ si nolint Imperatorem nostrum dominum agnoscere, nostra nobis Sina sufficet.

Haud multo post HIEUS Princeps patrem offendit. Nam in convivio, multis Præfectorum accumbentibus, Imperatorem ausus est arguere, quod indoctis etiam hominibus præfecturas committeret.

Imbi-

Ambiberat **HIEUS** cum Sinicâ philosophiâ scitum illud, Nec probum nec justum esse posse, qui philosophiam non didicisset. Vnde Sinis idem est amare literas ac bonum esse. Iratus Imperator filio respondet, se verissimè paternum ultus supercilium; & *Ex quo, inquit, HANA familia nostra verum potitur, fatale semper ei fuit, à successore filio molestias experiri. Sed ubinam sunt modò tot philosophi, qui totius Imperij præfecturis sufficiant? An ignoras literarum studia paulò ante nos postliminio ad nos rediisse? Ista sapienti dico; imò verò ne plus te sapere credas, quam sapio.* Post hæc Imperatoris erga filium usque ad eò exolevit favor, ut parum abesset, quin exheredato illo, **KINUMHOAIGAM** regem successorem declararet. At continuit se tamen; cum quia sciebat Præfectos id non permissuros, tum imprimis, ut levitatis notam effugeret. Nam eum nunc rejicere, quem paulò antea successorem designaverat, probrosum videbatur. Hæsit tamen alto pectore fixa vulneris illius cicatrix; cujus vindicandæ quærebatur undique occasio. Postea verò, quàm **HIEUS** filium è conjugè suscepit, odium repenti in amorem vertit. Tantâ enim lætitiâ perfusus est **SUENIUS**, ubi nepotem vidit, ut jam nullum nisi **HIEUM** vellet successorem. Quia et jam tradunt Imperatorem suis sæpe manibus nepotem excepisse, cum eodémque lusitasse positâ interim majestate.

Anno ante vulgarem Christi epocham octavo & quinquagesimo **TARTARUS TANGU** rex legatos ad Imperatorem misit, per quos eum dominum suum agnoscebat, tributarium ultro se faciens, ac promittens successores suos deinceps in Sinici Imperatoris semper clientela fore. Variæ fuerunt hac de legatione Præfectorum opiniones. Alij dicebant hoc **TARTARO** agere, ne à Sinis invaderentur, utque in tuto collocati antiquas vires reciperent. Alij contra suspicabantur, eos hoc prætextu Sinam explorare, quidque agatur, scire velle. Fuere, qui legatos ne audiendos quidem putarent. Vicit demùm illa sententia, ut admitterentur, & tanquam amici regis legati tractarentur. Hac occasione sæpe deinceps irrepserunt Sinicum in Imperium, fictâ legatione, uti commercia sua tuto exercerent. Afferebant **GINSEM** radicem illam, quæ una Sinis plurimi æstimata quanto vis emitur pretio. Afferebant præterea pelles pretiosissimas martium, castorum, & Zibelinæ, quas vocant, quarum in **TARTARIA** magna copia et usus. E Sinis invicem res alias in **TARTARIA** MAVEhebant. Hujusmodi legationes nunc in **MOGORIA** Turcæ subor-

subornant, faciuntque cum Sinis commercia, ut fufius in Atlante meo narro. Erit hac de legatione inferius agendi locus. Namque TARTARI verè quondam Sinicum Imperatorem suum agnoverunt.

Haud multò post hanc legationem SIUENTIUS est mortuus; cujus imperium satis felix & pacatum fuit. Nam quòd ab eo nonnulla regna defecerint, illa velut exera sui que animi magnitudine indigna tam facillè quàm animosè sprevit. Præfectos habuit ac philosophos non paucos, homines præclaros, quorum egregià usus est operâ. Successorem reliquit HIUM filium, quem nunc dicere aggredior.

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER DECIMVS

IMPERATOR DECIMVS

I U E N U S

Imperavit annis XVI.

IUENUS dictus est, cum gubernare coepit; Imperator philosophus; doctorum hominum amator & ipse doctrinae avidus. Sed in administranda republ. non perinde prudens, documento fuit, non semper qui doctiores sint, eos & prudentiores esse. Præter frugalitatem & sumtuum moderationem multæ aliæ virtutes egregiæ in eo laudabantur; sed quas exigua in discernendis ac cognoscendis rebus prudentia foedabat. Loquaciores, à quibus verborum specie ac fucis decipiebatur facillimè, ad honores evehebat, eiusque modi homines idcirco reliquis credebat meliores, quia sublimiùs de virtute differerent. Horum itaque multi phaleratis dictis amplos dignitatum gradus adepti, cum deinde foedissima quæque facinora facerent; mox ob eorum contentiones & æmulationes Imperij status in pejusuere coepit. Nec illud tacuerim, hunc Imperatorem tardum & parùm efficacem fuisse; animi præterea insigni mollitiæ ac lenitate minimè laudandâ. Vnde nullum unquam opportunum remedium negotijs adhibuit. Certè Sinici scriptores etsi animi moderationem in eo laudant, ac multas alias virtutes; ab illo tamen HANÆ familiæ perniciem ortam affirmare non dubitant. Sic illa familia, cujus parens & conditor excelebat maximè hominum cognitione, ab illo est affligi coepta, qui eos minimè cognoscebat.

Primo imperij mense postquam paternis manibus parentavit, CIEYUAM uxorem ingenti pompâ Imperatricem declaravit. Eius moderatio in tributis & aconomiâ, cujus

Cylo 45. an.
10. ante Chr.
48.

Imperator
philosophus nō
item prudens.

Eius moderatio
in tributis &
aconomiâ.

eius amicis atque cognatis in Imperio multæ postea perturbationes
& rixæ sunt ortæ, ut in proximo Imperatore docebimus. Eodem die
GAUM filium, quem ex CIEYUA susceperat, heredem ac successo-
rem regni pronunciavit.

Tum Præfectos suos allocutos, Scio, inquit, Imperium ani præ reli-
quis à Calo dari, ut provideat omnibus; non ut suis tantum rebus studeat,
sua utilitates voluptatésque veneit, sed ut cunctorum subditorum commo-
dis utilitatibusque pareat, unus omnibus proficit. Quare ut munus mihi à Calo
impositum expleam; ex antiquorum optimorumque Imperatorum decretis
eorum sequens vestigia, omnia tributa remitto, præter illud, in quo è decem
unum solvitur. Palatii sumtus, equorum famulorumque numerum im-
minui volo. Frugalis mensa sufficet, misso splendore; nec ad pompam vel
fastum equos & famulos aliam, sed hac in re solam necessitatem spectabo.
Sic & populum meam benignitate laetum servabo; nec mihi paucis contento
quidquam deerit.

SI AOUANGU serat Imperatoris carissimus præceptor, jam
sexagenarius philosophus. Huic cum summæ præfecturæ munus
mandare decreisset; inter competitores & æmulos invidiæ continuo
flamma exarsit. Multi ergo in eum conjurant, oblatoque Impera-
tori libello multa optimo feni crimina obijciunt eam arte, ut pro veris
quidem non affirmarent, sed tamen inquirendum esse dicerent. Mos
erat, ut, cum Imperator accusationem admitteret, illico comprehen-
deretur accusatus. IUENUS ejus moris insciens, de capite boni fenis
inquiri permisit, non dubitans, quin posset eum dimittere. Carceri
præfectus, unus ex conjuratis, quam primum SI AOUANGUM capit,
& male habet in vinculis. Ille hausto suam voluntate veneno seipsum
necat, indignum esse dicens sexagenario semel capto, licet innocens
esset, pro vitâ disputare aut pro eâ multum agere, cui natura jam ferè
finem imposuisset. Imperator auditâ philosophi morte maximè in-
doluit; non tamen adeò sagax fuit, ut rem cognosceret, vel suorum ca-
lumnias deprehenderet. Ex quo Præfectorum astutiores eum parvi
facere, in factiones divisi suis rebus ac partibus studere, æmulos aulicis
artibus infectari; quæ res Imperium ubique turbavit. Hæ factiones in
Sinicâ gubernatione sunt maximè pestiferæ, ubi omnia Imperator agit
ex majorum Præfectorum consilijs; qui cum suis favere volunt, bo-
num publicum omittunt, & pro affectu vel muneribus responsa ven-
ditant.

*Invidia malè
aule famili-
are.*

*Vitronæa mors
philosophi.*

Sub hoc Imperatore QUANGTUNG provincia QUANGSI, & HAINAN insula defecerant, & immittas ab eo copias repulerant. Quare quantas potuit maximas vires contra rebelles parabat; quæ ipsi amicus erat KIASUNUM philosophum potius quam militem præficere. Ille arcessitis à Sinicâ philosophiâ rationibus Imperatorem ab hoc bello deterruit; & Olim, inquit, Sinicum Imperium ad Orientem mari, ad Occidentem verò campis arenosis montibusque terminabatur; in Australi parte KIANG maris filius limes erat. Sed hos fines paullatim extendit non magis armis, quam virtute. Hac Imperatores optimi alios & uliro advenientes humaniter excipiebant; nec pauci fuere, qui comitate victi advenierint. Ut nemo subijciebatur. Hac igitur est summa consilij mei, ut à bello abstineas, & probos Imperatores secutus, gubernandi modum, quem illi, tenedas. Nam rebelles populos virtutum splendor, non strepitus armorum subijciet. Itaque fecit, ut suavis erat, Imperator, damnatoque bello, eas regiones deseruis, quæ in defectione occaluerunt.

Interim factiosi Præfecti acerrimis inter se studiis certare pergebant, magno Imperij malo. Vnus inventus est LIUS, recti bonique communis amans; qui, quid ageretur, Imperatorem oblato libello monuit, æmulationis factionumque damna demonstrans & concordiam bonum. Hic ergo à socijs, quæ ipsi amor ante pravos affectus erat, animatus, posthabito vitæ periculo Imperatorem alloquitur in hunc modum. Bonis, ô Imperator, integrisque magistratibus uti, sicut est optimi regimini fundamentum; ita contentionum fons est & initium mala gubernationis, eos expellere. Si in ipsa regia urbe omnes Imperatori fideles sint, ac multi amoris conspiratione consentiant; in provincijs vigente obsequio, recte atque ordine cuncta procedent. Quam ingenij perspicaciam præditus es, ô Imperator, opto ut rectum iter fidei ac probi hominibus aperias, ne faciles aures fallacibus aliquorum dictis præbeas. Vt facta cujusque discutias, rogo; quo mali è collegio summi magistratus eijciantur, & viri probi meritos honores totius Imperij bono adipiscantur. Ut inter se tui congruant, unaque mente vivant, da operam; in eos, qui factiones ac partium studia sectantur, inquire, atque ut merentur, tracta. Id facies cum HANÆ familie tue summam salutem & in multos annos conservationem. His auditis exhorruere scilicet factiosi Præfecti; &, quamvis nullum nominaret LIUS, Imperatorem tamen plura super his rebus rogaturum haud ambigebant. Quare LIUM, qui cum eo stabant omnes omnino

Oratio Lii
adversus factiosos

fraude subla-
tue innocens.

perditum ire decernunt, antequam exerceretur hæc ab Imperatore qua-
stio. H I E N U S ergo factionis unius dux K I M U O U M L I E I amicum,
quia coram Imperatore de se quoque malè locutum sciebat, hac ne-
vit arte. Quippe cum H I E N U S maximâ præfecturâ gauderet, ab Im-
peratore non difficulter obtinuit, ut K I M U O U M extra regiam Præfe-
ctum juberet esse, talem hominè tali provinciæ necessarium esse dicens.
Quamquam hoc consilium instar imperij fuit, H I E N U S namque suâ dex-
teritate, dicam, an loquacitate? Colai summam dignitatem indeptus,
quos vellet, in præfecturas inferiores mittebat. Itaq; K I M U O U S assignatâ
sibi provinciam adijt. Verùm vix in eâ mensem exegerat, cum in eum, ut
æmulum, apud Imperatorem tradito libello multa crimina, vera ad ficta,
parùm referebat, H I E N U S intendit. Omnes quidem actiones illius
diligenter per coriceos notârât; quas sinistrè interpretatus; etsi fortè
quædam in provinciâ malè ab eo acta non deessent, munere simul eum
ac vitâ privavit.

Imprudens fa-
ctus Imperato-
ris.

At non multò post unus è Præfectis etiam H I E N O apud Im-
peratorem multa maximâque crimina scripto intulit. Sed incal-
lidus Imperator H I E N I artibus infatuatus nullam adhibet libel-
lo fidem; imò stultissimè H I E N O illum ostendit. Is, ut erat allu-
tissimus, hac occasione in rem suam usus, hujusmodi verbis in illius
animum irrepit. *Adhuc, ô Imperator, nihil antiquius mihi fuit,
quàm ut bonâ fide tibi servirem. Sed enim, quia me licet immerentem
ante ceteros in hoc amplissimo statu collocasti; superior tamen est in-
vidia; quâ solâ armati hostes mei me apud te accusant, in perni-
ciem meam intenti. Nec vident, cum obtrebant mihi, à se accu-
sari beneficium tuum, quo me minimum affecisti. Quid faciam? invidia
usquequaque ardeo; nec tuorum subditorum illi facient ullum criminandi
finem. Sed bene se res habet, quòd undique deserto mihi spes est omnis repo-
sita in judicio mei gratiâ & favore. Quare unicè te rogo, ne com-
mittas, ut plus apud te malevolorum possit invidia, quàm calamitas
mea. Meum erit, fidei erga te & obsequij constantiâ, me tibi ante
ceteros probare. Quas artes in me ut semper expertum esse te confido;
sic iterum atque iterum rogo, ne des faciles aures amulâ, & honorem,
quo me profecutus es, invidentibus.*

Facile fuit, Imperatorem, plus fidei dictis quàm factis habentè fallere.
Vnde jam H I E N I potentia Præfectis erat omnibus formidabilis; Impe-
ratore non modò nullâ accusationè contra ipsum admittente, sed ipsos
etiam

etiam accusatores ei palam monstrante. Qui proinde quàm plurimos atrociter ultus, varijs artibus perdidit; alios raso capite velut mancipia struendis moenibus onera comportare cogebat; suos suarumque partium affectas elevabat. Hinc tantus omnes illius pavor cepit, ut jam plus, quàm Imperator timeretur.

Inter hæc Imperatoris duces, quibus erat commissa muri magni custodia, commoditatem rei secuti, amicitiae jurè perfidè violato, TARTAROS reges duos, qui in montibus vicinis animi gratià venabantur, captos plectunt capite. Deinde tanquam magnum quid pro Imperio fecissent, impudenter ab Imperatore petunt præmia. Cùmque is ex Præfectorum sententiã poenas potiùs debuisset ab illis expectere; ad Regulorum dignitatem eos extulit. Duorum verò regum, capita jussit ad TARTARORUM terrorem in regni confinibus suffigi. Nec puduit Imperatorem varias habere conciones, quibus ostendebat reges mortem meruisse, atque à se mandatum esse, ut caperentur. HIENUS verò, qui alterum ex illis ducibus, ut alienum à sua factione, odio prosequeretur, Imperatori suadebat, ut eorum perfidiam puniret; alloqui timendum esse, ne TARTARI persequentes injuriam, Imperium invadant. Sed non paruit Imperator ejus consilio; necem TARTARORUM rem levem esse dictitans, nec fidem barbaris illis servandam, nisi eùm prodesset Sinis. Adeò Sinæ alias nationes præ se spernunt. Postea verò quàm HUHANSIUS NOVUS TARTARORUM rex bellum ultionis petendæ causâ Sinis intulit; tum primùm intellexit Imperator, quantum peccavisset. Itaq; ut pacem impetraret, è regio sanguine uxorem ac magnas opes ei dedit. Quibus TARTARUS pacatus, à bello abstinent.

Porrò factiones Præfectorum adeò intumuerant, ut jam in apertas seditiones erumperent. Verùm Imperatoris mors magno Imperij commodo interveniens illam tempestatem sedavit. Cuj

cùm filius natu major succederet, omnesque sub novo Principe meliora sperarent; à vi tem-

peratum est.

IMPERATOR UNDECIMUS CHINGUS.

Imperavit annis x xvi.

*Cyclo 45. anno
26. ante Chr.
82.*

IN vinum veneremque penitus immersum hunc scribunt Imperato-
rem fuisse fuisse, gubernationis curâ maternis consanguineis permis-
sâ. **E VANGA** familia, ex qua **CIEYUA** mater oriunda, per-
multos ad amplissimos honores provexit; nesciens, quantum sibi suis-
que malum compararet. Regulos primæ dignitatis creavit avuncu-
los quinque; regem unum. Is **MANGUS** erat, ex eadem ortus fami-
lia; regnum **SINTU** dictum, erat in eâ **SUCHUENÆ** provincie par-
te, ubi modò **CHINGTU** est urbs princeps. **HIENUS** hæc videns,
nec igaarus, quàm potentes haberet æmulos & hostes, abeundi copiam
petijt, facilè factam ab Imperatore. Verùm vix urbe regiâ, domum
petiturus exierat; cùm in sicarium incidit imminentem ejus jugulo, nec
sine Imperatoris consensu, quod omnes suspicabantur. Tum extinctâ
cum autore suo factione primariâ, etjam reliquæ evanuerunt. Viguit
una **VANGI** familia; quæ turbas tamen ingentes excitavit, ut vide-
bimus.

Densa nebula.

Quarto primi anni mense in Majum nostrum incidit uida den-
sâque nebula, quæ magno cum omnium terrore Sinam omnem inte-
xuit. Interrogati astrologi, quid ea res portenderet? negârunt ex artis
sue secretis quidquam certi affirmare se posse. Admonitor autem re-
gius ita rem explicavit, ut hoc prodigium ideo prædicaret ostentatum
à Cælo, quod Imperator contra Imperij leges ac statuta majorum avun-
culos nil tale meritos ad Regulorum dignitates extulerat. Vera lo-
quebatur; sed Imperator maternis precibus retentus noluit **VANGAM**
familiam offendere, vel non intellexit, quanta mala possent hinc existe-
re. Suorum quidem parentum & antecessorum exemplis non sapuit;
vel in tantum vitijs se dedit, ut & hæc nesciret. Unde non mirum,
si turbis deinceps excitis, postmodum tertium ab hoc Imperatorem in-
terfecerint, & maximam Sinarum partem occupaverint. Quæ hic at-
tigisse.

sigillatim sufficiat; nam ad secundam decadem, quæ res post Christum natum in Sinis gestas prosequetur, hæc spectant.

Anno imperij secundo postquam CHINGUS HIUAM conjugem suam imperiali corona redimuerat; quarto ejusdem anni mense nix ingens cum in Regia, tum in circumjectis regionibus cecidit. Rara utique ac Sinis invisa res. Astrologiarioli que interrogati, quid hæc novitas sibi vellet, varij varia finxerunt. Imperator à philosophis etiam exquirat, ab illis præsertim, quibus figurarum liber, YEKING dictus, quo de libri primi principio egimus, legendo intelligendoque familiarior, ut scripto, quid invisitatum prodigium moperet, exponerent. Aliqui ob FUNGUM, qui erat ex VANGA familia, nimiam potentiam iratum dixere Cælum; nec dubitabant Imperio secuturas calamitates minari. Vera dicebant; quamvis hoc ex nive non conjicerent, sed ex VANGA familia fastu ac potentia, quæ omnino, cum nimia est, in seditiones facile erumpit. Quo audito FUNGUS ipse summam, quam gerebat, præfecturam cupiebat abdicare se; cuius tamen votis haud assensus est Imperator. Unus inventus est SOYUNGUS, qui FUNGO adulatus, quippe à quo multa sperare poterat, in eam partem explicavit portentum, ut bonum esse omen prædicaret. Nec abrogavit ei fidem Imperator; amplexus repudiata veram falsam unius sententiam. Id quod sæpe contingit, ut nos ipsos nimium amantes, nec, quod bonum est, intelligentes prosequamur materiam nostri mali; ex quo necesse est summam denique perniciem existere.

*Nix vera ac
pud Sinas.*

Sed ut istius Imperatoris in hac re magis error appareat; narrandum est, quod LIENCHIANGUS non infirmæ fortis Præfectus egit. Librum composuit undecim capita complexum optimo stylo & exquisitis rationibus explicata; quibus, quantum efficere posses nimia unius familiae potentia, demonstrabat. Ac licet familiam dissimularet; minime tamen Imperatorem fefellit, eo libro familiam VANGAM peti. Laudavit auctoris ingenium, eruditionem, fidelitatem, simplicitatem, omnia. Nec immerito. Namque prorsus erant à majoris nominis virtutisque philosophis deprompta; non tamen ad flectendum Imperatorem, ut optima suadenti pareret, efficacia.

*Obeit nimia
unius familiae
potentia.*

Hæc autem istius philosophi sinceritas fecit, ut HINGUS ejus filius etsi literis inclitus, nunquam præfecturam adeptus sit, quamvis à Præfectis bene multis destinaretur. Namque delapsus huc erat Imperator, ut inconsulto FUNGO nihil ageret. Ab hoc enim uno ac

Y y 3

privato

privato homine totius Imperij pendebant negotia; cujus unicus natus pluris erat nimium lento Imperatori, quam multorum Praefectorum consensus.

*ingens imbris
inundatio.*

Anno imperij tercio XENS I provinciam, in qua ceteroqui raro pluit, imbres in Autumno continui sic inundavere; ut speciem diluvij præberent. Loca plurima simul & homines aquarum moles involvit. Ipsa etiam urbe regiâ usquaque pluvijsmersâ incolæ mœnibus altis vitam tuebantur; Imperator sibi suisque in palatio commorantibus salutem conscens navibus invenit.

*Vangi Colai
groceritas re-
formidabi-
li.*

Anno octavo TANYU rex TARTARUS ad amicum Imperatorem invisendum adfuit. Eo tempore summo Colai munere fungebatur XANGUS quidam ex VANGA familiâ vir procerus, robusto ac præpingui corpore, vuluque ac capite tam grandi, ut gigantem esse crederes. Ad hunc, ut mos est, etiam TANYU rex invisit; cujus formâ sic exhorruit, ut pedem referret præ stupore. Admonitus eâ de re Imperator gaudebat; & *Tales oportet esse, quibus Imperij Sinici summa committitur; ut solâ formâ Barbari terrorem incuisant.* Hinc illum apud Sinas morem invaluisse putem, ut primum militem ductorem, cujus erat in trium annorum examine primum nomen, depingant armatum, excelsâ ve grandique staturâ, & ad vicinas circum nationes exterâs dimittant, existimantes ejusmodi picturâ terrorem exteris ab se inferendum; utique si viderint talem in Sinis militiæ ducem seu spectrum potius esse.

Exstincto sub hæc FANGO in summâ militum præfecturâ successit LMUS ex eadem VANGA familia. Matris precibus id Imperator dedit, cui nihil unquam negavit, in omnibus obsequentissimus.

*Rarum mode-
stis muliebris
exemplum.*

Rarum hæc narrant historici Sinenses modestiæ muliebris exemplum. Habebat Imperator inter alias concubinas unam ante ceteras carissimam sibi, PANAM nomine; omnibus & corporis & animi dotibus insignem. Sunt autem intra Imperiale palatium non Imperatrici tantum, sed singulis etiam concubinis apud Imperatorem magis gratiosis attributa singula palatia, in quibus separatim habitant. Igitur PANAM Imperator in palatio minore, in quo vivebat illa, non contentus invisere, iam volebat in suo secum palatio commorari. At eum honorem recusavit PANA, & modestiâ, in muliere præsertim, rarâ & memorandâ, *Ex antiquis picturis nostris,*

nostris, inquit, *esiliteras nesciam, didici tamen non nisi fide ac prudentiâ claros bonis Imperatoribus astante Praefectos; malis verò mulieres appingi, à quibus ad pessima quaeque facinora instigantur. Tu nunc, posthabitâ Imperatrice, me vis tibi consuescere. Vide, quaeso, ne hinc malorum Imperatorum insistenti vestigijs initium facias. Ego quidem, quae te plurimum amo, favetorque laudibus tuis, nihil optans impensius, quam ut virtute magis ac magis excellas, hoc piaculum admittere non possum; ne & tu pessimorum Imperatorum, & ego malarum mulierum numerum augeamus, Imperatricem habes germanam primamque conjugem tuam; cum hac est habitandum tibi. Ego tantum utriusque sum famula. Sapientem hanc repulsam Imperator laudavit plurimum, & multò magis Imperatrix; quae, re cognitâ, maximas PANÆ gratias egit. Verùm venerens Imperator in maiora postmodum scelera delapsus est. Cùm enim musicâ delectaretur ac theatris; inter cantatrices, quae placebant in comoedijs, venustissimam puellam saepe audiens, ac tandem ejus amore captus viculusque advénit illuc, ut ipsam cum fratre simul adhuc puero in suum reciperet palatium. Ibi puellam gynæceo praeponit, totumque amoribus se tradidit. Imperatrix peragrè ferens, ignobilem puellam apud Imperatorem tantâ esse caritate; cùm fortè res ac tempus ferret, eura hujus facti graviter increpuit. Imperator, qui foedissimo puellae amore inflammatus ferebatur, impatiens probri, vehementer excanduit, & ex amantium ingenio, cæco impetu abreptus, HIUAM Imperatricem à se repudiavit. Ita cui primum velut primæ conjugis debebatur palatium, ei ne locus quidem in palatio fuit. Spem tamen in PANÆ modestia & bonitate collocans ad eam venit, à quâ benignè accipitur & humanissimè.*

At non hîc quievit Imperatoris in saltatricem amor dicam, an furor. Adeò namque illius amore provehebatur paullatim, ut tandem veram suam uxorem eandemque Imperatricem nominârit. Et primò quidem illius patrem levem comædum regulum creat; credo, ut hac dignitate insignis & suam vilitatem teget, nec ille diceretur comædi filiam in uxorem accepisse. Non tulere Praefectorum aliqui hanc Imperatoris sui nequitiam; sed oblati libellis acriter arguunt. Fidelitatis pretium mors fuit; Imperatoris jussu maectatis omnibus. Quotquot enim erant ex VANGA familiâ, assentandi foedâ libidine, Imperatori quidvis licere persuaserant.

Hinc

Et prudens
admonitio.

Damnâ
comædiarum.

Ex comædi
regulus.

Hinc spes ejs ostendebatur, in Imperio turbas futuras; è quarum occasione rei, quam machinabantur, exitus pendebat. Mirum dictu! vilis cantatrix Imperij Sinici, quin & ipsius Imperatoris se dominam videt; tantò securiùs, quantò magis Imperatoris animum amor occæcarat.

*Imperatoris
pravitat.*

Imperator itaque cùm fautores ex VANGA familiã Præfectos haberet; penitus veneri se ac vino dare, totas noctes comestationibus, convivijs, comœdijs transigere. Picturas etiam obscœnissimas per palatium undique appendi jubet, ac præsertim TAKIÆ cum CHEUO fœdissimè acta. Non defuere quidem è Præfectis, rei turpitudinem, scripto damnantibus; sed nihil effectum. Laudabat salubria monita, sed non sequebatur; agnoscebat errores, sed non emendabat; tantò alienior à recto, quantò ejus scientior.

*Stella de Cælo
lapsa.*

meta visum

Annum imperii decimum octavum, qui fuit ante Christum decimus quintus, secundo mense, qui ferè in Martium nostrum incidit, solis defectio in Sinis visã nobilitavit. Addit autor Sinicus, multas tenues stellas de cælo cecidisse, quasi plueret ignibus. Anno præterea vigesimo primo, quàm CHINGUS imperare cœpit, ante Christum duodecimo, cometa visus est octavo mense, id est, sub Octobrem nostrum, quem observârunt in loco sideris, quod CINE vocant, qui locus hodie Cancrî totum signum occupat. Sollicitus Imperator, quid hæc monstra portentave (nam talia credebatur esse) sibi vellent; omnibus copiam fecit, quid super ijs sentirent, explicandã. SOYUNGUS doctissimus philosophus idemque amans reipubl, coram Imperatore recitavit hæc è libello. *Quod omnes boni opramus, est illud, Imperator, ut ijs maximè rebus operam navet intendãsq; animo, quæ ad optimi Imperatoris munus probe implendum conducunt. Id vero facies, si justè tuos populos regas, si bene illis provideas, si regiam præcõto moribus renoves & ornes, antiquando, quicquid vitiosa consuetudo quondam invexit. Calamitates, quas Cælum minatur, effugiendi, ne dubita, facillima hæc est via, si vitijs extricati virtuti demus operam; illæ sunt inevitabiles, quas vitijs ipsi nobis facimus. Insolita sunt hæc monstra, fateor, & sine dubio magnum aliquid portendentia, neque ad intelligendum humanis ingenijs promta; sed tamen est homini fas de cælestibus conjicere, crediderim HANÆ familiæ, nisi respiscat, exitum ab irato Cælo pronunciarî. Fulminatus est Imperator hæc audiens, nec ullum locutus verbum, confestim ex aula se proripuit in palatium. Ad frugem tamen animum haud applicuit.*

Celebre

Celebre tunc erat CHANGYU I philosophi nomen, quem Imperator ut præceptorem non vulgari caritate diligebat. Cum hoc, à quo Sinicam philosophiam didicisset, de plerisque negotijs conferebat consilia. Sed erat nomine magis quam reapse philosophus. Nam licet ex doctrinâ nobilis esset & clarus, virtute tamen carebat; aulicisque imbutus artibus Imperatori adulans, VANGÆ familiæ gratiam venabatur. Igitur è re nata quidam, qui cometam studiosius observârant, Imperatori libellum obtulere suppressis nominibus, in quo planis ac Sinicis verbis iratum HANÆ familiæ Cælum asserebant & in illius perniciem intentum ob nimiam VANGÆ familiæ potentiam, à qua Imperium quoque perdendum ominabantur. Multa in eo libello à VANGÆ familiæ Præfectis perpetrata scelera narrabant. Eapropter Imperatorem à se admoneri, ut rebus suis prospiceret. Imperator jam de VANGA familia, quam tot omina devoverent, addubitare cœperat. Sed hunc timorem temperavit habita cum CHANGYUO consultatio. Qui cum legisset libellum; veritus offensam & Imperatoris eîusque matris & multò magis VANGÆ familiæ, quam timebat; ita de hac re cum Imperatore tractavit, ut ostenderet esse difficillimum cælestia prænoscere. Illos adhæc siderum studiosos altiùs æquo de se sentire, si futurorum intelligentiam sibi arrogarent. In his enim errare proclive admodum esse; imò fortasse hæc illos finxisse, quia singulari odio VANGOS persequebantur, cumque alia viâ non possent ex ijs ultionem petere, voluisse fidos Imperatori Præfectos infames invisosque facere; quæ propterea nil temere quidquam credendum.

Imperator, qui nihil non matris causâ faceret, VANGÆ familiæ cæco amore captus, eum tanquam sapientem ac fidelem laudat, & quam fortè suspicionem periculi traxerat è familiæ VANGÆ potentia, deponit. Hanc proinde reprimere & coercere neglexit; Præfectis, quibus constabat adhuc fides, non parùm indignantibus. Ex his unus CHUYUNIUS rarum dedit ac vix auditum constantiæ exemplum. Præfectus idemque philosophus erat haud ignobilis; sed à vera germanaque virtute nobilissimus. Hic tantam CHANGYU I assentionem ac perfidiam non ferens, contempto vitæ discrimine, quod vel ab Imperatore vel VANGA familia impendebat, forti constantique animo audientiam apud illum sibi fieri volens, habere se professus, quæ afferret in bonum Imperij. Vbi colloquendi potestas fuit; in Præfectorum

Horum omnium coronam Imperatorem strictim affatus, *Omniam primum*
peto, inquit, ut mihi gladium concedas, quo hic, coram te loquacis &
assentatoris huius caput amputem. Imperatore, quisnam esset ille, in-
 terrogante; *CHANGYUUS est impostor ac perfidus ille, subjecit*
CHUYUNIUS, quem dignum putem, cuius, te presente, caput cervicibus
abscindam. Imperator audito sui præceptoris nomine nimium
 quantum irâ efferbuit; eaque mox in rabiem versâ imperat, ut *CHU-*
UNIUM ad supplicium abripiant. Ad sunt apparitores è vestigio, si-
 mul & è palatio eiectioni. At is aulae podia cratèsque manibus adeo
 fortiter tenuit, ut, cum divelli non posset inde, nec illi quidquam in eo
 abstrahendo remitterent, podia rumperentur. Interim ita *CHU-*
XUNIUS vociferabatur. *Quam bene mecum agis, ô Imperator? quod*
optabam concedis. Nunc moriar demum, & quidem libens moriar.
Malo enim ad fidos Imperatorum Præfectos iniquissimè à te tuique simi-
libus tyrannis contrucidatos moriens ire, quàm vivus apud te turpem ser-
vitutem servire, qui assentatores amore, fidos autem ac sapientes odio præ-
sequeris. Hoc unum dolet mihi, te adeo hebetem esse, ut non intelligas,
quantum te, quantum HANAM familiam maneat malum, te, vero im-
primis, quando saluberrima tuorum consilia respicis, solos assentatores avi-
scultas. Dixi, que dicenda putabam; tu modo de me age, quod lubet;
& quodcunque necis genus tibi furor suggererit, occide. Obstupere-
 Præfecti, qui permulti aderant, hac constantiâ; & flexis de more geni-
 bus Imperatorem rogant, ut ei vitam daret. *Si enim, aiebant, in*
publicum consuluit, hoc est, tibi; puniendus non est, sed laudandus. Sin
aliquid erravit, tanquam phrenitide laboranti ignosce. Talia namque
nemo loquitur tantâ constantiâ, nisi vel fidissimus, vel prorsus amens.
 His auditis Imperator, irâ confescente *CHUYUNIUM* dimitti iussit;
 ac præterea, postquam ad se redijt, ut fractas crates nemo resciceret,
 monumento futuras, ex quo nosceret posteritas, ipsum etiam vera lo-
 quentes ac fidos habuisse Præfectos. Felix respublica, in qua Princi-
 pes nolentes volentes coguntur audire, quæ minimè volunt; at multò
 felicior, ubi posito metu Præfecti suos Principes liberè culpant, haud
 ferentes, cum suos dominos à recto virtutis tramite aberrare vident.
 Vtrum impensius mirer constantiam Præfectorum, an Regum pluri-
 morum patientiam, nescio. Præfecti quidem inter fidelitatis arcana
 in Sinicâ philosophiâ recondita, sed in cælum usque tollenda laudibus,
 illud non infimo loco ponunt, ut Principes suos omni abjecto metu,
 saluta-

*Sinarum in
 monendi Im-
 peratoribus li-
 bertas.*

salutaribus monitis ad virtutis tramitem reducant. At Imperatores ex adverso meliores, si que non pauci talium philosophorum constantiam amavere. Quod magis in hac, quàm de loquimur, familià elucet. Nam hic quidem Imperator, ut reliquos Præfectos admonitionum licentiâ prohiberet, admonitorem Præfectum induxit unum. At non ideo tamen reliqui tacebant Præfecti, si viderent admonitorem officio suo deesse.

Licet autem CINGUS plurimas amâisset mulieres, immersus libidinibus; nullum tamen suscepit filium. Quò factum, ut HINSEM nepotem ex fratre TINGTIO Rege in successorem declarari vellet; quem apud se in palatio non secus ac filium habuit.

In hoc statu res erant, cum fato concedit Imperator, eo anno, quo Martem in loco stellæ, quam SIN vocant, observârunt Mathematici; qui locus, ut jam dictum, nostris temporibus à gradu secundo ad vigesimum usque sagittarij extenditur. Hæc autem Martis conjunctio cum tali sidere Sinis semper formidolosa fuit.

Decessit autem morte repentinâ, nulla ægritudine præeunte, cum pridie lætè cœnatus, summo manè ad multa negotia pertractanda decessisset surgere. Ac luce quidem postera surrexit è lecto; sed dum induit se vestibus, repente mortuus concidit. Regina mater CHAUM quemdam venenum ei miscuisse credidit; MANGO consanguineo in eum jusso inquirere. Quo CHAUS audito mortem sibi concivit, noxius, an secus, ignotum. Tribunali saltem se non sine sceleris relicta suspicione subduxit. Ceterum Imperator, ut initio dictum, veneri vinoque plus nimio deditus fuit; ex quo perperam & injustè facta sceleraque consecuta sunt multa. Matrem nimium amavit; à quâ vitæ licentia permittebatur ei, quò suos interim consanguineos eleveret. Quod huic mulieri perquam promptum fuit, cum, quid quid optabat, hac arte ab Imperatore obtineret, & ad turpissima quæque facinora facem ei præferret.

*Mors subite
Imperatoris*

ZZ 2

IMPE-

IMPERATOR DUODECIMUS
NGAYUS.

Imperavit menses vi.

Cyclo 45. anno
72. ante Chr. 60

VT diximus, NGAYUS antecedentis ex fratre nepos fuit. Accessit ad gubernacula juvenis admodum, rexitque satis bene; moderatus sumtuūmque parvus. Sed quòd esset ætate tantis rebus nondum pari (quippe natus aņos non plus unde viginti) omnino, quod optabat, efficere non potuit. Multos Præfectorum mutavit, & MANGUM familię VANGÆ principem summã præfecturã spoliavit. Sic illius familię insolentiam aliquo modo repressit; & fortasse, si diutius imperare contingeret, exstinxisset omnino. Sed prosperis conatibus immatura mors intercessit, ad implendam sequentis proximè Imperatoris tragœdiam familiã superstitè,

Rex morti e-
reptus a fami-
liã

audaci facie
nere

Anno imperij primo vitæ discrimen ingens adiit. Cùm enim animi gratiã, solis mulieribus, quæ de more serviunt Imperatori, comitatus, descendisset in caveam, in qua tigrides, ursi, feræque alebantur aliæ; fortè ursus per podij crates nixus in ambulacrum evasit. Ibi ceteris evidenti periculo perterritis & fugã salutem quærentibus; una stetit FUNGA, quæ plusquam virili animo, solis armata vestibus ursum excipiens atque strangulans, ab Imperatore imminens atque ad eò præsens periculum avertit. Hanc deinde mulierem summã semper caritate dilexit; sed, ut sæpe fit, summã invidiã comite; quam, quæ ursum domare potuit, superare non potuit. Namque ab Imperatrice vexata propterea, quòd à marito præ se amaretur; quã manu servãrat Imperatorem, eadem sibi vitã exhaustit.

Vox ominosa

Annum imperij quintum, qui fuit ante vulgarem Christi epocham secundus, anni Sinici mense diẽque primo, solis defectio insignem fecit. Sub idem tempore audita vox est in palatio prorsus insolita, pulsati tympani sonum referens, ad eò vehementem, ut ad extremam usque palatij portam se diffuderit. His portentis anxius Imperator, quid significaret, è mathematicis quæsivit. Illi magnam in Imperio re-
verentiam conversionem atque rebellionem ad eò fore respondent; id enim

id enim voce, quæ audiatur sine figurâ loquentis ac specie potendi.

Hoc eodem anno TANGU rex TARTARUS legationem misit ad Imperatorem, ejus salutandi copiam petiturum. Fuere, qui non admittendum dicerent, quò sumtibus parceretur. In hujusmodi namque legationibus magni semper à Sinis fiunt sumtus, non modò cum exteri reges adsunt, sed etjam, cum eorum legati, Qui advenientes ex Imperij finibus ad regiam usque publicis sumtibus magno cum splendore deducti, eodem modo vivunt inibi, de publico item, palatio visendo, Præfectoque uno è præcipuis, cui mandata exterorum cura, ijs attributo. Legatione gestâ, reducuntur ad usque regni confinia eâdem pompâ, quâ excepti erant. LANGHIUNGUS tamen haud infimæ autoritatis Præfectus, ut admitteretur TARTARORUM rex, Imperatori suavit; & *Nihil optabilius, inquit, Imperio Sinico potest accidere, ni oportunitus, quàm illos amicos admitti, quos hucusque semper pro hostibus habuimus. Ecquid aliud optârunt Imperatores priores, quàm ut tot bellis ac sumtibus TARTARI vel subigerentur, vel volentes nolentes in amicitia jura concederent? Nunc ubi pacem expetunt amicitiamque nostram ultero hostes nostri; sumtus cur timemus? Quid si repulsam passi bellum moveant? an non plures nobis erunt necessarii sumtus, ut vim repellamus? ut taceam nostrâ contumaciâ magnis difficultatibus atque periculis Imperium involutum iri.* Motus his dictis Imperator TARTARUM regem superbo apparatu excepit. In hunc modum inter acerrimos tot annis hostes pax coaluit. auctore Deo, paullò post homine futuro, & ut Angelorum habet carmen, in terra pacem hominibus allatur.

*Tartarorum
rex magnificè
à Sinu excep-
tus.*

Anno sequenti post TARTARORUM adventum, firmatamque pacem Imperator diem obiit supremum; nullâ re memorabilis, nisi quòd ejus mors in illum annum inciderit, quo Decembri mense, vitæ parens & humani generis vindex Deus IESVS CHRISTVS ex MARIA Virgine natus est, cum totum Sinicum Imperium altæ pacis gaudio frueretur. Est & hoc ad memoriam illustre, quòd Imperator non NGAYUS dici voluit, sed PINGUS; quod PACIFICUM sonat. Mirabili Dei providentiâ, ut, quo tempore Christus Rex verè PACIFICUS in terras venit, etjam Sinicus Imperator PACIFICUS cognominetur.

Rex Pacificus

TUNGYENUS erat Præfectus apud NGAYUM gratiosus in primis.

primis. Elegans in eo forma, corporisque dignitas; comitas affabilis
 tasque sermonis magna; sed multiplex ingenium & tortuosum.
 Quibus rebus ad Imperatoris gratiam sic adreperat, ut præ omnibus
 amaretur. Verùm calliditate avaritiæque cùm esset insignis, abutens
 Imperatoris gratiâ, plurimos vexavit. Auditâ igitur ejus morte, su-
 orum sibi criminum conscius, ne secuturo Imperatori meritas daret
 poenas, eodem die, quo ille mortuus est, ipse de se statuit.

Atque hæc est prima Decas, quam promiseram. Hanc si lectoribus
 meis gratam intellexero, ad reliquas absolvendas ex
 molestissimis Sinicis characteribus, mihi animus
 erit,

Ad Maiorem Dei ac Matris Virginis
 Gloriam.

I N D E X

Rerum, quæ hoc libro continentur.

A.

- A** Bjectio magna victi Imperatoris. 230. *Acus nautica* vetus Sinarum inventum. 91.
- Aditus ad Imperatorē* praclusus. 223. 227.
- Admonitiones olim à Sinarum Imperatoribus et regibus flexis genibus exceptæ.* 182.
- Admonitio prudens concubina Imperatori facta.* 355.
- Adulatores dominati* 52. 70. *Probum Regem decipiunt* 95. *Adulatio vana* 281. 313. *Adulator philosophus.* 357.
- Adulteri vocantur à Sinitis, qui Dominos mutant.* 144.
- Emulorum artes.* 147. *successus.* 148.
- Emulus mirâ humanitate factus amicus.* 178.
- Emulatio propinquorum.* 332.
- Agricola fit Imperator.* 29.
- Agricultura octo terra partes assignata.* 8. *aratri inventio.* 13. *Agricultura restituta* 287. *ab Imperatore exculta* 326.
- Agricultura magna apud Sinas perititia.* 36. *studium* 92. 93. 122.
- Agriculturarum vindicta in Imperatorem venationi nimis addictum.* 93.
- Agrorum pars nona Imperatoris.* 122. *communi opera excolitur.* ib.
- Albus color Sinitis in luctu.* 30. 289.
- Alba gallina munus regium.* 91.
- Ambitio insana* 209. *Eius tragica machinatio* 299.
- Ambitio aliena Imperatrici mortem accersit* 339. *ambitionis feminea machinatio* 340.
- Amici fides* 101. 185. *Amicus usque ad aras.* 124.
- Amicitia lapidea* 178. *Amicitia ius violatum.* 351.
- Amici vera & sincera objurgatio* 178. *objurgatum facit victorem.* 179.
- Amor in ingratham patriam.* 80.
- Angelos bonos & malos credunt Sina.* 2. *etiam Tutelares, ibid. cur? ibid. Eis templa dicant.* 3.
- Animal rarum captum.* 314.
- Animalia non nisi adulta occidunt Sina.* 156.
- Animi generosi putavit esse Chinyus, strategemate non uti.* 247.
- Annus, quo moritur Imperator ex eadem familia, totus ei attribuitur.* 35.
- Anni Bellorum.* 140.
- Annus à venatione nominatus.* 314.
- Apostolorum numerus à Confutio Philosopho adumbratus.* 123.
- Aqua Mercurio subjecta.* 9.
- Aquarum deductiones in Sinitis.* 26. 32.
- Cur in Aquario Sinitis anni exordium.* 22.
- Arbores in agris non ferenda.* 156.
- Arca aurea divinationes continens.* 90.
- (?) *Artibe-*

INDEX.

Arithmetica Sinensium. 19.
Arma nulla licet in Aulam Imperatoris inferre. 198.
Arms virtus potentior. 286.
Astutia in exploranda hominū judicijs. 228
Atramentum Sinarum. 291.
Avaritia causat tyrannidis 98. *ab ipso reo punita.* 338.
Audacia legati 189. *Audax femina facinus.* 360.
Aves civilium magistratuum insignia 20. *cur.* *ibid.*
Avis solis, boni ominis *ibid.* *quam illa sit* *ibid.*
Aves novem unā jaculatione confixa. 45.
Aulici probi faciunt probum regem. 95.
Aulam malè moratam philosophi fugiunt 127. *idcirco objurgantur.* 128.
Aureum seculum. 8.
Aurifodina à Tango Imp. populo concessa. 60.
Aures tres hominis. 170.

B.

Bacillis in mensa utendi ratio quando cepta. 77.
Bellum primum 14. *disuasum* 95.
Belli causa equorum immodicus amor 94.
Bellum in venationem mutatum. 95.
Bella inter fratres 107. *cum patre* 138.
Bellorum anni. 140.
Belli bene gesti primum regnum promittitur. 124.
Beneficia & injuria beneficijs compensata. 263.
Beneficium collatum à conferente disimulatum. 343.

Benignitas Imperatricis in senes 284.
Blasi ducis diserta fides. 271.
Bombycum & serici usus ab Imperatoris conjugis doctus 25. 93. *à Sinis in Europaos propagatus* 26.

C.

Cadaver regis vindicta studio concisione. 125.
Cedes dissuasa. 108.
Cede uxoris quaesita dignitas. 146.
Cede regis infontis suasu femina 271. *cede causa superbia.* 293.
Calum quando creatum. 4. *Cali numerus impar.* 7.
Calumnia ab amico propulsata 185. *in authores redit.* *ibid.*
Calumnia ab hoste in ducem belli causa. 197
Cementarius ad præcipuam Sinarum præfecturam assumitur. 72.
Canis aut draco à Sinis creditur in Eclissi solem aut lunam devorare velle. 44.
Cantu galli fuga adiuta. 169.
Captivi liberati, cur? 93.
Carceri inclusu iuuenis Imperator, sit melior. 62.
Carnea silua. 54.
Castus Imperator. 136.
Cervus Imperatori oblatu pro equo. 228.
Changi reguli virtus. 82. *regimen felix.* *ibid.*
Changleangi peritia militaris in tribus constitit. 221. *ejus modestia.* 266.
Chaoa Colau Imperatorem destruit. 223
fraude persuadet ei, ut publicū vitet. 223
sociū sceleris perdere laborat. 224. *Imperatorem è medio tollit.* 228. *scelerum pœnas dat.* *ibid.* *memorabilis illius nequitia occasione cerui.* *ibid.* Chao-

INDEX.

- Chos cungi mira in Imperatorem fides* 99.
100.
- Chaos origo rerum.* 4.
- Characterum Sinenfium initium & figura*
12. *sex in ijs observanda.* *ibid.*
- Charitas ducis in milites* 179. 317. *fugitius in patriam.* 180.
- Chaus Imp. à rusticis occifus ob agros venatu destructos.* 93.
- Cheung Colai in Imperatorem agrum pietas.* 88. *studium instituendi Imperatoris.* 89. *premitur invidia.* 80. *reftituitur.* *ibid.*
- Cheus Imp. venationis amans inermi manu feras cepit.* 77. *eburnea vafa ufurpat primus.* *ibid.* *bacillis inter edendum primus utitur.* *ibid.* *uxorius est.* 78. *gentem tribuit onerat.* *ibid.* *turrim ingentem adificat.* *ibid.* *convivium centum viginti dierum dat.* *ibid.* *eius crudelitas.* *ib.* *benemonentem occidit.* 79. 80. & *puellam fuprum recusantem.* 79. *pragnantes occidit.* *ibid.* *eius crudelis curiositas.* *ibid.* *feipfum occidit.* 85.
- Chimici Sinenfes immortalitatē fpondent.* 310.
- CHRISTUS** à *Confutio futurus homo agnitus.* 131.
- CHRISTO** *Nato Sinarum Rex Pinguis.* *id est.* *Pacificus dictus.* 362.
- Chumkangi Imp. prudentia.* 43.
- Chungius philofophus omnia aut rimenda.* 158. *eius philofophia à matre explofa.* 159. & *à Mentio philofopho.* *ibid.*
- Civilium magistratum insignia sunt aves.* 20. *Clades ingens.* 85. 168. 170. 186. 199. 200. 249.
- Clementia mira matris Imperatoris* 330. *Imperatoris Siuenij* 338. *Iueni.* 347.
- Cochinchina legatos mittit ad Imper. Sinenfem* 91. *cur?* *ibid.* *eius regni felicitas unde?* *ibid.* *Cohabitatio turpis.* 54.
- Colai dignitas qua.* 27.
- Color caruleus & luteus Imperatoribus Sinenfibus familiaris.* 17. *Color candidus Sinis in lectu confuetus.* 30. *Color pro venere fumitur à Sinis.* 233. *Cometa vifus.* 356. *Comertus interclusus.* 294
- Communia omnia effe voluit Huingus philofophus.* 159. *Comæda puella fraude in reginam affumpta.* 201.
- Comadiarum damna.* 355. *ex comado regulus.* *ibid.* *Concha cum pelagiâ ave certamen.* 199. *Concubina mortua à mago repræfentata Imperatori.* 317.
- Confefio cogitati fceleris.* 270.
- Confutius philofophus natus* 120. *uxorem dimittit.* *cur* 123. *quot difcipulos habuerit.* 123. *eius magifterium & labores.* 125. *honestâ fuga.* 126. *philofophia contempta.* *ibid.* *eius doctrina.* 129. *mors.* *ibid.* *dogma verè Christianum.* 130. *Deum videtur agnouiffe.* 131. & *Christum futurum hominem prævidiffe.* *ibid.* *eius existimatio.* 132. *honor posthumus* 133. *difcipulorum de eo iudicium.* *ibid.* *librorum eius estimatio.* 211. *Coniunctio planetarum memorabilis.* 21. *Coniugia à Fohio Imp. introducta.* 12. *Coniunx ad frugem revocatur maritum Imper.* 101.
- Confilium prudens.* 142. 176. 179. 187. 213. 221. 231. 251. 266. 274. 302. 303. 304. 337. 344. 349. 361. *Confiliū malum.* 145. 215. 238. 242. *Confilium anceps* 150. *Confilium confulenti peffimum* 152. 308. 324. *Confilium cautum male neglectum.* 199. Confi-

I N D E X.

- Conspiratio*, 142. detecta 333, alia in ignarum Imperatorem 335.
Constantia in fide 171, rarum eius exemplum 357.
Constellationes apud Sinas viginti octo, 36.
Contemptus opum, 279, 342.
Convivium diuturnum, 78.
Coquus Imperator, 46.
Cordis septem meatus ingenij nota & laus apud Sinas, 80, Cor evulsus *ibid.*
Cranium hostile pro poculo, 143.
Crocem fluvius unde dicitur 49, eius cursu *ibid.* ab eo natum proverbium, *ibid.*
Crudelitas ingens, 78, 79, 80, 98, 102, 222, 235.
Crudelitas in regiam familiam 198, 201.
Imperatricis in concubinam 277, regni abdicacione à filio damnatur, 278.
Crudelitas in reos, 292.
Cungkia Imperator luxui vacat, 52, adulatores fovet, *ibid.*
Cuprea vasa novem omina imperij, 36.
Cuprea turris, & eius vsus, 310.
Curiositas crudelis, 81.
Curribus in bello vsi Sina, 153.
Cyclos spatium sexaginta annorum quando Sinitis inchoatus, 15, 18.
- D.**
- Damna Comadiarum*, 355.
Dedecus facit meliorem, 239.
Delatio iniqua 149, graviter punita *ibid.*
Delicia militibus perniciose, 245.
Dei nomen Sina non habent, 1.
Deum tamen agnoscunt, *ibid.*
Devotio sui pro agro Imperatore, 88.
Diligentia mira Yui aquas in Sina coërentis 32, cur tanta, *ibid.*
- Diligentia filij natu minoris regnum obtinet*, 141.
Diluvij mentio apud Sinas 3, 26.
Dignitas cade uxoris quasita, 146.
Discipulo peccante praeceptor punitur 89, 152.
Discipulorum CHRISTI numerus à Confutio adumbratus 123, Discipulorum de Confutio existimatio, 133.
Disciplina militaris 153, restituta 146.
Discordia fratrum regnum periclitatur, 113.
Diuites ignavi contemti, 151.
Dolus in bello neglectus nocuit, 113.
Dominum non mutare, apud Sinas magnus honor, 144.
Domus desiderij 326.
Draconis dorsum causa mysticarum linearum aqua Sinas, 11.
Draco Sinitis felicitatis omen, *ibid.*, insigne imperij Sinitis, *ibid.*
Draco in Imperatoris insignibus quinque habet pedum digitos, ceterorum quatuor tantum, idque sub capitis poena, 12.
Draco in veneratione Sinitis, 102.
Draco vel canis in eclipsi à Sinitis creditur velle Solem ac Lunam devorare, 44.
Draconis spuma sacra 102, fecunda 103.
Ducis bellici in milites charitas 179, 317.
Dux volans 309, Dux sit pastor, 321.
- E.**
- Ebrietatis mala ingentia & varia*, 292.
Eburnea vasa quando primitus in Sina usurpata, 77.
Eclipsis solis memorabilis, 43, eam quod Mathematici non praedixerint, occisi 44. *su-*

INDEX.

44. *superstitio Sinensium circa illas.*
ibid.
Electio Imperatoris apud Sinas transit in
successionem. 34.
Elementa quinque apud Sinas 9. cur. ibid.
Planctus applicata. ibid.
Epicuri secta ante Epicurum in Sinis.
 117.
Equorum nimius amor belli causa 94. e-
quorum amor 97. ossa eorum magno
pretio emta. 167.
Equo factus dynasta 97.
Equus cervus. 228.
Equum velocem cur Venius Imperator re-
censavit. 285.
Excubiarum fides & constantia. 289.
Exempli vis mira. 82.
Exilio multatur potius Sinici inventor. 40.
Exilij tria genera à Xuno statuta. 32.
Exercitus undecim contra unum hostem.
 321.
Exercitus ingens. 194. 199.
Explorata ministrorum fides. 148.

F.

Fabrilis & figlina ars inventa. 18.
Fabricamentarij fortuna & sapientia 72.
ad Praefecturam assumitur. ibid.
Fabula de origine Laotani philosophi 117.
Fama apud posteros studium. 121.
Famula regem à morte eripit. 360.
Fancij legati eloquentia remunerata 181.
invidiam ei parit. ibid. publico malo
 182. eius fuga. *ibid.* consilium 183. fit
Colaui 184. eius dissimulatio. ibid. veste
donatur ignotus. ibid. vindictam petit.
ibid.

Fastus regis repressus. 141.
Faus Imperator adito imperio nomen mu-
rat. 87.
Femina ab hoste per speciem amicitiae da-
nata Imperatorem & regnum perdit.
 55. femina malè regno consulit. 185.
 Sinis imperat. 281.
Ficta legationes 49. fictus Imperatoris fi-
lius 330. morti adjudicatur 331.
Fides Chaochungi mira in regem 99. 100.
Fides amici 101. 322. legati 320. Ducis
 332.
Fides praefecti in regem. 125.
Fides hosti servanda. 110.
Fides matrone in regem rem restituit.
 172. innocenti exulsi in regem. 180.
 excubiarum 289.
Fides & mors ducis Imperatorem servati
 253.
Fides ab hoste premio donata. 265.
Fides in defunctum Regem. 272. Impera-
tori inuisa. 273 ob libertatem ani-
mi ab eodem remuneratur. ibid.
Figuli habitu fortunam fugiens. 136.
Filiam laus vetat in imperio sibi succedere
 28.
Filiorum post mortem parentum triennalis
luctus 30. eo tempore magistratu se ab-
dicant. ibid.
Filios non habere. ingens apud Sinas ma-
 lum. 31.
Filij à Xuno in successione imperij prateri-
 ti. 33.
Filia patri pro cibo apposita. 79.
Filij insignis in patrem pietas. ac fides in
Imperatorem. 84.
Filius patris hostis. 114. vincitur & neca-
tur. ibid. Filius

INDEX,

- Filius aut uxor non luunt crimen patris vel mariti* 122.
Filius in patrem rebellis. 123, 138.
Filiorum indoles explorata, 140, diligens regnum obtinet. 141.
Filius à patre studio pacis occisus, nullo fructu. 198.
Filij apud Sinas, ne sint patre maiores, honores suos ei etiã mortuo adscribunt. 212
Filiorum hereditas virtus patris. 279-
Fœni ad stercorendos agros apud Sinas uarij. 36.
Fluuius croceus unde sic dictus. 49. eius cursus, *ibid.* ab eo natum proverbium, *ibi.*
Fœdera epoto galli sanguine icla. 189. fœdus violatum, 307.
Fobius I. Imperator pro diluuium sine patre natus. 11. quomodo fuerit conceptus, *ib.* astrologia peritus *ibid.* leges & mœnia condidit, *ibid.* vestium inter viros & feminas discrimen inuexit, 12. conjugia instituit, *ibid.* musicum instrumentum inuenit, 13.
Folij incisa stylo ferreo historia prima Sinarum. 27.
Fons vini. 319.
Fortitudo duplex. 157. *militaris,* 262. *forte facinus famula.* 360.
Fortuna fauentis fuga. 135, 136. *fortuna seuities.* *ibid.*
Fratres & parentes, Xuni humanitate reuocati ad frugem. 33.
Fratrum inter se bella. 107, 137.
Fratrum duorum lis laude digna, uter imperet. 83, 120.
Fraus legati. 165. *amuli.* 172. *Imperatricis.* 280. *magi.* 318.
Fraude sublati innocens. 350.
Frugilitas Imperatoris. 285. *Fuga Imperatricis prudens & regno salubris.* 101.
Fuga suasa. 151. *serò persuasa,* *ibid.*
Fuga galli cantu promota. 169.
Fuga causa pramij oblatio, 190. *fuga honoris.* 328. *Fuga subductis navibus à duce prohibita.* 226. *Furor victoris,* 235.

G.

Gallina alba murus regium. 91.
Gallina, si galli murus & vocem occupet, ruina domus imminet. Proverbium Sinarum est, 85.
Galli cantus porta urbis aperienda signum 169. *fugam iuvat.* *ibid.* *Galli jugulati sanguis in fœdere adhibitus.* 189.
Gemma sunt boni regum ministri. 153.
Genibus flexis à Sinarum regibus admonitiones audita. 182.
Geometria initia & eam callet Yuus Imperator. 36. *Grando ingens.* 97.
Gratitudo Imperatorum in Confutium. 133.
Gratitudo filiorum in parentes. 30, 84, 212.
Gratitudo discipulorum in magistros. 89, 151.

H.

Habitationi è novem terra partibus una concessa. 8.
Hansini fortissimi ducis ortus. 239. *inertia dedecore excussa.* *ibid.* *fit mortis reus* 240. *evadit, emergit, otium fugit.* *ibid.* *militia proficitur,* 241. *prudens eius consilium.* 242. *Guei regem vincit & capit.* 246. *hostem servat, ejusque consilio utitur,* 250. *propter musicam urbi sparcit.*

I N D E X

- parcit. 263. beneficia & injurias remuneratur. *ibid.* capitur. 265. absoluitur. 266. ejus labefactatur felicitas. 268. eius gloria perfidiâ corrupta. 271. obiruncatur. 372.
- Hanzous* duos imperatores necat. 45. occiditur & ipse. 47.
- Herbarum* vires ab ipso Imperatore explorata. 13.
- Herba* in aula Imperatoris nata malorum hominum index. 18.
- Hereditas* filiorum, virtus. 279.
- Heres* suppositivus ab Imperatore occiditur. 281.
- Hereditas* aequaliter diuisa. 309.
- Hiangius* præ animi stupore nec literam addiscit. 220.
- Huhingus* philosophus laboriosam philosophiam tradidit. 159. voluit omnia esse communia. *ibid.* refutatur à *Mentio*. *ibid.*
- Historia* Sinensis quantâ diligentia continuata. 10.
- Historicus* ob veritatem necatus. 121.
- Historia* Sinensis primò folijs incisa. 27.
- Hoaius* Imp. luxu deditus. 48.
- Holoferici* laceratio Imperatrici in delicijs. 103.
- Homo* apud Sinas primus, quis. 3. unde natus. *ibid.*
- Homo* quando conditus. 4.
- Honor* tristis ultronea mortis. 136.
- Honoris* fuga. 328.
- Hora* Sinarum fabulosa. 4.
- Hora* mundi nonâ rerum in orbe perturbatio. 4.
- Hora* nostri aui quamam juxta Sinas. *ibid.*
- Horarum* apud Sinas ratio. 7.
- Hospitij* jus laesum. 295.
- Hosti* vita servata. 108. servanti profuit. 109.
- Hosti* servanda fides. 110.
- Hous* dux belli creatus in *Chai* regis exercitu disciplinam restituit. 146. occiditur *ibid.*
- Humanitas* mira *Xuni* de vitâ periclitantis. 33.

I.

- Iapones* à Sinis orti. 107.
- Iaponia* rex è nauclero quo astu factus. 108.
- Idolatria* in Sinas quando inuenta. 2.
- Ignis* è ligno 9. *Martis* subjectus. *ibid.*
- Imber* maximus. 324.
- Ignis* loquetur. 85.
- Immortales* aliqui Sinensium opinione. 18.
- Immortalitas* hujus vita ab *Impostore* Imperatori promissa. 290.
- Eius* apud Sinas studium. 291. error hic exemptus. 310.
- Immortalitatem* *Chimici* Sinenses promittunt. 310.
- Imperator* Sinarum simul est *Sacerdos*. 21.
- Imperator* coquus. 46.
- Imperatores* Sinarum delicijs vacant. 48. agunt negotia per libellos. *ibidem*. & 340. rarò è gynaceo prodeunt. 48.
- Imperator* voluptatis mancipium 215. magna ejus devicti abjectio 230.
- Imperator* pro ducibus fessis excubat. 245.
- Imperatori* pietas regno sit potior. 258.

Imperator

I N D E X.

Imperator à latrone 276.
 Imperator futurus, in carcere signis ostenditur. 336.
 Imperator Iuenuus philosophus, non item prudens. 347.
 Imperium oblatum Sangous respuit. 28. in alium rejicit ibid.
 Imperium venando amissum. 41.
 Imprudentia Imperatoria adversus simulatorem 350.
 Inedia magna 25. 235.
 Indoles filiorum explorata. 140.
 Indulgentia parentum in liberos noxia. 269. Ingratitudo 244.
 Iniqua delatio. 149. graviter punita. ibid.
 Initium anni apud Sinas 22. non semper fuit idem. ibid.
 Injuria beneficijs compensata. 263.
 Innocens fraude sublatu. 350.
 Insidia elusa. 176.
 Insignia officij abijciebant Sinenses magistratus, si monentes Imperator non auidet. 106.
 Insigne imperij Sinensis, Draco. II.
 Insignia magistratum diversorum diversorum diversa. 20.
 Intercalaris mensis apud Sinas inventus. 19.
 Invidia 20. 172. fidos ministros regi eripit. 172. 181. aulis familiaris. 348.
 Invidiam virtus parit. 360.
 Ira Imperatoris ab uxore prudenter correcta. 38.
 Ira facit fortem. 258.
 Iridis colores in supercilijs Imperatoris Iai. 26.

Icius philosophus statuit aequalem in omnes amorem 160. refutatur à Nentio. ibid.
 Iustitia Sinarum quid sit. 82.
 Iustitia regi regnum ac vitam servat. 115
 Iustitia comes lucrum. 155. Ius amicitia violatum. 351.
 Iynius praefectus Imperatorem carcere triennali emendat. 62. liberato regnum restituit. ibid.

K.

Kalendarium Sinarum 19. Christianis accommodatum. ibid. primo publicatum. 21. quâ pompâ publicetur. 22.
 Kangus Imperator agricultura studet. 92.
 Kiaus ingentis roboris 46. navem solus per terram trahit. ibid. Siangi Imperatoris stirpem propè exscindit. ibid.
 Kicus sceleratus Imperator 54. ejus robur. ibid. uxoris amore insanit. ibid. eius luxu. ibid. à magistratibus reprehenditur. 55. sevit in monentes 56. regno pulsus poenitentiam simulat. 57. moritur in exilio. ibid.
 Kilin quale animal. 131.
 Kua potio amatoria. 323.

L.

Laboriosa philosophia. 159.
 Laceratio holoserici Imperatrici in delictiis 103.
 Lacus vino impletus. 54.
 Latandum quando Principi. 92.
 Lapidis pretiosi petitiō elusa. 174.
 Lapidea amicitia. 178.
 Lapis sua sponte erectus mortis omen. 334.
 Latro

INDEX.

- Lairos sic Imperator.* 276.
Legationes ficta apud Sinas 50. *legati apud eos liberaliter habentur.* *ibid.*
Legati fraus 165. *audacia.* 189.
Legatio dissuasiva. 191.
Legatus occisus 257. 327. *Legati fides.* 320
Legatio Tartarorum ad Sinas. 345.
Leges, musica nomine appellata. 121.
Legum multitudo restricta. 341.
Legio Sinica quot militibus constet. 293.
Lenitas Imperatoris 14. *subditos devincit.* *ibid.*
Liberis carere, miserum apud Sinas. 158.
Liberalitas offuit Imperatori 266. *liberalitas ducis.* 317.
Libertatis pretium puella. 103.
Libido excidij causa. 55. 95.
Libri Sinici exusti 209. 211. *quidam ingenio servati.* 210.
Librorum Confucij honor. 211.
Libri, prada gratissima. 231.
Lignum apud Sinas elementum 9. *ex eo eliciunt ignem.* *ibid.*
Lignei capuli Sinarum, quas vivi magno pretio comparant. 156.
Lij Imperatoris tyrannis 98. *loqui inter se subditos vetat.* *ibid.*
Linearum vario ductu varia Sinarum arcana significantur. 5.
Litera. Vide *Characteres.*
Literis Imperatoris honor habitus. 112.
Litera sagitta ex vrbe emissa. 219.
Literam unam addiscere Hiangyuns nequivit. 220.
Lucrum, iustitia comes. 155.
Luctus fratrum. 42.
Luna habitari credita. 317.

Lusus regum serius. 91.

M.

- Magistratum civilium insignia sunt aues, militarium dracones & feroces bestia* 20.
Magistratum in monendo Imperatore libertas. 55. 79. 80. 83. 94. 99. 178. 204. 205. 206.
Punita. 56. 79. 80. 145.
Magister docilem discipulum non omnia docet. 149.
Magus Sinas nefanda sacrificia docet. 20.
Magus pro Deo habitus 75. *occisus.* 16.
Magus Imperatorem mirè ludit. 317.
Maoci philosophi in monendo Imperatore libertas. 204. *inconcussa post mortis minas* *ibid.* *tandem vincit.* 205.
Marii crimen uxores non luunt. 122.
Martis filius in gratiam regis retrocedens. 138. *igni ei subj. Elu.* 9.
Mater sine patre, à vestigio hominis concepit. 11.
Matris crudelitas à filio modestè reprehensa, regni abdicazione 278. *Matris pro filio captiva audax facinus.* 243.
Maternus amor in filium. 298.
Matris Imperatoris mira clementia. 330.
Matrimonia quando Sinis coepta. 12. *nefas apud eos nominis ejusdem puellam ducere.* 13.
Matrone in regem fides rem restituit. 172.
Mathesis apud Sinas antiquissima. 4. & prima 7.
Mathematicam Yna Imp. calluit. 25.
Mathematici occisi, quod futuram eclipsin non

INDEX.

- non predixerint 44. solent etiam ho-
die. *ibid.*
- Memoria ultionis inculcata. 128.
- Mendicis valentes ad laborem damnati.
151.
- Mentij philosophi dicta. 155. 156. tria
præcipua. 158. dogmata. *ibid.* alios re-
futat. 129. 160.
- Mensis intercalaris, inventus Sinarum. 19
- Mercurio aqua subjecta. 9.
- Metallum apud Sinas elementum. 9. ve-
neri subjectum. *ibid.*
- Metus armorum fecit obliuisci. 198.
- Metēphychosis apud Sinas author Xaca. 94.
- Militum modestia. 58.
- Miluum ludificatio Imperatrici grata.
103. Imperatorem perdit. 104.
- Militis sapiens dictum. 147.
- Militaris disciplina. 153.
- Milites generosi non occidendi. 240.
- Militibus delicia perniciose. 245.
- Miluum studia explorata. 282.
- Ministorum in electione quid observan-
dum. 146.
- Ministri ab Imperatore explorati. 148.
- Ministri boni gemma sunt. 153.
- Ministri gloria in regem arte derivata.
179.
- Ministri fraudulentā cunctatione defe-
ctio procurata. 227.
- Ministorum ingenijs recte usus Impera-
tor. 264.
- Miserorum maior habenda cura. 122.
- Moderatio Tai Imperatoris 24. Siangij
Colai. 177. Modestia Imperatricis. 284
- Monendi Sinarum Imperatores quinque
modi. 38.
- Monendi Imperatoris sublata libertas. 203.
sed non adempta. 204. 359. viginti quin-
que bene monentes occisi. *ibid.* alterius
calamitas. 268. Monitor occisus 226.
Monitor Imperatoris constituitur.
340. 359.
- Moi Imperatoris gnomo. 95.
- Montes ponte iuncti. 244.
- Mores Sinarum æquales. 22.
- Mors ultronea. 116. 154. 171. 202. 203
262. 264. 270. 286. 288. 295. 298.
309. 314. 317. 325. 348. 359. 362.
- Mors ultronea oblata honoris ergo. 136.
- Morus intra septem dies enata in Impe-
ratoris palatio. 64.
- Mos abiiciendi insignia officij, si monitores
à regibus non audiantur. 106.
- Mulieris ambuiose tragica machinatio.
299. Muliebris modestiarum ex-
emplū. 354. & communitio. 355. Mu-
lier regem morti eripit. 360.
- Mundus unde conditus. 3. quo ordine. 41
quando. *ibid.* eius finis & interitū. *ibid.*
- Munera regia parsunt invidiam. 181.
- Munera recusata. 266. 284.
- Murus ingens Tartarorum exstructus.
208. ejus opera. *ibid.* fundamenta. *ibid.*
custodes. 109. quando absolutus. 208.
- Murum Sinicum Tartari superant. 267.
- Musicum primum instrumentum à Fohio
inventum. 13.
- Musica inventa. 17. per Musicam leges
intellecta. 121.
- Musica, dum pluvia cadit, boni omnis.
145.
- Musica indicium bene morata urbis. 263
urbem servat. *ibid.*

INDEX

N.

Naclerus astu rex Iaponia factus. 208.
Naues primò facta. 18.
Navis per continentem ab uno homine tracta. 46.
Navis mala fide compacta. 93.
Naues subdule ad cavendam militum fugam. 226.
Naves ab hominibus adverso flumine, non à iumentis apud Sinas trahuntur. 246.
Navis Indica olim in Germaniam appulsa. 321.
Nebula densa ominosa. 352.
Niger color Tuo Imperatori familiaris. 36
Nix rara apud Sinas. 353.
Nomen initio imperij a Fao Imperatore mutatum. 87.
Noverca odia. 138. *tolerantiâ superata.* 139.
Nox larga quæ. 78.
Numeris arcana Sine explicant. 6.
Numerus cali impar, terra par. 7.

O.

Obediendum sibi & alijs quando Xunus Imp. dixerit. 32.
Objurgatio proficua. 190.
Observatio stellarum prima. 21.
Odia orta inter sceleris ministros. 202.
Odia noverca. 138. *tolerantiâ superata.* 139.
Odoriferum palatium. 310.
Omina virtuti non obstant. 64.
Omen bonum piscis. 84. *à vastis iremen-ribus, malum.* 140. *bonum à pluvia.*

qua inter epulas aut musicam cadit. 143
omina moris. 334.
Orbitas apud Sinas ingens malum. 31.
Origo mundi, juxta Sinas, quâ horâ & ordine. 4.
Off. equi magno emta. 167.
Osiosi exagitati. 151.
Otiifuga in Hanfimo belli duce. 240.
Ovum hominis origo. 3. & mundi. *ibid.*
Ova duo à milite rustico ablata ingens quondam apud Sinas piaculum. 153.

P.

Pacificus dictus rex Sinarum Christo nato. 361.
Palatium ingens 211. palatium odoriferum. 310.
Paosua Imperatrix nunquam ridet. 103. *discerptio holoserico delectatur.* *ibid.* & *milium ad pugnam evocatorum ludificatione.* *ibid.*
Papyrus quando apud Sinas inventa. 191.
Parentum indulgentia noxia. 296. *mor- tuis habuit honores, sed non divini.* 319
Paries pagellis obductus. 210.
Partus post quatuordecim menses editus. 323.
Pastor è dūce. 321.
Patris crimen filij non luant. 122.
Patri bellum cum filio. 138. *Patri honor habetur à filijs post mortem.* 212.
Pauperes laboriosi in honore sunt Sinis. 151.
Pauperum cura Imperatoris ingeniosa. 331.
Pax incansulto emta. 181.

Pacis

INDEX.

- Pacis* victima filius, nullo tamen successu. 198.
- Pax* obrusa capto arvo & uxore. 257.
- Pax* violata. 260.
- Pecunia* ratio apud Sinas. 286.
- Pedes* Sinensium feminarum parvi unde 81. eorum decus ibid. quam parvi sint. ibid.
- Pentateuchus* Sinarum. 306.
- Perduellis* perduellem decipit. 45.
- Perfidia* 171. punita 265.
- Periculum* vita industriâ declinatam. 116.
- Periculum* à fratre ingenio aversum 279.
- Peritia* sagittandi. 45.
- Peritza* militaris Chanleangi in tribus constitit. 221.
- Phasiana* alba munus regium 91.
- Philosophi* aulam male moratam fugiunt. 127. obiurgantur idcirco 128.
- Philosophorum* prudens dictum ac factum. 343.
- Philosophos* Venbeus Imp. amat. 145. cum illis epulatur ibid.
- Philosophia* laboriosa. 159.
- Philosophus* & bonus apud Sinas idem. 345.
- Philtza* Sinis usitata. 323.
- Physiognomia* imperij presagium. 218.
- Pietas* Sinensium quid. 82. 130.
- Pietas* regis in plebem. 138.
- Piscis* propè navem evertit. 39.
- Piscis* bonum omen. 84. Piscatio publici juris. 122.
- Planetis* elementa subiecta. 9.
- Planetarum* memorabilis conjunctio. 21.
- Planeta* gemmis competentibus expressi. 31.
- Planetarum* quinque concursus novum Imperatorem portendit. 238.
- Pluvia* pietate Imperatoris procurata 60. boni ominis inter epulas aut musicam cadens. 145.
- Poculum* ex hostis cranio. 143.
- Pœna* culpa respondens. 45.
- Pœsis* Sinarum 96.
- Polygamia* à Sinis coapta. 23. Regni modè lesa. 299.
- Ponte* montes iuncti. 244.
- Posteri* meritis Confutij gaudent. 133.
- Potentia* nimia unius familia obest. 353.
- Potus* Sinicus primò inventus 40. eius auctor in exilium missus ibid.
- Præceptor* peccante discipulo punitur. cur. 89. 151.
- Præceptores* mirè à Sinis observantur. 89.
- Præda* sunt libt. 231.
- Præfectorum* diversorum diversa insignia. 20.
- Prægnans* mater octoginta annis & vno. 117.
- Præmia* laboris contempta. 190. fuga sunt causa. ibid.
- Premium* belli bene gesti regnum promittitur. 224.
- Præstigia* magica Imperatori perniciose. 324.
- Privigni* tolerantia novercæ amor conciliatus 139. de novercâ privigni argumentum dictum. 139.
- Proceritas* Colas regi formidabilis. 354.
- Proditio* in Imperatorem 197. quo prætextu ibid. & 223.
- Proverbia* Sinarum. De re nunquam futurâ. 49.
- De imperiosa* uxore. 85.

INDEX.

- De causis periculi declinandis.* 143.
De amantibus doctorum hominum. 145
De bonis Principum ministris. 153.
De re, qua fieri non potest. 170.
De magno rei alicujus pretio. 175.
De oppressione duorum inter se pugnantium. 196.
De occasione non negligenda. 303.
Proscriptio reguli prima apud Sinas. 134.
Providentia divina eludi non potest. 336.
Prudentia Imperatoris in tuendo innocente. 333.
Prudentia 43. *in reprimenda seditione.* 342.
Puella stuprum recusans ab Imperatore concisa, patri comedenda apponitur, qui filiam ante ad stuprum obtulit. 79.
Puella dono oblata Imperatorem placat. 79
Puella libertatis pretium. 103. *belli occasio.* 119. *exitiale donum.* 126.
Puella comœdia in reginam assumpta. 201
Pueri prudens oratio urbem servat. 255.
Pulus singulis mensibus evanescens. 17.
Lapsu lapidis excitatur. *ibid.* *ejus impostura & superstitio.* *ibid.*
Pupilla duplex in oculis Xuni Imper. 31.
boni ominis habetur. *ibid.* *alius quoque habuit.* *ibid.*
Putei ad summum exundantes. 64.
- Q.**
- Quantungus ob monendi libertatem occisus.* 55.
Quieti imperij legibus consultum. 309.
Quotidiana sui renovatio. 60.
- R.**
- Rebellio* 216, *oratione domita* 116,
regiam familiam delet. 137.
Rebelles domiti. 323.
Reges septem unâ pugnâ victi. 295.
Regnum scelere partum bene administratum. 15.
Regni fuga. 83.
Regnum bene administrati belli pramium. 224.
Reguli ab Imperatore geniti abrogati. 213.
Regulus ex comado. 355.
Renovatio sui quotidiana. 60.
Reverentia literis Imperatoris exhibita. 112.
Risus provocatus serici & regni damno. 103. 104.
Ritus Sinarum duplicis generis. 123.
Robur ingens corporis. 46. 54.
Ruditas morum & cultus initio apud Sinas. 8.
Rustica apud Sinas quot annis celebrata & jucunda. 287.
- S.**
- Sacci rubro liquore pleni, sagittis petiti ad ostentandam potentiam.* 75.
Sagitta in calumniâ. 75.
Sagittâ litera ex urbe emissa. 219.
Sagittandi peritia. 45.
Sal publici juris apud Sinas. 287.
Salix pro tribunali usurpatur. 93.
Sanguis oblatum imperium respuit. 28.
Sanguis galli epotus in fadere. 189.
Sapiens dictum militis. 147. *ducis.* 266.
Saturno terra subiecta. 9.
Scholaram cura. 156. *Schola juxta sepulcrum.* 89.
Scientia triplex apud Sinas. 110.

Scripto

INDEX.

Scripto apud Sinas omnia geruntur. 48. 340
 Sedita Epicuri in Sinis ante Epicurum 117
 Deum agnovit. *ibid.*
 Sedita tres precipue apud Sinas. *ibid.*
 Seditiones quomodo prudenter reprimen-
 da. 242.
 Serici usus & opificium à conjuge Im-
 peratoris doctum. 25. 39. 287.
 Seculum aureum. 8.
 Securitas regnorum in quo consistat. 147.
 Senum miseria Imperatrix. 284.
 Septem reges simul victi. 295.
 Serpens occisus regni presagium. 218.
 Siccitas septem annorum. 60.
 Sicius philosophi fastus. 160. repulsa. *ibid.*
 vindicta, consilium. *ibid.* Legatio 161.
 interitus 162.
 Sidus Martis in gratiam regis retroce-
 dens. 138.
 Sigillum Imperatoris occasio strategematis
 192. & fraudis. 213.
 Sigilli usus famulo concessus malo eventu.
 203.
 Silentium Imperatoris diuturnum. 71.
 sur. 72.
 Silentium triste subditis impositum. 98.
 Silva carnea. 54.
 Similitudo de prudenti ministrarum dele-
 ctu. 153.
 Erroris est parvum, esse tamen erro-
 rem. 157.
 Concilium mutare prudentis esse. 181.
 Sapientiam in usum publicum profe-
 rendam. 188.
 Virtutem regum populos ad imitandum
 trahere. 302.
 Rationem debere sibi semper esse simi-
 lam. 304.

De modo facili coercendi seditiones 348
 Simultatione doloris paratum clementia
 nomen. 244.
 Simultatio adulatoris detecta. 313.
 Sina nomen non habent in sua lingua,
 quod Deum significet. 2. Deum tamen
 agnoscunt. *ibid.* & 35. Angelos bonos &
 malos admittunt. 2. etiam Tutelares,
 cur. *ibid.* templa eis dedicant. 3. Di-
 luviij meminere. 3. 16. Numeris arca-
 na tribuunt. 6. Hora Sinarum. 7. ru-
 ditas morum & cultus. 8. quinque ele-
 menta. 9. Sinensum historia quam
 diligentia continuata. 10. Sinarum
 terra ante diluuium habitata 10.
 Sinarum insigne Draco 10. 102. & fe-
 lix omen 10. Sinensum characterum
 initia. 12. quid in eis obseruandum.
ibid. Sinici imperij antiqui fines. 15.
 Sinensum arithmetica. 15. Sina ali-
 quot homines immortales credunt. 18.
 a mago nefanda sacrificia docentur. 20.
 Sinarum Imperator simul Sacerdos.
 21. 35. Mores Sinarum & cultus equa-
 lis. 23. Polygamia cepta. 23. lu-
 ctu triennalis in morte parentum. 30.
 in Sinarum luctu color candidus. *ibid.*
 cur triennium iugeant. 31. orbis
 filiorum ingens apud Sinas malum.
 cur. 31. 158. 201. sublata electio-
 ne Sinarum Imperator succedit iure
 hereditario. 34. Sinarum error circa
 eclipses. 44. Sinarum Imperatores de-
 licijs vacant. 48. agunt negotia per
 libellos. 48. 340. Raro è gynacco
 prodeunt. 48. Sinensum antiqua na-
 vigationes quousque *ibid.* Ad Sinas
 fidei legationes 50. Sina longos ungues
 pro

INDEX.

pro signo nobilitatis habent. 61. Sina
quid per justitiam & pietatem intelli-
gant 82. te studio ad auspicia utuntur
85. Sinarum in praeceptores mira ob-
servantia. 89. Sinarum Poësis 96.
Ritus duplicis generis. 123. Sine adul-
teros vocant, qui dominos mutant. 144
feretra viuis sibi procurant magno pretio
156. Et haec in viuis sibi procurare,
magna felicitatis habetur. 156. Ani-
malia tantum adulta occidunt. 156.
Sinarum appellatio unde. 195. Sina-
rum nemo audeat arma in aulam Imper-
atoris inferre. 198. Sina magni se ac-
sua faciunt 107. coloris nomine vene-
nerem significant. 235. Sina subditi vi-
liter ab Imperatore habentur. 275. Pe-
natio. 286. Sal publici apud Sinas
juris. 287. Rustica apud Sinas annua
solennitas. 287. Sine immortalitatis
studiosi. 291. eorum atramentum &
papyrus. 291. Sinica legio quot militi-
bus constet. 293. Sinarum disciplina
quinque libris comprehensa. 306. A-
xioma circa philosophia studium.
345.
Sintungus philosophus ait tres homini aures
esse. 170.
Solis avis boni ominis. 20. quam illa sit.
ibid.
Sol decem diebus non occidit. 25.
Sphæra caelestis à Xuno Imp. è gemmis fa-
cta. 31.
Spuma draconis sacra. in aureâ arca re-
ponitur. 102. secunda est. 103.
Stellarum prima observatio. 21. stella de
caelo lapsa. 356.
Sterilitas ingens malum apud Sinas. 201.
Strategema. 154. 173. 186. 192. 200.
229. 246. 248. 252. 353. 259. 296.
Strategemate nunquam usus Chinyus. 247.
Stultitia simulata regulo vitam seruat. 80
Philosopho bonam mentem. 127.
Stupiditas mira. 220.
Subditorum mira charitas. 82.
Successio ex electione facta. 34.
Successio longa in Imperio. 86.
Superbia cadis causa. 293.
Supercilia instar Irisidis in Yao Imperato-
re. 26.
Superstitione amissa victoria. 111.
Supplex Imperator victori. 193.
Suppliciorum quinque genera à Xuno con-
stitutata. 32.
Susurrones Imperator non audit. 337.

T.

T bula scelera Imperatoris exhibens. 56
Taikangus venando imperium amittit. 41
Taikius Imp. in carcere sit melior. 62.
Praefecto in carcerem conijcanti non
succenset. ibid.
Taius Imp. Xenodochium senibus aedificat.
64. justitia observans est. ibid.
Talia Imperatrix crudelis. 78. paruos pe-
des prima fecit esse in pretio. 81. occidi-
tur. 86.
Tangi reguli moderatio eximia. 56. Impe-
rium ei defertur. 58. mire ab omni-
bus amatur. ibid. vult se regno ab-
dicare. 59. sed prohibetur. 60. aurifo-
dinas populo utendas relinquit. 60.

in vasis

INDEX.

- in vasis utensilibus gnomas de moribus curat inscribi. ibid. ejus in cives pietas. ibid. sui devotio ad impetrandam pluviam. 61.*
- Tartarorum prima in Sinas irruptio. 32. repressa. ibid.*
- Tartari bello petiti. 312. tres exercitus in Tartariam à Sino immisi. 315. quo successu. 315. 316.*
- Templa Sinarum Angelis tutelaribus dedicata. 3. sine idolo. ibid.*
- Templum mira magnitudinis. 328.*
- Terra quando creata. 4.*
- Terra numerus per. 7.*
- Terra Saturno subiecta. 9.*
- Terra motus in Sinis prater morem ingens. 339.*
- Testude Sinis auspicata. 85.*
- Timere omnia Chungius philosophus jubet. 158.*
- Tres aures hominis. 170.*
- Tribunalia sex ab Yao instituta. 27.*
- Tribunal in salice. 93.*
- Triticum septem dierum spatio in palatio enatum. 64.*
- Turris ingens à cervis dicta. 78.*
- Turris cuprea & ejus usus. 310.*
- Turris adificanda stultum consilium elusum. 318. Tyrannis. 98.*
- U.**
- Vacca ad strategema adhibita. 174.*
- Vacca testacea ingens. 288.*
- Vacca fraudis magica ministra. 318.*
- Vasa cuprea pro numero mensum. 16. trementia. 140.*
- Vasa cuprea novem Geographica. omina imperij. 36. 116. 117. 175.*
- Vasa utensilia gnomis seu sententijs ornata. 60.*
- Venando imperium amissum. 41. 45. Venandi studium in Cheo Imperatore. 77. è venatione periculum. 305.*
- Venatio que Principem deceat. 83. venatio dissuasa. 306.*
- Venationis mala. 93. Venatio post bellum. 95. Venatio annis nomen dedit. 314.*
- Veneri subiectum metallum. 9.*
- Venus coloris nomine Sinis explicatur. 233.*
- Ventus omnia erigens. 90.*
- Veritas historico necem parit. 121.*
- Veritatis audienda studium. 326.*
- Vermiculi loquentes. 334.*
- Vestes à Fohio feminis & viris diverse prescripta. 12.*
- Vestio donata vitam donanti servat. 184.*
- Vestigio hominis conceptus Fohius Imp. 11.*
- Verula ab interitu servavit Sinicos libros raro invento. 210.*
- Vexilla strategematis occasio. 229.*
- Via occulta. 212.*
- Via subterranea. 245.*
- Victori supplex Imperator. 193. Victoris furor. 235.*
- Victoria superstitione amissa. 111.*
- Vibia vxor Kico Imp. frando obruta. 55. Imperatorem depravat. 54. humanas carnes & medullas edit. 55.*
- Vindicta studium. 125. 143. eius inculcata memoria. 128. in authorem redit. 143.*
- Vini usus. laus. damna. 92. Vini fons. 319.*
- Virtus sit ubique. 157. armis potentior. 286. parit invidiam. 360.*

Vita

INDEX.

Vita hosti servata. 108. servanti profuit. 109.

Vita propaganda studium. 301. vitapri-
vata amor. 305.

Vita hominis quanti facienda. 341.

Ultronea mors. Vide Mors ultronea.

Uxius imp. voluptatis mancipium. 215.
ejus oscitantia supina. 217. astrologiâ
delectatur. 218.

Ungues longi signum nobilitati. 61.

Volans dux. 309.

Ulyssus imp. scelestus magum pro Deo
vult coli. 75. eum dein jubet occidi. ib.
calo iratus in illud sagittas jacit. ibid.
fulmine perit. 76. cur superis tam fue-
rit insensu. ibid.

Uttingi Imp. in patrem pius 71. silentium
diuturnum. ibid. à proceribus repre-
hensum. ibid. ab Imperatore defensum.
72. ejus de Praefecto deligendo somni-
um. ibid. metu mali omnis seipsum
examinat. 73. rebellem devictumque
regulum monitus emendat. 74.

Uxores non luunt crimen mariti. 122.

Uxoris cade quaesita dignitas. 146.

Uxoris scelus ignaro marito commissum,
excidio totius familiae punitur. 339.

X.

Xaca Philosophus & Japonum postea Deus
quando natus. 94. auctor metempsy-
chosis apud Sinas. ibid.

Xaokangus à matre cedi subtrahitur 46.
latet inter pastores. ibid. fit coquus dy-
nastia. ibid. agnoscitur Imperatoris Si-
angi soboles. 47. parricidam vincit &
mecat. ibid. imperium occupat. ibid.

Xangti, quid significet. 35.

Xenodochium à Taino Imp. pro senibus ex-
structum 64.

Xunus agricola ad imperium attollitur.
29. ejus parentes & fratres. ibid. ex
omnibus studet virtutem addiscere. ib.
minori prius magistratu Faus Imp. ejus
experimentum capit. ibid. 1000 triennio
abdicatedo imperio Yai defuncti Imp. ceu
patris mortem luget. 30. sphaeram pla-
netarum fecit è gemmis. 31. duplices
oculorum pupillas habuit. ibid. in duo-
decim provincias regnum dividit. ibid.
agriculturam fovet. 32. quinque suppli-
ciorum genera decernit, iria exilij.
ibid. vult tantum in bonis obediri sibi.
ibid. aquas deducit. ibid. neglectis filijs,
Yuum socum regni facit. ac postea suc-
cessorem. 33. ejus adhuc privati peri-
culum. 33. humanitas. ibid. parentes &
fratres ad frugem revocat. ibid.

Y.

Yangi Imp. docilitas 150. periculum, for-
tuna, sanctiones 151. magna sub eo
gentis felicitas. 152. odium unde. ibid.
fatalis exitus. ibid.

Yau insignis Imperator 24. suis ciuibus
charus, venereas cantilenas odit 25.
mathematicus fuit. ibid. habuit super-
cilia varij coloris instar iridis. 26. sex
tribunalia instituit. 27. adulationem re-
spuit. 28. filium male moratum succe-
dere in Imperio vetat. ibid. successo-
rem agricolam nominat. 29. putatur
idem cum Iano imò Noë fuisse. 27. vi-
vum cedit alteri imperium. 28.

(?)

Yking

I N D E X.

Yeking liber arcanorum. 6.

Yeu faber cementarius fit primarius praefectus. 72.

Yn & Yang quid fit apud Sinas. 5.

Ys perduellis 44. versipellis ibid. necatus à tyrannidis socio. 45. sagittandi peritus. ibid. venationi deditus. ibid.

Yuu imperium fugit. 34. arguitur ceu nepotum & filiorum plus equo amans, sed malè. ibid. gaudet colore nigro. 36.

Est Geometra & Astrologus. ibid. vasa novem ex are cyprio fundit Geographica. ibid. qua qui deinceps habuit, Imperator habebatur. ibid.

reprehendi ac moneri vult. 38. quomodo. ibid. ejus impatientia semel in admittendâ commotione ab uxore aptè castigata. ibid. commiseratione insignis est. 39. sibi aliena delicta imputat. ibid. bene conscius periculum non timet. ibid. ejus axiomata ibid. sub eo potus Sincipus inventus 40.

Z.

Zuus rex à subdito occiditur, quem presmoverat. 244.

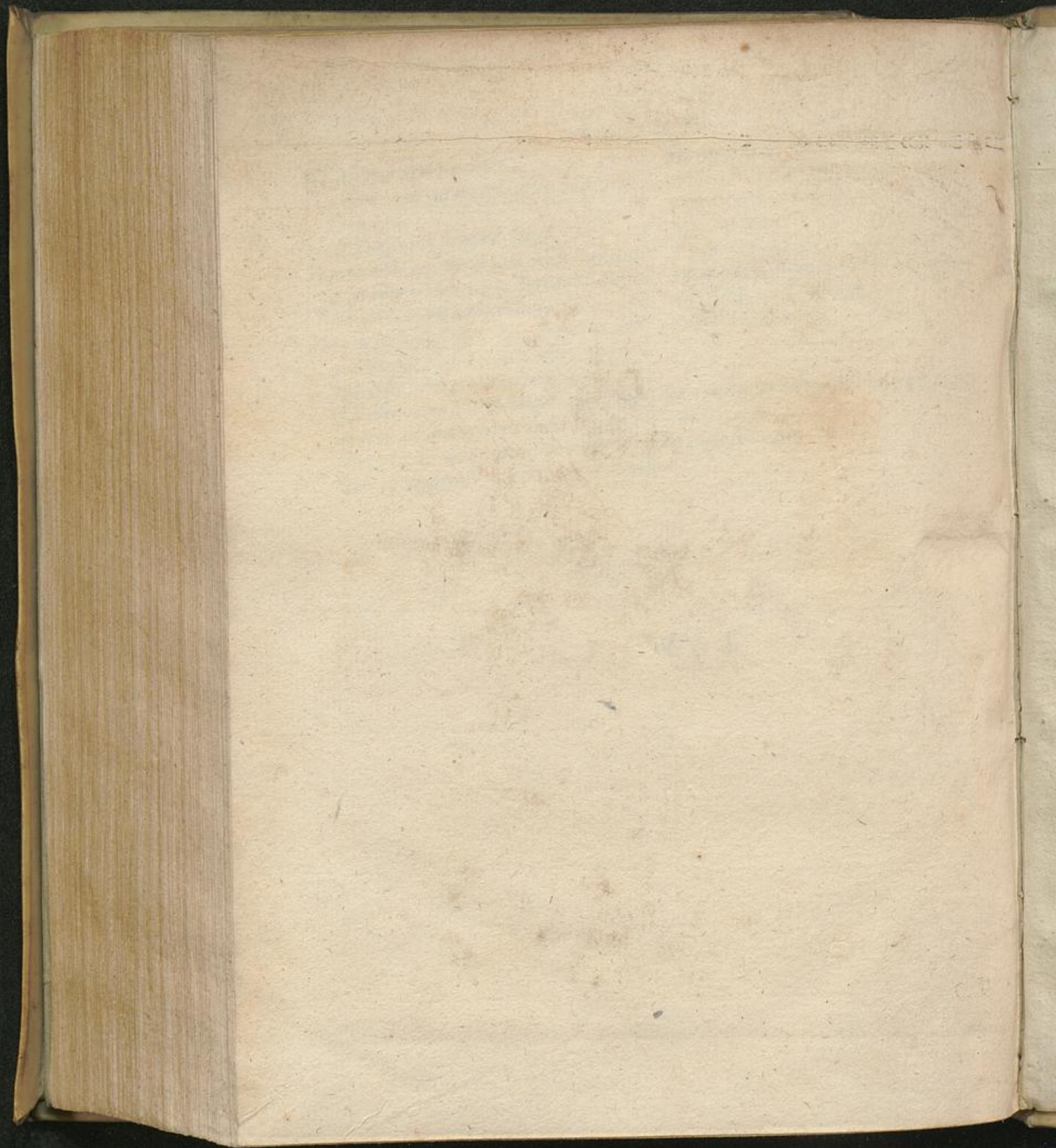
Zu regis fortitudo. 262.

F I N I S.

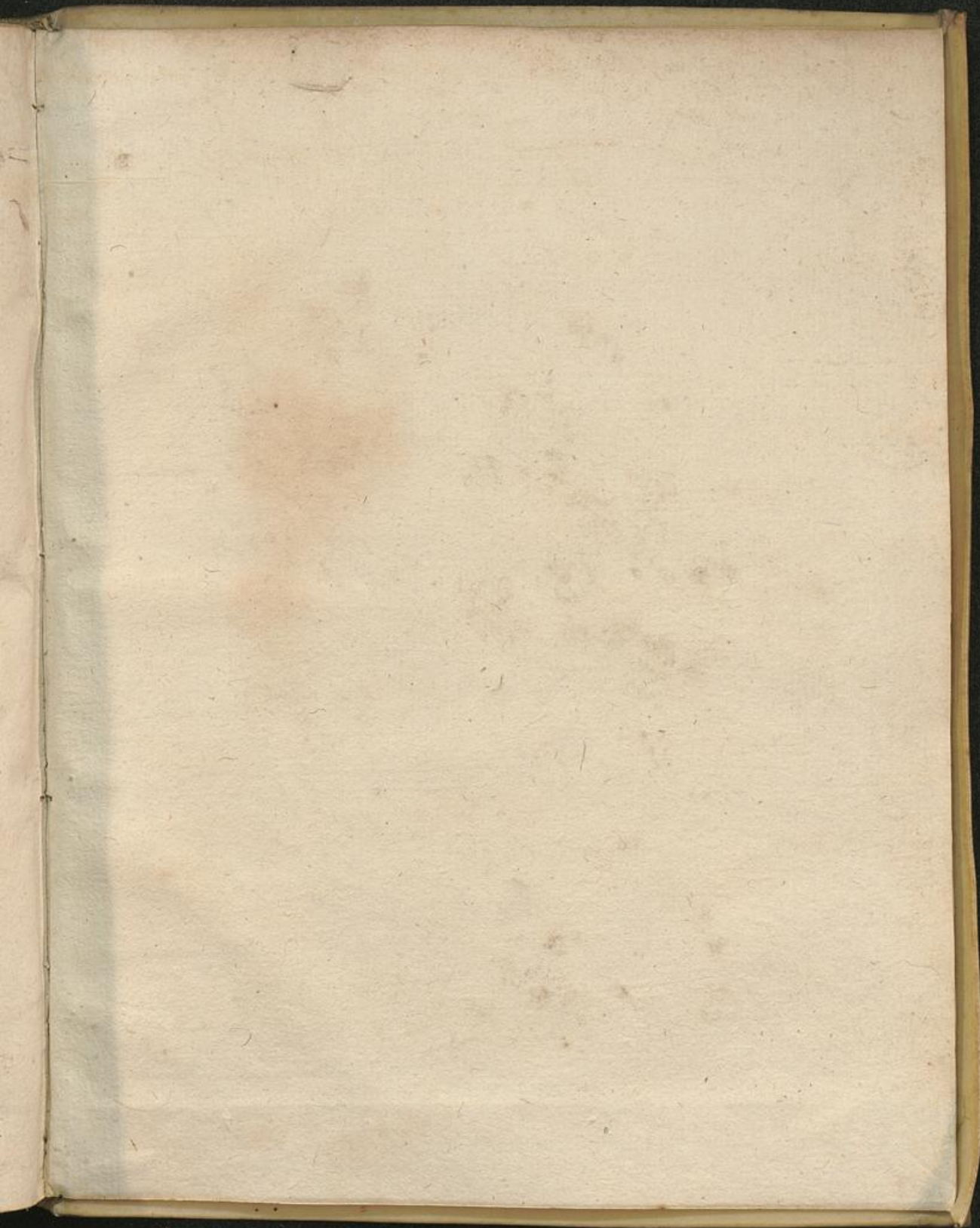

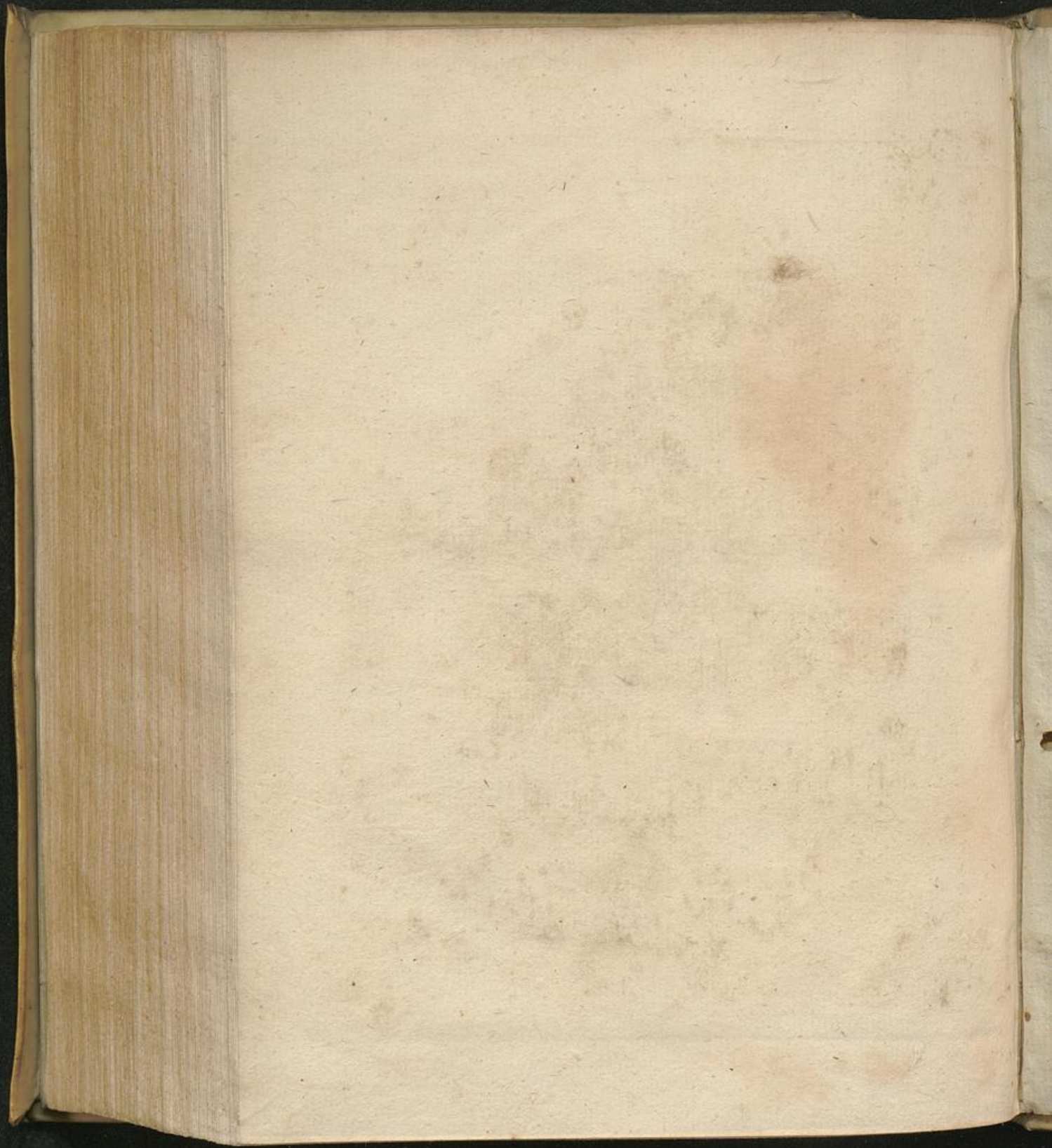

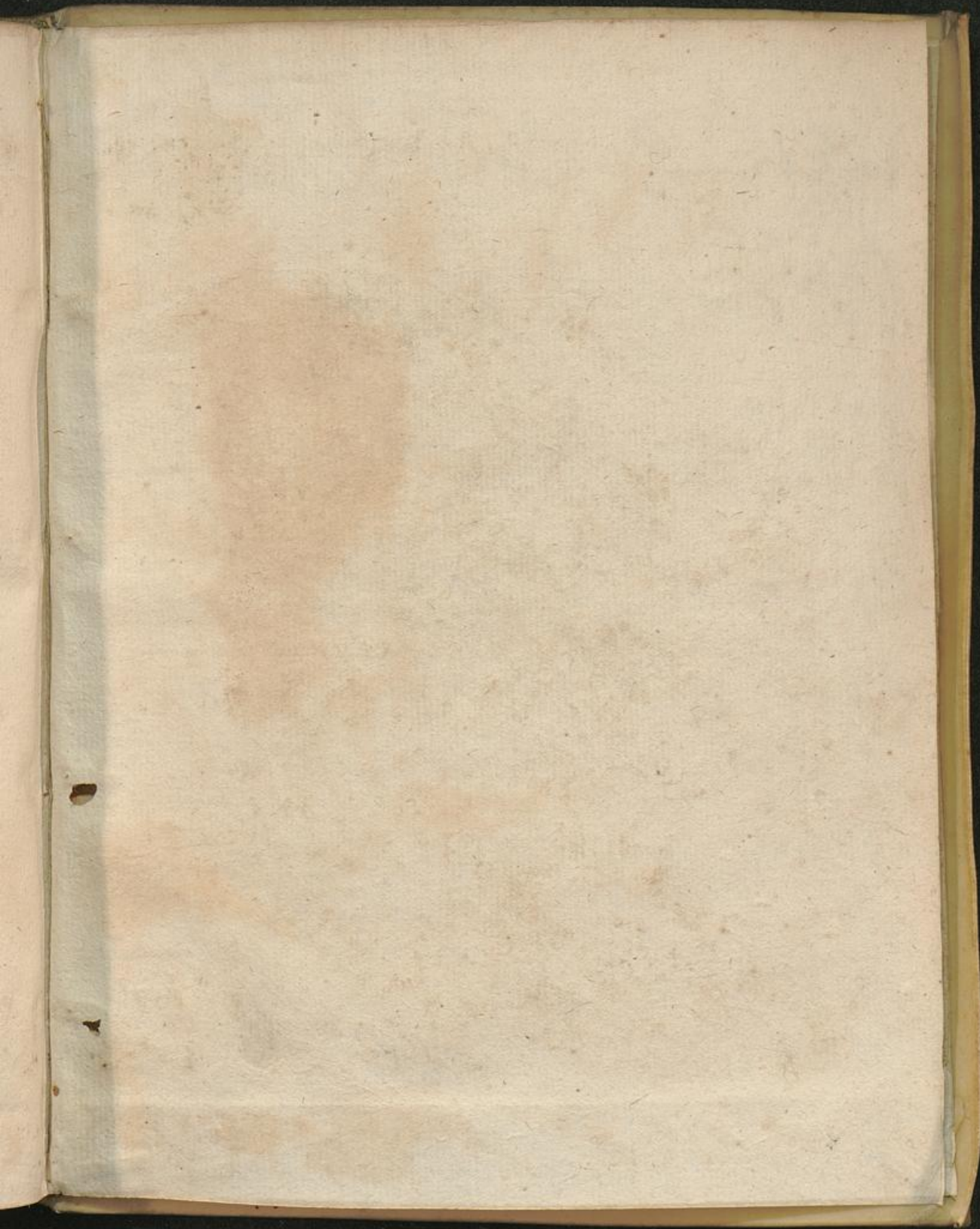

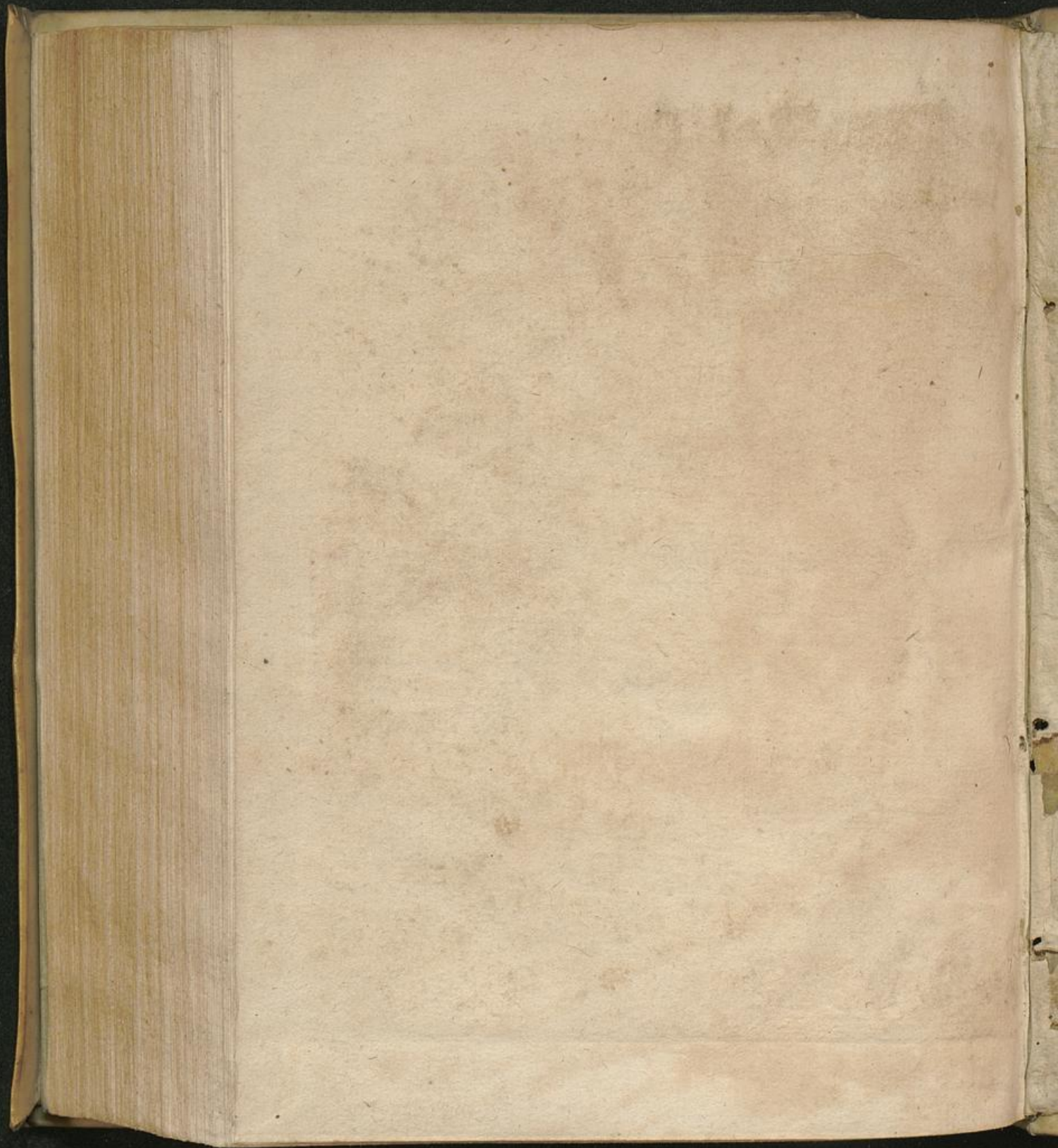

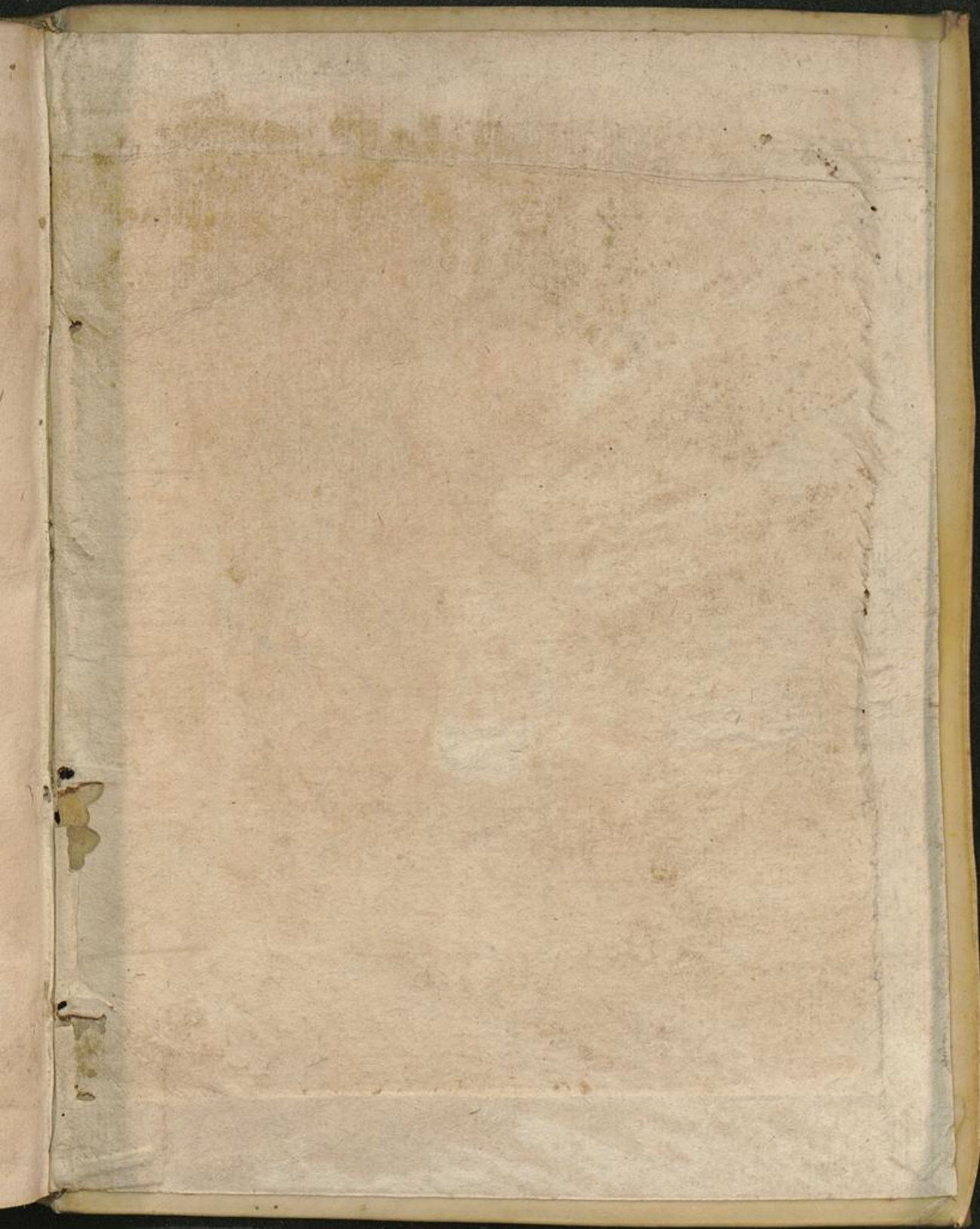

MARTINII
TINENSIS HISTO
RIA LIB. I

Th
5075